

ریاست جمهوری
ستاد مبارزه با مواد مخدر
دفتر تحقیقات و آموزش

ستاد مبارزه با مواد مخدر

نیازسنجی دوره‌ها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران

مجری

دکتر آیت سعادت طلب

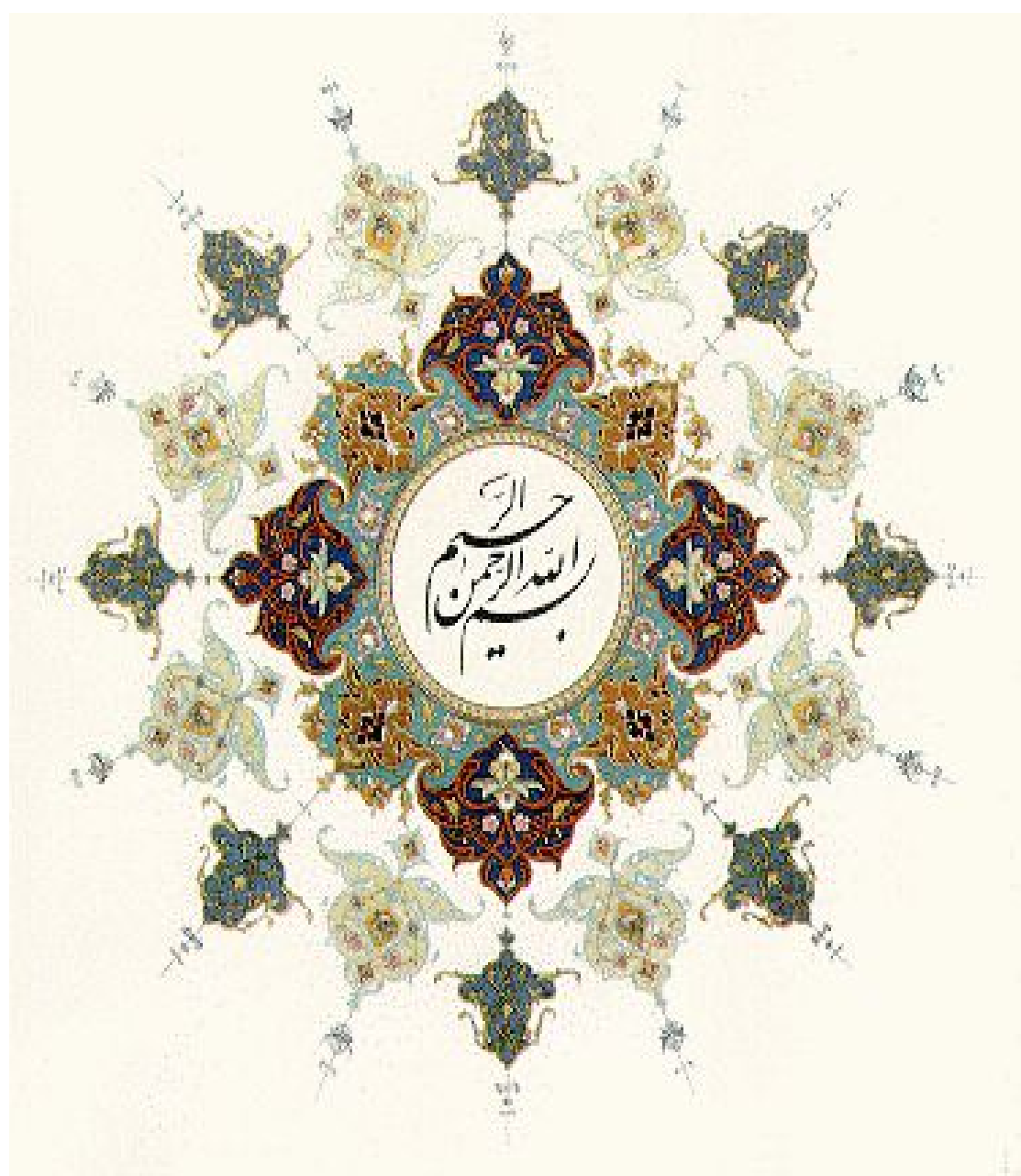
همکار اصلی

دکتر مصطفی جعفری

ناظر علمی

دکتر فرهاد طارمیان

۱۳۹۷

نام کارفرما

دفتر تحقیقات و آموزش ستاد مبارزه با مواد مخدر

تاریخ شروع

۹۶/۳/۳۱

تاریخ اتمام

۹۷/۴/۳۱

(بر اساس نامه شماره ۱۵/۲۲۷۳۳۹۵ مورخ ۹۷/۰۲/۳۱)

اعتبار مصوب

۸۶۹/۰۰۰/۰۰۰ ریال

شماره قرارداد

۲۴/۲۰۹۵۳۰۱

تاریخ قرارداد

۱۳۹۶/۰۲/۲۷

مدت زمان اجرای طرح

۱۳ ماه

تشکر و تقدیر

بی‌گمان این پژوهش هرگز به این شکل به سامان نمی‌رسید جز با زحمات و دقت نظر همکار ارجمندم جناب آقای دکتر طارمیان ناظر محترم طرح و همکاران محترم طرح بویژه جناب آقای دکتر مصطفی جعفری که بنده حقیر را در انجام آن یاری نمودند. از مدیران و کارشناسان ستاد مبارزه با مواد مخدر جناب آقای وهاب زاده مدیر کل محترم دفتر پیشگیری و فرهنگی، جناب آقای دکتر صرامی مدیر کل محترم دفتر تحقیقات و آموزش، جناب آقای مینویی معاون محترم دفتر تحقیقات و آموزش و سرکار خانم انصاری کارشناس محترم دفتر تحقیقات و آموزش که با همراهی و همکاری‌شان به هرچه بهتر شدن طرح کمک نمودند نیز سپاسگزاری می‌نمایم.

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....

فصل اول: کلیات پژوهش

مقدمه.....	۲.....
بیان مساله.....	۲.....
ضرورت و اهمیت پژوهش.....	۴.....
اهداف پژوهش.....	۵.....
سوالات پژوهش.....	۶.....
تعریف متغیرهای پژوهش.....	۷.....

فصل دوم: چهارچوب نظری پژوهش

بخش اول: نیازسنجی آموزشی.....	۱۰.....
مقدمه.....	۱۰.....
مفهوم شناسی آموزش.....	۱۰.....
فلسفه آموزش.....	۱۰.....
اهمیت و تاریخچه آموزش.....	۱۱.....
اهمیت و ضرورت آموزش منابع انسانی.....	۱۲.....
انواع آموزش.....	۱۴.....
روش‌های آموزش.....	۱۷.....
اصول آموزش منابع انسانی.....	۱۹.....
به کار گیری اصول و مبانی یادگیری.....	۲۱.....
نظریه‌های یادگیری.....	۲۳.....
مراحل برنامه‌ریزی آموزشی.....	۲۵.....
اصول و الزامات برنامه‌ریزی آموزش.....	۲۵.....
نیازسنجی آموزشی.....	۳۳.....
مفهوم نیاز.....	۳۳.....
تعریف نیاز آموزشی.....	۳۵.....
اهداف نیازسنجی آموزشی.....	۳۷.....
رویکردهای نیازسنجی آموزشی.....	۴۱.....
الگوهای نیازسنجی آموزشی.....	۴۳.....
فنون تعیین نیازهای آموزشی.....	۵۱.....
بخش دوم: پیشگیری از مصرف مواد مخدر.....	۵۴.....
مقدمه.....	۵۴.....
مفهوم سوء مصرف مواد.....	۵۴.....
معیارهای تشخیصی سوء مصرف مواد.....	۵۵.....
مفهوم وابستگی به مواد.....	۵۵.....
مراحل وابستگی به مواد.....	۵۷.....
علل و عوامل وابستگی به مواد.....	۵۸.....

عوارض و پیامدهای اعتیاد.....	۶۷
علائم و نشانه‌های مصرف مواد.....	۶۹
پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد	۷۱
سطوح پیشگیری از اعتیاد.....	۷۳
استراتژی‌های پیشگیری از اعتیاد.....	۷۲
مهارت‌های زندگی و پیشگیری از اعتیاد.....	۷۴
مروری بر باورهای غلط رایج در مورد سوء مصرف مواد مخدر.....	۷۸
علل گرایش به اعتیاد و سوء مصرف در دانشگاه‌ها.....	۸۲
اهداف، سطوح و اصول برنامه‌های پیشگیری از اعتیاد در دانشگاه‌ها.....	۸۵
انواع مداخلات پیشگیری از مصرف مواد	۹۶
برنامه‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد.....	۹۹
مروری بر سوء مصرف مواد و برنامه‌های پیشگیری از اعتیاد در دانشگاه‌ها.....	۱۰۴
برنامه‌های پیشگیری از سوء مصرف مواد در دانشگاه‌های ایالات متحده امریکا.....	۱۰۴
برنامه‌های پیشگیری از سوء مصرف مواد در دانشگاه‌های اروپایی.....	۱۰۹
برنامه‌های پیشگیری از سوء مصرف مواد در دانشگاه‌های آسیایی.....	۱۱۳
برنامه‌های پیشگیری از سوء مصرف مواد در دانشگاه‌های آفریقایی.....	۱۱۴

بخش سوم: پیشینه پژوهش

تحقیقات انجام شده در ایران.....	۱۱۷
تحقیقات انجام شده در خارج از کشور.....	۱۲۰

فصل سوم: روش‌شناسی پژوهش

مقدمه.....	۱۲۵
روش پژوهش.....	۱۲۵
جامعه آماری پژوهش.....	۱۲۷
نمونه و روش نمونه‌گیری.....	۱۲۷
انتخاب نمونه در بخش کیفی پژوهش.....	۱۲۷
انتخاب نمونه در بخش کمی پژوهش.....	۱۲۸
روش نمونه‌گیری در بخش کیفی پژوهش.....	۱۲۹
روش نمونه‌گیری در بخش کمی پژوهش.....	۱۳۰
روش گردآوری اطلاعات.....	۱۳۰
ابزار گردآوری اطلاعات در بخش کیفی.....	۱۳۱
ابزار گردآوری اطلاعات در بخش کمی.....	۱۳۲
روایی و پایایی ابزار گردآوری اطلاعات.....	۱۳۳
روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....	۱۳۴
روش تجزیه و تحلیل اطلاعات در بخش کیفی پژوهش.....	۱۳۴
روش تجزیه و تحلیل اطلاعات در بخش کمی پژوهش.....	۱۳۴

فصل چهارم : تحلیل یافته‌های میدانی پژوهش

مقدمه.....	۱۳۶
یافته‌های بخش کیفی.....	۱۳۷

۱۳۸.....	یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای اسناد داخلی.....
۱۶۸.....	یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کمی اسناد داخلی.....
۱۷۹.....	یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای اسناد خارجی.....
۲۳۸.....	یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کمی اسناد خارجی.....
۲۴۸.....	یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای مصاحبه‌های انجام شده.....
۲۶۶.....	یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کمی مصاحبه‌های انجام شده.....
۲۷۷.....	یافته‌های حاصل از بخش کیفی.....
۲۸۴.....	یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کمی نتایج کیفی پژوهش.....
۲۹۵.....	یافته‌های نهایی حاصل از تحلیل محتوای بخش کیفی پژوهش.....
۲۹۸.....	یافته‌های بخش کمی.....
۲۹۹.....	مقدمه.....
۳۰۲.....	یافته‌های حاصل از تحلیل عاملی تأییدی.....
۳۱۲.....	یافته‌های حاصل از تحلیل‌های جمعیت‌شناختی پژوهش.....
۳۱۸.....	یافته‌های حاصل از اولویت‌بندی نیازها و روش‌های آموزشی.....
۳۳۲.....	یافته‌های حاصل از مقایسه نیازهای آموزشی بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی.....
۳۷۳.....	یافته‌های حاصل از مقایسه روش‌های آموزشی بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی.....
۴۰۱.....	یافته‌های تکمیلی.....

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات کاربردی

۴۰۵.....	مقدمه.....
۴۰۶.....	بحث و نتیجه‌گیری بخش کیفی پژوهش.....
۴۱۱.....	بحث و نتیجه‌گیری بخش کمی پژوهش.....
۴۴۱.....	ارائه پیشنهادات کاربردی.....

منابع و مأخذ

۴۵۴.....	منابع فارسی.....
۴۵۷.....	منابع انگلیسی.....

پیوست‌ها

۴۶۵.....	پیوست (۱) چک لیست بررسی اسناد.....
۴۶۶.....	پیوست (۲) فرم مصاحبه کیفی.....
۴۷۰.....	پیوست (۳) ابزار پرسشنامه بخش کمی.....

فهرست جداول

جدول ۱-۲. روش‌ها و فنون مختلف آموزش و بهسازی.....	۱۸
جدول ۲-۲. خلاصه‌ای از اجزاء و مولفه‌های مهارت‌های زندگی در پیشگیری از اعتیاد.....	۷۸
جدول ۳-۲. مداخلات و سطوح پیشگیری از مصرف مواد.....	۹۳
جدول ۱-۳. برآورد تعداد نمونه‌های پژوهش در بخش کمی.....	۱۲۸
جدول ۱-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کتاب پیشگیری از اعتیاد با تمرکز بر دانشگاه.....	۱۴۰
جدول ۲-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کتاب حقایق درباره زندگی سالم و به دور از مواد.....	۱۴۲
جدول ۳-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کتاب دانشجو و اعتیاد.....	۱۴۳
جدول ۴-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کتاب روان‌شناسی اعتیاد: از مقابله با عرضه تا کاهش تقاضای مواد اعتیادآور.....	۱۴۵
جدول ۵-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای بسته آموزشی توانمندسازی دانشجویان در دانشگاه.....	۱۴۶
جدول ۶-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای طرح بررسی اثربخشی آموزش‌های پیشگیرانه از مصرف مواد مخدر در خوابگاه‌های دانشجویی دانشگاه‌های علوم پزشکی.....	۱۴۷
جدول ۷-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای طرح بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر کاهش گرایش به سوء-مصرف در دانشجویان دانشگاه شهر اراک در سال ۹۳-۹۴.....	۱۴۸
جدول ۸-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای طرح بررسی شیوع مصرف مواد در بین دانشجویان مذکر مقاطع تحصیلی کارشناسی و دکتری و ورودی سال ۱۳۷۵-۱۳۷۴ دانشگاه‌های علوم پزشکی و دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، اصفهان، شیراز، تبریز و مشهد.....	۱۴۹
جدول ۹-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای طرح بررسی مقایسه‌ای میزان مصرف مواد مخدر، روان‌گردان‌ها، مشروبات الکلی در بین دانشجویان خوابگاه‌های خودگردان و مجردی و خوابگاه‌های درون دانشگاهی.....	۱۵۰
جدول ۱۰-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل سنجش و نگرش دانشجویان نسبت به اعتیاد، مواد مخدر و روان‌گردان‌ها و مقایسه تأثیر آموزش پیشگیرانه از طریق اسلاید، فیلم مستند و داستانی.....	۱۵۱
جدول ۱۱-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای طرح شیوع‌شناسی مصرف مواد در میان دانشجویان دانشگاه‌های تابع وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بررسی عوامل خطر و حفاظت‌کننده.....	۱۵۲
جدول ۱۲-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای شیوع‌شناسی مصرف مواد در میان دانشجویان دانشگاه‌های تابع وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بررسی عوامل خطر و حفاظت‌کننده.....	۱۵۳
جدول ۱۳-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای طرح بررسی رابطه بین تحمل ناکامی و مهارت‌های مقابله‌ای با شرایط پر استرس با آمادگی به اعتیاد به مواد مخدر در دانشجویان.....	۱۵۴
جدول ۱۴-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای تأثیر برنامه‌های پیشگیری از سوءمصرف مواد بر آگاهی، نگرش و مهارت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تبریز.....	۱۵۵
جدول ۱۵-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای عوامل خطر و محافظت‌کننده از سوء مصرف مواد از منظر دانشجویان کشور: یک مطالعه کیفی.....	۱۵۶
جدول ۱۶-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای رفتارهای پرخطر و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان دانشگاه‌های تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.....	۱۵۷
جدول ۱۷-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای مقایسه نرخ رفتارهای پرخطر و عوامل زمینه‌ساز آن‌ها در دانشجویان خانواده‌های نظامی و غیرنظامی.....	۱۵۸
جدول ۱۸-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای عوامل خطر ساز و محافظت‌کننده فردی، خانوادگی و اجتماعی گرایش به مصرف مواد در دانشجویان.....	۱۵۹

جدول ۱-۴-۱۹. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای پیش‌بینی گرایش به مصرف مواد در دانشجویان براساس تجارب معنوی و میزان هیجان‌خواهی.....	۱۶۰
جدول ۱-۴-۲۰. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای مجلات اعتیادپژوهشی ستاد مبارزه با مواد مخدر از سال ۱۳۹۶-۱۳۸۶.....	۱۶۱
جدول ۱-۴-۲۱. جمع‌بندی حاصل از تحلیل محتوای یافته‌های بخش اسنادی.....	۱۶۲
جدول ۱-۴-۲۲. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل فردی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد مورد مطالعه.....	۱۶۹
جدول ۱-۴-۲۳. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل اجتماعی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد مورد مطالعه.....	۱۷۰
جدول ۱-۴-۲۴. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل خانوادگی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد مورد مطالعه.....	۱۷۱
جدول ۱-۴-۲۵. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل سازمانی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد مورد مطالعه.....	۱۷۲
جدول ۱-۴-۲۶. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای دانش و اطلاعات مرتبط با مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد مورد مطالعه.....	۱۷۳
جدول ۱-۴-۲۷. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای باور و نگرش مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد مورد مطالعه.....	۱۷۴
جدول ۱-۴-۲۸. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مهارت‌های مورد نیاز پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک اسناد مورد مطالعه.....	۱۷۵
جدول ۱-۴-۲۹. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای نوع ماده مخدر مصرفی در بین دانشجویان به تفکیک اسناد مورد مطالعه.....	۱۷۶
جدول ۱-۴-۳۰. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک اسناد مورد مطالعه.....	۱۷۷
جدول ۱-۴-۱. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر در دانشگاه‌های کنیا(DSAPP).....	۲۱۵
جدول ۲-۴-۲. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه پیشگیری از مواد مخدر در اروپا: برنامه بدون سوءاستفاده از مواد مخدر اروپا هفت کشور(TND).....	۲۱۶
جدول ۳-۴-۳. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه پیشگیری اولیه از مواد مخدر برای تمام مواد در اروپا: برنامه بدون سوءاستفاده از مواد مخدر اروپا هفت کشور(Unplugged).....	۲۱۷
جدول ۴-۲-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه پروژه فعال در استرالیا: پروژه پیشگیری از مصرف الکل، سیگار و مصرف مواد مخدر(Active).....	۲۱۸
جدول ۵-۲-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه پیشگیری از مواد در چین(Astro).....	۲۱۹
جدول ۶-۲-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه پیشگیری از مواد P.A.T.H.S در آسیا.....	۲۲۰
یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه انتخاب مصرف الکل و ماری‌جوانا(CHOICE) و برنامه مخاطره‌آمیز سوء مصرف مواد مخدر و الکل در آمریکا(Adventure program).....	۲۲۱
جدول ۸-۲-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای پروژه پیشگیری از مواد برای دانشجویان کالج دانشگاه سن دیگو آمریکا(BASICS).....	۲۲۲
جدول ۹-۲-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه پیشگیری از اعتیاد در دانشگاه تگزاس.....	۲۲۳
جدول ۱۰-۲-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل دستورالعمل آموزش مبتنی بر مهارت‌های زندگی برای پیشگیری از مصرف مواد مخدر.....	۲۲۴

جدول ۴-۲-۱۱. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پروژه پیشگیری از مصرف مواد در روسیه: پروژه پیشگیری از مصرف مواد.....	۲۲۵
جدول ۴-۲-۱۲. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پیشگیری اولیه از الکل و سایر مواد: برنامه ارزیابی دانش، نگرش، معیارهای ذهنی، خودکارآمدی، کنترل رفتاری درک شده و اهداف رفتاری در میان دانشجویان کالج عمان.....	۲۲۶
جدول ۴-۲-۱۳. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پروژه الکل و داروهای دیگر (AOD): اندونزی.....	۲۲۷
جدول ۴-۲-۱۴. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پیشگیری از مواد در ایتالیا.....	۲۲۸
جدول ۴-۲-۱۵. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه درک دانش آموزان متوسطه از سوء مصرف مواد(مالزی).....	۲۲۹
جدول ۴-۲-۱۶. یافته‌های حاصل از تحلیل پروژه پیشگیری از مواد برای دانشجویان(ترکیه).....	۲۳۰
جدول ۴-۲-۱۷. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پیشگیری از اعتیاد در دانشگاه کانادا.....	۲۳۱
جدول ۴-۲-۱۸. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پیشگیری از مصرف مواد در دانشگاه استفانس(کلمبیا).....	۲۳۲
جدول ۴-۲-۱۹. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پیشگیری از سوء مصرف مخاطره آمیز مواد مخدر و الکل در آمریکا.....	۲۳۳
جدول ۴-۲-۲۰. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر در دانشگاه‌های ژاپن.....	۲۳۴
جدول ۴-۲-۲۱. جمع‌بندی نهایی یافته‌های حاصل از بخش مطالعه تطبیقی.....	۲۳۵
جدول ۴-۲-۲۲. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل فردی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد خارجی مورد مطالعه.....	۲۳۹
جدول ۴-۲-۲۳. تحلیل محتوای کمی مسائل اجتماعی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد خارجی مورد مطالعه.....	۲۴۰
جدول ۴-۲-۲۴. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل خانوادگی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد خارجی مورد مطالعه.....	۲۴۱
جدول ۴-۲-۲۵. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل سازمانی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد خارجی مورد مطالعه.....	۲۴۲
جدول ۴-۲-۲۶. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای دانش و اطلاعات مرتبط با مواد به تفکیک اسناد خارجی مورد مطالعه.....	۲۴۳
جدول ۴-۲-۲۷. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای باور و نگرش مرتبط با مصرف مواد به تفکیک اسناد خارجی مورد مطالعه.....	۲۴۴
جدول ۴-۲-۲۹. تحلیل محتوای کمی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک منابع تطبیقی مورد مطالعه.....	۲۴۵
جدول ۴-۳-۱. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۱.....	۲۵۲
جدول ۴-۳-۲. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۲.....	۲۵۳
جدول ۴-۳-۳. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۳.....	۲۵۴
جدول ۴-۳-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۴.....	۲۵۵
جدول ۴-۳-۵. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۵.....	۲۵۶
جدول ۴-۳-۶. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۶.....	۲۵۷
جدول ۴-۳-۷. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۷.....	۲۵۸
جدول ۴-۳-۸. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۸.....	۲۵۹
جدول ۴-۳-۹. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۹.....	۲۶۰
جدول ۴-۳-۱۰. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده با دانشجویان.....	۲۶۱
جدول ۴-۳-۱۱. جمع‌بندی نهایی یافته‌های حاصل از بخش مصاحبه با متخصصین و دانشجویان.....	۲۶۲

جدول ۳-۴-۱۲. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل فردی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده.....	۲۶۷
جدول ۳-۴-۱۳. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل اجتماعی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده.....	۲۶۸
جدول ۳-۴-۱۴. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل خانوادگی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده.....	۲۶۹
جدول ۳-۴-۱۵. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل دانشگاهی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده.....	۲۷۰
جدول ۳-۴-۱۶. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای دانش و اطلاعات مرتبط با مواد در بین دانشجویان به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده.....	۲۷۱
جدول ۳-۴-۱۷. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای باور و نگرش مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده.....	۲۷۲
جدول ۳-۴-۱۸. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مهارت‌های مورد نیاز پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده.....	۲۷۳
جدول ۳-۴-۱۹. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای نوع ماده مخدر مصرفی در بین دانشجویان به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده.....	۲۷۴
جدول ۳-۴-۲۰. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده.....	۲۷۵
جدول ۳-۴-۲۱. جمع‌بندی نهایی یافته‌های حاصل از بخش کیفی.....	۲۷۹
جدول ۳-۴-۲۲. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل فردی مرتبط با مصرف مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش کیفی.....	۲۸۵
جدول ۳-۴-۲۳. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل خانوادگی مرتبط با مصرف مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش کیفی.....	۲۸۶
جدول ۳-۴-۲۴. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل اجتماعی مرتبط با مصرف مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش کیفی.....	۲۸۷
جدول ۳-۴-۲۵. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل دانشگاهی مرتبط با مصرف مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش کیفی.....	۲۸۸
جدول ۳-۴-۲۶. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای دانش و اطلاعات مرتبط با مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش کیفی.....	۲۸۹
جدول ۳-۴-۲۷. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای باور و نگرش مرتبط با مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش کیفی.....	۲۹۰
جدول ۳-۴-۲۸. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مهارت‌های مورد نیاز در پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش کیفی.....	۲۹۱
جدول ۳-۴-۲۹. تحلیل محتوای کمی نوع ماده مخدر مصرفی به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش کیفی.....	۲۹۲
جدول ۳-۴-۳۰. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش کیفی.....	۲۹۳
جدول ۳-۴-۳۱. نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطوح دانش کلی، دانش مرتبط با نوع مواد، نگرش و مهارت.....	۲۹۶
جدول ۳-۴-۳۲. روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطوح آموزش مجازی، آموزش حضوری و آموزش	

ترکیبی.....	۲۹۷
جدول ۱-۱-۲-۴. اندازه‌های <i>KMO</i> و نتایج آزمون کروییت بارتلت.....	۳۰۳
جدول ۲-۱-۲-۴. واریانس تبیین شده مقادیر ویژه اولیه یا بار عاملی عامل‌های بدست آمده، درصد واریانس و درصد تراکمی واریانس عوامل.....	۳۰۳
جدول ۳-۱-۲-۴. ماتریس ضرایب بار عاملی سئوالات بر روی عوامل استخراج یافته از تحلیل عاملی تأییدی.....	۳۰۴
جدول ۴-۱-۲-۴. ماتریکس بار عاملی سئوالات بر روی عوامل هفتگانه بعد از چرخش پروماکس.....	۳۰۷
جدول ۱-۲-۲-۴. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک دانشگاه.....	۳۱۲
جدول ۲-۲-۲-۴. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک جنسیت در دانشگاه‌های مورد مطالعه.....	۳۱۳
جدول ۳-۲-۲-۴. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک سن.....	۳۱۴
جدول ۴-۲-۲-۴. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک وضعیت تأهل.....	۳۱۵
جدول ۵-۲-۲-۴. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک گروه تحصیلی.....	۳۱۶
جدول ۶-۲-۲-۴. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک سال تحصیلی.....	۳۱۷
جدول ۱-۳-۲-۴. اولویت‌بندی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش از دیدگاه دانشجویان.....	۳۱۸
جدول ۲-۳-۲-۴. اولویت‌بندی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح مرتبط با دانش مواد از دیدگاه دانشجویان.....	۳۲۳
جدول ۳-۳-۲-۴. اولویت‌بندی نیازهای آموزشی مرتبط با مهارت‌های لازم برای پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان.....	۳۲۴
جدول ۴-۳-۲-۴. اولویت‌بندی نیازهای آموزشی مرتبط با نگرش نسبت به مواد برای پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان.....	۳۲۵
جدول ۵-۳-۲-۴. اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان.....	۳۲۶
جدول ۶-۳-۲-۴. اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح روش آموزش مجازی از دیدگاه دانشجویان.....	۳۲۹
جدول ۷-۳-۲-۴. اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح روش آموزش حضوری از دیدگاه دانشجویان.....	۳۳۰
جدول ۸-۳-۲-۴. اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح روش آموزش ترکیبی از دیدگاه دانشجویان.....	۳۳۱
جدول ۱-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش از دیدگاه دانشجویان بر حسب دانشگاه.....	۳۳۳
جدول ۲-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب دانشگاه.....	۳۳۵
جدول ۳-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح نگرش از دیدگاه دانشجویان بر حسب دانشگاه.....	۳۳۷
جدول ۴-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح مهارت از دیدگاه دانشجویان بر حسب دانشگاه.....	۳۳۹
جدول ۵-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش از دیدگاه دانشجویان بر حسب جنسیت.....	۳۴۱
جدول ۶-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب جنسیت.....	۳۴۲

جدول ۷-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح نگرش از دیدگاه دانشجویان بر حسب جنسیت.....	۳۴۳
جدول ۸-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح مهارت از دیدگاه دانشجویان بر حسب جنسیت.....	۳۴۴
جدول ۹-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش از دیدگاه دانشجویان بر حسب سن.....	۳۴۵
جدول ۱۰-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سن.....	۳۴۷
جدول ۱۱-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح نگرش از دیدگاه دانشجویان بر حسب سن.....	۳۴۹
جدول ۱۲-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح مهارت از دیدگاه دانشجویان بر حسب سن.....	۳۵۲
جدول ۱۳-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش از دیدگاه دانشجویان بر حسب سال تحصیلی.....	۳۵۴
جدول ۱۴-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سال تحصیلی.....	۳۵۶
جدول ۱۵-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح نگرش از دیدگاه دانشجویان بر حسب سال تحصیلی.....	۳۵۸
جدول ۱۶-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح مهارت از دیدگاه دانشجویان بر حسب سال تحصیلی.....	۳۶۱
جدول ۱۷-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش از دیدگاه دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی.....	۳۶۳
جدول ۱۸-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی.....	۳۶۵
جدول ۱۹-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بعد نگرش از دیدگاه دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی.....	۳۶۷
جدول ۲۰-۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح مهارت از دیدگاه دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی.....	۳۷۰
جدول ۲۱-۴-۲-۴. اولویت بندی نیازهای آموزشی با توجه به ابعاد دانش، دانش مرتبط با مواد، نگرش و مهارت.....	۳۷۲
جدول ۲۲-۴-۲-۴. اولویت بندی نیازهای آموزشی با توجه به ابعاد فردی، اجتماعی، خانوادگی، دانشگاهی، مهارت، نگرش و دانش مواد.....	۳۷۳
جدول ۱-۵-۲-۴. مقایسه روش‌های آموزشی مجازی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب دانشگاه.....	۳۷۴
جدول ۲-۵-۲-۴. مقایسه روش‌های آموزشی حضوری پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب دانشگاه.....	۳۷۵
جدول ۳-۵-۲-۴. مقایسه روش‌های آموزشی ترکیبی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب دانشگاه.....	۳۷۷
جدول ۴-۵-۲-۴. مقایسه روش‌های آموزشی مجازی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب جنسیت.....	۳۷۹

جدول ۴-۵-۵. مقایسه روش‌های آموزشی حضوری پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب جنسیت.....	۳۸۰
جدول ۴-۵-۶. مقایسه روش‌های آموزشی ترکیبی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب جنسیت.....	۳۸۱
جدول ۴-۵-۷. مقایسه روش‌های آموزشی مجازی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سن.....	۳۸۲
جدول ۴-۵-۸. مقایسه روش‌های آموزشی حضوری پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سن.....	۳۸۴
جدول ۴-۵-۹. مقایسه روش‌های آموزشی ترکیبی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سن.....	۳۸۶
جدول ۴-۵-۱۰. مقایسه روش‌های آموزشی مجازی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سال تحصیلی.....	۳۸۸
جدول ۴-۵-۱۱. مقایسه روش‌های آموزشی حضوری پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سال تحصیلی.....	۳۹۰
جدول ۴-۵-۱۲. مقایسه روش‌های آموزشی ترکیبی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سال تحصیلی.....	۳۹۲
جدول ۴-۵-۱۳. مقایسه روش‌های آموزشی مجازی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی.....	۳۹۴
جدول ۴-۵-۱۴. مقایسه روش‌های آموزشی حضوری پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی.....	۳۹۶
جدول ۴-۵-۱۵. مقایسه روش‌های آموزشی ترکیبی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی.....	۳۹۸
جدول ۴-۵-۱۶. اولویت بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد با توجه به سطوح آموزش مجازی، حضوری و ترکیبی.....	۴۰۰
جدول ۴-۶-۱. یافته‌های مربوط به تجربه مصرف سیگار در میان دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه.....	۴۰۱
جدول ۴-۶-۲. یافته‌های مربوط به تجربه مصرف قلیان در میان دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه.....	۴۰۱
جدول ۴-۶-۳. یافته‌های مربوط به تجربه مصرف مشروبات الکلی در میان دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه.....	۴۰۲
جدول ۴-۶-۴. یافته‌های مربوط به تجربه مصرف سیگار در میان دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه‌های مورد مطالعه.....	۴۰۲
جدول ۴-۶-۷. یافته‌های مربوط به تجربه مصرف قلیان در میان دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه‌های مورد مطالعه.....	۴۰۳
جدول ۴-۶-۸. یافته‌های مربوط به تجربه مصرف مشروبات الکلی در میان دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه‌های مورد مطالعه.....	۴۰۳
جدول ۵-۱. نیازهای آموزشی دارای اولویت و اهمیت آموزشی خیلی مهم (نیازهای فوری) به تفکیک مولفه‌های کلی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان.....	۴۴۲
جدول ۵-۲. نیازهای آموزشی دارای اولویت و اهمیت آموزشی خیلی مهم (نیازهای فوری) به تفکیک مولفه‌های کلی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دختر و پسر.....	۴۴۴

جدول ۳-۵. نیازهای آموزشی دارای اولویت و اهمیت آموزشی خیلی مهم (نیازهای فوری) به تفکیک مولفه‌های کلی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دختر و پسر.....	۴۴۶
جدول ۴-۵. روش‌های آموزشی دارای اولویت و اهمیت خیلی مهم به تفکیک مولفه‌های کلی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان.....	۴۴۹
جدول ۵-۵. روش‌های آموزشی دارای اولویت و اهمیت خیلی مهم به تفکیک مولفه‌های کلی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر.....	۴۵۰
جدول ۶-۵. روش‌های آموزشی دارای اولویت و اهمیت خیلی مهم به تفکیک مولفه‌های کلی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان گروه‌های تحصیلی مختلف.....	۴۵۱

فهرست اشکال و نمودارها

- شکل ۱-۲: انواع روش‌های آموزش بر اساس میزان مشارکت و نوع فعالیت فراگیران..... ۱۸
- نمودار ۲-۲: نمونه یک منحنی یادگیری..... ۲۲
- شکل ۳-۲: ابعاد موقعیت‌های سبک یادگیری کلب..... ۲۴
- شکل ۴-۲: الگوی تحلیل نیازهای آموزشی سازمانی..... ۴۶
- نمودار ۵-۲: نقش نیاز سنجی در ایجاد قابلیت‌های سه‌گانه..... ۴۸
- شکل ۶-۲: عوامل خطر در مصرف مواد از نظر بوتوین..... ۶۶
- شکل ۱-۳: طرح انجام پژوهش..... ۱۲۶
- نمودار ۱-۲-۲-۴: ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک دانشگاه..... ۳۱۲
- نمودار ۲-۲-۲-۴: ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک جنسیت در دانشگاه‌های مورد مطالعه..... ۳۱۳
- نمودار ۳-۲-۲-۴: ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک سن..... ۳۱۴
- نمودار ۴-۲-۲-۴: ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک وضعیت تأهل..... ۳۱۵
- نمودار ۵-۲-۲-۴: ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک گروه تحصیلی..... ۳۱۶
- نمودار ۶-۲-۲-۴: ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک سال تحصیلی..... ۳۱۷

.

چکیده

هدف پژوهش حاضر، نیازسنجی دوره‌ها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران بود. برای تحقق این هدف، در این پژوهش از رویکرد آمیخته (رویکرد کیفی و کمی) استفاده شد. روش نمونه‌گیری در بخش کیفی پژوهش و مطالعات اسنادی، از نوع نمونه‌گیری هدفمند بود. بدین معنا که از میان منابع متعدد در زمینه اعتیاد و پیشگیری از مصرف مواد، اسناد موجود شامل کتب، طرح‌های پژوهشی، مقالات و فصلنامه‌های معتبر و مورد تأیید ستاد مبارزه با مواد مخدر که در طی ۱۰ سال اخیر به‌طور خاص در جامعه دانشجویی منتشر شده بود، ۲۰ سند انتخاب و مورد بررسی قرار گرفت. در مطالعه اسناد خارجی نیز تعداد ۲۰ سند از بین اسناد گردآوری شده از اینترنت، شامل پایان‌نامه‌ها، طرح‌های پژوهشی، پروتکل‌ها و اسناد بین‌المللی منتشر شده در زمینه پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان، در مرحله کیفی انتخاب و مورد تحلیل محتوا قرار گرفت.

بر این اساس، ابتدا در بخش کیفی پژوهش با بررسی اسناد داخلی و خارجی شامل منابع آموزشی، کتب، فصلنامه‌ها، پژوهش‌های انجام شده که شامل ۲۰ سند داخلی و ۲۰ سند خارجی بود و همچنین مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با متخصصین حوزه پیشگیری از مصرف مواد (۹ نفر متخصص) و دانشجویان (۴۰ نفر دانشجو)، نیازها و روش‌های پیشگیری از مصرف مواد در چارچوب کلی مقوله‌های اصلی و فرعی شناسایی شد. نیازها و روش‌های آموزشی در بخش کیفی پژوهش با استفاده از روش تحلیل محتوا در ۹ مقوله کلی شامل مسائل و مشکلات فردی، مسائل و مشکلات اجتماعی، مسائل و مشکلات خانوادگی، مسائل مشکلات سازمانی (دانشگاهی)، دانش مرتبط با مواد، نگرش مرتبط با مواد، مهارت پیشگیری از مصرف مواد، نوع مواد مخدر مصرفی و روش آموزشی شناسایی شد. نتایج کلی در بخش کیفی بیانگر آن بود که در مقوله اصلی فردی: عامل افسردگی، در مقوله اصلی اجتماعی: عامل در دسترس بودن مواد و برقراری ارتباط با دوستان مصرف‌کننده، در مقوله اصلی خانوادگی: عدم حس تعلق و بی‌عاطفگی در خانواده، در مقوله اصلی دانشگاهی: عامل عدم تطبیق و هماهنگی با محیط دانشگاه و همجواری دانشگاه با مکان فروش مواد، در مقوله اصلی دانش مرتبط با مواد: نداشتن اطلاعات علمی در مورد مواد، در مقوله اصلی نگرش: عامل باورهای نادرست در مورد مواد مخدر، در مقوله اصلی مهارت: عامل مهارت حل مسئله، و در مقوله اصلی روش آموزش: عامل استفاده از گروه همسالان به‌عنوان مهم‌ترین مقوله‌های فرعی شناسایی شدند. بعد از اتمام مرحله کیفی پژوهش بر اساس مفاهیم مقولات کلی و فرعی شناسایی شده، پرسشنامه‌ای تنظیم و توسط ۱۴۵۵ نفر از دانشجویان در دانشگاه‌های مورد مطالعه، پاسخدهی شد. لازم به ذکر است که روش نمونه‌گیری در بخش کمی پژوهش، روش تصادفی طبقه‌ای بود. برای تعیین حجم نمونه نیز از جدول کرجسی مورگان استفاده شده است.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کمی پژوهش، ابتدا داده‌های کمی در قالب آمار توصیفی و استنباطی (تحلیل عاملی) تحلیل شدند و در گام بعد با استفاده از آزمون فریدمن و آزمون لی‌هی، نیازها و روش‌های آموزشی در ۴ سطح اولویت‌بندی شدند که نیازها و روش‌های آموزشی سطح اول به لحاظ آموزشی دارای بالاترین و بیشترین

اهمیت بودند. نتایج در این بخش نشان داد در مقوله نیازهای آموزشی در سطح دانش توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، توانایی مقابله با افسردگی به‌عنوان مهم‌ترین اولویت، در سطح دانش مرتبط با مواد آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، در سطح نگرش مرتبط با مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن و در سطح مهارت پیشگیری از مصرف مواد، مهارت مدیریت خشم، مهارت مقابله با اضطراب و استرس به‌عنوان مهم‌ترین اولویت شناسایی شدند. نتایج در مقوله روش‌های آموزشی نشان داد در سطح روش آموزش مجازی، استفاده از اینترنت، در سطح روش آموزش حضوری استفاده از گروه همسالان، در سطح روش آموزش ترکیبی ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات ورزشی، هنری، علمی و... به‌عنوان مهم‌ترین اولویت شناسایی شدند.

همچنین اولویت بندی نیازها (در ابعاد دانش کلی، دانش مرتبط با مواد، نگرش مرتبط با مواد و مهارت‌های پیشگیری از مصرف مواد) و روش‌های آموزشی (شامل آموزش مجازی، حضوری و ترکیبی) با استفاده از آزمون فریدمن بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی نظیر جنسیت، سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی صورت گرفت که بر طبق نتایج به دست آمده از دیدگاه دانشجویان، ده نیاز آموزشی اول در زمان حال و آینده که دارای اولویت بالاتری بودند شناسایی شده و همچنین ده روش موثر اول در زمان حال و آینده بر حسب جنسیت، گروه سنی، سال و گروه تحصیلی، اولویت‌بندی شدند.

در جمع‌بندی و نتیجه‌گیری از یافته‌های پژوهش می‌توان گفت نتایج بدست آمده از بخش کیفی و کمی پژوهش حاضر نشان داد که نیازهای آموزشی دانشجویان (در ابعاد دانش کلی، دانش مرتبط با مواد، نگرش مرتبط با مواد و مهارت‌های پیشگیری از مصرف مواد) در زمان‌های حال و آینده بر حسب دانشگاه، جنسیت، سن، گروه تحصیلی و پایه تحصیلی متفاوت بوده و همچنین روش‌های آموزشی متفاوتی از قبیل روش‌های مجازی، حضوری و ترکیبی برای گروه‌های مختلف سنی، تحصیلی، سال تحصیلی، جنسیت و حتی نوع دانشگاه شناسایی شد که پیشنهاد می‌شود در برنامه‌های پیشگیری از مصرف مواد برای دانشجویان مورد استفاده قرار گیرد.

کلید واژه‌ها: پیشگیری از مصرف مواد، نیازسنجی آموزشی، دوره آموزشی، روش آموزشی، روش پژوهش آمیخته، دانشگاه‌های دولتی شهر تهران

فصل اول

کلیات پژوهش

مقدمه

سابقه‌ی مصرف موادمخدر در ایران منعکس در ۴۰ سال پیش است که قدمت تاریخی آن با اولین احکام ممنوعیت مصرف افیون و مشتقات مستند شده است. بی‌شک مبرهن است که عوارض سوء آن صدها سال مورد توجه حاکمان و سیاستمداران بوده است. در سده‌های اخیر ورود مواد مخدر صنعتی و غیرصنعتی رو به رشد، وضعیت مصرف را در کشور پیچیده‌تر کرده است که البته به موازات آن سیاست‌های متعددی برای کنترل مصرف و کاهش عوارض سوء آن اتخاذ گردیده است. در طول این مدت ایران نیز شاهد تغییرات بسیار عمیق اجتماعی بوده است. به این معنی که شاهد گذار از جامعه سنتی به سوی جامعه صنعتی بوده ایم. این فرایند گذر در تعامل با خصوصیات منحصر به فرد فرهنگی و اجتماعی ایران، منجر به مشکلات پیچیده و بغرنج اجتماعی قابل توجهی شده است که اعتیاد به سوء مصرف مواد مخدر نمونه بارز و جدی آن است. بدیهی است که در چنین شرایطی، ارتقاء سطح دانش و آگاهی افراد و بهبود سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و انجام مداخلات نقش اساسی را می‌تواند در پیشگیری از سوء مصرف مواد ایفا نماید.

بیان مسأله

سازمان‌های متعددی در سراسر دنیا در تکاپوی دست یافتن به استراتژی‌ها و روش‌های آموزش موثر برای پیشگیری از اعتیاد هستند. برای مثال دفتر جرم و اعتیاد سازمان ملل در یکی از آثار خود در سال ۲۰۰۴ چنین عنوان نموده است که آموزش و برنامه‌های پیشگیری از اعتیاد گروه‌های سنی مختلف از جمله کودکان، نوجوانان و جوانان می‌بایست مبتنی بر نیازسنجی و ارزشیابی ویژه و هدفمند باشند. همین‌طور به این موضوع صحنه گذاشته شده است که اهداف برنامه‌های آموزشی هر گروه به طور مشخص در سطوح دانش، نگرش و مهارت مدنظر برنامه‌ریزان قرار گیرند. برای نمونه می‌توان به تقسیم‌بندی یکی از سازمان‌های پیش‌تاز در برنامه‌های پیشگیری از اعتیاد تحت عنوان K.A.S اشاره کرد. این برنامه‌ها شامل دو مولفه کلیدی محتوا و روش آموزش مدرس می‌باشد. در مولفه محتوا سه بخش دانش، نگرش و مهارت-های زندگی مورد توجه واقع می‌شود. همچنین مولفه روش آموزش شامل روش‌هایی چون فرایندهای گروهی، تعامل و مشارکت، بارش مغزی، ایفای نقش، بازی‌های آموزشی، بحث و فعالیت‌های سمعی-بصری می‌باشند. موفقیت هر برنامه آموزشی تا حد زیادی بستگی به روش یا روش‌هایی دارد که برای ارائه محتوای تعیین شده انتخاب می‌شود. روش‌ها و فنون آموزش ممکن است به‌عنوان ابزاری که توسط آن

شرکت‌کنندگان در دوره‌های آموزشی به سمت اهداف آموزشی هدایت و برانگیخته نمود در نظر گرفته شود و مورد استفاده قرار گیرد. این روش‌ها طیف وسیعی و متنوعی از روش سخنرانی، بحث گروهی، کنفرانس، سمینار، سمپوزیوم، بازدیدهای علمی، بررسی موردی، تحرک مغزی یا ذهن انگیزی، شبیه‌سازی، نمایش و تشریح، میزگرد، بحث گروهی و یادگیری مشارکتی، ایفای نقش، بازی‌های آموزشی، آموزش حساسیت، خودآموزی، روش مکاتبه‌ای، روش مبتنی بر رایانه، آموزش از طریق شبکه اینترنت و سی‌دی را شامل می‌شود (ابطحی، ۱۳۸۴؛ قهرمانی، ۱۳۸۸).

خوشبختانه در ایران نیز تلاش‌های امیدوارکننده‌ای در بخش‌های مختلف جامعه انجام شده است، لیکن در ارتباط با بخشی از پرجمعیت‌ترین و حساس‌ترین قشر اجتماع هنوز این تلاش‌ها وافی به مقصود نبوده است. چنانچه دوره‌ها و آموزش‌های درخوری متناسب با نیازهای واقعی این بخش از جامعه در زمینه‌ی پیشگیری از سوء مصرف مواد مورد طراحی و تدوین نشده است. این نیازها بی‌تردید می‌بایست در زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و نیز یا ملحوظ داشتن تفاوت‌های جنسیتی بررسی شوند. طبق این گزارش سال ۲۰۱۵ سازمان ملل فراتر از تفاوت جنسی، عوامل فرهنگی و محیط اجتماعی فرصت‌های موثرتری برای گرایش به مواد مخدر محسوب می‌شوند.

با این وجود، بررسی گروه‌های جنسی بطور اخص از جمله مواردی است که بسیار فراخور ملاحظه است. طبق این گزارش سازمان ملل، در سطح جهانی مردان سه برابر زنان به آمفیتامین‌ها و کوکائین گرایش دارند. این در حالی است که میزان مصرف داروهای مخدر و آرام بخش در زنان بیشتر از مردان ثبت شده است.

آنچه در مصرف مواد در بین دانشجویان نسبت به گروه افراد عادی رواج بیشتری دارد استفاده از مواد و داروهای روان فعال‌ساز بدون نظارت پزشک است و استفاده از داورهای اعصاب بدون تجویز پزشک یکی از عوامل افزایش دهنده احتمال سوء مصرف مواد مخدر است (قندور، ال سید، مارتینز، ۲۰۱۲). متأسفانه با توجه به شیوع گسترده مصرف مواد در بین دانشجویان پسر و دختر در طی سال‌های اخیر اقدامات اصولی و مبتنی بر روش‌شناسی علمی دقیق در خصوص پیشگیری از اعتیاد به عمل نیامده است. لذا شناسایی نیازهای آموزشی پیشگیری از اعتیاد به صورت روشمند و علمی برای گروه دانشجویان دختر و پسر

دانشگاه‌ها جهت طراحی یک برنامه موثر بیش از پیش ضرورت می‌یابد. نیازسنجی آموزشی در واقع مبنایی واقعی و اساسی جهت تعیین اهداف آموزشی، انتخاب و طراحی برنامه‌های آموزشی، اجرای و ارزشیابی برنامه‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد محسوب می‌شود. براین اساس ما در این مطالعه به دنبال شناسایی نیازهای واقعی آموزشی دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه‌های شهر تهران در حوزه پیشگیری از اعتیاد و همچنین شناسایی روش‌های آموزشی موثر جهت اجرای برنامه‌های آموزشی مبتنی بر دوره‌های آموزشی احصاء شده هستیم.

اهمیت و ضرورت پژوهش

امروز ثابت شده است که توفیق یک کشور در زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی در گرو برخورداری از یک نظام آموزشی منسجم و پویا است و تنها با داشتن چنین نظامی، می‌تواند با تحولات و پیشرفت‌های اجتماعی و صنعتی همگام و در میان کشورهای موفق جهان از جایگاه شایسته‌ای برخوردار شود. دانشگاه‌ها به عنوان یکی از نظام‌های آموزشی موثر در این زمینه نقش اصلی و پیشگام را در توسعه جامعه ایفا می‌کنند و دانشجویان نیز یکی از عناصر کلیدی و تأثیرگذار در دانشگاه‌ها محسوب می‌شوند که در تحقق اهداف فوق نقشی مهم و اساسی دارند. یکی از اهداف اصلی مدیران، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران در دانشگاه‌ها تأمین سلامت و بهداشت روانی دانشجویان است. اما آنچه در سال‌های اخیر به‌عنوان تهدیدی جدی سلامت و بهداشت روانی دانشجویان نشانه گرفته است، شیوع مواد مخدر و روانگردان‌ها در دانشگاه‌ها است (صرامی، ۱۳۹۳). در سال‌های اخیر آموزش‌هایی برای پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد در دانشگاه‌ها ارائه شده، اما مواجهه با چنین پدیده شومی نیازمند طراحی نظام آموزشی روشمند، علمی و اثربخش در این زمینه است. اولین گام در خصوص طراحی نظام آموزشی، شناسایی نیازهای آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد است که به‌عنوان سنگ بنای یک نظام آموزش اثربخش در حوزه پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد به شمار می‌رود. اما تاکنون نیازسنجی دقیق و علمی در خصوص شناسایی نیازهای آموزشی و روش‌های آموزشی موثر پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد در دانشگاه‌ها انجام نگرفته است. بر این اساس نتایج این پژوهش کمک شایانی به برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران حوزه پیشگیری از اعتیاد برای ارائه سیاست‌های آموزشی موثر در دانشگاه‌ها نموده و همچنین به مدیران و

دست‌اندرکاران آموزشی در حوزه پیشگیری از اعتیاد در دانشگاه‌ها کمک می‌کند تا برنامه‌ها و روش‌های آموزشی اثربخش و معتبری را متناسب با خواست و نیاز واقعی و دارای اولویت دانشجویان در زمینه پیشگیری از اعتیاد و سوءمصرف مواد ارائه نمایند.

هدف کلی پژوهش

شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران

اهداف جزئی پژوهش

- ۱) شناسایی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران
- ۲) شناسایی روش‌های آموزشی موثر پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران
- ۳) اولویت‌بندی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران
- ۴) اولویت‌بندی روش‌های آموزشی موثر برای اجرای دوره‌های احصاء شده دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران
- ۵) مقایسه اولویت‌های آموزشی احصاء شده در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های شهر تهران
- ۶) مقایسه اولویت‌های روش‌های آموزشی در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های شهر تهران
- ۷) مقایسه اولویت‌های آموزشی احصاء شده با توجه به سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران
- ۸) مقایسه اولویت‌های روش‌های آموزشی با توجه به سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران

سوال کلی پژوهش

۱- نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران چیست؟

۲- روش‌های موثر آموزشی برای پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران کدامند؟

سوالات جزئی پژوهش

۱) نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران کدام است؟

۲) روش‌های آموزشی موثر پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران کدام است؟

۳) کدامیک از نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران از اولویت بالاتری برخوردار است؟

۴) کدامیک از روش‌های آموزشی موثر برای اجرای دوره‌های احصاء شده از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران از اولویت بیشتری برخوردار است؟

۵) آیا بین اولویت‌های آموزشی احصاء شده در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟

۶) آیا بین اولویت‌های روش‌های آموزشی احصاء شده در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟

۷) آیا بین اولویت‌های آموزشی احصاء شده با توجه به سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟

۸) آیا بین اولویت‌های روش‌های آموزشی با توجه به سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟

تعریف متغیرهای پژوهش

نیاز آموزشی

تعریف نظری

«منظور از نیازهای آموزشی عبارت است از نیازهایی که منعکس کننده تقاضاهای آموزشی و یا هدفهای آموزشی هستند.» (فتیحی واجارگاه، ۱۳۸۸، ص ۲۰).

تعریف عملیاتی

در این پژوهش منظور از نیازهای آموزشی، تقاضاهای آموزشی (دوره‌های آموزشی) پیشگیری از اعتیاد در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های شهر تهران است.

نیازسنجی آموزشی

تعریف نظری

نیازسنجی (تعیین نیازهای) آموزشی عبارتست از "شناسایی نیازها (فاصله میان "آنچه هست" و "آنچه باید باشد") و درجه‌بندی آنها به ترتیب اولویت و انتخاب نیازهایی که باید کاهش یافته و یا حذف شود (عباس زادگان و ترک زاده، ۱۳۸۸، ص ۶۵). نیازسنجی آموزشی فرآیند جمع‌آوری اطلاعات در مورد نیازهای آموزشی دریافت شده و عملی می‌باشد که پس از شناسایی به وسیله آموزش رفع می‌گردد» (باربازیتی^۱، ۲۰۰۶، ص ۵).

تعریف عملیاتی

در این پژوهش منظور از نیازسنجی آموزشی، شناسایی نیازهای واقعی آموزشی پیشگیری از اعتیاد در بین دانشجویان می‌باشد که با استفاده از روش‌های مختلف کیفی شامل مطالعه اسنادی، مطالعه تطبیقی و مصاحبه با متخصصان پیشگیری از اعتیاد و دانشجویان این نیازها احصاء شد و در قالب ابزار پرسشنامه از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه این نیازهای آموزشی اولویت‌بندی شد.

روش‌های آموزشی

تعریف نظری

روش‌های آموزش (یاددهی - یادگیری): شیوه ارائه محتوا و یا روشی که طی آن سعی می‌شود، تغییرات مورد نظر در یادگیرنده ایجاد شود. در روش‌های آموزشی مواردی چون نحوه ارائه دانش، تغییر نگرش و آموزش مهارت‌های مورد نظر توسط آموزش دهنده به فراگیران، چگونگی ارتباط آموزش دهنده با فراگیران، نحوه استفاده از امکانات و تجهیزات در فرایند آموزش، نحوه و میزان مشارکت یادگیرنده در امر یادگیری، چگونگی ارتباط فراگیران با هم، با محیط، مواد و امکانات آموزشی مورد توجه قرار می‌گیرد (میرزا بیگی، ۱۳۸۷).

1. Barbazette

تعریف عملیاتی

در این پژوهش منظور از روش‌های آموزشی، راهبردهای یاددهی یادگیری است که از طریق آن‌ها محتوای آموزش پیشگیری از اعتیاد به دانشجویان ارائه می‌شود.

پیشگیری از مصرف مواد

تعریف نظری

پیشگیری از مصرف مواد به فعالیتی طراحی شده اشاره دارد که برای جلوگیری از سوء مصرف مواد و کاهش پیامدهای بهداشتی و اجتماعی ناشی از آن به کار می‌رود (مدینا-مورا^۱، ۲۰۰۵).

تعریف عملیاتی

در این پژوهش پیشگیری از مصرف مواد مخدر معطوف به دوره‌ها و روش‌های آموزشی است که به بهبود و ارتقاء آگاهی دانشجویان پسر و دختر دانشگاه‌های شهر تهران در سطوح دانش، مهارت و نگرش اشاره دارد.

فصل دوم

چارچوب نظری پژوهش

بخش اول: نیازسنجی آموزشی

مقدمه:

بر هیچ کس پوشیده نیست که نیروی انسانی کارآمد و متخصص، اساسی‌ترین عنصر موتور محرکه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع بشری است. بدین لحاظ آموزش، به ویژه آموزش‌هایی که جنبه کاربردی آن‌ها بر جنبه‌های نظری تفوق دارد و نتیجه آن تربیت و تأمین نیروی انسانی مورد نیاز بخش‌های گوناگون اقتصادی و اجتماعی هر جامعه است، یکی از سودآورترین سرمایه‌گذاری‌ها برای توسعه شناخته می‌شود زیرا که آموزش در باروری و تبلور اندیشه‌ها، عاملی تعیین کننده و اساسی است. تکنولوژی پیچیده امروز، حاصل همان اندیشه‌های دیروز است که عمده‌تاً از راه آموزش، انتقال یافته و در قرن اخیر این انتقال، سرعت بیشتری یافته است. بی‌توجهی به مسائل آموزش نیروی انسانی موجب عقب ماندگی در بسیاری از جوامع شده است. تأمین نیروی انسانی متخصص جهت اجرای مقاصد متعدد و متنوع سازمان‌های دولتی، امروزه نمی‌تواند بدون پیروی از اصول و فنون برنامه‌ریزی نیروی انسانی و در نهایت، برنامه‌ریزی آموزش تحقق یابد. کمترزمانی قادر است بدون آموزش کارکنان خود، بهبود و توسعه یابد. بدین ترتیب رشد و توسعه نیروی انسانی پایانی ندارد و به فرموده پیامبر اکرم (ص)، زگهواره تا گور دانش بجوی، مصداق پیدا می‌کند. توسعه منابع انسانی تنها با برگزاری آموزش‌های عمومی و تخصصی حاصل نمی‌شود آنچه منجر به توسعه پایدار منابع انسانی کارآمد، می‌شود اثربخشی آموزش‌هاست. امروزه از آموزش، انتظار می‌رود که بتواند تغییرات رفتاری مطلوب را در کارکنان ایجاد کند و از این رهگذر، تحقق اهداف سازمانی تسهیل یابد.

مفهوم‌شناسی آموزش^۱

آموزش در حقیقت یکی از راه‌های اصولی و منطقی هدایت تلاش‌های فراگیران است و باعث به کارگیری استعدادهای نهفته، به کاراندازی قدرت تخیل، به وجود آمدن حس انعطاف پذیری فکری لازم در افراد خواهد شد. با این حال نباید فراموش کرد که آموزش زمانی می‌تواند مفید یا مؤثر باشد که با نیازهای مادی، معنوی و روحی حال و آینده یکایک افراد هماهنگی داشته باشد (ابطحی، ۱۳۸۳، ص ۱۷).

آموزش به فرایند انتقال معلومات، نگرش‌ها و مهارت‌ها از فرد یا گروهی به فرد یا گروه دیگر برای ایجاد تغییرات در ساختارهای شناختی، نگرشی و مهارتی آن‌ها گفته می‌شود (صدری، ۱۳۸۳، ص ۱۴).

آموزش تجربه‌ای است مبتنی بر یادگیری و به‌منظور ایجاد تغییرات نسبتاً ماندگار در فرد صورت می‌گیرد تا او بتواند توانایی خود را برای انجام دادن کار بهبود بخشد. به‌طور مرسوم، می‌گویند آموزش می‌تواند به‌معنای بوجود آمدن تغییر در دانش افراد، طرز کارشان، لغزشهایشان در مورد کار یا تعامل آنان با همکاران و سرپرستانشان باشد (طوسی، ۱۳۸۰: ۲۴۸).

اهمیت و تاریخچه آموزش

تغییر و تحول در جهت رسیدن به اهداف، همواره برای افراد و سازمان‌ها مفید بوده است. در زمینه مدیریت نیز این امر پوشیده نیست. تحولات مدیریت تابعی از یادگیری و معرفت است. از طرفی یادگیری و حتی کسب معرفت از طریق آموزش امکان‌پذیر است. پس همان‌طور که از ابتدای زندگی آدمی آموزش و نیاز به آن نقش اساسی داشته، در عصر ما که عصر خرد و فرزاندگی است، این نیاز بیشتر و شدیدتر احساس می‌شود. انسان از ابتدای خلقت به دنبال آموزش بوده به‌صورتی که در عصر شکار این آموزش از طریق کارآموزی انجام می‌گرفته است؛ یعنی، نوآموز در کنار استادکار می‌ایستاد و به تدریج با شیوه انجام دادن کار آشنا می‌شده است؛ (استاد- شاگردی). به این اعتبار فنون انجام کارها از نسلی به نسل دیگر و سینه به سینه منتقل می‌شد. ولی این شیوه دارای دامنه محدودی بود، لذا با گذشت زمان سبک و شیوه آموزش نیز فرق کرد و برای آموزش از روش پیروی از انسان بزرگ (پیر دانا) استفاده می‌شد. بدین صورت که رفتار و عملکرد پیردانا در تمامی جوانب مورد قبول همگان قرار داشت (عصر کشاورزی) (دعائی، ۱۳۸۴، ص ۱۴۵).

با صنعتی شدن جوامع سنتی و تولید انبوه و گسترش و پیچیدگی فنون و حرفه‌های تخصصی بدیهی بود که این روش‌ها نمی‌توانست پاسخگوی نیازهای آموزشی وسیع مطرح شده باشد. از این رو آموزشگاه‌ها و مؤسسات فنی- حرفه‌ای ایجاد گردیدند که در این مراکز آموزشی، اغلب کارکنان به آموختن می‌پرداختند و برای کار در کارخانه‌ها و بخش صنعتی آماده می‌شدند. لذا می‌توان گفت که جرعه‌ای اصلی توجه به آموزش نیروی انسانی از زمان موج پیشرفت‌های عظیم قرن نوزدهم شکل گرفت. به تدریج کشورهای مختلف با توجه به ساختار اقتصادی و سیاسی خود و نیز با توجه به اهمیتی که برای توسعه قائل بودند کوشش‌های

عديده‌ای برای صعود از پلکان پیشرفت به کار بستند و آموزش نیروی انسانی را به‌عنوان رکن اساسی توسعه به کار بستند. آموزش نیروی انسانی در سازمان‌ها به طور جدی برای اولین بار در سال ۱۹۹۴ در انگلستان آغاز شد. در فرانسه آموزش کارکنان در سال ۱۹۴۶ مورد توجه جدی قرار گرفت. در این سال مؤسسه‌ای تحت عنوان "مدرسه ملی امور اداری" تأسیس گردید. این مؤسسه مسئولیت امور مربوط به تهیه و تدوین و نیز اجرای برنامه‌های آموزشی را در سطح سازمان‌های دولتی به عهده گرفت. مدتی بعد یعنی از سال ۱۹۴۹، ایالات متحده آمریکا نیز به جمع این کشورها پیوست و آموزش کارکنان را مورد توجه قرار داد. به همین سان در بسیاری از کشورهای اروپایی و آسیایی، آموزش کارکنان از دهه ۱۹۶۰ توسعه و گسترش یافت (ابطحی و عابسی، ۱۳۹۵).

افراد در دوران صنعتی برای آموزش، رفتن به کلاس‌های تخصصی را سرلوحه کار خود قرار دادند هر چند اعتقاد به انسان بزرگ هنوز مطرح بود و در عصر فراصنعتی که عصر حاکمیت کامپیوتر است، در مسأله آموزش دیگر بعد مسافت مطرح نمی‌باشد و آموزش از جنبه فیزیکی خود خارج شده و به صورت الکترونیکی درآمده است (دعائی، ۱۳۸۴، ص ۱۴۵).

اهمیت و ضرورت آموزش منابع انسانی:

همان‌طور که بیان گردید آموزش و بالندگی نیروی انسانی کوشش مداوم و برنامه‌ریزی شده‌ای است که برای افزایش توانایی‌های کارکنان و بهبود سطح عملکرد و شایستگی آنان انجام می‌گیرد. به همین دلیل آن را از بهترین فعالیت‌های سازمانی تشخیص داده‌اند. هنگامی که صحبت از آموزش و بالندگی نیروی انسانی می‌شود تغییر در مهارت‌ها، دانش، نگرش‌ها و یا رفتار اجتماعی کارکنان مورد نظر است. در یک جمع‌بندی سایر عوامل مؤثر بر اثربخشی و بهره‌وری نیروی انسانی عبارتند از:

کیفیت زندگی کاری: عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی کاری عبارتند از:

الف) - کیفیت فردی: سه جنبه مهم فردی بر کیفیت زندگی افراد اثر می‌گذارد:

۱- جنبه روان شناختی: آن‌چه مردم در محل کار انجام می‌دهند و چگونگی انجام دادن آن.

۲- جنبه فیزیکی: شرایطی که مردم در آن کار می‌کنند و رویکرد کلی مدیریت در زمینه ایمنی کار، آلودگی و نظایر آن.

۳- جنبه‌های اقتصادی: افراد در برابر کاری که انجام می‌دهند چه مقدار دریافت می‌کنند و این دستمزد تا چه اندازه می‌تواند آنان را از سطح زندگی مناسب بهره‌مند کند.

این سه جنبه به هم مرتبط هستند و کیفیت زندگی کاری جامع‌هنگامی به دست می‌آید که نیازها معتدل شوند. از این رو کسانی که کار سودمند دارند، آن را در شرایط فیزیکی پسندیده‌ای انجام می‌دهند، و دستمزد مناسبی دریافت می‌کنند، از کیفیت جامع برخوردارند.

ب)- کیفیت سازمانی: نیاز کارکنان به کیفیت زندگی کاری جامع تنها یک روی سکه است. مدیریت هم نیاز خود را دارد، بدین معنی که باید دارائی‌های مؤسسه را به حداکثر برساند. این نیازهای متفاوت از هم، همواره تعارض‌هایی را میان صاحبان سرمایه و کارکنان پدید آورده است. آن‌ها هر دو کوشیده‌اند تا فرصت‌های خود را به زیان دیگری به حداکثر برسانند. مدیریت و کارکنان تنها با همکاری هم می‌توانند توانمندی‌های مولد یکدیگر را، و بر اثر آن دستاوردهای یکدیگر را به حداکثر برسانند. رمز بهبود کیفیت زندگی کاری برای صاحبان سرمایه و کارکنان آمیزه‌ای از بهره‌وری و سودآوری است، و کلید گشایش این رمز در دست مدیریت سازمان قرار دارد.

کیفیت اساس کار هر فعالیت بهسازی است که بعداً منجر به بالا رفتن اثربخشی، کارایی و بهره‌وری سازمان می‌گردد. این بهسازی ممکن است از طریق بالا بردن دانش، تغییر نگرش و افزایش مهارت‌های افراد یا تغییر در کمیت‌ها باشد (جاهد، ۱۳۸۵، ص ۶۸).

صاحب‌نظران اعلام نموده‌اند چنان‌که کارکنان آموزش ببینند در انجام کارهای زیر مهارت و انعطاف‌پذیری زیادتری خواهد یافت:

- ۱- تصدی مشاغل جدید در سایه کسب مهارت‌های تازه.
- ۲- انطباق با شرایط جدید و منحصر به فرد در محیط کار.
- ۳- شناخت و قبول سیاست‌ها و مقررات جدید سازمان (به عبارتی همسویی بین اهداف فردی و

سازمانی)

۴- آشنایی و استفاده از روش‌های متفاوت انجام کار در صورت لزوم.

۵- استفاده از آموزش‌های ارائه شده در جهت پیشبرد اهداف سازمانی.

۶- برخورداری از امکان حفظ خود در سازمان و رقابت با نیروهای آموزش دیده تازه نفس.

۷ - بهره‌برداری از آموزش برای ترفیع و ارتقای شغلی.

فعال‌ترین و پویاترین پرونده‌ی هر فرد در سازمان، پرونده‌ی آموزش اوست، به عبارت دیگر پرونده‌ی آموزش هر فرد از مستخدم تا مدیریت همان سازمان از لحظه ورود (استخدام) تا لحظه خروج (بازنشستگی) مفتوح است (دعائی، ۱۳۸۴، ص ۱۴۶).

بسیاری از صاحب‌نظران برجسته خارجی نیز درباره اهمیت و نقش آموزش در جامعه اظهار نظر کرده‌اند که در این‌جا به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود: پیتر دراگر عقیده دارد که علی‌رغم هزینه‌های سنگین تربیت نیروی کار، آموزش همراه با اعمال صحیح مدیریت، هر کشور عقب مانده‌ای را در مدت کوتاه در زمره کشورهای پیشرفته و برخوردار از بهره‌وری بالا قرار می‌دهد. ساخاراپولوس^۱ بر این باور است که آموزش نه تنها یکی از حقوق اولیه و اصلی انسان است، بلکه اصولاً رکن اساسی توسعه اقتصادی و اجتماعی جامعه به حساب می‌آید، از نظر هارپیسون کشوری که قادر به توسعه مهارت و دانش مردم و بهره‌گیری از آن در رشد اقتصاد ملی نباشد، در حل مشکل توسعه نیافتگی نیز ناتوان خواهد بود.

انواع آموزش

آموزش را با توجه به زمینه اثر آموزش‌ها می‌توان به دو بخش تقسیم کرد:

آموزش‌های اختصاصی: آن بخش از آموزش‌هایی است که موجب ارتقای کیفی و کمی توان فرد آموزش گیرنده در زمینه‌های مشخص می‌گردد، همچون اغلب رشته‌های آموزشی، فنی و حرفه‌ای از قبیل جوشکاری، روش‌های مختلف ماشین کاری و مانند آن‌ها.

آموزش‌های عمومی: آن بخش را در بر می‌گیرد که بر مجموعه فعالیت‌های فرد یا حداقل بخشی از آن‌ها اثر مثبتی می‌گذارد. تکنیک‌ها و تمرینات تقویت حافظه و تندخوانی از آن جمله‌اند (جعفری قوشچی، ۱۳۸۱، ص ۵۱).

همچنین آموزش در هر سازمانی می‌تواند به دو صورت متمایز ارائه شود که عبارتند از:

1. Psacharopoulos

• آموزش قبل از خدمت: ^۱

• آموزش ضمن خدمت: ^۲

آموزش قبل از خدمت:

منظور از آموزش قبل از خدمت آموزش‌هایی است که قبل از ورود افراد به سازمان به وی ارائه می‌گردد تا شایستگی‌ها و توانایی‌های لازم را در او ایجاد کرده و او را برای احراز مشاغل در آینده آماده سازند. این نوع آموزش‌ها برای رفع مسائل و مشکلات خاص سازمانی صورت نمی‌گیرد، بلکه هدف عمده آن تربیت نیروی انسانی برای نهاد یا سازمان ویژه می‌باشد.

آموزش کوتاه مدت: آموزش کوتاه مدت برای آماده کردن فرد جهت ورود به خدمت وی داده می‌شود. در این گونه موارد فرد را برای شغل خاصی انتخاب کرده و تخصص لازم را در مدت چند ماه به وی می‌آموزند.

آموزش بلند مدت: آموزش بلند مدت نیز مانند آموزش کوتاه مدت برای آماده کردن فرد جهت ورود به خدمت است با این تفاوت که دوره آموزش طولانی بوده و حاوی مطالب علمی و احیاناً عملی است. این گونه آموزش‌ها برای احراز مشاغلی است که اجرای وظایف مربوطه به آن مشاغل مستلزم اطلاعات و معلومات وسیعی باشد. این نوع آموزش‌ها معمولاً توسط دانشگاه‌ها، مدارس علمی وابسته به سازمان‌ها صورت می‌گیرد.

آموزش ضمن خدمت:

آموزش‌های ضمن خدمت به افرادی ارائه می‌گردد که در استخدام دولت یا سازمان‌ها درآمده باشند. به عبارت دیگر شرط اساسی برخورداری از این نوع آموزش‌ها آن است که فرد رسماً در اختیار سازمان باشد. مقصود اصلی آموزش ضمن خدمت پر کردن خلأ مربوط به اطلاعات شغلی کارکنان و افزایش اطلاعات، معلومات، تخصص‌ها و بهبود روابط اداری کارکنان است. آموزش ضمن خدمت نیز دارای انواع مختلفی می‌باشد. در گزارش یونسکو در ارتباط با انواع آموزش‌های ضمن خدمت، حداقل آموزش‌های زیر را می‌توان استنباط کرد: (گروه مشاوران یونسکو، ۱۹۸۹، ص ۱۳).

1. Per –Service Education

2. In- Service Education

آموزش بدو خدمت یا توجیهی:

این نوع آموزش‌ها مخصوص افرادی است که جدیداً به استخدام سازمان درآمده‌اند. هدف کلی این نوع آموزش آشنا ساختن کارکنان جدید با سازمان، وظایف محوله و قوانین و مقررات سازمانی می‌باشد. معمولاً با توجه به ضرورتی که سازمان و مدیریت احساس می‌کند مطالب و مباحث این نوع آموزش بر یک یا چند جنبه از جنبه‌های زیر متمرکز خواهد بود:

- ارائه مطالب نظری و عنداللزوم تمرین‌های عملی برای افزایش مهارت‌ها و توانایی‌های شغلی و حرفه‌ای.
- آشنایی با محیط کار.
- تشریح سیاست کلی سازمان مربوطه و ارتباط آن با سازمان‌های دیگر.
- تشکیلات و وظایف سازمان و واحد سازمانی که کارمند در آن مشغول خدمت خواهد شد، تشریح خواهد می‌شود.
- ساعات کاری سازمان یا مؤسسه، طرز حضور و غیاب، پرداخت حقوق، میزان و نحوه استفاده از مرخصی‌ها، ترفیعات، اضافات و مقررات استخدامی تشریح می‌شود.
- مقررات مربوط به شکایات و سلسه مراتبی که در این مورد باید رعایت شود.
- تسهیلات و خدمات رفاهی که کارمندان از آن بهره‌مند می‌شوند از قبیل خدمات درمانی، بهداشتی، بانکی، آشنایی با کارکنانی که در پست جدیدی استخدام می‌شوند نیز باید مد نظر قرار گیرد.
- در اوایل کار وقتی که کارکنان شروع می‌کنند به درک اینکه مسئولیت داشته باشند، طرز تلقی آن‌ها این است که، " این کار من نیست "، اداره کردن این مقاومت‌ها در برابر تغییر یکی از وظایف آموزش است (کارلوس و همکاران، ۱۳۷۸ ص ۱۳۸).

آموزش‌های بازآموزی:

نوع دیگر آموزش‌های ضمن خدمت مربوط به بازآموزی می باشد. این آموزش‌ها جنبه یادآوری و تکرار دانسته‌ها را دارد. معمولاً از این نوع آموزش‌ها در نظام‌های مختلف استقبال چندانی نمی‌شود، زیرا باعث رشد و دانش افزایی نشده و توجه صرف به بازآموزی مطالب دارد.

آموزش‌های تکمیلی یا جبرانی:

بسیاری از کارکنان به دلیل این که تحت آموزش‌های پیش از خدمت قرار نگرفته‌اند یا آموزش‌ها کافی نبوده اند، نیازمند آموزش‌های تکمیلی جبرانی هستند.

آموزش‌های ارتقاء:

این آموزش‌ها درصدد آن هستند که کارکنان را در کوران جدیدترین اطلاعات و پیشرفته‌ترین دانش‌ها قرار دهند. این نوع آموزش‌ها به کارکنان کمک می‌کنند تا مدارک عالی را در موضوعات و رشته‌های مختلف دریافت کنند.

این نوع آموزش‌ها فرصت‌های کارآموزی را در زمینه‌هایی برعهده دارند که دوره‌های پیش از خدمت به اندازه کافی پوشش نداده‌اند (گروه مشاوران یونسکو، ۱۹۸۹، ص ۱۵).

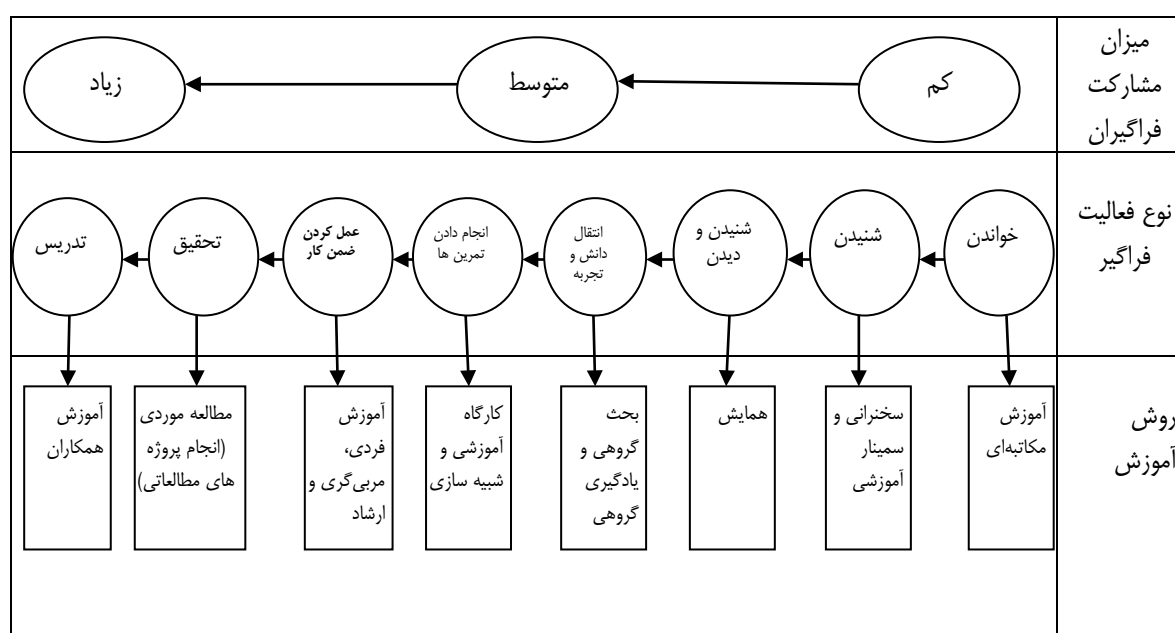
روش‌های آموزش

موفقیت هر برنامه آموزشی تا حد زیادی بستگی به روش یا روش‌هایی دارد که برای ارائه محتوای تعیین شده انتخاب می‌شود. روش‌ها و فنون آموزش ممکن است به عنوان ابزاری که توسط آن شرکت‌کنندگان در دوره‌های آموزشی به سمت اهداف آموزشی هدایت و برانگیخته نمود در نظر گرفته شود و مورد استفاده قرار گیرد. روش‌ها و فنون آموزش و بهسازی نیروی انسانی فعالیت‌ها یا راه‌های ایجاد و ارتقای میزان دانش، بینش، مهارت و تغییرات رفتاری متناسب با اهداف برنامه‌ریزی است.

روش‌ها و فنون مختلف آموزش و بهسازی را می‌توان در جدول ۲-۱، آمده است:

جدول ۱-۲. روش‌ها و فنون مختلف آموزش و بهسازی

ردیف	انواع روش آموزشی	منبع
۱	آموزش از طریق سخنرانی ^۱ ، آموزش با استفاده از بحث گروهی ^۲ ، روش کنفرانس ^۳ ، روش سمینار ^۴ ، آموزش از طریق استفاده از سمپوزیوم ^۵ ، بازدیدهای علمی ^۶ ، بررسی موردی ^۷	سینگر، ۱۳۷۸
۲	تحرک مغزی یا ذهن‌انگیزی ^۸ ، شبیه‌سازی ^۹ ، آموزش جواری یا دهلیزی ^{۱۰} ، آموزش حساسیت، آموزش از طریق استفاده از میزگرد ^{۱۱} ، روش سندیکا ^{۱۲} ، گروه مجادله ^{۱۳} ، گروه کار ^{۱۴} ، روش نمایش و تشریح ^{۱۵} ، روش نمایش و ارائه ^{۱۶}	ابطحی، ۱۳۸۴
۳	آموزش استاد شاگردی، گردش شغل، آموزش مکاتبه‌ای، کارآموزی با ماشین‌های آموزش، خودآموزی ^{۱۷} ، آموزش‌های مبتنی بر رایانه و تکالیف چرخشی و آموزش از طریق شبکه اینترنت و سی‌دی	حسن زاده و شهرانی، ۱۳۸۴؛ سیدجوادین، ۱۳۸۰

شکل ۱-۲: انواع روش‌های آموزش بر اساس میزان مشارکت و نوع فعالیت فراگیران (قهرمانی، ۱۳۸۸).

- 1.lecture Method
- 2.Group Discussion
- 3.Conference Method
- 4.Semminar Method
- 5.Symposium Method
- 6.Field Trip
- 7.Case study
- 8.Brain Storming
- 9.Simulation
- 10.Vestibule Training
- 11.Round Table Training
- 12.Syndicate
- 13.Buzz Group
- 14.Task Force
- 15.Demonstration
16. Exhibit Method
- 17.Self learning

آموزش در محیط یا خارج از محیط کار:

روش‌های آموزشی تا حدود زیادی مشخص می‌کند که آیا آموزش باید در محیط کار یا خارج از آن صورت گیرد. آموزش در محیط کار، در محل معمول انجام کار، انجام می‌شود، کارآموز ابزار، تجهیزات، مدارک و یا موادی را به کار می‌گیرد که پس از پایان دوره آموزش نیز مورد استفاده قرار خواهد داد. وی از آغاز آموزش کارگری مولد محسوب می‌شود. آموزش خارج از محیط کار، این نوع آموزش خارج از محل کار ارائه می‌شود و کارکنان معمولاً از ابزار و ماشین‌آلاتی که مخصوصاً ساده شده‌اند استفاده می‌کنند. کارآموز از آغاز آموزش یک کارگر مولد محسوب نمی‌شود و غالباً انجام کار اصلی نیاز به تمرین خواهد داشت. آموزش خارج از محیط کار ممکن است در محل‌هایی متعلق به کارفرما، در یک مرکز آموزشی با حضور کارآموزانی که از طرف کارفرمایان مختلف فرستاده شده‌اند و یا در یک مؤسسه آموزشی (مدرسه عالی) انجام گیرد.

اصول آموزش منابع انسانی

بهره‌برداری صحیح از مزایای آموزش منابع انسانی و تحقق اهداف سازمان مستلزم توجه به اصول زیر است:

- ۱- آموزش باید در مراحل متفاوت شغلی و مناسب با هر مرحله ارائه شود.
- ۲- آموزش نه بصورت انفعالی، بلکه به شیوه‌های فعال و یا بهره‌گیری از روش‌های نیازسنجی همراه با دوراندیشی صورت گیرد و با نیازهای فردی و شغلی فراگیران مناسب باشد.
- ۳- با این فرض که سواد نیز تاریخ مصرف دارد باید فرصت‌های آموزشی را بطور مداوم در اختیار فراگیران قرار داد.
- ۴- آموزش باید نظام‌مند باشد و با استفاده از آخرین روش‌ها و رعایت اصول مربوط، مراحل سه گانه برنامه ریزی، اجرا و ارزیابی را در برگیرد.
- ۵- لازم است از طریق ارجاع مسئولیت و بررسی میزان تغییرات حاصله در رفتار و نحوه عمل فراگیران، اثربخشی آموزش آنان مورد نظارت و ارزیابی قرار گیرد.

۶- اصول یادگیری در حین عمل و عمل در حین یادگیری را باید اساس فلسفه آموزش فراگیران قرار داد.

۷- آموزش باید هدفمند باشد، (شناختی، نگرشی، مهارتی) باشد.

۸ - آموزش را نباید هزینه دانست، بلکه باید آن را سرمایه‌گذاری محسوب کرد (ایبلی، ۱۳۷۷).

لومن (۱۹۹۱) نیز پس از بررسی و جمع‌بندی سوابق پژوهشی موجود، اصول اخلاقی عمده آموزش و بهسازی منابع انسانی را به شرح زیر برشمرده است:

۱- داوطلبانه بودن: در فرآیند آموزش هیچ‌یک از عوامل نباید با زور و اجبار و علی‌رغم میلشان به فعالیت واداشته شوند.

۲- عدم تبعیض: سن، جنس، نژاد، مذهب، حوزه کاری و... هیچکدام نباید ملاک تعیین یا تمایز تبعیض‌آمیز بین افراد برای برخورداری از آموزش قرار گیرد.

۳- هزینه اثربخشی: فعالیت‌های آموزشی باید مبتنی بر فایده بیان شده باشد و عواید حاصل از هزینه‌های انجام شده به روشنی و تفصیل نشان داده شود. بودجه آموزش نباید بسادگی و بی‌برنامه خرج شود. (نیازسنجی آموزشی اولین گام جهت تحقق این اصل است).

۴- تصویرسازی دقیق: در همه مراحل، اجزا و فرایندهای آموزش اعم از تعیین نیازها، برنامه‌ریزی، اجرا، ارزشیابی، منافع حاصل از آموزش، اساتید، شرکت‌کنندگان، مواد و صحت و دقت بدون هیچ گونه اغراق یا خردانگاری رعایت شود.

۵- صلاحیت و شایستگی در آموزش: همه اجزا باید از حداکثر صلاحیت و شایستگی ممکن جهت قرار گرفتن در سیستم آموزش برخوردار باشند. در این زمینه خصوصاً روی رویه‌ها و روشهای اجرایی، مجریان اصلی و محتوا و مواد آموزشی تأکید می‌شود.

۶- ارزش‌ها: لازم است آموزش‌دهندگان و آموزش‌گیران به ارزش آن‌چه تدریس می‌کنند و می‌آموزند معتقد باشند.

می‌توان اصل دیگر نیز به اصول فوق افزود: اصل صداقت و احترام در برخوردهای انسانی و محترم داشتن فردیت فراگیران. این اصل مبتنی بر خاصیت انسانی آموزش و خصوصیات بزرگسالی است (عباس‌زادگان و ترک‌زاده، ۱۳۷۹، ص ۴۱).

به‌کارگیری اصول و مبانی یادگیری

اصول یادگیری راهنمای روش‌هایی است که یادگیری افراد از طریق آن‌ها کارآمدتر است. هر قدر این اصول بیشتر در برنامه‌های آموزشی منعکس شود، آموزش کارآمدتر خواهد شد. این اصول به‌طور خلاصه عبارتند از: مشارکت، تکرار، تناسب، انتقال، بازخورد، تقویت (جزئی، ۱۳۹۴).

هر چند فرایند یادگیری به‌طور گسترده‌ای مورد مطالعه قرار گرفته است، اما اطلاعات کمی در این باره وجود دارد. بخشی از مشکل آن است که یادگیری، واکنشی پنهان است و نمی‌توان آن را مشاهده نمود، بلکه فقط نتایج آن را می‌توان اندازه‌گیری کرد. پژوهشگران تصویر کلی از فرایند یادگیری را طراحی کرده‌اند و بر آن اساس برخی اصول یادگیری را توسعه داده و تدوین کرده‌اند. شاید بهترین روش درک یادگیری استفاده از منحنی یادگیری است که در نمودار (۲-۲) آمده است. همان طور که منحنی نشان می‌دهد، یادگیری با یک حرکت شدید از A به B شروع می‌شود و در سطحی صاف از نقطه B به نقطه C امتداد می‌یابد. آموزش‌دهندگان باید دو هدف را در ارتباط با شکل منحنی یادگیری هر یک از کارکنان ایجاد کنند. اول، آموزش‌دهندگان بخواهند که منحنی یادگیری به یک سطح عملکرد رضایت بخش برسد که این سطح را در نمودار با خطوط منقطع نشان می‌دهیم. دوم، آن‌ها بخواهند که منحنی یادگیری تا آن‌جا که ممکن است هر چه سریع‌تر به سطح رضایت بخش برسد. هر چند نرخ یادگیری هر فرد بستگی به فرد مورد نظر دارد، استفاده از اصول یادگیری مختلف کمک می‌کند تا فرایند یادگیری تسریع شود.

اصول یادگیری راهنمای روش‌هایی است که یادگیری افراد از طریق آن‌ها کارآمدترین است. هر قدر این اصول بیشتر در دوره آموزشی منعکس شود، آموزش کارآمدتر است. این اصول مشارکت، تکرار، تناسب، انتقال و بازخورد را شامل می‌شود.

۱- مشارکت: زمانی که یادگیرنده بتواند در برنامه آموزشی فعالانه مشارکت کند یادگیری معمولاً سریع‌تر و پایدارتر است. مشارکت انگیزش را بهبود می‌بخشد و ظاهراً موجب می‌شود که حواس بیشتری درگیر

برنامه آموزشی شود که این امر فرآیند یادگیری را تقویت می‌کند. در نتیجه مشارکت، ما سریع‌تر می‌آموزیم و مطالب فرا گرفته شده را برای مدت طولانی‌تر نگه می‌داریم.

۲- تکرار:

اگر چه تکرار می‌تواند ملال‌آور باشد، اما سبب نقش بستن مطالب در حافظه می‌شود. برای نمونه، مطالعه برای امتحان، مستلزم تکرار عوامل کلیدی به گونه‌ای است که مطالب بتواند در طول آزمون بیاد آورده شود. همچنین، اکثر مردم حروف الفبا و جدول ضرب را از طریق تکرار فرا می‌گیرند.

۳- تناسب:

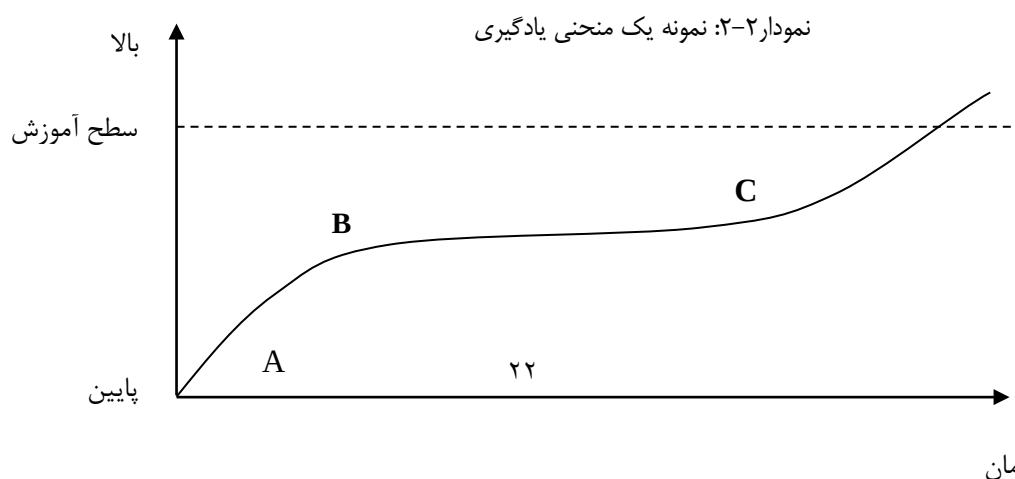
اگر مطالبی که باید فراگرفته شود بامعنا باشد، یادگیری تقویت می‌شود. برای نمونه آموزش دهندگان معمولاً هدف کلی شغل را از شرح دقیق وظایف برای آموزش‌گیران توضیح می‌دهند. این توضیح به شاغل امکان می‌دهد که تناسب هر وظیفه و تناسب دنبال کردن روش صحیح را مشاهده کند.

۴- انتقال:

هر چه تطبیق خواسته‌های برنامه آموزشی با خواسته‌های شغلی بیشتر باشد، سرعت یادگیری شخص در تسلط به شغل بیشتر است. برای نمونه، خلبانان در شرایطی مشابه شرایط واقعی پرواز تعلیم می‌بینند. نزدیکی شرایط ظاهری پرواز با شرایط واقعی آن باعث انتقال سریع‌تر فرآیند یادگیری می‌شود.

۵- بازخور:

بازخورد یادگیرندگان را از پیشرفت فعالیت‌هایشان آگاه می‌کند، با داشتن بازخور آن‌ها برانگیخته شده و رفتار خود را برای دستیابی به سریع‌ترین منحنی یادگیری ممکن تصحیح کنند. بدون بازخور یادگیرندگان معیاری برای سنجش پیشرفت خود در اختیار ندارند که این می‌تواند سبب دلسردی آنان شود. برای نمونه، نمرات آزمون‌ها خود نوعی بازخورد است.

نظریه‌های یادگیری

نظریه‌های بسیاری در ارتباط با نحوه یادگیری ارائه شده است که مهم‌ترین آن‌ها مکتب محرک و پاسخ، مکتب گشتالت، نظریه یادگیری اجتماعی و آسان‌سازی است که ذیلاً به شرح مختصر هر یک از آن‌ها می‌پردازیم.

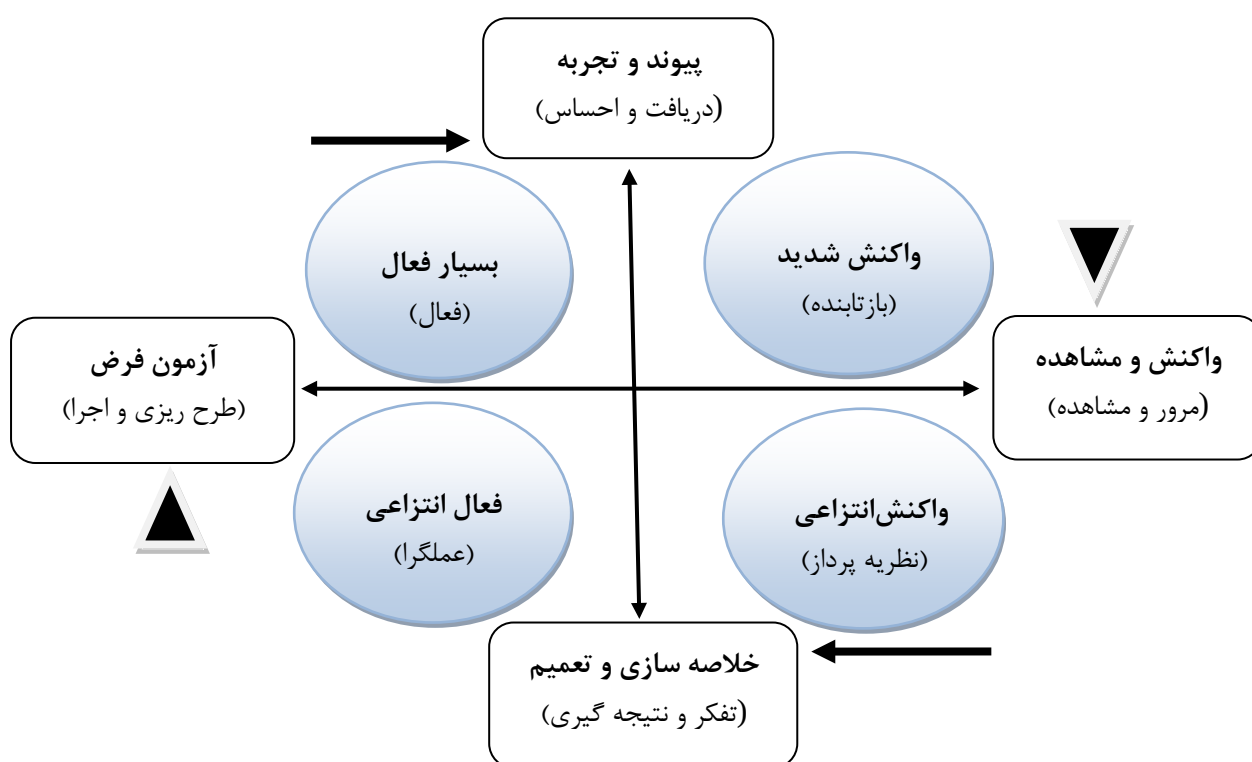
- **نظریه محرک- پاسخ:** نظریه محرک- پاسخ که گاهی به نام نظریه یا مکتب رفتارگرایان هم مطرح شده، نظر دانشمندانی است که یادگیری را ایجاد ارتباط بین محرک و یک پاسخ می‌دانند. این صاحب‌نظران آزمایش‌هایی که روی حیوانات انجام داده‌اند، نتایج بدست آمده را در چگونگی یادگیری انسان‌ها بکار برده و به این نتیجه رسیده‌اند که یادگیری در انسان هم می‌تواند در نتیجه تشویق و تنبیه و یا بهتر بگوییم پاداش و تنبیه صورت بگیرد. اسکینر معتقد است به شرطی انسان یاد می‌گیرد که رفتار ناشی از یادگیری موجب پاداش گردد. مثلاً شخصی که مشغول گذرانیدن یک دوره آموزشی است، زمانی به‌واقع یاد خواهد گرفت که مطمئن شود گذراندن آن دوره و افزایش دانش و مهارت و رفتار مطلوب، او را به هدف‌های معنوی و مادی و یا هر دوی آن‌ها خواهد رساند.

- **مکتب گشتالت:** مکتب گشتالت، تأکید بسیاری به کلی‌نگری دارد. پیروان این مکتب معتقدند برای ارتقای میزان یادگیری، قسمت‌های گوناگون یک برنامه آموزشی باید متشکل از مباحث بامعنی و مرتبط با کل برنامه‌های آموزشی باشد. این مطلب در واقع اشارتی است که طراحی و تنظیم برنامه‌های آموزشی و سازماندهی دوره‌های مختلف آموزش دارد.

- **نظریه‌های یادگیری اجتماعی:** نظریه‌های یادگیری اجتماعی، به اهمیت مراودات اجتماعی و تأثیر آن در یادگیری انسان تأکید دارد. بر اساس این نظریه هر چیزی را که بتوان با تجربه‌های مستقیم آموخت، ممکن است با مشاهده مستقیم هم آموخت. بنابراین به نظر معتقدان، انسان می‌تواند از مشاهدات خود الگو سازد. این تئوری، استفاده از وسایل آموزشی از قبیل تصویر، فیلم و ویدیو را به عنوان الگوهای رفتاری توصیه می‌کند.

- **نظریه آسان سازی:** نظریه آسان سازی، معتقد است مشارکت فراگیران، در فرایند آموزش، منابع خوبی برای انتقال دانش و مهارت و رفتارهای لازم هستند. در این صورت کارشناسان، استادان و یا مربیان آموزشی، بیشتر، آسان ساز (تسهیل کننده) هستند تا ناظر یا ارائه کننده کل مطالب.

- **نظریه یادگیری کلب:** سبک یادگیری کلب (۱۹۸۴) مبتنی بر نظریه نیاز به کسب تجربه در یادگیری ارائه شده از سوی جان دیویی^۱، نظریه فعال بودن فرد در محیط ارائه شده از سوی کرت لوین^۲ و نظریه آگاهی ناشی از تعامل فرد و محیط ارائه شده است که از طرف ژان پیاژه است. در شکل ۲-۳ ابعاد و موقعیت‌های سبک یادگیری مزبور نشان داده شده است.

شکل ۲-۳. ابعاد موقعیت‌های سبک یادگیری کلب

نظریه چهار مرحله‌ای کلب الگویی با دو بعد استفاده می‌کند. این دو بعد عبارتند از وظیفه و احساسات. در بعد وظیفه بر مشاهده و انجام وظیفه و در بعد احساسات بر واکنش و تفکر تأکید می‌شود. به علاوه بعد احساس نشان‌دهنده تجربه‌ای پذیرنده مبتنی بر یادگیری متکی بر احساس و قضاوت است. در بعد مشاهده،

1. John Dewey
2. Kurt Lewin

این دسته از افراد نسبت به چگونگی تأثیر پذیری برخی جنبه‌های پیرامون خود واکنش نشان می‌دهند و معمولاً برای انجام قضاوت نهایی، دقت زیادی در مشاهدات از خود نشان می‌دهند.

در بعد تفکر، افراد مربوط به چنین موقعیتی، در برخورد به موضوعی جدید سعی در مقایسه میزان تطابق آن با تجارب شخص خویش دارند و معمولاً به سمبل‌ها و نشانه‌ها توجه ویژه‌ای دارند. و بالاخره در بعد عمل، افراد مربوط به چنین موقعیتی، در جستجوی اطلاعاتی هستند که به آنان در انجام بهتر یک کار مشخص کمک می‌کند. این‌گونه افراد موفقیت‌هایی که در آن درگیری بیشتری وجود دارد (همچون: طرح‌ها، تکالیف محوله و بحث‌های گروهی) بهتر یاد می‌گیرند.

مراحل برنامه‌ریزی آموزشی

از بررسی دیدگاه‌های فوق و ادبیات موجود فرایند برنامه‌ریزی آموزش را می‌توان به هفت مرحله زیر تقسیم‌بندی کرد:

الف - نیازسنجی آموزشی ب - تعیین اهداف آموزشی

ج - تعیین محتوا د - تعیین روش‌های آموزشی

ه - تعیین به‌کارگیری اصول یادگیری و - انتخاب رسانه آموزش

ی - اجرای برنامه ز - ارزشیابی برنامه بارملی، (۱۹۹۱).^۱

اصول و الزامات برنامه‌های آموزشی

الف: اصول حاکم بر تشکیل دوره‌های آموزشی

در زمان تشکیل دوره‌های آموزشی باید اصولی را رعایت کرد این اصول عبارتند از:

- تناسب دوره با نیازمندی‌های آموزش - توجه به کار عملی

- شرکت دادن فراگیران در آموزش - تناسب مواد آموزشی با نیازمندی‌های فراگیران

- استفاده از نمایش در تدریس (بیان و شکلیا مقدم، ۱۳۷۲، صص ۸-۲۷).

- دوره‌های آموزش باید متناسب با فرهنگ و ویژگی‌های هر گروه به‌خصوص طراحی گردد.

1.Barmely

- در نظر گرفتن ویژگی‌ها و تفاوت‌های افراد، یعنی باید دید که فرد معمولاً از چه راهی بهتر یاد می‌گیرد و روش آموزش را متناسب با آن طراحی نمود (سعادت، ۱۳۷۹، ص ۱۸۵).

ب: اصول حاکم بر تعیین نیازهای آموزشی

۱. اصل تداوم: به دلیل تغییرات دائم محیطی و درونی و ضرورت اثربخشی سازمان و برنامه‌های آموزشی، نیازسنجی مداوم ناگزیر است.

۲. اصل جامعیت: به دلیل اهمیت و جایگاه اطلاعات حاصل از نیازسنجی در برنامه‌ریزی، لازم است اطلاعات جامعی شامل همه ابعاد و ارکان و از جهات گوناگون و با استفاده از روش‌های مختلف گردآوری و تجزیه و تحلیل شود.

۳. اصل مشارکت: پیچیدگی موقعیت و جامعیت نیازسنجی، برخورداری از همکاری یک تیم نیازسنجی را ایجاب می‌کند.

۴. اصل عینیت و اعتبار: این اصل ایجاب می‌کند که حتی‌الامکان از روش‌های عینی‌تر استفاده شود و داده‌ها از عینیت و اعتبار لازم برخوردار گردند.

۵. اصل واقع بینی: عاملین نیازسنجی باید پیش از تهیه و اجرای طرح نیازسنجی نسبت به مطالعه و شناخت هدف، حوزه، سطح و محیط نیازسنجی و واقعیات مربوطه اقدام کنند تا زمینه و بستر کار خود را به خوبی بشناسند و متناسب با واقعیات عمل کنند. رعایت اصل واقع‌بینی در تعیین نیازهای آموزشی، عامل مهمی در اثربخشی طرح نیازسنجی و بالطبع آموزش و بهسازی خواهد بود.

۶. اصل رعایت ملاحظات فرهنگی: توجه به جو و خصوصیات فرهنگی حاکم بر جامعه نیازسنجی از دو جهت لازم است. اول از آن جهت که این ویژگی‌ها عملاً در کار ما نمود پیدا می‌کنند و حتی آن را جهت می‌دهند و دوم آن که لازم است طرح‌ریزی نیازسنجی و انتخاب روش‌ها و ابزارها، حتی تعبیر و تفسیر اطلاعات متناسب با موقعیت فرهنگی و کلی سازمان انجام شود (عباس زادگان و ترک زاده، ۱۳۷۹، صص ۶۶-۶۷).

ج: اصول حاکم بر تعیین اهداف آموزشی

اصول تعیین اهداف آموزش به شرح ذیل می‌باشد:

- هدف‌ها باید به گونه‌ای تعیین شوند که امکان گزینش مواد و محتوای درسی و فعالیت‌های یادگیری برای رسیدن به آن هدف امکان داشته باشد.
- هدف‌ها را باید به گونه‌ای بیان کرد که قابل دستیابی باشند.
- هدف‌ها باید به گونه‌ای بیان شوند که روشن و واضح بوده و هیچ گونه ابهامی در آن‌ها مشاهده نشود.
- هدف‌ها باید قابل ارزشیابی، سنجش و اندازه‌گیری باشند (احدیان و ابراهیمی، ۱۳۸۸).
- باید امکان انتخاب مواد درسی و فعالیت‌های یادگیری برای رسیدن به هدف موجود باشد. هدف‌های جزئی باید طوری تنظیم شوند که هدف‌های کلی‌تر یعنی با هدف‌های نهایی رابطه داشته باشند (فرجاد، ۱۳۷۹، ص ۱۳۱).

- هدف اصلی دوره آموزشی باید تربیت فراگیران به منظور انجام یک شغل باشد. شغل مورد نظر تعیین می‌کند که فراگیران چه چیزی را باید یاد بگیرند.

د: اصول حاکم بر تعیین محتوای برنامه آموزشی

فتحی و اجارگاه (۱۳۸۹) ملاک‌های انتخاب محتوا را در سه دسته طبقه‌بندی کرده است:

۱- تناسب با عوامل و ارزش‌های اجتماعی

در ارتباط با جامعه ابعاد و مسائل آن ملاک‌های متعددی مطرح شده‌اند که برخی از مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

الف - تناسب محتوا با فرهنگ، ایده‌آل‌ها و آرزوهای اجتماعی

ب- تناسب با پیشرفت‌های علمی و تکنولوژیکی

ج- تناسب با مسائل و نیازهای جامعه ملی و محلی

د- تناسب با مسائل و ارتباطات جهانی

۲- تناسب با ویژگی‌ها و نیازهای یادگیرندگان

این دسته از ملاک‌های انتخاب محتوا معطوف به تناسب محتوای برنامه درسی با ویژگی‌های یادگیرندگان نظیر علائق و استعدادهای آنان می‌باشد. مهمترین ملاک‌هایی که در این ارتباط مطرح شده‌اند به شرح زیر می‌باشد:

الف- تناسب محتوا با توانایی‌ها و استعدادهای یادگیری فراگیران

ب- تناسب محتوا با نیازها و رغبت‌های فراگیران

ج- تناسب محتوا با زندگی واقعی فراگیران

د- محتوا باید زمینه‌ساز تجربیات و یادگیری بعدی فراگیران باشد.

۳- تناسب با قانونمندی‌های برنامه درسی

در این زمینه محتوای برنامه درسی باید با ملاک‌های زیر تناسب داشته باشد:

الف- تعادل محتوا: در این‌جا منظور همان سازمان داخلی محتوا هم از نقطه نظر کمیت و هم کیفیت می‌باشد.

ب- انسجام محتوا: منظور از انسجام محتوا عبارت است از وجود نوعی وفاق میان مفاهیم و مضامین محتوا و در نتیجه فقدان تناقض در میان آن‌ها.

اسمیت^۱ برای انتخاب و اعتباربخشی محتوا معیارهای زیر را پیشنهاد می‌کند:

- تناسب محتوا با دانش سازمان‌یافته

- مفید بودن

- تأثیر در رشد و توسعه جامعه

- تناسب با علائق یادگیرنده

- محتوا باید مبتنی بر تجربیات و اطلاعات قبلی آموزش‌گیرندگان باشد (ملکی، ۱۳۹۵).

ر- اصول حاکم بر تعیین مواد آموزشی

مواد آموزشی امکاناتی هستند که به مربی در تدریس محتوای آموزشی به فراگیر، در یادگیری مطالب کمک می‌کند. مواد کمک آموزشی عبارت‌اند از: وسایل کمک آموزشی سمعی و بصری منابع مورد استفاده مربی، جزوات و منابع مورد استفاده فراگیر و وسایل کمک یادگیری فراگیر (ونتلینگ، ۱۳۷۶، ص ۲۹).

هدف‌های رفتاری، بهترین راهنما و معیار برای انتخاب وسایل آموزشی محسوب می‌شود. علاوه بر هدف‌های رفتاری، معیار و ضوابط دیگری نیز در عمل مؤثرند که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از: ویژگی‌های آموزشی وسیله، ویژگی‌های فنی وسیله شرایط و امکانات اجرایی.

1. Smith

الف- ویژگی‌های آموزشی وسیله: وسایلی که انتخاب می‌شوند باید علاوه بر ارائه و انتقال مطالب و مفاهیم جدید در صورت لزوم امکان تکرار فراگرفته‌های گذشته را فراهم آورند و توجه و علاقه فراگیران را نسبت به موضوع آموزش جلب کنند و این توجه را تا پایان فعالیت آموزشی حفظ نمایند.

علاوه بر این کیفیت یادگیری را افزایش دهند و فراگیران را به پاسخگویی و ابراز واکنش تشویق کنند.

ب- ویژگی‌های فنی وسیله: ویژگی‌های فنی یک وسیله آموزشی را می‌توان به صورت زیر خلاصه کرد:

۱- توانایی انتقال پیام مورد نظر ۲- قابلیت حمل و نقل ۳- سهولت کاربرد

۴- سهولت دستکاری و تغییر ۵- اقتصادی بودن (شعبانی، ۱۳۹۶).

ز- اصول حاکم بر انتخاب رسانه های آموزشی

فرایند آموزش- یادگیری به علت اینکه از عوامل متعدد و به هم تنیده‌ای تشکیل شده حقیقتاً امر پیچیده‌ای است. به همین جهت درک پیچیدگی فرایند آموزش - یادگیری به وسیله مدرس دارای اهمیت ویژه‌ای است، زیرا مدرس باید با استفاده از عوامل مختلف و تا حد امکان، برای موفقیت فراگیر وسایل لازم را فراهم آورد. ارزش واقعی مواد رسانه‌ای در آن است که:

۱- ادراک را تقویت می‌کند. ۲- جلب توجه می‌کنند و در ذهن ماندگارند.

۳- روی نکات اصلی و پایه‌ای که باید بهتر آموخته شوند تأکید و آن‌ها را بزرگنمایی می‌کنند.

(میلر و آرمیلر، ترجمه میری، ۱۳۸۰، ص ۲۲۹).

از این رو برای انتخاب رسانه‌های آموزشی مناسب باید به معیارهای زیر توجه کرد:

۱- هم خوانی با هدف‌ها، محتوا و شیوه‌های آموزشی ۲- توانایی انتقال پیام مورد نظر

۳- انطباق با ویژگی‌های مخاطبان (توانایی‌ها، علائق و نیازها و...) ۴- معتبر بودن

۵- برانگیختن و واداشتن مخاطبان به فعالیت ۶- کیفیت خوب فنی - هنری (از لحاظ نوشتاری، تصویری،

صوتی، بصری) ۷- عملی بودن و سهولت استفاده ۸- قیمت ۹- قابلیت دسترسی ۱۰- سادگی ۱۱- انعطاف-

پذیری (همان منبع، صص ۲۲۹-۲۳۳).

س - اصول حاکم بر انتخاب روش‌های آموزشی

روشها و فنون آموزشی در حقیقت راهنمایی هستند که ما را در نیل به اهداف برنامه‌های آموزشی یاری می‌کنند. در انتخاب روش‌های آموزش و توسعه منابع انسانی باید اصولی در نظر گرفته شود که به شرح ذیل می باشد:

- ۱- تناسب روش آموزش با تجربیات مربی
- ۲- تناسب روش آموزش با شرایط فیزیکی، زمان، مواد و هرگونه محدودیت مالی و عملی بودن آن
- ۳- روش آموزش باید انگیزه یادگیری مهارت‌های جدید را در فراگیر به وجود آورد.
- ۴- فرصت‌هایی را برای تمرین و بیش آموزی فراهم کنند.
- ۵- بازخورد بر عملکرد را در طول آموزش فراهم کند.
- ۶- انتقال صحیح آموزش به شغل را فراهم سازد.
- ۷- از نظر هزینه مقرون به صرفه باشد (جزئی، ۱۳۹۴).
- ۸- تناسب روش آموزش با دیگر عناصر برنامه
- ۹- برخورداری از تنوع
- ۱۰- تناسب با رشد شخصیت و بهداشت روانی یادگیرندگان
- ۱۱- استفاده از وسایل و مواد کمک آموزشی ساده، ارزان قیمت و حتی‌الامکان ابتکاری (تناسب با مواد آموزشی) (میرزا بیگی، ۱۳۸۰، صص ۲۶۰-۲۷۶).

ش - اصول حاکم بر اجرای برنامه‌های آموزشی

- اهداف آموزش به روشنی تعریف و بیان شده باشد.
- در ابتدای برنامه رئوس مطالب، زمان و چگونگی اجرای دوره آموزشی با کارآموزان در میان گذارده شود.
- آموزش گام به گام باشد (سعادت، ۱۳۷۹، ص ۱۸۵).

ص - اصول حاکم بر ارزشیابی برنامه‌های آموزشی

در ارزشیابی برنامه‌های آموزشی رعایت اصول ذیل ضروری می‌باشد:

- قبل از اجرای برنامه باید میزان اطلاعات شرکت‌کنندگان تعیین گردد.

- ارزشیابی برنامه‌های آموزشی باید قسمتی از برنامه آموزشی باشد، به‌طور مداوم و سیستماتیک در ضمن اجرای برنامه انجام پذیرد.

- میزان اطلاعات کارآموزان قبل از اجرای دوره تعیین گردد.

- نتایج ارزشیابی باید به‌صورت بازخورد در سیستم برنامه‌ریزی آموزشی مورد استفاده قرار گیرد، در غیر این صورت فرایند ارزشیابی بی‌ثمر خواهد بود (گلابی، ۱۳۸۳).

در واقع در ارزشیابی باید موارد زیر مشخص و مورد توجه قرار گیرد:

- رضایت کارآموزان از دوره

- میزان یادگیری بر اثر شرکت در دوره

- بررسی تغییر رفتار کارآموز

- بررسی نتایج دوره (کاهش ضایعات و شکایات، افزایش تولید) (سعادت، ۱۳۷۹، ص ۲۰۳-۲۰۴).

- کارایی در رفع موانع و مشکلات

- بررسی میزان تقلیل حوادث ناشی از فقدان مهارت

- بررسی میزان انتصاب‌ها و ترفیعات

- بررسی طرز به‌کارگیری دانش‌ها و مهارت‌های آموخته شده (جهانیان، ۱۳۷۹، ص ۷۰).

همه موارد ذکر شده در قسمت عوامل مؤثر بر اثربخشی به‌نوعی می‌توانند در نقش موانع اثربخشی آموزش عمل نمایند. اما به غیر از این موارد، عوامل دیگری نیز می‌توانند اثربخشی دوره‌های آموزشی را تحت‌تأثیر قرار دهند که عبارتند از:

۱- بسیاری از پرسنل شاغل در بخش آموزش به‌طور وسیعی از زمینه یا پیچیدگی موضوع ناآگاه هستند و حتی کمبود اطلاعات پایه‌ای از اصول عمل و استراتژی مداخله‌گری دارند.

۲- پرسنل بخش مدیریتی و نظارتی اغلب آموزش‌های اولیه و تجربه مدیریتی ندارند.

- ۳- فقدان برنامه و محتوای استاندارد آموزشی مانع ایجاد و انتقال یک مدل کاری و استاندارد عمل، شده است در حالی که هر دو برای نتایج سازمانی ضروری می‌باشند.
- ۴- مشکل استانداردسازی یا همگانی‌سازی یک رویکرد آموزشی باعث ناکامی در شناسایی نیازهای آموزشی کارکنان می‌شود.
- ۵- اعمال آموزش بدون ترغیب یادگیرندگان برای مشارکت در ارزیابی نیازها و برنامه‌های توسعه‌ای آن‌ها باعث مقاومت فزاینده در برابر آموزش، کاهش سرمایه‌گذاری فردی و مشارکت و افزایش احتمال نادیده گرفتن محتوای آموزش به هنگام بازگشت به محیط کار می‌گردد.
- ۶- فقدان استانداردهای رسمی و فرایندهای کنترل کیفی برای یادگیرندگان و برنامه آموزشی می‌تواند کیفیت و اثربخشی و مناسبت آموزش را کاهش داده و ارزشیابی اعتبار عملکرد یادگیرندگان را مشکل سازد.
- ۷- اجرای آموزش در مجموعه‌ای دور از محل سکونت فراگیران مانع دسترسی آسان آن‌ها به آموزش، کاهش تمایل و افزایش فزاینده هزینه سفر و پذیرایی و اسکان می‌گردد. بدون سیستم‌های رسمی برای تشویق انتقال یادگیری، بیشتر آن‌چه که فراگیران در آموزش کسب کرده‌اند هرگز در کار استفاده نمی‌شود (جعفر زاده، ۱۳۸۵، ص ۵۳).

نیازسنجی آموزشی

اولین و مهم‌ترین گام برنامه‌ریزی آموزشی کارکنان و در واقع فرایندی است که به شناخت و تشخیص صحیح نیازهای آموزشی منجر می‌شود (وارنر^۱، ۲۰۰۹).

نیازسنجی در واقع با شناسایی نیازهای مهم شروع می‌شود و با تعیین اهداف و نیز بستر مناسب برای سازماندهی سایر عناصر حول محور نیازهای اولویت‌بندی شده ادامه می‌یابد. در حقیقت کلیه تصمیمات درخصوص تعیین اهداف، محتوای آموزشی و نیز استفاده موثر از سایر منابع و امکانات محدود انسانی تابعی از مطالعات نیازسنجی است (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۸: ۴۶).

در واقع نیاز آموزشی عبارتست از تغییرات مطلوبی که در فرد یا افراد یک سازمان از نظر دانش، مهارت و یا رفتار باید بوجود آید تا فرد یا افراد مزبور بتوانند وظایف و مسئولیت‌های خود را در رابطه با شغل به نحو احسن و طبق استانداردهای موجود انجام دهند. به عبارت دیگر “نیازهای آموزشی” به نیازهایی اطلاق می‌شود که از طریق آموزش قابل رفع باشند.

نیازهای آموزشی در حوزه‌های دانش، مهارت و نگرش، مطرح می‌شوند که رفع نیازهای آموزشی در حوزه دانش آسان‌ترین و در حوزه نگرش مشکل‌ترین می‌باشد (همان: ۵۱).

مفهوم نیاز

در یک تعریف عمومی، نیاز چیزی است که برای ارضاء و تحقق یک هدف قابل دسترس، ضروری یا مفید است. از این منظر نیاز یک نقش واسطه‌ای پیدا می‌کند که رفع آن موجب تحقق هدف یا تسهیل در آن می‌شود. از این رو باید در ارتباط با هدف (وضعیت مطلوب) معین و بر اساس معیارها و استانداردهای خاص آن تعیین و سنجیده شود.

از دیدگاه‌های مختلف تعاریف مختلفی از نیاز شده است. از نقطه نظر کاربردی در آموزش و بهسازی می‌توان آن‌ها را به چهار دسته تقسیم کرد:

۱. نیاز به عنوان فاصله بین وضع موجود و مطلوب^۲

متداول‌ترین تعریف از نیاز، تعریف پیشنهادی کافمن است. به نظر کافمن نیاز به موقعیتی گفته می‌شود که

1. warner

2. Gap

در آن وضعیت موجود یا حاضر با وضعیت مطلوب فاصله داشته باشد.

در هر موقعیت فرضی، وظیفه گروه نیازسنجی آن است که وضعیت مطلوب را از طرق مختلف ترسیم نماید و سپس با بررسی عملکرد و وضعیت جاری، نسبت به مقایسه آن با وضعیت مطلوب اقدام نماید و فاصله یا شکاف موجود را به عنوان نیازها مد نظر قرار دهد (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۸).

گیلی و اگلند^۱، نیاز را به عنوان شکاف بین یک دسته از شرایط موجود و شرایط مطلوب تعریف نموده‌اند و ارزیابی نیازها را فرایند اندازه‌گیری و ارزشیابی علمی و مقدور این شکاف‌ها می‌دانند. به جای واژه شرایط در این تعریف می‌توان کلماتی مانند، تخصص (دانش، مهارت و نگرش‌ها) عملکرد و یا وضعیت را جایگزین نمود (تائو^۲، ۲۰۰۶).

۲. نیاز به عنوان یک خواست یا ترجیح

یکی از متداول‌ترین تعاریف ارائه شده از مفهوم نیاز، تعریف آن به عنوان خواست یا ترجیحات افراد است. آنچه هسته اصلی این نظریه را تشکیل می‌دهد آن است که نقطه نظرها و عقاید افراد و گروه‌ها در خصوص نیازها، کانون اصلی نیازسنجی است و نه فاصله یا شکاف بین وضعیت مطلوب و وضعیت حاضر. در صورتی که نیاز را به مثابه خواست افراد تلقی کنیم، ضرورتاً باید در فرایند نیازسنجی تلاش‌های خود را معطوف به تعیین و مشخص ساختن برداشت‌ها و نقطه‌نظرهای افراد نمائیم. برای مثال، برای بررسی نیازها در حوزه‌های آموزشی باید نقطه‌نظرهای و دیدگاه‌های گروه‌هایی نظیر آموزش‌گیران، آموزش‌دهندگان و متخصصان تعلیم و تربیت و ... را به عنوان مبنای برنامه‌ریزی تلقی کنیم. از مهم‌ترین تکنیک‌هایی که بر این تعریف از نیاز مبتنی هستند می‌توان از تکنیک دلفی، تل‌استار و فیش بون نام برد. این تکنیک‌ها عموماً مبتنی بر ایجاد توافق بین نقطه‌نظرها و ایده‌های گوناگون می‌باشند، اگرچه مخالفت‌ها و انتقادات زیادی بر این برداشت از نیاز شده است اما عملاً بسیاری از تکنیک‌های نیازسنجی بر این تعریف از نیاز مبتنی هستند (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۸).

۳. نیاز به عنوان یک عیب یا کاستی^۳

تعریف نیاز به عنوان نوعی نقص، مشکل یا مسأله برخلاف دو تعریف قبلی از نیازها کمتر مورد حمایت واقع

1. Gilley & Eggland

2. Tao

3. defect

شده است.

از این دیدگاه هنگامی که نوعی توانایی، مهارت و یا نگرش وجود نداشته باشد و این نبود منجر به ایجاد ضرر و یا خسار در عملکرد فردی یا سازمانی گردد نشانگر وجود نیاز می باشد. از حامیان این دیدگاه اسکریون^۱ است. بر اساس این تعریف از نیاز، نیازسنجی عبارت است از فرایند شناخت مسائل، مشکلات و معایب موجود در عملکرد فرد، افراد و سازمان و در بردارنده نوعی شناسایی وضعیت آرمانی و تشخیص مسائل و مشکلات وضع حاضر است.

۴. برداشت ترکیبی

چهارمین برداشت از نیازها نوعی رویکرد ترکیبی است. به بیان روشن تر، الگوهای مورد استفاده برای نیازسنجی باید از فنون و روش های مختلف بهره گیرند. مثلاً در صورتی که نیازهای آموزشی کارکنان را مورد بررسی قرار دهیم، هم وضعیت مطلوب و هم وضعیت موجود را باید مورد مقایسه قرار دهیم، هم عقاید و نظرات کارکنان و سایر صاحب نظران را در خصوص نیازهای کارکنان جویا شویم و معایب و عملکردهای منفی کارکنان در فرایند آموزش را روشن سازیم. رهاورد این برداشت از نیازسنجی، اطلاعات جامع و گسترده ای خواهد بود که اقدامات موثر برنامه های اثربخش را پیشنهاد می نماید (عباس زادگان، ۱۳۷۹: ۱۱۹).

تعریف نیاز آموزشی

نیاز عبارت است از تغییرات مطلوبی که در فرد یا افراد یک سازمان از نظر دانش و مهارت باید بوجود بیاید تا فرد یا افراد سازمان بتوانند وظایف و مسئولیت های مربوط به شغل ذی ربط را در حداکثرسازی مطلوب و قابل قبول و منطق با استانداردهای کاری انجام داده و در صورت امکان زمینه رشد و تعالی کارکنان را در ابعاد مختلف بوجود آورد (ابطحی و عابسی، ۱۳۹۵).

نیازهای آموزشی را از یک دید می توان به دو گروه آشکار و پنهان تقسیم نمود. نیازهای آموزشی آشکار آن دسته از نیازهای آموزشی است که خود «مورد» یا «موقع» نشان دهنده نیاز آموزشی بوده و احتیاجی به بررسی و تحقیق ندارد. مانند استخدام یک کارمند جدید و بدون سابقه کار که در زمینه های مربوط به شغل جدید مسلماً نیاز به آموزش دارد و یا انتقال یک کارمند از قسمتی به قسمت جدید و یا تغییر «روش» و یا

1. Scriven

«وسایل و ابزارآلات کاری» که بدیهی است این تغییرات مستلزم آموزش بوده و نیازهای آموزشی، یادگیری همان تغییراتی است که از نظر دانش و مهارت و رفتار باید در کارکنان مذکور به وجود آید. اما نیازهای آموزشی پنهان در واقع آن نوع نیازهای آموزشی است که با وجود احساس شدنشان تعیین و تشخیص این که چه کسانی نیاز به آموزش دارند و آن اشخاص به چه آموزش‌هایی نیاز دارند، مستلزم تحقیق و بررسی است.

نیاز آموزشی به نیازهایی اطلاق می‌شود که از طریق آموزش قابل رفع است. این‌گونه نیازها تنها در حوزه‌های دانشی، مهارتی و نگرشی مطرح می‌شوند. رفع نیازهای آموزشی در این حوزه‌ها به ترتیبی که ذکر شده است به‌طور صعودی مشکل‌تر و پیچیده‌تر می‌شود. خصوصاً در زمینه نگرش‌ها با توجه به ماهیت و مقتضیات نگرش، شکل‌گیری، تغییر و توسعه آن و دخالت عوامل - غیرآموزشی - دیگر، پیچیدگی و مشکل بیشتری احساس می‌شود(همان).

نیاز آموزشی به نیازهایی اطلاق می‌شود که از طریق آموزش قابل رفع می‌باشد. این‌گونه نیازها در حوزه دانشی، مهارتی مطرح می‌شوند. رفع نیازهای آموزشی در این حوزه‌ها به ترتیبی که ذکر شده است، به‌طور صعودی مشکل‌تر و پیچیده‌تر می‌شود. خصوصاً در زمینه نگرش‌ها با توجه به ماهیت و مقتضیات نگرش، شکل‌گیری و تغییر و توسعه آن و دخالت عوامل - غیرآموزشی دیگر - پیچیدگی و مشکل بیشتری احساس می‌شود. اغلب صاحب‌نظران نیاز آموزشی کارکنان را به‌عنوان فاصله یا شکاف بین وضع مطلوب و موجود در زمینه عملکرد و سایر الزامات شغلی کارکنان تعریف کرده‌اند، عده‌ای نیز آن را به مفهوم نقصان تعریف کرده‌اند. بر اساس این تعاریف شناسایی نیازهای آموزشی معادل شناخت فقدان، کاستی یا زمینه‌های گسترش دانش، مهارت و نگرش‌های مرتبط با عملکرد رضایت بخش شغلی است (عباس‌زادگان و ترک‌زاده، ۱۳۸۸: ۵۹).

اهداف نیازسنجی آموزشی

مهم‌ترین اهداف نیازسنجی عبارتند از:

- فراهم‌سازی اطلاعات برای برنامه‌ریزی

یکی از مهم‌ترین مقاصد اکثر فنون و روش‌های نیازسنجی، فراهم‌سازی و تدارک مجموعه‌ای از اطلاعات صحیح و قابل اعتماد برای فرایند برنامه‌ریزی آموزشی و درسی می‌باشد. از طریق فرایند نیازسنجی، اهداف و مقاصد برنامه مورد شناسایی قرار می‌گیرند، اقدامات ضروری برای اجرای برنامه‌ها مشخص می‌شوند و نوع و میزان تلاش‌ها و منابعی که برای دستیابی به هدف‌ها باید مصرف شوند، تعیین می‌گردند.

- ارزیابی و سنجش

دومین هدف نیازسنجی، ارزیابی و سنجش اجرای برنامه‌ها می‌باشد. برخی از متخصصان نیازسنجی را در قلمرو ارزیابی طبقه‌بندی می‌کنند. از این نقطه‌نظر، نیازسنجی فرایند ارزیابی اولیه برای اجرای برنامه‌های آتی است. به عبارت دقیق‌تر، برای اجرای طرح خاص یا برنامه مشخصی، ابتدا زمینه ویژه‌ای که برنامه و یا طرح باید در آن اجرا شود مورد سنجش واقع می‌شود. پس از بررسی وضعیت، نتایج در برنامه منعکس می‌گردد و پس از اجرای برنامه و ارزشیابی از آن، نتایج حاصل با وضعیت اولیه مورد مقایسه قرار می‌گیرد. در این‌جا نیازسنجی جزئی از فرایند ارزیابی را تشکیل می‌دهد.

- پاسخگو و مسئول نمودن مراکز و نظام‌های آموزشی

به‌زعم "سوآرز"^۱ یکی از اهداف فرایند نیازسنجی آن است که مراکز و واحدهای آموزشی را نسبت به نتایج تلاش‌ها و اقدامات‌شان مسئول و پاسخگو نگه دارد. بسیاری از مراکز و یا واحدهای آموزشی که بر اقدامات و عملیات نظام‌های آموزشی نظارت دارند، از الگوهای مختلف نیازسنجی در سطح گسترده‌ای استفاده می‌کنند تا دریابند که، آیا فعالیت‌های آموزشی موثر بوده است یا خیر و نیز موارد و حوزه‌هایی که پیشرفت‌های آموزشی کمتر از حد مطلوب بوده است، کدام هستند و چه اقداماتی برای بهبود آن‌ها باید به مرحله اجرا گذاشت.

1. Suarez

- شناسایی ضعف‌ها و مسائل و مشکلات اساسی سازمان یا نظام

در برخی موارد علی‌رغم تلاش‌های گسترده، بسیاری از اقدامات عقیم می‌ماند و نظام یا سازمان در تحقق رسالت حقیقی خود با شکست مواجه می‌گردد. بر اساس نتایج حاصل از نیازسنجی مدیران و برنامه‌ریزان می‌توانند حوزه‌ها و قلمروهای بحرانی را شناسایی و تصمیمات مقتضی را در خصوص عدم رفع و یا برخورد با آن‌ها را اخذ نمایند.

- رشد و توسعه سازمان و کارکنان

امروزه توسعه سازمانی و رشد و توسعه مستمر کارکنان یکی از مسائل مهم در فرایند مدیریت است. دستیابی به این مهم همواره بستگی به شناسایی ایده‌آل‌های نوین، موانع موجود در دستیابی آن‌ها و یافتن راه‌های بهتر برای توسعه سازمان و کارکنان است. تحقق چنین امری تنها از طریق طراحی و به‌کارگیری نظام مستمر نیازسنجی در ابعاد آموزشی و غیرآموزشی امکان پذیر می‌باشد.

- استفاده بهینه از منابع و امکانات

در تمامی نظام‌های آموزشی، در مقابل خواسته‌ها و نیازهای متعدد و متنوع، امکانات و منابع انسانی، مالی و مادی محدودی وجود دارد و گذشته از این زمان، زمان لازم برای تحقق تمامی نیازها وجود ندارد. یکی از اهداف اساسی اکثر فعالیت‌های نیازسنجی، مشخص کردن اهداف و نیازها و درجه اهمیت آن‌ها برای تهیه برنامه‌های عملی می‌باشد. به این اعتبار نیازسنجی به مدیران و برنامه‌ریزان کمک می‌کند تا در بین تمامی خواسته‌ها و نیازها، آن‌هایی را مورد توجه قرار دهند که از اولویت ویژه‌ای برخوردارند و منابع و امکانات نیز پاسخگوی آن‌ها می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت نیازسنجی حداکثر استفاده از منابع موجود در جهت تحقق هدف‌های مهم و با ارزش را امکان‌پذیر می‌سازد.

- کشف: گاهی مطالعات نیازسنجی می‌تواند به دنبال شناسایی نیازهای اساسی باشد، برخلاف

تصورات رایج نیازها وضع شدنی نیستند و باید آن‌ها را در زمینه‌ها و گروه‌های مختلف مخاطبان کشف نمود.

- آزمون کردن: در پاره‌ای از موارد هدف نیازسنجی، روشن‌سازی این امر است که آیا نیازها در پرتو

تغییرات پیشنهادی در برنامه‌ها، محقق می‌شوند یا خیر؟

- **تشخیص:** همگامی نیازسنجی دارای هدف مشخص است که به دنبال درک بهترین راه یا طریق ممکن برای تحقق نیازها باشد.

- **ارزشیابی:** در چنین حالتی مقصود بررسی این امر است که فاصله بین برنامه‌های موجود از تحقق نیازها چقدر است (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۸).

منابع آموزشی، همانند سایر منابع سازمانی محدودند. جهت استفاده بهینه از این منابع، شرکت‌ها و سازمان‌ها بایستی در زمینه نیازسنجی آموزشی تلاش کافی را بنمایند. بدون درک روشنی از نیازها، تلاش‌های آموزشی سازمان‌ها، ممکن است فقط اتلاف‌کننده منابع ارزشمند باشد. از نظر روان‌شناسی نیز انجام نیازسنجی ضروری می‌باشد. چرا که فرایند نیازسنجی، کارکنان و مدیران را درگیر نموده، اعتبار طرح را افزایش داده و حمایت مشارکت‌کنندگان از برنامه‌های آموزشی بعدی را جلب می‌نماید (تائو، ۲۰۰۶).

اولین و اساسی‌ترین گام در برنامه‌ریزی هر سیستم نیازسنجی است. نیازسنجی یا شناسایی نیازهای مهم، مبنایی برای تعیین اهداف و بستر مناسبی برای ساماندهی سایر عناصر فراهم می‌سازد. کلیه تصمیمات در خصوص تدارک اهداف خاص، محتوای آموزشی مناسب و استفاده موثر از سایر منابع و امکانات انسانی، مالی و مادی، تابعی از مطالعات نیازسنجی است.

طی فرایند نیازسنجی نیازها تشخیص داده شده، بررسی اولویت برای ارضاء یا تحقق آن‌ها انجام می‌شود و داده‌های حاصل از فرایند نیازسنجی مجموعه اطلاعات مورد نیاز برای برنامه‌ریزی را فراهم می‌کند.

علی‌رغم اهمیت فرایند نیازسنجی، سنجش علمی و اصولی نیازها موضوعی نوین و در حال رشد است که موثر بودن آن تا حدود زیادی بستگی به تلاش و یافته‌های علمی آینده دارد. نیازسنجی مقاصدی را دنبال می‌کند از جمله:

- ۱- از طریق تعیین سطح فراگیران، توسعه مواد آموزشی، برنامه درسی، ارزیابی مهارت‌ها، دیدگاه‌های آموزشی و آموزش کارکنان، به مدیران و کارکنان کمک می‌کند.
- ۲- به جای یک برنامه درسی تغییرناپذیر و معین که قبلاً به وسیله مربیان تعیین شده باشد، برنامه درسی

انعطاف‌پذیر و پاسخگو به نیازها را تضمین می‌کند.

۳- به مربیان و فراگیران در زمینه آن‌چه که فراگیران در طول دوره انجام می‌دهند، آن‌چه که با موفقیت کسب کرده‌اند و آن‌چه که می‌خواهند و نیاز دارند در آینده بدانند اطلاعاتی می‌دهد. هنگامی که فراگیران بدانند که مربیان نیازها و علایق آن‌ها را می‌دانند و می‌خواهند به آن‌ها نایل آیند، به ادامه برنامه و یادگیری واداشته می‌شوند.

نیازسنجی ممکن است به اشکال مختلف صورت گیرد و در طی فرایند آموزشی نیز بارها انجام شود. به-هرحال، فرایند نیازسنجی به‌هرشکلی که باشد هدف اصلی، تعیین نیازها و خواسته‌های آموزشی فراگیر می‌باشد. هنگامی که محتوای برنامه درسی، مواد آموزشی، دیدگاه‌های آموزشی با نیازهای واقعی و دریافت شده فراگیران مطابقت کند، انگیزه و موفقیت فراگیر حاصل می‌گردد.

مقصد نیازسنجی آموزشی دستیابی به اطلاعاتی درباره وظایف اصلی و عملی لازم برای ایفای نقش شغلی و دانش، مهارت‌ها و نگرش‌های ضروری برای انجام آن وظایف است. از این‌رو می‌توان گفت نیازسنجی عملاً یک ابزار گردآوری اطلاعات است که چنان‌چه به درستی اعمال شود ما را از یک موضوع انفعالی و ابهام‌آمیز در فعالیت‌های آموزشی خارج می‌سازد.

نیازسنجی آموزشی به دلایل زیر شایسته تأمل و سرمایه‌گذاری است:

۱- متکی بودن برنامه‌های آموزشی و درسی به اطلاعات: بدین لحاظ نیازسنجی جز جدایی‌ناپذیر برنامه درسی محسوب می‌شود. نیازسنجی می‌تواند منتج به شناسایی مقاصد اهداف و میزان تحقق آن اهداف و مقاصد گردد و بدین لحاظ مبنای برنامه‌ریزی قرار می‌گیرد.

۲- ضرورت بهسازی و بازسازی برنامه‌های آموزشی متناسب با تغییرات و تحولات.

۳- ضرورت فراکنشی عمل کردن.

۴- توجیه برنامه آموزشی و اخذ اعتبار (منابع لازم) و بودجه‌بندی آن‌ها.

۵- فراهم آوردن مبنایی برای پاسخگویی و ارزیابی برنامه (عباس‌زادگان و ترک‌زاده، ۱۳۸۸).

رویکردهای نیازسنجی

به‌طور کلی رویکردهای اساسی زیر درباره نیازسنجی وجود دارد:

۱- رویکرد عرضه‌محور

در این رویکرد منبع اصلی اطلاعات برای نیازهای آموزشی همان چیزی است که محققان از آن به‌عنوان رویکرد پداگوژیکی توصیف می‌کنند. این رویکرد تا حدود زیادی اقتدارمحور است که از علایق و منافع مربیان نشأت می‌گیرد. این رویکرد به‌طور سنتی مربیان را مسئول تشخیص نیازهای آموزشی می‌داند و قلمرو سنجش می‌تواند هر سطحی از سازمان را تحت پوشش قرار دهد (وودهاال^۱، ۱۹۹۴).

۲- رویکرد تقاضا محور

به‌نظر می‌رسد کلید این رویکرد فرایند برنامه‌ریزی کسب و کار می‌باشد که زمینه و مأموریت سازمان را تثبیت می‌کند. بنابراین این رویکرد بستر را برای آموزش مهیا می‌کند و نشان می‌دهد که چگونه تلاش‌های آموزشی با هدف کسب و کار وسیع‌تر تلفیق شده است. آموزش تقاضا محور پیشنهاد می‌کند که تکنیک‌های تحلیل نیاز مانند مدیریت بر مبنای هدف به‌عنوان یک وسیله‌ای برای مرتبط کردن اهداف فردی با اهداف کسب و کار و مشخص کردن حوزه‌ای را که فرد برای رسیدن به اهداف سازمان نیاز به آموزش دارد. به‌طور خلاصه رویکرد کسب و کار به وسیله سطوح فرایندی امور مالی مانند رشد و سودآوری پیامدهای کسب و کار و کمتر بر روی نیازهای فردی تأکید می‌کند (میلز^۲، ۱۹۹۹).

۳- رویکرد فرایند محور

این رویکرد با رویکرد کسب و کار تفاوت دارد. در حالی که رویکرد کسب و کار محور به کل سازمان تأکید می‌کند. رویکرد فرایند محور بر روی یک بخش یا قسمتی از سازمان متمرکز است. در این رویکرد فرایندهای جدیدی مانند مهندسی مجدد فرایند، کسب و کار، مدیریت کیفیت جامع و ISO 9000 در یک زیر شاخه‌ای از یک سازمان معرفی می‌شود. هدف تشخیص نیازهای

1. woodhall

2. Mills

آموزشی در این سطح این است که فرایندهای جدید کار که می‌تواند در یک روش اثربخش و کارا انجام شود را فراهم سازد (چیل ایوک، ۱۹۹۹: ۷۰).

۴- رویکرد کارآموز محور

این رویکرد بیشتر تأکید دارد بر روی نیازهای کارکنان و کمتر بر روی پیامدهای کسب و کار و کارایی کار متمرکز است. این رویکرد اغلب بر خودسنجی به عنوان منبعی از اطلاعات متکی است. یافته‌ها نشان می‌دهد که خودسنجی ممکن است انعکاسی درست از نیازهای توسعه کارکنان باشد و به عنوان یک مرحله مهم در فرایند نیازسنجی معتبر مورد توجه قرار گیرد. با وجود این، این رویکرد مورد انتقاد است، زیرا گاهی اوقات ممکن است نیازهای آموزشی مورد درخواست را انعکاس دهد که ممکن است نیازهای آموزشی واقعی نباشد (همان: ۷۳).

الگوهای نیازسنجی آموزشی

طرح‌ریزی و اجرای پروژه‌های نیازسنجی آموزشی در هر سطحی مستلزم پیروی از یک طرح و الگوی عمل مشخص است. انتخاب یا طراحی و تدوین الگوی نیازسنجی می‌تواند باعث تسهیل و افزایش دقت و اعتبار فرایند نیازسنجی شود.

۱) الگوی کافمن و هرمن

کافمن و هرمن نیازسنجی آموزشی را در یک زمینه برنامه‌ریزی آموزشی استراتژیک مد نظر قرار داده‌اند. مراحل الگو به شرح ذیل است:

- ۱- تصمیم‌گیری درباره استفاده از داده‌ها برای نیازسنجی
- ۲- تعیین سطح مورد نظر یا دورنمایی که می‌خواهیم برای آن نیازسنجی و برنامه‌ریزی شود. (فراسوی کلان، کلان، خرد)
- ۳- شناسایی افراد ذیربط و نیازسنجی و برنامه‌ریزی
- ۴- جلب مشارکت افراد ذیربط در نیازسنجی
- ۵- جلب توافق جمعی درباره سطح نیازسنجی و برنامه‌ریزی
- ۶- گردآوری داده‌های مرتبط با نیازهای درون سازمانی و برون سازمانی
- ۷- فهرست کردن نیازهای شناسایی شده و توافق جمعی درباره آن‌ها
- ۸- رتبه‌بندی نیازها بر حسب اولویت
- ۹- جلب توافق همکاران درباره مسائلی (نیازهایی) که برای چاره‌جویی انتخاب شده‌اند و باید برای آن‌ها چاره‌جویی کرد (عباس‌زادگان، ۱۳۸۸).

۲- الگوی کلاین

کلاین (۱۹۷۵) نیازسنجی را در یک چارچوب قیاسی مدنظر قرار می‌دهد و بر جلب مشارکت همگانی و رویکردهای اجرایی و کاربردی نتایج حاصل از نیازسنجی تأکید می‌ورزد. اهداف این الگو عبارت است از:

- ۱- مشخص کردن هدف یا هدف‌های کلی به عنوان مبنای بررسی نیازها

۲- بررسی فاصله‌ها و شکاف میان عملکردها و اهداف مورد نظر و تعیین و تصریح اختلافات در قالب نیازهای اولویت‌یافته

۳- جلب مشارکت همگانی در بررسی نیازها از طریق استفاده از روش‌ها و فنون موجود
مراحل اساسی الگو به شرح زیر است:

۱- شناسایی هدف‌ها: برای شناسایی هدف‌ها باید کمیته‌ای متشکل از فراگیران، سرپرستان و مدیران، کارشناسان آموزش، کارشناسان محتوا و سایر صاحب‌نظران تشکیل شود.

۲- مرتب کردن اهداف بر حسب اهمیت آن‌ها: رتبه‌بندی اهداف با استفاده از فن دلفی یا سایر فنون توافق‌یابی، (فیش بون و تل استار) ممکن است.

۳- مشخص کردن شکاف بین عملکرد مورد انتظار و عملکرد واقعی: در این حیطه با استفاده از روش‌ها و ابزارهای مختلف عملکرد واقعی نمونه نیازسنجی شناسایی و با اهداف و عملکرد مورد انتظار مقایسه می‌شود.

۴- مشخص کردن اولویت برای اجرا: در این مرحله نیازهای تعیین شده جهت مشخص کردن مهم‌ترین موارد نیاز و اقدام برای رفع آن‌ها اولویت‌بندی می‌شود (عباس زادگان و ترک‌زاده، ۱۳۸۸).

۳- الگوی پی.دی.کا

این الگوی نیازسنجی که توسط مرکز تدوین برنامه کالیفرنیا شمالی در سال ۱۹۷۰ تدوین گردید. به‌طور کلی این الگو برای استفاده در سطح منطقه تدوین شده است. اما می‌توان آن را هم در سطح وسیع‌تر و هم سطح محدودتر به کار گرفت (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۸).

۴- الگوی نیازسنجی جهانی

این الگو مشتمل بر ۱۷ فعالیت مجزا است که مشارکت کمیته‌ها و گروه‌های مختلف را در چرخه نیازسنجی امکان‌پذیر می‌کند. این الگو برای مطالعات نیازسنجی در تمامی سطوح قابل کاربرد است. از اهداف اصلی است الگو عبارت است از:

۱- شناسایی نیازهای آموزشی

۲- طبقه‌بندی نیازهای شناسایی شده بر حسب اولویت یا اهمیت

۳- شناسایی ارزش‌ها یا عقایدی که کمیته‌ها می‌تواند بر مورد آن‌ها به توافق برسد.

۴- ارائه خلاصه‌ای از پیشنهادها که بتوان برای برطرف کردن نیازهای آموزشی شناسایی شود، مطرح نمود. (همان منبع)

۵- الگوی (نظام) نیازسنجی هوستون

این الگو مبتنی بر مفروضات زیر است:

۱- تعهد واقعی برای نیازسنجی وجود دارد.

۲- بیشتر افراد علاقه‌مند به مشارکت هستند.

۳- تحلیل داده‌ها، قصد و نیت پاسخ‌دهندگان را روشن می‌کند.

۴- گروه‌هایی که در نیازسنجی مشارکت می‌کنند متنوع هستند.

۵- تصمیمات بر مبنای توافق اتخاذ می‌شود.

۶- نیازسنجی یک فرایند نوسازی و اصلاح مداوم است.

هوستون به‌نحوی طراحی شده است که قابلیت کاربرد در سطح یک مدرسه خاص و دسته‌ای از مدارس (صرف نظر از مقطع آن) را دارد. در عین حال آن قدر انعطاف‌پذیر است که بتوان آن را در زمینه‌های مختلف فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی نظام‌های آموزشی گوناگون به کار گرفت (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۸).

۶- الگوهای نیازسنجی اتحادیه نظام آموزشی

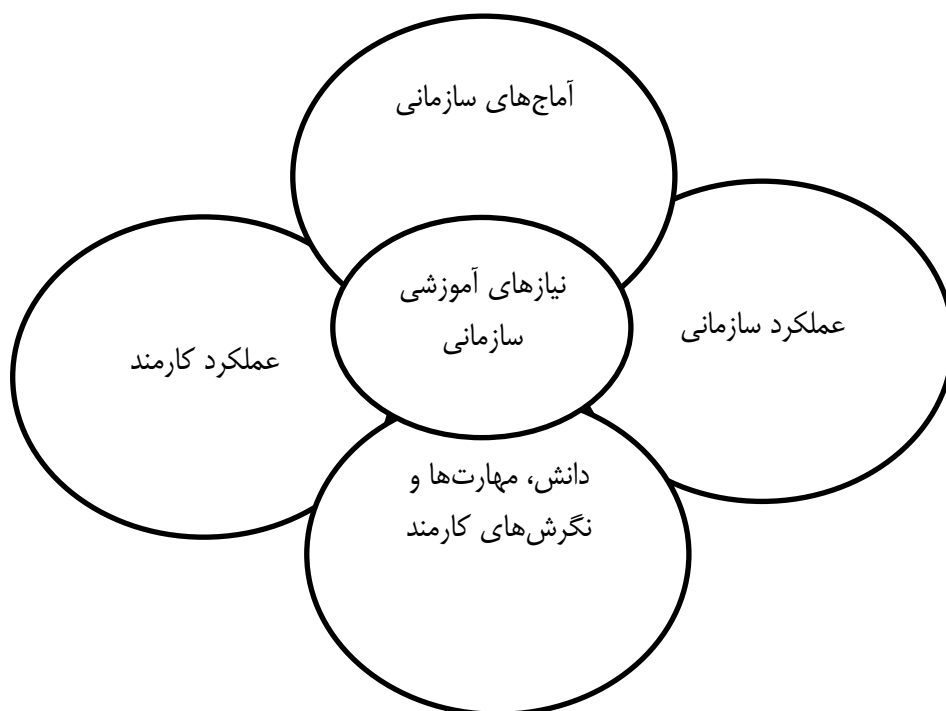
این الگو در اوایل دهه ۱۹۷۰ در تگزاس و برای نیازسنجی در سطح منطقه آموزشی تدوین شده است اما مانند سایر الگوهای عمومی می‌توان از آن در سطوح محدودتر یا فراتری نیز استفاده کرد. همچنین قابلیت کاربرد در برنامه‌ریزی آموزشی ضمن خدمت کارکنان را نیز داراست (عباس‌زادگان، ۱۳۸۸).

۷- الگوهای تحلیل نیازهای آموزشی سازمانی استوت:

استوت^۱ یک مدل چهاربعدی برای تعیین نیازهای آموزشی سازمانی ارائه کرده است. در این مدل آن آرمان‌های سازمانی سطح دانش و مهارت و نگرش موجود در سازمان و عملکرد فردی و سازمانی مورد

1. Stoot

تحلیل قرار می‌گیرد. هدف الگو، تحلیل نیازهای آموزشی سازمان به‌منظور حصول اطمینان از اثربخشی آموزش جهت بهبود سازمان به‌عنوان یک کل است. در این الگو، شکاف میان نتایج حاصل و اهداف آرمانی، نیاز آموزشی تلقی می‌شود. محدودیت‌های عمده الگوی پیشنهادی استوت در آن است که نحوه پردازش و ارتباط داده‌های حاصل از مراحل ذکر شده و چگونگی اولویت‌بندی نیازها را مسکوت گذاشته است (عباس‌زادگان و ترک‌زاده، ۱۳۸۸).

شکل ۲-۴. الگوی تحلیل نیازهای آموزشی سازمانی (عباس‌زادگان، ۱۳۸۱)

۸- الگوی تحلیل تهدیدها فرصت‌ها، ضعف‌ها و قوت‌ها (SWOT)

هدف این الگو شناسایی نیازهای آموزشی سازمانی از طریق تحلیل تهدیدها، فرصت‌ها، ضعف‌ها و قوت‌های موجود در هر یک از حوزه‌های فعالیت کلیدی سازمان در یک زمینه استراتژیک است. تحلیل SWOT را می‌توان برای تعیین نیازهای آموزشی سازمان یا واحدهای سازمانی به‌کار برد. طبق این الگو نخست عوامل بیرونی (تهدیدها و فرصت‌ها) و سپس عوامل درونی (ضعف‌ها و قوت‌های سازمان) مورد بررسی قرار می‌گیرد. به‌عنوان مثال عوامل خارجی و درونی شامل موارد زیر است:

الف) عوامل خارجی

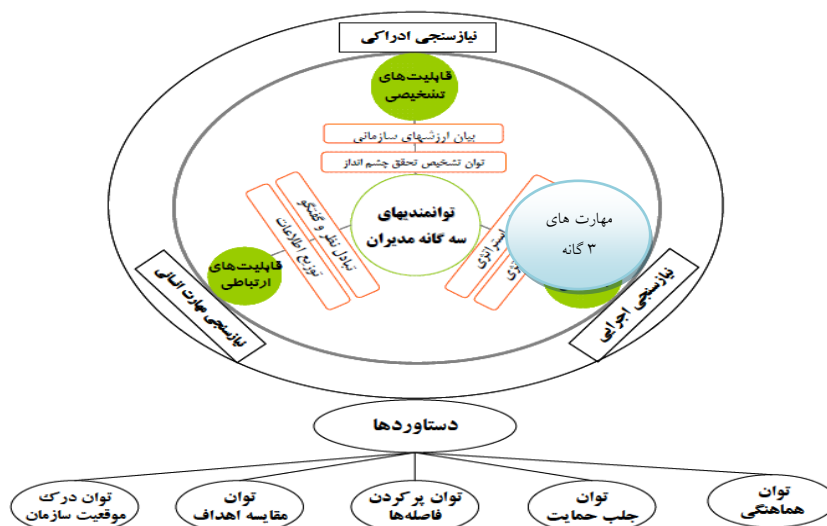
- مشتریان چگونه محصولات شما را دریافت می کنند؟
- تصویر و شهرتی که از سازمان وجود دارد چیست؟
- سازمان شما با چه مشکلاتی در بازار روبروست؟
- رقبا و سازمان های همجوار شما چقدر و چگونه به آموزش متعهدند؟

ب) عوامل درونی

- چه تعداد کارمند در سازمان شما کار می کنند؟
- آیا سازمان با ازدیاد نیرو مواجه است یا کمبود نیرو؟
- آموزش کارکنان با چه مشکلاتی برخورد کرده است؟
- آیا هدف و برنامه های آموزشی در ارتباط با اهداف سازمان است؟ (عباس زادگان، ۱۳۸۸).

۹- الگوی تعاملی نیازسنجی آموزشی معلمان

طراحی آموزش موثر در سازمان برای توسعه کارکنان مستلزم شناخت صحیح نیازهای آموزشی و انعکاس این نیازها در طراحی برنامه توسعه کارکنان است. کارکنان توسعه یافته توانایی ها و قابلیت زیادی بایستی کسب نمایند. از بین این توانمندی ها آن دسته قابلیت های که به طور مستمر برای مدیران و معلمان امروز لازم است. همان گونه که هرسی و بلانچارد و جانسون در کتاب خود بیان کرده اند، مدیران و دیگر کارکنان امروز خواه فنی و یا غیرفنی همگی باید دارای سه قابلیت پایه باشند. این قابلیت ها بایستی از طریق نیازسنجی آموزشی مطابق الگوی شماره ۲-۵ ایجاد شود (سلطانی، ۱۳۸۴: ۴).

نمودار ۲-۵. نقش نیازسنجی در ایجاد قابلیت‌های سه‌گانه

۱۰- الگوی تحلیل نیازهای یادگیری

گریفیث و ویلیامز یک الگوی نیازسنجی برای تعیین و تحلیل نیازهای یادگیری ناشی از تغییر را با توجه به هزینه اثربخشی در الویت بندی و رفع نیازها و الزامات آموزشی ارائه نموده‌اند. این الگو از سه بخش اصلی تحلیل الزامات موضوع، تحلیل الزامات عملکرد تحلیل الزامات آموزشی تشکیل شده است. در این الگو موضوع و (پروژه، سازمان) مورد شناسایی و تحلیل قرار گرفته و استراتژی‌های آن مشخص می‌شود. بعد از آن الزامات عملکردی برای تحقق طرح منتج از مرحله الزامات موضوع، مورد تحلیل قرار گرفته و عملکرد موردنظر آنچنان که توسط یک شخص قابل انجام است تحلیل و تعیین شده و نیز استانداردها، دانش، مهارت و نگرش مورد نیاز برای نیز سطح شایستگی‌های مشخص در هر شغل تعیین می‌شوند (عباس-زادگان، ترک‌زاده، ۱۳۸۸: ۷۲).

۱۱- روش حل مسئله (PS)

PS که از سر واژه ی کلمات Problem Solving تشکیل گردیده است، نیازسنجی به روش حل مسئله می-باشد. در برخی موارد (نه همیشه)، مشکلات عملکردی کارکنان ریشه در فقدان آموزش‌های کافی و لازم و یا نارسایی در اجرای آن‌ها دارد. فرایند نیازسنجی آموزشی که درواقع در پی یافتن نواقص و کمبودهای آموزشی و برنامه‌ریزی و طراحی در راستای رفع این نیازها به‌منظور ارتقاء کارایی و اثربخشی عملکرد کارکنان دارد، به آموزش به‌عنوان یک راه حل و نه صرف هزینه، توجه می‌نماید.

اساسی‌ترین گام در فرایند نیازسنجی مبتنی بر حل مسئله، شناسایی و تشخیص مسئله می‌باشد. مادامی که مسئله به درستی تشخیص داده نشود، ارائه راه حل درست و کارساز برای آن نیز میسر نخواهد بود، چرا که راه حلی که اتخاذ می‌شود بایستی منطبق با شرایط خاص هر مسئله باشد. از محدودیت‌های این روش زمان‌بر بودن و نیازمند بودن آن به سطح بالایی از مهارت می‌باشد.

پروفسور ادوارد ورتایم، شش مرحله برای تحلیل مسئله بیان می‌کند:

- درک موقعیت (جمع‌آوری اطلاعات، شناسایی وجوه مربوطه)

- تعریف مسئله

- شناسایی و ریشه‌یابی علل مسئله

- تولید راه‌حل‌های مختلف

- تصمیم‌گیری

- اقدام و اجرای تصمیم (ورتایم، ۲۰۰۷).

- مراحل آموزشی بر اساس روش حل مسئله (PS):

۱- شناخت مشکل: با نمایش وضعیت موجود فعالیت‌های هر بخش و یا سازمان از طریق شاخص‌های کلیدی و قابل اندازه‌گیری مرتبط و مقایسه آن‌ها با شاخص‌های وضعیت مطلوب مشابهی که از روش بهینه‌کاوی و با استفاده از تجارب موفق دیگران دست می‌یابیم، می‌توان پی به اختلاف بین آن‌ها به‌عنوان مشکل و یا مشکلات موجود برد.

۲- شناخت علل بروز مشکل: با بررسی مشکلات بدست آمده در مرحله قبل به کمک تکنیک‌هایی همچون:

الف- جمع‌آوری و طبقه‌بندی اطلاعات در رابطه با تشخیص علل بروز مشکلات

ب- شناخت رابطه بین علت‌ها و معلول‌ها

ج- بررسی تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم علل بروز مشکل

نسبت به تعیین اولویت در تقدم علل با تأثیرگذاری بیشتر بر مشکل موجود و قابلیت دستیابی به راه‌حل‌ها

به‌طور آسان‌تر و سریع‌تر اقدام نموده و بر اساس آن اقدامات به منظور رفع مشکل بوجود آمده را تنظیم می‌کنیم.

۳- استنتاج نقص و کمبود آموزش افراد به‌عنوان یکی از علت‌های اصلی بروز مشکل: با استفاده از آن‌چه گفته شد، چنان‌چه مسئولین بخش‌های مختلف سازمان مدعی تشخیص علل بروز تمام و یا تعدادی از مشکلات بخش شده‌اند، به استناد مدارک طی نشست‌هایی آن‌ها را با مسئولین آموزشی در میان گذاشته و فرم نیازسنجی آموزشی تدوین و تکمیل می‌گردد.

۴- روش بیان نیازهای آموزشی: با درک و تشخیص صحیح- منطقی و دقیق از نیاز آموزشی به عنوان علل بروز مشکل، باید بتوانیم مشخصات کامل و روشنی از آن را بیان نماییم که ابعاد مختلف آن در فرم نیازسنجی آموزشی پیشنهادی که طی یک روند تجربی و تکاملی تا بدین مرحله رسیده، ارائه گردیده است و طی مذاکره با مسئولین بخش‌ها تکمیل می‌گردد.

با جمع‌آوری فرم‌های نیازسنجی از کلیه بخش‌های سازمان که تماماً با درج مشخصات کامل به امضاء رسیده، اقدام به جمع‌آوری اطلاعات مندرج در آن‌ها به‌عنوان یکی از بازخوردهای برنامه جامع آموزشی کارکنان می‌نماییم (نوری، ۱۳۸۵).

فنون تعیین نیازهای آموزشی

(۱) فن دلفی

یکی از ساده‌ترین فنونی که در بسیاری از موارد در مطالعات نیازسنجی مورد استفاده قرار می‌گیرد، فن دلفی است. این فن برخلاف سادگی، نوآوری ویژه‌ای است برای جمع‌آوری و تلخیص نظرات و قضاوت‌های افراد (در یک حیطه معین). این فن هنگامی به کار می‌رود که چند شرط زیر برقرار باشد:

- ۱- زمانی که داده‌های مربوط به نگرش و قضاوت‌های افراد بسیار مفید باشد.
- ۲- زمانی که افراد شرکت کننده در فرایند نیازسنجی از لحاظ تجربه و تخصص دارای زمینه‌های متنوعی باشد.

- ۳- نظرات مشورتی افراد بتواند جایگزین تماس چهره‌به‌چهره شود.
- ۴- کمبود زمان و هزینه، نشست‌ها و جلسات مکرر افراد را غیرممکن سازد.
- ۵- ایجاد توافق میان افراد برای حصول به نتایج معتبر، واجد اهمیت باشد.

(۲) فن فیش بول

فن فیش بول فنی است که در آن گروه نیازسنجی، تعدادی از افراد را که قرار است از آن‌ها در مورد نیازهای آموزشی گروهی خاص سوال گردد و نظرخواهی شود، مورد توجه قرار داده و آن‌ها را در یک مکان گرد هم آورده و ملاقات می‌کند. این فن نیز همانند فن دلفی، ابزاری را برای جمع‌آوری نظرات و قضاوت‌های افراد در رابطه با موضوع خاصی فراهم می‌کند. این فن زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرد که شرایط زیر برقرار باشد.

- ۱- نظرات و دیدگاه‌های افراد در رابطه با نیازها دارای اهمیت باشد.
- ۲- تعداد افراد شرکت‌کننده در نیازسنجی محدود باشد.
- ۳- دستیابی و تجمع افراد در مکان معین امکان‌پذیر باشد.
- ۴- برای سنجش نیازها یا دستیابی به داده‌های مورد نیاز محدودیت زمانی وجود داشته باشد.

۳) فن تل استار

این فن، شبیه فن فیش بول است با این تفاوت که نحوه مشارکت افراد شرکت کننده و درجه مشارکت آن‌هایی که به عنوان نماینده پاسخگویان انتخاب می‌شوند، به گونه‌ای متفاوت تجلی می‌یابد.

این فن موقعی مورد استفاده قرار می‌گیرد که شرایط زیر برقرار باشد:

۱- داده‌های ذهنی و نگرشی از اهمیت زیادی در نیازسنجی برخوردار باشد.

۲- تعداد افرادی که در نیازسنجی شرکت می‌کنند زیاد باشد. به نحوی که امکان تجمع همه آن‌ها در

یک محل وجود نداشته باشد.

۳- پراکندگی جغرافیایی زیاد باشد (کافمن^۱ ۱۹۹۹).

۴) فن رویداد مهم

بر اساس این فن می‌توان اطلاعات عینی و مشخص درباره رفتارهای واقعی موجود در محیط سازمان را به دست آورد. به عبارت دیگر این فن مشخص می‌کند که یک فعالیت یا مجموعه‌ای از فعالیت‌ها به طور مؤثر انجام می‌شود یا خیر؟ این فن اطلاعاتی را به دست می‌دهد که بر رفتارها و عملکردهای واقعی در محیط کار مبتنی است و استنباط و حدس و گمان محلی از اعراب ندارد.

- توصیف فن رویداد مهم

این فن به جای جمع‌آوری اطلاعات فرضی از افراد پاسخ دهنده مطلع و صاحب نظر، مستلزم جمع‌آوری اطلاعاتی است که بر اساس آن می‌توان در مورد این‌که آیا برخی از فعالیت‌ها به طور مؤثر به انجام رسیده‌اند، قضاوت نمود. در این فن رفتارها و رویدادهای (عملکردهای مهم اعم از مثبت و منفی) طبقه‌بندی شده و خلاصه می‌گردند و سپس به جنبه ویژه‌ای از سیستم یا شغل مورد بررسی ارتباط داده می‌شود.

1. Kaufman

۵) فن درخت خطا

نوعی فن تحقیق در عملیات است و فلسفه طراحی و تدوین آن، شناسایی حوادث نامطلوبی است که ممکن است به طور منفی بر عملیات و عملکرد یک سیستم اثر بگذارد. این فن پس از شناسایی رویدادهای نامطلوب، اطلاعاتی را برای طراحی موجود سیستم و یا نحوه اداره و کنترل آن فراهم می‌سازد تا بر اساس آن بتوان از بروز حوادث نامطلوب جلوگیری نمود. به این ترتیب هرگونه تغییر یا تدبیری که برای جلوگیری از رویدادهای نامطلوب پیشنهاد گردد، نوعی نیاز برای سازمان محسوب می‌شود.

۶) استفاده از فنون پیمایشی

مطالعات پیمایشی (زمینه‌یابی) غالباً به منظور گردآوری داده‌های اولیه و به نوعی اساسی درباره وضعیت موجود انجام می‌شود. با این حال ممکن است با مشخص کردن وضع موجود به مقایسه آن با معیارهای تعیین شده نیز بپردازند. اساس این گونه مطالعات بر سنجش نظرات و عقاید گروهی از افراد استوار است فنون اصلی پیمایش عبارتند از پرسش‌نامه و مصاحبه.

بخش دوم : پیشگیری از سوء مصرف مواد

مقدمه

مصرف مواد مخدر در کشور ما سابقه‌ای دیرینه دارد. از اولین احکام ممنوعیت مصرف تریاک که به ۴۰۰ سال پیش باز می‌گردد، روشن می‌شود که عوارض آن صدها سال است که توجه سیاستمداران را به خود جلب کرده است. در طول قرن اخیر ورود هروئین و مواد دیگر وضعیت مصرف مواد در کشور پیچیده‌تر شده، و به موازات آن سیاست‌های متعددی برای کنترل مصرف و کاهش عوارض آن اتخاذ گردیده است. بدیهی است که در چنین شرایطی، تولید اطلاعات و دانش داخلی مورد نیاز می‌تواند نقش اساسی در بهبود سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و انجام مداخلات ایفا نماید (رحیمی موقر، ۱۳۸۴).

مفهوم سوء مصرف مواد

امروزه در تعریف اعتیاد از اصطلاح «وابستگی» به‌عنوان جایگزین آن استفاده می‌شود. وابستگی عبارت است از یک حالت روانی و برخی اوقات جسمی، که در اثر مصرف دارو و یا مواد مخدر و الکل ایجاد شده و به‌وسیله واکنش‌های رفتاری و روانی و امثال آن مشخص می‌شود (سازمان بهداشت جهانی^۱، ۱۹۶۹).

بنا به تعریف، سوء مصرف مواد مخدر؛ الگوی ناسازگارانه‌ای^۲ از مصرف مواد است که به اختلال^۳ یا ناراحتی^۴ قابل توجه بالینی منجر شده و با سه (یا بیش از سه) مورد از موارد زیر و هر بار در طول یک دوره ۱۲ ماهه ظاهر شود.

1. World Health Organization
2. maladaptive
3. impairment
4. distress

معیارهای تشخیصی سوء مصرف مواد

بنا به تعریف DSM-V (انجمن روانپزشکی آمریکا، ۲۰۱۳) معیارهای تشخیصی برای سوء مصرف شامل حداقل یک مورد و یا بیشتر از ملاک‌های ذیل است:

- ۱) مصرف مکرر مواد که به شکست در بر آورده ساختن انتظارات کاری، تحصیلی و خانوادگی می‌انجامد.
 - ۲) مصرف مکرر مواد در موقعیت‌هایی که از نظر جسمی خطرآفرین هستند مثل رانندگی و یا کار با ماشین آلات
 - ۳) مشکلات قانونی ناشی از مصرف مواد
 - ۴) استمرار در مصرف علی‌رغم مشکلات اجتماعی و یا بین فردی که در پی مصرف مواد به وجود آمده و یا ثانویه به آن تشدید شده‌اند (سیدمحمدی، ۱۳۹۴).
- بنابراین وابستگی به یک ماده مخدر بر دو گونه است:

۱- **وابستگی جسمی (اعتیاد جسمی):** وابستگی جسمی یا اعتیاد جسمی حالتی است که بدن، در اثر استعمال مکرر و مداوم ماده‌ای اعتیادآور به آن سازش پیدا نموده و عادت کرده است و اگر مصرف نشود واکنش‌های محرومیت از آن ماده مخدر بروز می‌کند. مانند دردهای جسمی یا خماری. در این نوع وابستگی‌ها فرد از نظر روحی، روانی هم به آن ماده مخدر وابسته است.

۲- **وابستگی روانی (اعتیاد روانی):** وابستگی روانی یا اعتیاد روانی حالتی است که شخص صرفاً به‌طور روانی به ماده‌ای اعتیادآور وابسته شده و با مصرف آن به آرامش روحی روانی می‌رسد و احساس لذت می‌کند. به‌گونه‌ای که در صورت عدم استعمال آن ماده اعتیادآور، تعادل روانی او به هم می‌خورد و دچار عوارضی مانند پرخاشگری و بی‌قراری می‌گردد. در این وابستگی فرد از نظر جسمی به ماده اعتیادآور وابسته نیست (اسدافروز، ۱۳۸۷).

وابستگی به مواد

همانند سوء مصرف، بنا به تعریف DSM-V وابستگی به مواد، الگوی غیرانطباقی از مصرف است که به اختلال چشمگیر بالینی و یا آشفتگی منجر شده و در طی یک دوره ۱۲ ماهه به وقوع پیوسته است و دربرگیرنده حداقل ۳ مورد و یا بیشتر از معیارهای ذیل است:

۱- تحمل^۱، که به صورت یکی از موارد زیر تعریف می شود:

الف) نیاز به مقادیر بیشتری از ماده یا دارو برای رسیدن به حد مسمومیت یا تأثیر دلخواه.

ب) کاهش قابل توجه تأثیر ماده یا دارو با مصرف مداوم میزان یکسانی از آن.

۲- ترک مصرف^۲، که به صورت یکی از شکل‌های زیر ظاهر می‌شود:

الف) نشانگان ویژه ترک مواد یا محرومیت.

ب) برای رهایی یا اجتناب از نشانه های ترک، همان ماده (یا ماده ای کاملاً نزدیک به آن) مصرف می‌شود.

۳- ماده مورد نظر اغلب در مقادیر بیشتر و با مدت طولانی تر از آنچه که از قبل قصد آن وجود داشته است، مصرف میشود.

۴- تمایل مداوم یا تلاش های ناموفق برای قطع یا کنترل مصرف ماده وجود دارد.

۵- مدت زمان زیادی در جهت فعالیت های لازم برای به دست آوردن ماده مورد نظر، مصرف ماده موردنظر یا رهاشدن از عوارض آن صرف میشود.

۶- فعالیت های مهم اجتماعی، شغلی یا تفریحی به دلیل مصرف ماده رها شده یا کاهش می یابند.

۷- ادامه مصرف اجبارگونه با وجود آگاهی از مشکلات مداوم یا عود کننده جسمانی و روانی که احتمالاً با مصرف ماده مورد نظر ایجاد شده یا تشدید می شوند، مصرف آن ادامه می‌یابد (DSM-V).

به‌طور کل وابستگی به مواد یک اختلال روانی است به‌طوری‌که واژه اعتیاد که در تقسیم‌بندی‌های روان-

پزشکی، سوءمصرف مواد تعریف شده است دومین اختلال روانی محسوب می‌شود (کاپلان، ۱۹۹۴). یک

زمینه‌یابی در حیطه سوءمصرف دارو در آمریکا نشان داد که حدود ۳۷٪ جمعیت (آمریکا) مصرف یک یا

چند ماده غیرقانونی را در طول عمر گزارش نمودند: ۱۳٪ افراد این مواد را در یک سال قبل و ۶۰٪ در

یک ماه گذشته آن‌ها را مصرف کرده بودند بیش از ۱۵٪ جمعیت بالای هیجده سال در آمریکا مسائل

1. tolerance
2. withdrawal

جدی مصرف مواد دارند و حدود آنها در درجه اول به سوء مصرف الکل و آنها به سوء مصرف موادی غیر از الکل می‌پردازند (انستیتو ملی آمریکا^۱، ۲۰۰۰).

مراحل مصرف مواد

گذر از سلامت به بیماری مصرف مواد شامل سه مرحله به شرح ذیل می‌باشد:

مرحله اول: تجربه (مرحله پیش اعتیاد)

در این مرحله شخص از روی حس کنجکاوی و یا اغفال شدن بوسیله دوست یا فامیل برای لذت‌جویی و تفریح و یا به منظور تسکین درد و درمان بیماری و یا برای اولین بار دست به تجربه مواد مخدر و یا روان‌افزا و یا دیگر داروهای اعتیاد آور می‌زنند. در این مرحله هنوز اعتیاد اتفاق نیفتاده است بلکه مرحله پیش‌اعتیاد یا تجربه است.

مرحله دوم: استمرار تجربه (مرحله گذر از سلامت به بیماری اعتیاد)

در این مرحله شخص به علت نیاز به تسکین درد و ادامه درمان و یا وسوسه شدن برای تکرار و تجدید حالت‌های نشگی و لذت‌جویی که در تجربه اول برای او اتفاق افتاده است، مجدداً اقدام به تجربه برای بار دوم می‌کند که در این مرحله ممکن است دوست یا دوستانی هم با او همراه باشند. این تجربه به علت کششی که دارد ممکن است به‌طور منظم و یا نامنظم تکرار گردد اما گاهی شخص به‌منظور جلوگیری از بروز عوارض و پسایند بد آن که بارها شنیده و یا دیده است، با خود درگیر شده و در یک حالت جنگ و گریز و ستیز با خود قرار می‌گیرد و نهایتاً مغلوب استمرار تجربه می‌گردد و به یک آرامش همراه با مصرف مواد مخدر و یا روان‌افزا می‌رسد و هنوز باور ندارد که ممکن است معتاد شود و یا معتاد شده باشد. این مرحله را مرحله گذر از سلامت به بیماری اعتیاد و استمرار تجربه می‌نامند.

مرحله سوم: مرحله بیماری (اعتیاد واقعی)

در این مرحله شخص به اعتیاد واقعی خود پی برده و به بیماری خویش واقف می‌گردد. او متوجه می‌شود که بدون مصرف مواد مخدر یا روان‌افزا حالت طبیعی نخواهد داشت و چنان‌چه استعمال مواد مخدر یا روان‌افزا را ادامه ندهد دچار عوارض محرومیت از مواد مخدر می‌گردد که برایش بسیار دردناک و غیرقابل

تحمل است و به ناچار مجبور است که در هر شرایطی و به هر طریقی مواد مورد استفاده خود را تهیه و مصرف نماید. در این مرحله وابستگی معتاد به مواد مخدر یا روان‌افزا برای اطرافیان او کاملاً مشهود و محرز می‌گردد. این مرحله، مرحله اعتیاد واقعی نامیده می‌شود (اسدافروز، ۱۳۸۷).

علل و عوامل مصرف مواد

الف- عوامل فردی

۱- اعتماد به نفس پایین: برخی از نوجوانان و جوانان علی‌رغم داشتن استعداد و توانمندی نگرش منفی به خود داشته، خود را بی‌ارزش می‌پندارند و در اکثر موارد احساس شکست و ناکامی نموده، به جای حل مشکل خود را سرزنش می‌نمایند.

۲- عدم ابراز وجود: برخی از نوجوانان و جوانان قادر به اظهار و ابراز توانمندی‌های خود نمی‌باشند. آن‌ها در برخورد با محیط به صورت غیرفعال رفتار می‌کنند. قادر به بیان افکار، نظرات و پیشنهادات خود نمی‌باشند و در برابر خواسته‌های غیرمنطقی دیگران نمی‌توانند مخالفتی از خود نشان دهند. عدم توانایی «نه» گفتن نمونه‌ای از این موارد می‌باشد.

۳- عدم توانایی نه گفتن در مقابل فشار همسالان و دوستان: گاهی ما قدرت «نه» گفتن در مقابل پیشنهادات غیرمنطقی دیگران را نداریم و فکر می‌کنیم اگر به آنها «نه» بگوییم نشانه ضعف ماست و در جمع آنان پذیرفته نخواهیم شد و تصور می‌کنیم همیشه باید مورد تأیید دیگران باشیم و اگر غیر از این باشد فاجعه‌آمیز خواهد بود. بنابراین با این طرز فکر به خواسته‌های غیر منطقی آنان تن می‌دهیم.

۴- تزلزل در تصمیم‌گیری: تجزیه و تحلیل نادرست موضوعات، عدم ارتباط صحیح بین آن‌ها و ترس از عواقب احتمالی، می‌تواند، منجر به تزلزل در تصمیم‌گیری شود.

۵- گوشه‌گیری و انزواطلبی: در برخی موارد مشاهده می‌شود که نوجوانان و جوانان از اطرافیان خود دوری کرده و ارتباط بین فردی و اجتماعی کمی دارند به همین دلیل ممکن است به مرور منزوی شوند.

۶- **نگرش مثبت به مواد:** گاهی جوانان و نوجوانان تصور می‌کنند که مصرف مواد می‌تواند آن‌ها را در جمع مطرح سازد و به این ترتیب احساس بزرگی نمایند که این تصور اشتباه ممکن است زمینه‌ساز گرایش به مواد باشد.

۷- **عدم مسئولیت‌پذیری:** جامعه و ارزش‌های آن نقش‌های متفاوتی را به افراد محول نموده و در مقابل هر نقشی مسئولیتی قرار داده مانند نقش پدری، مادری، فرزند و اجتماعی، عدم پذیرش مسئولیت‌ها می‌تواند زمینه را برای بروز ناهنجاری‌های فردی اجتماعی را مهیا سازد.

۸- **عدم تحمل ناکامی و شکست:** زندگی گاهی همراه با شکست و ناکامی است. برخی از ما احساس می‌کنیم که نباید با ناکامی مواجه شویم و زندگی همیشه باید بر وفق مراد ما باشد. بنابراین به خودمان می‌قبولانیم که همیشه بدون مشکل باشیم لذا با این طرز تفکر، قدرت تحمل شکست را نداریم و به محض روبرو شدن با ناکامی از هم می‌پاشیم.

۹- **تکانشگری:** برخی از ما بنا به خصوصیات شخصیتی که داریم بدون تفکر و تجزیه و تحلیل مسایل به صورت ناگهانی و بر اساس احساسات و هیجانات اقدام به عمل می‌کنیم در حالی که به عواقب نهایی آن کار، نمی‌اندیشیم.

۱۰- **عدم پابندی مذهبی:** نقش اعتقادات دینی و مذهبی در پیشگیری از آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی انکارناپذیر است، لذا عدم پابندی به اصول مذهبی می‌تواند یکی از علل گرایش به سمت مصرف مواد باشد.

۱۱- **باورهای نادرست در مورد مصرف مواد:** برخی از نوجوانان و جوانان به اشتباه تصور می‌کنند که با دیگران فرق دارند و مصرف گاه‌به‌گاه مواد مخدر در ایشان مشکل ایجاد نمی‌کند. در حالی که بر اساس تحقیقات موجود، مشخص شده که اکثر معتادان، اعتیاد خود را با مصرف تدریجی و به اصطلاح تفریحی شروع کرده‌اند.

۱۲- **افسردگی:** گاهی در دوره‌ای از زندگی احساس می‌کنیم که خلقمان تغییر کرده است غمگین و پژمرده‌ایم و نسبت به خود، جهان و آینده بدبین شده‌ایم و تمایل نداریم با دیگران ارتباط برقرار کنیم. از

زندگی کردن و از همراهی با دیگران لذت نمی‌بریم و حوصله‌ی انجام کارها را نداریم، این حالات باعث آزار و اذیت ما می‌شود، برای رهایی از این حالت‌ها به‌جای این‌که، برای درمان به متخصصان مربوطه مراجعه نماییم. مصرف مواد را به غلط به‌عنوان راهکار انتخاب می‌کنیم (شاملو، ۱۳۸۴).

۱۳- اضطراب: برخی از ما ممکن است بیش از حد دلوپس، گوش به زنگ حوادث و نگران آینده باشیم. حتی ممکن است علائم جسمانی اضطراب (تپش قلب و....) در ما ظاهر شود، این حالات بسیار ناخوشایند بوده و لازم است با مراجعه به متخصصان نسبت به درمان خود اقدام کنیم.

۱۴- اختلال شخصیتی: برخی از افراد طی رشد شخصیتی خود دچار مشکلاتی می‌شوند که باعث بروز صفات و رفتارهای نابهنجار در آنان می‌گردد در چنین مواردی امکان گرایش به انحرافات اجتماعی زیاد است. افراد مبتلا به اختلال شخصیتی ضد اجتماعی قانون‌گریز بوده و اغلب درگیری قانونی دارند (واترینگ^۱، ۲۰۰۷).

ب- عوامل اجتماعی

۱- دسترسی آسان به مواد مخدر: در دسترس بودن مواد مخدر علتی می‌باشد که به همراه علل دیگر زمینه گرایش فرد را به اعتیاد ایجاد می‌نماید، به‌گونه‌ای که اگر در فرد زمینه کجروی وجود داشته باشد و مواد مخدر به آسانی در دسترس او قرار گیرد، از مصرف و توزیع آن دریغ نمی‌نماید.

۲- بیکاری: عامل بیکاری به‌طور غیرمستقیم به گرایش فرد به سوی اعتیاد می‌انجامد. بیکاری از سویی، به فقر شخص و از سوی دیگر، سبب ایجاد بیماری‌های روانی، افسردگی، ضعف اعتماد بنفس، و از بین رفتن امیدواری می‌شود که در نهایت، به اعتیاد شخص منجر می‌گردد. فرد به دلیل بیکاری و نداشتن درآمد آبرومند به خرید و فروش مواد مخدر روی می‌آورد و برای خود شغلی کاذب ایجاد می‌نماید. یکی از نتایج اشتغال، فقدان فرصت برای ارتکاب جرم است. بیکاری منجر به افزایش اوقات فراغت فرد می‌شود و چنانچه برای اوقات فراغت افراد برنامه‌ریزی‌های منطقی و مناسبی اتخاذ نشده باشد زمینه گرایش به اعتیاد

1. Watering

برای آنان مهیا می شود، چرا که در این فرصت فرد با منحرفان و معتادان آشنا می گردد و به آنها می پیوندد.

۳- نابرابری اقتصادی و اجتماعی: نابرابری های اقتصادی، اجتماعی جنبه های وسیعی دارد، که نابرابری ها در توزیع منابع مادی، نابرابری در قدرت، نابرابری در حیثیت، نابرابری های جنسی و نژادی را شامل می شوند. عامل نابرابری به طور مستقیم منجر به اعتیاد فرد نمی گردد، اما می تواند زمینه ساز فقر و مشکلات عاطفی گردد، از این رو، به طور غیر مستقیم عاملی در گرایش افراد به اعتیاد مواد مخدر محسوب می شود. اختلاف طبقاتی در هر جامعه، به بی ایمانی بیشترین افراد آن جامعه نسبت به شرایط اقتصادی موجود منتهی می شود. همین بی ایمانی نسبت به شناخت اجتماعی در گرایش به اعتیاد تأثیر بسزایی دارد. مطالعات اجتماعی نشان می دهند در کشورهایی که توزیع ثروت به صورت عادلانه صورت نمی گیرد، هر روز فقرا فقیرتر و اغنیا ثروتمندتر می شوند، فاصله طبقاتی فزونی می یابد و به علت عدم آموزش های اجتماعی و ضعف فرهنگی و فقدان احساس همبستگی ناشی از مادی گرایی و فردگرایی - که از ویژگی های جوامع در حال توسعه است - افراد قادر به هدایت درست ستیز علیه این بی عدالتی اجتماعی نیستند. در نتیجه، ارزش های اجتماعی فاقد اعتماد می شوند، نظارت اجتماعی سست می گردد و بزهکاری و تبهکاری عمومیت پیدا می کند. نقش محیط جغرافیایی و محل سکونت نقش محیط جغرافیایی شهر، از جمله شهرهای مرزی که امکان انتقال مواد مخدر به راحتی صورت می گیرد، و نیز محل سکونت در گرایش افراد به اعتیاد نقش بسزایی دارد.

در مورد محل سکونت، این مسأله اهمیت دارد که غالب افراد معتاد در مناطق حاشیه ای و مناطق قدیمی که دارای کوچه های پر پیچ و خم و خانه های مخروبه می باشد، زندگی می کنند. واقعیت این است که محیط های آلوده می توانند زمینه مساعد شکوفایی استعداد های موجود در افراد برای ارتکاب به جرم و اعتیاد را ایجاد نمایند. در این گونه مناطق که اغلب مناطق فقیرنشین می باشند، امکانات رفاهی و مراکزی مانند سینما، پارک و امکانات رفاهی کمتر وجود دارند و جوانان برای گذران اوقات فراغت خود به اجبار به طرف اعتیاد کشانده می شوند. از سوی دیگر، غالباً این گونه مکان ها از طرف نیروی انتظامی کمتر نظارت می شوند. همچنین اغلب روستاییان و مهاجران خارجی در محله های قدیمی، شلوغ و مخروبه ها که از مراکز

شهرها به دور هستند اسکان می‌یابند و به دلیل آن که این افراد، اغلب شغلی ندارند و در بین مردم شناخته شده نیستند، خیلی راحت و بهتر می‌توانند به توزیع مواد مخدر و در نهایت، مصرف آن روی آورند.

۴- نقش دوستان ناباب: عضویت در گروه همسالان برای نخستین بار کودکان را در فرایندی قرار می‌دهد که بیشترین میزان جامعه‌پذیری به صورتی ناخودآگاه و بدون هرگونه طرح سنجیده‌ای در آن انجام می‌پذیرد. گروه همسالان برخلاف خانواده و مدرسه، کاملاً حول محور منافع و علایق اعضا قرار دارد. اعضای این گروه می‌توانند به جست و جوی روابط و موضوع‌هایی بپردازند که در خانواده و مدرسه با تحریم مواجه است. تقریباً در ۶۰ درصد موارد، اولین مصرف مواد به دنبال تعارف دوستان رخ می‌دهد. ارتباط و دوستی با همسالان مبتلا به سوءمصرف مواد، عامل مستعدکننده قوی برای ابتلای نوجوانان و جوانان به اعتیاد است. مصرف‌کنندگان مواد برای گرفتن تأیید رفتار خود از دوستان سعی می‌کنند آنان را وادار به همراهی با خود نمایند. نظریه همنشینی افتراقی مؤید این دلیل می‌باشد. در این نظریه، کجروی و انحراف اجتماعی ناشی از آن است که فرد رفتار ناهنجاری را در خلال فرایند جامعه‌پذیری و یادگیری فراگرفته و آن را از طریق همانندسازی یا درونی کردن ارزش‌ها، در درون خود جایگزین کرده است و به صورت رفتار بروز می‌دهد. در این تحلیل، خانواده، دوستان و گروه همسالان ترین نقش را بر عهده دارند. گروه همسالان، بخصوص در شروع مصرف سیگار، بسیار مؤثرتر است. بعضی از دوستی‌ها صرفاً حول محور مصرف مواد شکل می‌گیرد (اسلام دوست، ۱۳۸۹).

۵- عدم مسئولیت‌پذیری: جامعه و ارزش‌های آن نقش‌هایی متفاوت به افراد محول می‌کنند و در برابر هر نقشی، مسئولیتی قرار می‌دهد. برای نمونه، نقش پدری، مادری، فرزندی و، نپذیرفتن مسئولیت‌ها ممکن است زمینه را برای ناهنجاری‌های فردی اجتماعی ایجاد کند. آموزش پذیرش نقش‌های محول و مقدر اجتماعی از جمله عوامل افزایش احساس و مسئولیت در فرد است. احساس مسئولیت زیربنای مشارکت اجتماعی افراد در تصمیم‌گیری و اجراست. فقدان آموزش اجتماعی در جامعه، به ویژه در آموزش و پرورش رسمی کشور، موجب بحران مسئولیت‌پذیری در میان جوانان و نوجوانان شده است. منشأ احساس مسئولیت، احساس اعتماد اجتماعی است.

۶- پایبند نبودن به باورها و اعتقادات مذهبی: در حالی که افراط در گرایش‌های مذهبی، پیامدهای منفی اجتماعی و فردی به دنبال دارد، بی‌توجهی به مذهب و ناستواری در باور به خدا و اصول مذهب نیز نگرشی مادی‌گرایانه در فرد ایجاد می‌کند. این نگرش نابسند، دنیا و مظاهر آن را یگانه عامل رشد و حیات می‌داند. در نتیجه این نگرش، فرد از خدا و معنویات فاصله می‌گیرد و به همین علت، مشکل اصلی زندگی وی سیری ناپذیری مادی با وجود تلاش بی‌پایان است. اعتیاد از جمله راه‌هایی است که این قبیل افراد برای فرار از مشکل و فراموش کردن خود به آن پناه می‌برند.

ج- عوامل خانوادگی

۱- عدم شناخت و آگاهی خانواده: یکی از علل و عوامل گرایش نوجوانان و جوانان به مواد مخدر، پایین بودن سطح آگاهی و اطلاعات دقیق بعضی از خانواده‌ها در ارتباط با مشخصات این مواد و ضررهای آن است. امروزه بسیاری از صاحب‌نظران تعلیم و تربیت معتقدند که لازم است در کلاس‌های آموزش خانواده حتماً روی این موضوع تأکید بیشتری صورت گیرد و در کتاب‌های درسی، برای آشنایی با اعتیاد و آثار تخریبی آن فصلی اختصاص داده شود؛ زیرا بسیاری از افرادی که معتاد شده‌اند، خود و خانواده آن‌ها، از پیامدهای واقعی اعتیاد اطلاعاتی نداشته‌اند.

۲- کمبود محبت در خانواده: بسیاری از صاحب‌نظران در مسئله بزهکاری، کمبود محبت و ضعف عاطفی را ریشه اصلی جرم و انحراف دانسته‌اند. تحقیقی از غرب درباره بزهکاران نشان داده است که ۹۱ درصد مجرمان در ارتباط با جرم به نحوی دچار مشکل عاطفی بوده‌اند. فرد در خانواده زمانی که نیازهای عاطفی‌اش برآورده نشود، مجبور می‌شود دست نیاز به سوی دیگران دراز نماید. در این زمان است که شکارچیان از این موقعیت‌ها سوءاستفاده می‌کنند و با ارتباط عاطفی دروغین افراد را به سوی انحراف می‌کشانند.

۳- افراط در محبت: زیاده‌روی در محبت نیز خود مانند کمبود محبت اثر منفی بر تربیت فرزندان دارد، به نحوی که فرزند همیشه متکی به پدر و مادر می‌باشد و هیچ‌گاه احساس استقلال و بزرگ منشی نخواهد کرد. زمانی که چنین فردی وارد جامعه شود و در این موقعیت از محبت‌های پدر و مادر به دور باشد، احساس کینه و عقده جویی می‌نماید و برای جبران این مسأله دست به هر خلافی خواهد زد.

۴- **تبعیض بین فرزندان:** این مسأله نیز یکی دیگر از مواردی است که فرد در خانواده احساس حقارت و حسادت می‌نماید. توجه نکردن به این امر خود می‌تواند زمینه اعتیاد در اعضای خانواده را ایجاد نماید.

۵- **محدود کردن فرزندان:** همان‌گونه که آزادی بی حد و حصر منجر به گرایش فرد به انحرافات اجتماعی می‌شود، محدود بودن نیز می‌تواند عامل گرایش فرد به انحرافات اجتماعی باشد؛ زیرا از سویی، محدود بودن منجر به فعال شدن حس کنجکاوی فرد و از سوی دیگر، منجر به بروز مشکلات عاطفی می‌شود. کنترل بیش از حد فرزندان سبب می‌شود که فرد وابسته به کنترل خارجی (زور) باشد؛ یعنی تا زمانی که از طریق اعمال زور رفتارش تحت کنترل است دست به عمل منحرفانه نمی‌زند، اما به محض این که کنترل والدین ضعیف شود و یا والدین به دلیل اشتغالات فرصت کنترل را نداشته باشند، خود را رها می‌یابد و به رفتارهای انحراف‌آمیز روی می‌آورد؛ زیرا از کودکی حس کنترل درونی (وجدان) او خاموش بوده و همیشه به کنترل خارجی و احتمالاً زور وابسته بوده است.

۶- **اعتیاد والدین:** افرادی که در خانواده‌های معتاد زندگی می‌کنند، ترس و قبح معتاد شدن برایشان از بین رفته است و عادی شدن مصرف مواد در خانواده موجب سهولت گرایش دیگر اعضا به مصرف مواد مخدر می‌شود.

اگر پدر و مادر در خانواده معتاد باشند اعتیاد آن‌ها از یک سو، کنترل و تسلط آن‌ها را بر فرزندان کاهش می‌دهد و از سوی دیگر، عامل انتقال این عادت به فرزندان می‌شود. البته گاهی اوقات برخی فرزندان به دلیل انزجار از رفتار پدر و مادر و عبرت گرفتن از آن‌ها، از این موضوع دوری می‌جویند، اما چنین والدینی در گرایش به اعتیاد فرزندانشان نقش مؤثر دارند.

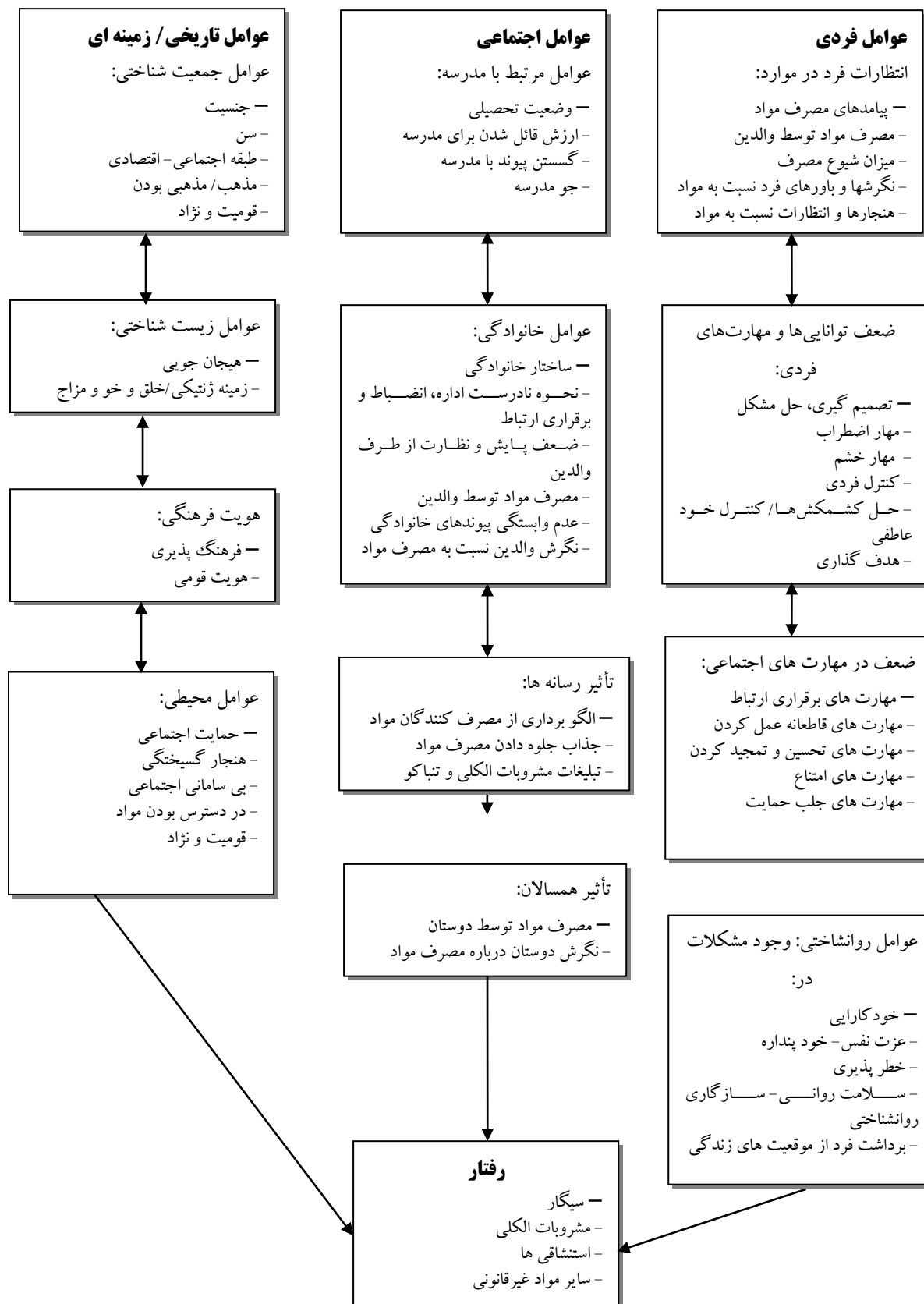
۷- **رفاه اقتصادی خانواده:** در خانواده‌هایی که رفاه و درآمد اقتصادی زیاد است، روابط انسانی بر اثر کثرت کار و یا سرگرمی ضعیف می‌گردد. ضعف روابط انسانی نیز به نوبه خود عامل مساعدی برای کشش فرد به مواد مخدر است. بهترین دلیل این مدعا افزایش روزانه درصد معتادان در جوامع صنعتی غرب است که با رشد صنعت، روابط انسانی ضعیف‌تر می‌گردد. همچنین افرادی که درآمد بیش از حد دارند موقعیت و زمینه مساعدتری برای شرکت در کلوپ‌های شبانه و یا تفریحات متنوع در داخل یا خارج از کشور دارند و

بدیهی است که این قبیل امکانات و تفریحات، زمینه را هم برای مصرف و هم برای فروش مواد مخدر بسیار مساعد می‌نماید.

۸- بی‌سوادی یا کم‌سوادی والدین: تحصیلات پایین یا بی‌سوادی نقش مهمی در فرهنگ عمومی جامعه و همچنین در حریم خانواده و تربیت فرزندان دارد. بی‌سواد و کم‌سواد عامل بسیاری از مسائل، مشکلات، نارسایی‌های اجتماعی و انحرافات است. والدین تحصیل کرده با روش‌های علمی و منطقی می‌توانند فرزندان را کنترل نمایند. آنان اغلب به دلیل آگاهی و شناخت مسائل و نیاز زندگی خود، شرایط مادی و معنوی و عاطفی مناسبی را برای فرزندان ایجاد می‌کنند. حال آن‌که، بی‌سواد و والدین منجر به مسائلی از قبیل: روش‌های غیرمنطقی در تربیت فرزندان، پی نبردن به نیازهای روانی فرزندان، نپذیرفتن تغییرات در نگرش‌های جوانان و تأکید بر روش‌ها و اعتقادات سنتی خود می‌شود که تمامی این مسائل موجب می‌گردند فرد نوعی احساس تنهایی و کمبود نماید و در نتیجه، در پی یافتن همدرد و همدل، به هر شخص و هر موادی روی می‌آورد.

۹- فقر خانواده: فقر و انحرافات اجتماعی از جمله پدیده‌هایی هستند که به نظر بسیاری از صاحب نظران با هم مرتبط می‌باشند. فقر به عنوان یکی از مسائل اجتماعی، در وقوع انحرافات و افزایش میزان آن، به‌ویژه در زمینه جرایم زنان، اعتیاد و سرقت تأثیرگذار است. در رویکرد دینی نیز این همبستگی میان فقر و انحرافات اجتماعی مورد تأیید است؛ بر این اساس، فقر گرایش به کجروی را افزایش می‌دهد. همچنان که رفاه طلبی و ثروتمند بودن در گرایش فرد به سوی انحرافات اجتماعی، محرک بسیار قوی می‌باشد.

۱۰- اختلاف والدین: خانواده، حریم امن و آرامش است. زمانی که محیط خانواده، محیط مناسبی برای زندگی نباشد و بین والدین اختلاف و درگیری وجود داشته باشد آرامش و آسایش از فرزندان آن خانواده سلب می‌شود و فرد سعی می‌کند بیشترین وقت خود را در خارج از خانه صرف نماید و این امر، زمینه را برای برای ارتباط آنان با افراد ناباب مهیا می‌سازد و باعث می‌شود که در دام اعتیاد گرفتار شوند (صفا، ۱۳۸۴).

شکل ۲-۶ عوامل خطر در مصرف مواد از نظر بوتوین (قربانی و ملازاده، ۱۳۹۳، ص ۱۴۷).

عوارض و پیامدهای مصرف مواد

۱- عوارض جسمانی

کاهش وزن - سوء تغذیه - اختلالات گوارشی متعدد - آسیب‌های عضلانی - اختلالات کبدی و کلیوی - عفونت‌های خطرناک (ایدز، هپاتیت، کزاز) - بیماری‌های مزمن تنفسی - اختلالات قلبی عروقی - سکنه‌های قلبی و مغزی - آتروفی مغزی - ناتوانی جنسی و عقیمی - اختلال خواب - افسردگی - اختلالات روانی شدید و پایدار.

۲- عوارض خانوادگی

خشونت در خانواده شامل: کودک‌آزاری و همسرآزاری

غفلت از فرزندان

مشکلات تحصیلی، اختلالات روانی و خودکشی فرزندان

نابسامانی و آشفتگی خانواده

محدودیت در روابط سالم خارج از خانواده

افت سطح اقتصادی و اجتماعی خانواده

بی‌کفایتی در سرپرستی خانواده

طلاق (قربانی و ملازاده، ۱۳۹۳).

۳- عوارض شغلی

افت اعتبار فردی و موقعیت شغلی

سوانح و حوادث حین کار - غیبت از کار - کاهش کارایی و اخراج و بیکاری

۴- عوارض اقتصادی

خسارت ناشی از کاهش نیروی مولد و افزایش نیروی مصرف‌کننده جامعه

هزینه‌های تحمیل شده به نیروهای انتظامی و جمع‌آوری امکانات لازم برای مبارزه با جرایم مستقیم و

غیرمستقیم ناشی از مواد مخدر

صرف وقت دادگاه‌ها و نیروهای قضایی

هزینه نگهداری مجرمین مواد مخدر و معتادان در زندان‌ها

هزینه مراکز باز پروری و درمانگاه‌های ترک اعتیاد

هزینه‌ها و خسارات ناشی از مراقبت‌های بهداشتی ثانویه شامل بیمارستان‌ها و درمانگاه‌ها

۵- عوارض اجتماعی

ضعف پایبندی به اصول اخلاقی و مذهبی

انواع جرایم مثل سرقت، فحشا، خشونت، تجاوز و قتل

افزایش مشاغل کاذب و بیکاری

بی‌خانمانی و فقر اقتصادی (باغبان و نجمی، ۱۳۹۲).

۶- عوارض معنوی و عاطفی

احساس خالی بودن زندگی از معنویات و بی‌معنایی زندگی

احساس تنهایی و افسردگی و کمترین ارتباط عاطفی با دیگران

احساس خودکارآمدی

احساس وابستگی با الکل یا تریاک یا هروئین یا سایر مواد

احساس گناه همراه با از دست دادن توانایی کنترل خود

دروغ‌گویی مداوم درباره مصرف مواد

اضطراب و آشفتگی و خجالت

احساس بردگی و وابستگی به مواد یا الکل

حس افسوس و تأسف برای زمان‌ها و فرصت‌های تلف شده

وابستگی تأسف‌بار به دیگران برای مراقبت از فرد وقتی مواد زیادی مصرف شده باشد

بدگمانی و اضطراب بخصوص بدنبال مصرف کوکائین

احساس اینکه هر امری خارج از کنترل فرد است

احساس ناتوانی

تحریک‌پذیری بیش از حد در عملکردهای روزانه

بی‌توجهی، غیرفعال بودن، حس ناامیدی و بی‌کسی

افسردگی

افکار خودکشی (نادری و بینازاده، ۱۳۸۷).

علائم مصرف مواد مخدر

علائم و نشانه‌های مستقیم و غیر مستقیم مصرف مواد

تشخیص رفتارهای آشکار دوره نوجوانی از رفتارهای ناشی از سروکار داشتن با مصرف مواد مخدر، کاری بسیار دشوار است، زیرا بسیاری از این تغییرات کاملاً مشابه یکدیگرند. بنابراین، والدین می‌بایستی بین نشانه‌های غیر مستقیم (گیج کننده) و مستقیم (مشخص کننده)، تمایز قائل شوند.

ابتدا، برخی از نشانه‌های غیرمستقیم را در نظر بگیرید. اگر چه مصرف مواد تغییرات دوره نوجوانی را تشدید می‌کند، اما تمامی تغییرات این دوره، ناشی از مصرف مواد نیستند. با این وجود، تکرار وقوع مخرب (هشت تا ده بار) هر یک از تغییرات (عادی) که فهرست آن‌ها در زیر ارائه شده است، باید موجب شود که والدین نسبت به احتمال مصرف مواد از سوی فرزندانشان حساس‌تر شوند.

- رفتارهای دمدمی مزاجی و غیر قابل پیش‌بینی
- عدم تمایل به برقراری ارتباط با دیگران و میل به تنها ماندن در خانه
- دمدمی مزاجی به هنگام دعوا و نزاع و اندوه به هنگام افسردگی
- نحوه لباس پوشیدن، دکور اتاق و سلیقه موسیقی، به طور ضمنی حاکی از مصرف مواد مخدر دارد
- عدم همکاری در خانه
- رفتار فریب‌کارانه نظیر: رفتار تعمدی خوب یا شرورانه برای وادار کردن والدین به انجام کاری که می‌خواهد

- بی‌علاقگی به فعالیت‌های مورد علاقه سابق و جدایی از دوستان قدیمی
- تغییر ظاهر برای متفاوت به نظر رسیدن
- عدم تمرکز، بی‌نظمی و فراموش‌کاری
- بی‌علاقه بودن به مدرسه و کاهش سطح نمرات
- تمرد بیشتر علیه قوانین، بحث و جدل بیشتر با اولیای امور
- عدم تمایل به انجام فعالیت‌های خانوادگی
- خیال‌بافی و بی‌اعتنایی

- توجه شدید به زمان حال و بی توجهی نسبت به آینده.
 - فرار و امتناع از روبرو شدن با مسائل مورد علاقه والدین
- نشانه‌های مستقیم سروکار داشتن با مواد مخدر، تقریباً هرگز بخشی از نشانه‌های رشد سالم و عادی نوجوان به شمار نمی‌آیند. والدین باید این نشانه‌ها را جدی بگیرند به‌ویژه اگر تعدادی از آن‌ها به‌طور همزمان با توصیف رفتار فرزند نوجوان آن‌ها هماهنگ باشد:
- مفقود شدن پول یا اشیاء با ارزشی که به آسانی قابل تبدیل به پول هستند
 - گیر افتادن مرتب در حال سیگار کشیدن
 - پیدا شدن وسایل مصرف مواد مخدر (کاغذ سیگار، پیپ، گیره، لوله، فویل و فندک گازی) در وسایل شخصی او
 - ناپدید شدن یا کاهش قرص یا داروهای روان گردان از قفسه داروهای خانه
 - تغییر، افزایش یا کاهش قابل ملاحظه در عادات خوابیدن و غذا خوردن
 - دوستان جدید، معرفی نمی‌شوند، نام برده نمی‌شوند، اغلب بسیار مسن تر هستند و همیشه دور از محیط خانه به ملاقات می‌روند
 - شکستن مکرر مقررات خانه مثل ساعت منع رفت و آمد و استفاده از ماشین به رغم قول‌ها و وعده‌های داده شده
 - تماس تلفنی مشکوک به ویژه در شب. وقتی که والدین پاسخ می‌دهند، کسی جواب نمی‌دهد و یا اسم خود را نمی‌گوید.
 - به نظر می‌رسد که نوجوان مرتباً درباره حوادث کم اهمیت و جزئی دروغ می‌گوید و پس از افشای دروغ، با اصرار می‌خواهد ثابت کند که دروغ نگفته است.
 - افت مداوم در فعالیت‌های مدرسه، دیر رسیدن به کلاس، غیبت از مدرسه، تحویل ندادن تکالیف، کامل نکردن کارهای کلاسی و درگیری با مسئولین مدرسه
 - کاهش توانایی‌های جسمی نظیر: خستگی مداوم، بروز حوادثی به علت رفتار ناهماهنگ، بیان جملات غیر واضح، افکار مغشوش، چشم‌های قرمز، ظاهر خسته و کوفته، سرفه کردن یا آب ریزش بینی، زخم‌های بی‌دلیل و جای تزریق در بدن
 - در اختیار داشتن مقدار قابل ملاحظه‌ای پول بی آن‌که توضیحی برای آن داشته باشد
 - بوی دود و الکل از بدن و لباس
 - هنگامی که از نوجوان درباره مصرف مواد مخدر سوالی پرسیده می‌شود، با حالتی خصمانه پرخاش می‌کند (گاسپ، ۱۳۹۱).

پیشگیری از اعتیاد و سوءمصرف مواد

لغت پیشگیری به معنای جلوگیری از وقوع یک اتفاق است. از نظر بهداشتی، پیشگیری عبارت است از مداخله‌ای مثبت و اندیشمندانه برای مقابله با شرایط مضر قبل از این که منجر به اختلال یا ناتوانی شود (قربانی و ملازاده، ۱۳۹۳).

به‌طور کلی هدف پیشگیری از مصرف مواد مخدر، جلوگیری از رویداد سوءمصرف مواد در اجتماع است. زیرا بهتر و مقرون به صرفه‌تر است که با این گونه مشکلات در همان مرحله اول مقابله شود تا در مراحل بعدی. از آن‌جا که اغلب افراد اولین بار مواد مخدر را در سنین دانش آموزی تجربه می‌کنند، برنامه‌های پیشگیری نیز بایستی در همان سنین آغاز شود. هدف عملی‌تر، کاهش یا به تعویق انداختن شروع مصرف مواد در اجتماع است، چرا که آسیب‌پذیری در برابر سوءمصرف مواد معمولاً با بالا رفتن سن، کمتر می‌شود. هر چه بیشتر بتوانیم شروع آن را به تعویق بیندازیم، امکان به دام افتادن کمتر می‌شود. اهداف دیگری که در برخی کشورها دنبال می‌شود شامل پیشگیری از پیشروی به سوی اعتیاد کامل به مواد مخدر است. در صورتی که برنامه‌های پیشگیری در مراحل اولیه آغاز شوند، شانس موفقیت بیشتر خواهد بود (پژوهشکده ملی مطالعات مواد مخدر، ۱۳۸۲).

مدینا مورا^۱ (۲۰۰۵) پیشگیری را به‌عنوان هر فعالیت طراحی شده برای جلوگیری از سوء مصرف مواد و کاهش پیامدهای بهداشتی و اجتماعی آن، به‌شمار می‌آورد. او استدلال می‌کند که رویکردهای موثر قبل و بعد از گسترش یافتن علائم ضروری هستند. پیشگیری یک رویکرد مکمل است که در خدماتی که داوطلبانه به جمعیت عمومی یا افرادی که در معرض خطر ابتلا به اختلال شناسایی شده‌اند، ارائه می‌شود و آن‌ها خدماتی با انتظار آن که احتمال اختلال در آینده کاهش خواهد یافت، دریافت می‌کنند. پیشگیری به دنبال کاهش بروز، شیوع، عود و زمان صرف شده با علائم است. کاهش میزان تأثیر بیماری بر فرد، خانواده و جامعه به‌عنوان بخشی از پیشگیری در نظر گرفته می‌شود.

هدف از پیشگیری اولیه، پیشگیری از شروع اختلال است که منجر به کاهش میزان بروز^۲ و در نتیجه، کاهش میزان شیوع^۱ می‌گردد که شامل موارد ذیل است:

1. Medina-Mora
2. Incidence

- از بین بردن علل

- کاهش عوامل مخاطره آمیز

- افزایش مقاومت در فرد

- جلوگیری از سرایت بیماری (سهرابزاده، ۱۳۹۱).

سطوح پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد

- **پیشگیری پایه:**

این سطح از پیشگیری تازه‌ترین مرحله شناخته شده است. هدف این سطح پیشگیری جلوگیری از ظهور و استمرار آن گروه از الگوهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در زندگی است که در افزایش خطر بیماری نقش شناخته شده‌ای دارند. در بحث پیشگیری از اعتیاد، پدیده‌هایی مثل مصرف دخانیات، بیکاری و بیماری‌های روانی به ویژه افسردگی در این سطح قابل بحث است.

- **پیشگیری اولیه:**

هدف از پیشگیری اولیه محدود کردن میزان بروز بیماری از طریق علل و عوامل خطر می‌باشد. در این پیشگیری دو خط مشی مد نظر می‌باشد.

الف) خط مشی جمعیتی یا استراتژی همگانی: شامل آگاه کردن جامعه از خطرات و مضرات مصرف مواد، آموزش مهارت‌های زندگی و ارتقاء فرهنگ می‌باشد.

ب) خط مشی افراد در معرض خطر یا استراتژی گروه پرمخاطره شامل شناسایی افراد در معرض خطر شدید از جمله دختران و پسران فراری، کودکان خیابانی، فرزندان خانواده‌های معتاد و طلاق می‌باشد که با بکار بردن فعالیت‌های جایگزین نظیر فعالیت‌های اجتماعی، هنری، ورزشی و تفریحی برای جوانان در پیشگیری از اعتیاد موثر می‌باشد.

- **پیشگیری ثانویه یا سطح دوم:** هدف آن تشخیص به موقع و درمان مناسب معتادان بیمار و کاهش عوارض مربوطه می‌باشد. روش‌های اقدام پیشگیری ثانویه از طریق طراحی برنامه‌های بیماریابی و درمانی در جامعه، تقویت مراکز درمان سرپایی برای معتادان، افزایش آگاهی آنان در خصوص خطرات اعتیاد

تزریقی، روش‌های کاهش آسیب به‌ویژه جلوگیری از تبدیل شده اعتیاد خوراکی و تدخینی به تزریقی، افزایش آگاهی خانواده‌های معتادان برای شناخت روش‌های سازگاری با آن‌ها، درمان عوارض اعتیاد یا بیماری همراه با آن و همچنین درمان‌های بستری می‌باشد.

– **پیشگیری ثالث یا سطح سوم (توانبخشی):** هدف از آن جلوگیری از عود اعتیاد، بازگرداندن معتادان به کانون خانواده، شغل و جامعه (توانبخشی روانی یا اجتماعی)، آموزش مهارت‌های ارتباطی، خانوادگی، زندگی، اعتقادی و ارزشی و کاربایی می‌باشد (جلالی و رستمی نژاد، ۱۳۹۰).

استراتژی‌های پیشگیری از اعتیاد

برای برنامه‌ریزی راه‌های موثر در پیشگیری از اعتیاد، ابتدا باید علل و عوامل موثر در شروع مصرف و اعتیاد به مواد را در نوجوانان و جوانان شناخت. عوامل ژنتیکی، شخصیتی، پسیکوپاتولوژیک، فارماکولوژیک، خانوادگی، محیطی و اجتماعی همگی در سبب‌شناسی سوء مصرف و اعتیاد موثر هستند و عوامل متعدد در تقابل بایکدیگر به سوء مصرف و سپس، اعتیاد منجر می‌شوند. برای انتخاب و به‌کارگیری مناسب استراتژی‌ها، دانستن نیازها و مشکلات و پتانسیل‌ها و توانایی‌های اجتماعی ضروری است. اجرای هر برنامه پیشگیری به شناخت دقیق منطقه، بررسی کامل وضعیت بهداشتی و روان‌شناختی و بررسی‌های همه‌گیرشناسی بستگی دارد تا به این وسیله عوامل موثر بر مصرف مواد آشکار شود.

مهم‌ترین استراتژی‌های پیشگیری از اعتیاد که در دنیا از آن‌ها استفاده می‌شود، عبارتند از:

- ✓ آگاه‌سازی افراد در مورد خطرات و مضرات مواد
- ✓ افزایش مهارت‌های زندگی مانند مهارت تصمیم‌گیری، حل مساله و ارتباطات اجتماعی
- ✓ تقویت فعالیت‌های جایگزین به جای مواد برای ارضای نیازهای روانی اجتماعی نوجوانان و جوانان
- ✓ مشاوره و مداخله حین بحران، در بحران‌های مختلف در طول زندگی
- ✓ ارتقای فرهنگی و مذهبی
- ✓ تقویت قوانین و مقررات مبارزه با مواد اعتیادآور
- ✓ درمان معتادان برای جلوگیری از سرایت اعتیاد (صفاتیان و همکاران، ۱۳۸۲).

مهارت‌های زندگی و پیشگیری از اعتیاد

یکی از عوامل گرایش به مصرف مواد مخدر، عدم آشنایی افراد با مهارت‌های زندگی است (بوتوین و همکاران^۱، ۲۰۰۳). سازمان بهداشت جهانی مهارت‌های زندگی^۲ را توانایی رفتار مثبت و سازگارانه‌ای تعریف می‌کند که افراد را قادر می‌سازد تا به‌گونه‌ای مؤثر با چالش‌ها و درخواست‌های روزمره زندگی برخورد کنند. در واقع مهارت‌های زندگی به مهارت‌های شخصی و اجتماعی گفته می‌شود که کودکان و نوجوانان باید آن‌ها را یاد بگیرند تا بتوانند در مورد خود، انسان‌های دیگر و کل اجتماع به‌طور شایسته، مؤثر و مطمئن رفتار نمایند (مک تاویش^۳، ۲۰۰۰). فردی که مهارت‌های زندگی را یاد می‌گیرد بدون این که به خود یا دیگران صدمه بزند مسئولیت‌پذیر می‌شود و در برابر مشکلات پیش روی به‌گونه‌ای مؤثر عمل می‌کند. این مهارت‌ها، افراد را قادر می‌سازد دانش، نگرش‌ها و ارزش‌های خود را به توانایی واقعی و عینی تبدیل کند. هرکسی باید یاد بگیرد که «چه کاری را باید انجام دهد و چگونه آن کار را انجام دهد».

برنامه آموزش مهارت‌های زندگی^۴ برای جلوگیری از سوءمصرف مواد برنامه پیشگیری اولیه موثری است که روی عوامل خطر ساز و محافظت‌کننده مرتبط با مصرف مواد تمرکز دارد و به‌خوبی مهارت‌های اجتماعی و شایستگی شخصی را افزایش می‌دهد (بوتوین و گریفین^۵، ۲۰۰۲). مطالعات زیادی نشان داده اند که آموزش مهارت‌های زندگی بر پیشگیری از سوء مصرف مواد اثرات مطلوبی داشته است.

– مهارت حل مسئله و تصمیم‌گیری^۶:

بدون تردید، تصمیم‌گیری یکی از مهم‌ترین مهارت‌های زندگی است که فرد بدون داشتن این مهارت‌ها قادر به تصمیم‌گیری نخواهد بود. زیرا فرد همواره باید یک راه را از میان راه‌های گوناگون انتخاب کند. اما اگر شخص برای اخذ تصمیم مهارت کافی نداشته باشد قادر به تصمیم‌گیری نخواهد بود و در نتیجه، تعارضات و تنش‌های ناشی از آن را تحمل خواهد کرد یا با تصمیم‌گیری غیرمنطقی و نادرست، دچار

1. Botvin & et al
2. Life Skills
3. McTavish
4. Life Skills Training
5. Botvin & Griffin
6. Problem solving & Decision-making

عوارض آن نظیر ناکامی، سرزنش خود، افسردگی و اضطراب خواهد شد. در مهارت حل مسئله و تصمیم‌گیری افراد می‌آموزند که چگونه تصمیم‌گیری منطقی و درست داشته باشند، ابراز وجود کنند، نظریات و خواسته‌های خود را مطرح کنند و پاسخ قاطعی به تقاضای دیگران بدهند. با توجه به این که مهارت حل مسئله و تصمیم‌گیری در جهت ارتقاء توانایی‌های روانی اجتماعی عمل می‌کند و در نتیجه سلامت روانی، جسمانی و اجتماعی را تأمین می‌کند، آموزش این مهارت‌ها، فرد را قادر می‌سازد تا دانش، ارزش‌ها نگرش‌های خود را به توانایی‌های بالفعل تبدیل می‌کند. بدین معنا که فرد بداند چه کاری باید انجام دهد و چگونه آن را انجام دهد (بهرامی و همکاران، ۱۳۹۲). بال (۲۰۰۵) بر این باور است افراد معتاد بیشتر از شیوه‌های حل مسئله غیر سازنده مانند درماندگی، مهارگری و اجتناب استفاده می‌کنند و کمتر از شیوه‌های حل مسئله سازنده مثل خلاقیت و اعتماد استفاده می‌کنند.

– **تفکر انتقادی**^۲: به زعم پال و الدر^۳ (۱۹۹۸) تفکر انتقادی به مثابه یکی از مهارت‌های زندگی، بیشتر به عنوان توانایی افراد متفکر برای چالش کشیدن تفکراتشان درک می‌شود. این توانایی مستلزم این است که آن‌ها معیارهای خود را برای تجزیه و تحلیل و ارزیابی تفکراتشان گسترش دهند و به صورت عادی از آن معیارها برای گسترش کیفیت تفکراتشان استفاده کنند (خلیلی و همکاران، ۱۳۹۰). فردی که دارای مهارت تفکر انتقادی است، آن‌چه را که به او ارائه و تحمیل می‌شود، بدون بررسی دقیق نمی‌پذیرد. برای مثال ارزش‌ها، فشار همسالان و رسانه‌ها بخشی از واقعیت‌های زندگی افراد هستند. اگر نوجوانان و جوانان هنگام تعارف سیگار از خود بپرسند "چرا این را به من تعارف کرد؟ چرا شیشه گرمی اینقدر را به من تعارف کرد؟ مگر او خوبی مرا می‌خواهد؟" می‌توانند خود را از ورود به ورطه نابودی رهایی بخشند. فرزند حرف شنو لزوماً فرزند خوبی نیست و نباید خیلی راحت هر حرفی را بپذیرد.

جرات‌مندی: در بین مهارت‌های زندگی، قاطعیت (جرات‌ورزی) به معنی دفاع از حقوق خود و بیان افکار و احساسات به شیوه مستقیم، صادقانه و مناسب است. افراد قاطع برای خود و دیگران احترام قائلند، منفعل نیستند و اجازه نمی‌دهند دیگران از آن‌ها سوءاستفاده نمایند. از طرف دیگر به خواسته‌ها و نیازهای دیگران احترام می‌گذارند و به شیوه‌ای مدبرانه با آن‌ها ارتباط برقرار می‌نمایند. افرادی که قاطع نیستند،

1. Ball
2. Critical Thinking
3. Paul & Elder

ممکن است منفعل (دارای قاطعیت کم) یا تهاجمی (دارای رفتار پرخاشگرانه) باشند. افراد منفعل، به دیگران اجازه می‌دهند تا به حقوق شان تجاوز نمایند و همواره نگرانند که مورد پذیرش واقع شده و توسط دیگران دوست داشته شوند و افراد تهاجمی نیز هرچند حقوق خود را حفظ می‌کنند، اما حقوق دیگران را ضایع می‌نمایند (براتی و همکاران، ۱۳۸۹).

خودآگاهی: اکثر مکاتب، روش‌های مشاوره‌ای و روان‌درمانی در روان‌شناسی و حتی پیش از آن‌ها، مکاتب الهی و به‌ویژه اسلام، تمام افراد را به تدبیر در خویشتن، فرا خوانده‌اند. خودآگاهی بدین معنا است که افراد چگونه به خود نگاه کرده و بر اساس این نگاه چه احساسی پیدا می‌کنند. به عبارت دیگر خودآگاهی، توانایی شناخت خود و آگاهی از خصوصیات، نقاط ضعف و قدرت، نیازها، ترس‌ها و انزجارهاست. در واقع نگریستن یک فرد به خودش، اولین قدم جهت آشنایی با جنبه‌های مثبت و منفی است. به این معنی که خودمان را با تمام نقاط ضعف و قوت‌مان و آن‌چه که هستیم، بپذیریم و دوست داشته باشیم. هر انسانی نیازمند حفظ و تقویت عزت نفس خویشتن است و تخریب عزت نفس در هر فرد موجب احساس شدید حقارت و در نتیجه اضطراب در او خواهد شد. داشتن عزت نفس باعث می‌شود که افراد در برابر بسیاری از آسیب‌های اجتماعی نظیر اعتیاد مصون بمانند.

همدلی: همدلی یا هم‌حسی به معنای تلاش برای فهم موقعیت زندگی دیگران است. درک پذیرش دیگران، یعنی همان افرادی که با ما تفاوت دارند، بخشی از مهارت همدلی است. هرگاه عضوی از اعضای جامعه، انتظار داشته باشد که دیگران او را با تمام ویژگی‌ها و خصلت‌ها بپذیرند، خودش هم باید توان فهم عقاید، باورها و احساس دیگران را داشته باشد. همدلی ابعاد بی‌شماری دارد اما تنها به یک نکته اشاره می‌کنیم که موضوع ناسازگاری‌های نوجوانان با والدین و سایر اعضای خانواده می‌باشد. پژوهش‌های روان‌شناسان گویای این حقیقت است که دلایل ریشه‌ای این مسأله را باید در فضای ذهنی متفاوت با والدین و فرزندان جستجو کرد. هریک از این افراد، پدیده‌ها را از دیدگاه ویژه خود می‌بینند در این زمینه همدلی موجب می‌شود که نوجوانان احساس کنند از طرف والدین درک می‌شوند و به تدریج اختلاف نوجوانان با والدین آن‌ها رفع می‌گردد. در واقع، فقدان همدلی موجب می‌شود که نوجوانان به روش‌های انحرافی به بیان خویشتن متوسل شوند که گاهی در تضاد با ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی قرار

می‌گیرند. گرایش به مواد مخدر یکی از این روش‌های انحرافی است که نوجوانان و جوانان برای تخلیه خود به آن روی می‌آورند.

روابط بین فردی: مهارت ارتباطی خوب به ما کمک می‌کند روابط سالم و رضایت بخشی را با دیگران داشته باشیم. از طرف دیگر مهارت‌های ارتباطی ضعیف می‌تواند به گونه ای باشد که به سوءتفاهمات و احساسات منفی منجر شود. قدرت برقراری و حفظ روابط دوستانه، در بهداشت روان فردی و اجتماعی اشخاص تأثیر به‌سزایی دارد. در این زمینه، می‌توان حفظ روابط مطلوب، صمیمانه و همراه با مسئولیت با اعضای خانواده را نقطه آغاز کسب این مهارت تلقی کرد. زیرا خانواده تکیه‌گاه و حامی انسان در همه موقعیت‌هاست. پایان بخشیدن به یک ارتباط بین فردی به صورت سازنده و مفید نیز، بخش دیگری از واقعیت‌های زندگی است که آن نیز به تمرین و تجربه نیاز دارد.

مقابله با هیجانات و فشارهای روانی:

فشارهای روانی یا استرس در زندگی روزانه بسیارند اما اکثر اوقات به آن‌ها توجه نمی‌کنیم. در واقع استرس‌ها بالا و پایین رفتن‌های زندگی هستند و آن را از حالت یکنواختی خارج می‌کنند. دوره نوجوانی و جوانی را به تعبیری می‌توان دوره جوشش و بروز شدید هیجان‌ها دانست. کودکان و نوجوانان باید راه‌های تشخیص هیجان‌ها را در خود و دیگران بیاموزند و شیوه‌های تأثیرگذاری هیجان‌ها بر رفتار و روش‌های مقابله با آن‌ها را تمرین کنند. خشم، اندوه، نفرت، پرخاش و... بهداشت روانی را به‌طور جدی تهدید می‌کند. کنار آمدن با فشار روانی نیز در میان مهارت‌های زندگی نقش برجسته‌ای دارد، زیرا زندگی کردن در محیط‌های پرتراکم شهری، تصمیم‌گیری اساسی در مورد تحصیل، شغل، ازدواج و ده‌ها متغیر دیگر کم و بیش فرد را در معرض فشار روانی قرار می‌دهد. در بعد روان شناختی نیز ادامه فشارهای روانی، بهداشت روانی افراد را به‌طور جدی در معرض خطر قرار می‌دهد. اضطراب، افسردگی و بی‌اعتمادی به محیط، شایع‌ترین تبعات قرار گرفتن شخص در محیط فشارزا می‌باشد.

جدول ۲-۲. خلاصه‌ای از اجزاء و مولفه‌های مهارت‌های زندگی در پیشگیری از اعتیاد (قربانی و ملازاده، ۱۳۹۳).

خودآگاهی - آگاهی از نقاط قوت - آگاهی از نقاط ضعف - تصویر خود واقع‌بینانه از حقوق و مسئولیت‌ها - توضیح ارزش‌ها - انگیزش برای شناخت	همدلی - علاقه داشتن به دیگران - تحمل افراد مختلف - رفتار بن فردی همراه با پرخاشگری کمتر - دوست داشتنی تر شدن (دوستیابی) - احترام قائل شدن برای دیگران
مهارت‌های ارتباطی - ارتباط کلامی و غیرکلامی موثر - ابراز وجود - مذاکره - امتناع - غلبه بر خجالت - گوش دادن	مهارت‌های بین فردی - همکاری و مشارکت - اعتماد به گروه - تشخیص مرزهای بین فردی مناسب - دوستیابی - شروع و خاتمه ارتباطات
مهارت‌های حل مسأله - تشخیص مشکلات، علل و ارزیابی دقیق - درخواست کمک - مصالحه (برای حل تعارض) - آشنایی با مراکز حل مشکلات - تشخیص راه حل‌های مشترک برای جامعه	مهارت‌های تصمیم‌گیری - تصمیم‌گیری فعالانه بر مبنای آگاهی از حقایق - تصمیم‌گیری بر مبنای ارزیابی دقیق موقعیت‌ها - تعیین اهداف واقع بینانه - برنامه‌ریزی و پذیرش مسئولیت اعمال خود - آمادگی برای تغییر دادن تصمیم‌ها برای انطباق با موقعیت‌های جدید
مهارت‌های تفکر خلاق - تفکر مثبت - بادگیری فعال (جستجوی اطلاعات جدید) - ابراز خود - تشخیص حق انتخاب‌های دیگر (برای تصمیم‌گیری) - تشخیص راه حل‌های جدید برای مشکلات دیگران	مهارت‌های تفکر انتقادی - ادراک تأثیرات اجتماعی و فرهنگی بر ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتار - آگاهی از نابرابری‌ها، پیشداوری‌ها و بی‌عدالتی‌ها - واقف شدن به این مسأله که همیشه درست نمی‌گویند - آگاهی از نقش یک شهروند مسئول
مهارت‌های مقابله با هیجانات - شناخت هیجان‌های خود و دیگران - ارتباط هیجان‌ها با احساسات، تفکر و رفتار - مقابله با ناکامی، خشم، بی‌حوصلگی، غمگینی، ترس و اضطراب - مقابله با هیجان‌های شدید دیگران	مهارت‌های مقابله با استرس - مقابله با موقعیت‌های که قابل تغییر نیستند - استراتژی‌های مقابله‌ای برای موقعیت‌های دشوار (فقدان، طرد و انتقاد) - مقابله با مشکلات، بدون توسل به سوء مصرف مواد مخدر - آرام ماندن در شرایط فشار - تنظیم وقت

مروری بر باورهای غلط رایج در مورد سوء مصرف مواد مخدر

اعتیاد مربوط به یک قشر خاص، سن خاص، جنسیت خاص نیست. هر کس مواد مخدر مصرف کند در خطر تبدیل شدن به یک معتاد قرار دارد. بنابراین این یک تصور غلط است که کسی گمان کند مصرف مواد مخدر او را معتاد نمی‌کند. به باور متخصصین و پژوهشگران حوزه مواد مخدر بسیاری از افراد به‌ویژه نوجوانان و جوانان از عوارض جسمی، روانی و اجتماعی ناشی از سوء مصرف مواد مخدر آگاهی لازم را ندارند و باورهای نادرست این افراد باعث گرایش آن‌ها به سمت مصرف مواد شده و زمینه اعتیاد آن‌ها را موجب می‌گردد. واقعیت این است که تعدادی از این باورهای غلط چنان در میان برخی از گروه‌های اجتماعی ریشه دار و بدیهی جا افتاده است که در پاره‌ای مواقع مخالفت با آنها غیر طبیعی می‌نماید. لذا شناخت این باورهای غلط می‌تواند تا حد زیادی در آگاهی بخشی به افراد به ویژه نوجوانان و جوانان موثر بوده و گامی کوچک در پیشگیری از شیوع مصرف مواد مخدر در بین افراد جامعه باشد.

۱- تریاک درمان هر دردی است!

در واقع این مواد واکنش انسان را نسبت به حس درد کاهش می‌دهند و روی عامل اصلی ایجاد درد هیچگونه اثری ندارند. بسیاری از بیماری‌های بشر با درد همراه است از جمله اضطراب، افسردگی، بیماری‌های استخوان و مفاصل، سرطان‌ها و بیماری‌های عفونی. اما مصرف‌کنندگان و توصیه‌کنندگان به مصرف مواد به این موضوع توجه ندارند که مصرف مواد نه تنها موجب درمان بیماری‌ها نمی‌شود بلکه به دلیل تأثیرات ضد درد، موجب عدم آگاهی فرد از وجود بیماری شده و در نتیجه بیماری پیشرفت می‌کند و به دنبال آن شناسایی و درمان بیماری نیز دشوارتر می‌گردد.

۲- افراد با اراده (و یا با هوش و تحصیل کرده) معتاد نمی‌شوند!

تجارب و مشاهدات متعدد نشانگر این نکته است که ویژگی‌هایی همچون اراده قوی، هوش بالا و برخورداری از تحصیلات و موقعیت اجتماعی مناسب تأثیر چندانی در پیشگیری از اعتیاد ندارد. و مهم‌ترین راه پیشگیری از اعتیاد افزایش آگاهی در زمینه پدیده اعتیاد و عوارض و تبعات آن و شناسایی و اصلاح باورهای نادرست است.

۳- دوستی و معاشرت با افراد معتاد و شرکت در مجالس مصرف مواد اشکالی ندارد!

در واقع معاشرت با افراد معتاد در مجالس و میهمانی‌هایی که در آن‌ها مواد مصرف می‌شود در گرایش به اعتیاد تأثیر چشمگیری دارد. بنابراین توصیه می‌شود از این‌گونه معاشرت‌ها جداً خودداری شود (جعفرپور، ۱۳۸۶).

۴- یک‌بار مصرف مواد کسی را معتاد نمی‌کند! تحقیقات نشان داده است مواد اعتیادآور به محض ورود به سیستم عصبی (حتی برای بار اول) برخی مراکز ترشح کننده دوپامین را در مغز خاموش می‌کنند. تصاویر گرفته شده از مغز معتادان و مقایسه آن با افراد سالم نشان می‌دهد که افراد سالم، مغزی درخشانده با رنگ‌های متنوع دارند اما افراد معتاد از یک مغز خاموش با تصویری سیاه و تیره برخوردارند. علت این مسأله همان قطع ترشح دوپامین و سایر واسطه‌های شیمیایی در مغز است. افراد مصرف کننده (پس از مصرف) با وسوسه به دنبال جایگزینی برای همان واسطه‌های از دست رفته هستند و این بی‌قراری و میل به مصرف تا زمان مصرف مجدد ادامه می‌یابد که این زمینه‌های اولیه اعتیاد است.

۵- مصرف تفریحی مواد اعتیادآور نیست!

بسیاری از افرادی که دچار اعتیاد شده‌اند با همین فکر شروع کرده بودند که مصرف گاه به‌گاه و تفریحی مواد باعث اعتیاد نمی‌شود. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که مغز انسان در پدیده اعتیاد نقش دارد مصرف مواد باعث تحریک قسمت لذت در مغز می‌شود و چنان اثری از خود به جای می‌گذارد که گاهی اوقات فقط یک بار مصرف مواد باعث می‌شود در فرد تمایل به ادامه مصرف ایجاد شده و فرد نتواند جلوی میل خود را بگیرد و به همین دلیل به مصرف ادامه می‌دهد طوری که به سوءمصرف و وابستگی می‌رسد.

۶- مواد اعتیاد آور برای افراد بالای ۵۰ سال ضرر ندارد و مفید است! این تصور باطل که مواد مخدر

مانند تریاک، فرد را جوان نگه می‌دارد، قند خون و فشار بالای خون را درمان می‌کند، زمان روابط زناشویی را به تأخیر می‌اندازد و تقویت‌کننده قوای جنسی است پایه علمی و درستی ندارد. چه بسیارند افرادی که با مصرف این مواد در روابط زناشویی دچار مشکل شدید هستند. معتادان فراوانی هستند که به دنبال سکته مغزی با قند خون بالا و فشار شدید خون در بیمارستان‌ها بستری شده‌اند.

۷- هیچ جای قرآن نگفته مواد نکشید! برخی از مردم بر این باورند که چون در قرآن و آموزه های دینی اشاره ای به حرام بودن مواد نشده است با استناد به آن مواد را حرام نمی دانند، بنابراین راحت مصرف می کنند (قادری، ۱۳۹۰).

۸- باید هر چیز را در زندگی یک بار تجربه کرد! برخی افراد بر این باورند که هر خطری ارزش یکبار تجربه کردن را دارد. حال باید از آنان پرسید که اگر سوزنی آغشته به ویروس هپاتیت B یا ایدز داشته باشیم، حاضرند آن را یک بار وارد بدن خود کنند؟ آیا این افراد حاضرند با یک فرد مبتلا به آنفولانزای خونی یک بار روبوسی کنند؟ خطر اعتیاد آوری مواد مخدر نیز کمتر از مثالهای یاد شده نیست. پس نمی توان هر خطری را تجربه کرد. این عقل انسان است که با توجه به شرایط و در نظر گرفتن میزان خطر موجود، تعیین خواهد کرد که اقدامی انجام بشود یا نه. پس اگر عقل سلیم وجود داشته باشد، باید بدانیم که حتی یک بار مصرف مواد مخدر اعتیادآور است و مصرف آن دستاوردی جز اعتیاد برای فرد به همراه ندارد.

۹- مواد بر طرف کننده خستگی است! متأسفانه بعضی از کسانی که پس از رانندگی ممتد یا بعد از فعالیت های فیزیکی و جسمی شدید دچار خستگی می شوند پس از چند بار مصرف و احساس سرخوشی کاذب در دام اعتیاد گرفتار می شوند.

۱۰- مواد مخدر همیشه از سوی یک آدم خلاف کار با چهره های خطرناک به من تعارف می شود! باید بدانیم که داستان آغاز اعتیاد این طور نیست. معتادان بسیاری وجود دارند که اولین بار مواد را از پسر خاله، پسر عمو، یک دوست صمیمی یا یکی از بستگان و اعضای درجه یک خانواده دریافت کرده اند. این تصور که افراد ذکر شده هیچ وقت بد مرا نمی خواهند و اتفاقی برای من نخواهد افتاد، یکی از عوامل اولیه ایجاد کننده اعتیاد است. در مورد مصرف مواد مخدر به هیچ کس نمی توان اعتماد کرد. باید بدانید که هر کس مصرف مواد مخدر را به شما پیشنهاد کند، دشمن شماست. البته ذکر این نکته الزامی است که در بسیاری از موارد، افراد پیشنهاد دهنده نیز به علت عدم آگاهی سعی می کنند این مواد را به نزدیکان خود پیشنهاد دهند اما غافلند که این به معنای آغاز اعتیاد است و ناخواسته در حق نزدیکان خود دشمنی می کنند.

۱۱- مصرف مواد باعث خلاقیت می‌شود! در بعضی موارد و به‌خصوص در محافل هنری این تصور غلط وجود دارد که مصرف مواد می‌تواند باعث خلاقیت شود و افراد خلاق معمولاً مصرف‌کننده مواد توهم‌زا مانند: حشیش، گراس، ال اس دی می‌باشد. این مواد همان‌طور که از نامشان پیداست باعث ایجاد توهم می‌شوند و برخی به غلط توهم را نوعی خلاقیت می‌دانند. در حالی که خلاقیت با توهم کاملاً متفاوت است. خلاقیت پدیده‌ای سالم و توهم ناشی از بیماری است و در اثر بیماری روانی، مسمومیت، ضربه به سر و تعدادی از بیماری‌های جسمانی نیز ایجاد می‌شود. توهم ناشی از اختلال در فعالیت‌های مغزی و یکی از نشانه‌های مهم بیماری‌های روانی و جسمانی جدی است.

۱۲- اعتیاد به یک عده‌ای می‌سازد و به عده‌ای دیگر نمی‌سازد! به‌دلیل ناآگاهی از پدیده اعتیاد بعضی از مردم فکر می‌کنند عده‌ای علی‌رغم مصرف موادمخدر دچار عارضه و مشکلی نمی‌شوند و به این معتادان، معتاد موفق می‌گویند. حالت دیگر این باور در میان مصرف‌کنندگان مواد دیده می‌شود که می‌گویند: من بیست سال است مواد مصرف می‌کنم و تا به حال نه معتاد شده‌ام و نه مشکلی پیش آمده است. حقیقت آن است که از تمام مطالعاتی که در گوشه و کنار جهان در طی حداقل یک قرن اخیر انجام شده است حتی یک مطالعه نشان نداده است که مصرف مواد به انسان کمک می‌کند. تاکنون حتی یک مصرف‌کننده که در اثر مواد شرایط بهتری پیدا کرده باشد دیده نشده است.

۱۳- اگر کم مصرف کنید معتاد نمی‌شوید! این باور بسیار شایع است و دلیل آن هم بی‌توجهی و ناآگاهی این افراد از پدیده تحمل است. این افراد پدیده تحمل را نمی‌شناسند و به همین دلیل تصور می‌کنند که می‌توانند بر مقدار ماده مصرفی خود کنترل داشته باشند ولی پس از مدتی که از مصرف آنها گذشت متوجه می‌شوند که مرتباً ناچارند بر مقدار ماده مصرفی خود بیافزایند تا به احساس مورد نظر برسند و مقادیر قبلی مصرف، دیگر اثر خود را ندارد (نوری‌زاده، ۱۳۹۱).

علل گرایش به اعتیاد و مصرف مواد در دانشگاه‌ها

علل گرایش به اعتیاد در میان تمامی اقشار جامعه تا حدودی یکسان است. اما با توجه موضوع پژوهش حاضر، اهمیت دانشجویان به عنوان بخشی از جوانان سرآمد جامعه از یکسو و نقش محوری این قشر در سلامت و آینده جامعه از سوی دیگر، در این بخش علل گرایش به اعتیاد در بین دانشجویان مورد بررسی قرار می‌گیرد. علل گرایش به اعتیاد در دانشگاه‌ها می‌توان به دو دسته تقسیم‌بندی نمود:

علل برون دانشگاهی

الف- عوامل مخاطره‌آمیز فردی:

- ۱- عوامل ارثی
- ۲- عوامل روان‌شناختی (تقویت مثبت، کنجکاوی، فشارهای روانی و آشفتگی‌های ذهنی، عزت نفس پایین، بیماری‌های روانی، هیجان‌طلبی، خودکم‌بینی، استرس و صفات شخصیتی)
- ۳- عوامل مرتبط با نوع نگرش افراد به مواد (نگرش‌ها و باورهای اعتیادزا، اطلاعات نادرست و نگرش مثبت به مصرف مواد)
- ۴- عوامل مرتبط با موقعیت‌های نامساعد (ترک تحصیل، بی‌سرپرستی، معلولیت جسمی، بیماری‌های مزمن، از دست دادن نزدیکان و در معرض خشونت بودن در دوران کودکی)
- ۵- عوامل تحصیلی (شکست‌های تحصیلی، عملکرد تحصیلی ضعیف، عدم انگیزه پیشرفت، نداشتن حس جاه‌طلبی‌های تحصیلی)
- ۶- سابقه مصرف در گذشته

ب) عوامل مخاطره‌آمیز محیطی

- ۱- عوامل خانوادگی (غفلت از فرزندان، وجود الگوی نامناسب در خانواده، خانواده سیگاری یا معتاد، خانواده دیکتاتور، خانواده بدون کنترل، ازدواج ناموفق، بی‌عاطفگی در خانواده، عدم رضایت از خانواده، لجبازی، خانواده آشفته)
- ۲- ارتباط با دوستان
- ۳- محل سکونت فرد (صرامی، ۱۳۹۳).

۴- فشار و استرس‌های محیطی (تنهایی و دوری از خانواده، بیکاری و مشکلات مالی، داشتن رابطه جنسی

۵- تجربه کردن مواد و روحیه کنجکاوی

۶- کم بودن برنامه‌های تفریحی و شاد در خوابگاه

۷- منزوی بودن و نداشتن ارتباط با دیگران

۸- ناتوانی در حل مشکلات و باورهای غلط نسبت به مواد (مرکز مشاوره دانشجویی، ۱۳۸۷).

۹- آزادی بی‌قید و شرط

۱۲- همجواری دانشگاه‌ها و خوابگاه‌های آن با محله‌های خرید و فروش مواد (حیدری، ۱۳۸۹).

ج) عوامل اجتماعی

۱- فقدان قوانین و مقررات جدی ضد مواد

۲- بازار مواد مخدر و در دسترس بودن مواد

۳- کمبود امکانات حمایتی، مشاوره‌ای و درمانی

۴- مصرف مواد به‌عنوان هنجار اجتماعی

۵- کمبود فعالیت‌های جایگزین

۶- کمبود امکانات تفریحی و ورزشی

۷- توسعه صنعتی، محرومیت اجتماعی و اقتصادی

۸- عوامل سیاسی

۹- عوامل فرهنگی و جمعیت‌شناختی (صرامی، ۱۳۹۳).

علل درون دانشگاهی

۱- فشار محیط و همسالان

۲- فشار شب‌های امتحان

۳- در دسترس بودن

۴- رفتارهای آموخته‌شده

۵- اضطراب و افسردگی

- ۶- سازگاری با موقعیت جدید (صرامی، ۱۳۹۳).
- ۷- تجربه کردن، دستیابی به آرامش
- ۸- داشتن اوقات خوش با دوستان و وقت‌گذرانی (طارمیان و همکاران، ۱۳۹۲).
- ۹- عدم اعتماد به نفس
- ۱۰- احساس پوچی و بی‌هدفی (زرانی، ۱۳۸۵).
- ۱۱- استفاده دارویی برای درمان دردها و ناراحتی‌ها
- ۱۲- غلبه بر خستگی و خواب در دوره‌هایی مثل امتحانات (سراج‌زاده و فیضی، ۱۳۸۶).
- ۱۳- همنشینی دانشجویان با افراد و دانشجویان معتاد (حیدری، ۱۳۸۹).

اهداف، سطوح و اصول برنامه‌های پیشگیری در دانشگاه‌ها

اهداف برنامه‌های پیشگیری از سوءمصرف مواد مخدر در دانشگاه‌های مختلف و مراکز تحقیقاتی سوءمصرف مواد مخدر نظیر موسسه ملی سوءمصرف مواد مخدر (NIDA)^۱، مرکز بین المللی نارکونون^۲ و مرکز تحقیقات سوءمصرف مواد مخدر در دانشگاه جازان^۳، شامل موارد زیر است اما به آن‌ها محدود نمی‌شود:

۱. کاهش سوءمصرف مواد مخدر در دانشگاه‌ها و تشویق شیوه زندگی سالم
۲. شناسایی ویژگی‌ها و الگوهای سوءمصرف مواد
۳. درک چگونگی تأثیر محیط زیست و رشد بر عوامل محافظت‌کننده و خطرهای مختلف برای سوءمصرف مواد
۴. توسعه و ترویج راهکارهای موثر بیشتری برای جلوگیری افراد از مصرف مواد مخدر و پیشروی در اعتیاد، در صورتی که آن‌ها مواد مصرف می‌کنند.
۵. حمایت از تحقیقات به منظور درک بهتر عوامل گسترش و خطر در میان سوءمصرف مواد مخدر افراد
۶. حمایت از مشارکت همه ذی‌نفعان در پیشگیری
۷. کمک به پیشگیری اولیه و ثانویه بیماری‌های روان‌پزشکی و سایر بیماری‌های پزشکی در میان مصرف‌کنندگان مواد مخدر
۸. بهبود عواقب و پیشگیری از سوءمصرف مواد مخدر و دارو در مصرف‌کنندگان مواد مخدر، از طریق درک بهتر فرآیندها، رفتارهای پرخطر و مشکلات روانی مرتبط با سوءمصرف مواد
۹. مطالعه و ارزیابی اثرات نامطلوب سوءمصرف مواد و پیامدهای مرتبط اجتماعی، پزشکی و بهداشتی در افراد آسیب‌پذیر
۱۰. سیاست‌گذاری و ارتقاء روش‌ها برای اداره محیط دانشگاه

1. National Institute on Drug Abuse
2. Narconon
3. Jazan

اهداف برنامه‌ها نشان می‌دهند که برنامه‌های پیشگیرانه باید به افراد در مورد دسترسی به فعالیت‌های پیشگیرانه و سیاست‌های راهنمایی استفاده و سوءاستفاده از آن آگاهی دهند، در مورد علل، دوره و تأثیر سوءمصرف مواد به آن‌ها آموزش دهند، از دانشجویانی که تحت تأثیر سوءمصرف مواد در تمام مراحل زنجیره سوءمصرف مواد مخدر هستند، حمایت کنند و از فعالیت‌هایی که شیوه خوب زندگی بدون سوءمصرف مواد را ترویج می‌کنند، پشتیبانی کنند. برنامه‌های پیشگیری در دانشگاه‌ها به داشتن اهداف خاصی که برای پیشگیری موثر نتایج خاصی را مد نظر قرار دهند، نیاز دارد (مدینا مورا، ۲۰۰۵).

استیونس^۱ و اسمیت^۲ (۲۰۰۵) بر این باورند هنگامی که یک نیاز درک شده برای پیشگیری وجود دارد، سوالات اولیه باید شامل جامعه مورد هدف و مقاصد تعیین‌شده، باشند. اداره خدمات سلامت روان سوءمصرف مواد مخدر (SAMHSA)^۳ و موسسه ملی سلامت روان (NIMH)^۴ توضیح می‌دهند که پیشگیری متفاوت از مداخله و درمان است، زیرا پیشگیری، گروه‌های جمعیت عمومی با سطوح مختلف خطر برای هر مشکلی با هدف کاهش عوامل خطر و افزایش عوامل محافظت‌کننده، را مورد هدف قرار می‌دهد. آن‌ها استدلال می‌کنند که چارچوب را می‌توان برای تطابق مداخلات با نیازهای یک جامعه هدفمند مورد استفاده قرار داد.

با این حال، گاهی اوقات گیج‌کننده است که سطوح پیشگیری را از مداخلات متمایز کرد. سطوح مداخله به تمرکز برای استراتژی اشاره دارد که آیا برنامه‌ها برای جامعه، سیستم‌ها یا افراد هدف‌گذاری می‌شوند؛ مداخلات به مخاطبان هدف اشاره دارد. موسسه پزشکی (مرازک^۵ و هگرتی^۶؛ ۱۹۹۴؛ ایه^۷، ۲۰۱۱؛ کلووس^۸ و همکاران، ۲۰۱۲) این سطوح مداخله را به سه دسته طبقه‌بندی می‌کند. اولین سطح، برنامه‌های همگانی^۹ است که این برنامه‌ها برای جمعیت عمومی، مانند همه دانشجویان در یک دانشگاه طراحی شده‌اند. مأموریت پیشگیری همگانی این است که با ارائه اطلاعات و مهارت‌های لازم به همه

-
1. Stevens
 2. Smith
 3. Substance Abuse Mental Health Service Administration
 4. National Institute of Mental Health
 5. Mrazek
 6. Haggerty
 7. Ayah
 8. Kloos
 9. Universal programs

افراد یک جامعه، از ابتلاء به سوء مصرف مواد جلوگیری کنند. تحقیقات بیشتر در مورد این برنامه‌ها نشان می‌دهد که این برنامه‌ها ممکن است تشویق کننده ترک کامل مصرف مواد مخدر باشند (ایسل^۱، ۲۰۰۴). استراتژی اصلی که در این سطح از مداخله مورد استفاده قرار می‌گیرد، آموزش افراد برای این منظور است که چگونه مواد مخدر و تأثیر بالقوه آن بر زندگی‌شان را ببینند (ری^۲ و کیسیر^۳، ۲۰۰۲).

این سطح همچنین شامل ایجاد سیاست‌های بهداشت عمومی است که محیطی امن و حمایت کننده را برای توسعه مهارت‌های فردی در بین دانشجویان ایجاد می‌کند. افرادی که در معرض خطر بالایی هستند کمتر تابع پیشگیری‌های همگانی هستند. از این رو، علی‌رغم انتشار گسترده دانش، تلاش‌های مجدانه روابط عمومی و برنامه‌های آموزشی، بخش بزرگی از افراد درگیر روابط پرخطر جنسی هستند، شیوه زندگی ناسالم دارند، تغذیه نامناسب دارند، از مواد مخدر غیرقانونی استفاده می‌کنند و همچنین در رفتارهای آسیب‌پذیر (مانند رانندگی بدون کمر بند ایمنی) درگیر هستند. برای این افراد، پیشگیری شدید فردی برای کاهش موثر یا بهبود امیدوارانه خطر، ضروری است. در این راستا، مداخلات پیشگیری انتخابی^۴ و موردی^۵ (خاص) مورد نیاز است. هدف آن‌ها کاستن نتیجه ناسازگار احتمالی به‌وسیله تغییر مستقیم عوامل ایجاد کننده وضعیت خطر بالاتر است. یک نمونه از برنامه همگانی، پروژه تجربه یادگیری نوجوانان در آموزش مقاومتی (ALERT)^۶ است که الکل، ماری‌جوانا و استفاده از سیگار را مورد هدف قرار می‌دهد و برای کمک به دانشجویان در شناسایی و مقاومت در برابر فشارهای پیش‌دارویی^۷ و درک پیامدهای اجتماعی، عاطفی و جسمی موادهای مضر طراحی شده است. هدف از آن ایجاد انگیزه در دانشجویان در مقابل استفاده از مواد مخدر و دادن مهارت‌هایی به آن‌ها است که برای تبدیل انگیزه به رفتار مقاومتی موثر نیاز دارند، رویکردی که به‌طور گسترده، به‌عنوان مهارتی در پیشگیری مصرف مواد مخدر، دیده می‌شود (رند^۸، ۲۰۰۴). (ALERT) یک نمونه از مدل برنامه مبتنی بر علم است که به جای استفاده، سوء استفاده از مواد را، به‌دلیل پذیرش گسترده این مواد در بین جوانان، عنوان کرده است و

-
1. Issel
 2. Ray
 3. ksir
 4. Selective
 5. Indicated
 6. Adolescent Learning Experiences in Resistance Training
 7. Pro-drug
 8. Rand

بسیاری دیگر از برنامه‌های پیشگیری از مواد مخدر مبتنی بر مدرسه بر پایه نظریه یادگیری اجتماعی طراحی شده‌اند. تئوری یادگیری اجتماعی بر یادگیری که در یک محیط اجتماعی رخ می‌دهد، تمرکز دارد و مطرح می‌کند که مردم از طریق مشاهده، تقلید و مدل‌سازی از یکدیگر یاد می‌گیرند. اساساً، نظریه یادگیری اجتماعی می‌گوید که مردم می‌توانند با مشاهده رفتار دیگران و نتایج این رفتارها، یاد بگیرند؛ این یادگیری ممکن است منجر به تغییر رفتار شود؛ و این شناخت در یادگیری نقش دارد. بر این اساس، آگاهی و انتظارات از تقویت‌ها و مجازات‌های آینده می‌تواند تأثیر بسیاری بر روی رفتارهای افراد داشته باشد.

استراتژی‌های پیشگیری انتخابی^۱، زیرگروه‌های جمعیت عمومی را که در معرض خطر سوء مصرف مواد هستند هدف قرار می‌دهند. عوامل متعدد خطر، در جوانان در معرض خطر برای توسعه انواع پیامدهای نامطلوب شناسایی شده‌اند (NIDA، ۲۰۰۳؛ کلوند^۲ و همکاران، ۲۰۰۸).

اولین عامل خطر ژنتیک است که در آن وجود سابقه خانوادگی اختلال مصرف مواد مخدر یا اختلال روان‌پزشکی با افزایش خطر ابتلا به اختلال در فرزند همراه است. ادبیات پژوهش نشان می‌دهد که خطر انتقال اختلال مصرف مواد مخدر پدرانه یا رفتارهای ضد اجتماعی، در فرزندان پسر وجود دارد. عامل دیگر مکانیسم‌های بیولوژیکی خطر است، که به زعم این نویسندگان، خطر ابتلا به یک نتیجه نامطلوب را در کودکان افزایش می‌دهد. به عنوان مثال، کودکان بالغ یا کودکانی که در سن نوجوانی به بلوغ رسیده‌اند در معرض خطر بالایی هستند. به نظر می‌رسد این امر به دلیل ظاهر فیزیکی درشت ناشی از بلوغ همراه با فقدان بلوغ فکری و اجتماعی است که از طریق ارتباط با همسالان مسن‌تر که آن‌ها را در شرایط خطرناک قرار می‌دهد، در معرض خطر قرار می‌گیرند.

عوامل رفتاری خطر با سوء مصرف مواد و سایر نتایج مرتبط است (نایادا، ۲۰۰۳؛ کلیولند و همکاران، ۲۰۰۸).

برای مثال، خلق و خو، یک عامل خطر مستحکم است، بویژه جایی که کودک به اصطلاح "سخت مزاج"^۳

نشان می‌دهد. این وضعیت با توجه به سطح فعالیت رفتاری بالا، دشواری در اجتماعی شدن، تداوم کار^۴

1. Selective prevention strategies

2. Cleveland & et al

3. difficult temperament

4. task persistence

پایین، حالت هیجانی بالا یا تحریک‌پذیری و دوره‌های غیرمتعارف چرخه خواب و بیداری مشخص می‌شود. کودکان سخت‌مزاج، به‌ویژه در مواردی حاد، اغلب کژسازگاری آن‌ها در سن کم آشکار می‌شود که مسیری برای مشکلات رفتاری دوران کودکی و در نهایت ابتلا به الکل و مواد مخدر را تعیین می‌کند. همراه با این ویژگی‌های سرشتی، تکانشگری، حس پویا و تهاجمی است.

عوامل شناختی خطر بر باورهای افراد در مورد این‌که آیا درگیر مصرف الکل یا مواد مخدر بشوند یا نه، تأثیر می‌گذارد. کسانی که معتقدند که این ترکیبات به‌طور فردی افزایش می‌یابد احتمال بیشتری برای استفاده دارند و در نتیجه یک الگوی مصرف مداوم، این فرد را در معرض خطر توسعه یک اختلال اعتیادآور قرار می‌دهد. بسیاری از اسنادهای غلط توسط افرادی که رفتارشان با خطر مرتبط است، ایجاد شده‌اند. فرآیندهای عصبی-روان‌شناختی که به توانایی طرح راهبردی رفتار اشاره دارد، نظارت بر رفتار در طی انگیزه هدف‌مدار، نقش مهمی در تعیین استفاده از مواد مخدر دارد. این مسأله نشان داده است که جوانان در معرض خطر بالای مصرف مواد در عملکردهای شناختی اجرایی ضعف دارند. ظرفیت کم شناختی اجرایی نیز با پرخاشگری بالا همراه است. به‌عنوان نتیجه‌ای از این ظرفیت کاهش‌یافته، جوانان با ریسک بالا قادر به پیش‌بینی رفتار خود نیستند. این عوامل عصبی رفتاری منجر به خطر ابتلا به مصرف مواد در جوانان می‌شود که به‌ویژه در قالب عملکرد پایین شناختی اجرایی آشکار است.

برنامه‌های پیشگیری باید همه فاکتورهایی را که دانشجویان را در معرض خطر قرار می‌دهد، در نظر بگیرد. با این حال، برخی از این عوامل خطر را می‌توان با استفاده از آزمون‌های روان‌شناختی شناسایی کرد. این موضوع می‌تواند چالش دیگری را برای برنامه‌های پیشگیری فراهم کند که به اندازه کافی با توجه به ابزارها تست روان‌شناختی تهیه نشدند. ظاهراً این یک ضرورت است که اثربخشی برنامه‌های پیشگیری را در تمام سطوح مداخله افزایش می‌دهد.

مداخلات پیشگیری موردی^۱ (خاص)، افرادی را که علائم سوءمصرف مواد و سایر مشکلات رفتاری مرتبط با سوءمصرف مواد را تجربه می‌کنند، شناسایی می‌کند و آن‌ها را با برنامه‌های ویژه مورد هدف قرار می‌دهد. این برنامه‌ها حتی گسترده‌تر، طولانی‌تر و در پیشگیری از پیشرفت تحولی یک اختلال به اختلال دیگر

1. Indicated prevention interventions

موثر هستند. برنامه‌ها نیازمند پرسنل بسیار ماهر هستند که دارای آموزش بالینی، مشاوره و مهارت‌های دیگر هستند. در زمینه سوءمصرف مواد، مداخله پیشگیری موردی، یک برنامه پیشگیری سوءمصرف مواد برای دانشجویانی است که تعدادی از رفتارهای مشکل‌زا، از جمله ریزش مو، افت نمرات تحصیلی، افسردگی نوجوانان، افکار خودکشی و علائم اولیه سوءمصرف مواد را تجربه می‌کنند. نمونه‌هایی از برنامه‌های موردی، پروژه به‌سوی عدم سوءمصرف مواد مخدر (TND^۱) و برنامه پیوند مجدد جوانان (RY^۲) بوده که فعالیت‌های اصلی آن شامل تجهیز جوانان به مهارت‌هایی برای جلوگیری از فعالیت‌های سوءمصرف مواد مخدر است. آن‌ها همچنین آموزش دیده‌اند تا به پیشرفت فردی خود ارزش دهند.

سطوح پیشگیری اشاره به مرحله‌ای دارد که در آن مشکلات مربوط به سوءمصرف مواد مخدر مورد ملاحظه قرار گرفته است. این نشان می‌دهد که آیا مشکل قبل از این که شروع شود یا زمانی که در حال رشد است و یا بعد از توسعه یافتن، کنترل شده است. مدل بهداشت عمومی، سه سطح برنامه پیشگیری را به‌عنوان پیشگیری اولیه^۳، ثانویه^۴ و ثالث^۵ شناسایی کرد. پیشگیری اولیه به برنامه‌هایی اشاره دارد که عمدتاً جوانانی را هدف قرار می‌دهند که دارو و مواد مخدر را امتحان نکرده‌اند. این برنامه‌ها یک دانش درخور و مناسب از مکانیسم‌های علی را در بردارند و خواستار توسعه رویه‌هایی هستند که قادر به تأثیرگذاری بر آن‌ها در مراحل اولیه هستند (پرکینس^۶، هاینز^۷ و رایس^۸، ۲۰۰۵).

برنامه‌های پیشگیری اولیه برای اجتناب از استفاده اولیه از مواد مخدر در میان دانشجویانی که استفاده از مواد مخدر را شروع نکرده‌اند مفید خواهد بود. تحقیقات نشان می‌دهد که میزان مصرف مواد مخدر با بالا رفتن سال تحصیلی افزایش می‌یابد (وست^۹، ۲۰۰۶). بنابراین تجهیز دانشجویان تازه وارد دانشگاه و کالج که دارای وقت آزاد زیاد و تعاملات اجتماعی بالا با اطلاعات در مورد چگونگی اجتناب از رفتارهای مصرف مواد مخدر هستند، با استراتژی‌های محافظت‌کننده، ضروری است.

-
1. Towards No Drug Abuse
 2. Reconnecting Youth Program
 3. Primary prevention
 4. Secondary prevention
 5. Tertiary prevention
 6. Perkins
 7. Haines
 8. Rice
 9. West

پیشگیری ثانویه شامل برنامه‌های طراحی شده برای افرادی است که مواد مخدر را امتحان کرده‌اند. این برنامه‌ها به دنبال متوقف ساختن گسترش استفاده از مواد مخدر به سوی اعتیاد هستند. این دسته از پیشگیری‌ها معادل برنامه‌های انتخابی هستند که گروه‌های در معرض خطر یا زیرمجموعه‌های جامعه عمومی، مانند معلمان یا کودکان مدارس فقیر که بر اساس مؤسسه پزشکی مبتلایان سوء مصرف مواد هستند را هدف قرار می‌دهد (مرازک و هگرتی، ۱۹۹۴). برنامه‌های پیشگیری نیاز به انجام غربالگری اولیه برای شناسایی کسانی که تحت موقعیت‌های اعتیادآور قرار می‌گیرند، دارد. در دانشگاه، تعداد قابل توجهی از دانشجویان در دام این مرحله از مصرف مواد می‌افتند و برنامه‌های موثر پیشگیری باید قادر به شناسایی و قرار دادن دانشجویان در دام افتاده در دسته‌های متفاوت به منظور کاهش میزان آسیب‌های فردی و اجتماعی باشند (قدس^۱، ۲۰۰۵).

سومین مرحله پیشگیری، پیشگیری ثالث است که با برنامه‌های موردی منطبق با طبقه‌بندی پیشگیری مؤسسه پزشکی مطابقت دارد. این مرحله به افراد کمک می‌کند تا مشکلات بهداشتی که عواقب طولانی‌مدت مانند اعتیاد و عود مصرف مواد را دارند مدیریت کنند (ری و کیسیر، ۲۰۰۲). فعالیت‌هایی که ممکن است در این مرحله گنجانده شود عبارتند از برنامه‌های پیگیری مانند برنامه‌های بیماران بستری و بیماران سرپایی، انجمن الکلی‌های گمنام (AA^۲)، انجمن معتادان گمنام (NA^۳) و خدمات پس از مراقبت. خدمات توانبخشی که حمایت عاطفی و همچنین روان‌درمانی را در جهت تغییرات روان‌شناختی همراه با رشد خودآموزی فردی ارائه می‌دهند، در این گروه از پیشگیری قرار دارد. محیط دانشگاه همچنین دانشجویانی را در برمی‌گیرد که در حال حاضر معتاد به مواد مخدر هستند و در راستای دستیابی به اعتدال نیاز به کمک دارند، به این ترتیب سومین برنامه پیشگیری در برآورده کردن نیازهای این گروه از جامعه دانشگاهی موثر خواهد بود. جدول ۲-۳، توصیفی از سطوح پیشگیری و مداخله ارائه می‌دهد.

1.Ghodse
2.Alcoholics Anonymous
3.Narcotics Anonymous

جدول ۲-۳. مداخلات و سطوح پیشگیری از مصرف مواد

سطح مداخلات	سطح مداخلات	هدف فعالیت‌های پیشگیری
همگانی	اولیه	مردم عام یا کل جامعه یا گروه‌ها را قبل از شروع مشکل هدف قرار می‌دهد.
انتخابی	ثانویه	زیرگروه‌های جامعه، کسانی که بیشتر از میانگین مردم در خطر پیشرفت اختلال قرار دارند، زمانی که مشکل ایجاد شده ولی هنوز به اعتیاد تبدیل نشده است، را هدف قرار می‌دهد.
موردی (خاص)	ثالث	افراد را که ریسک بالایی دارند، کسانی که مشکلات مواد مخدرشان در حوزه اعتیاد یا بازگشت به آن است را مورد هدف قرار می‌دهد.

جامعه دانشگاه از دانشجویان و کارکنان با جنبه‌های روان‌شناختی سوءمصرف مواد در تمامی سطوح پیشگیری و مداخلات طبقه‌بندی شده واقع در بالا تشکیل شده است. برنامه‌های پیشگیری که دربردارنده برنامه‌های مناسب و سودمند برای گروه‌های مختلف جامعه دانشگاهی هستند، شانس بیشتری برای اثربخشی دارند.

مدینا مورا (۲۰۰۵) از این استراتژی که در گذشته این تمایل وجود داشت که پیشگیری اولیه را به عنوان تنها شکل واقعی پیشگیری در نظر بگیرند حمایت کرده است، اما روش‌های پیشگیری موثر قبل و بعد از اینکه علائم ظاهر شوند، ضروری هستند. به نظر وی پیشگیری از بازگشت و عود، از جمله عود پس از درمان موفق، یک جنبه ضروری از استراتژی بهداشت عمومی برای کاهش شیوع است. در این خصوص، برنامه‌هایی که به‌طور جامع با تمام سطوح پیشگیری سروکار دارند، در لحاظ نمودن موارد سوء مصرف مواد مخدر و افتادن در زنجیره اعتیاد، پدیده‌ای که در بین دانشجویان دانشگاه وجود دارد، موثر هستند. گالاتر^۱ و کلبیر^۲ (۲۰۰۸) در هماهنگی با این واقعیت درمورد سومین طبقه‌بندی پیشگیری که شامل مداخلات پایین‌دست که در آن تمرکز بر فرد و شیوه زندگی یا رفتار او است، مداخلات میانی که در آن تمرکز بر

1. Galanter
2. Kleber

جوامع است و مداخلات بالادستی شامل سیاست‌هایی که از پیشگیری حمایت می‌کنند، تأکید می‌کنند. هر سه طبقه‌بندی در راهبردهای پیشگیری مهم هستند (مک کینلی^۱ و مارکیو^۲، ۲۰۰۰).

بحث در مورد مفهوم پیشگیری نشان می‌دهد که تمام اشکال اقدام پیشگیرانه باید الزاماً شامل استفاده توأمان از مداخلات همگانی، انتخاب‌شده و موردی، و همچنین سطوح پیشگیری اولیه، ثانویه و ثالث باشد. به‌عنوان یک روش اساسی، باید دو مرحله مهم را انجام داد. اولین مرحله این است که شرایط اجتماعی حاکم بر زندگی فردی دانشجویان و اقامت آن‌ها در محیط دانشگاه و در درون جامعه، باید در هنگام برنامه‌ریزی برنامه‌های پیشگیری در نظر گرفته شود. ثانیاً، مداخلات پیشگیری باید مرحله رشد فردی را در سنجش میزان این‌که چه کسی بیشتر در معرض خطر قرار دارد، در نظر بگیرند (ترودیو^۳ و همکاران، ۲۰۰۳). تحقیقات نشان می‌دهد (نایدا، ۲۰۰۹؛ اسکینک^۴، برونستین^۵ و استیون^۶، ۲۰۰۲) که هر برنامه پیشگیری موفقیت‌آمیز باید مبتنی بر اصول راهنمایی باشد.

دوسنبوری^۷ و فالکو^۸ (۱۹۹۵) در بررسی ادبیات مربوط به تحقیقات در زمینه برنامه‌های پیشگیری از سوءمصرف مواد مخدر، برای تعیین اجزای برنامه‌های مفید پیشگیری از سوءمصرف مواد مخدر با ۱۵ کارشناس مصاحبه کردند. این امر منجر به شناسایی ۱۱ عنصر کلیدی اصول اساسی برای برنامه‌های پیشگیری از اعتیاد به شرح زیر شد:

- ۱- برنامه‌های پیشگیری باید مبتنی بر تحقیق و نظریه باشند. برنامه باید بر اساس تحقیق و پشتیبانی توسط پایه‌های نظری دقیق که به هر دو عوامل خطر و محافظتی مرتبط با مصرف مواد اشاره دارد باشد.
- ۲- برنامه‌ها باید دارای اطلاعات لازم در زمینه رشد باشند. این برنامه‌ها باید اطلاعات دقیق و متناسب با رشد را که بر واقعیت کنونی دانشجویان تمرکز دارند، ارائه دهند.

1. Mc Kinlay
2. Marceau
3. Trudeau
4. Schinke
5. Brounstein
6. Stephen
7. Dusenbury
8. Falco

۳- باید شامل آموزش مهارت‌های پایدار اجتماعی شود. برنامه‌ها باید به دانشجویان کمک کنند تا فشارهای اجتماعی مصرف مواد را که احتمال دارد با آن رو به رو شوند را شناسایی کنند و در برابر آن‌ها مقاومت کنند.

۴- آموزش هنجاری بخشی از پیشگیری است. این برنامه‌ها باید به دانشجویان کمک کنند تا این نکته را درک کنند که اکثریت مردم از مواد استفاده نمی‌کنند و سوءمصرف مواد یک رفتار نرمال نیست.

۵- باید آموزش جامع مهارت‌ها و بهداشت را شامل شود. برنامه‌ها باید به دانشجویان کمک کنند تا مهارت‌های تصمیم‌گیری، توانایی هدفمندسازی، تکنیک‌های مدیریت استرس، مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های اجتماعی و مهارت‌های بیانی را ارتقاء دهند تا بتوانند تصمیم‌های هوشیارانه بگیرند و از آن‌ها محافظت کنند.

۶- تکنیک‌های آموزش تعاملی مهم هستند. برنامه‌ها باید حداقل بر اساس تکنیک‌های آموزش تعاملی (مانند بازی نقش و یا فعالیت‌های گروهی کوچک) باشند.

۷- آموزش معلم‌ها و پشتیبانی از آن‌ها بخش مهمی است. از آن‌جا که این برنامه‌ها باید تعاملی باشند، معلم‌ها باید با تکنیک‌های آموزش تعاملی آموزش ببینند. موفقیت برنامه‌های پیشگیری بر اساس توانایی شرکت‌کنندگان در اجرای برنامه‌ها به‌طور کامل و کافی است.

۸- ریگز^۱ از این نکته حمایت می‌کند که تأکید باید بر آموزش مناسب و فعالیت‌های توسعه مداوم کارکنان برای مشاوران و متخصصان باشد.

۹- باید پوشش مناسب و پیگیری کافی داشته باشد. (برای کمک به کاهش اثرات زوال برنامه در طول زمان) مداخلات باید پایدار باشند و به‌صورت دوره‌ای ارائه شوند.

۱۰- حساسیت‌های فرهنگی باید در نظر گرفته شوند. با توجه به تمرکز بر روی مقاومت اجتماعی و رفتارهای هنجاری، برنامه‌های پیشگیری باید به لحاظ فرهنگی متناسب با شرکت‌کنندگان باشد.

1.Riggs

۱۱- اجزای دیگر باید در نظر گرفته شود. در یک برنامه پیشگیری، اجزای خانواده، جامعه و رسانه باید هدف کاهش مصرف مواد را پشتیبانی کنند. این اجزاء می‌توانند حمایت‌های بیشتری را برای دانشجویان ارائه دهند.

۱۲- با یک ارزیابی مستقل باید این برنامه‌ها را به منظور اثربخشی بررسی کرد. بسیاری از برنامه‌ها دقیقاً مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند. تصمیم‌گیران باید چنین اطلاعاتی را قبل از آن که یک برنامه آموزشی را اتخاذ کنند، درخواست کنند.

انواع مداخلات پیشگیری از مصرف مواد

در بین بررسی‌های اصولی اخیر، توافق بر این است که مداخلات سوءمصرف مواد، تأثیر قابل توجهی بر دانش و نگرش دانش‌آموزان ارائه می‌دهند و همچنین برخی از مداخلات مصرف مواد را برای مدت کوتاهی کاهش می‌دهند (کوییچرز^۱، ۲۰۰۲). اما اثرات برنامه بر اساس نوع مداخله‌ای که گفته شد، متفاوت بود. بر اساس اهمیت و با توجه ادبیات نظری موضوع به چهار نوع مدل برجسته و مهم اشاره می‌شود:

۱- مداخلات مبتنی بر دانش^۲

مداخلات دانش‌محور یا انتشار اطلاعات بر آموزش نوجوانان در مورد اثرات منفی سوءمصرف مواد متمرکز است و اغلب از تاکتیک‌های ترساندن استفاده می‌کنند (فاگیانو و همکاران^۳، ۲۰۰۸؛ گاتفردسون و ویلسون^۴، ۲۰۰۳). مداخلات انتشار اطلاعات، دانش در زمینه مصرف مواد را افزایش می‌دهد، (پورات-والر و همکاران^۵، ۲۰۱۰).

چنین برنامه‌هایی به‌ندرت مصرف مواد را کاهش می‌دهند، و درواقع برخی کشف کردند که مداخلات انتشار اطلاعات عمدتاً اثرات معکوس ایجاد می‌کند (مثل افزایش سوء مصرف مواد) احتمالاً به این علت که حس کنجکاوی دانش‌آموزان را در مورد مصرف مواد برمی‌انگیزد (نیوتون و همکاران^۶، ۲۰۱۲).

-
1. Cuijpers
 2. Knowledge-based Interventions
 3. Faggiano & et al
 4. Gottfredson & Wilson
 5. Porath-Waller & et al
 6. Newton & et al

چنین برنامه‌هایی علاوه بر دانش، عواملی دیگر نظیر هنجارهای اجتماعی و رفتاری را در نظر گرفتند که نوجوانان را تحت تأثیر قرار می‌دهد تا از مواد مخدر استفاده کنند (مُسکوویتز^۱، ۱۹۸۹). درحالی‌که مداخله FBT^۲ اطلاعاتی در مورد استفاده از مواد را انتقال می‌دهد، به‌سختی می‌توان آن را مداخله مبتنی بر دانش در نظر گرفت. زیرا بر گسترش اطلاعات بر مبنای استراتژی‌های انگیزش‌گرایانه تأکید می‌کند (فوربس و همکاران^۳، ۲۰۰۵).

۲- مداخلات آموزشی هیجان‌مدار^۴

مداخلات آموزشی مؤثر به دنبال ایجاد اعتماد به نفس و خودآگاهی است (فاگیانو و همکاران، ۲۰۰۸؛ گاتفردسون و ویلسون، ۲۰۰۳). این مداخلات بر مهارت‌های تصمیم‌گیری، حل مسأله و مهارت‌های ارتباطی متمرکز است (نیوتن، کانرود؛ تیسون و فاگیانو، ۲۰۱۲). برنامه‌های آموزشی مؤثر، دانش را افزایش داده و همچنین مهارت‌های تصمیم‌گیری را بهبود می‌بخشد، اما لزوماً مصرف مواد را کاهش نمی‌دهد (فاگیانو و همکاران، ۲۰۰۸). همانند مداخلات مبتنی بر اطلاعات، متخصصان معمولاً هنگام ارائه برنامه‌های آموزشی عاطفی به روش‌های غیرتعاملی روی می‌آورند (تابلر و همکاران، ۲۰۰۰؛ تابلر و استراتون^۵، ۱۹۹۷). همچنین برنامه‌های آموزشی عاطفی بر مهارت‌های بین فردی تأکید می‌کنند، در عین حال که با ارزش هستند منحصراً با رفتار مصرف مواد مخدر ارتباط ندارند و برخی از دانش‌آموزان به‌سختی این مهارت‌ها را به مفهوم مصرف مواد منتقل می‌کنند (بوتوین و گریفین، ۲۰۰۵).

۳- رویکرد نفوذ اجتماعی^۶

روش نفوذ اجتماعی برای پیشگیری، که در دهه ۱۹۸۰ توسعه یافته است، بر اساس نظریه تلقیح اجتماعی مک گویر و نظریه یادگیری اجتماعی بندورا است. در چنین مداخلاتی فرض بر این است که نوجوانان مصرف مواد را آغاز می‌کنند، زیرا آن‌ها مهارت لازم برای مقاومت در برابر

-
1. Moskowitz
 2. Future Begins Today
 3. Forbes & et al
 4. Affective-education Interventions
 5. Tobler & Stratton
 6. Social Influence Approaches

فشار همسالان را ندارند (نیوتن و همکاران، ۲۰۱۲). مداخلات تأثیر اجتماعی معمولاً شامل سه مولفه است: آموزش آگاهی‌بخش^۱، آموزش هنجاری^۲ و آموزش مقاومت دارویی^۳. آموزش آگاهی‌بخش به انتقال اطلاعات دقیق در مورد استفاده از مواد مخدر اشاره دارد. آموزش هنجاری مهم است زیرا باورهای هنجاری نادرست درباره سوءمصرف مواد را تصحیح می‌کند. نوجوانان اغلب سطح نرمال سوءمصرف مواد را در میان همسالان خود بیش از حد ارزیابی می‌کنند و چنین فرض‌هایی به رفتار مصرف مواد کمک می‌کند. ارائه‌کنندگان برنامه از جلسات آموزش مقاومت دارویی برای تجهیز دانش‌آموزان به مهارت‌های زندگی واقعی برای رد پیشنهادات مواد مخدر استفاده می‌کنند (نیوتن و همکاران، ۲۰۱۲). برنامه‌های نفوذ اجتماعی به‌ویژه مداخلات آموزشی که شامل آموزش مهارت‌های مقاومتی می‌شود، کاهش قابل توجهی در مصرف مواد واقعی داشته است (گاتفردسون و ویلسون، ۲۰۰۳؛ نیوتن و همکاران، ۲۰۱۲).

۴- مداخلات جامع^۴

در نهایت، مداخلات جامع، اجزای مداخله تأثیرات اجتماعی را ترکیب می‌کنند، همچنین آموزش خودمراقبتی و توسعه مهارت‌های اجتماعی را اضافه می‌کنند (نیوتن و همکاران، ۲۰۱۲). مداخلات جامع شامل تئوری رفتار مشکل‌ساز و جسر^۵ می‌باشد (جسر و جسر، ۱۹۷۷) که بر این فرض است سوء مصرف مواد به‌طور اجتماعی تحت تأثیر رفتارهای مدل‌سازی و تقلید قرار می‌گیرد. یکی از برجسته‌ترین نمونه‌ها از مدل جامع، مداخله آموزش مهارت‌های زندگی بوتوین است که متمرکز بر خطرات فردی و اجتماعی است که سبک زندگی و سلامت را پایه‌ریزی می‌کند (نیوتن و همکاران، ۲۰۱۲). در فراتحلیل‌های متعدد، مداخلات جامع، بیشترین اندازه اثر را در کاهش مصرف مواد در مقایسه با برنامه‌های دیگر نشان داده‌اند (نیوتن و همکاران، ۲۰۱۲) موفقیت مداخلات جامع وابسته به روش‌های ارائه تعاملی برنامه است (بوتوین و گریفین، ۲۰۰۶).

-
1. informative education
 2. normative education
 3. drug resistance training
 4. Comprehensive Interventions
 5. Jessor and Jessor's

برنامه‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد

بلوپرینت^۱

بلوپرینت، اولین برنامه آموزشی با اجزای متعدد پیرامون مواد مخدر بود که در مقیاس وسیعی در انگلستان به اجرا درآمد. فرایند تدوین بلوپرینت، توسط وزارت کشور با مشارکت گروه بهداشت، گروه آموزش و گروه مهارت‌های حرفه‌ای رهبری شد. برنامه‌های درسی و منابع والدین توسط نویسندگان و مربیان آموزشی تهیه شده و سپس توسط متخصصان برنامه درسی و متخصصان خواندن برای مطابقت سطوح درک و خواندن در جامعه هدف مورد بررسی قرار گرفتند.

معلمان در مورد مواد آموزشی، تحت آموزش قرار گرفته و تحقیقاتی در راستای مواد و منابع آموزشی انجام دادند. بلوپرینت بر پنج جزء اصلی تمرکز دارد: مدارس، والدین، رسانه‌ها، خط‌مشی بهداشتی و انجمن. این برنامه، استفاده از مواد را به عنوان "ماده‌ای که مردم برای تغییر نحوه احساس، فکر یا رفتار خود استفاده می‌کنند که نه تنها شامل مواد مخدر غیر قانونی است، بلکه داروها، مواد فرار، الکل، تنباکو و کافئین را شامل می‌شود"، تعریف می‌کند (استید و همکاران^۲، ۲۰۰۷).

این برنامه برای کودکان ۱۱ تا ۱۳ ساله و همچنین برای والدین، معلمان و مدرسان انجمن‌ها طراحی شده است. بلوپرینت شامل آموزش مهارت‌ها، تأثیرات اجتماعی / آموزش اصولی، تعامل و حساسیت فرهنگی است. شواهدی وجود دارد که اهداف مداخله برنامه بلوپرینت شامل آموزش در مقیاس کم، آموزش جوانان نشانه‌ی طرحواره‌های سن، خرید آزمون، پیگیری و ارتباطات رسانه‌ای است. برنامه‌های خاص درسی برای هر گروه سنی طراحی شده است. برنامه بلوپرینت با چهار هدف آغاز شد: کاهش تعداد جوانان مصرف‌کننده مواد مخدر، تأخیر در بروز استفاده از مواد مخدر، به حداقل رساندن آسیب‌های ناشی از مواد مخدر و کمک به کسانی که درباره مصرف مواد مخدر دغدغه دارند و در جستجوی کمک می‌باشند (استید و همکاران، ۲۰۰۷).

برنامه بلوپرینت برای سنجش اثربخشی و صحت آن بررسی و ارزیابی شده است. پنج جنبه برای تعیین اثربخشی برنامه، مورد بررسی قرار گرفت: پیوستگی برنامه (آیا برنامه، مداخله‌ی پیشنهادی را ارائه می‌کند)،

1. Blueprint

2. Stead et al

عرضه (برنامه‌درسی چگونه به فراگیران عرضه شد)، پاسخدهی مشارکت‌کننده (دخیل بودن فراگیران در برنامه)، کیفیت ارائه برنامه (اثربخشی معلمان) و تمایز برنامه (تأثیر عناصر برنامه درسی). محققان از طریق ۱۶ ناظر که به‌طور مستقیم کلاس‌هایی را مشاهده کردند که در آن درس‌های برنامه بلوپرینت آموزش داده می‌شد، داده‌ها را جمع‌آوری کردند. ناظران در هر جلسه‌ای که تشکیل می‌شد، شرکت کردند. محققان، مصاحبه‌های کیفی با کارکنان، دانش‌آموزان و متخصصین مشاوره مواد مخدر انجام دادند. دانش‌آموزان، یک نظرسنجی را به‌منظور ارزیابی واکنش خود به برنامه انجام دادند.

پژوهشگران پی بردند هنگامی که مربیان با ساختار برنامه درسی احساس راحتی بیشتری می‌کنند، احتمال بیشتری دارد تا برنامه درسی را متناسب با زمان آموزش تغییر دهند. محققان از مصاحبه با معلمان، دریافتند که معلمان احساس کردند که جدول زمان بندی اختصاصی داده شده، برای پوشش دادن همه چیز با جزئیات کامل نیست. در مجموع، آن‌ها دریافتند که اکثر معلمان به تدریس اجزای اصلی برنامه بلوپرینت پیوستند. حضور فراگیران در این برنامه‌ها بسیار بالا و نرخ مشارکت ۹۵٪ بود (استید و همکان، ۲۰۰۷).

نویسندگان همچنین پی بردند که آگاهی از تمام مواد مخدر، قانونی و غیرقانونی، پس از برنامه برای دانش‌آموزان سنین ۱۳ تا ۱۵ سال افزایش یافته است، و ۹۰ درصد از دانش‌آموزان اکثر مواد مخدری را که یاد گرفته بودند، شنیده یا به یاد آورده‌اند. هنگامی که دانشجویان بزرگتر شدند، ادراکات افزایش‌یافته‌ای را از باور به این‌که همسالانشان و جوانان از مواد مخدر و الکل استفاده می‌کنند، گزارش دادند. ادراک دانش‌آموزان نسبت به مصرف مواد از ۸ درصد به ۲۴ درصد افزایش یافت. درک از پذیرش مصرف مواد نیز همزمان با بالا رفتن سن دانش‌آموزان افزایش یافت؛ ۷۶٪ از دانش‌آموزان ۱۴ تا ۱۵ ساله معتقد بودند که نوشیدن الکل قابل قبول است. به نظر می‌رسد که استفاده از مواد خاص مانند سیگار و الکل در طول زمان حضور دانش‌آموزان در برنامه افزایش می‌یابد. تنها ۲۳ درصد دانش‌آموزان ۱۱ تا ۱۲ ساله تا آن زمان سیگار کشیده بودند، و هنگامی که دانش‌آموزان ۱۴ تا ۱۵ ساله می‌شدند، ۵۵ درصد آن‌ها تاکنون سیگار کشیده بودند. در مورد مصرف الکل، ۴۰ درصد دانش‌آموزان ۱۱-۱۲ ساله، گزارش دادند که تاکنون بیش از یک جرعه الکل نوشیده‌اند؛ زمانی که دانش‌آموزان ۱۴-۱۵ ساله بودند، این درصد به ۷۷ درصد افزایش یافت (تیم ارزیابی بلوپرینت، ۲۰۰۷). به نظر می‌رسد که این برنامه در توانایی خود برای دخیل کردن

دانش‌آموزان، والدین و معلمان در امر آموزش مواد مخدر موثر بوده است، اما ممکن است در کاهش درازمدت نرخ مصرف مواد نوجوانان یا اعتقادات اصولی آن‌ها نسبت به استفاده از مواد مخدر که به‌طور گسترده پذیرفته شده است، موثر نباشد. ارزیابی بیشتری از برنامه بلوپرینت باید انجام پذیرد تا اثربخشی برنامه را به‌صورت قطعی تعیین کند.

تقویت بنیان خانواده‌ها

تقویت خانواده‌ها در ایالات متحده در اواسط دهه ۱۹۸۰ توسط دکتر کومپفر^۱ توسعه یافت. تقویت خانواده‌ها در دو آزمایش تصادفی کنترل شده در مقیاس بزرگ در آیووا^۲ مورد ارزیابی قرار گرفته است. اجرای آزمایشی برنامه‌ی تقویت خانواده‌ها^۳ در گرجستان و لهستان انجام شده است. پرستارانی که توسط کارکنان دانشگاه ایالتی آیووا آموزش دیده بودند، به‌طور خاص برای آزمایشات آیووا، مداخلات کمکی^۴ را ارائه کردند. این جلسات در مکان انجمن در سراسر آیوا و ویسکانسین^۵ برگزار شد. تقویت خانواده‌ها برای از بین بردن شکاف بین درک والدین و نوجوانان از مواد مخدر و مصرف مواد مخدر توسعه یافت (مالیک^۶، ۲۰۰۷). هدف از این برنامه، ایجاد مهارت‌های حل مسئله برای والدین و نوجوانان آن‌ها است. این برنامه برای افزایش ارتباطات خانوادگی، افزایش عوامل محافظتی^۷ در خانواده و کاهش عوامل خطر^۸ در خانواده طراحی شده است (سیمنیاک^۹ و همکاران، ۲۰۱۰). این برنامه توسط اداره سوء مصرف مواد مخدر و خدمات بهداشت روان (SAMHSA) طراحی شده و به عنوان یک برنامه مدل SAMHSA تعیین شده (سیمنیاک و همکاران، ۲۰۱۰).

تقویت خانواده به‌طور خاص بر خانواده‌های پرخطر متمرکز است و دارای دو نسخه می‌باشد: یکی برای افراد ۶ تا ۱۲ ساله و خانواده‌های آن‌ها، و یکی برای افراد ۱۲-۱۸ سال و خانواده‌هایشان. این برنامه سه جز دارد:

-
1. Kumpfer
 2. Iowa
 3. Strengthening Families Program
 4. manualized
 5. Wisconsin
 6. Mallick
 7. Protective factors
 8. Risk factors
 9. Semeniuk

آموزش والدین، آموزش مهارت‌های کودکان و آموزش مهارت‌های خانواده (کومپفر^۱، مولگارد^۲ و اسپات^۳، ۱۹۹۶).

بخشی از این برنامه مبتنی بر ویدئو است، اما تمام جنبه‌های برنامه توسط تسهیل‌کنندگان آموزش دیده، ارائه می‌شود. این برنامه، برنامه‌ای هفت هفته‌ای با یک جلسه در هفته است. والدین، دانش‌آموزان و تسهیل‌کنندگان در مدارس دانش‌آموزانی که در برنامه شرکت دارند، ملاقات می‌کنند.

همچنین پس از اتمام برنامه، چهار جلسه اضافی تقویت‌کننده برای خانواده‌ها وجود دارد. جلسات به‌شدت ساختاریافته و بسیار تعاملی هستند. جلسات هفتگی چندین ساعت به طول می‌انجامند. در اولین ساعت، کودکان و والدین به گروه‌های جداگانه تقسیم می‌شوند و در ساعت آخر آن‌ها گرد هم آمده تا مهارت‌ها و اصول جدیدی را که آموخته‌اند، تمرین کنند. در این جلسات، موضوعات مختلف، مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند: نظم و انضباط، مدیریت خانواده، کاهش استرس، مهارت‌های تاب‌آوری، مهارت‌های حل مسئله و ارتباطات (کومبس^۴، الن^۵، مارش^۶ و فاکس کرافت^۷، ۲۰۰۹؛ اوکلیشز-کوزارین^۸ و فاکس کرافت، ۲۰۱۲).

برنامه پل دارویی^۹

برنامه پل دارویی اغلب در باشگاه‌های جوانان و مراکز اجتماعی در لندن اجرا می‌شود. هنگامی که این برنامه در حال اجرا است، معمولاً چهار تسهیل‌کننده در ارائه برنامه دخیل هستند. چهار تسهیل‌کننده معمولاً طراحان برنامه، یک مددکار^{۱۰} مواد مخدر، یک محقق و یک مددکار نوجوانان ارشد می‌باشند. اساس برنامه بر بهبود رابطه‌ی بین والدین و نوجوانان متمرکز است. نوجوانان و والدین با استفاده از یک رویکرد مشارکتی و تعاملی در کنار یکدیگر یاد گرفته و کار می‌کنند. این برنامه از یک روش سازنده برای آموزش و یادگیری استفاده می‌کند و تلاش می‌کند به طرفین قدرت دموکراسی و بحث را نشان دهد. این روش ساختارگرایانه، به نوجوانان در دخیل شدن در فرآیند تصمیم‌گیری و نداشتن این احساس که والدین و

-
1. Kumpfer
 2. Molgaard
 3. Spoth
 4. Coombes
 5. Allen
 6. Marsh
 7. Foxcroft
 8. Okulicz-Kozaryn
 9. Drugsbridge
 10. Outreach worker

معلمان آن‌ها همیشه کسانی هستند که حرف آخر را در یک بحث می‌زنند، کمک می‌کند. در این برنامه، والدین و نوجوانان در مورد مواد مخدر و مصرف مواد آموزش می‌بینند. از والدین در انجام وظایف خود در کمک به نوجوانان برای تبدیل شدن به افراد سالم مستقل، حمایت می‌شود (مالیک، ۲۰۰۷). یک رویکرد توانمندسازی برای کمک به نوجوانان برای افزایش دانش، مهارت‌ها و ارزش‌هایی استفاده می‌شود که به آن‌ها کمک می‌کند تا تصمیمات آگاهانه و مسئولیت‌پذیرانه بگیرند (مالیک و واتز^۱، ۲۰۰۷). بخشی از این رویکرد، عاطفی و فردمحور است که مسائل مربوط به مواد مخدر را در محدوده جامع و همه‌جانبه‌ی آموزش شخصی، اجتماعی و بهداشتی در نظر می‌گیرد (مالیک، ۲۰۰۷). یکی از اهداف این برنامه این است که والدین و نوجوانان بتوانند به‌طور موثر در مورد مواد مخدر با یکدیگر ارتباط برقرار کنند و بین شکاف دیدگاه‌های هر نسل در مورد مصرف مواد پل بزنند (مالیک و واتز، ۲۰۰۷).

1.Watts

مروری بر سوء مصرف مواد و برنامه‌های پیشگیری از آن در دانشگاه‌ها

برنامه‌های پیشگیری از سوء مصرف مواد در دانشگاه‌های ایالات متحده

ایالات متحده برای جلوگیری از مصرف الکل و دیگر سوء مصرف‌های مواد و پیشگیری از خشونت، مراکزی را راه‌اندازی کرد تا به دانشگاه‌ها و عموم مردم کمک کند تا راهبردهایی را برای تغییر فرهنگ دانشگاه‌ها ارائه دهند و محیط‌هایی را پرورش دهند که سبک زندگی سالم را ترویج می‌دهند و از ریسک بالای سوء مصرف الکل و دیگر مواد و خشونت بین دانشجویان جلوگیری می‌کند.

این مرکز، کالج‌ها و دانشگاه‌ها را تشویق می‌کند تا تعدادی از فعالیت‌ها را که هدف آن کمک به دانشجویان به زندگی در محیط دانشگاه و کاهش تعداد زیادی از مشکلات مربوط به نوشیدن دانش‌آموزان است، آغاز کنند. در دانشگاه‌هایی که برنامه‌ها اجرا می‌شوند، موارد سوء مصرف مواد و عواقب مرتبط با آن کاهش یافته است.

معیارهای استفاده شده توسط اداره آموزش و پرورش آمریکا (نایدا، ۲۰۰۸). در مورد برنامه‌های پیشگیرانه برنده جایزه^۱ به شناسایی برخی پردیس‌های دانشگاهی که برنامه‌های پیشگیری آن‌ها اثربخشی را نشان داده‌اند، کمک کرده‌اند.

ویکاری و کارشین^۲ (۲۰۰۲) مشاهده کردند که کمپین‌های بازاریابی اجتماعی^۳، مداخلاتی شناخته شده در کاهش نوشیدن در دانشگاه‌های ایالات متحده هستند و به نظر می‌رسد که در تأثیرگذاری بر باورها و رفتارهای مرتبط با سوء مصرف مواد دانشجویان اثربخشی داشته باشند.

دانشگاه واشنگتن غربی^۴ برنامه‌های متعددی از جمله کمپین بازاریابی اجتماعی، رهبران انجمن سلامت و برنامه یادگیری خدمات بهداشتی در جامعه را شامل می‌شود. اگر دانشجویان در کمپین‌های مبارزه با سوء مصرف مواد شرکت کنند، این برنامه می‌تواند به دانشگاه‌ها کمک کند. بنابراین آن‌ها می‌توانند دوستانی که سوء مصرف مواد دارند را متقاعد کنند تا رفتار خود را اصلاح کنند.

1. award-winning

2. Vicary & Karshin

3. Social marketing campaigns

4. Western Washington University

در دانشگاه آبرن^۱ برنامه‌ای که مورد استفاده قرار می‌گیرد نمایش و دخالت مستقیم الکل برای دانشجویان کالج در سال ۱۹۹۷ است. در واقع یک برنامه حمایتی برای تقویت انگیزه و آموزش به دانشجویان است تا به آن‌ها اطلاع دهند که چگونه از درگیر نشدن در رفتارهای سوء مصرف مواد مخدر سود می‌برند. این امر اشتیاق بعضی از دانشجویان را برای دوری جستن از مواد کاهش می‌دهد، بنابراین باید این برنامه‌ها با رویکردهای دوستانه و محتاطانه در دانشگاه‌ها استفاده شود تا از سوء تفسیر آن جلوگیری شود و دانشجویان بتوانند تأثیر مثبتی که بر آن‌ها می‌گذارد را ببینند.

دانشگاه بوستون^۲ یک برنامه جامع مبتنی بر تشویق و اجرای قانون در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد دارد. این کار به عنوان یک تکلیف انجام می‌شود تا دانشجویان تصمیمات سالمی را اتخاذ کنند و مسئولیت استفاده از مواد مخدر را به عهده بگیرند. باز خورد در مورد آن‌چه که دانشجویان در مورد الکل فکر می‌کنند، از طریق بررسی الکترونیکی است که آن‌ها را قادر می‌سازد خودآگاهی خود را در مورد مواد افزایش دهند. سایر برنامه‌های این دانشگاه عبارتند از: e-TOKE, CHOICES and BASICS FI (به نقل از www.bu.edu/shs/about). افزایش درگیری دانشجویان احتمالاً به اثربخشی کمک می‌کند، این برنامه‌ها نمونه خوبی برای دانشگاه‌ها به حساب می‌آید.

برنامه پیشگیری در دانشگاه ایالتی بولینگ‌گرین^۳ به معنای پیشگیری از الکل مبتنی بر اتحاد دانشگاه بولینگ‌گرین است. هدف آن نگرش‌ها و رفتارهایی است که سوء مصرف مواد را از بین می‌برد. این بر مبنای یافته‌های تحقیقاتی است که به این نتیجه رسیدند که هنجارهای نوشیدن و هنجارهای فرهنگی مطابق نیستند. به همین خاطر برنامه‌ها برای رفع این شکاف ایجاد می‌شوند.

این برنامه‌ها در دانشگاه روتگرز^۴ راهبرد مشابهی را برای هدفمند کردن سوء تفاهمات به کار می‌گیرد. گرچه برنامه RU SURE که دانشجویان را تشویق می‌کند تا رفتارهایشان را بررسی کنند. این یک استراتژی

1. Auburn University
2. University of Boston
3. Bowling Green State University
4. Rutgers University

است که به سوی خوداندیشی هدایت می‌شود و برای تشویق به پیشگیری بین دانشجویان ایده‌آل است (دی‌آمیگو و ادلن^۱، ۲۰۰۷).

در دانشگاه ویرجینیا^۲ یک گروه دانشجویان با نام تیم مبارزه با مواد مخدر (ADAPT) آگاهی افراد را افزایش می‌دهند، توسعه آموزش را فراهم می‌کنند و به‌عنوان منابع قابل دسترس برای دانشجویان همکار خود عمل می‌کنند. این فعالیت‌ها به منظور تشویق دانشجویان، اعضای هیأت علمی و کارکنان برای مشارکت در تغییرات محیط محیطی و همکاری‌های عمومی است.

تارتر^۳ (۲۰۰۶) بر اهمیت این شیوه تأکید می‌کند و بر این باور است که پیشگیری‌های فردی به طور موثر خطر ابتلاء به سوءمصرف را کاهش می‌دهد و یا بیشتر به‌شکل قابل انتظار خطر سوءمصرف را بهبود می‌دهد.

بازاریابی اجتماعی نشان می‌دهد که در برخورد با طیف گسترده‌ای از مشکلات؛ از جمله سوء مصرف مواد نوجوانان، به‌طور کلی برنامه‌های چندبعدی که شامل مدرسه، خانواده و جامعه می‌شوند موثرتر هستند.

در کالج عمومی برکشایر^۴، برنامه‌ای به‌نام رهبری در آموزش در مورد الکل و مواد مخدر (LEAD) وجود دارد که عمدتاً فعالیت‌های متعددی را برای تقویت مثبت و همتای رهبری با تأکید بر ارزش‌ها و مسئولیت‌های فردی و مدنی انجام می‌دهد. این برنامه‌ها محیط را ارزیابی می‌کنند و در نوشتن سیاست‌ها و رویه‌هایی برای کالج؛ ترویج آموزش، پیشگیری و اقدامات مداخله‌ای که شامل انطباق برنامه آموزشی، مشارکت دانشجویان، نظارت بر کارکنان و آموزش است، مشارکت می‌کنند. آن‌ها فعالیت‌هایی را برای انگیزه‌دهی به دانشجویان و ایجاد تبلیغات مثبت فراهم می‌کنند. این برنامه‌ها به‌عنوان رویکردی مطلوب، برای درمان دارویی به دلیل توانایی آن‌ها در اشاره به برخی از جنبه‌های اعتیاد به مواد مخدر و پیامدهای آن برای فرد، خانواده و جامعه پشتیبانی می‌شود. (مدینا-مورا^۵، ۲۰۰۵؛ نایدا، ۲۰۰۹).

کارآفرینی بهداشتی برنامه‌ای است که در دانشگاه ایالتی مونتانا آغاز شده است تا مجدداً هنجارهای مواد مخدر و الکل را در محیط دانشگاه را از طریق توسعه راهکارهای کوچک مستقل که بر بهداشت تمرکز

1. D Amico & Edelen
2. University of Virginia
3. Tarter
4. Berkshire Community College
5. Medina-Mora

دارد، بازتعریف کند. بنابراین نقش کارکنان ارتقاء سلامت به کارآفرینان بهداشتی که به دانشجویان آموزش می‌دهند تا راهبردهای محیطی را برای گذراندن روزمرگی‌های خود استفاده کنند، تعلق می‌گیرد.

برنامه مشابهی در دانشگاه جرج میسون^۱ اجرا می‌شود که در آن تغییر برنامه‌های فرهنگی دانشگاه‌ها از طریق برنامه‌های انتظارات سالم انجام می‌شود که انتظارات مثبت، هنجارها، مهارت‌ها و برنامه‌ریزی سالم فعالانه را ارتقاء می‌دهد.

برنامه‌ریزی زندگی سالم بر اساس هفت اصل است. خوش‌بینی، ارزش‌ها، خودمراقبتی، ارتباطات، جامعه، طبیعت، کار و عمل.

این اصول چندگانه به اختصار به صورت COMPASS درآمده است که مسائل مربوط به برنامه‌ریزی زندگی سالم را در بسیاری از جنبه‌های زندگی مدیریت می‌کند و به دانشجویان سال اول آموزش می‌دهد تا فرهنگ زندگی سالم در آن‌ها ایجاد شود. (برگرفته از www.healthyexpectations.gmu.edu)

در حمایت از این برنامه‌ها (دوزنبری و فالکو^۲، ۱۹۹۵ و بوتوین^۳، ۲۰۰۵) ادعا می‌کنند که آموزش مهارت‌های زندگی موثرترین و دقیق‌ترین برنامه پیشگیری مدرسه‌محور است که ثابت شده تا ۸۷٪ استفاده از الکل، تنباکو و مواد مخدر را کاهش می‌دهد. آن‌ها برنامه‌هایی را پیشنهاد می‌کنند که به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مهارت‌های تصمیم‌گیری، توانایی تعیین هدف، تکنیک‌های مدیریت استرس، مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های اجتماعی و مهارت‌های استدلال را به نحو احسن انجام دهند تا بتوانند تصمیمات هشیارانه بگیرند. این مهارت‌ها موجب افزایش اثربخشی برنامه‌های دانش‌آموزان در پیشگیری از استفاده از مصرف مواد می‌شود که اهمیت حیاتی آن را برای اجرای موثر نشان داده است. در بررسی این برنامه‌ها متوجه می‌شوند که بیشتر دانشگاه‌ها برنامه‌ها را براساس یافته‌های تحقیقاتی ایجاد کرده‌اند.

دیز و توماس^۳ (۲۰۰۰) و وینترز و همکاران^۴ (۲۰۰۷) استدلال می‌کنند که مداخلات رفتاری و روانی اجتماعی می‌تواند بر آموزش سوءمصرف مواد نوجوانان و دیگر مشکلات مرتبط موثر باشد. در یادداشت

1. George Mason University

2. Dusenbury & Falco

3. Deas & Thomas

4. Winters *et al*

مشابهی (ریگز،^۱ ۲۰۰۳، باری،^۲ ۲۰۰۳؛ اپستین و مک کرادی،^۳ ۲۰۰۹) فرض بر این است که رویکردهای درمان شناختی رفتاری مبتنی بر اصول رفتاری عمل می‌کنند؛ مانند رفتارهای پاداش، زیرا آنها یک سیستم تقویت‌کننده برای دانشجویان فراهم می‌کنند. برنامه‌های پیشگیری از مواد مخدر مبتنی بر یادگیری اجتماعی دارای تأثیرات بلندمدت بر استفاده از تنباکو، الکل و ماری‌جوانا هستند. (بوتوین و گریفین،^۴ ۲۰۰۷؛ تسون، نیوتون و بارت،^۵ ۲۰۱۲) علاوه بر این برنامه‌هایی که در بالا ذکر شد بهبودهای مشابهی در رفتارهای متعارف مانند کاهش رفتارهای ضد اجتماعی و مشکلات رفتاری مدرسه و همچنین در زمینه عملکرد اجتماعی مانند بهبود مهارت‌های آکادمیک، تعهد بیشتر به مدرسه، بهبود مهارت‌های واکسیناسیون و کاهش وابستگی به دوستان انحرافی دارند (ریگز،^۱ ۲۰۰۳، باری،^۲ ۲۰۰۳؛ اپستین و مک کرادی،^۳ ۲۰۰۹).

حوزه‌های هدف در برنامه‌های پیشگیری، بر توسعه مهارت‌های فردی برای محافظت از تحت‌تأثیر استفاده از مواد مخدر قرار گرفتن، تأکید دارد که شامل مهارت‌های تصمیم‌گیری، دانش تغذیه ورزشی، ادراک مهارت‌های ورزشی فردی، خودکارآمدی ورزشی، مهارت‌های تمرین، دلایل عدم استفاده از مواد مخدر، تغذیه و رفتارهای تغذیه مناسب، درک خطرات مواد مخدر، دانش در مورد استروئیدها، الکل و دیگر موارد سوءمصرف مواد است. از طریق این برنامه دانشجویان پس از مداخله اغلب اظهار می‌دارند که در نتیجه این مشارکت به‌طور متفاوتی به دوستان خود واکنش نشان دادند (هانسون،^۶ ۲۰۱۳).

برنامه جهانی که توسط بوتوین و گریفین (۲۰۰۷) پایه‌ریزی شده است یک مداخله مبتنی بر شواهد است که بر روی انواع عوامل خطر و محافظتی برای آموزش مهارت‌های فردی و اجتماعی متمرکز است. این برنامه طراحی شده است تا به دانشجویان مهارت‌های لازم برای مقاومت در برابر فشارهای اجتماعی مصرف سیگار، نوشیدنی و مواد را آموزش دهد و مهارت‌های شناختی و رفتاری آنها را بهبود دهد و از انواع رفتارهایی که سلامتی را به خطر می‌اندازد جلوگیری کند.

-
1. Riggs
 2. Barry
 3. Epstein & Mc Crady
 4. Botvin & Griffin
 5. Teesson, Newton & Barrett
 6. Hanson

مطالعه‌ای که نایدا (۲۰۰۳) انجام داده است، نشان داد که آموزش مهارت‌های زندگی یک برنامه پیشگیری جامع و مدون مبتنی بر مدرسه، به‌طور قابل توجهی باعث کاهش مصرف مواد مخدر در میان شهروندان، دانش‌آموزان مدارس اقلیتی که از لحاظ تحصیلی آموزش کم دریافت می‌کنند و دوستان دارای سوء مصرف مواد دارند، شده است. مطالعات قبلی این عوامل تحصیلی و اجتماعی را با افزایش خطرات سوء مصرف بعدی مواد مرتبط دانسته است. با این حال یک سال پس از برنامه آموزش مهارت‌های زندگی جوانان در معرض خطر بالا میزان پایین استفاده از سیگار، الکل و مواد استنشاقی را نسبت به گروه دانشجویان مقایسه‌ای که در این برنامه شرکت نکرده بودند، گزارش کردند. علاوه بر این شرکت‌کنندگان برنامه آموزش مهارت‌های زندگی که میزان پایین‌تر مواد را نسبت به کسانی که شرکت نکردند گزارش دادند، برنامه‌های مهارت‌های مقاومت به‌طور کلی موفق بودند.

بوتوین (۲۰۰۰) بیان می‌کند که بررسی جامع مطالعات مهارت‌های مقاومت که در سال‌های ۱۹۸۰ تا ۱۹۹۰ منتشر شد، نشان داد که اکثریت مطالعات پیشگیرانه ۶۳٪ تأثیر مثبتی بر رفتار مصرف مواد داشته‌اند و مطالعات کمتری دارای تأثیرات خنثی ۲۶٪ یا منفی ۱۱٪ بر رفتار بوده‌اند. علاوه بر این چندین مطالعه پیگیری مداخلات مهارت‌های مقاومتی تأثیرات رفتاری مثبت را تا ۳ سال گزارش داده‌اند. اگرچه مطالعات پیگیری طولانی‌مدت نشان داده‌اند که این اثرات به تدریج در طول زمان از بین می‌روند و نیازمند مداخلات مداوم و تقویت‌کننده است. بوتوین و گریفین (۲۰۰۵) بر این باورند که سبب‌شناسی سوء مصرف مواد مخدر و الکل پیچیده است و راهبردهای پیشگیری که عمدتاً بر انتشار اطلاعات متکی هستند؛ در تغییر رفتار موثر نیستند.

برنامه‌های پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر در دانشگاه‌های اروپایی

در انگلستان، کالج‌ها از روش‌های متفاوتی برای آموزش دانشجویان پیرامون مواد مخدر به‌منظور به چالش کشیدن نگرش‌ها و برداشت‌های آن‌ها استفاده می‌کنند (پلیمر^۱، ۲۰۰۷) و در یک شبکه گسترده ارتقاء سلامت، سازمان یافته و ارائه می‌شود (دان^۲ و سامرست^۳، ۲۰۰۴). مک کمبریج^۴ و استرنک^۱ (۲۰۰۴) ده

1. Polymerou
2. Dunne
3. Summerset
4. McCambridge

دانشکده آموزشی در داخل را لندن بررسی کرده و مشاهده کردند که دانشجویانی که از مداخله مصاحبه‌ی انگیزشی بهره گرفته بودند، مصرف الکل، حشیش، سایر مواد مخدر و سیگار را در سه ماه پیگیری در مقایسه با دانشجویانی که "به‌طور معمول آموزش دیده بودند"؛ کاهش دادند.

میلر^۲ و همکاران (۲۰۰۵) گزارش دادند که جوانان مسن‌تر در دانشگاه یا هنگام ورود به دنیای کار، اغلب الگوی استفاده از مواد مخدر سنگین که در دبیرستان آغاز شده است را ادامه می‌دهند. مصرف مواد مخدر گزارش شده آنان برای مقابله با فشار یک نگرانی است، از این جهت که تا سر حد مسمومیت^۳ استعمال می‌شود و در نتیجه خطر تصادفات و یا به‌ویژه در صورت مصرف الکل، خشونت را افزایش می‌دهد. رویکردهای انگیزشی^۴ و آموزش مهارتی^۵ در کاهش مسأله استعمال مواد در محیط دانشگاه تأثیرگذار هستند.

یکی دیگر از مشهورترین کمپین‌ها در لندن «مطالعه امن»^۶ بود. هدف این کمپین، دانشجویان تحصیلات تکمیلی و عالی بالاتر از ۱۸ سال در لندن بود و به‌طور مشترک توسط ۲۶ تیم عملیاتی مواد مخدر^۷ لندن (DAT) اجرا شد که بر اساس راهبرد غیرقضایوتی با حداقل ساختن آسیب‌پذیری بود. موارد تولید شده به شیوه بسیار مثبتی پذیرفته شده و اتحادیه ملی دانشجویان^۸ از ایجاد تأثیر مثبت پیشگیری الکل و مواد مخدر در کالج‌ها و دانشگاه‌ها حمایت کردند (برانیگان^۹ و ولینگز، ۱۹۹۸). نقش مشارکت فعال دانشجویان و انتشار اطلاعات در مورد پیشگیری از سوءمصرف مواد، باعث افزایش کارایی می‌شود، از این جهت که برنامه‌های پیشگیری از سوءمصرف مواد مخدر را در برمی‌گیرند.

-
1. Strang
 2. Miller
 3. intoxication
 4. Motivational approach
 5. Skill-training approach
 6. study safely
 7. Drug Action Team
 8. National Union of Students
 9. Branigan & Wellings

مداخلات هنجارهای اجتماعی^۱، راهبردهایی هستند که سوءبرداشت‌های دانشجویان درباره سوء مصرف مواد و عواقب آن را مدنظر قرار می‌دهند. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که دانشجویان به‌درستی ماهیت و استفاده از الکل و مواد مخدر در بین هم‌تایان خود را درک نمی‌کنند (هولندز^۲ و مایر، ۲۰۰۶).

پلیمر^۳ (۲۰۰۷) اثربخشی فعالیت‌های فوق برنامه را به‌عنوان بخشی از برنامه‌های پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر برای نوجوانان، گزارش می‌دهد (استیگلر و همکاران^۴، ۲۰۱۱) و یافته‌های مربوط به نقش فعالیت‌های ترک اعتیاد فوق برنامه در بین دانشجویان دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها (مورفی و همکاران^۵، ۲۰۰۵) پیامدهای بالقوه‌ای برای برنامه‌های پیشگیری در دانشگاه‌ها دارد. نوجوانانی که در فعالیت‌های فوق برنامه، مانند فعالیت‌های اجتماعی، ورزش‌های گروهی و هنرهای نمایشی شرکت می‌کنند؛ عملکرد تحصیلی و مشارکت دانشگاهی بالاتر و همچنین خطر ترک تحصیل کمتری دارند. مشارکت، کاهش بروز رفتارهای مخاطره‌آمیز همچون مصرف الکل و مواد مخدر و عزت نفس بیشتری را پیش‌بینی می‌کند (اکسلز و همکاران^۶، ۲۰۰۳). انواع مختلف فعالیت با انواع مختلف پیامد مرتبط است. به‌عنوان مثال، فعالیت‌های اجتماعی و نمایشی، افزایش کمتری در مصرف الکل را پیش‌بینی می‌کنند، در حالی که مشارکت در ورزش نتایج متفاوتی در مصرف مواد جوانان ارائه کرده است (فردریکز^۷ و اکسلز، ۲۰۰۶؛ اکسلز و همکاران، ۲۰۰۳).

حمایت بیشتر از نقش ورزش در پیشگیری از مواد مخدر، از برنامه آینده مثبت^۸ نشأت می‌گیرد، یک برنامه فراگیر اجتماعی در انگلستان است که منجر به مشارکت جوانان در فعالیت‌های ورزشی می‌شود. شواهدی وجود دارد که این برنامه ممکن است تأثیر مثبتی بر سوء مصرف مواد، فعالیت جسمانی و رفتارهای آزاردهنده‌ی شرکت‌کنندگان داشته باشد (اکسلز و همکاران، ۲۰۰۳). نقش سودمند فعالیت‌های فوق برنامه دانشجویان دانشگاهی توسط تحقیقاتی حمایت می‌شود که بیانگر نقش تقویت‌کننده مهمی است که

-
1. Social norms interventions
 2. Hollands & Myer
 3. Polymerou
 4. Stigler *et al*
 5. Murphy *et al*
 6. Eccles *et al*
 7. Fredricks
 8. Positive Future Programme

فعالیت‌های دانشجویان بر کاهش نوشیدن (الکل) در محیط دانشگاه دارد. مورفی و همکاران (۲۰۰۵) پی بردند که دانشجویانی که نوشیدن الکل خود را کاهش دادند؛ تقویت فعالیت‌های ترک سوءمصرف مواد را افزایش دادند.

کمپین FRANK یک برنامه مشارکتی در بین اداره بهداشت و واحدهای آموزش و پرورش در انگلستان است که اطلاعاتی پیرامون خطرات استفاده از مواد مخدر را به‌عنوان تلاشی در جهت جلوگیری از دخیل شدن جوانان در رفتارهای منجر به مصرف مواد ارائه می‌کند. این امر در کاهش موارد سوء مصرف مواد در میان جوانان موثر بوده است.

برگرفته شده از (<http://www.talktofrank.com>)

در آلمان، برنامه‌ای به‌نام صلاحیت روانی- اجتماعی و اطلاعاتی^۱ (IPSY) که توسط روان‌شناسان و روان‌پزشکان در دانشگاه جنا^۲ ایجاد شده است، به دانشجویان مهارت‌های زندگی را می‌آموزد تا آن‌ها نسبت به فشار همتایان و عادات سوءمصرف مواد، کمتر حساسیت نشان دهند. (ویکلد^۳، ۲۰۱۴). در رومانی، برنامه‌ای به‌نام «سبک زندگی خود را اندازه بگیرید»، دانشجویان را تشویق می‌کند که از الکل به حد اعتدال، لذت ببرند و از متحمل شدن هزینه‌های شخصی، اجتماعی و بهداشتی توسط خود، خانواده‌هایشان و جامعه به‌طور کلی بپرهیزند.

(برگرفته از www.sabmiller.com/index.asp?pageid=599-12.09.11). ایجاد ارزش‌های فردی می‌تواند راهبردی موثر برای جلوگیری از سوءمصرف مواد در میان دانشجویان دانشگاه باشد؛ چرا که فعالیت‌های هنری و ورزشی محبوب هستند.

1. Information and Psychosocial Competence
2. Jena
3. Weichold

برنامه‌های پیشگیری از سوءمصرف مواد مخدر در دانشگاه‌های آسیایی

مطالعه‌ای صورت گرفته در دانشگاه ووهان^۱ در چین نشان می‌دهد که پیشگیری، توجه کاربران اینترنت جوان را به خود جلب می‌کند. جنارو^۲ و همکاران (۲۰۰۷) و شیکزشت^۳ و همکاران (۲۰۰۵) گزارش کردند که آموزش دانشجویان در مورد خطرات مصرف مواد مخدر و همچنین پیامدهای اخلاقی و مذهبی آن، بیشتر از افزایش سیاست‌گذاری‌ها و قوانین موثر است. آن‌ها بیشتر بر ادغام داروهای اعتیادآور به برنامه درسی پزشکی دوره کارشناسی تأکید می‌کنند. ادغام داروهای اعتیادآور در برنامه‌درسی دانشگاه، در برقراری ارتباط دانشجویان موثر بوده است. می‌توان از رسانه‌های اجتماعی مانند توییتر و فیسبوک برای برقراری ارتباط ADA با دانشجویان همان‌گونه که آن‌ها در بین خود ارتباط برقرار می‌کنند؛ استفاده کرد.

در فیلیپین، برنامه غنی‌سازی زندگی جوانان^۴ (YLEP) از طریق گروه‌های روان‌شناختی دانشکده‌ها و دانشگاه‌های مختلف در مترو مانیل^۵ در سطح دانشکده‌ای اجرا شد (کورنلیو، بناگ و جیزز^۶، ۲۰۰۰) این برنامه متعهد به ارائه فعالیت‌های آموزشی و حمایت از فعالیت‌های پیشگیری از سوء مصرف مواد در میان جوانان است. این برنامه‌ها در کاهش سوء مصرف مواد سهیم بوده‌اند. در دانشگاه زنان فیلیپین، برنامه پیشگیری، بهبودی و برنامه مراقبت‌های پس از بهبودی از مواد مخدر دانشگاه شامل سه بخش پیشگیری، بهبودی و مراقبت پس از بهبودی است که هدف جملگی آن‌ها، کمک به دانشجویان به‌منظور عدم سوء استفاده از مواد مخدر می‌باشد. در دانشگاه ترینیتی^۷ آسیا، پروژه‌ای به نام HEALS، داوطلبان دانشجویی و دریافت‌کنندگان خدمات اجتماعی^۸ را تشویق می‌کند تا سلامتی را مشاهده کرده و خود را با خدمات و فعالیت‌های اجتماعی ارزشمند مشغول کنند تا آن‌ها را از درگیر شدن در سوءمصرف مواد مخدر و دارو محافظت کنند (ابیون^۹، ۲۰۰۸). این پروژه‌ها به دانشجویان در جلوگیری از سوءمصرف مواد در میان همکاران خود از طریق انتشار اطلاعات و گرایش به جلوگیری از سوء مصرف مواد مخدر کمک می‌کند.

-
1. Wuhan
 2. Jenaro
 3. Shakeshaft
 4. Youth Life Enrichment Program
 5. Manila
 6. Cornelio, Banaag & Jesus
 7. Trinity
 8. Community clients
 9. Ebuen

مشارکت دانشجویان در فعالیتهای مختلف مثبت باعث می‌شود تا زمان خود را به شکل معناداری سپری کرده و نقش مهمی در موثر ساختن برنامه‌های پیشگیرانه، ایفا کند.

مطالعات انجام شده در دانشگاه‌های ژاپن نشان می‌دهد که برنامه‌های پیشگیری از سوء مصرف مواد برای دانشجویان دانشکده‌ها، پیرامون تأثیرات بر سلامت رفتارهای نوشیدن (الکل) خطرناک و آموزش دانشجویان در مورد چگونگی اجتناب از تسلیم شدن در برابر فشار همتایان است (شیمین^۱، ۲۰۰۹). در استرالیا، پاسخ به مشکل مواد مخدر یک رویکرد یکپارچه^۲ است که شامل اجرای قانون، بهداشت، پیشگیری، آموزش و خدمات درمانی است. در دانشگاه‌ها، برنامه مربی همتایان^۳، برنامه‌های ورزشی و تفریحی جوانان نقش مهمی در پیشگیری ایفا می‌کنند. (لاک‌وود و ساندرز^۴، ۱۹۹۱).

برنامه‌های پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر در دانشگاه‌های آفریقایی

اغلب برنامه‌های پیشگیری در دانشگاه‌های آفریقا مستلزم آن‌هایی است که توسط سازمان‌های غیر دولتی و دولتی ارائه می‌شود، هدف بنیادی آن‌ها قادر ساختن دانشجویان در پیشگیری از سوء مصرف مواد است. راهبرد کنترل مواد مخدر در بخشی از منطقه غرب آفریقا، بر ترکیبی از برنامه‌های کاهش تقاضا و کنترل عرضه استوار است (عادله‌کان^۵، ۱۹۹۶). از طریق این برنامه‌ها، انتشار علل، دوره و اثرات سوء مصرف مواد به منظور قادر ساختن دانشجویان برای کسب اطلاعات مناسب و لازم برای پیشگیری مؤثر از سوء مصرف مواد، انجام شده است.

برن‌هامز، مایرز و پری^۶، (۲۰۰۹) در مطالعه خود در موسسات آموزشی در آفریقای جنوبی گزارش دادند که برنامه‌های پیشگیری در کیپ‌تاون^۷ عمدتاً به شکل برنامه‌های آموزشی است (۹۱٪) که هدف آن، افزایش آگاهی از طریق ارائه دانش در مورد سوء مصرف مواد و عواقب آن می‌باشد که شامل بررسی جامع سوء مصرف مواد برای شناسایی افراد با جدی‌ترین مشکلات مواد مخدر و الکل به منظور ارائه حمایت

-
1. Shimane
 2. Integrated approach
 3. Peer educator program
 4. Lockwood & Saunders
 5. Adelekan
 6. Burnhams, Myers & Parry
 7. Cape town

روانی-اجتماعی علاوه بر آگاهی و آموزش است (مک‌دونالد^۱، ۲۰۱۰). برنامه دیگری که بر اساس مشارکت دانشجویان، مقامات دانشگاه و شرکت میلر ایجاد شده بود، از سه کانال آموزشی استفاده کرد که شامل (۱) پوسترهایی است که در مکان‌های مجاز فروش الکل قرار داشتند، (۲) آگهی‌هایی در تابلوی تاکسی که در طول جلسات معارفه هفتگی نمایش داده می‌شدند که افرادی که (الکل) می‌نوشیدند را تشویق می‌کرد تا در حین مستی رانندگی نکرده و (۳) تست الکل یک بار مصرف که جواب مطمئن می‌دهند و در رویدادهای مختلف ارائه می‌شوند.

موسسه جهانی^۲ پیشگیری اولیه از ابتلاء به سوء مصرف مواد توسط سازمان بهداشت جهانی^۳ و سازمان ملل متحد^۴ در مورد مواد مخدر و جرایم (۲۰۰۳) برنامه‌های جامع پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر را آغاز کرد که شامل پروژه‌های مختلف در آفریقای جنوبی، زامبیا و باگامویو، تانزانیا برای جوانان در مدارس و دانشگاه‌ها بود. فعالیت‌ها شامل مداخلات وسیعی است که به کاهش عرضه و تقاضا و بهبود شرایط زندگی جوانان به یک اندازه توجه می‌کند و اطمینان می‌دهد که سازمان‌های اجتماعی برای اقدامات پیشگیرانه بسیج شده‌اند. جامع بودن برنامه‌های پیشگیرانه برای شمول رویکرد مربوط به فرد و محیط در پرداختن مناسب به سوء مصرف مواد مخدر، حائز اهمیت است.

نمایشگاه سوزی^۵ و شفا^۶ در نامیبیا، نمایشگاه تنوع شیوه زندگی است که توسط جوانان و برای جوانان بین ۱۵ تا ۲۴ سال ایجاد شده است. این برنامه به انواع مختلفی از مسائل شیوه زندگی که جوانان با آن روبرو هستند می‌پردازد، از جمله سوء مصرف الکل و مواد مخدر، دوستیابی، تجاوز به عنف در روابط نزدیک، حفظ سلامتی و اجتناب و پیشگیری از عفونت‌های انتقال یافته از روابط جنسی (STI) و عفونت HIV. یک برنامه رادیویی که به‌طور دقیق، فعالیت‌های مربوط به جوانان را هدف قرار می‌دهد، مسیری قوی است که از طریق آن اطلاعات مربوط به مواد مخدر به‌طور موثری به آن‌ها منتقل می‌شود.

-
1. McDonald
 2. The Global Initiative
 3. World Health Organization
 4. United Nations
 5. Suzie
 6. Shafa

از بررسی مطالب فوق درباره دانشگاه‌های جهان واضح است که دانشگاه‌های مختلف با توجه به جهت‌گیری زمینه‌ای خود، رویکردهای متنوعی را اتخاذ می‌کنند. با این حال، مدل‌های غالب نشان داده شده در اقدامات پیشگیری از سوء مصرف مواد عبارتند از: مدل آگاهی^۱، مدل تغییر نگرش^۲، مدل تأثیر اجتماعی^۳ و جدیدترین مدل و ظاهراً مدل ترجیح داده‌شده، مدل اکولوژیکی^۴.

هانسن، دازنبری، بیشاپو و دارسن^۵ (۲۰۰۷) این موضوع را در خلاصه‌ای از هفت رویکرد متمایز، روشن می‌سازند که شامل؛ تغییر دسترسی به محیط، ارتقاء توسعه مهارت‌های فردی و اجتماعی، ارتقاء دلبستگی مثبت، برخورد با تأثیرات اجتماعی، ارائه حمایت اجتماعی و کمک به شرکت‌کنندگان در توسعه اهداف و جایگزین‌ها، ایجاد مدارس مثبت و افزایش انگیزه برای جلوگیری از مصرف مواد می‌باشند. تأکید بر این است که برنامه با تغییر ویژگی‌های فرد، گروه اجتماعی یا محیط اجتماعی یا فیزیکی که متعاقباً رفتار را تحت تأثیر قرار می‌دهد، عمل می‌کند. یافته‌های آن‌ها نیز نشان می‌دهد که تدوین‌کنندگان برنامه از تمام نظریه‌ها برای ساخت برنامه‌های پیشگیری موثر، الهام می‌گیرند. استیونز و اسمیت^۶ (۲۰۰۵) از یک رویکرد جامع حمایت می‌کند که دارای ویژگی‌های زیر است: سطوح مختلف مداخله و راهبردهای چندگانه‌ی جمعیتی، شبکه‌های حساسیت منابع به عوامل تنوع و توسعه، اثرات و پیامدهای متعدد مصرف و سوء مصرف مواد و نیاز به تلاش طولانی‌مدت. بوتوین و گریفین (۲۰۰۵) رویکردهای پیشگیرانه را به پنج دسته، طبقه‌بندی می‌کنند؛ یعنی انتشار اطلاعات، رویکردهای آموزش عاطفی، رویکردهای جایگزین، رویکردهای مهارت‌های تاب‌آوری اجتماعی و رویکردهای ارتقای صلاحیت.

بررسی مطالب نشان می‌دهد که اهمیت شناخت اصول عمده‌ای که عمل پیشگیری و نیاز به همه سطوح و مداخلات را بر عهده دارد، به وضوح مشخص است (ریز، فیلین، میلر و سایتز^۷، ۲۰۰۹). اهداف اکثر برنامه‌ها، انتشار اطلاعات در مورد علل، دوره و اثرات سوء مصرف مواد در حین ترویج یک سبک زندگی سالم است.

-
1. Awareness model
 2. Attitude Change model
 3. Social influences model
 4. Ecological model
 5. Hansen, Dusenbery, Bishop & Darsen
 6. Stevens & Smith
 7. Ries, Fielin

بخش سوم : پیشینه پژوهش

پژوهش‌های انجام شده در ایران

پژوهشی را حسنونند (۱۳۹۳) با عنوان "بررسی نقش آموزش‌های غیررسمی بهزیستی در جهت وصول به اهداف سند جامع پیشگیری از اعتیاد" انجام داد. این مطالعه از نوع توصیفی-پیمایشی بوده و جامعه مورد مطالعه الف) بسته‌های آموزشی مورد استفاده سازمان بهزیستی در راستای پیشگیری از اعتیاد، ب) کارشناسان آموزش‌گر برنامه‌های پیشگیری از اعتیاد سازمان بهزیستی استان آذربایجان شرقی و ج) افراد آموزش‌دیده برنامه‌های پیشگیری از اعتیاد شهرستان آذرشهر در سال‌های ۹۱ و ۹۲ می‌باشد. نتایج این پژوهش نشان داد که در محتوای بسته آموزشی پیشگیری از اعتیاد به ترتیب بیشترین توجه بر مولفه خودآگاهی و همدلی، و کم‌ترین توجه به ارتباط موثر و بین‌فردی، و در محتوای کتاب مهارت‌های زندگی (۱) بیشترین توجه به مولفه تصمیم‌گیری و حل‌مسأله و کم‌ترین توجه به مولفه تفکر خلاق و انتقادی، و در کتاب مهارت‌های زندگی (۲) بیشترین توجه به مولفه تصمیم‌گیری و حل‌مسأله و کم‌ترین توجه به مولفه آموزش درباره مواد شده بود؛ در بررسی دیدگاه کارشناسان درخصوص آموزش‌های پیشگیری از اعتیاد، یافته‌ها نشان داد که میانگین کلیه مولفه‌های آموزش‌های پیشگیری از اعتیاد در سطح ۰/۰۵ معنادار بودند و میانگین مولفه‌ی آموزش درباره مواد نسبت به سایر مولفه‌ها بیشتر بود که نشان می‌دهد اهمیت آن به سایر مولفه‌ها بیشتر است.

در پژوهشی که توسط بحرینی و همکاران (۱۳۹۳) با عنوان "بررسی تأثیر چهار روش آموزش پیشگیری از سوء مصرف مواد بر تغییر نگرش نسبت به اعتیاد و مواد مخدر در دانش آموزان پسر مقطع متوسطه" انجام گرفت، در این پژوهش چهار روش آموزش پیشگیری از سوء مصرف مواد (شرکت حضوری در کلاس‌های

آموزشی مهارت‌های زندگی، ارائه پوستر و کاتالوگ، ارسال پیامک و نمایش فیلم) مورد بررسی قرار گرفت. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که از بین روش‌های پیشگیرانه در تغییر نگرش، روش‌های شرکت حضوری در کلاس‌های آموزشی مهارت‌های زندگی و آموزش از طریق فیلم اثر معنی داری نسبت به آموزش از طریق پوستر و کاتالوگ و ارسال پیامک از طریق تلفن همراه داشتند. همچنین مشخص شد که هر چه پایه تحصیلی دانش آموزان کمتر باشد، تأثیر آموزش‌های مربوط به پیشگیری از اعتیاد بیشتر خواهد بود.

در پژوهش دیگری که توسط مشکی و اصلی نژاد (۱۳۹۲) با عنوان "آموزش مهارت‌های زندگی و رفتارهای پیشگیری‌کننده از سوء مصرف مواد در دانشجویان: یک مطالعه طولی" انجام گرفت، نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که آموزش مهارت‌های زندگی، در تقویت رفتارهای پیشگیری‌کننده از سوء مصرف مواد مخدر در دانشجویان مؤثر و ماندگار است. این آموزش‌ها موجب بهبود مهارت‌های ارتباطی، تصمیم‌گیری، حل مسأله، تفکر نقاد، مقابله با هیجانات و افزایش پذیرش اجتماعی افراد گردد و توانمندی در مهارت‌های مذکور به نوبه خود می‌تواند احتمال گرایش به سوء مصرف مواد را کاهش دهد.

آقابابایی و جلالی (۱۳۹۰) پژوهشی را با عنوان بررسی سنجش اثربخشی چهار روش پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر بر نگرش، عزت نفس، رفتارهای مقابله‌ای و پرخطر دانش‌آموزان مجتمع‌های فرهنگی، تربیتی و خوابگاهی کمیته امداد امام خمینی (ره) استان چهارمحال و بختیاری انجام دادند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که روش‌های پیشگیری بر روی نگرش نسبت به مواد، عزت نفس، مهارت‌های مقابله‌ای و رفتارهای پرخطر مؤثر بوده‌اند، لیکن روش شناختی- رفتاری، اجتماعی به لحاظ روش و محتوا بیش از روش‌های دیگر توانسته است بر روی عوامل خطرآفرینی مانند نگرش مثبت به مصرف مواد مخدر، عدم بازداری، خودکنترلی ضعیف، انفعال در روابط، عدم مقاومت در برابر فشار همسالان، رفتارهای منفی، نوجویی و هیجان‌طلبی مثبت نسبت به تجربه و مصرف مواد مخدر، اضطراب و نگرانی‌های روانی دانش‌آموزان و همین‌طور بر روی افزایش عوامل محافظت‌کننده از قبیل، نگرش منفی نسبت به سوء

مصرف مواد مخدر، بازداری مناسب، کنترل هیجان‌ها، مدیریت خود، رفتارهای مثبت، سبک‌های مقابله‌ای مسأله‌مدار تأثیر بگذارد. همچنین نتایج آنها نشان داد که روش آموزش پیامک و پوستر نیز بر روی نگرش نسبت به سوء مصرف مواد مخدر، رفتارهای مقابله‌ای و رفتارهای پرخطر مؤثر بودند.

در پژوهشی که توسط که توسط براتی (۱۳۸۸) با عنوان "طراحی و اجرای برنامه آموزشی پیشگیری از سوء مصرف مواد روانگردان در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر همدان با بهره‌گیری از تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده و مدل تصورات/ تمایلات" انجام گرفت، نتایج بدست آمده از پژوهش نشان داد که اختلاف معنی‌داری برای میانگین نمره آگاهی، نگرش، هنجارهای انتزاعی ترغیب کننده مصرف مواد، کنترل رفتاری درک شده امتناع از مصرف مواد، تصورات مثبت از مصرف‌کنندگان و اشتیاق رفتاری بین دانشجویان گروه‌های مداخله و شاهد وجود دارد. همچنین ارتباط معنی‌داری بین بهره‌گیری از مداخله آموزشی در کاهش قصد مصرف اکستازی و آمفتامین‌ها و سوء مصرف اکستازی بین گروه مداخله و گروه شاهد مشاهده گردید. نتایج این مطالعه نیز نشان داد کاربرد تلفیق مدل رفتار برنامه‌ریزی شده و مدل تصورات/ تمایلات موجب تغییرات مثبت در آگاهی و سازه‌های این دو مدل در دانشجویان گروه آزمون شده گردیده است.

در پژوهشی که توسط دائمی، سهرابی و مقیمی (۱۳۸۸) با عنوان "تأثیر برنامه آموزشی "ارتقاء مهارت‌های قاطعیت" در تغییر نگرش دانشجویان دانشگاه‌های علامه طباطبائی و تهران نسبت به سوء مصرف مواد" انجام گرفت، نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که آموزش مهارت‌های قاطعیت در تقویت نگرش منفی دانشجویان نسبت به سوء مصرف مؤثر بوده است و نگرش منفی نسبت به سوء مصرف در مولفه‌های شناختی، عاطفی، رفتاری و کلی نگرش در دانشجویان راتقویت کرده است. آزمون پیگیری در گروه آزمایش نشان داد که بجز مولفه شناختی، در مولفه کلی نگرش، مولفه رفتاری، مولفه عاطفی و نمره کل پرسشنامه، نگرش دانشجویان نسبت به سوء مصرف مواد بطور معنی دار منفی‌تر شده است.

در پژوهش دیگری که توسط سهرابی و همکاران (۱۳۸۷) با عنوان " اثر بخشی برنامه آموزشی رفتارهای سالم در نگرش دانشجویان نسبت به سوء مصرف مواد" انجام دادند، نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که برنامه‌ی آموزشی «ساخت رفتارهای سالم» موجب تقویت نگرش منفی نسبت به سوء مصرف مواد می‌شود. تغییر نگرش منفی در سه حیطه‌ی شناختی، عاطفی و آمادگی برای عمل معنادار بوده است. مقادیر ضرایب تعیین نشان داد که آموزش «ساخت رفتارهای سالم» بیشترین تأثیر را در حیطه‌ی نگرش شناختی داشته است.

پژوهش‌های انجام شده در خارج از کشور

در پژوهشی که در کرواسی توسط کرانزلیک، اسلهان، و چرکوویچ^۱ (۲۰۱۴)، صورت پذیرفت سرمایه‌گذاری در توسعه و تدوین دوره‌های آموزشی را بدون در نظر گرفتن برخی مباحث غیر موثر خواندند. آن‌ها ارتباط دادن دوره‌ها و فعالیت‌ها را با نظریه‌ها و پژوهش ضروری دانستند و همچنین بر این اصل تأکید داشتند که دوره‌ها باید بر مبنای نیازسنجی جامع، برنامه‌ریزی و ارزشیابی اثربخش تدوین شوند. آن‌ها در در پژوهش خود به ویژگی‌های هر برنامه و استراتژی‌های مرتبط با هدف پیشگیری از سوء استفاده از مواد اشاره نموده‌اند. بزعم این پژوهشگران در دوره‌ها و برنامه‌ها می‌بایست اصول و عناصر موثر بر پیشگیری از رفتارهای پرخطر ملحوظ گردد. همچنین برنامه‌ها می‌بایست مولفه‌های دانشی و اطلاعاتی را بر مبنای رویکردهای تربیتی-روانی مانند توسعه مهارت‌ها و سبک زندگی سالم را شامل شوند و تمامی سطوح پیشگیری از محیطی تا جهانی را در بر بگیرند.

در گزارش مرکز^۲ EMCDDA به اهمیت در نظر گرفتن عوامل خطر و پیشگیری اشاره شده است. همچنین نکات قابل توجه‌ای در این گزارش در نظر گرفته شده است از جمله تفاوت‌های فرهنگی یا زمینه-

1. Kranzelic, Slehan & Jerkovic

2. European Monitoring Center for Drug and Drug Addiction

ای، و اینکه برخی عوامل در تعامل با یکدیگر از عامل خطر بودن، قابلیت تبدیل شدن به عامل پیشگیری را دارند. بطور کلی این مرکز در سال ۲۰۱۰ به هشت حوزه در ارتباط با عوامل خطر و پیشگیری اشاره می‌کند. این حوزه‌ها شامل محیط یا زمینه^۱، خانواده^۲، بیوگرافی فردی^۳، شخصیت^۴، آموزشی-تربیتی^۵، همسایگی^۶، مدرسه/ دانشگاه^۷، و همسالان^۸ می‌باشند. در حوزه محیط یا زمینه، عوامل خطر، دسترسی بالا به مواد^۹، وضعیت اجتماعی- اقتصادی پایین^{۱۰}، همسالان مصرف کننده مواد^{۱۱}، و همسالان بزهکار^{۱۲} را شامل می‌شود که در برابر عوامل پیشگیری (دوستان اجتماعی بزرگسال سالم^{۱۳}، همالان اجتماعی سالم^{۱۴}، و وضعیت اجتماعی- اقتصادی بالا^{۱۵}) قرار می‌گیرند. برای تبیین بیشتر می‌توان مثالی از حوزه دانشگاه را بیان نمود. در این حوزه رفتار ضد اجتماعی، شکست تحصیلی و کاستی در تعهدات دانشجویی را می‌تواند در برابر همکاری مدرس - والدین، آموزش‌های ویژه برای دانشجویان پرخطر، و برنامه‌های کار- دانشگاهی مورد نمونه قرار داد.

بوهلر، شرودر، و سیلبریزن^{۱۶} (۲۰۰۸) در مطالعات خود خصوصیات برنامه‌ی پیشگیری اثربخش را مربوط به پیاده سازی برنامه‌ها از جمله طول برنامه‌ها، فراوانی برنامه و اندازه هر پروژه دانستند. همچنین، به مفهوم‌سازی برنامه‌ها اشاره کردند به عنوان نمونه رویکرد نظری در روش‌ها و محتوا. در ارتباط با پیاده

-
1. Environmental/Contextual
 2. Family
 3. Individual Biography
 4. Personality
 5. Educational
 6. Neighborhood
 7. School
 9. Peers
 9. High Drug Availability
 10. Low socio-Economic Status
 11. Drug-Using Peers
 12. Delinquent Peers
 13. Antisocial Behavior
 14. Academic Failure
 15. Lack of Commitment to school
 16. Buhler, Schroder & Silberisen

سازی موثر افراد دیگری چون تابلر^۱ (۲۰۰۰) در بررسی ۲۰۷ برنامه جهانی برای پیشگیری از سوء استفاده از مواد به اندازه و نوع برنامه و اثربخشی آن‌ها اشاره کردند.

- در پژوهش بوتوین و همکاران (۲۰۰۳) با عنوان تأثیر برنامه‌های آموزشی با محتوای مهارت‌های زندگی بر نگرش دانش‌آموزان نسبت به سوء مصرف مواد مخدر، نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که نگرش دانش‌آموزان تحت تأثیر برنامه‌های آموزشی تغییر کرده است و همچنین این تغییرات با تغییرات ایجاد شده واقعی مواد رابطه مثبت داشته است.

دووکيو (۲۰۰۲) بر اساس یافته‌های خود، در ارتباط با مصرف مواد در یک پیوستار به توصیف پنج سطح می‌پردازد. در سطح صفر که در ابتدای پیوستار قرار می‌گیرد معرف خودداری یا پرهیز کامل^۲ است. در سطح یک تحت عنوان مصرف اجتماعی/کمیاب^۳، شامل تجربه مصرف هر نوع داروی روانگردان. در این سطح فرد هنوز هیچ‌گونه مشکل بین فردی، مالی، اجتماعی، قانونی یا درمانی که ناشی از مصرف تفریحی است را تجربه نکرده است. در سطح دوم، مشکلات زودهنگام ناشی از مصرف^۴، که معطوف به استفاده مستمر مواد می‌باشد. در سطح دوم فرد همچنین شروع به تجربه مالی، بین شخصی و دیگر مشکلات مربوط به سوء استفاده از مصرف می‌کند. در سطح سوم، اعتیاد زود هنگام/مشکلات شدید ناشی از مصرف^۵ است که نشانه اعتیاد به مواد است. در سطح چهار، اعتیاد جدی به مخدرها^۶ است که فرد سندرم اعتیاد کلاسیک را نشان می‌دهد و شامل ترکیبی از مشکلات ناشی از ناتوانی اجتماعی، قانونی، شغلی، مالی، و فردی است. حتی در این سطح دووکيو اشاره می‌کند که فرد ممکن است اعتیاد خود را تشخیص دهد و یا حتی آن را انکار کند.

-
1. Tobler et al
 2. Total Abstinence
 3. Rare/Social use
 4. Heavy Social use/ Early Problem use of Drugs
 5. Heavy Problem use/ Early Addiction
 6. Severe Addiction to Drugs

برخی مانند هانسن^۱ و همکاران (۱۹۹۷) برنامه‌های پیشگیری از سوءمصرف مواد را در سطح‌های مختلفی می‌بینند. و برخی تغییرات حاصل از مداخله برنامه‌ها را متکی بر ایدولوژی، نظریه‌مداری، و داده‌مداری می‌دانند که از پژوهش‌های سبب‌شناسی^۲ بر روی عوامل خطر و پیشگیرانه و یا پژوهشی سیستماتیک برخاسته و حاصل می‌شوند (اشپرینگل، هرمان، سامبرانو^۳، ۲۰۰۲).

بزعم فاگیانو^۴ (۲۰۱۲) این امکان وجود دارد که برنامه‌ها و یا دوره‌ها از سطوح کارآمدی برخوردار باشند بدین صورت که نه تنها تک‌تک مولفه‌ها کارآمد باشند بلکه این مولفه‌ها در تعامل با یکدیگر سبب کارایی در سطحی بالاتر باشند. چرا که برخی از این مولفه‌ها در حضور مولفه‌های دیگر اثربخش می‌باشند.

|

-
1. Hansen et al
 2. Etiologic
 3. Springle, Herman, Sambrano
 4. Faggiano

فصل سوم

روش‌شناسی پژوهش

مقدمه

غالب مطالعات پژوهشی یک روش یا استراتژی را نشان می‌دهد که به سادگی قابل تشخیص است و شامل رویه‌های مشترک خاصی مانند بیان مسأله، جمع‌آوری اطلاعات و نتیجه‌گیری می‌باشد. جزئیات این رویه‌های خاص تا حدود زیاد با روش تحقیق تعیین می‌شوند. هریک از این روش‌ها برای پاسخگویی به یک نوع مسأله مناسب هستند، داشتن روش‌های گوناگون و رویه‌های مربوط به پژوهش برای محقق و استفاده‌کنندگان پژوهش اهمیت دارند (خاکی، ۱۳۹۱). بنابراین روش‌شناسی پژوهش از اهمیت زیادی برخوردار است. روش پژوهش می‌بایست با اهداف محقق تناسب داشته باشد، به گونه‌ای که امکان دستیابی به اهداف را فراهم سازد. بر این اساس در این فصل، محقق روش یا روش‌های به کار گرفته شده و چگونگی انتخاب آن را توضیح می‌دهد. این توضیحات زمینه استفاده بهتر خوانندگان گزارش پژوهش را فراهم می‌آورد. لذا روش پژوهش، جامعه آماری، روش نمونه‌گیری، ابزار جمع‌آوری اطلاعات و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات مهم‌ترین مواردی هستند که در این فصل مورد بررسی قرار گرفتند.

روش پژوهش

این مطالعه از نوع طرح‌های آمیخته بود. در بخش کیفی پژوهش با بررسی اسنادی که این مرحله شامل بررسی اسناد آموزشی، کتاب‌های منتشر شده در ستاد مبارزه با مواد مخدر، پژوهش‌های داخلی و خارجی انجام شده)، بررسی تطبیقی شامل اقدامات آموزشی انجام شده در حوزه پیشگیری از مصرف مواد و مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند با متخصصان موضوعی که شامل متخصصین پیشگیری از مصرف مواد و دانشجویان بود، برای شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان استفاده شد. متخصصین حوزه پیشگیری از مصرف مواد نیز در برگیرنده افرادی بودند که دارای تألیفات، تجربیاتی و پژوهش‌هایی در زمینه پیشگیری از مصرف مواد بوده که این افراد با کمک کارشناسان ستاد مبارزه با مواد مخدر انتخاب شدند. گروه دانشجویان مورد مصاحبه نیز شامل افرادی که عضو تشکلهای دانشجویی بوده و در صورت امکان دانشجویانی که درگیر مسأله مصرف مواد هستند، بود. در مرحله کمی پژوهش، نیازهای روش‌های آموزشی احصاء شده در قالب یک ابزار تنظیم شد و سپس در نمونه بزرگ‌تری از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های تهران، صنعتی شریف، خوارزمی و دانشگاه هنر مورد بررسی و در سطوح مختلف اولویت‌بندی

شد. درگام نهایی براساس یافته‌های پژوهش چگونگی بکارگیری نیازهای و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد نیز ارائه شد.

در این پژوهش با ملحوظ داشتن ترکیبی از دو روش جامع نیازسنجی اشریج و مدل بورپج که از مدل‌های مطرح برای شناسایی نیازهای آموزشی است، به‌طور جامع نیازها و روش‌های آموزش موثر برای پیشگیری از مصرف مواد تعیین گردید. همچنین در این طرح از یک رویکرد تلفیقی برای نیازسنجی آموزشی استفاده شد که شامل رویکرد مسأله‌محور و توافق‌محور بود.

شکل ۳-۱. طرح انجام پژوهش

جامعه آماری پژوهش

جامعه آماری عبارتست از مجموعه‌ای از افراد یا واحدهایی که حداقل دارای یک صفت مشترک می‌باشند. معمولاً در هر پژوهش جامعه مورد بررسی یک جامعه آماری است که پژوهشگر مایل است درباره صفت(صفت‌ها) متغیر واحدهای آن به مطالعه بپردازند (سرمد و همکاران، ۱۳۸۵).

در حقیقت جامعه شامل عناصری است که موضوع یک پژوهش معین در آن مصداق پیدا می‌کند و مایل هستیم درباره آنها استنباط کنیم و یافته‌های پژوهش را به همه آنها تعمیم دهیم. لازمه نمونه‌گیری دقیق، تعریف روشن جامعه مورد نظر است (دلاور، ۱۳۹۶).

جامعه آماری این پژوهش در بخش کیفی شامل متخصصین حوزه پیشگیری از مصرف مواد و دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه بود.

در بخش کمی جامعه آماری پژوهش شامل دانشجویان دانشگاه‌های دولتی تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در تهران بود. نظر به محدودیت منابع و امکانات پژوهش، از میان دانشگاه‌های فوق نمونه پژوهش انتخاب شد. با توجه به پژوهش‌های پیشین و اطلاعات بدست آمده از ستاد مبارزه با مواد مخدر دانشگاه‌های تهران، صنعتی شریف، دانشگاه خوارزمی و دانشگاه هنر که شیوع سوء مصرف مواد در آنها بیشتر بود به عنوان نمونه‌های مورد مطالعه انتخاب شدند و گردآوری داده‌های پژوهش در آنها به انجام رسید.

نمونه و روش نمونه گیری

نمونه مجموعه کوچکی مشتمل بر برخی از اعضاء است که از جامعه آماری انتخاب شده‌اند، به عبارت دیگر نمونه یک مجموعه فرعی از جامعه آماری است که با مطالعه آن محقق می‌تواند نتیجه را به کل جامعه آماری تعمیم دهد (دلاور، ۱۳۹۶).

انتخاب نمونه در بخش کیفی پژوهش

از آنجایی که در بخش کیفی پژوهش اساس گروه نمونه، مفاهیم و مسائل نظری است که طی دوره پژوهش به وجود می‌آید؛ بنابراین حجم نمونه نیز در ابتدای پژوهش قابل محاسبه نبود. ۹ نفر از متخصصین حوزه پیشگیری از مصرف مواد و ۴۰ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه، به‌عنوان نمونه مورد مطالعه در

بخش کیفی پژوهش انتخاب شدند. در بخش متخصصین، تعداد دو نفر از کارشناسان و مدیران ستاد مبارزه با مواد مخدر در حوزه پیشگیری از مصرف مواد در بخش دانشجویی، یک نفر از مسئولین سازمان امور دانشجویان در بخش مشاوره و پیشگیری از مصرف مواد، یک نفر از مرکز ملی مطالعات اعتیاد ایران، مرکز تحقیقات سوء مصرف مواد یک نفر از دانشگاه علوم بهزیستی و ۴ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاههای شهر تهران که در حوزه پیشگیری از مصرف مواد تجربه و تخصص داشتند، به عنوان نمونه مورد مطالعه در گروه متخصصین انتخاب شدند. در بخش دانشجویان تعداد ۴۰ نفر از دانشگاههای مورد مطالعه (دانشگاه تهران، صنعتی شریف، دانشگاه خوارزمی و دانشگاه هنر) در قالب گروههای ده نفره که شامل دانشجویان خوابگاهها و دانشجویان غیرخوابگاهی بودند به عنوان نمونه انتخاب شدند.

انتخاب نمونه در بخش کمی پژوهش

حجم نمونه مورد مطالعه در بخش کمی پژوهش، جامعه مورد مطالعه شامل دانشجویان دختر و پسر (ساکن خوابگاه و غیرخوابگاهی) بودند که از دانشگاههای تهران، صنعتی شریف، خوارزمی و هنر به شرح جدول ۳-۱ انتخاب شدند.

جدول ۳-۱. برآورد تعداد نمونههای پژوهش در بخش کمی^۱

دانشگاه	نمونه درصد از	تعداد نمونه
دانشگاه تهران	۲۶/۱۸	۱۵۷۳۷
صنعتی شریف	۲۵/۱۴	۵۶۷۸
دانشگاه خوارزمی	۲۵/۳۵	۶۴۸۳
دانشگاه هنر	۲۳/۳۳	۲۴۱۶
جمع	۱۰۰	۳۰۳۱۴

نحوه اجرای پرسشنامه

پس از هماهنگی با دانشگاههای مدنظر و دریافت مجوز مربوط به اجرای پرسشنامه با مراجعه به دانشگاههای مورد مطالعه و ارائه توضیحات لازم، پرسشنامهها توزیع و پس از تکمیل جمعآوری گردید. پاسخدهندگان

۱ - آمار مذکور در ارتباط با تعداد دانشجویان دانشگاههای مورد مطالعه مربوط به سال تحصیلی سال ۱۳۹۴-۱۳۹۵ می باشد که از دفتر آمار موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی اخذ شده است.

دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران (تهران، صنعتی شریف، خوارزمی و هنر) بودند که براساس تعداد کل جامعه ۳۰۳۱۴ نفره، تعداد ۱۴۳۶ نفر به عنوان نمونه محاسبه شدند. با توجه به اینکه پیش‌بینی می‌شد تا در جمع آوری پرسشنامه‌ها با مشکلاتی مواجه شویم تعداد ۱۵۷۰ پرسشنامه توزیع گردید. پس از جمع آوری پرسشنامه‌های تکمیل شده که گاهی بیش از چند بار مراجعه جهت تکمیل صورت می‌گرفت، تعداد ۱۴۸۵ پرسشنامه برگشت داده شد که از این تعداد، ۳۰ پرسشنامه به دلیل تکمیل نبودن بخش‌های اصلی پرسشنامه ناقص بود و از فرایند تحلیل حذف گردید. در نهایت پس از بررسی نهایی پرسشنامه‌های گردآوری شده تعداد ۱۴۵۵ پرسشنامه جهت تحلیل داده‌ها وارد نرم افزار شد.

روش نمونه‌گیری

نمونه‌گیری فرایندی است که طی آن تعدادی از واحدها به گونه‌ای برگزیده می‌شوند که معرف جامعه بزرگتری که از آن انتخاب شده‌اند، می‌باشند. بنابراین هرچه نمونه با حجم بزرگتری انتخاب شود، شاخص‌های آماری محاسبه شده برآورد دقیقتری از پارامترهای جامعه بدست خواهند داد (خاکی، ۱۳۹۱).

روش نمونه‌گیری در بخش کیفی پژوهش

در مرحله بخش کیفی در بخش مطالعات اسنادی از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. بدین معنا که از میان منابع متعدد موجود در زمینه اعتیاد و پیشگیری از مصرف مواد، اسناد شامل کتاب، دستورالعمل آموزشی، طرح‌های پژوهشی، مقالات و فصلنامه‌های معتبر و مورد تأیید ستاد مبارزه با مواد مخدر که در ۱۰ سال اخیر به‌طور خاص در جامعه دانشجویی منتشر شده بود انتخاب شد و مورد بررسی قرار گرفت. لذا در مطالعه اسناد داخلی تعداد ۲۰ سند و در مطالعه اسناد خارجی نیز تعداد ۲۰ سند از بین اسناد گردآوری شده در مرحله اول انتخاب و مبنای مطالعه در بخش اسنادی پژوهش قرار گرفت. در بررسی اسناد خارجی تلاش شد از قاره‌های مختلف اسناد منتشر شده در زمینه پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌ها انتخاب شود. همچنین در این پژوهش علاوه بر اسناد داخلی و خارجی در بخش مصاحبه از نمونه‌گیری نظری استفاده شد. در این روش نمونه‌برداری نظری در طی مراحل پژوهش توسعه می‌یابد و نمی‌توان به طور کامل آن را از قبل طراحی کرد، زیرا اساس گروه نمونه، مفاهیم و مسائل نظری است که طی دوره پژوهش به وجود می‌آید؛ بنابراین حجم نمونه نیز در ابتدای پژوهش قابل محاسبه نیست. در این روش نمونه‌گیری وقتی خاتمه می‌یابد

که هر مقوله به اشباع نظری برسد، یعنی تا موقعی که به نظر نمی‌رسد داده‌های جدیدی در ارتباط با مقوله پدید آید؛ گسترش مقوله به حد کافی منظور شده است و روابط بین مقولات برقرار و تأیید شده‌اند. بر این اساس به منظور نمونه‌گیری در بخش کیفی پژوهش از دو گروه افراد که شامل متخصصین حوزه پیشگیری از مصرف مواد و دانشجویان بودند، نمونه‌گیری انجام شد.

روش نمونه‌گیری در بخش کمی پژوهش

روش نمونه‌گیری در بخش کمی پژوهش، روش تصادفی طبقه‌ای بود. برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی مورگان استفاده شده است که در جدول ۳-۱ به تفکیک جامعه مورد مطالعه در دانشگاه‌های انتخاب شده به آن‌ها اشاره شد. جدول کرجسی و مورگان یکی از پرکاربردترین و بهترین روش‌ها برای محاسبه حجم نمونه آماری است. جدول مورگان در واقع حاصل زحماتی است که Robert v. Krejcie و Daryle W. Morgan کشیده‌اند. این جدول حداکثر نمونه را در اختیار قرار می‌دهد. در مواردی که واریانس جامعه یا درصد خطا را در اختیار نداشته باشیم و حجم جامعه مشخص باشد، از این جدول برای برآورد حجم نمونه استفاده می‌شود. با توجه به احتمال ریزش نمونه در مطالعه میدانی پژوهش ده درصد به حجم نمونه ارائه شده اضافه شد.

روش گردآوری اطلاعات

در این پژوهش جهت جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از دو شیوه زیر استفاده شده است:

الف) روش کتابخانه‌ای: برای بدست آوردن اطلاعات مورد نیاز به منظور تئوری‌ها و مبانی نظری پژوهش در فصل دوم به کتابخانه‌ها، سازمان‌های مربوطه، منابع الکترونیکی، بانک‌های اطلاعاتی بین‌المللی، دانشگاه‌ها و مراکز علمی مراجعه شد.

ب) روش میدانی: جهت دستیابی به اطلاعات مورد نظر و فرایند تحلیل اطلاعات از این روش که هدف آن کشف روابط و چگونگی تعامل بین ساختار واقعی در شرایط مورد بررسی است، استفاده شده است. بدین منظور جهت بدست آوردن اطلاعات مورد نیاز از ابزار چک لیست، مصاحبه و پرسشنامه استفاده شد.

ابزار جمع آوری اطلاعات

ابزار جمع آوری اطلاعات در بخش کیفی پژوهش

در این پژوهش با توجه به اهداف پژوهش در بخش کیفی پژوهش از ابزار چک لیست در بخش مطالعه اسنادی و تطبیقی استفاده شد. چارچوب کلی آن با توجه رویکرد نیازسنجی مورد استفاده در پژوهش که شامل رویکرد مسأل محور و توافق محور بود در برگیرنده مقوله های کلی مسائل و مشکلات (فردی، اجتماعی، خانودگی، دانشگاهی) مرتبط با سوء مصرف مواد، دانش و نگرش مرتبط با مواد، نوع ماده مخدر مصرفی، مهارت ها و روش های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد بود. همچنین برای مصاحبه با متخصصان حوزه پیشگیری از مصرف مواد و دانشجویان از ابزار مصاحبه نیمه ساختارمند استفاده شد، بدین صورت که از مشارکت کنندگان سوال هایی درباره تجارب شان و تحلیل شان از مقوله های کلی مسائل و مشکلات (فردی، اجتماعی، خانودگی، دانشگاهی) مرتبط با سوء مصرف مواد، دانش و نگرش مرتبط با مواد، نوع ماده مخدر مصرفی، مهارت ها و روش های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد پرسیده شد. پرسش های تکمیلی برای جهت دادن به مباحث و نیل به مقوله های مرتبط با موضوع مورد پژوهش طراحی گردید. تمامی مصاحبه ها توسط پژوهشگر و همکاران دانشگاهی که سابقه فعالیت در حوزه پیشگیری از مصرف مواد داشتند، انجام شد. قبل از شروع مصاحبه، ضمن شروع گفتگو با موضوعاتی غیررسمی، غیر از عنوان پژوهش، جهت ایجاد رابطه ای دوستانه، هدف مطالعه، محتوای سؤال های مصاحبه به صورت کلی ارائه می شد. توالی و ترتیب سؤال ها تقریباً برای همه شرکت کنندگان یکسان بود. با این حال، اگر به سؤالی قبلاً پاسخ لازم داده شده بود، از پرسیدن آن چشم پوشی می شد و سؤال بعدی مطرح می شد؛ وقتی گفتگو دقیقاً مرتبط با سؤال دیگری بود با بازگشت به توالی اصلی مصاحبه، سؤال دیگری پرسیده می شد یا هر کجا پاسخ ها کافی نبود، سؤال های تعقیبی که در راهنمایی مصاحبه نبود جهت روشن کردن موضوع پرسیده می شد. همزمان با انجام مصاحبه ها، مصاحبه های ضبط شده بررسی و تعیین مقوله های اصلی و مفاهیم فرعی در مصاحبه ها انجام شد. بعد از نهمین مصاحبه با متخصصین و مصاحبه گروه های کانونی با دانشجویان تمامی مقوله های اصلی و اکثر مقوله های فرعی مشخص شدند و مقوله ها تکراری شدند یا به عبارت دیگر به اشباع رسیدند.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات در بخش کمی پژوهش

در بخش کمی پژوهش، پرسشنامه بر مبنای نتایج تحلیل داده‌ها و اطلاعاتی که از بخش کیفی پژوهش در مورد نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد بدست آمده بود، با استفاده از دستورالعمل طراحی پرسشنامه در پژوهش‌های زمینه‌یابی (سیف، ۱۳۹۰؛ هومن، ۱۳۸۶) طراحی شد. به منظور تناسب هرچه بیشتر گویه‌ها با یافته‌های مرحله کیفی و درک بهتر آن‌ها توسط شرکت‌کنندگان اکثر گویه‌ها به صورت مستقیم از متن اسناد مورد مطالعه داخلی، اسناد خارجی و مصاحبه‌های پیاده شده استخراج شدند. چارچوب کلی پرسشنامه بخش کمی شامل ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه پژوهش، نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد بود. ابزار پرسشنامه بعد از بررسی کمیته علمی بازبینی شد. پرسشنامه به طور کلی شامل ۱۸۱ گویه بود که ۱۲۵ گویه مربوط به بخش دو پرسشنامه شامل نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد بود که از بین این گویه‌ها، ۸۰ گویه مربوط به نیازهای آموزشی در سطح دانش کلی (فردی، اجتماعی، خانوادگی و دانشگاهی)، ۱۴ گویه مربوط به دانش مرتبط با انواع مواد، ۱۴ گویه در سطح نگرش مرتبط با مواد، ۱۷ گویه در سطح مهارت پیشگیری از مصرف مواد می‌باشد. بخش آخر پرسشنامه که مربوط به روش‌های آموزشی بود شامل ۵۶ گویه در سطح روش آموزش مجازی (۱۹ گویه)، سطح روش آموزش حضوری (۱۶ گویه) و سطح آموزش ترکیبی (۲۱ گویه) می‌باشد. همچنین سه سوال تکمیلی در مورد مصرف سیگار، قلیان و مشروبات الکلی نیز طراحی شد. در نهایت پرسشنامه طراحی شده در بین نمونه‌های مورد مطالعه که شامل دانشجویان دختر و پسر مقطع کارشناسی در دانشگاه‌های تهران، صنعتی شریف، خوارزمی و هنر بود، توزیع شد.

شاخص‌سازی پرسشنامه: به منظور سنجش سؤالات اصلی پژوهش و با توجه به این که این سؤالات شامل تعدادی گویه بود از مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت استفاده شد. در این مقیاس به طور قراردادی وزن‌های ۱ تا ۵ به پاسخ‌ها داده می‌شود، در پرسشنامه پژوهش حاضر نظر شرکت‌کنندگان پیرامون هر یک از گویه‌ها در سطح نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد، بر مبنای طیف زیر دریافت شد.

۵	۴	۳	۲	۱
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم

روایی و پایایی پرسشنامه

روایی

روایی عبارت است از این که وسیله اندازه‌گیری بتواند خصیصه یا ویژگی مورد نظر را اندازه بگیرد، اهمیت روایی از آن جهت است که اندازه‌گیری‌های نامناسب و ناکافی می‌تواند هر پژوهش علمی را بی‌ارزش سازد (خاکی، ۱۳۹۱). در این تحقیق به منظور اطمینان از ارتباط سوالات شاخص‌های چک لیست، سوالات مصاحبه و پرسشنامه با اهداف تعیین شده، از نظرات متخصصان در این حیطه (تعداد ۲ نفر از متخصصین آموزش و ۴ نفر از متخصصین حوزه پیشگیری از مصرف مواد) برای تهیه پرسشنامه‌ها کمک گرفته شد.

پایایی

پایایی یک وسیله اندازه‌گیری به دقت آن اشاره دارد یک آزمون در صورتی پایا است که اگر در فاصله زمانی کوتاه چندین بار به گروه واحدی از افراد بدهیم نتایج نزدیک به هم باشد (سیف، ۱۳۸۰، ص ۷۶). روش‌های متعددی برای تعیین پایایی وجود دارد که روش ضریب آلفای کرونباخ یکی از آنهاست. بر این اساس، به منظور اطمینان از پایایی پرسشنامه و همسانی درونی سوال‌ها، پرسشنامه به صورت تصادفی بر روی نمونه مقدماتی ۳۰ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه اجرا گردید. بعد از اجرا و بررسی ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده با استفاده نرم افزار SPSS، برای نمونه مقدماتی، مقدار آلفای کرونباخ بدست آمده (۰/۹۵) حاکی از قابلیت اطمینان پرسشنامه و همسانی درونی گویه‌های آن بود. همچنین مقدار آلفا بر اساس سؤال‌های مرتبط با ۷ مقوله کلی دانش کل (۰/۹۸)، دانش مرتبط با انواع مواد (۰/۹۷)، مهارت (۰/۹۲)، نگرش مرتبط با مواد (۰/۹۶)، روش آموزش مجازی (۰/۹۳)، روش آموزش حضوری (۰/۹۲) و روش آموزش ترکیبی (۰/۹۳) نیز مؤید پایایی ابزار پرسشنامه بود.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات پژوهش

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات پژوهش در بخش کیفی

برای اخذ تصمیم و نتیجه‌گیری باید اطلاعات و داده‌های به دست آمده مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند. بر این اساس، در بخش کیفی پژوهش از روش تحلیل محتوا استفاده شد که با توجه به اهداف پژوهش و شاخص‌های ارائه شده در ابزار پژوهش در بخش کیفی یافته‌ها مورد تحلیل قرار گرفت. هومن (۱۳۸۵) می‌نویسد: “روش تحلیل محتوا موقعی بکار می‌رود، که بخواهید، یک نوشته یا گفته‌ای را که ضبط شده، از لحاظ رخداد و تعداد تکرار مقوله‌ها یا پیشامدهای خاص، مکتوبات، نظرات یا رفتارهای مصاحبه‌شونده، تحلیل کنید.” واحد تحلیل در بخش کیفی شامل جمله، عبارت، مضمون و... بود. بعد از خواندن متن و درک کلی محتوا واحدهای معنی‌دار و کدهای اولیه که شامل مفاهیم (کلمه‌ها و عبارتهای مرتبط با نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در منابع و اسناد داخلی و خارجی و تجربه‌های مصاحبه‌شوندگان و ایده‌های آنها در خصوص پیشگیری از مصرف مواد در دانشگاه‌ها) بود استخراج شدند. در مرحله بعد کدهای اولیه مشابه در طبقات جامع‌تر طبقه‌بندی شدند و در نهایت مقوله کلی تعیین شد.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات پژوهش در بخش کمی

در بخش کمی تجزیه و تحلیل درست اطلاعات مستلزم به‌کارگیری دقیق روش‌های آماری اعم از توصیفی و استنباطی است. تا بدین وسیله یافته‌ها و نتایج تحقیق برای دیگران معنی‌دار و قابل قبول باشد. لذا در بخش کمی این پژوهش هم از آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار) و هم از آمار استنباطی (آزمون اولویت‌بندی فریدمن، آزمون لی‌هی و تحلیل عاملی) جهت مقایسه گروه‌های مورد مطالعه و به‌منظور پی بردن به معنی‌داری تفاوت بین آنها استفاده شد. تمام محاسبات انجام شده با استفاده از نرم افزار کامپیوتری SPSS صورت گرفت.

فصل چهارم

تجزیه و تحلیل داده‌های میدانی
پژوهش

مقدمه

هدف اصلی این پژوهش، شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران می‌باشد. برای دستیابی به این هدف، ابتدا با استفاده از روش کیفی مقوله‌های مرتبط با نیازها و روش‌های آموزشی در سه بخش شامل: ۱- مطالعه اسنادی ۲- مطالعه تطبیقی و ۳- مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند شناسایی شده‌اند. در مرحله بعد با انجام مرحله کمی پژوهش نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر از دیدگاه دانشجویان مورد تحلیل قرار گرفت و اولویت‌بندی شد.

در این فصل نتایج تحلیل داده‌های کیفی و کمی ارائه شده است. این فصل در دو بخش مجزا و بر اساس ارائه یافته‌های بخش کیفی و کمی پژوهش تنظیم شده است، در بخش اول این فصل به ارائه یافته‌های کیفی برآمده از تحلیل محتوای داده‌های حاصل از مطالعه اسنادی، مطالعه تطبیقی (اسناد خارجی) و مصاحبه‌های انجام شده با مشارکت‌کنندگان پژوهش که شامل ۹ نفر از متخصصین حوزه پیشگیری از اعتیاد و ۴۰ نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی، اختصاص داده شده است. بخش کیفی پژوهش در قالب چهار بخش زیر ارائه شده است:

۱- بخش اول: یافته‌های حاصل از تحلیل اسنادی (اسناد داخلی)

۲- بخش دوم: یافته‌های حاصل از تحلیل تطبیقی (اسناد خارجی)

۳- بخش سوم: یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه‌های انجام شده

۴- جمع‌بندی یافته‌های بخش کیفی پژوهش

بخش کمی پژوهش در قالب بخش‌های زیر سازماندهی شده است:

۱- بخش اول: یافته‌های توصیفی

۲- بخش دوم: یافته‌های استنباطی

بخش اول

تحلیل یافته‌های کیفی

بخش ۴-۱. یافته‌های حاصل از تحلیل

اسنادی(اسناد داخلی)

همان‌طور که در ابتدای فصل چهارم اشاره شد یکی از منابع مورد بررسی در بخش کیفی جهت شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران، اسناد داخلی بود. لذا برای دستیابی به این هدف، در مرحله بخش کیفی در بخش مطالعات اسنادی از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. بدین معنا که از میان منابع متعدد موجود در زمینه اعتیاد و پیشگیری از مصرف مواد، اسناد شامل کتاب، دستورالعمل آموزشی، طرح‌های پژوهشی، مقالات و فصلنامه‌های معتبر و مورد تأیید ستاد مبارزه با مواد مخدر که در ۱۰ سال اخیر به‌طور خاص در جامعه دانشجویی منتشر شده بود، انتخاب و مورد بررسی قرار گرفت. در این بخش تعداد ۲۰ سند داخلی از بین اسناد گردآوری شده در مرحله اول انتخاب و مبنای مطالعه در این بخش از پژوهش قرار گرفت. ابتدا با توجه به اهداف و شاخص‌های شناسایی شده در مبنای نظری پژوهش، ابزار چک لیست شامل مقوله‌های کلی پیشگیری از مصرف مواد در سطوح دانش، نگرش، مهارت و روش‌های آموزشی طراحی شد و منابع انتخاب شده با توجه به ابزار طراحی شده مورد بررسی قرار گرفت. برای تحلیل داده‌ها در این بخش از روش تحلیل محتوا استفاده شد. واحد تحلیل در بخش اسنادی پژوهش شامل جمله، عبارت، مضمون و... بود. روش تحلیل بدین شکل بود که بعد از خواندن متن و درک کلی محتوا واحدهای معنی‌دار و کدهای اولیه که شامل مفاهیم (کلمه‌ها و عبارت‌های مرتبط با نیازهای و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد بود استخراج شدند. در مرحله بعد کدهای اولیه مشابه در طبقات جامع‌تر که شامل مقوله‌های فرعی بودند طبقه‌بندی شدند و در مرحله آخر بعد از شناسایی مقوله‌های فرعی، کلیه مقولات شناسایی شده با توجه مقولات کلی تنظیم و در قالب جداول بخش اسنادی پژوهش ابتدا به تفکیک هر سند ارائه شدند. در نهایت، بعد از مرحله بررسی اسناد داخلی، مولفه‌های و شاخص‌های پیشگیری از مصرف مواد در قالب مقوله‌های اصلی و زیر مقوله‌ها در یک جدول نهایی که شامل نتایج بررسی و تحلیل اسناد داخلی بود ارائه شد.

جدول ۴-۱. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کتاب پیشگیری از اعتیاد با تمرکز بر دانشگاه

نوع سند مورد بررسی: کتاب پدیدآوردگان: دکتر حمید صرامی	سال انتشار: ۱۳۹۳ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: پیشگیری از اعتیاد با تمرکز بر دانشگاه	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و ...): دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: اختلالات روانی - خشم و پرخاشگری - خودکشی - مصرف تفنی مواد - فشارهای فردی - استقلال طلبی - درونگرایی - برونگرایی - افسردگی - ماجراجویی - لذت جویی - اضطراب - اختلالات ارثی یا بیولوژیک - ناپایداری عاطفی و احساسی - احساس عدم توانایی - عقده حقارت - عدم رشد شخصیت - اعتماد به نفس پایین - فقدان احساس لذت - ناتوانی در کسب لذت‌ها و ارضای معمول آن در زندگی - احساس رضایتمندی ضعیف - پایین بودن توانایی ابراز وجود - تمایل به خود بیمارنگری - احساس آرامش با مصرف مواد - کاهش درد و عواطف نامطلوب - خوب خوابیدن یا بیدار ماندن - کنجکاوی - خستگی - احساس غم و اندوه - دلنگی - اختلالات اضطرابی - استرس - ضعف در مهارت‌هایی مانند تفکر نقادانه - حل مسأله - رفتار قاطعانه - برقراری ارتباط - کنترل و مقابله با استرس - مقابله با هیجان‌ها - سابقه مصرف گذشته - احساس پوچی - لذت بردن از انجام کارهای هیجان‌آور - کنجکاوی - بزرگ جلوه دادن خود در نظر دیگران - عدم امیدواری به آینده - تقلید و خودنمایی - دور شدن از غصه‌ها - شکست عشقی - احساس پوچی در زندگی - احساس تنهایی و غربت - فرار از مشکلات - بی مسئولیتی - ناتوانی در حل مشکلات مسائل و مشکلات خانوادگی: فرار از منزل - تغییرات مرتبط با دوری از خانواده - غفلت از فرزندان - وجود الگوی نامناسب در خانواده - خانواده سیگاری و معتاد - از دست دادن نزدیکان - خانواده دیکتاتور - خانواده بدون کنترل - ازدواج ناموفق - بی عاطفگی در خانواده - عدم رضایت از خانواده - لجبازی با یکی از اعضای خانواده - خانواده آشفته - سبک رفتاری منسجم پاسخگو - سبک رفتاری سهل گیر و بی تفاوت - سبک رفتاری استبدادی - سبک رفتاری طرد کننده - سبک رفتاری آشفته - طرد شدگی و فقدان رابطه گرم و عاطفی - سابقه مصرف مواد در خانواده - مجاز بودن مصرف مواد و الکل در خانه - نگرانی به دلیل دور بودن از خانواده - اختلافات بین والدین - دعوا و مشاجرات خانوادگی - تحمل مشکلات زندگی - عدم امید به ازدواج در آینده نزدیک - داشتن والدین و بستگان معتاد - شکست در عشق و ازدواج - بستگان و فرزندان مصرف کننده - نداشتن امید به آینده - داشتن رابطه جنسی - دور بودن از محیط خانواده مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: خشونت در رفتارهای اجتماعی - دزدی و ارتکاب بزه - فحشاء - فشارهای میان فردی - برقراری ارتباط با دوستان - فشارهای ناشی از همسالان - کجروی - عدم اعتماد به محیط و آینده - اضطراب اجتماعی (خجالت و کمرویی) - رفتارهای توهین آمیز همسالان - فقدان مهارت در رد پیشنهادها - دوستان - عدم داشتن اطلاعات درست در مورد مواد - فرار از مشکلات - بیکاری و مشکلات مالی - طبقه اجتماعی - فشار همسالان - شخصیت ضد اجتماعی - عدم تعادل جامعه - همنوایی اجتماعی - پذیرش مواد به علت مورد مجازات و نیشخند قرار نگرفتن دیگران - نگرش مثبت دوستان به مواد مخدر - نفوذ و فشار اجتماعی - مورد توبیخ یا تأیید قرار گرفتن در گروه‌های خاص - انتظارات دیگران - فشار گروه همسالان - برقراری روابط دوستی با همسالان - در معرض خشونت قرار گرفتن - گرفتن تأیید رفتار از دوستان - مصرف مواد نشانه پذیرش در میان گروه حاشیه نشینی جمعیت زیاد - شیوع خشونت - فقدان ارزش‌های اخلاقی - مصرف مواد بعنوان یک هنجار - احترام گذاشتن به طرف مقابل برای تعارف تریاک - خلاء امکانات تفریحی - هم‌رنگی با جماعت - هم‌نشینی دانشجویان با دانشجویان معتاد - مخالفت با محدودیت‌های اجتماعی - محدود بودن فضای فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی - استرس‌های فرهنگی و اجتماعی - معاشرت با دوستان ناباب - بی سرپرستی - مخالفت با محدودیت‌های اجتماعی - سست شدن باورهای مذهبی - عدم امید به اشتغال مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): افت تحصیلی - بی علاقه‌گی به تحصیل - فشارهای تحصیلی - عدم علاقه به کلاس - احساس گمنامی در کلاس بزرگ - فشارهای تحصیلی و اضطراب امتحانات - شکست تحصیلی - عملکرد تحصیلی ضعیف - نداشتن حس جاه طلبی‌های تحصیلی - عدم انگیزه پیشرفت - برآورده شدن توقعات و انتظارات توسط دانشگاه - پایین بودن بهره هوشی - حوادث درون خوابگاه - انحراف از قواعد معمول دانشگاه - کمبود امکانات حمایتی - مشاوره‌های و درمانی - کمبود فعالیت‌های جایگزین - خودداری از ایجاد روحیه کار و تلاش اوقات فراغت و فضای خالی زیاد - نداشتن سرگرمی مناسب - استرس‌های درسی - فشار شب‌های امتحان - مشکلات سازگاری با موقعیت‌های جدید و ناآشنا - یکنواختی زندگی خوابگاهی - عدم وجود برنامه مشخص در خوابگاه - نگرانی درونی از وضعیت تحصیلی - محل استقرار خوابگاه‌ها به علت آلوده بودن - عدم تطبیق و هماهنگی با محیط دانشگاه - ترس از محیط ناشناخته - کنترل اجتماعی پایین در دانشگاه - دانشگاه محلی برای مصرف مواد - ترکیب حضور دانشجویان در خانواده - میهمانی خوابگاهی - جشن‌های پسران و دختران - جشن بازگشت به خوابگاه بعد از تعطیلات - ناتوانی مسئولین در برنامه‌ریزی برای پر کردن اوقات فراغت دانشجویان - دوست نداشتن رشته تحصیلی - همجواری دانشگاه و خوابگاه‌ها با محله‌های خرید و فروش مواد - سکونت در بیرون از خوابگاه‌های دولتی - غلبه بر خستگی درایام امتحانات - یکنواختی محیط خوابگاه - کمبود کانون‌های حمایتی در دانشگاه - الگو گرفتن از دوستان سال بالایی در خوابگاه‌ها - استفاده مواد برای نزدیک شدن به دیگران - هم‌رنگی با جماعت به خصوص در خوابگاه	
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر دانش پایین دانشجویان در مورد مواد مخدر - اطلاعات در مورد پیامدهای مواد مخدر - عدم اطلاعات در مورد مکانیزم‌های تأثیر مواد	

۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر احساس رضایت- خوشبختی و تجربیات مطبوع- ارزش های احساسی منفی- عدم پذیرش ارزش‌های سنتی- مصرف مواد باعث رفع دردهای جسمی و خستگی می شود- باعث کسب آرامش روانی و فراموشی مشکلات و گرفتاری ها می شود- باعث شب بیداری می شود- باعث تمرکز می شود- باعث لاغری می شود- با مصرف چند بار مواد کسی معتاد نمی شود- اگر فرد بخواهد تعادل روانی خود را حفظ کند باید مصرف مواد داشته باشد- مصرف مواد عملکرد اجتماعی و عقلانی را تقویت می کند- مصرف مواد باعث لذت بیشتر می شود- مصرف مواد سبب بی خیالی و آرامش می شود- مصرف مواد باعث تسکین بی حوصلگی، اضطراب، تنش و افسردگی می شود- مصرف مواد حافظه را تقویت می کند- مصرف تریاک باعث حفظ جوانی و سلامت می شود- مانع اختلالات قلبی و سکتة قلبی می شود- ناتوانی جنسی آقایان را درمان می کند- باعث درمان دردها می شود- تریاک منشا گیاهی دارد- حشیش باعث خلاقیت می شود باعث تجربه عرفانی می شود- حافظه را تقویت می کند- تلقی مصرف مواد به عنوان یک برنامه شاد- ضعف ایمان - ضعف اعتقادات مذهبی
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر تقویت اعتماد به خویشتن و احترام به خود- روش های مقابله با فشارهای محیطی و روانی- تقویت و توسعه ارتباطات دوستانه- مهارت خودگاهی- مهارت روابط بین فردی- مهارت های ارتباطی- مهارت تفکر خلاق- مهارت تصمیم گیری- مهارت حل مساله- مقابله با فشار- مقابله با هیجان های ناخوشایند- مهارت همدلی
۵- روش‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر تهیه و تدوین لوح های فشرده آموزشی به تفکیک مواد مختلف- پخش فیلم های مناسب از طریق مرکز مشاوره- تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی- تلویزیون و رسانه های گروهی- برگزاری کارگاه‌های آموزشی- گروه همسالان - برپایی نمایشگاه و مستندسازی- برگزاری مسابقات، نمایشگاه، اردو و آموزش در اردوها- دیدن و مصاحبه با افراد مصرف کننده
۶- نوع مواد مخدر مصرفی در بین دانشجویان حشیش- تریاک- هروئین- شیره- الکل- آمفتامین- ال اس دی- کوکائین- سیگار- قلیان- گراس- باربیتوریت ها- بنزودیازپین ها - الکل- اکستازی- قرص های اکس- کراک- شیشه- ماری جوانا- پیپ- اپیوم- گراس- مورفین- ترامادول- ریتالین- کراک- هروئین- قرص ها و شربت های حاوی کدئین- ديازپام و لورازپام- دیفنوکسیلات و ترامادول- بورپرونورفین- کوکائین- کریستال- ديازپام- فلوکستین

جدول ۴-۱. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کتاب حقایق درباره زندگی سالم و به دور از مواد

نوع سند مورد بررسی: کتاب پدیدآورندگان: دکتر فرهاد طارمیان	سال انتشار: ۱۳۹۳ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: حقایق درباره زندگی سالم و به دور از مواد	
شخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: کجکاوی- مصرف تفریحی- احساس خوش مفرط- نیاز به احساس آرامش- بی‌قیدی- کاهش درد- کاهش احساس نامطلوب- بیدار ماندن یا خوب خوابیدن- افزایش کارایی عضلانی- جسارت- خطر کردن- فشارهای روانی- آشفتگی ذهنی- خشم- اضطراب- خستگی- افسردگی- مقابله و رویارویی با جریان عادی- عزت نفس پایین- احساس حقارت- احساس منفی- تفکر منفی- نگرانی- لذت جویی- تسکین- فرار از انزوا- کاهش رنج تنهایی- اضطراب زیاد- وسواس فکری و عملی- افسردگی- شکست عاطفی- نداشتن انگیزه پیشرفت- سکونت در خانه‌های مجردی- خوش بینی غیر واقع بینانه- ضعف در مهارت‌های فردی مسائل و مشکلات خانوادگی: خانواده آشفته- الگوی نامناسب در خانواده- فضای پرتنش خانواده- مشاجرات و اختلاف میان والدین- نظارت و کنترل ضعیف والدین بر فرزندان- ارتباط نامناسب والدین مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: مهمانی‌ها و پارتی‌های ناسالم- در دسترس بودن مواد- ضعف در مهارت‌های اجتماعی- ارزان قیمت بودن مواد مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): عدم موفقیت در تحصیل- کمبود امکانات حمایتی، مشاوره‌ای و درمانی- عدم احساس تعلق و دلبستگی به محل تحصیل- کسالت بار بودن محل تحصیل	
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر کمبود اطلاعات در باره مواد مخدر- عدم آگاهی از عوارض انواع مصرف (دائمی- پزشکی- تفریحی)	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر پذیرش مصرف مواد به عنوان یک هنجار- نگرش مثبت در مورد تریاک (حفظ جوانی، حفظ سلامت، مانع اختلالات قلبی، درمان کننده بسیاری از دردها، بی‌ضرر است چون منشاء گیاهی دارد و درمان کننده ناتوانی جنسی مردان)- گرایش مثبت درباره خشیش (اعتیاد آور نیست، باعث خلاقیت می‌شود، باعث تجارب حرفه‌ای می‌شود، حافظه رو تقویت می‌کند) - وجود نگاه منفی به مراکز مشاوره، مشاوران، روان‌پزشکی و روان‌پزشکان	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر تفکر انتقادی- حل مسأله- رفتار قاطعانه- برقراری ارتباط با دیگران- کنترل و مقابله با استرس - مقابله با هیجان‌ها- کنترل رفتار- تصمیم‌گیری هوشمندانه- تقویت انگیزه درونی- تفکر درباره عوارض مصرف- تغذیه صحیح- اندیشه و تحلیل موقعیت- رفتارهای سازگارانه همراه با تحمل- اندیشیدن به راه‌های موثر و مفید- اعتقاد به وجود راه حل- خودشناسی و خودآگاهی- تنظیم اهداف زندگی- تصمیم‌گیری و حل مسئله- تفکر خلاق- روابط اجتماعی موثر- ابراز وجود یا قاطعیت- مقابله با هیجان‌های منفی و فشارهای روانی- مقابله موثر با استرس- مقابله مسئله مدار و هیجان مدار سالم- ورزش- هدف‌گذاری و طرح برای آینده- برنامه ریزی- تقویت اعتقادات مذهبی- پشتکار- مقابله با افکار منفی- نظم- داشتن اعتقاد و تعهد	
۵- روش‌های آموزشی	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی	

جدول ۴-۱-۳. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کتاب دانشجوی و اعتیاد

نوع سند مورد بررسی: کتاب پدیدآورندگان: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری دفتر مرکزی حراست	سال انتشار: ۱۳۷۹ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: دانشجوی و اعتیاد	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: عدم شناخت از خود در دوران انتقال - احساس مسئولیت و احساس استقلال - سرخوردگی - ایجاد فشار روانی - عدم انعطاف پذیری - برآورده نشدن کمبودهای عاطفی و عشقی و روحی در سنین جوانی - بالا بودن سطح توقعات - عدم اعتماد به نفس - خستگی - بیماری - گمراهی، یاس و افسردگی - ناهنجاری‌های رفتاری مثل عصبیت و تندخویی مسائل و مشکلات خانوادگی: احساس دین به خانواده به علت هزینه دانشگاه - فشارها و توقعات خانوادگی - مشکلات خاص در زندگی - کمبود محبت و عاطفه (دوری از خانواده) - عدم اعتماد والدین به فرزندان بخصوص جوانان - توقعات دست نیافتنی از فرزندان - عدم تناسب مادی خانواده ها و نیازمندی های جوان دوری از خانواده و داشتن آزادی بیشتر عدم تربیت صحیح خانوادگی - عدم واقع بینی در نوع تخلیه روانی جوان از ناحیه والدین مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: عدم رشد فکری و درک اجتماعی - بحران هویت - ضعف بنیان های اعتقادی و اخلاقی و کم رنگ شدن شاعر دینی - معضلات اجتماعی - معاشرت با دوستان ناباب - انحطاط اخلاقی - عدم ارتباط صحیح والدین با فرزندان - عدم آگاهی والدین از مشکلات فرزندان خودباختگی فرهنگی - عدم مشارکت جوانان در تصمیم گیری ها به علت مشکلات فرهنگی - تحمیل علایق و سلیق بزرگان به جوانان - ترویج فرهنگ های نامانوس از طرق مختلف مثل ماهواره، شبکه های ویدیویی، مجلات ، عکس، مقالات و رمان های جوان پسند، الگوهای متاثر از فرهنگ غرب - عدم خودباوری فرهنگی ترویج فرهنگ نقس‌مداری و لذت جویی در جامعه - تخریب ارزش های گذشته و عدم جایگذاری ارزش های مناسب (بحران هویت) و نفوذ فرهنگ‌های بیگانه - آزادی بدون اعطای ابزار صحیح شناخت - رفاه و خوشگذرانی رشد بی انگیزگی و برخی مفاسد اخلاقی کاهش سطح حساسیت به مسائل جاری و افزایش روند سطحی شدن بینش سیاسی دانشجویان - ترویج فرهنگ مصرف و مصرف گرایی - ضعف بنیان های اقتصادی در جامعه - ناعدالتی های اجتماعی - سیاست زدگی فعالیت های فرهنگی و اجتماعی - بیکاری - در دسترس بودن و فراوانی مواد مخدر - بی مهری و کمبود عاطفه اجتماعی - عدم تطابق بین نیازها و امکانات اجتماعی - اظهار نظر توده‌ای و سازمان نیافته در کلیه مسائل اجتماعی نبود فعالیت های فرهنگی - عدم پذیرش عقیده مخالف - افزایش خشونت در جامعه - دوست ناباب - مسائل جنسی - روابط نامشروع - انحطاط اخلاقی مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): عدم اعتماد به آینده شغلی - فشار درسی به علت بنیه کم علمی - بی علاقگی به رشته تحصیلی - تقویت حافظه بیدار ماندن برای مطالعه - کمبود امکانات تفریحی و ورزشی مناسب - انتخاب رشته صرفاً برای قبولی و بدون علاقه - عدم واقع بینی در نوع تخلیه روانی جوان از ناحیه مسئولان - عدم ارائه دانش و تجربه واقعیات به جوانان - برگزاری محفل های شب نشینی در خانه های دانشجویی - شیوع کسالت در جوامع دانشگاهی -- ضعف و یا فقدان زمینه های متنوع و تخصصی در تشکل های دانشجویی - کمبود حمایت در قالب مشاوره - عدم برخورد قانونی با گروه‌های غیر رسمی در محیط دانشگاه - خلاء مراکز فرهنگی و تفریحی مناسب در خوابگاه‌های متراکم دانشگاه‌ها - کمبود خوابگاه‌های رسمی - تماس دانشجویان هنر با اساتید، پیشکسوتان و هنرمندان مصرف کننده مواد - حساسیت و زودرنجی بیش از حد روحی در میان بعضی از دانشجویان بویژه دانشجویان هنر - فقدان برخی دستمایه های دینی وارزشی در موضوعات و متون های رشته های هنری - تماس دانشجویان کم بضاعت و دارای سطح فرهنگ پایین با دانشجویان قشر مرفه و خوش گذران - طرد دانشجوی - کاربردی نبودن رشته های دانشگاهی نداشتن بازار کار	
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر آگاهی بخشی حقوقی، روانی و اجتماعی اعتیاد - اطلاع رسانی کافی و لازم در مورد خطرات اعتیاد به دانشجویان	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر نگرش به اعتیاد به عنوان سرگرمی - وجود این اعتقاد در میان برخی از دانشجویان هنر که استعمال مواد مخدر یا از نوع نوشابه ای و یا استنشاق و یا تزریقی می‌تواند در خلق بهتر آثار هنری یاری رساند - اعتقاد به مصرف تفننی (مصرف حشیش به علت علائم کم ظاهری مصرف بیشتری دارد)	

۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر تقویت مهارت‌های شناختی لازم برای تشخیص موقعیت‌های خطرناک و اجتناب از آن‌ها - مهارت‌های اجتماعی ضروری برای مقاومت در برابر فشار همگنان برای استفاده از مواد- مهارت مقابله با هیجانات منفی- ایجاد تفکر مثبت- آموزش مقاومت در برابر پیشنهاد سوء مصرف مواد مخدر- مهارت امید به آینده- تقویت برنامه‌های آموزشی و ایجاد انگیزه تحصیلی- بالا بردن سطح امید به زندگی
۵- روش‌های آموزشی مسابقات ورزشی - فیلم- تئاتر- نشریات- مجله - تراکت- کارت‌های تبلیغاتی- سمینارها و کنفرانس‌ها- سخنرانی‌ها- مشاوره - استفاده از اساتید دانشگاهی - تقویت و تشکیل دفتر مشاوره با استفاده از کارشناسان فن - تشکیل و تقویت کانون‌های مبارزه با اعتیاد نظیر کانون سبز، اندیشه- انتشار نشریه ای خاص به منظور فرهنگ سازی و اطلاع رسانی- تشکیل کمیته‌های علمی - تهیه فیلم و سریال - ارائه واحد درسی اختیاری در دانشگاه‌ها -تشکیل میزگردهای دانشجویی- جذب متخصصین امر در دفاتر مشاوره-کمک گرفتن از تشکل‌های دانشجویی- استفاده از جریانات خود جوش دانشجویی - لوح فشرده- دید و بازدید دانشجویان از مراکز بازپروری معتادان و زندان‌ها و تماس نزدیک با قربانیان اعتیاد- تشکیل کانون‌های علمی- برگزاری همایش‌های دانشجویی در ارتباط یا اعتیاد- دعوت از سخنرانان، هنرمندان، کارگردانان سینمایی فعال در زمینه بزهکاری و مسائل اجتماعی - بردها و بولتن‌ها - برگزاری میتینگ- داستان نویسی و...- حضور افراد موفق در دانشگاه و ارتباط دانشجویان با آن‌ها- برگزاری نمایشگاه‌های عکس- برگزاری اردوهای علمی-زیارتی-سیاحتی با انگیزه فرهنگ سازی و ایجاد نشاط علمی و فرهنگی
۶- نوع ماده مخدر مصرفی سیگار- قلیان- الکل - تریاک - حشیش

جدول ۴-۱-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کتاب روان‌شناسی اعتیاد: از مقابله با عرضه تا کاهش تقاضای مواد اعتیادآور

نوع سند مورد بررسی: کتاب پدیدآورندگان: مجید قربانی – علیرضا ملازاده	سال انتشار: ۱۳۹۳ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: روان‌شناسی اعتیاد: از مقابله با عرضه تا کاهش تقاضای مواد اعتیادآور	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و ...) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: عزت نفس پایین - خودکارایی پایین - خطرپذیری مسائل و مشکلات خانوادگی: ضعف پایش و نظارت از طرف والدین مصرف مواد توسط والدین - عدم وابستگی پیوندهای خانوادگی مسائل و مشکلات اجتماعی: انضباط و برقراری ارتباط - مصرف مواد توسط دوستان - نگرش دوستان نسبت به مواد مخدر - در دسترس بودن مواد - هنجارگسیختگی - بی‌سامانی اجتماعی مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاه): افت تحصیلی	
۲- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر هنجارها و انتظارات نسبت به مواد - اعتیاد به یک عده ای می‌سازد و به عده ای دیگر نمی‌سازد - مصرف مواد باعث خلاقیت می‌شود - مواد مخدر همیشه از سوی یک آدم خلاف کار با چهره ای خطرناک به من تعارف می‌شود - مواد بر طرف کننده خستگی است - باید هر چیز را در زندگی یک بار تجربه کرد - هیچ جای قرآن نگفته مواد نکشید - مواد اعتیاد آور برای افراد بالای ۵۰ سال ضرر ندارد و مفید است - برای خواب خوب مفید است - مصرف تفریحی مواد اعتیاد آور نیست - یک بار مصرف مواد کسی را معتاد نمی‌کند - دوستی و معاشرت با افراد معتاد و شرکت در مجالس مصرف مواد اشکالی ندارد - افراد با اراده (و یا با هوش و تحصیل کرده) معتاد نمی‌شوند - تریاک درمان هر دردی است - نگرش‌ها و باورهای فرد نسبت به مواد - نگرش والدین نسبت به مواد - برداشت فرد از موقعیت‌های زندگی - اگر کم مصرف کنید معتاد نمی‌شوید	
۳- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر حل کشمکش‌ها/ کنترل خود عاطفی کنترل فردی - مهارت اضطراب - مهارت خشم - تصمیم‌گیری و حل مشکل مهارت برقراری - مهارت قاطعانه عمل کردن - مهارت‌های تحسین و تمجید کردن - مهارت‌های امتناع - مهارت‌های جلب حمایت - مهارت خودآگاهی - مهارت همدلی - مهارت‌های ارتباطی - مهارت‌های بین فردی - مهارت‌های حل مسأله مهارت‌های تصمیم‌گیری - مهارت‌های تفکر خلاق - مهارت‌های تفکر انتقادی - مهارت‌های مقابله با هیجانات - مهارت‌های مقابله با استرس	

نوع سند مورد بررسی: بسته آموزشی پدیدآوردگان: دکتر ربابه نوری	سال انتشار: ۱۳۹۱ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: بسته آموزشی توانمندسازی دانشجویان در دانشگاه	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها: مسائل و مشکلات فردی: بیماری‌ها و مشکلات روان شناختی - تسکین احساسات منفی - دست یافتن به آرامش - فرار از مشکلات - به گذشته فکر کردن - درماندگی - عصبانیت و پرخاشگری - بی‌ملاحظگی - یأس و ناامیدی - سرزنش خود و دیگران - استفاده از مقابله هیجان‌مدار ناسالم - عزت نفس پایین - افسردگی - اضطراب - کمرویی یا خجالت - ضعف در مهارت های مقابله با استرس - ناکامی ها - شکست در روابط عاطفی - نارضایتی از بدن و ظاهر خود - میل به تجربه هر چیزی مسائل و مشکلات خانوادگی: بی سرپرستی یا بدسرپرستی - ضعف در مهارت‌های اجتماعی - ناتوانی در برقراری ارتباط یا تداوم روابط دوستانه و صمیمانه - مصرف کننده در خانواده - زندگی در محله های آلوده - زندگی در خانواده های پر تنش و آشفته - فقدان روابط گرم و صمیمی بین والدین و فرزندان - غفلت و بی توجهی نسبت به فرزندان - ناتوانی یا ضعف در دنبال کردن برنامه های زندگی - نداشتن وقت کافی برای انجام فعالیت هاب مختلف - برخوردهای سختگیرانه والدین - برخوردهای سهل گیرانه مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: روابط ناسالم - بی بندوباری - مصرف و فشار همسالان - توصیه های غیر تخصصی دیگران ناتوانی در نه گفتن به دیگران - دسترسی آسان به مواد - دوستی با افراد مصرف کننده - دوستی با افراد دارای رفتارهای ناهنجار و نامتعارف اجتماعی - زندگی در فرهنگ هایی که مصرف مواد متعارف است - ضعف قوانین و مقررات جدی ضد مصرف مواد - محرومیت های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی - نارضایتی از روابط اجتماعی خود - فشار دوستان و همسالان - اختلال سلوک (درگیری فیزیکی - نزاع - تهدید دیگران و ..) مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): عدم دستیابی به اهداف در دانشگاه - عدم دسترسی به خدمات مشاوره ای و حمایتی - مشکلات اداری در دانشگاه - نداشتن محیط خصوصی و خلوت - درگیری و مشاجره با اساتید و کارمندان - درگیری و مشاجره با هم اتاقی ها - امتحانات فشرده و سخت - انجام تکالیف سنگین درسی - عدم سازگاری با زندگی دانشجویی - عدم سازگاری با زندگی خوابگاهی	
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر: تعریف و تشریح مواد و عوارض آن - عدم اطلاعات و دانش درست درباره اعتیاد، مواد و تأثیرات آن - افزایش دانش از طبقات مواد - افزایش اطلاعات در مورد شناخت عوامل خطر - افزایش اطلاعات در مورد شناخت عوامل محافظت کننده - افزایش دانش در مورد رابطه بین مصرف مواد و نگرش های سالم نسبت به مشکلات	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر: باور به آسیب‌ناپذیر بودن - علت اعتیاد بی دردی و خوشگذرانی است - اگر اطلاعات کافی داشته باشی و مواد رو خوب بشناسی، معتاد نمی شوی - اگر تغذیه خوب داشته باشی می توانی مواد مصرف کنی ولی معتاد نشوی - فقط افراد لایبالی، بی اراده و بی مسئولیت دچار اعتیاد می شوند - اگر افراد با ملاحظه و با حساب و کتاب مواد مصرف کنند، معتاد نمی‌شوند - اعتیاد در اثر فقر و بیکاری ایجاد می‌شود - جوان ها چون سرگرمی ندارند سراغ مواد می روند - اگر مواد به بدنت بسازد مشکلی ایجاد نمی‌کند - مواد به بعضی ها می سازد به بعضی ها نمی سازد - با مصرف مواد بعضی تجربه های عارفانه به فرد دست می دهد - افراد از خوشی بیش از حد به مواد روی می آورند - کسی که به سراغ مواد می رود فردی است که به هیچ چیزی اعتقاد ندارد - انسان باید همه چیز را تجربه کند حتی مواد را - مصرف تفننی و تفریحی هیچ کس را معتاد نمی کند - بهتر است انسان هوشیار باشد و به سراغ موادی مثل حشیش برود که اعتیاد ندارد - اگر کم مصرف کنی معتاد نمی شوی - مواد اگر از جنس خوب و عالی باشد اعتیاد نمی آورد - معتادان همه از افراد بی سواد و از اقشار پایین است - بعضی از مواد ذهن انسان را خلاق می کند - موادی که از گیاهان به دست می آیند به علت طبیعی بودن، مضر هستند - مواد تسکین دهنده خوبی هستند و درد، غصه و مشکلات را از انسان دور می کنند	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر: سبک‌های مقابله با هیجانات منفی - مهارت حل مسأله - مهارت قاطعیت - احترام به حقوق دیگران - مهارت‌های انتخاب دوست - مهارت مقابله با استرس - ارتباطات و دوستی‌ها - دوستی و دوستی با جنس مخالف - مهارت قاطعیت - ارتباط خوب و غنی با خانواده - حمایت والدین از فرزندان (عاطفی، فکری و اطلاعاتی، اجتماعی و مالی) - احساسات مثبت (شادی، امید، عشق، اعتماد، همدلی، مسئولیت یا تعهد)	
۵- روش‌های آموزشی: تکنیک آموزش فعال بارش فکری - تکنیک آموزش فعال بحث گروهی - تکنیک آموزش فعال استفاده از گروه بندی - تکنیک آموزش فعال ایفای نقش	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی: حشیش - قرص اکس - ریتالین - آرامبخش ها یا داروهای اضطراب - ترامادول - سیگار - قلیان - الکل - تریاک - شیره - هروئین - کدئین	

جدول ۴-۱-۶ یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای طرح بررسی اثربخشی آموزش‌های پیشگیرانه از مصرف مواد مخدر در خوابگاه‌های دانشجویی دانشگاه‌های علوم پزشکی

نوع سند مورد بررسی: طرح پژوهشی پدیدآورندگان: دکتر محسن وزیریان	سال انتشار: ۱۳۸۵ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: بررسی اثربخشی آموزش‌های پیشگیرانه از مصرف مواد مخدر در خوابگاه‌های دانشجویی دانشگاه‌های علوم پزشکی	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: مسائل و مشکلات خانوادگی: مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: پذیرفته شدن در جمع دوستان حاضر به مصرف مواد مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی):	
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر آگاهی و شناخت دانشجویان نسبت به مواد مخدر با افزایش سن - توجه به دوره نوجوانی به عنوان خطرناک‌ترین دوره زندگی	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر مقاطع مختلف تحصیلی بر روی نگرش دختران نسبت به مواد مخدر تاثیر دارد- نگرش پسران نسبت به مواد مخدر از نگرش دختران مثبت‌تر است - نگرش مثبت به مواد- افزایش محبوبیت با مصرف سیگار- مفید بودن تریاک برای بیماران دیابتی- تقویت حافظه با مصرف حشیش- مصرف تا قبل از اعتیاد- مصرفی برخی مواد ضرری ندارد- مصرف مواد آدم را بی خیال و راحت می‌کند- برخی از پزشکان معتقدند که مصرف مشروبات الکلی مفید است- مواد مخدر باعث بهتر شدن روابط جنسی می‌شود- حشیش را ماده اعتیاد آور نمی‌دانند- کسی که اراده قوی داشته باشد با مصرف گاه به گاه معتاد نمی‌شود- مواد مخدر را یک بار هم باید مصرف کرد- خطر مشروبات الکلی کمتر از سایر مواد است- مصرف مواد اگر به اعتیاد منجر شود اشکال ندارد- مصرف تفریحی مواد مخدر اشکال ندارد- فرد معتاد هروقت بخواهد می‌تواند اعتیاد خود را ترک کند- مصرف قرص‌های اکستازی با ابتلاء به ایدز ارتباطی ندارد- کسانی که تریاک می‌کشند دیرتر پیر می‌شوند- تعارف دوستان به مصرف موجب معتاد شدن نمی‌شود- استفاده از مواد راه درستی برای رسیدن به آرامش و راحتی است- مصرف در جمع دوستان باعث اعتیاد نمی‌شود- بهتر شدن روابط زناشویی با مصرف مواد- مصرف گاه به گاه تریاک برای سلامتی مفید است- مصرف تریاک روش درستی برای کاهش دردهای جسمانی است- نگرش حرفه ای به مفید بودن مصرف برخی مواد مخدر در رشته های پزشکی	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر	

جدول ۴-۱-۷. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای طرح بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر کاهش گرایش به سوء مصرف در دانشجویان دانشگاه شهر اراک در سال ۹۳-۹۴

نوع سند مورد بررسی: طرح پژوهشی پدیدآورندگان: دکتر ذبیح پیرانی-عبدالله رحیمی	سال انتشار: ۱۳۹۵ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر کاهش گرایش به سوء مصرف در دانشجویان دانشگاه شهر اراک در سال ۹۳-۹۴	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: گرایش به خطر پذیری- تجربه اندوزی- بزرگ نشان دادن خود فشار روانی- استرس- ناامیدی- عزت نفس پایین- ناتوانی در بیان احساسات- خطر پذیری بالا به علت عدم آگاهی- سبک اسنادی منفی- نظر منفی نسبت به خود و محیط- تخریص‌ناختی مسائل و مشکلات خانوادگی: مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: فشار همسالان همراهی و همرنگی با دیگران - تأثیر پذیری اجتماعی مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی):	
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر اطلاعاتی در مورد مصرف مواد	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر بالاتر بودن میزان توجه، دقت و تلاش دختران در کلاس‌های مهارت آموزی نسبت به پسران	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر کنار آمدن با مشکل‌ها- بیان خواسته‌ها به صورت کلامی و منطقی- عدم مهارت رویارویی- عدم مهارت‌های حل مسأله- عدم ارتباط- رفتار سازگاران به افراد پیرامون در جهت سلامت روان- عکس العمل مناسب در شرایط بحرانی- خودآگاهی- مهارت‌های ارتباطی- مقابله با فشار روانی- ایمن سازی در مقابل استرس- مهارت دیدگاه شناختی رفتاری به دانش آموزان- تصمیم گیری- رفتار خود هدایتی- مدیریت اضطراب- مهارت‌های ارتباطی- مهارت‌های اجتماعی- جرات ورزی- مصون سازی روانی-	
۵- روش‌های آموزشی روش نیمه سازمان یافته- سخنرانی- از طریق همسالان- بحث سقراطی- بازسازی شناختی- مسأله‌گشایی- آموزش خود فرمانی- آموزش تقویت خود و اقداماتی در جهت تغییر محیط- استفاده رسانه‌ها- ارائه در قالب واحد درسی- کارگاه‌های آموزشی اختیاری	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی	

جدول ۴-۱. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای طرح بررسی شیوع مصرف مواد در بین دانشجویان مذکر مقاطع تحصیلی کارشناسی و دکتری و ورودی سال ۱۳۷۵-۱۳۷۴ دانشگاه‌های علوم پزشکی و دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، اصفهان، شیراز، تبریز و مشهد

نوع سند مورد بررسی: پایان نامه پدیدآورندگان: دکتر سید احمد رضایی	سال انتشار: ۱۳۷۹ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: بررسی شیوع مصرف مواد در بین دانشجویان مذکر مقاطع تحصیلی کارشناسی و دکتری و ورودی سال ۱۳۷۵-۱۳۷۴ دانشگاه‌های علوم پزشکی و دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، اصفهان، شیراز، تبریز و مشهد	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: کنجکاوی- کسب لذت- تسکین درد های جسمی مسائل و مشکلات خانوادگی: ناکامی در ازدواج- تعارف خانواده- مصرف خانواده- مشکلات خانوادگی مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: کمبود روابط عاطفی- تعارف دوستان- بیکاری- سنت مذهبی- ضعف در اعتقادات مذهبی- تأثیر قومیت در مصرف حرفه‌ای مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): شکست یا موفقیت در امتحانات- قوانین انضباطی مربوط به مصرف مواد در دانشگاه‌ها- تأثیر محل تحصیل در مصرف حرفه‌ای- شروع مصرف هم در دانشگاه و هم خارج دانشگاه	
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر عدم آگاهی نسبت به عوارض مصرف تفنی- عدم اطلاعات درست در مورد مواد	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر مصرف تفنی مواد اعتیادآور نیست	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر تأثیر مثبت دین و التزام به انجام دستورات در جلوگیری از یک رفتار انحرافی	
۵- روش‌های آموزشی	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی سیگار- الکل- حشیش - تریاک - هروئین - شیره- آمفتامین - ال اس دی،- کوکائین	

جدول ۴-۱. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای طرح بررسی مقایسه‌ای میزان مصرف مواد مخدر، روان‌گردان‌ها، مشروبات الکلی در بین دانشجویان خوابگاه‌های خودگردان و مجردی و خوابگاه‌های درون‌دانشگاهی

نوع سند مورد بررسی: طرح پژوهشی پدیدآورندگان: دکتر علی فرنام و همکاران	سال انتشار: ۱۳۹۵ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: بررسی مقایسه‌ای میزان مصرف مواد مخدر، روان‌گردان‌ها، مشروبات الکلی در بین دانشجویان خوابگاه‌های خودگردان و مجردی و خوابگاه‌های درون‌دانشگاهی	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و ...) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: تسکین درد- اضطراب- کنجکاوی- افسردگی ناشی از دل‌تنگی- عدم خودساختگی- شکست عشقی مسائل و مشکلات خانوادگی: دوری از خانواده- بالا رفتن سن ازدواج- وضعیت اقتصادی خانواده- عدم کنترل خانواده مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: امکانات تفریحی کم و نامناسب- ارتباط با فرهنگ‌های مختلف و سازگاری با شرایط جدید- مواجه شدن با نقش جدید و گسترش ناگهانی روابط اجتماعی- اعتقادات مذهبی- مصرف کنار دوستان- در دسترس بودن مواد در جشن‌ها- معاشرت با دوستان مصرف‌کننده- نبود فعالیت‌های فرهنگی ممانعت‌کننده از گرایش به مواد مخدر- ارزان بودن مواد مخدر- تأثیر قومیت مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): عدم حمایت روحی در خوابگاه- عهده‌دار شدن مسئولیت‌های مختلف در خوابگاه- فشار درسی- نقش همکلاسی- شکست تحصیلی- امکانات تفریحی ناچیز و نامناسب در دانشگاه- زندگی در اماکن بدون نظارت خانواده مثل خوابگاه و خانه‌های استیجاری- شیوع اختلالات عاطفی و روانی در دانشجویان مقیم خوابگاه- استاندارد نبودن اتاق‌های خوابگاه‌ها- تعداد جمعیت زیاد در یک اتاق خوابگاه- درهم ریختگی ناخواسته افراد در خوابگاه- عدم استقلال در خوابگاه- اخلاقیات و روحیات متفاوت در خوابگاه- عدم نظارت کافی دانشگاه‌ها، آموزشگاه‌ها و خوابگاه‌ها- شیوه‌های نامناسب آموزشی- بی‌توجهی به نیازهای دانشجویان- فقدان مقررات جدی منع مصرف- عدم حمایت و طرد- عدم آشنایی با فرهنگ‌های دیگر در محیط خوابگاه‌ها- شیوع مصرف مواد مخدر با زندگی در خانه دانشجویی و یا به تنهایی	
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر پایین بودن سطح اطلاعات و آگاهی در مورد مواد مخدر	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر با یک بار مصرف کسی معتاد نمی‌شوند- مشروبات الکلی ضرری ندارد	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر تقویت اعتقادات مذهبی - برنامه‌ریزی تحصیلی موفق - ارتقاء اعتماد به نفس - ایجاد هدفمندی و ثبات در مسیر زندگی - کسب حمایت‌های لازم - غنی‌سازی اوقات فراغت دانشجویان خوابگاهی	
۵- روش‌های آموزشی برنامه‌های ورزش در رشته‌های مختلف- اتاق تلویزیون- استفاده پیام الکترونیکی- فیلم، کامپیوتر و اینترنت- روش پرسش و پاسخ- تدارک اردوهای داخل و خارج استان- بهبود و زیباسازی فضای خوابگاه- برگزاری مسابقات ورزشی و تفریحی- برگزاری اردوهای هدفمند و برنامه‌ریزی شده (زمینه‌ساز آشنایی، صمیمیت، ارتقاء روابط اجتماعی، ارتباط صمیمانه با مسئولین، ارائه آموزش‌های لازم از جمله برخی مهارت‌های لازم برای زندگی شاد).	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی سیگار- الکل- تریاک- قلیان- حبشیش- شیشه- قرص‌های اکستازی و متامفتامین- اکس و هروئین- قرص‌های روان‌گردان- شیره- آمفتامین- ال اس دی- کوکائین- ماری‌جوآنا- مسکن و آرام بخش	

جدول ۱-۴-۱۰. یافته‌های حاصل از تحلیل سنجش و نگرش دانشجویان نسبت به اعتیاد، مواد مخدر و روان‌گردان‌ها و مقایسه تأثیر آموزش پیشگیرانه از طریق اسلاید، فیلم مستند و داستانی

نوع سند مورد بررسی: طرح پژوهشی پدیدآورندگان: دکتر مراد شریعت زاده و دکتر احمد سوری	سال انتشار: ۱۳۹۱ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: سنجش و نگرش دانشجویان نسبت به اعتیاد، مواد مخدر و روان‌گردان‌ها و مقایسه تأثیر آموزش پیشگیرانه از طریق اسلاید، فیلم مستند و داستانی	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها	
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر بالا بودن دانش پسران نسبت به دختران نسبت به مواد مخدر	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر بالا رفتن سن و افزایش نگرش مثبت به مواد	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت‌های اجتماعی	
۵- روش‌های آموزشی تبلیغات به صورت فیلم- کلیپ آموزشی- کاریکاتور- اسلاید- فیلم داستانی (بیان غیرمستقیم) - فیلم مستند (بیان مستقیم)	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی	

جدول ۴-۱۱. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای طرح شیوع‌شناسی مصرف مواد در میان دانشجویان دانشگاه‌های تابع وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بررسی عوامل خطر و حفاظت‌کننده

نوع سند مورد بررسی: طرح پژوهشی پدیدآوردگان: دکتر حمید یعقوبی و همکاران	سال انتشار: ۱۳۹۲ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: شیوع شناسی مصرف مواد در میان دانشجویان دانشگاه‌های تابع وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی و بررسی عوامل خطر و حفاظت کننده	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و ...) دانشجویان در دانشگاه‌ها: عصبانیت و پرخاشگری- مسائل و مشکلات فردی: هیجان طلبی- اختلالات افسردگی - تسکین دردهای جسمی-کنجکاوی- ناامیدی نسبت به آینده- احساس پوچی- توجه طلبی- احساس غمگینی، دلشوره و اضطراب- تجربه کردن- عدم آرامش - احساس خوب داشتن- استرس- بی خیال شدن، رسیدن به خلسه و نوشگی مسائل و مشکلات خانوادگی: لجبازی با خانواده- عدم صمیمیت در خانواده- (اهمیت قائل نشدن برای خانواده) - مورد اهمیت خانواده نبودن- اعتقاد به توقع بیش از حد خانواده‌ها از آن‌ها- عدم درک خانواده‌ها- عدم توانایی در مطرح کردن مشکلات با خانواده- نداشتن اوقات خوش با والدین- نگرش مثبت به مواد در والدین- نگرانی نسبت به پیدا کردن شغل در آینده مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: نگرانی از مشکلات مالی- نارضایتی از زندگی- داشتن اوقات خوش با دوستان- دانشجویان مصرف کننده سیگار و قلیان و مشروبات الکلی در بین دوستان- سهولت دسترسی به مواد -کافی ندانستن امکانات تفریحی در جامعه- مصرف مواد در دوستان مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): تحمل میزان زیادی از نگرانی و فشار روانی به خاطر درس- نارضایتی از گذران اوقات فراغت- بیدار ماندن - اعتقاد به مناسب نبودن رفتار مسئولین- اعتقاد به مناسب نبودن رفتار اساتید - عدم رضایت از ورود به دانشگاه-کافی ندانستن امکانات تفریحی در دانشگاه- نبودن نظارت خانواده در خوابگاه- تشویق همسالان در محیط های دانشجویی	
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر: عدم اطلاع کافی در مورد مواد مخدر- آگاهی در خصوص ویژگی‌های مواد و تبعات مصرف آن‌ها- ارائه اطلاعات درست	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر: باور به رواج مصرف مواد در دانشجویان (بیش برآورد)- نگرش مثبت به مواد در خود فرد-نداشتن اعتقادات مذهبی- عدم پایبندی به مذهب- مبهم دانستن آینده- امتحان مواد برای یک بار را بدون عیب می‌دانند- نگرش والدین، فرد و نگرش فرد و دوستان - اعتقاد به دسترسی آسان تر مواد در شهر نسبت به محیط دانشگاه	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر: مهارت ارتقاء اعتماد به نفس - مهارت‌های برقراری ارتباط با دیگران- مهارت‌های برقراری ارتباط با جنس مخالف- برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت- مهارت‌های سازگاری- مهارت‌های زندگی- برنامه های مدیریت خشم و استرس	
۵- روش‌های آموزشی	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی قلیان - سیگار - مشروبات الکلی - تریاک - کدیین - دیازپام - فلوکستین- ترامادول - کدیین- ترامادول - حشیش - شیره- هروئین- الکل- آمفتامین- ال اس دی	

جدول ۴-۱۲. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای شیوع‌شناسی مصرف مواد در میان دانشجویان دانشگاه‌های تابع وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بررسی عوامل خطر و حفاظت‌کننده

نوع سند مورد بررسی: طرح پژوهشی پدیدآورندگان: دکتر حمید یعقوبی و همکاران	سال انتشار: ۱۳۹۲ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: شیوع شناسی مصرف مواد در میان دانشجویان دانشگاه‌های تابع وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بررسی عوامل خطر و حفاظت‌کننده	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: عصبانیت و پرخاشگری- هیجان طلبی اختلالات افسردگی عمده (ماژور)- اختلالات انتطیاقی- اختلال اضطرابی- تسکین دردهای جسمی- کنجکاوی- ناامیدی نسبت به آینده- احساس پوچی- توجه طلبی- احساس غمگینی- تجربه کردن- عزت نفس پایین مسائل و مشکلات خانوادگی: نارضایتی از زندگی- زندگی دور از خانواده و اقوام نزدیک‌جایی با خانواده- عدم صمیمیت در خانواده (کم)- اهمیت قائل نشدن برای خانواده- مورد اهمیت خانواده نبودن- اعتقاد به توفه بیش از حد خانواده‌ها از آنها- عدم درک خانواده‌ها- عدم توانایی در مطرح کردن مشکلات با خانواده- نداشتن اوقات خوش با والدین- در همه موارد مصرف مواد در خانواده دانشجویان مصرف کننده بیشتر است- نگرش مثبت به مواد در والدین مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: ناتوانی در مقابله فشار همسالان و اجتماعی- نگرانی از مشکلات مالی- نارضایتی از گذران اوقات فراغت- داشتن اوقات خوش با دوستان- سهولت دسترسی به مواد- نگرش مثبت به مواد در دوستان- مصرف مواد در دوستان- فشار اجتماعی- اعتقاد به تهیه راحت مشروبات الکلی و مواد مخدر- کافی ندانستن امکانات تفریحی در جامعه مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): تحمل میزان زیادی از نگرانی و فشار روانی به خاطر درس- نخوابیدن- نگرانی نسبت به پیدا کردن شغل در آینده- اعتقاد به مناسب نبودن رفتار مسئولین- اعتقاد به مناسب نبودن رفتار اساتید- عدم برآورده شدن توقعات و انتظارات دانشجویان توسط دانشگاه- ناتوان دانستن دانشگاه در برنامه ریزی مناسب برای اوقات فراغت دانشجویان- عدم رضایت از ورود به دانشگاه- کافی ندانستن امکانات تفریحی در دانشگاه- نبودن نظارت خانواده در خوابگاه- مصرف مواد در دانشجویان غیر بومی و خوابگاهی- مصرف در دانشجویان دارای منزل مجردی- وجود تفاوت نوع مواد مصرفی در استان‌ها و قومیت‌های مختلف	
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر عدم اطلاع کافی در مورد مواد مخدر	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر باور به رواج مصرف مواد در دانشجویان (بیش برآورد)- نگرش مثبت به مواد در خود فرد- کم خطر دانستن مواد مخدر- نداشتن اعتقادات مذهبی- عدم رعایت آداب مذهبی- مهم دانستن آینده- موجه دیدن امتحان مواد برای یک بار- نگرش والدین، فرد و دوستان- نادرست دانستن مصرف تریاک و حبشیش- اعتقاد به دسترسی آسان تر مواد در شهر نسبت به محیط دانشگاه- نگرش منفی به دانشگاه	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر ارتقاء اعتماد به نفس- مهارت‌های برقراری ارتباط با دیگران- برقراری ارتباط با جنس مخالف- مهارت‌های سازگاری در خوابگاه- ارائه اطلاعات درست- برنامه‌های مدیریت خشم و استرس- تصحیح نگرش- برنامه پیشگیرانه جهت مواد سخت- اقدامات پیشگیرانه در مورد سه ماده پرمصرف قلیان، سیگار و مشروبات الکلی- اختصاص دو واحد درسی برای آموزش مهارت‌های زندگی- آموزش در خصوص ویژگی‌های مواد و تبعات مصرف آن‌ها- اصلاح هنجارها	
۵- روش‌های آموزشی تقویت تشکل‌های دانشجویی با تاکید بر نقش مثبت همسالان- تقویت ارتباط دانشگاه و دانشجو با خانواده- نظارت بیشتر بر اعطای مجوز به خوابگاه‌ها- استفاده از برنامه‌های ورزشی- برنامه‌های فرهنگی- فوق برنامه‌ها و تقویت برنامه‌ها در دانشگاه‌ها به ویژه دانشجویان خوابگاهی- انجام فعالیت‌های انتظامی، حراستی و تدوین قوانین سختگیرانه برای در اختیار داشتن مواد در دانشگاه- ابلاغ سیاست‌های جامع پیشگیری از مصرف مواد در محیط‌های دانشگاهی توسط متولیان آموزش عالی- تمرکز بر برنامه‌های پیشگیرانه مراکز مشاوره دانشگاه‌ها	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی قلیان- سیگار- مشروبات الکلی- تریاک- کدین- دیاپام- فلوکستین- ترامادول- حبشیش- شیره- هروئین- الکل- آمفتامین- ال اس دی	

جدول ۴-۱-۱۳. یافته‌های حاصل از محتوای تحلیل طرح بررسی رابطه بین تحمل ناکامی و مهارت‌های مقابله‌ای با شرایط پر استرس با آمادگی به اعتیاد به مواد مخدر در دانشجویان

نوع سند مورد بررسی: پایان نامه پدیدآورندگان: فریبا رحمانی	سال انتشار: ۱۳۹۶ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: بررسی رابطه بین تحمل ناکامی و مهارت‌های مقابله‌ای با شرایط پر استرس با آمادگی به اعتیاد به مواد مخدر در دانشجویان	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: بزرگتر جلوه دادن خود- تسکین درد زمینه‌های روانی- ویژگی‌های شخصیتی- ناراحتی‌های عصبی و روانی- کنجکاو- کسب تجربه- قدرت شناختی ضعیف- استفاده از سبک‌های مقابله‌ای ناکارآمد- هیجان خواهی مسائل و مشکلات خانوادگی: نداشتن همسر- دوری از خانواده مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: پذیرفته شدن در جامعه- رفتارهای پرخطر- فقر- بیکاری- نداشتن تفریح- تمایل به هنجارشکنی مشکلات اقتصادی- نداشتن درآمد کافی- در دسترس بودن- بحران‌ها و نابسامانی‌های اجتماعی- جبران محدودیت‌های اجتماعی مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): عوامل استرس‌زای زندگی دانشجویی- حجم زیاد درس- رقابت‌های فشرده	
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر ارائه اطلاعات در مورد مواد و تأثیرات آن	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر بالاتر بودن میزان توجه، دقت و تلاش دختران در کلاس‌های مهارت‌آموزی نسبت به پسران	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت‌های سازگاری- مهارت‌های تاب‌آوری- مهارت‌های هوش هیجانی- خودکارآمدی و روش‌های مقابله با استرس - راهبرد مقابله‌ای مسأله‌مدار	
۵- روش‌های آموزشی	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی سیگار- مشروبات الکلی - مواد مخدر گل- حشیش- تریاک	

جدول ۴-۱-۱۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای تأثیر برنامه‌های پیشگیری از سوء مصرف مواد بر آگاهی، نگرش و مهارت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تبریز

نوع سند مورد بررسی: پایان نامه پدیدآورندگان: الهام هوشیار آزاد	سال انتشار: ۱۳۹۱ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: تأثیر برنامه های پیشگیری از سوء مصرف مواد بر آگاهی، نگرش و مهارت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تبریز	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: تمایل به کسب تجربه- کنجکاوی- افزایش اعتماد به نفس- کاهش وزن- تفاوت علایق فردی مسائل و مشکلات خانوادگی: مصرف توسط خانواده- در دسترس بودن مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: اصرار دوستان- مصرف دوستان- میل به افزایش آزادی خواهی جوانان- مشکلات مالی- قیمت و شرایط اجتماعی- تعارضات فردی و فرهنگی- آزادی بیشتر و کنترل کمتر بر پسرها مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): استرس تحصیلی- افزایش تمرکز و توانایی- افزایش ساعت بیداری- عدم نظارت والدین (خوابگاه)- دوری از حمایت خانواده (خوابگاه)- امکان تفریحی پایین- نظارت محدود مسئولین بر خوابگاه‌ها	
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر بالاترین آگاهی دانشجویان نسبت به تریاک است- آگاهی کم نسبت به مواد جدید توهم زا - ارتباط معنی دار بین جنس و سن افراد و آگاهی آنها در مورد مواد روان گردان- اطلاعات و آگاهی از خطرات سوء مصرف	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر نگرش مثبت به مواد در مصرف مواد	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر ناتوانی در مهارت های انطباقی- دیدگاه پیشگیرانه کاهش تقاضا (ایجاد حصار ذهنی برای فرد تا علی رغم دسترسی آسان به مواد، اشتیاق و انگیزه ای برای مصرف نداشته باشد)- آموزش مهارت های زندگی نظیر ارتباط موثر- مهارت های خودآگاهی- حل مسأله- مقابله با استرس و به کار بستن آنها با خودکارآمدی در دانشجویان و به تبع آن سلامت روانی- مهارت اجتماعی	
۵- روش‌های آموزشی فیلم آموزشی- سخنرانی- استفاده از اینترنت- ارائه اطلاعات مثبت و هم اطلاعات منفی- برگزاری آموزش‌ها به صورت جلسات کوتاه- ارائه واحد درسی مهارت های اجتماعی در طول یک ترم- اختصاص امکانات مشاوره ای بهتر- سالم سازی محیط خوابگاه-	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی الکل- حشیش- هروئین	

جدول ۴-۱۵. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای عوامل خطر و محافظت‌کننده از سوء مصرف مواد از منظر دانشجویان کشور: یک مطالعه کیفی

نوع سند مورد بررسی: مقاله پدیدآورندگان: دکتر طارمیان و همکاران	سال انتشار: ۱۳۹۳ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: عوامل خطر و محافظت‌کننده از سوء مصرف مواد از منظر دانشجویان کشور: یک مطالعه کیفی	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: افسردگی - پایین بودن عزت نفس (خوینداره - اعتماد به نفس) - ناآگاهی - هیجان‌طلبی - شکست عاطفی مسائل و مشکلات خانوادگی: دوری از خانواده - تنش و نابسامانی در خانواده - رابطه سرد با والدین (عدم صمیمیت بین اعضای خانواده) - کم‌توجهی یا بی‌تفاوتی والدین نسبت به تربیت فرزندان - وجود فردی به‌عنوان الگوی مصرف در خانواده (پدر، مادر، اقوام . خانواده و...) مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: وضعیت اجتماعی اقتصادی (درآمد کم، بیکاری، درآمد زیاد) - کمبود امکانات اجتماعی (تفریگاه - ورزشگاه) - دسترس بودن و فراوانی مواد (بازار مواد) - بهم‌ریختگی و بی‌ثباتی جامعه (آینده نامعلوم) - فضای روحانی جامعه (شاد نبودن، تناقض در ارزش‌های اجتماعی) - دوستان ناباب (دوست سیگاری و جو دوستان) - همنوایی با جمع (مقبولیت و مورد قبول واقع شدن دوستان) - فشار گروهی (فشار همسالان برای مصرف، تشویق و تعارف دوستان، رودربایستی با دوستان) - خوشگذرانی (حال کردن) در جمع دوستان مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): جدایی از خانواده و گروه دوستان و استقلال ناگهانی - کمبود تفریحات سالم و متنوع در خوابگاه و دانشگاه - فشارهای درسی، تحصیلی و حساسیت بر کسب نمره به - عنوان تنها شاخصه دانشجوی موفق - عدم اطلاع رسانی مناسب و کافی مسئولین دانشگاه در مورد مواد - جو نامناسب و دل‌مرده برخی خوابگاه‌ها و فضاهای دانشجویی	
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر افزایش آگاهی و دانش نسبت به مواد - افزایش آگاهی‌ها و واقعیت اجتماعی درباره مواد - افزایش آگاهی در مورد تأثیرات و عواقب	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر تقویت باورهای مذهبی فرد	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر خانواده سالم - نحوه ارتباط عاطفی و رابطه گرم و صمیمی در خانواده - نظارت و مراقبت خانواده بر چگونگی روابط فرد با دوستان - بالا بردن اعتماد به نفس - افزایش خوش بینی نسبت به آینده - دوستیابی - ارتباط درست با همسالان	
۵- روش‌های آموزشی اطلاع رسانی در مورد تأثیرات و عواقب از طریق پوستر، بروشور، کتابچه‌های آموزشی، تأثیر و رسانه‌های اجتماعی) - وجود منابع حمایتی همچون اساتید، مراکز مشاوره، امور فرهنگی در کمک و مشاوره با دانشجویان	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی	

جدول ۴-۱۶. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای رفتارهای پرخطر و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان دانشگاه‌های تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

نوع سند مورد بررسی: مقاله پدیدآورندگان: اکبری و همکاران	سال انتشار: ۱۳۹۴ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: رفتارهای پرخطر و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان دانشگاه‌های تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: افسردگی - استرس - اضطراب - اعتماد به نفس پایین - توانایی ضعیف در ابراز وجود - تکانشگری - خلق افسرده مسائل و مشکلات خانوادگی: عدم حمایت خانواده مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: در معرض خطر مواد بودن در (خانواده، خوابگاه - خانه‌های مجردی) - عدم حمایت اجتماعی - نیاز شدید به تأیید اجتماعی - کیفیت شبکه اجتماعی پایین مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی):	
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر بهره‌گیری از اعتقادات دینی	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت‌های زندگی (مهارت مقابله با استرس - مهارت حل مسئله - مهارت مقابله هیجانات منفی - مهارت قاطعیت - مهارت بین فردی)	
۵- روش‌های آموزشی	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی	

جدول ۴-۱-۱۷. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای مقایسه نرخ رفتارهای پرخطر و عوامل زمینه‌ساز آن‌ها در دانشجویان خانواده‌های نظامی و غیرنظامی

نوع سند مورد بررسی: مقاله پدیدآورندگان: رک رک و همکاران	سال انتشار: ۱۳۹۴ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: مقایسه نرخ رفتارهای پرخطر و عوامل زمینه‌ساز آن‌ها در دانشجویان خانواده‌های نظامی و غیرنظامی	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: هیجان‌خواهی - تحریک پذیری و تکانشگری بالا - استرس مسائل و مشکلات خانوادگی: سابقه اعتیاد در خانواده - الگوهای ارتباطی و تعارض‌های درون خانواده - مدیریت ضعیف در خانواده - داشتن حس تعلق ضعیف به خانواده مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: گروه همسالان - عوامل زیستی (تأثیرات هورمونی) - دسترس پذیری به مواد مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی):	
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر نگرش مثبت نسبت به مواد - تصور اینکه فواید مصرف مواد از پیامدهای منفی آن بالاتر است	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت ارتباطی	
۵- روش‌های آموزشی	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی سیگار - قلیان - الکل - حشیش - تریاک - شیشه - ترامادول	

جدول ۴-۱-۱۸. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای عوامل خطر ساز و محافظت‌کننده فردی، خانوادگی و اجتماعی گرایش به مصرف مواد در دانشجویان

نوع سند مورد بررسی: مقاله پدیدآورندگان: جهان شاه‌لو و همکاران	سال انتشار: ۱۳۹۵ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: عوامل خطر ساز و محافظت‌کننده فردی، خانوادگی و اجتماعی گرایش به مصرف مواد در دانشجویان	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: پذیرش و تمرین استقلال- هیجان‌خواهی- تکانشگری- آسیب‌پذیری‌های روان‌شناختی از قبیل خود پنداره ضعیف- جرأت‌مندی و مهارت‌های خود کنترلی ضعیف- حساسیت نسبت به اضطراب مسائل و مشکلات خانوادگی: جدایی از خانواده- نظارت خانوادگی ضعیف- پیوند ضعیف با خانواده- تعارضات خانوادگی- نگرش مثبت والدین نسبت به مصرف مواد- جدایی از خانواده مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: استقلال مالی- برقراری روابط جدید به ویژه با جنس مخالف- ناامیدی در تعامل- فقدان مهارت‌های اجتماعی- مصرف سیگار و مواد توسط دوستان- دسترسی‌پذیری ادراک شده- بی‌نظمی اجتماعی (فقدان انسجام اجتماعی- شرایط محل سکونت و وجود هنجارهای تسهیل‌کننده مصرف مواد)- مواجهه با همسالان منحرف- وجود فعالیت‌ها و اعمال نامتعارف اجتماعی- مشاهده الگوهای رفتاری نامتعارف- دسترسی محدود به حمایت اجتماعی مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): یادگیری عادت‌های درسی برای محیط تحصیلی جدید- اشتغال و ادامه تحصیل- تفکر درباره آینده	
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر نگرش مثبت نسبت به مواد	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت‌های زندگی	
۵- روش‌های آموزشی	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی	

جدول ۴-۱۹. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای پیش‌بینی گرایش به مصرف مواد در دانشجویان براساس تجارب معنوی و میزان هیجان‌خواهی

نوع سند مورد بررسی: مقاله پدیدآوردگان: جمالی و همکاران	سال انتشار: ۱۳۹۵ زبان اثر: فارسی
عنوان سند: پیش‌بینی گرایش به مصرف مواد در دانشجویان براساس تجارب معنوی و میزان هیجان‌خواهی	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: فشارهای فردی- رویارویی با استقلال- اختلالات روانشناختی مانند افسردگی، اضطراب و اختلالات روان‌تنی- هیجان‌خواهی- ماجراجویی- حساسیت نسبت به یکنواختی- تجربه‌جویی- بی‌حوصلگی- ارتباط با همسالان منحرف- لذت‌بخش بودن- احساس خوب و بی‌خیال شدن مسائل و مشکلات خانوادگی: ترک کردن خانه مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: فشارهای میان فردی- برقراری ارتباط با دوستان جدید و فشارهای ناشی از همسالان- داشتن اوقات خوش با دوستان مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): فشارهای تحصیلی	
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر افزایش آگاهی دانشجویان	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر نگرش‌های مثبت دانشجویان درباره مواد- تجارب معنوی	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر روانشناسی سلامت- رشد معنوی انسان	
۵- روش‌های آموزشی	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی	

جدول ۴-۱-۲۰. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای مجلات اعتیادپژوهشی ستاد مبارزه با مواد مخدر از سال ۱۳۹۶-۱۳۸۶

بررسی مجلات اعتیاد پژوهی ستاد مبارزه با مواد مخدر از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۶
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و ...) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: سابقه مصرف سیگار- اختلالات خلقی و اضطرابی، تجربه استرس زای نوجوانی، تنش‌های پس آسیمی- شکست عشقی- درمان دردهای جسمی- کسب لذت- کنجکاو- بهبود عملکرد جنسی- تنهایی- فقدان اعتماد به نفس- کمبود عاطفی- نگرش‌های منفی نسبت به خود و سایرین- استفاده خودسرانه از داروها- اعتماد به نفس پایین- پرخاشگری- افسردگی- فوبیا- افزایش شجاعت- احساس غرور- سبک‌های اسناد درونی- ناراحتی‌های روحی- تخیلات- نگرش‌های ناکارآمد- تحریف شناختی- اضطراب- افسردگی- احساس غرور- افزایش شجاعت- طرحواره‌های ناسازگار- محرومیت هیجانی- خود تحول نیافته/گرفتار- بازداری هیجانی- خویشتن داری، خودانضباطی ناکافی- آسیب‌پذیری در برابر بیماری- خودگردانی و عملکرد مختل- خودکارآمدی پایین- پاسخ‌های مقابله‌ای نامناسب- حالت‌های خلقی منفی و ناخوشایند- کارکردهای اجرایی ضعیف (برنامه‌ریزی، جستجوی سازمان‌یافته، کنترل تکانه، رفتارهدفمند، نگهداری مجموعه، بکارگیری راهکارهای انعطاف‌پذیر، توجه انتخابی، کنترل توجهی، شروع اعمال و ارزیابی خود به شمار، استدلال انتزاعی)- لذت و کنجکاو- بی‌اطلاعی- ناسازگاری جسمانی- ناسازگاری هیجانی- تاب‌آوری پایین، کنترل خشم پایین- برون‌گرایی- موافق بودن بودن با مصرف مواد- کمال‌گرایی منفی- پرخاشگری- تکانشگری- اضطراب- استرس- افسردگی- عدم امید به آینده- خودکنشی- بیماری صعب‌العلاج- حس کنجکاو- روان‌رنجورخوبی- احساس بلوغ- ویژگی‌های ژنتیک- کسب لذت- احساس انزوا- عدم تامین نیازهای عاطفی- عدم تحمل مشکلات زندگی- مشکلات روحی- خطرپذیری- تحریف شناختی- هیجان‌خواهی زیاد، خودتنظیمی پایین، هوش اخلاقی پایین مسائل و مشکلات خانوادگی: اعتیاد به سیگار اعضای خانواده فرد (بیشتر پدر و برادر سیگاری)- اعتیاد والدین مواد- وجود فرد الکلی در خانواده- عدم کنترل خانواده- مشکلات خانوادگی- والدین بدون مهارت والدگری- فقدان صمیمیت خانوادگی- غفلت از فرزندان- خانواده آشفته- فقدان حمایت خانواده- بی‌سرپرستی- رهایی از مشکلات خانوادگی- اعتیاد به سیگار دوستان فرد- بیکاری- شکست عشقی- معیارهای سرسختانه- قرار گرفتن در معرض محیط بد مثل دوستان و آشنایان مصرف‌کننده مواد- کمبود محبت- از هم گسیختگی خانواده، نظارت خانواده، میزان آگاهی از مضرات مواد مخدر، اعتیاد اعضای خانواده- سطح تحصیلات والدین- سبک دبستگی دوسوگرا، سبک دبستگی اجتنابی، تاب‌آوری پایین- ناسازگاری خانوادگی- ناکامی در زندگی- فوت عزیزان- طلاق والدین- رابطه نامناسب والدین با فرزندان- اعتیاد اعضای خانواده مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: دوستان الکلی- پیشنهاد مصرف از طریق دوستان و همکاران- در دسترس بودن مواد- بیکاری- فشار دوستان- تعامل اجتماعی با سایر افراد ناراحت و گرفتار- زندگی در شهر به خاطر استرس‌ها و مشکلات- دوستان مصرف‌کننده مواد- محل سکونت- شیوع خشونت و اختلاف- صفات ضد اجتماعی- موقعیتهای مخاطره‌آفرین- درماندگی آموخته شده- عدم تقید به سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی- عضویت در خرده فرهنگ‌های بزهکاری- وابستگی اجتماعی فرد- موقعیت جغرافیایی- افراد دارای پایگاه هویت سردرگم و معوق- نبود امکانات تفریحی- رهاشدگی- بی‌ثباتی- بیگانگی- انزوای اجتماعی- بی‌اعتمادی- بدرفتاری- نقص/شرم- استحقاق- بزرگ‌منشی- وابستگی- بی‌کفایتی- عیب‌جویی افراطی- بریدگی و طرد- شبکه حمایتی نامناسب- سبک هویت‌یابی هنجاری، سبک هویت‌یابی سردرگم/اجتنابی- بیکاری- مشکلات اقتصادی- دسترسی به مواد- ناسازگاری اجتماعی- عدم انسجام خانوادگی- دبستگی به همسالان- عدم حمایت اجتماعی- نودوستی- احساس همرنگی با دیگران- وضعیت اجتماعی- اقتصادی- تبعیض در جامعه- همسالان منحرف- عدم وجود امکانات تفریحی- بیکاری مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): شکست در امتحانات- فقدان مشاوره کافی- عدم وجود امکانات تفریحی- عملکرد آموزشی ضعیف و فقدان تعهد آموزشی- ناسازگاری تحصیلی- زندگی در خوابگاه
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر: اطلاعات ناقص در مورد مواد مخدر و تأثیرات آن- استفاده از اینترنت برای کسب اطلاعات در مورد مواد مخدر- عدم آشنایی از تأثیرات مواد مخدر- آموزش درباره مواد
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر: نگرش مثبت به مواد- باعث بیدار ماندن می‌شود- باور به تأثیر در رابطه جنسی- عدم انجام فرایض دینی توسط نوجوانان و جوانان- باعث لاغری می‌شود- باور به تأثیر در ناراحتی‌های روانی- مصرف مواد باعث فراموشی مشکلات می‌شود- اعتیادآور نبودن قلبان و سیگار- پایبندی به دین و مذهب توسط جوانان- باور به اعتیادآور نبودن مشروب- عدم حرام اعلام کردن مواد افیونی- سلامت معنوی- اعتقادات مذهبی
۴- مهارت‌های دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر: حل مسأله- خودشکوفایی- خودآگاهی هیجانی- حرمت ذات- مسئولیت‌پذیری- همدلی- استقلال- تحمل فشار روانی- واقعیت‌آزمایی- کنترل تکانه- انعطاف‌پذیری- قاطعیت- شادکامی و خوشبینی- حل مسأله- ارتباط در خانواده- نقش‌های مثبت- همراهی عاطفی- آمیزش عاطفی- کنترل رفتار- سبک زندگی سالم اسلامی (اجتماعی، عبادی، باورها، مؤلفه اخلاقی، مالی، خانوادگی، سلامت، تفکر و علم، امنیت و دفاعی، زمانشناسی)- خودآگاهی و همدلی- ارتباطات موثر و بین فردی- مقابله با استرس و هیجان- تصمیم‌گیری و حل مسئله- تفکر خلاق و انتقادی- خودکارآمدی- راهبرد مسأله‌مدار- راهبرد هیجان‌مدار- خودکارآمدی پرهیز از مواد- انعطاف‌پذیری- دلپذیربودن- مسئولیت‌پذیری- کنترل فکر- ذهن آگاهی- دبستگی اجتنابی- دبستگی ایمن- دبستگی دو سوگرا- مهارت‌های تفکر- مهارت‌های موفقیت و مقابله با شکست- مهارت‌های ارتباطی (روابط بین فردی)- مدیریت هیجان و استرس- ابراز وجود و جرات‌مندی- همدلی و خودآگاهی
۶- روش‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر: یادگیری غیر مستقیم- الگوسازی- روش بارش فکری- استفاده از چهره‌های محبوب- رویکردهای پیشگیری از سوء مصرف مواد: رویکرد یکپارچه نفوذ اجتماعی- از طریق ارائه پوستر- از طریق پیامک- رویکرد مبتنی بر افزایش اطلاعات، رویکرد مبتنی بر همسالان، رویکرد مبتنی بر فعالیت‌های جانشین، رویکرد مبتنی بر نفوذ اجتماعی
۷- نوع مواد مخدر مصرفی در بین دانشجویان تریاک- سیگار و قلبان- حبشش- ماری‌جوانا- مشروبات الکلی- مسکن‌ها و داروهای آرام‌بخش- اکستازی- ریتالین- شیشه- آمفتامین- هروئین

شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی

۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها

مسائل و مشکلات فردی: اختلالات روانی- پرخاشگری- اقدام به خودکشی- مصرف تفنی مواد- فشارهای فردی- رویارویی با استقلال- درونگرایی- برونگرایی- افسردگی- ماجراجویی- کنجکاو- کجروی- اختلالات ارثی یا بیولوژیک- ناپایداری عاطفی و احساسی- اضطراب و بی‌قراری- عدم اعتماد به محیط و آینده- احساس عدم توانایی- عقده حقارت- و عدم رشد شخصیت- اعتماد به نفس پایین- عدم وجود مهارت‌های مقابله‌ای- فقدان احساس لذت- ناتوانی در کسب لذت‌ها و ارضای معقول آن در زندگی- احساس رضایتمندی ضعیف- پایین بودن توانایی ابراز وجود- تمایل به خود بیمارنگری- احساس آرامش با مصرف مواد- کاهش درد و عواطف نامطلوب- خوب خوابیدن یا بیدار ماندن- خشم- دل‌تنگی ضعف در مهارت‌هایی مانند تفکر نقادانه- حل مسئله- استرس- هیجان‌های منفی- سابقه مصرف گذشته- لذت بردن از انجام کارهای هیجان‌آور- فرار از مشکلات- دور شدن از غصه‌ها- احساس پوچی در زندگی- پایین بودن بهره‌های- خودکارایی پایین- عزت نفس پایین- خطرپذیری- زمینه‌های روانی- ویژگی‌های شخصیتی- ناراحتی‌های عصبی و روانی- کسب تجربه- قدرت شناختی ضعیف- جسارت- احساس منفی- تفکر منفی- وسواس فکری و عملی- خوش بینی غیر واقع‌بینانه- عدم شناخت از خود در دوران انتقال- سرخوردگی- ایجاد فشار روانی- عدم انعطاف‌پذیری- دلشوره- اختلالات افسردگی عمده (ماژور)- اختلالات انتطیاقی- تفاوت علایق فردی- اختلالات خلقی و اضطرابی- تجارب استرس‌زای نوجوانی، تنش‌های پس آسیمی- استفاده خودسرانه از داروها- افسردگی- فوبیا- افزایش شجاعت- احساس غرور- تنش و استرس- اضطراب- استقلال طلبی- ضعف در نحوه مقابله با استرس‌ها- عدم مواجهه درست با هیجانات و احساسات- جسارت و نوجویی- خطر کردن- برداشت‌های افراد از خودشان- ناکامی و سرخوردگی در رسیدن به آرزوها و اهداف بلندمدت- رفتارهای وسواسی- سابقه نزاع و درگیری و خشونت فیزیکی و کلامی- انزواطلبی- شکست‌های عاطفی- مشکلات روانشناختی مثل افسردگی، اضطراب، سرگردانی- ناامیدی- عدم توانایی لازم برای مدیریت همه‌جانبه مسائل فردی- گوشه‌گیری و منزوی بودن- عدم توانایی و قدرت در نه گفتن- هیجان طلبی و ماجراجویی- ریسک‌پذیری- استدلال هیجانی- تغییرات خلقی و جسمی- عدم استقلال معاش و زندگی- اختلالات سلوک مثل بیش‌فعالی- سرخوردگی- خلاقیت پایین در کارایی- اهمال‌کاری- توقعات- نداشتن تمرکز- خودپسندی- کم‌توانی- کم‌حوصلگی- اعتماد به نفس کاذب- حسادت‌های فردی- داشتن حس استقلال- عملگرا و نتیجه‌گرا بودن- اهل چالش بودن- اعتماد به نفس کاذب به دلیل گذشتن از سد کنکور- امر و نهی پذیر نبودن- حساس و شکننده بودن- استرس- ناکارآمدی- خودکنترلی پایین- باور نداشتن به خودشان- خودپنداره منفی- برداشت‌های منفی از خود- ناتوانی در تصمیم‌گیری- عدم توانایی در خودبیمارنگری- عدم امنیت روانی- ندیده شدن احساسات- عدم افشاگری- پنهان کردن احساسات- عدم توانایی در مطرح کردن نیازها- تردید و دو دلی- علاقه‌مندی فردی به احساس کنترل کردن- مشکلات بی‌خوابی- عدم آمادگی برای استقلال و مستقل بودن- احساس تنهایی- بی‌برنامگی- احساس کلافگی- ترس از آینده

مسائل و مشکلات خانوادگی: فرار از منزل- احساس غربت دوری از خانواده- غفلت از فرزندان- وجود الگوی نامناسب در خانواده- خانواده سیگاری و معتاد- خانواده دیکتاتور- خانواده بدون کنترل- ازدواج ناموفق- بی‌عاطفگی در خانواده- عدم رضایت از خانواده- لجبازی با یکی از اعضای خانواده- خانواده آشفته- سبک رفتاری منسجم پاسخگو- سبک رفتاری سهل‌گیر و بی‌تفاوت- سبک رفتاری طردکننده- سبک رفتاری آشفته- طرد شدگی و فقدان رابطه گرم و عاطفی- مجاز بودن مصرف مواد و الکل در خانه- نگرانی به دلیل دور بودن از خانواده- اختلافات بین والدین- دعوا و مشاجرات خانوادگی- تحمل مشکلات زندگی- عدم امید به ازدواج در آینده نزدیک- داشتن والدین و بستگان معتاد- از دست دادن نزدیکان- بی‌سرپرستی- نداشتن همسر- داشتن رابطه جنسی- ضعف پایش و نظارت از طرف والدین- عدم وابستگی پیوندهای خانوادگی- احساس دین به خانواده به علت هزینه دانشگاه- مشکلات خاص در زندگی- عدم اعتماد والدین به فرزندان بخصوص جوانان- اعتیاد به سیگار اعضای خانواده فرد (بیشتر پدر و برادر سیگاری)- بی‌سرپرستی- رهایی از مشکلات خانوادگی- مشکلات با خانواده- عدم ارتباط درست با خانواده- عدم مراجعه به خانه به دلیل مشکل مالی- گسست عاطفی با خانواده به دلیل دوری از خانواده- عدم مراجعه به خانه به دلیل استقلال طلبی- روابط معیوب بین اعضای خانواده- وجود تنش در خانواده- عدم درک متقابل بین اعضای خانواده- عدم درک متقابل والدین با دانشجو- عدم ثبات در محیط خانواده- جدا شدن والدین از هم- درگیری و بحث زیاد بین والدین- فقدان یا کم شدن رفتارهای حمایتی- دلیل نشدن دانشجویان در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی- درگیر مواد بودن یکی از والدین یا هردو- والدین دچار اختلالات روانی مثل افسردگی یا بیماری جسمی جدی- مصرف کننده بودن اقوام و نزدیکان دانشجویان- تقلید از نزدیکان و آشنیان- روابط جنسی زودهنگام- خشونت و درگیری خانوادگی- وابستگی به خانواده- تربیت ناصحیح خانوادگی- تربیت تک بعدی خانواده- تأکید خانواده صرفاً بر بعد تحصیلی- عدم اطلاع خانواده‌ها از مسائل دانشجویان خود- ترس از خانواده و مطرح نکردن مشکلات دانشگاهی- عدم حمایت خانوادگی برخی دانشجویان در مسائل خودکشی- ناسالم بودن خانواده- نگرش منفی دانشجویان نسبت به ازدواج و تشکیل خانواده- انتظارات زیاد خانواده‌ها از دانشگاه در سالم نگه داشتن دانشجویان- داشتن والدین و یا بستگان معتاد- داشتن اختلاف‌های زیاد خانوادگی (یا سابقه طلاق در خانواده)- تعارض با اعضای خانواده- عدم دلبستگی به خانواده- نداشتن صمیمیت با خانواده- انتظارات بی‌حد از والدین- مقصر شناختن بی‌حد خانواده- تربیت در دستمال کاغذی- عدم آمادگی برای زندگی در شرایط مستقل- فقدان مهارت‌های لازم برای زندگی مستقل- ناسازگاری با سبک‌های زندگی جدید- احساس کنترل شدن زیاد توسط خانواده- بی‌تفاوت بودن خانواده- خانواده‌های گسسته یا همبسته- انتظارات زیاد خانواده- تغییرات خانواده (ازدواج، فوت)- محدودیت‌های خانه بر فرزندان- نبود شادمانی در زندگی- نشناختن راه‌های شادی- یاد ندادن مهارت‌های هوش هیجانی در خانواده- شکاف بین افراد خانواده (والدین و دانشجویان)- عدم ارتباط پویا و صمیمی- وجود ادبیات ناسالم در خانواده- عدم ایفای نقش درست پدر در زندگی دختر- نبود مولفه‌های سلامت در خانواده- درگیر بودن اعضای خانواده- تربیت و محیط خانوادگی ای که فرد از آنجا آمده و ارتباط آن با رویکرد او در مقابله با مشکلات

مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: خشونت در رفتارهای اجتماعی- دزدی و ارتکاب بزهکاری- فحشاء- فشارهای میان فردی- برقراری ارتباط با دوستان- اختلالات اضطرابی- اضطراب اجتماعی- خجالت و کمرویی- رفتارهای توهین‌آمیز هم‌سالان- فقدان فعالیت‌های جسمانی احساس گمنامی در کلاس بزرگ- فقدان مهارت در رد پیشنهادهای دوستان- برقراری ارتباط- بزرگ جلوه دادن خود در نظر دیگران- شکست عشقی- بیکاری- طبقه اجتماعی- ایدئولوژی- ثروت و رفاه زیاد- فشار برای یافتن دوست- در دسترس بودن مواد- شخصیت ضد اجتماعی- عدم تعادل جامعه- هم‌نوایی اجتماعی- پذیرش مواد به علت مورد مجازات و نیش‌خن قرار نگرفتن دیگران- دلیل تراشی- نگرش مثبت دوستان به مواد مخدر- خصومت- در معرض خشونت قرار گرفتن- مصرف مواد نشانه پذیرش در میان گروه- خاشیه نشینی جمعیت زیاد- وفور مشاغل کاذب- فقدان ارزش‌های اخلاقی- کمبود امکانات حمایتی، مشاوره‌های و درمانی- مصرف مواد بعنوان یک هنجار- احترام گذاشتن به طرف مقابل برای تعارف تریاک- کمبود فعالیت‌های جایگزین- خودداری از ایجاد روحیه کار و تلاش- مصرف کننده متوقع- بی‌مسئولیتی- اوقات فراغت و فضای خالی زیاد- خلاء امکانات تفریحی- محدود بودن فضای فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی- استرس‌های فرهنگی و اجتماعی- معاشرت با دوستان ناباب- مصرف مواد توسط دوستان- نگرش دوستان نسبت به مواد مخدر- فقر- قدرت- سنت مذهبی- مواجه شدن با نقش جدید و گسترش ناگهانی روابط اجتماعی- میل به

افزایش آزادی خواهی جوانان - معضلات اجتماعی، اخلاقی - انحطاط - نارضایتی از گذران اوقات فراغت - داشتن اوقات خوش با دوستان - توصیه های غیر تخصصی دیگران - عدم مشارکت جوانان در تصمیم گیری ها به علت مشکلات فرهنگی - تحمیل علایق و سلیق بزرگان به جوانان - تحمیل عقاید و سلیق بزرگان به جوانان - عدم حمایت درانغای فکری و تجربه واقعیات از جوانان - ترویج فرهنگ های نامانوس از طرق مختلف مثل ماهواره، شبکه های ویدیویی، مجلات، عکس، مقالات و رمان های جوان پسند - الگوهای متاثر از فرهنگ غرب - عدم خودباوری فرهنگی - تخریب ارزش های گذشته و عدم جایگذاری ارزش های مناسب (بحران هویت) - نفوذ فرهنگ های بیگانه - آزادی بدون اعطای ابزار صحیح شناخت - درآمد بالای فروش مواد مخدر - عدم جبران محدودیت های اجتماعی - ارزان قیمت بودن مواد - بی تفاوتی در دانشجویان به دلیل غیرسیاسی شدن جامعه - کاهش سطح حساسیت به مسائل جاری و افزایش روند سطحی شدن بینش سیاسی دانشجویان - ترویج فرهنگ مصرف و مصرف گرایی - ناعدالتی های اجتماعی - سیاست زدگی فعالیت های فرهنگی و اجتماعی - تهییج و تحرکات بی پاسخ - نگرانی نسبت به پیدا کردن شغل در آینده - مصرف مواد در دوستان - کافی ندانستن امکانات تفریحی در جامعه - دسترسی راحت به مواد - نگرانی نسبت به پیدا کردن شغل در آینده - فشار اجتماعی - تعارضات فردی و فرهنگی - اظهار نظر توده های و سازمان نیافته در کلیه مسائل اجتماعی - کاهش فعالیت های فرهنگی - عدم پذیرش عقیده مخالف - اعتیاد به سیگار دوستان فرد - دوستان الکلی - تعامل اجتماعی با سایر افراد ناراحت و گرفتار - دوستان مصرف کننده مواد - محل سکونت - شیوع خشونت و اختلاف - موقعیتهای مخاطره آفرین - مشکلات مالی - شکسته شدن قبح سیگار کشیدن - تفریحی سیگار کشیدن - تعارف دوستان سیگاری - همدان شدن با گروه همسالان - قومیت ها و روابط بین آنها - عدم ارتباط مناسب با دیگران - ارائه تصویری از خود برای تایید شدن - عدم مهارت ارتباط برقراری ارتباط با همسالان - تثبیت جایگاه افراد در بین همسالان - احساس یکی شدن با دوستان و همسالان - فشار اطرافیان و همسالان - اولین تجربه مصرف مواد در خانه های مجردی - خانه های مجردی و گروهی دانشجویان در خارج از دانشگاه - میزان سواد به جامعه - کار و درآمد و ثروت - عدم دسترسی به خدمات بهداشتی و روانی - میزان افراد معنادار در سطح جامعه - قرار گرفتن در محیط و محله های پرخطر - نزاع و درگیری - تردد در محلات پرخطر - پیشنهاد فروش مواد در محله های پرخطر - عدم احساس تعلق اجتماعی و احساس دلبستگی - تثبیت جایگاه افراد در بین همسالان - احساس یکی شدن با دوستان و همسالان - فشار اطرافیان و همسالان - برای مصرف بویژه سیگار و مشروب - اولین تجربه مصرف مواد در خانه های مجردی - خانه های مجردی و گروهی دانشجویان در خارج از دانشگاه - میزان سواد به جامعه - کار و درآمد و ثروت - عدم دسترسی به خدمات بهداشتی و روانی - میزان افراد معنادار در سطح جامعه - قرار گرفتن در محیط و محله های پرخطر - نزاع و درگیری - درگیری پلیس با افراد معنادار - تردد در محلات پرخطر - پیشنهاد فروش مواد در محله های پرخطر - عدم احساس تعلق اجتماعی و احساس دلبستگی - عدم مشارکت دانشجویان در فعالیت های اجتماعی - عدم توجه به نیازهای اجتماعی - سرخوردگی اجتماعی - عدم یا کاهش حمایت های اجتماعی - عدم حمایت فکری و مالی - عدالت اجتماعی پایین - حس تبعیض و اختلاف - رابطه با جنس مخالف و مشکلات جنسی - خجالتی بودن و کمروبی - غربت - عدم ارتباط با جنس مخالف - رابطه دختر و پسر - ازدواج سفید و هم خانگی - محل زندگی، شهر و روستای محل زندگی - عاطفی برخورد کردن دوستان و همسالان - اضطراب اجتماعی - نشان دادن زندگی های مجلل توسط صدا و سیما - رانت - عرضه مواد مخدر توسط قاچاقچیان در مدل های شیک و قشنگ - شرایط نامناسب شغلی - عدم کسب نگرش و دیدگاه کارآفرینی - داشتن ارتباطات اجتماعی خیلی محدود - اختلال فرهنگی - مشکلات فرهنگی - داشتن تضاد با اجتماع - تقابل خود با دوستانشان - جدایی و اضطراب جدایی - نگرانی درباره آینده و کار - روابط بین فردی ضعیف - روابط اجتماعی ضعیف - تعارضات قوم و قبیله ای - تعارض بین زندگی سنتی قبلی و زندگی مدرن جدید - الگوگیری های ناسازگار و ناکارآمد - تضادهای فرهنگی و تفاوت های اقتصادی اجتماعی - تحقیر و سرزنش - رفتارهای پرخطرگرانه ضد اجتماعی - دختر بودن (به دلیل تجربه های تروماتیک) - به وجود آوردن احساس تعلق به محیط در فرد - احساس نابرابری - عدم درک رابطه دو سوپه در اجتماع - خشونت کلامی و فیزیکی گذشته - عدم برآوردن ایجاد تعلق اجتماعی - مشارکت دادن دانش آموز یا دانشجو در سازمان اجتماعی - ناامیدی اجتماعی - فشارهای اخلاقی، اجتماعی و سیاسی - ناکامی در روابط اجتماعی - ناکامی در مسائل اقتصادی، نگرانی های مربوط به آینده شغلی

مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): افت تحصیلی - بی علاقگی به تحصیل - فشارهای تحصیلی نداشتن حس جاه طلبی های تحصیلی - عدم انگیزه پیشرفت - برآورده شدن توقعات و انتظارات توسط دانشگاه - مورد توبیخ یا تأیید قرار گرفتن در گروه های خاص - انتظارات دیگران - حوادث درون خوابگاه - احساس امنیت - انحراف از قواعد معمول دانشگاه - یکنواختی زندگی خوابگاهی - نگرانی درونی از وضعیت تحصیلی - محل استقرار خوابگاه ها به علت آلوده بودن - سست شدن باورهای مذهبی - عدم تطبیق و هماهنگی با محیط دانشگاه - ترس از محیط ناشناخته - دانشگاه محلی برای مصرف مواد - ترکیب حضور دانشجویان در خانواده - میهمانی خوابگاهی - جشن های پسران و دختران - جشن بازگشت به خوابگاه بعد از تعطیلات - ناتوانی مسئولین در برنامه ریزی برای پر کردن اوقات فراغت دانشجویان - همجواری دانشگاه و خوابگاه ها با محله های خرید و فروش مواد - سکونت در بیرون از خوابگاه های دولتی - عدم امید به اشتغال - غلبه بر خستگی درایام امتحانات - کمبود کانون های حمایتی در دانشگاه - نحوه نادرست اداره، انضباط و برقراری ارتباط - عوامل استرس زای زندگی دانشجویی - حجم زیاد درس - رقابت های فشرده - عدم حمایت روحی در خوابگاه - عهده دار شدن مسئولیت های مختلف در خوابگاه - ارتباط با فرهنگ های مختلف - نقش همکلاسی - فکر کردن به اشتباهات گذشته - درماندگی - بی ملاحظگی - عدم واقع بینی در نوع تخلیه روانی جوان از ناحیه مسئولان و والدین - مصرف بیشتر سیگار و قلیان و مشروبات الکلی در دوستان دانشجویان مصرف کننده - زندگی در اماکن بدون نظارت خانواده مثل خوابگاه و خانه های استیجاری - شیوع اختلالات عاطفی و روانی در دانشجویان مقیم خوابگاه - استاندارد نبودن اتاق های خوابگاه ها - تعداد جمعیت زیاد در یک اتاق خوابگاه - درهم ریختگی ناخواسته افرادی که در یک محل با هم زندگی می کنند - عدم استقلال در خوابگاه - اخلاقیات و روحیات متفاوت در خوابگاه - شیوه های نامناسب آموزشی - بی توجهی به نیازهای دانشجویان - فقدان مقررات جدی منع مصرف - عدم حمایت و طرد - عدم دستیابی به اهداف در دانشگاه - کسالت بار بودن محل تحصیل - عدم احساس تعلق و دلبستگی به محل تحصیل - کمبود امکانات حمایتی، مشاوره ای و درمانی - شیوع کسالت در جوامع دانشگاهی - ضعف و یا فقدان زمینه های متنوع و تخصصی در تشکل های دانشجویی - عدم نظارت والدین (خوابگاه) - دوری از حمایت خانواده (خوابگاه) - عدم برخورد قانونی با گروه های غیر رسمی در محیط دانشگاه - خلاء مراکز فرهنگی و تفریحی مناسب در خوابگاه های متراکم دانشگاه ها - کمبود خوابگاه های رسمی - تماس دانشجویان هنر با اساتید، پیشکسوتان و هنرمندان مصرف کننده مواد مخدر - القاء نوعی تحذیر گرای، لذت جویی و بی قیدی نسبت به دنیای موضوعات و مطالب مطروحه در برخی رشته های تحلیلی هنری - حساسیت و زودرنجی بیش از حد روحی در میان بعضی از دانشجویان هنر - فقدان برخی دستمایه های دینی و ارزشی در موضوعات و متون های رشته های هنری - کاربردی نبودن رشته های دانشگاهی نداشتن بازار کار - اعتقاد به مناسب نبودن رفتار مسئولین - اعتقاد به مناسب نبودن رفتار اساتید - عدم رضایت از ورود به دانشگاه - عدم برآورده شدن توقعات و انتظارات دانشجویان توسط دانشگاه - مصرف مواد در دانشجویان غیر بومی و خوابگاهی - عملکرد آموزشی ضعیف و فقدان تعهد آموزشی - عدم تطبیق با محیط آموزشی جدید در بدو ورود - آشنایی با دوستان جدید - عدم همدان شدن با افراد جدید - داشتن هم اتاقی سیگاری - استقلال خوابگاه های خودگردان - متداول بودن قلیان و سیگار در خوابگاه ها - استرس امتحان - درگیر بودن بیشتر رشته های فنی به اعتیاد نسبت به علوم انسانی - نوع رشته تحصیلی - آزاد بودن مصرف سیگار در دانشگاه بین دانشجویان و اساتید - عدم توجه دانشگاه ها به نیازهای فردی و روانی - عدم تعامل درست کارکنان با دانشجو - عدم برخورد درست اساتید با دانشجو - نحوه تدریس اساتید - عدم سازگاری با مسائل محیطی دانشگاه - تعارض دانشجویان با هم اتاقی ها - مسائل و مشکلات فرهنگی و بین فرهنگی - نشست های دانشجویان در خوابگاه ها - دور هم بودن های دانشجویان - منطقه جغرافیای زندگی دانشجویان - ابراز وجود در بین دوستان - هم اتاقی ها و دوستان ناباب - فشار هم اتاقی های برای سیگار کشیدن و مشروب خوردن - مسائل تحصیلی مثل بی انگیزگی به تحصیل - عدم علاقه به رشته تحصیلی - ناامیدی شغلی - ناامیدی تحصیلی - به رغبتی به درس و پژوهش - پذیرش بی رویه دانشجو - عدم آشنایی با شئون و استانداردهای دانشجویی - مشروطی - خودکارآمدی پایین تحصیلی - اعتماد به نفس پایین تحصیلی - ناتوانی در برآوردن انتظارات دانشگاه و اساتید - تنش و برخورد با کارمندان و اساتید دانشگاه - تقلب - مشکلات انضباطی - انتظارات بی مورد دانشجویان از قوانین خوابگاهی دانشگاه - شکست تحصیلی - عدم هماهنگی بین دستگاهی - فشارهای امتحان - فضای باز دانشگاه - بی انگیزگی و سرخوردگی نسبت به رشته قبولی - تعارض در تصمیم گیری سر ادامه دادن یا ندادن رشته

تحصیلی - تنش بین دانشجویان و مسئولین دانشگاه- برخورد تحقیر آمیز و تبعیض آمیز اساتید با دانشجو- تنش حاصل از حضر در انجمن های مختلفی مثل بسیج و انجمن اسلامی و از بین رفتن روابط- رابطه مرضی فرد با دانشگاه- ندادن تجربه شادمانی توسط دانشگاه به دانشجو- کمبود امکانات رفاهی در دانشگاه- نبود امکانات و شرایط لازم برای مراکز مشاوره در دانشگاه ها- نبود محیط مناسب در دانشگاه برای دانشجویان- استرس زا بودن محیط دانشگاه و شرایط زندگی در دانشگاه - افسردگی دانشجویان در ماه های اولیه سال تحصیلی در فصل پاییز- عدم ارتباط با با هم اتاقی و همکلاسی به دلیل داشتن عقاید مختلف

۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر

دانش پایین دانشجویان در مورد مواد مخدر- اطلاعات در مورد پیامدهای مواد مخدر- عدم اطلاعات در مورد مکانیزم های تأثیر مواد - اطلاعات ناقص در مورد مواد مخدر و تأثیرات آن- عدم اطلاع کافی در مورد مواد مخدر - آگاهی در خصوص ویژگی های مواد و تبعات مصرف آن ها- ارائه اطلاعات درست - پایین بودن سطح اطلاعات و آگاهی در مورد مواد مخدر - آگاهی بخشی حقوقی، روانی و اجتماعی اعتیاد- اطلاع رسانی کافی و لازم در مورد خطرات اعتیاد به دانشجویان - کمبود اطلاعات در باره مواد مخدر- عدم آگاهی از عوارض انواع مصرف (دائمی-پزشکی-تفریحی)- تعریف و تشریح مواد و عوارض آن - عدم اطلاعات و دانش درست درباره اعتیاد، مواد و تأثیرات آن- افزایش دانش از طبقات مواد- افزایش اطلاعات در مورد شناخت عوامل خطر- افزایش اطلاعات در مورد شناخت عوامل محافظت کننده- افزایش دانش در مورد رابطه بین مصرف مواد و نگرش های سالم نسبت به مشکلات- عدم آگاهی نسبت به عوارض مصرف تفتنی- استفاده از اینترنت برای کسب اطلاعات در مورد مواد مخدر- عدم آشنایی از تأثیرات مواد مخدر- آموزش درباره مواد- ارائه اطلاعات در مورد مواد و تأثیرات آن - بالا بودن آگاهی دانشجویان نسبت به تریاک در مقایسه با دیگر مواد- آگاهی کم نسبت به مواد جدید توهم زا - ارتباط معنی دار بین جنس و سن افراد و آگاهی آنها در مورد مواد روان گردان- اطلاعات و آگاهی از خطرات سوءمصرف- افزایش آگاهی و دانش نسبت به مواد - افزایش آگاهی ها و واقعیت اجتماعی درباره مواد - افزایش آگاهی در مورد تأثیرات و عواقب

۳- ارزش ها، نگرش ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر

احساس رضایت- خوشبختی و تجربیات مطبوع- ارزش های احساسی منفی- عدم پذیرش ارزش ها سنتی- مصرف مواد باعث رفع دردهای جسمی و خستگی می شود- باعث کسب آرامش روانی و فراموشی مشکلات و گرفتاری ها می شود- باعث شب بیداری می شود- باعث تمرکز می شود- باعث لاغری می شود- با مصرف چند بار مواد کسی معتاد نمی شود- اگر فرد بخواهد تعادل روانی خود را حفظ کند باید مصرف مواد داشته باشد- مصرف مواد عملکرد اجتماعی و عقلانی را تقویت می کند. مصرف مواد باعث لذت بیشتر می شود- مصرف مواد باعث تسکین بی حوصلگی- اضطراب، تنش و افسردگی می شود- مصرف مواد حافظه را تقویت می کند- مصرف تریاک باعث حفظ جوانی و سلامت می شود- مانع اختلالات قلبی و سکتة قلبی می شود- ناتوانی جنسی آقایان را درمان می کند- حشیش باعث خلاقیت می شود باعث تجربه عرفانی می شود- تلقی مصرف مواد به عنوان یک برنامه شاد- کم نیاوردن و نشان دادن خودشان به دیگران- ضعف ایمان- ناتوانی در حل مشکلات- هنجارها و انتظارات نسبت به مواد- اعتیاد به یک عده ای می سازد و به عده ای دیگر نمی سازد- مواد مخدر همیشه از سوی یک آدم خلاف کار با چهره ای خطرناک به من تعارف می شود- باید هر چیز را در زندگی یک بار تجربه کرد- هیچ جای قرآن نگفته مواد نکشید- مواد اعتیاد آور برای افراد بالای ۵۰ سال ضرر ندارد و مفید است- مصرف تفریحی مواد اعتیاد آور نیست- دوستی و معاشرت با افراد معتاد و شرکت در مجالس مصرف مواد اشکالی ندارد- افراد با اراده (و یا با هوش و تحصیل کرده) معتاد نمی شوند- نگرشها و باورهای فرد نسبت به مواد- نگرش والدین نسبت به مواد - برداشت فرد از موقعیت های زندگی- مقاطع مختلف تحصیلی بر روی نگرش دختران نسبت به مواد مخدر تأثیر دارد- نگرش پسران نسبت به مواد مخدر از نگرش دختران مثبت تر است - افزایش محبوبیت با مصرف سیگار- مفید بودن تریاک برای بیماران دیابتی- تقویت حافظه با مصرف حشیش- مصرف تا قبل از اعتیاد- مصرفی برخی مواد ضرری ندارد- برخی از پزشکان معتقدند که مصرف مشروبات الکلی مفید است- حشیش را ماده اعتیاد آور نمی دانند- کسی که اراده قوی داشته باشد با مصرف گاه به گاه معتاد نمی شود - خطر مشروبات الکلی کمتر از سایر مواد است- مصرف مواد اگر به اعتیاد منجر شود اشکال ندارد- فرد معتاد هروقت بخواهد می تواند اعتیاد خود را ترک کند- مصرف قرص های اکستازی با ابتلاء به ایدز ارتباطی ندارد - تعارف دوستان به مصرف موجب معتاد شدن نمی شود- نگرش حرفه ای به مفید بودن مصرف برخی مواد مخدر در رشته های پزشکی- بالاتر بودن میزان توجه، دقت و تلاش دختران در کلاس های مهارت آموزی نسبت به پسران - باور به آسیب ناپذیر بودن- علت اعتیاد بی دردی و خوشگذرانی است- اگر اطلاعات کافی داشته باشی و مواد رو خوب بشناسی، معتاد نمی شوی- اگر تغذیه خوب داشته باشی می توانی مواد مصرف کنی ولی معتاد نشوی- فقط افراد لایبالی، بی اراده و بی مسئولیت دچار اعتیاد می شوند- اگر افراد با ملاحظه و با حساب و کتاب مواد مصرف کنند، معتاد نمی شوند- اعتیاد در اثر فقر و بیکاری ایجاد می شود- جوان ها چون سرگرمی ندارند سراغ مواد می روند- اگر مواد به بدنت بسازد مشکلی ایجاد نمی کند- مواد به بعضی ها می سازد به بعضی ها نمی سازد- با مصرف مواد بعضی تجربه های عارفانه به فرد دست می دهد- افراد از خوشی بیش از حد به مواد روی می آورند- کسی که به سراغ مواد می رود فردی است که به هیچ چیزی اعتقاد ندارد- انسان باید همه چیز را تجربه کند حتی مواد را- مصرف تفتنی و تفریحی هیچ کس را معتاد نمی کند- بهتر است انسان هوشیار باشد و به سراغ موادی مثل حشیش برود که اعتیاد ندارد- اگر کم مصرف کنی معتاد نمی شوی- مواد اگر از جنس خوب و عالی باشد اعتیاد نمی آورد- معتادان همه از افراد بی سواد و از اقشار پایین است- بعضی از مواد ذهن انسان را خلاق می کند- موادی که از گیاهان به دست می آیند به علت طبیعی بودن، مضر هستند- مواد تسکین دهنده خوبی هستند و درد، غصه و مشکلات را از انسان دور می کنند- مقاطع مختلف تحصیلی بر روی نگرش دختران نسبت به مواد مخدر تأثیر دارد- نگرش پسران نسبت به مواد مخدر از نگرش دختران مثبت تر است - نگرش مثبت به مواد- افزایش محبوبیت با مصرف سیگار- مفید بودن تریاک برای بیماران دیابتی- تقویت حافظه با مصرف حشیش- مصرف تا قبل از اعتیاد- مصرفی برخی مواد ضرری ندارد- مصرف مواد آدم را بی خیال و راحت می کند- برخی از پزشکان معتقدند که مصرف مشروبات الکلی مفید است- مواد مخدر باعث بهتر شدن روابط جنسی می شود- حشیش را ماده اعتیاد آور نمی دانند- کسی که اراده قوی داشته باشد با مصرف گاه به گاه معتاد نمی شود- مواد مخدر را یک بار هم باید مصرف کرد- خطر مشروبات الکلی کمتر از سایر مواد است- مصرف مواد اگر به اعتیاد منجر شود اشکال ندارد- مصرف تفریحی مواد مخدر اشکال ندارد- فرد معتاد هروقت بخواهد می تواند اعتیاد خود را ترک کند- مصرف قرص های اکستازی با ابتلاء به ایدز ارتباطی ندارد- کسانی که تریاک می کشند دیرتر

پیر می‌شوند- تعارف دوستان به مصرف موجب معتاد شدن نمی‌شود- استفاده از مواد راه درستی برای رسیدن به آرامش و راحتی است- مصرف در جمع دوستان باعث اعتیاد نمی‌شود- بهتر شدن روابط زناشویی با مصرف مواد- مصرف گاه به گاه تریاک برای سلامتی مفید است- مصرف تریاک روش درستی برای کاهش دردهای جسمانی است- نگرش حرفه ای به مفید بودن مصرف برخی مواد مخدر در رشته های پزشکی- بالاتر بودن میزان توجه، دقت و تلاش دختران در کلاس های مهارت آموزی نسبت به پسران- مصرف تفتنی مواد اعتیادآور نیست- با یک بار مصرف کسی معتاد نمی‌شوند - بالا رفتن سن و افزایش نگرش مثبت به مواد- باور به رواج مصرف مواد در دانشجویان (بیش برآورد)- نگرش مثبت به مواد در خود فرد-نداشتن اعتقادات مذهبی- عدم پایبندی به مذهب- مهمم دانستن آینده- امتحان مواد برای یک بار را بدون عیب می‌دانند- نگرش والدین، فرد و نگرش فرد و دوستان - اعتقاد به دسترسی آسان تر مواد در شهر نسبت به محیط دانشگاه- باور به رواج مصرف مواد در دانشجویان (بیش برآورد)- نگرش مثبت به مواد در خود فرد- کم خطر دانستن مواد مخدر - نداشتن اعتقادات مذهبی- عدم رعایت آداب مذهبی- مهمم دانستن آینده- موجه دیدن امتحان مواد برای یک بار - نگرش والدین، فرد و دوستان - نادرست دانستن مصرف تریاک وحشیش - اعتقاد به دسترسی آسان تر مواد در شهر نسبت به محیط دانشگاه- نگرش منفی به دانشگاه- بالاتر بودن میزان توجه، دقت و تلاش دختران در کلاس های مهارت آموزی نسبت به پسران- نگرش مثبت به مواد در مصرف مواد- تقویت باورهای مذهبی فرد- نگرش مثبت نسبت به مواد- تصور اینکه فواید مصرف مواد از پیامدهای منفی آن بالاتر است- نگرش مثبت نسبت به مواد- نگرش های مثبت دانشجویان درباره مواد- تجارب معنوی نگرش مثبت به مواد- عدم انجام فرایض دینی توسط نوجوانان و جوانان- عدم پایبندی به دین و مذهب توسط جوانان- عدم حرام اعلام کردن مواد افیونی- سلامت معنوی- اعتقادات مذهبی

۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر

تقویت اعتماد به خویش و احترام به خود- روش های مقابله با فشارهای محیطی و روانی- تقویت و توسعه ارتباطات دوستانه- مهارت خودآگاهی- مهارت روابط بین فردی- مهارت های ارتباطی- مهارت تفکر خلاق- مهارت تصمیم گیری- مهارت حل مساله- مقابله با فشار- مقابله با هیجان های ناخوشایند- مهارت همدلی- حل کشمکش ها/ کنترل خود عاطفی- کنترل فردی- مهارت اضطراب- مهارت کنترل خشم- مهارت قاطعانه عمل کردن- مهارت های تحسین و تمجید کردن - مهارت های امتناع- مهارت های جلب حمایت - مهارت های تفکر انتقادی- مهارت های مقابله با هیجانات- مهارت های مقابله با استرس- کنار آمدن با مشکل ها- بیان خواسته ها به صورت کلامی ومنطقی- عدم مهارت رویارویی- عدم مهارت های حل مسأله- عدم ارتباط- رفتار سازگارانه با افراد پیرامون در جهت سلامت روان- عکس العمل مناسب در شرایط بحرانی- مقابله با فشار روانی- ایمن سازی در مقابل استرس- مهارت دیدگاه شناختی رفتاری به دانش آموزان- رفتار خود هدایتی- مدیریت اضطراب- مهارت های اجتماعی- جرات ورزی - مصون سازی روانی- مهارت های تاب آوری- مهارت های هوش هیجانی- خودآرامی و روش های مقابله با استرس - راهبرد مقابله ای مسأله مدار- تقویت اعتقادات مذهبی - برنامه ریزی تحصیلی موفق- ایجاد هدفمندی وثبات در مسیر زندگی- کسب حمایت های لازم - غنی سازی اوقات فراغت دانشجویان خوابگاهی- سبک های مقابله با هیجانات منفی- مهارت قاطعیت- احترام به حقوق دیگران- مهارت های انتخاب دوست- مهارت مقابله با استرس - ارتباطات و دوستی ها- دوستی با جنس مخالف- ارتباط خوب و غنی با خانواده- حمایت والدین از فرزندان(عاطفی، فکری و اطلاعاتی، اجتماعی و مالی)- احساسات مثبت(شادی، امید، عشق، اعتماد، همدلی، مسئولیت یا تعهد)- ناتوانی در مهارت های انطباقی- دیدگاه پیشگیرانه کاهش تقاضا(ایجاد حصار ذهنی برای فرد تا علی رغم دسترسی آسان به مواد، اشتیاق و انگیزه ای برای مصرف نداشته باشد)- آموزش مهارت های زندگی نظیر ارتباط موثر- حل مسئله- مقابله با استرس و به کار بستن آنها با خودکارآمدی در دانشجویان و به تبع آن سلامت روانی- مهارت اجتماعی- ایجاد نگرش منفی نسبت به مواد مخدر- حل مسئله- رفتار قاطعانه- برقراری ارتباط با دیگران- کنترل و مقابله با استرس - مقابله با هیجان ها- کنترل رفتار- تصمیم گیری هوشمندانه- تقویت انگیزه درونی- تفکر درباره عوارض مصرف- تغذیه صحیح- اندیشه و تحلیل موقعیت- رفتارهای سازگارانه همراه با تحمل- اندیشیدن به راه های موثر و مفید- اعتقاد به وجود راه حل- خودشناسی و خودآگاهی- تنظیم اهداف زندگی- تصمیم گیری و حل مسئله- تفکر خلاق- روابط اجتماعی موثر- ابراز وجود یا قاطعیت- مقابله با هیجان های منفی و فشارهای روانی- مقابله موثر با استرس- مقابله مسئله مدار و هیجان مدار سالم- ورزش- هدف گذاری و طرح برای آینده- برنامه ریزی- تقویت اعتقادات مذهبی- پشتکار- مقابله با افکارمنفی- نظم- داشتن اعتقاد و تعهد- ارائه آثاری به جامعه- تقویت مهارت های شناختی لازم برای تشخیص موقعیت های خطرناک و اجتناب از آن ها - مهارت های اجتماعی ضروری برای مقاومت در برابر فشار همگنان برای استفاده از مواد- مهارت مقابله با هیجانات منفی- ایجاد تفکر مثبت- آموزش مقاومت در برابر پیشنهاد سوء مصرف مواد مخدر- مهارت امید به آینده- تقویت برنامه های آموزشی و ایجاد انگیزه تحصیلی- بالا بردن سطح امید به زندگی- مهارت های اجتماعی- مهارت ارتقاء اعتماد به نفس - مهارت های برقراری ارتباط با دیگران- مهارت های برقراری ارتباط با جنس مخالف- برنامه ریزی برای اوقات فراغت- مهارت های زندگی- برنامه های مدیریت خشم و استرس- ارتقاء اعتماد به نفس - مهارت های برقراری ارتباط با دیگران- برقراری ارتباط با جنس مخالف- ارائه اطلاعات درست- برنامه های مدیریت خشم و استرس- تصحیح نگرش- برنامه پیشگیرانه جهت مواد سخت- اقدامات پیشگیرانه در مورد سه ماده پرمصرف قلیان، سیگار و مشروبات الکلی- اختصاص دو واحد درسی برای آموزش مهارت های زندگی- آموزش در خصوص ویژگی های مواد و تبعات مصرف آن ها- اصلاح هنجارها- ضعف در مهارت های اجتماعی- ضعف در مهارت های فردی- مهارت تعامل پذیری - مهارت دوستیابی- مهارت های کارآفرینی- مهارت های همسریابی- آموزش های جنسی- مهارت های زندگی- معیارهای انتخاب دوست خوب- مهارت خودآگاهی قوی ترین و پایه ای ترین مهارت زندگی- عدم توانایی و مهارت در نه گفتن- مدیریت شکست عشقی-

مدیریت رابطه با جنس مخالف- کارگاه کارآفرینی- مهارت مقابله با خشم- مهارت مقابله با افسردگی- برنامه ریزی تحصیلی- ارتقاء عزت نفس- مهارت برقراری ارتباط موثر- مهارت های فرزندپروری برای دانشجویان متأهل- سبک زندگی سالم- تفکر نقادانه- بالا بردن سواد رسانه ای- توسعه فرهنگ سالم زیستن- ایجاد سبک درست تحقیق و پرسشگری- یادگیری سبک درست کار کردن- داشتن سرگرمی سالم- مهارت های زندگی (۱). مهارت ابراز وجود؛ ۲. مهارت حل مسئله؛ ۳. مهارت تصمیم گیری؛ ۴. خودآگاهی)- طرحواره هایی در مورد آزادی- طرحواره هایی در مورد جوانی- جهت گیری های تسلط به جای جهت گیری های عملکرد- نداشتن توانایی مناسب- هدف گزینی برای زندگی- هم حسی و همدلی و مسئولیت پذیری- ایجاد احساس تکلیف در همه دانشجویان نسبت به مشکلات- نشان دادن هویت و ماهیت فرد به خودش- ایجاد فضای ارتباطی و ارتباطات امن- نشان دادن جایگاه فرد در خانواده و دانشگاه و جامعه به خودش- نشان دادن توانایی فرد در تغییر دادن خود- مهارت تغییر دهنده گی فرد در محیط- آموزش دهنده ی مهارت باید متخصص و موفق باشد- توجه به نظام ارزش های فرد- نجات دادن فرد از خودبیگانگی- برقراری ارتباط مثبت با فرد- استقامت در ایجاد ارتباط -مهارت های آکادمیک یا درس خواندن- مواجهه با استرس- مهارت کاربایی- عزت نفس- توانایی نه گفتن- تخلیه درست هیجانات- آینده نگری - تحلیل درست مسائل- احساس استقلال و موثر بودن -خودشکوفایی- خودآگاهی هیجانی- حرمت ذات- مسئولیت پذیری- تحمل فشار روانی - واقعیت آزمایی- کنترل تکانه- انعطاف پذیری- شادکامی و خوشبینی- ارتباط در خانواده، نقش های مثبت، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی، کنترل رفتار- سبک زندگی سالم اسلامی(اجتماعی، عبادی، باورها، مؤلفه اخلاقی، مالی، خانوادگی، سلامت، تفکر و علم، امنیتی و دفاعی، زمانشناسی)- مقابله با استرس و هیجان- تصمیم گیری و حل مسئله- خودکارآمدی- راهبرد مسأله مدار - راهبرد هیجان مدار - خودکارآمدی پرهیز از مواد- دلبذیربودن- مسئولیت پذیری- کنترل فکر- ذهن آگاهی- دلبستگی اجتنابی - دلبستگی ایمن- دلبستگی دو سوگرا- مهارت های تفکر- مهارت های موفقیت و مقابله با شکست - مهارت های ارتباطی(روابط بین فردی)- مدیریت هیجان و استرس - ابراز وجود و جرات مندی

۵- روش های آموزشی

تهیه و تدوین لوح های فشرده آموزشی به تفکیک مواد مختلف- پخش فیلم های مناسب از طریق مرکز مشاوره- تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی- تلویزیون و رسانه های گروهی- گروه همسالان، دوستان و آشنایان- برپایی نمایشگاه و مستندسازی- برگزاری مسابقات، نمایشگاه، اردو و آموزش در اردوها- دیدن و مصاحبه کردن با افرادی که مواد مصرف کرده اند- روش نیمه سازمان یافته- سخنرانی- بحث سقراطی- بازسازی شناختی- مسأله گشایی- آموزش خود فرمانی- آموزش تقویت خود و اقداماتی در جهت تغییر محیط- تاثیر رسانه ها- ارائه در قالب واحد درسی- کارگاه های آموزشی اختیاری- ارائه آموزش ها به تفکیک جنسیت- برنامه های ورزش در رشته های مختلف- اتاق تلویزیون- فیلم، کامپیوتر و اینترنت- تدارک اردوهای داخل و خارج استان- بهبود و زیباسازی فضای خوابگاه- برگزاری مسابقات ورزشی و تفریحی- برگزاری اردوهای هدفمند و برنامه ریزی شده(زمینه ساز آشنایی، صمیمیت، ارتقاء روابط اجتماعی، ارتباط صمیمانه با مسئولین، ارائه آموزش های لازم از جمله برخی مهارت های لازم برای زندگی شاد)- تکنیک آموزش فعال بارش فکری- تکنیک آموزش فعال بحث گروهی- تکنیک آموزش فعال استفاده از گروه بندی- تکنیک آموزش فعال ایفای نقش- فیلم آموزشی- استفاده از اینترنت- ارائه اطلاعات مثبت و هم اطلاعات منفی- برگزاری آموزش ها به صورت جلسات کوتاه- ارائه واحد درسی مهارت های اجتماعی در طول یک ترم- اختصاص امکانات مشاوره ای بهتر- سالم سازی محیط خوابگاه- فیلم- تئاتر- مجله - تراکت- کارت های تبلیغاتی- سمینارها و کنفرانس ها- مشاوره - رونق بخشیدن به فعالیت های دانشجویی- حضور کارشناس مخصوص اعتیاد در دفتر حراست- کنترل توسط مسئولین خوابگاهها، خدمتگزاران، نگهبانان و...به منظور جلوگیری از توزیع مواد مخدر- استفاده از اساتید دانشگاهی- تقویت و تشکیل دفتر مشاوره با استفاده از کارشناسان فن - تشکیل و تقویت کانون های مبارزه با اعتیاد نظیر کانون سبز، اندیشه- انتشار نشریه ای خاص به منظور فرهنگ سازی و اطلاع رسانی- تشکیل کمیته های علمی - تهیه فیلم و سریال - ارائه واحد درسی اختیاری در دانشگاه ها -تشکیل میزگردهای دانشجویی جهت بحث- تعیین صلاحیت صنف مختلف فعال در سطح دانشگاه ها- اجرای صحیح و دقیق آئین نامه های استفاده از خوابگاه و عدم برخورد سلیقه ای و کارشناسانه با قوانین- کمک گرفتن از شکل های دانشجویی- استفاده از جریانات خود جوش دانشجویی - دید و بازدید دانشجویان از مراکز بازپروری معتادان و زندان ها و تماس نزدیک با قربانیان اعتیاد- تشکیل کانون های علمی، فعالیت های علمی جنبی مثل بازدید از مراکز علمی، تاسیسات پیشرفته داخل و خارج از کشور- برگزاری همایش های دانشجویی در ارتباط با اعتیاد، دعوت از سخنرانان، هنرمندان، کارگردانان سینمایی که در زمینه بزهکاری و مسائل اجتماعی فعالیت دارند- بردها و بولتن ها توسط دانشجویان و اساتید و صاحب نظران- برگزاری میتینگ- داستان نویسی و...- ارتباط گرم و عاطفی مسئولین با دانشجویان و احترام گذاشتن به آن ها- حضور افراد موفق در دانشگاه و ارتباط دانشجویان با آن ها- برگزاری نمایشگاه های عکس- برگزاری اردوهای علمی- زیارتی- سیاحتی با انگیزه فرهنگ سازی و ایجاد نشاط علمی و فرهنگی- تبلیغات به صورت فیلم- کلیپ آموزشی- کاریکاتور- اسلاید- فیلم داستانی(بیان غیرمستقیم) - فیلم مستند(بیان مستقیم)- تقویت تشکل های دانشجویی با تاکید بر نقش مثبت همسالان- تقویت ارتباط دانشگاه و دانشجو با خانواده- نظارت بیشتر بر اعطای مجوز به خوابگاه ها- استفاده از برنامه های ورزشی- برنامه های فرهنگی- فوق برنامه ها و تقویت برنامه ها در دانشگاه ها به ویژه دانشجویان خوابگاهی- انجام فعالیت های انضامی، حراستی و تدوین قوانین سختگیرانه برای در اختیار داشتن مواد در دانشگاه- ابلاغ سیاست های جامع پیشگیری از مصرف مواد در محیط های دانشگاهی توسط متولیان آموزش عالی- تمرکز بر برنامه های پیشگیرانه مراکز مشاوره دانشگاه ها- فیلم آموزشی- سخنرانی- استفاده از اینترنت- ارائه اطلاعات مثبت و

هم اطلاعات منفی - برگزاری آموزش‌ها به صورت جلسات کوتاه - ارائه واحد درسی مهارت‌های اجتماعی در طول یک ترم - اختصاص امکانات مشاوره ای بهتر - سالم سازی محیط خوابگاه - اطلاع رسانی در مورد تأثیرات و عواقب از طریق پوستر، بروشور، کتابچه‌های آموزشی، تشاثر و رسانه‌های اجتماعی) - وجود منابع حمایتی همچون اساتید، مراکز مشاوره، امور فرهنگی در کمک و مشاوره با دانشجویان - یکپارچه نفوذ اجتماعی - افزایش توانایی، رویکرد مبتنی بر افزایش اطلاعات، رویکرد مبتنی بر همسالان، رویکرد مبتنی بر فعالیت‌های جانشین، رویکرد مبتنی بر نفوذ اجتماعی

۶- نوع ماده مخدر مصرفی

سیگار - قلیان - گل - حشیش - مشروب - تریاک - ترامادول - ریتالین - فنیکس‌دین - کتامین - مواد صنعتی و مواد محرک (گل و حشیش) - قرص‌های مختلف - گروه کانابیس - ماری‌جوانا - هروئین - شیره - آمفتامین - ال اس دی - کوکائین - باربیتوریت‌ها - بنزودیازپین‌ها - ایپوم - گراس - مورفین - ریتالین - کراک‌هرویین - قرص‌ها و شربت‌های حاوی کدئین - دیازپام و لورازپام - دیفنوکیسیلات - قرص‌های کراک - شیشه - پپ - بورپورونورفین - فلوکستین - الکل - شیره - قرص‌های اکستازی و متامفتامین - اکس - قرص‌های روان‌گردان - آمفتامین - کوکائین - ماری‌جوانا - مصرف مسکن و آرام بخش - آرامبخش‌ها یا داروهای اضطراب - ترامادول - مشروبات الکلی - دیازپام - فلوکستین

یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کمی اسناد داخلی

همان‌طور که در ابتدای فصل چهارم اشاره شد یکی از منابع مورد بررسی در بخش کیفی جهت شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران، اسناد داخلی بود.

در این قسمت از تحلیل یافته‌های کیفی با توجه به نتایجی که در زمینه مقوله‌های کلی و فرعی پیشگیری از مصرف مواد در سطوح دانش، نگرش، مهارت و روش‌های آموزشی در بخش بررسی اسناد داخلی بدست آمده، تحلیل کمی شده‌اند تا امکان مقایسه و تعیین اهمیت هر کدام از مقوله‌های فرعی در اسناد به‌طور جداگانه و در همه اسناد فراهم شود. فراوانی مقوله‌های فرعی مرتبط با هر یک از مقوله‌های اصلی در قالب جداول مجزا با توجه به مقوله‌های اصلی به تفکیک ۲۰ اسناد مورد بررسی در بخش قبلی پژوهش (بررسی اسناد داخلی) ارائه شده است.

در هر جدول مقوله‌های فرعی مربوط به هر مقوله اصلی در اسناد ۲۰ گانه داخلی بررسی شده است که وضعیت هر یک از مقوله‌های فرعی به تفکیک مقوله‌های اصلی در کلیه اسناد داخلی قابل مشاهده است. با مشاهده میزان فراوانی هر یک از مقوله‌های فرعی، میزان اهمیت آن‌ها در بخش بررسی اسناد داخلی مشخص شده است. همچنین فراوانی مقوله‌های فرعی در خصوص میزان اهمیت هر کدام از آن‌ها بر اساس مقوله کلی در هر کدام از اسناد به تفکیک نیز ارائه شده است. مشاهده فراوانی مقوله‌های فرعی در هر یک از اسناد ۲۰ گانه داخلی گویای اهمیت مقوله‌های فرعی مرتبط با پیشگیری از مصرف مواد در سند مورد نظر می‌باشد.

جدول ۴-۱-۲۲. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل فردی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی																										فرآوانی در اسناد داخلی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷
مشکلات فردی	استرس، اضطراب و بی‌قراری	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۱۳
	اعتماد به نفس پایین، خجالت و کمرویی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۱۳
	افسردگی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۱۱
	کنجکاوی و ماجراجویی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۱۰
	هیجان‌طلبی، ریسک‌پذیری و تکانشگری	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۹
	نوامیدی و احساس پوچی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۸
	فشارهای فردی روانی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۷
	خشم، خشونت و پرخاشگری	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۶
	لذت‌جویی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۶
	ناپایداری عاطفی و احساسی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۶
	استقلال‌طلبی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۶
	اختلالات ارثی یا بیولوژیک	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۶
	شکست‌های عاطفی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۶
	پایین بودن توانایی ابراز وجود	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۴
	عقده حقارت و خودکم‌بینی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۳
	احساس دلتنگی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۳
	خودکشی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۲
	خودبیمارنگری	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۲
فرآوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه																											

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۱-۲۲، بیانگر آن است که مولفه‌های استرس، اضطراب و بی‌قراری و اعتماد به نفس پایین، خجالت و کمرویی، به‌عنوان مهم‌ترین مسأله و مشکل فردی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات فردی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که خودکشی و خودبیمارنگری دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات فردی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۴-۱-۲۳. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل اجتماعی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی																فرآوانی در اسناد داخلی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	
مسائل و مشکلات اجتماعی	در دسترس بودن مواد	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۱۴
	برقراری ارتباط با دوستان	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۱۳
	فشارهای ناشی از همسالان و ناتوانی در رد پیشنهاد مصرف	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۱۲
	اضطراب اجتماعی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۸
	تضاد بین-فردی و فرهنگی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۸
	بیکاری و مشکلات مالی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۸
	ناتوانی در تعاملات اجتماعی و سازگاری	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۷
	شخصیت ضد اجتماعی، بزه و انحراف	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۶
	در معرض خشونت قرار گرفتن	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۵
	فشارهای میان فردی، نفوذ جمع و همنوایی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۴
	بزرگ جلوه دادن خود در نظر دیگران	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۴
	ثروت و رفاه زیاد	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۴
	طرد شدن از سوی دوستان	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۴
	بحران‌های اجتماعی و سیاسی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۴
	خودباختگی فرهنگی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۳
	نیاز به تعلق و هویت یابی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۳
	مصرف مواد بعنوان یک هنجار اجتماعی	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	۳
فرآوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه																	

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۱-۲۳، بیانگر آن است که مولفه‌های در دسترس بودن مواد و برقراری ارتباط با دوستان، به‌عنوان مهم‌ترین مسأله و مشکل اجتماعی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات اجتماعی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که خودباختگی فرهنگی، نیاز به تعلق و هویت‌یابی و مصرف مواد بعنوان یک هنجار اجتماعی دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات اجتماعی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۴-۱-۲۴. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل خانوادگی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد مورد مطالعه

فرآوانی در اسناد داخلی	استناد																										مقوله‌های کلی / فرعی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	
۱۰	×		×	×		×			×	×					×	×					×	×					عدم حس تعلق و بی‌عاطفگی در خانواده
۹		×	×			×		×	×	×		×											×				جدایی و دوری از خانواده
۸	×		×	×		×			×	×													×				لجبازی و تعارضات خانوادگی
۸	×		×			×			×	×													×	×			سبک رفتاری سهل‌گیر و بی‌تفاوت
۷	×			×			×		×	×		×															خانواده سیگاری و معتاد
۷			×		×				×	×		×	×													×	مجاز بودن مصرف مواد و الکل در خانه
۷	×		×			×	×								×								×				سابقه مصرف مواد در خانواده
۴	×									×													×				طرد شدگی و فقدان رابطه عاطفی
۴									×						×	×											عدم امید به ازدواج در آینده نزدیک
۴	×					×																		×			داشتن بستگان معتاد
۴												×	×											×			شکست در عشق و ازدواج
۴												×											×			×	برای لذت جنسی در روابط زناشویی
۳																							×	×			وجود الگوی نامناسب در خانواده
۳																							×			×	خانواده دیکتاتور، آشفته و بی‌تفاوت
۳	×																						×				بی‌سرپرستی
۳	×																							×			غم از دست دادن عزیزان، فقدان و سوگ
	م	-	۲	-	-	۲	-	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	فرآوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۱-۲۴، بیانگر آن است که مولفه‌های عدم حس تعلق و بی‌عاطفگی در خانواده و جدایی و دوری از خانواده، به‌عنوان مهم‌ترین مسأله و مشکل خانوادگی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات خانوادگی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که وجود الگوی نامناسب در خانواده، خانواده دیکتاتور، آشفته و بی‌تفاوت، بی‌سرپرستی و غم از دست دادن عزیزان، فقدان و سوگ دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات خانوادگی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۴-۱-۲۵. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل سازمانی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی																فرآوانی در اسناد داخلی
	-	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	
(دانشگاهی) مسائل و مشکلات سازمانی	فشارهای تحصیلی و اضطراب امتحانات	×				×	×	×						×			۶
	همجواری دانشگاه با مکان فروش مواد	×	×	×	×											×	۶
	غلبه بر خستگی در ایام امتحانات	×	×	×												×	۵
	سکونت در بیرون از خوابگاه‌های دولتی	×	×									×					۵
	کمبود تفریحات سالم و سرگرمی مناسب	×		×						×		×				×	۵
	کنترل اجتماعی پایین در دانشگاه	×	×								×						۴
	برآورده نشدن انتظارات توسط دانشگاه	×										×					۳
	عملکرد تحصیلی ضعیف	×														×	۳
	فقدان انگیزه پیشرفت	×	×														۳
	انحراف از قواعد معمول دانشگاه	×															۳
	همنشینی با دانشجویان معتاد و الگوگیری از آن‌ها	×															۳
	عدم تطبیق و هماهنگی با محیط دانشگاه	×															۳
	یکنواختی محیط خوابگاه	×															۲
	عدم علاقه به رشته تحصیلی	×															۲
	جشن بازگشت به خوابگاه بعد از تعطیلات	×															۲
	کمبود امکانات حمایتی و مشاوره‌ای																۲
	احساس گمنامی در کلاس بزرگ	×															۱
	اوقات فراغت و فضای خالی زیاد	×															۱
فرآوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه																	

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۱-۲۵، بیانگر آن است که مولفه‌های فشارهای تحصیلی و اضطراب امتحانات و همجواری دانشگاه با مکان فروش مواد، به‌عنوان مهم‌ترین مسأله و مشکل دانشگاهی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات دانشگاهی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که اوقات فراغت و فضای خالی زیاد و احساس گمنامی در کلاس بزرگ دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات خانوادگی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۴-۱-۲۶. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای دانش و اطلاعات مرتبط با مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی																			فرآوانی در اسناد داخلی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰
دانش و اطلاعات در مورد مواد و مشروبات الکلی	×	×				×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×				۱۲
	×	×				×		×	×	×	×	×	×	×	×	×				۱۲
	×	×				×		×	×	×	×	×	×	×	×	×				۱۲
	×	×				×		×	×	×	×	×	×	×	×	×				۱۱
	×	×				×		×	×	×	×	×	×	×	×	×				۱۰
	×	×				×		×	×	×	×	×	×	×	×	×				۹
	×	×				×		×	×	×	×	×	×	×	×	×				۹
	×	×				×		×	×	×	×	×	×	×	×	×				۹
	×	×				×		×	×	×	×	×	×	×	×	×				۹
	×	×				×		×	×	×	×	×	×	×	×	×				۹
	×	×				×		×	×	×	×	×	×	×	×	×				۹
	×	×				×		×	×	×	×	×	×	×	×	×				۸
	×	×				×		×	×	×	×	×	×	×	×	×				۸
	×	×				×		×	×	×	×	×	×	×	×	×				۷
فرآوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه																				

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۱-۲۶، بیانگر آن است که مولفه‌های نداشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، فقدان دانش کافی در مورد حشیش و عدم آگاهی از عوارض مصرف تریاک و شیر، هروئین و کراک، به‌عنوان مهم‌ترین ضعف‌های دانشی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که آشنایی با عوارض داروهای مسکن و آرامبخش دارای کمترین ضعف در بین دیگر ضعف‌های دانشی مرتبط با مصرف مواد مخدر می‌باشد.

جدول ۴-۱-۲۷. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای باور و نگرش مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی															فرآوانی در اسناد داخلی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	
باورهای نادرست در مورد مواد مخدر	x	x	x	x			x			x	x	x	x	x	x	۱۵
	x	x								x						۷
	x	x								x	x					۷
	x	x	x	x						x						۶
	x	x	x	x						x	x					۶
	x	x								x						۴
	x	x								x						۴
	x	x								x	x					۴
	x	x								x						۴
	x	x								x	x					۳
	x	x								x	x					۳
	x	x								x	x					۳
	x	x								x	x					۳
	x	x								x	x					۳
فرآوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه																

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۱-۲۷، بیانگر آن است که مولفه‌های باورهای نادرست در مورد مواد مخدر، باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی و باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، به‌عنوان مهم‌ترین باورها و نگرش مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان، باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی، باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب و باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب/امتحان دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر باورها و نگرش‌های مرتبط با مصرف مواد مخدر می‌باشند.

جدول ۴-۱-۲۸. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مهارت‌های لازم پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک اسناد مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی																				فراوانی در اسناد داخلی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	
مهارت حل مسأله	x		x		x		x	x	x	x		x	x	x							۱۴
مهارت مقابله با استرس		x			x		x	x	x	x					x	x	x				۱۱
مهارت ارتباطی		x		x		x	x		x	x					x	x		x			۱۱
مهارت جرأت‌ورزی (قاطعیت)		x		x		x	x		x	x					x		x	x	x		۱۱
مهارت مقابله با هیجانات منفی		x		x					x	x					x		x	x			۸
مهارت تصمیم‌گیری			x						x	x							x	x	x	x	۸
مهارت بین‌فردی		x			x	x		x	x								x		x		۸
مهارت خودآگاهی		x		x					x	x					x	x				x	۷
مهارت تفکر نقادانه		x		x					x	x							x		x	x	۷
مهارت تفکر خلاق		x		x					x	x							x	x	x		۷
مهارت اجتماعی		x						x	x									x	x		۷
مهارت سازگاری								x	x	x					x				x		۶
مهارت خودکارآمدی		x					x								x				x		۵
همدلی و همحسی		x		x													x	x		x	۵
مهارت مدیریت خشم			x						x	x								x			۴
مهارت تفکر مثبت		x		x					x	x											۴
مهارت دوستیابی						x											x	x		x	۴
مهارت مقابله با افکار منفی					x												x		x	x	۴
مهارت تاب‌آوری								x											x		۲
برنامه‌ریزی تحصیلی											x								x		۲
هدف‌گزینی											x									x	۲
مهارت هوش هیجانی								x													۱
مهارت مدیریت زمان		x																			۱
مدیریت شکست عاطفی		x																			۱
مهارت خطرپذیری																			x		۱
فرزندپروری																					-
مهارت کارآفرینی																					-
مهارت همسریابی																					-
مدیریت مالی																					-
فراوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه																					۵۱۲۳۴۵۶۷۸۹۱۰۱۱۱۲۱۳۱۴۱۵۱۶۱۷۱۸۱۹۲۰

مهارت‌های لازم برای پیشگیری از مصرف مواد

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۱-۲۸، بیانگر آن است که مهارت‌های حل مسأله، جرأت‌ورزی، ارتباطی و مقابله با استرس، به‌عنوان مهم‌ترین مهارت‌های مورد نیاز در پیشگیری از مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که مهارت‌های فرزندپروری، کارآفرینی و مدیریت مالی دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر مهارت‌های مورد نیاز برای پیشگیری از مصرف مواد مخدر می‌باشند.

جدول ۴-۱-۲۹. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای نوع ماده مخدر مصرفی در بین دانشجویان به تفکیک اسناد مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی															فرآوانی در اسناد داخلی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	
نوع ماده مخدر مصرفی در بین دانشجویان	تریاک و شیر، هروئین و کراک	×	×	×			×	×	×		×	×	×	×	×	۱۵
	سیگار و قلیان	×		×			×	×	×	×	×	×	×	×	×	۱۵
	حشیش	×		×			×	×	×	×		×	×	×	×	۱۳
	مشروبات	×		×			×	×	×	×		×	×	×	×	۱۲
	الکل سفید	×		×			×	×	×	×		×	×	×	×	۱۱
	شیشه و آمفتامین	×		×			×	×	×	×		×	×	×	×	۷
	گراس(علف) یا ماری جوانا	×					×	×	×	×		×	×	×	×	۶
	اکستازی	×						×	×	×		×	×	×	×	۶
	ال اس دی	×					×	×	×	×		×	×	×	×	۶
	داروهای مسکن و آرامبخش	×					×	×	×	×		×	×	×	×	۶
	ریتالین						×	×	×	×		×	×	×	×	۵
	ترامادول	×		×			×	×	×	×		×	×	×	×	۵
	گل		×				×									۲
فرآوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه																
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۱-۲۹، بیانگر آن است که ماده مخدر سیگار و قلیان، تریاک و شیر، هروئین و کراک دارای بالاترین ماده مصرفی در بین دانشجویان بوده است. در حالی که گل دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر ماده مخدر مصرفی در بین دانشجویان می‌باشند.

جدول ۴-۱-۳۰. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای روش‌های آموزشی، پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک اسناد مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی						
	۱- از طریق فعالیت‌های فوق برنامه	۲- پخش فیلم‌های کوتاه	۳- استفاده از گروه همسالان	۴- از طریق مرکز مشاوره	۵- برگزاری اردو	۶- ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۷- استفاده از گروه‌های ورزشی
۸- استفاده از تلویزیون و رسانه‌های جمعی	X						
۹- روش سخنرانی							
۱۰- بحث گروهی							
۱۱- استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی							
۱۲- تشکیل و تقویت کانون‌های دانشجویی							
۱۳- کتاب کار دانشجویی							
۱۴- ارائه در قالب واحد درسی							
۱۵- استفاده از اینترنت							
۱۶- تهیه و تدوین لوح فشرده آموزشی							
۱۷- تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی							
۱۸- برگزاری نمایشگاه							
۱۹- برگزاری کارگاه‌های آموزشی							
۲۰- آموزش از طریق تئاتر							
۲۱- آموزش در قالب کارت‌های تبلیغاتی							
۲۲- تشکیل همایش و میزگرد دانشجویی							
۲۳- آموزش از طریق داستان نویسی							
۲۴- برگزاری نمایشگاه‌های عکس							
۲۵- کرسی‌های آزاد اندیشی							
۲۶- استفاده از اساتید متخصص و مورد تایید دانشجویان							
۲۷- کانون‌های هنری							
۲۸- روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی							
۲۹- روش بارش فکری							
۳۰- استفاده از چهره‌های محبوب							
۳۱- ارائه پوستر							
۳۲- روش پرسش و پاسخ							
۳۳- ارسال پیام‌های الکترونیکی							
۳۴- برگزاری سمینار و کنفرانس							
۳۵- انتشار نشریه‌ای خاص به منظور اطلاع رسانی							
۳۶- ایفای نقش							
۳۷- برگزاری جلسات کوتاه							

جدول ۴-۱-۳۰. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک اسناد مورد مطالعه (ادامه)

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی																			فراوانی در اسناد داخلی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	
روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد	آموزش از طریق مجله																			۱
	آموزش به صورت تراکت																			۱
	آموزش از طریق تلگرام																			-
	آموزش از طریق اینستاگرام																			-
	آموزش از طریق واتس‌آپ																			-
	ایجاد غرفه																			-
	تولید نرم افزارهای آموزشی																			-
	استفاده از پیام‌های کوتاه و گویا از طریق موبایل																			-
	از طریق کانون همیاران																			-
	استفاده از برنامه‌های طنز																			-
	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی																			-
	تشکیل گروه‌های کوچک																			-
	تشکیل انجمن سلامت و فعالیت																			-
	روش بازی																			-
	استفاده از روش‌های مشاهده عینی																			-
	استفاده از موسیقی و کنسرت																			-
	استفاده از تابلوهای هوشمند																			-
	روش آموزش اکتشافی																			-
	روش آموزش چند حسی																			-
	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله																			-
فراوانی به تفکیک مصاحبه‌ها																				۲

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۱-۳۰، بیانگر آن است که روش‌های ارائه آموزش شامل از طریق فعالیت‌های فوق برنامه، پخش فیلم‌های کوتاه، استفاده از گروه همسالان و از طریق مرکز مشاوره، به‌عنوان مهم‌ترین روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که روش‌های آموزشی روش بارش فکری، ایفای نقش، برگزاری جلسات کوتاه، آموزش از طریق مجله، آموزش به صورت تراکت، برگزاری سمینار و کنفرانس، انتشار نشریه‌ای خاص به‌منظور اطلاع‌رسانی، استفاده از چهره‌های محبوب، ارائه پوستر، روش پرسش و پاسخ دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد می‌باشند.

بخش ۴-۲. یافته‌های حاصل از تحلیل تطبیقی

همان‌طور که در ابتدای فصل چهارم اشاره شد یکی از منابع مورد بررسی در بخش کیفی جهت شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران، اسناد خارجی بود. لذا برای دستیابی به این هدف، در مرحله بخش کیفی در بخش مطالعات اسنادی از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. بدین معنا که از میان منابع متعدد موجود در زمینه پیشگیری از مصرف مواد، اسناد شامل کتاب، دستورالعمل آموزشی، طرح‌های پژوهشی، مقالات و فصلنامه‌های معتبر بین‌المللی در سطح کشورهای اروپایی، آمریکایی، آفریقایی و بویژه آسیایی (که به لحاظ موقعیت جغرافیایی و فرهنگی همبستگی‌هایی با کشور ایران داشت) و ... که در ۱۰ سال اخیر به‌طور خاص در جامعه دانشجویی منتشر شده بود انتخاب شد و مورد بررسی قرار گرفت. در این بخش تعداد ۲۰ سند خارجی از بین اسناد گردآوری شده در مرحله اول انتخاب و مبنای مطالعه در این بخش از پژوهش قرار گرفت. ابتدا با توجه به اهداف و شاخص‌های شناسایی شده در مبانی نظری پژوهش، ابزار چک لیست شامل مقوله‌های کلی پیشگیری از مصرف مواد در سطوح دانش، نگرش، مهارت و روش‌های آموزشی طراحی شد و منابع انتخاب شده با توجه به ابزار طراحی شده مورد بررسی قرار گرفت. قبل از تحلیل، ابتدا برنامه‌ها معرفی شده‌اند و در گام بعد برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل محتوا استفاده شد. واحد تحلیل در بخش اسنادی پژوهش شامل جمله، عبارت، مضمون و... بود. روش تحلیل بدین شکل بود که بعد از خواندن متن و درک کلی محتوا واحدهای معنی‌دار و کدهای اولیه که شامل مفاهیم (کلمه‌ها و عبارت‌های مرتبط با نیازهای و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد) بود، استخراج شدند. در مرحله بعد کدهای اولیه مشابه در طبقات جامع‌تر که شامل مقوله‌های فرعی بودند طبقه‌بندی شدند و در نهایت بعد از شناسایی مقوله‌های فرعی، کلیه مقولات شناسایی شده با توجه مقولات کلی تنظیم و در قالب جداول بخش اسنادی پژوهش به تفکیک هر سند ارائه شدند. در نهایت در پایان مرحله بررسی اسناد داخلی، مولفه‌های و شاخص‌های پیشگیری از مصرف مواد در قالب مقوله‌های اصلی و زیر مقوله‌ها در یک جدول نهایی که شامل نتایج بررسی و تحلیل اسناد خارجی بود، بعد از حذف موارد تکراری جمع‌بندی و ارائه شد.

مروری بر برنامه‌های پیشگیری از سوء مصرف مواد

۱- برنامه^۱ DSAAP در دانشگاه‌های کنیا

این برنامه عوامل محیطی، رفتاری و روان‌شناختی مؤثر بر پیشگیری را ملاک اثربخشی برنامه قرار می‌دهد. بطور مثال اقتضای تحولی، ماهیت تاملی، تناسب فرهنگی، نظریه محرک، ارزش‌ها و هنجارهای فردی و گروهی معیار، عوامل خطر و حفاظتی مهم، کاهش ارتباط به افراد مصرف‌کننده، افزایش روابط مثبت و ارتقای خودکارآمدی را در تعامل با پارامترهای مؤثر بر پیشگیری مورد هدف قرار می‌دهد. بدین شرح که این برنامه سطوح عینی پیشگیری و فعالیت در تقابل با مصرف، اصول مؤثر بر برنامه پیشگیری، منابع مالی و انسانی مؤثر بر پیشگیری، همکاری‌های درون سازمانی، سبک‌های ارتباطی، شرکت دانشجویان در برنامه و بهره‌گیری آن‌ها، تمرکز بر موانع و چالش‌های اجرای برنامه پیشگیری را به‌عنوان پارامترهای مؤثر در نظر می‌گیرد. در این برنامه، برای نیل به این هدف از گروه‌های ارائه‌دهنده خدمات اجتماعی از قبیل مشاوران، مرشدان مذهبی، همیاران مشاور، گروه‌ها و انجمن‌های دانشجویی، مسئولین خوابگاه‌ها و امنیتی دانشگاه کمک گرفته می‌شود. این همکاری‌ها در ارتباط با مدیران دانشگاه برای تفهیم سیاست و ساختار دانشگاه، کسب حمایت مالی، ارزیابی وضعیت منابع، تغییر برنامه‌های دانشگاهی، ایجاد پویایی فرهنگی و جذب منابع قدرت بیرون از دانشگاه صورت می‌گیرد.

راهنم‌ها و روش‌های آموزشی برنامه پیشگیری (DSAPP) به شرح زیر است.

ایجاد باشگاه‌های ورزشی فعال در دانشگاه - آگاه‌سازی - بیلبردها - بروشورها - استفاده از پوسترها - نصب - نشانگرها در جاده‌ها - برگزاری سمینارها - کارگاه‌های مکرر - برگزاری سمینارهای مربوط به سوء مصرف مواد و پیامدهای آن - برگزاری سمینارها برای مشارکت دانشجویان دانشگاه - برگزاری سمینارها برای مشارکت دانشجویان دانشگاه - کمپین پیشگیری - کمپین‌های مبارزه با مواد مخدر - حضور هیئت مدیره دانشگاه در برنامه DSAPP - درام و موسیقی - آوردن نوازنده به دانشگاه - برگزاری کنسرت سرگرم‌کننده در مورد سوء مصرف مواد - گفتگو با افراد مشهور - سخنرانان انگیزشی - سخنرانی‌های عمومی - انجام معمول مذاکرات باز - برگزاری نمایش‌های گفتگو - ارسال پیام‌های الکترونیکی - جهت‌دهی به دانشجویان سال اول - مشاوره - ایجاد واحد مشترک DSAPP - مشارکت دادن دانشجویان در سمینارها - آموزش همسالان - اجرای سیاست سوء استفاده از مواد مخدر - بستن کلوپ‌های مصرف در مراکز دانشجویی - تعیین مجازات - ممنوعیت مصرف الکل در داخل موسسه - وضع قوانین سخت‌گیرانه - تشکیل انجمن دانشجویان - جذب نگرش دانشجویان - عدم اخراج دانشجویان از خوابگاه - کاهش خصومت - نادیده گرفته شدن - پذیرش مصرف‌کنندگان مواد مخدر قبل از قضاوت آنها و ارائه مشاوره - دانشجویانی را که می‌توانند به راحتی با دانشجوی مخلوط شوند، قرار دهید - انتخاب دوستان خوب - در دسترس بودن اطلاعات در DSAPP - با مصرف مواد مخدر وارد زندگی افراد شوید تا این افراد را مجبور به بازگشت به زندگی عادی کنید - ابتدا با تامین‌کنندگان مواد مقابله کنید - تهیه نمودارها و تصاویر جهت ارائه تاثیر این مواد -

برگزاری روز مبارزه با مواد مخدر مبارزه با مواد مخدر- دستفروشان مواد مخدر نباید اجازه دسترسی به امکانات دانشگاه داشته باشند- اصلاحات مواد مخدر باید پذیرفته شوند- تشویق دانشجویان برای استفاده مناسب از اوقات فراغت خود- دانشجویان را در فعالیت های فوق العاده مشارکت دهید- فعالیت های ورزشی- فراهم کردن زمان تفریح برای دانشجویان- مشارکت مسئولان دغدغه مند در جلسات- بهبود روش های جایگزین تفریح در دانشگاه- سرگرمی از طریق رسانه های جمعی- تشکیل انجمن و سازمان برای مقابله با سوء مصرف مواد- تشکیل گروه های سازنده برای رسیدگی به موضوع مواد مخدر- به اشتراک گذاری گروه- به جای استفاده از مواد مخدر، راه های جایگزین برای مدیریت استرس را ارائه دهید - ایجاد انگیزه برای دانشجویان برای شرکت در فعالیت های دانشگاهی- شناسایی دانشجویان تحت تأثیر مواد برای ارائه مشاوره به آنها - اعمال مجازات های شدید در فروشندگان مواد- انتشار اطلاعات از طریق پوسترها - استفاده از ابتکارات دانشجویان که تنها توسط خودشان طراحی شده است - ایجاد رهبری قوی که با دانشجویان ارتباط برقرار خواهد کرد - تعامل آزادانه با سوء استفاده کنندگان مواد - تعامل با دانشجویان در رسانه های اجتماعی با ایجاد یک صفحه یا گروه DSAPP - معرفی برنامه های توانبخشی به معتادان- حمایت از معتادان به لحاظ اجتماعی، اقتصادی و اخلاقی- معرفی سیاست مصرف مواد مخدر- دانستن علل ریشه ای سوء مصرف مواد - اقدامات قانونی در مورد سوء استفاده از مواد مخدر- پیوند دادن دانشگاه به مردم در مبارزه با مواد مخدر- اجرای قانونی از سوی دانشجویان تا دولت- عشق و نگرانی در مورد دانشجویان بهتر از قوانین خشن است- مدیریت برای تسهیل اقدامات پیشگیرانه جدید سوء مصرف مواد- داشتن ملاقات با دانشجویان- داشتن ملاقات با مربیان باید اطلاعات بیشتری برای آگاه شدن دانشجویان ارائه شود- انگیزش جوانان برای تمرکز بر روی حرفه های خود رویکرد غیر تبعیض آمیز- ارائه خدمات توانبخشی به دانشجویان معتاد- سازماندهی کمپین پیشگیری از مواد مخدر- سازماندهی هفته آگاهی مواد مخدر- نصب پوسترها در سراسر دانشگاه - ارتقاء ارزش های مذهبی- ایجاد امنیت مناسب- حمایت از اشتغال دانشجویان و کاهش شرم آنها - ارائه مطالب مکتوب با شیوه های پیشگیری- فراهم کردن فعالیت های جایگزین که می تواند با اوقات فراغت دانشجویان ارتباط برقرار کند- ارائه اطلاعات واضح در مورد سوء مصرف مواد - ارائه اطلاعات در مورد اثرات سوء مصرف مواد به دانشجویان آموزش عمومی از طریق انجمن ها، بحث ها و نمایشنامه ها- به هر دانشجو دست یابید و اثرات سوء مصرف مواد را آموزش دهید- بازرسی های معمول خوابگاه دانشجویان- بازدید درب به درب از اتاق ها- مبارزات درب به درب در دانشگاه- تغییر مجدد نگرهبانان برای جلوگیری از همکاری - مبارزات سختگیرانه برای مبارزه با سوء استفاده از مواد مخدر- سمینارها و انجمن های باز - حساسیت در معرض خطرات سوء مصرف مواد- توقف تعلیق و اخراج - قوانین و مقررات سختگیرانه برای مصرف کنندگان مواد مخدر- دانشجویان باید مشارکت کنند - دانشجویان معتاد باید مشاوره و بازسازی شوند- حمایت از یکدیگر- مصاحبه تلویزیونی -آموزش عوارض جانبی داروها- آموزش در مورد پیامدهای سوء مصرف مواد- باید فعالیت های بیشتری از DSAPP داشته باشد- برای پیدا کردن کسانی که داروهای غیر قانونی را خریداری می کنند و آن ها را دستگیر می کنند - برای برگزاری تبلیغات در خوابگاه ها- برای جلب دانشجویان در فعالیت های برنامه درسی اضافی برای صرف وقت با عاقلانه برای ارائه

مذاکرات اجتماعی اقدامات شدید در مورد فروشندگان مواد مخدر یا بزرگسالان را درمان کنید داستان های واقعی از معتادان بهبود یافته - دانشگاه باید به طور کامل حمایت کند - استفاده از مربیان همکار استفاده از مراکز توانبخشی - استفاده از رسانه های اجتماعی برای گرفتن دانشجویان بیشتر با استفاده از معتادان سابق به آموزش در مورد اثرات آن انجمن های گفتگو جوانان (رونو)^۱، (۲۰۱۴).

۲- برنامه بدون سوء استفاده از مواد مخدر اروپا هفت کشور (TND)

برنامه TND^۲ یک برنامه مدرسه محور پیشگیری از سوء مصرف مواد می باشد که برای نوجوانان سنین بالا، نوجوانان در معرض خطر بر مبنای انگیزش، مهارت ها و مدل تصمیم گیری^۳ تحول یافته است.

این برنامه یک برنامه پیشگیری از سوء استفاده از مواد مخدر در مقاطع دبیرستان و دانشگاه است که برای ارتقاء آگاهی از مواد مخدر و جلوگیری از نوشیدن الکل، مصرف سیگار، ماری جوانا و سایر مواد مخدر تدوین شد است. برنامه درسی TND مهارت های دانشجویان در زمینه های خودکنترلی، ارتباط موثر، کسب منابع دانش در مورد مواد و تصمیم گیری در مورد مقابله با سوء مصرف مواد را افزایش می دهد.

پروژه TND یک برنامه مبارزه با مواد مخدر مبتنی بر تعامل موثر و تعامل دوطرفه است که بر اساس بیش از دو دهه تحقیق موفقیت آمیز در دانشگاه کالیفرنیا جنوبی تدوین شده است. پروژه TND بر سه عامل پیش بینی کننده های دخانیات، الکل و سایر مواد مخدر، رفتارهای مرتبط با خشونت و سایر رفتارهای مشکوک در میان جوانان تمرکز دارد، از جمله:

- عوامل انگیزشی (یعنی نگرش، باورها، انتظارات و خواسته های دانشجویان در رابطه با مصرف مواد مخدر)؛
 - مهارت ها (ارتباط موثر، کنترل اجتماعی و مهارت های مقابله)؛ و
 - تصمیم گیری (چگونگی تصمیم گیری هایی که منجر به رفتارهای ارتقاء دهنده سلامتی می شود.
- در تکمیل این برنامه، دانشجویان قادر خواهند بود:
- مصرف سیگار، الکل، ماری جوانا و مواد مخدر (مانند کوکائین، هالوژن ها، افسردگی ها، آمفتامین ها و ...) را متوقف یا کاهش دهند .
 - توقف و یا کاهش حمل سلاح و آسیب زدن به دیگران.
 - اطلاعات دقیق در مورد پیامدهای استفاده و سوء استفاده از مواد، از جمله پیامدهای زیست محیطی، اجتماعی، فیزیولوژیکی و عاطفی.
 - مهارت های مقابله ای رفتاری و شناختی را نشان دهد.

1. Ronoh
2. Towards No Drug Abuse (TND) program Project
3. decision-making model

- تعهد شخصی در مورد عدم استفاده از مواد مخدر

پروژه TND برای اجرا در یک محیط کلاس درس توسط یک مدرس آموزش دیده یا متخصص آموزش بهداشت طراحی شده است. با این حال، برخی از سازمان‌های مبتنی بر جامعه آن را برای استفاده در یک محیط محلی تنظیم کرده اند که در آن برنامه نویسان آموزش دیده در دسترس هستند.

این پروژه شامل ۱۲ جلسه مبتنی بر کلاس است که هر کدام ۴۰ تا ۵۰ دقیقه طول می کشد. این برنامه برای پیاده سازی در یک دوره چهار هفته ای (یعنی ۳ جلسه در هفته) طراحی شده است. با این حال، اگر نیاز به آن را گسترش، شما می توانید آن را دو بار در هفته در طول دوره شش هفته در شرایطی که تمام درس ها آموخته می شود اجرا کنید. هر یک از جلسات برنامه بسیار مشارکتی و تعاملی است. جلسات فرصت هایی برای تعامل میان دانش آموزان و بین دانش آموزان و معلمان فراهم می کند. سه جلسه از ۱۲ جلسه شامل گزینه ای برای ارائه محتوای برنامه با استفاده از بحث کل کلاس و یا استفاده از گروه های کوچک می باشد. مواد مورد نیاز برای پیاده سازی شامل کتابچه راهنمای معلم و یک نسخه از کتاب کار دانشجویی برای هر دانش آموز است که یا می تواند به عنوان یک کتاب مرجع نگهداری شود یا مورد استفاده قرار گیرد. یک ویدیو برای استفاده در جلسه ۱۲ وجود دارد که اختیاری است. کلاس درس باید با یک تخته سیاه مجهز شود. استفاده از یک پروژکتور و کامپیوتر با نرم افزار پاورپوینت اختیاری است. پروژه TND زمانی کار می کند که با وفاداری اجرا شود. برای اینکه برنامه موثر باشد، تمام جلسات باید آموزش داده شود. علاوه بر این، جلسات باید به عنوان مطالب نوشته شده در کتاب راهنمای مدرس، با استفاده از محتوا و روش های آموزشی که مشخص شده است بکار گرفته شود (سازمان و همکاران^۱، ۲۰۱۰).

۳- برنامه اولیه برای تمام مواد در اروپا (Unplugged)

یک برنامه آموزشی مبتنی بر مدرسه اروپایی برای پیشگیری از مصرف مواد در میان نوجوانان است. برنامه اولیه^۲ همه موادی را که مورد سوء استفاده قرار می گیرند با تمرکز ویژه بر روی الکل، تنباکو و ماری جوانا، هدف قرار می دهد. مداخله معمولاً بوسیله اساتید آموزش دیده در ۱۲ فصل در طول یک دوره سال تحصیلی انجام می شود. این برنامه بر دانش^۳ و نگرش^۴ (چهار فصل)، مهارت های بین فردی^۵ (چهار فصل) تمرکز دارد. کتابنامه برنامه اولیه برای اساتید و کتاب کار دانشجویان به زبان های مختلف در دسترس است.

هدف UNPLUGGED در تعویق انداختن تنباکو، الکل و شروع مصرف دارو در میان نوجوانان است. این برنامه در متن پروژه EU-DAP^۶ به منظور خلاصه کردن همه دانش های مربوط به عوامل تعیین کننده مصرف مواد مخدر و عوامل محافظتی توسعه یافته است. امروزه نوجوانان ارزش ها و ایده هایی را به دست می آورند که از عوامل مختلفی از

-
1. Sussman and et al
 2. Unplugged program
 3. knowledge
 4. attitudes
 5. interpersonal skills
 6. European Drug addiction prevention

جمله رسانه ها، موسیقی، دوستان و فیلم ها تحت تاثیر قرار می گیرند. این تأثیرات اغلب و در بسیاری جهات با هنجارها و ارزشهایی که در خانه و مدرسه تدریس می شود در تعارض است.

ساختار برنامه درسی UNPLUGGED

این برنامه در ۳ قسمت تشکیل شده و به ۱۲ واحد تقسیم شده است.

قسمت اول: دانش و نگرش

واحد ۱: افتتاح UNPLUGGED

☐ مقدمه ای برای برنامه و ۱۲ درس دریافت کنید

☐ تعیین اهداف و مقررات برای درس

☐ شروع به بازتاب در مورد حضور در کلاس و یا تکالیف عقب افتاده دانشجو در مورد مواد مخدر

واحد ۲: انتخاب - ریسک و حفاظت

☐ یاد بگیرید که عوامل مختلفی وجود دارد که مردم را به مصرف مواد مخدر تحت تاثیر قرار می دهد (اثرات / انتظارات در

اثرات داروها، عوامل محیطی و شخصی)

☐ تجربه کار در گروه

☐ کار خود را به یک انجمن ارائه می کنند

واحد ۳: مواد مخدر

☐ یاد بگیرند تا اثرات مثبت، اثرات منفی و خطرات استفاده از مواد مخدر را مرتفع کنند

☐ بازگشت به اطلاعاتی که برای درس دوم برای ملاقات گذاشته بودند

واحد ۴: سیگار کشیدن سیگار -

☐ یادگیری اثرات و به ویژه اثرات منفی سیگار کشیدن

☐ یاد بگیرند که اثرات مورد انتظار اثرات واقعی را منعکس نکنند

☐ یاد بگیرند که عواقب مثبت کوتاه مدت اغلب برای ما مهمتر از منفی طولانی مدت است

اثرات

☐ بحث در مورد اینکه چرا مردم سیگار می کشند، حتی اگر آنها در مورد اثرات مضر سلامتی بدانند

قسمت دوم: مهارت های بین فردی

واحد ۵: اعتقادات، هنجارها و اطلاعات شما: آیا آنها درست هستند؟

☐ درک نیاز به نگاه انتقادی در منابع اطلاعات در دسترس است

☐ تفاوت تجربه بین تفکر خود و یا نظرات و داده های واقعی

☐ یک برآورد واقع بینانه از مصرف مواد مخدر را به دست بیاورید

واحد ۶: تعلق اجتماعی برای بودن یا نبودن در یک گروه

☐ یاد بگیرند که چگونه گروه خود را تغییر دهند

☐ تجربه کند که چگونه احساس می شود از مطالعه خارج شود

واحد ۷: احساس خودت را بیان کن

- ☐ یاد بگیرند که چگونه احساسات را با روش مناسب ارتباط برقرار کنند
- ☐ فرق بین ارتباط کلامی و غیر کلامی را تشخیص دهید
- ☐ تجربه که ارتباط بیش از صحبت کردن است

واحد ۸: محرک های پارتی

- ☐ ویژگی های مثبت دیگران را می شناسید و قدردانی می کنید (بازخورد مثبت)
- ☐ یاد بگیرند که بازخورد مثبت را بپذیرند
- ☐ تجربه چگونه با دیگران ارتباط برقرار کنید
- ☐ روش های غیر کلامی و کلامی برای ارائه خود به دیگران و بازتاب در مورد راه انجام شده است

قسمت سوم: مهارت های درون فردی

واحد ۹: بلند شوید، بلند شوید

- ☐ نمونه هایی از عبارات تکراری را ارائه دهید و بشنوید
- ☐ یاد بگیرید که چگونه حقوق خود را حفظ کنید
- ☐ احترام به حقوق و عقاید دیگران را توسعه دهید

واحد ۱۰: صلاحیت های مقابله ای

- ☐ بحث و گفتگو با همسالان در مورد تجربه یا احساسات دشوار
- ☐ یاد بگیرند که احساسات منفی اشتباه یا خطرناک نیستند
- ☐ با ضعف و محدودیت در یک راه سازنده برخورد کنید

واحد ۱۱: حل مسئله و تصمیم گیری

- ☐ تکنیک برای حل مشکلات شخصی یاد بگیرید
- ☐ تفکر خلاق یاد بگیرند
- ☐ تمرین برای متوقف کردن، آرام کردن و فکر کردن زمانی که آنها یک مشکل، به جای واکنش تکانشی
- ☐ بین پیامدهای مثبت و منفی درازمدت و کوتاه مدت فعالیت های مختلف /

راه حل ها

واحد ۱۲: تنظیم اهداف

- ☐ آموزش به منظور تقسیم اهداف در کوتاه مدت و درازمدت
- ☐ بر فرصت هایی که می توان از آنچه که در یک زمینه فردی آموخته اید، بازتاب می کند
- ☐ برای ارزیابی نقاط قوت و ضعف در روند این برنامه
- ☐ برای کشف راه های تقویت نفوذ مثبت این درس ها در جو گروه^۱

۴- پروژه فعال^۱ الکل، سیگار و مصرف مواد مخدر استرالیا (Active)

پروژه فعال^۲ یک برنامه غربالگری مهارت های زندگی^۳ هست که برای ارزیابی رفتارهای سلامت محور، مشاوره فرد به فرد با ارائه اسلایدهای پسخوراند تصویر مثبت از خود جهت تقویت خودپنداره مناسب برای نتایج غربال شده، و یک مجموعه توصیه های رفتاری به هم پیوسته برای افزایش آمادگی و شایستگی آینده، و تنظیم یک هدف گزینی شخصی و استراتژی تعهد مرتبط با اکتساب تصویر مثبت با تغییر رفتاری ویژه سلامت محور می باشد (ورچ و همکاران^۴، ۲۰۱۱). این پروژه در مورد احساس قدرت است نه ارباب، لذت داشتن و نگران نبودن در مورد بهتر بودن فرد بعدی و بیشتر از همه لذت بردن از فعال بودن در هر راه برای شما کار می کند.

این برنامه بدون تعهد، بدون قضاوت، بدون تجربه نیاز به مواد، است و فقط فعالیت مبتنی بر دوستی و سازگاری است.

محتوای مداخله و استراتژی ها بر اساس مدل رفتار-تصویر می باشد. به طور خاص، این مشاوره، بازخورد شخصی را برای بررسی پاسخ ها در مورد هر یک از رفتارهای بهداشتی، از جمله ارتباط بین رفتارهای خاص و موفقیت های تصویر مطلوب ارائه می دهد (به عنوان مثال، من در طول روز بیشتر از ۳۰ دقیقه فعالیت بدنی بدست آورده ام. تبریک می گویم، شما از نظر جسمی فعال هستید!) محتوای مشاوره بر تصاویر اجتماعی و تصاویر خود در آینده با هر یک از رفتارهای تقویت کننده سلامت، تأکید دارد، از جمله فعالیت بدنی متوسط، ورزش شدید، تغذیه سالم، خواب و تکنیک های آرامش بخش، همراه با پیام هایی که نشان می دهد که چگونه الکل، سیگار و مصرف مواد مخدر غیرقانونی دستاورد تصویر مثبت از خود را خراب می کند.^۵

۵- پروژه آسترو در چین

پروژه آسترو ماینده^۶ بوسیله لام و همکاران^۷ (۲۰۰۵) تدوین و ارزیابی شده است. این پروژه یک برنامه پیشگیری از مواد پیشگام می باشد که متشکل از سه برنامه متوالی و متناسب با مراحل رشد برای کودکان، نوجوانان و جوانان می باشد. موضوعات در این جلسات گروهی عوامل خطر و حمایتی در مورد سوء مصرف مواد در نوجوانان، مشکلات نوجوانان و مهارت های زندگی نوجوانان را پوشش می دهد. اثربخشی این برنامه در یک مطالعه طولی با طرح پیش آزمون- پس آزمون همراه با گروه کنترل مورد استفاده و ارزیابی قرار گرفته است. شرکت کننده های ۴۰۰ نفری در هر گروه از نظر مهارت های اجتماعی، نگرش نسبت به مواد، مهارت های امتناع از مواد، عادات مربوط به مواد، قصد رفتاری، دانش مواد و سکس، استرس و بهزیستی روانشناختی در پیش آزمون و پس آزمون مورد ارزیابی قرار گرفتند. نتایج مطالعه لام و همکاران نشان داده است که پروژه آسترو در افزایش مهارت های اجتماعی، مهارت های امتناع از مواد، دانش مربوط به مواد، دانش مربوط به سکس شرکت کنندگان گروه آزمایش موثر بوده است. همچنین افراد گروه آزمایش در مقایسه با گروه کنترل نگرش منفی تری نسبت به مصرف مواد کسب کرده بودند.

-
1. Active
 2. Project Active
 3. life skills screen assessing
 4. Werch, Bian H, Carlson JM, et al
 5. London Universities Sport Leagues (LUSL)
 6. Astro MIND
 7. Lam et al

۶- برنامه پاتز

پروژه پاتز (آموزش مثبت نوجوانان از طریق برنامه‌های اجتماعی کل‌گرا^۱) برنامه‌ای است که ارتقاء رشد مثبت و کاهش خطر و مشکلات مربوط به مواد را هدف قرار می‌دهد (شیک و یو،^۲ ۲۰۱۱). با توجه به نظر کاتالانو و همکاران از دیدگاه علمی چندین منبع استناد برای برنامه‌های پیشگیری وجود دارد که شامل: تشخیص عوامل خطر و حمایتی، تطبیق رویکردهای تحولی، هدف قراردادن رفتارهای مشکل‌ساز که پیشایندهای بسیار زیادی را پوشش می‌دهند، و هدف قرار دادن عوامل خطر و حمایتی مربوط به تغییر نتایج در بزرگسالی می‌باشند. در کنار این موارد، چندین ویژگی مرتبط با رویکرد رشد مثبت جوانان وجود دارد که شامل: تأکید بر رشد کامل جوانان (از طریق تمرکز بر دامنه امکانات و مشکلات جوانان، بیشتر از تعامل با یک مشکل خاص جوانان)، تقویت کردن باورهای همچون زندگی بدون مشکل وجود ندارد^۳، تأکید بر شخص در رویکرد محیطی، تمرکز بر روی مدل‌های تحول که چگونه جوانان رشد و تغییر می‌کنند. آنها در تبیین رویکرد رشد مثبت جوانان ذکر می‌کنند که اسنادهایی از رشد مثبت جوانان و ویژگی‌هایی که رویکرد علمی پیشگیری از مواد دارند همساز بوده و هر دو رویکرد می‌توانند همکارانه عمل کنند. بنابراین فضاهای زیادی برای انعکاس توجه به نقش برنامه‌های پیشگیرانه رشد مثبت جوانان در آسیا وجود دارد.

شاید بزرگترین برنامه مثبت برای جوانان که در آسیا بکار رفته است پروژه پاتز باشد. در هنگ کنگ در یک پروژه پاتز بیشتر از نصف دانشگاه‌های هنگ کنگ مورد آموزش بر اساس این برنامه قرار گرفتند.

مصاحبه انگیزشی

مصاحبه انگیزشی^۴ یک مداخله فردمحور است که کمک به شرکت‌کنندگان را جهت تحقق رفتارشان هدف قرار می‌دهد. تأکید آن بر ادراک خطر شناخت مشکل، هشیاری و مراعات خطر تغییر است. یک مصاحبه انگیزشی تطبیق یافته همچنین شامل جزئیات ویژه برای فرایند پیشگیری اولیه از قبیل بحث در مورد موقعیت‌های فرضی که مواد برای اولین بار پیشنهاد می‌شود و دلایل مصرف نکردن ماده خاصی می‌شود (مک کمبریج^۴، ۲۰۱۱).

-
1. Project P.A.T.H.S. (Positive Adolescent Training through Holistic Social Programmes)
 2. Shek DT, Yu L
 3. Motivational Interviewing (MI)
 4. McCambridge

۷- برنامه انتخاب^۱ مصرف الکل و ماری جوانا و برنامه مخاطره‌آمیز سوء مصرف مواد مخدر و الکل در آمریکا

برنامه انتخاب متشکل از جلساتی است که بر روی فراهم کردن پسخوراند هنجاری^۲ روی مصرف الکل و ماری جوانا متمرکز است و با باورهای غیرواقعی درباره مواد چالش دارد و مقاومت را از طریق فشار برای مصرف مواد با استفاده از بازی نقش تقویت می‌کند. همچنین درباره فواید بالقوه برای قطع مصرف و توقف مصرف بحث می‌کند و در مورد موقعیت‌های مخاطره‌آمیز و راهبردهای مقابله‌ای (از قبیل کسب حمایت اجتماعی، یادگیری چگونگی اجتناب از موقعیت‌های خطرآفرین خاص) بحث می‌کند (دامیکو و همکاران^۳، ۲۰۱۲). (۲۰۱۲).

انتخاب شامل پنج جلسه ۳۰ دقیقه‌ای متمایز است که در سراسر کل سال تحصیلی چرخش می‌یابد این برنامه بر مبنای نظریه یادگیری اجتماعی (بندورا^۴، ۱۹۹۷) نظریه تصمیم‌گیری و تئوری خودکارآمدی است.

به‌طور خلاصه، جلسات تمرکز بر ارائه بازخورد هنجاری است در مورد الکل و ماری‌جوانا استفاده می‌شود در میان جوانان مدرسه، به چالش کشیدن غیرواقعی بودن اعتقاد به مواد، مقاومت در برابر فشار برای استفاده از مواد از طریق استفاده از نقش بازی کردن، بحث در مورد مزایای بالقوه هر دو کاهش و متوقف کردن استفاده و بحث در مورد خطرناک است موقعیت‌ها و استراتژی‌های مقابله (به‌عنوان مثال، حمایت اجتماعی، یادگیری نحوه اجتناب از بعضی‌ها) در شرایط خطرناک (برنامه، CHOICE، بر جوانان دبیرستان تمرکز دارد. برنامه انتخاب شامل اجزاء مورد استفاده در سایر برنامه‌های موفق مانند افزایش عوامل محافظتی و کاهش عوامل خطر هدف قرار دادن مواد می باشد.

با استفاده از تکنیک‌های تعاملی به دخالت فعال اجازه می‌دهد. یادگیری در مورد مشکلات مصرف مواد، مانند بحث در مورد بازخورد هنجاری و یا درگیر شدن در بازی نقش، مهارت‌های تقویت و ارائه اطلاعات در شیوه‌ای غیر متقابل و غیر مخالف.

برنامه مخاطره‌آمیز سوء مصرف مواد مخدر و الکل

برنامه مخاطره‌آمیز^۵ (مداخله‌ای معلم ساخته که ویژگی‌های شخصیتی مرتبط با مشکلات مصرف مواد) بر مفروضاتی از قبیل آموزش مهارت‌های مختص شخصیت^۶ مبتنی است که جهت بهبود مدیریت افرادی که شخصیت مستعد مصرف مواد دارند و احتمال مصرف مواد جهت مقابله با مشکلات را دارند، استفاده می شود (کانورد و همکاران^۷، ۲۰۱۳).

تمرینات تعیین هدف برای افزایش انگیزه برای کشف راه‌های جدید مقابله با آن گنجانده شد. مازول‌های دیگر اطلاعات مربوط به متغیر شخصیت هدف و رفتارهای مقابله‌ای خطرناک مرتبط با آن، مانند وابستگی بین فردی، اجتناب، تجاوز و سوء استفاده از مواد را ارائه دادند. اصول شناختی رفتاری مقررات رفتاری برای کمک به شرکت کنندگان در تشخیص تجربه فردی بر اساس مولفه‌های جسمانی، شناختی و رفتاری پاسخ فردی خاص (مانند اضطراب هراس، افکار فاجعه‌آمیز، اجتناب از مداخلات حساسیت اضطراب یا زخم بالا رفتن، فکر کردن به هیچ چیز از طریق، و واکنش واضحی برای مداخله

1. CHOICE program
2. providing normative feedback
3. D'Amico EJ, Tucker JS, Miles JN, Zhou AJ, Shih RA, Green
4. Bandura
5. Adventure program
6. personality-specific skills training
7. Conrod et al.

تهاجمی). شرکت‌کنندگان تشویق شدند تا شناسایی و تحریفات شناختی خاصی را که منجر به رفتارهای خاص شخصیت می‌شوند (مانند ترس و یا اجتناب در مورد حساسیت اضطراب یا تجاوز در مورد تکانشی) تشویق کنند. وفاداری و رعایت ادب برای این ارزیابی در یک انتشار قبلی توسط لیونابارت و همکاران^۱ شرح داده شده است

چندین عامل شخصیتی نشان داده شده است که با خطر سوء مصرف مواد مخدر و الکل همراه است و افراد مبتلا به مواد مخدر را بر اساس مشخصات بالینی، درمان و حساسیت به انواع دیگر بیماری‌های روانی متمایز می‌کند. مداخلات مبتنی بر شخصیت تأثیر قابل توجهی بر پیشگیری در شروع و رشد مشکلات نوشیدن، نوشیدن و آشامیدن در نوجوانان در مدارس عمومی دارند (کانرود و همکاران^۲، ۲۰۰۸). مداخلات همزمان باعث کاهش مشکلات شخصیتی عاطفی و رفتاری (کانرود و کاستلا^۳، ۲۰۰۶) و جلوگیری از شروع و تشدید استفاده از مواد مخدر در یک دوره دو ساله (کانرود و همکاران^۴، ۲۰۱۰). هدف از این کارآزمایی کنترل شده به صورت تصادفی خوشه‌ای این است که آیا می‌توان این نتایج را هنگامی که مداخلات توسط متخصصین آموزش دیده ارائه می‌شود، تکرار کنند. علاوه بر این، ارزیابی اثرات وسیع تر برنامه را بر سیگار کشیدن سیگار، حضور در مدارس، دستاوردهای علمی و رفتارهای مدرسه ارزیابی خواهد کرد.

توصیف همراه با جزئیات:

مطالعه ماجراجویی با هدف بررسی اینکه آیا متخصصان آموزشی مانند معلمان، مربیان و افراد در نقش روحانی، که در انجام مداخلات هدفمند شخصیتی آموزش دیده اند، در کاهش رفتارهای مشکوک در گروهی از نوجوانان موثر خواهند بود.

۲۰ مدرسه در لندن، انگلستان برای ارزیابی استخدام شدند و بیش از ۲۰۰۰ نوجوان (میانگین سنی ۱۳٫۷ سال) برای شرکت در مراحل بررسی و مداخله در دادگاه موافقت کردند. مدارس به صورت تصادفی در شرایط مداخله یا مداخله قرار گرفتند و دانش آموزان مدارس مداخله‌ای که معیارهای هر چهار خرده مقیاس ریسک شخصیتی مقیاس مشخصات ریسک استفاده از مواد (تفکر منفی، حساسیت اضطراب، حس شکنی و تحریک پذیری) در یک مداخله شخصیتی هدفمند از کارکنان آموزش دیده از مدارس خود. همه شرکت کنندگان برای تکمیل نظرسنجی‌ها در فواصل ۶ ماهه به مدت ۲ سال دعوت شدند. همچنان ۵۵ درصد از دانش آموزان درجه کم خطر به دنبال بررسی تأثیرات جمعیت در مداخله نیز بودند. معیارهای اصلی نتیجه این RCT نتایج الکل و مواد مخدر غیرقانونی است. اقدامات ثانویه عبارتند از: علائم سلامت روان، رفتارهای پرخطر، دستیابی به مدرسه و حضور در مدارس و رفتارهای مدرسه‌ای.

-
1. O'Leary-Barrett *et al*
 2. Conrod، Castellanos & Mackie
 3. Castellanos & Conrod
 4. Conrod، Castellanos-Ryan & Strang

۸- برنامه BASICS

مداخله مجدد الکل برای دانشجویان کالج (BASICS)^۱ آمریکا، دانشگاه سن دیگو

یک مداخله انگیزشی کوتاه برای دانشجویان ۱۸ تا ۲۴ سال پرخطر که از غربالگری الکل و بازبینی کاهش مشکلات نوشیدن، نوشیدن بیش از حد و نوشیدن تفریحی الکل در دانشجویان دانشگاه سن دیگو^۲ شناسایی شده اند تدوین و اجرا گشته است. این برنامه از طریق افزایش انگیزه برای تغییر، ارتقاء گزینه های رفتار سالم، بررسی باورها و حقایق مربوط به الکل، و آموزش مهارت های مقابله ای برای تعدیل نوشیدن موثر واقع می افتد.

به عنوان یک روش کاهش آسیب، BASICS قصد دارد انگیزه دانشجویان برای کاهش رفتارهای پرخطر را به جای تمرکز بر یک هدف نوشیدن خاص مانند تمسخر برای کاهش نوشیدن. دانشجویان را می توان از طریق غربالگری روتین یا از طریق ارجاع از خدمات پزشکی، خوابگاه یا خدمات انضباطی شناسایی کرد. دو مصاحبه ۵۰ دقیقه ای وجود دارد. قبل یا بعد از اولین مصاحبه، دانشجویان برای تکمیل پرسشنامه خود گزارش می دهند. از پرسشنامه و اولین مصاحبه اطلاعاتی در مورد الگوی مصرف الکل دانشجویان، باورهای شخصی درباره الکل، درک الگوریتم های اجتماعی الکل و سابقه خانوادگی جمع آوری شده است. مصاحبه دوم که تقریباً یک هفته پس از مصاحبه اولیه انجام می شود، دانش آموز را با بازخورد شخصی درباره اسطوره های مربوط به اثرات الکل، حقایق در مورد هنجارهای الکل، راه های کاهش خطرات آینده در ارتباط با مصرف الکل و منوهای گزینه هایی برای کمک به تولید، فراهم می کند. تغییرات در برخی موارد، BASICS ممکن است اولین گام در جهت جستجوی خدمات اضافی برای ایجاد یا حفظ تغییرات باشد. خدمات اضافی می تواند در شدت از یک جلسه تقویت کننده BASICS به درمان سنتی سرپایی یا بستری باشد.

این برنامه یک روش کاهش خطر و یک اقدام پیشگیرانه برای دانشجویان کالج است. این هدف در دانشجویانی است که به شدت الکل مصرف می کنند و تجربه کرده یا در معرض خطر مشکلات مرتبط با الکل هستند. برنامه حضور در کلاس، تکالیف از دست رفته، تصادفات، تجاوز جنسی و خشونت دانشجویان اغلب با الگوهای نوشیدن سنگین که آنها را قابل قبول می بینند مطابقت دارد. در حالی که اعتقادات غلط درباره اثرات الکلی یا هنجارهای مصرف الکل باعث چنین مشکلاتی می شود.

BASICS برای کمک به دانشجویان بهتر است تصمیمات مصرف الکل طراحی شده است. این

برنامه یک سبک مودبانه است، نه مقابله ای و نه قضاوتی،

- کاهش اثرات نامطلوب مصرف الکل
- کاهش نوشیدن را افزایش می دهد
- انتخاب سبک زندگی سالم در میان بزرگسالان جوان را افزایش می دهد
- اطلاعات مهم و مهارت های مقابله ای برای کاهش خطر را فراهم می کند

1. BRIEF ALCOHOL SCREENING AND INTERVENTION FOR COLLEGE STUDENTS (BASICS)
2. San Diego State University project

BASICS فقط طی دو مصاحبه انجام می شود و این مداخلات سریع، محدود و مختصر، دانشجویان را به تغییر الگوهای نوشیدن خود کمک می رسانند. در حالی که تحقیقات همچنین نشان می دهد که، در طول زمان، اکثر دانشجویانی که مصرف سنگین الکل دارند، بدون مداخله، **BASICS** نیز افزایش سرعت فرآیند مصرف خود را کاهش می دهد. با این حال این برنامه بر پایه مشارکت دوستان در کسب نتیجه طراحی شده است تا فرد را تحت تاثیر قرار دهد؛ با این حال، دانشجویان پس از مداخله اغلب اظهار نظر می کنند که به طور متفاوتی پاسخ می دهند. بنابراین، اگر به طور گسترده ای اجرا شود (به عنوان مثال، خوابگاه یا سایر بخش های مسکونی)، **BASICS** ممکن است اثر گسترده تری داشته باشد. برنامه **BASICS** به عنوان یک روش کاهش آسیب، قصد دارد انگیزه دانشجویان را به کاهش مصرف سوق دهد به جای اینکه بر یک هدف نوشیدنی خاص از قبیل تمیزکاری، رفتارهای مخاطره آمیز یا کاهش نوشیدن تمرکز کند. دانشجویان می توانند از طریق روال مشخص غربالگری شوند یا از طریق ارجاع از مراکز خدمات پزشکی، خوابگاهی یا خدمات انضباطی شناسایی شوند.

در این برنامه دو مصاحبه ۵۰ دقیقه ای وجود دارد. قبل یا بعد از مصاحبه اول، دانشجو برای تکمیل یک پرسشنامه خود گزارش می دهد. از پرسشنامه و مصاحبه اول، اطلاعات در مورد دانشجویان جمع آوری می شود.

- الگوی مصرف الکل

- باورهای شخصی درباره الکل

- درک هنجارهای اجتماعی

- سابقه خانوادگی

مصاحبه دوم، که تقریباً یک هفته پس از شروع اولیه رخ می دهد

مصاحبه، دانشجو را با

- بازخورد شخصی در مورد افسانه ها در مورد اثرات الکل

- آمار هنجارهای الکل

- راه های کاهش خطرات در آینده در صورت استفاده از الکل

- ایجاد گزینه ای برای کمک به ایجاد تغییرات آشنا می کند.

برنامه **BASICS** برای کمک به دانشجویانی در اتخاذ تصمیمات مناسب در مقابله با مصرف الکل طراحی شده است. دانشجویان اغلب با الگوهایی از نوشیدن سنگین که در نظر داشتن باورهای اشتباه در مورد اثرات الکل یا حقیقی بودن الکل استفاده می کنند، قابل قبول هستند. سبک برنامه مضطرب است، نه مقابله با تحریم و یا قضاوت، و (۱) مصرف الکل و پیامدهای ناگوار آن را کاهش می دهد؛ (۲) انتخاب سالم در میان بزرگسالان را ترویج می دهد؛ و (۳) اطلاعات مهم و مهارت های مقابله ای را برای کاهش خطر فراهم می کند.

BASICS یک برنامه آموزش مهارت های پرهیز از الکل (ASTP) است که هدف آن کاهش مصرف مضر و مشکلات مربوط به دانشجویانی است که الکل مصرف می کنند. عناصر کلیدی زیرمجموعه رویکرد **ASTP** عبارتند از: (۱) استفاده از راهبردهای خودمراقبت شناختی-رفتاری (بر اساس مدل پیشگیری از عود؛ ۲) استفاده از تکنیک های افزایش انگیزشی؛ و (۳) استفاده از اصول کاهش کاهش آسیب.

BASICS به عنوان یک برنامه پیشگیری انعطاف پذیر، مقرون به صرفه، کاربر پسند و موثر طراحی شده برای کاهش نوشیدنی خطرناک در دانشجویان طراحی شده است. برای انعطاف پذیری حداکثر، هر جلسه به عوامل و شرایط ریسک خود مشتری، و همچنین به شدت سوء استفاده یا وابستگی مشتری بستگی دارد. همچنین، برای به حداقل رساندن هزینه برنامه، مداخله می تواند به راحتی برای انجام توسط طیف گسترده ای از ارائه دهندگان مراقبت با محدوده تجربه بالینی اصلاح شده است. پیاده سازی برنامه نیاز به توسعه ارزیابی و ابزارهای بازخوردی که برای محیط و جمعیت خاص طراحی شده است. کتابنامه **BASICS** ابزار نمونه ای را فراهم می کند و از طریق مشاوره با توسعه دهندگان برنامه می توانید اطلاعات و کمک های بیشتری را بدست آورید. چندین فرم عمومی مبتنی بر وب برای ارزیابی و بازخورد نیز در دسترس است (به عنوان مثال، (پروژه دانشگاه ایالتی سن دیگو). این برنامه برای دانشجویان طراحی شده است.^۱

ساختار برنامه BASIC

این برنامه در ۳ قسمت تشکیل شده و به ۱۲ واحد تقسیم شده است.

قسمت اول: دانش و نگرش

واحد ۱: مقدمه UNPLUGGED

☐ مقدمه ای برای برنامه و ۱۲ درس دریافت کنید

☐ تعیین اهداف و مقررات برای درس

☐ شروع به بازتاب در حال حاضر و یا از دست رفته دانش در مورد مواد مخدر

واحد ۲: عوامل خطر و حفاظتی

☐ یاد بگیرید که عوامل مختلفی وجود دارد که مردم را به مصرف مواد مخدر تحت تاثیر قرار می دهد (اثرات / انتظارات در

اثرات داروها، عوامل محیطی و شخصی)

☐ تجربه کار در گروه

☐ کار خود را به یک انجمن ارائه می کنند

واحد ۳: آشنایی با مواد مخدر

☐ یاد بگیرند تا اثرات مثبت، اثرات منفی و خطرات استفاده از مواد مخدر را مرتفع کنند

☐ بازگشت به اطلاعاتی که برای درس دوم برای ملاقات گذاشته بودند

واحد ۴: سیگار کشیدن سیگار

☐ یادگیری اثرات و به ویژه اثرات منفی سیگار کشیدن

☐ یاد بگیرند که اثرات مورد انتظار اثرات واقعی را منعکس نکنند

☐ یاد بگیرند که عواقب مثبت کوتاه مدت اغلب برای ما فریبنده تر از اثرات منفی طولانی مدت است

☐ بحث در مورد اینکه چرا مردم سیگار می کشند، حتی اگر آنها در مورد اثرات مضر سلامتی بدانند

قسمت دوم: مهارت های بین فردی

واحد ۵: اعتقادات، هنجارها و اطلاعات شما: آیا آنها درست هستند؟

1. <http://www.echeckuptogo.com/usa/>

□ درک نیاز به نگاه انتقادی در منابع اطلاعات در دسترس است

□ تفاوت تجربه بین تفکر خود و یا نظرات و داده های واقعی

□ یک برآورد واقع بینانه از مصرف مواد مخدر را به دست بیاورید

واحد ۶: برای بودن یا نبودن در یک گروه

□ یاد بگیرند که چگونه گروه خود را تغییر دهند

□ تجربه کنید که چگونه احساس می شود از مطالعه خارج شود

واحد ۷: خودت را بیان کن

□ یاد بگیرند که چگونه احساسات را با روش مناسب ارتباط برقرار کنید

□ ارتباط بین کلامی و غیر کلامی را تشخیص دهید

□ تجربه که ارتباط بیش از صحبت کردن است

واحد ۸: محرک های پارتی

□ ویژگی های مثبت دیگران را می شناسید و قدردانی می کنید (بازخورد مثبت)

□ یاد بگیرند که بازخورد مثبت را بپذیرند

□ تجربه چگونه با دیگران ارتباط برقرار کنید

□ روش های غیر کلامی و کلامی برای ارائه خود به دیگران و بازتاب در مورد راه انجام شده است

قسمت سوم: مهارت های درون فردی

واحد ۹: بلند شوید، بلند شوید

□ نمونه هایی از عبارات تکراری را ارائه دهید و بشنوید

□ یاد بگیرید که چگونه حقوق خود را حفظ کنید

احترام به حقوق و عقاید دیگران را توسعه دهید

واحد ۱۰: صلاحیت های مقابله ای

□ بحث و گفتگو با همسالان در مورد تجربه یا احساسات دشوار

□ یاد بگیرند که احساسات منفی اشتباه یا خطرناک نیستند

□ با ضعف و محدودیت در یک راه سازنده برخورد کنید

واحد ۱۱: حل مسئله و تصمیم گیری

□ تکنیک برای حل مشکلات شخصی یاد بگیرید

□ تفکر خلاق یاد بگیرند

□ تمرین برای متوقف کردن، آرام کردن و فکر می کنم زمانی که آنها یک مشکل، به جای واکنش تکانشی

□ بین پیامدهای مثبت و منفی درازمدت و کوتاه مدت فعالیت های مختلف /

راه حل ها

واحد ۱۲: تنظیم و بسته شدن هدف

□ آموزش به منظور تقسیم درازمدت در اهداف کوتاه مدت

- بر فرصت هایی که می توان از آنچه که در یک زمینه فردی آموخته اید، بازتاب می کند
- برای ارزیابی نقاط قوت و ضعف در روند این برنامه
- برای کشف راه های تقویت نفوذ مثبت این درس ها در جو گروه^۱

۹- برنامه پیشگیری از اعتیاد در دانشگاه تگزاس

برنامه های بهداشت و بهداشت رفتاری و تاکید بر ارتقا سلامت. تمرکز این برنامه بر درک پیشگیری از بیماری، ارتقاء و حفظ سلامت مطلوب است. این برنامه موضوعاتی را شامل می شود که شامل محدود کردن رفتار مخاطره آمیز، آموزش جوامع در مورد تغذیه و شیوه زندگی سالم است. جامعه هدف هم از کودکان تا بزرگسالان است. مسائلی که مورد توجه هستند:

فعالیت ورزشی - آموزش تغذیه - مدیریت استرس - پیشگیری و توقف سیگار کشیدن - کاهش خطر ابتلا به HIV

پیشگیری از مصرف الکل و مواد مخدر - پیری موفق

هدف: رفع نگرانی های بهداشت عمومی

روش: این برنامه ها بر درس های تئوری و استفاده از روش های کمی و کیفی، همچنین شرکت در برنامه های عملی در داخل و خارج دانشگاه تاکید دارد.

محتوا:

پیشگیری از دخانیات - کاهش خطر ابتلا به HIV - پیشگیری از سوء مصرف الکل و مواد مخدر - پیری موفق - مقابله با بیماری مزمن - پیشگیری از تجاوز - "بهترین روش ها" فعالیت های پیشگیرانه در تنظیمات مراقبت های پزشکی - تندرستی بانوان - سلامتی و تسریع - سلامت کودکان و نوجوانان - ارتقای سلامت کارگاه - تحویل مداخلات آموزشی مبتنی بر مدرسه - بسیاری از مصرف کنندگان دائمی مواد مخدر تا قبل ۲۶ سالگی مشتقات تنباکو را مصرف می کنند، برنامه های پیشگیری کمی در امریکا برای مصرف تنباکو وجود دارد.

پروژه تنباکو دانشکده تگزاس: گروه همسالان علیه توتون و تنباکو یک برنامه پیشگیری از دخانیات در سطح سیستم، چند منظوره برای کالج ها و دانشگاه هایی است که توسط وزارت بهداشت تگزاس تامین می شود. هدف از این برنامه کاهش استفاده از توتون و تنباکو (مانند سیگار الکترونیکی، قلیان، تنبلی غیر دودی و غیره) در بین دانشجویان دانشگاه و دانشجویان است و در نهایت تغییر چشمگیر تنباکو در میان کالج ها و دانشگاه های تگزاس است. این پروژه شامل اجزای زیر است:

یک کمپین رسانه ای تحت رهبری دانشجویان که در آن رهبران دانش آموزان از مواد پیشگیرانه و محتوای رسانه های اجتماعی برای اشتراک در جامعه دانشگاهی خود استفاده می کنند

استفاده از گوشی های هوشمند برای اشتراک چشم انداز زیستی استفاده از تنباکو توسط رهبران گروه همسالان

یک برنامه درسی برای پیشگیری از دخانیات آنلاین، که مدارس به شیوه ای که برای آنها مفید و قابل اجرا است، اجرا می کنند. فشار برای بهبود سیاست که شامل ارزیابی سیاست فعلی و ایجاد یک برنامه عمل برای بهبود سیاست فعلی و تعیین راه های مناسب برای اجرای آن است.

خط مشی دانشگاه بدون تنباکو :

حقایق در مورد سیگار که باید بیان بشه:

تقریباً ۴۴۳۰۰۰ بزرگسال سالانه از یک بیماری سیگار کشنده می میرند.

۸/۶ میلیون آمریکایی با بیماری جدی ناشی از سیگار زندگی می کنند.

۵,۱۷ میلیارد دلار هزینه های پزشکی سالانه به علت سیگار کشیدن.

۴۶/۶ میلیون نفر بزرگسالان سن ۱۸+ سیگاری هستند.

۱۸/۵ درصد بزرگسالان تگزاس سیگاری هستند. (۳/۲۷۵/۰۰۰)

تقریباً ۲۰ درصد از نوجوانان آمریکایی سیگار می کشند

بیش از ۷۰ درصد سیگاری ها می خواهند ترک کنند، اما تنها حدود ۵ درصد بدون کمک موفق می شوند.

درمان استفاده از دخانیات دو برابر میزان ترک موفقیت آمیز است.

۳۵٪ از افراد سیگاری که از دارو استفاده می کنند می توانند برای ۶+ ماه بدون دود سیگار بمانند.

میزان موفقیت از بین بردن آن زمانی است که با سایر داروها، مشاوره و یا حمایت دیگر عاطفی همراه است.

۷۰٪ از افراد سیگاری هر ساله یک پزشک را می بینند (بازدیدکننده های سالانه و مسائل حاد).

مداخله

گروه پشتیبانی زنان:

این یک گروه پشتیبانی آزاد و محرمانه برای زنان مبتلا به الکل و سوء مصرف مواد است. کمک به زنان از اثر اعتیاد در خانواده هایشان بهبود می یابد. زنان مشارکت کننده در این گروه درباره تاثیرات اختلالات سوء مصرف مواد در خانواده هایشان، موضوعات خانوادگی خانواده ها و روش های مفید برای رسیدگی به آنها، تفاوت های روابط سالم و ناسالم، تفکر و احساسات و در مورد منابع موجود مطلع می شوند.

این گروه استراتژی هایی را برای کاهش استرس و توانایی حرکت در برابر شرم و سرزنش به دست می آورد. علاوه بر توسعه مهارت هایی که برای زندگی زندگی صلح آمیز و هدفمند زندگی می کنند، گام هایی برای ایجاد یک مسیر روشن برای موفقیت، ایجاد روابط رضایت بخش و توانایی نگاه کردن به مشکلات در نور، امید و اعتماد به نفس دیگر است. این گروه هر روز جمعه پنجشنبه از ساعت ۳۰ صبح تا ۶:۳۰ بعدازظهر در مرکز بازیابی Burgess ملاقات می کند.

۱۰- برنامه مهارت های زندگی^۱

رویکرد "مهارت های زندگی"، از یک مدل مفهومی استفاده می کند که بر توسعه مهارت های زندگی "نوجوانان" تمرکز دارد و روش های نظری را بر اساس چندین زمینه و مطالعات مرتبط ادغام می کند. این مدل شامل حقایق و دانش در مورد الکل، مواد مخدر و تنباکو و همچنین روش های حل مشکلات، برای افزایش تفکر انتقادی، تصمیم گیری و مقابله با

1. Reference: <http://hivhealthclearinghouse.unesco.org>

احساسات، ارتباطات و تنظیم هدف. معمولاً به منظور متمایز کردن این نوع روش‌ها، از چندین روش آموزشی مانند کار گروهی و بازی نقش استفاده می‌شود.

برنامه "مهارت‌های زندگی" بر مهارت‌های درونی و درون فردی تمرکز می‌کند و خودباوری جوانان، احترام به دیگران و احساسات آن‌ها، اعتماد به نفس، حریم خصوصی و فردیت را تقویت می‌کند. این برنامه همچنین افراد را در مورد این که چگونه باید مسئولیت بگیرند، چگونگی انجام وظایف خود و دیگران، توانایی انجام آن ارتباطات باز، صادقانه و روشن و مستقل عمل کردن پوشش می‌دهد.

از آنجایی که درک مشترک شروع به مصرف مواد در جوانان به دلیل فشار همسالان مدت زمان طولانی است. به تازگی هرچند اهمیت فشار همسالان بر استفاده از مواد مصرفی نوجوانان مورد سوال قرار گرفته است. این نیز گفته شده است که فرایند مهم تر "وابستگی همسال" است. نوجوانان به طور متقابل بر اساس نگرش‌های قبلی و حساسیت به رفتارهای خاص، یکدیگر را گروه بندی کرده و گروه‌ها را شکل می‌دهند (مانند رفتارهای ریسک‌پذیر و سوءاستفاده گر).

رفتار و نگرش‌های مختلف والدین می‌تواند به‌طور مستقیم به استفاده از مواد مخدر از کودکان کمک کند. علاوه بر استفاده از مواد اصلی والدین، اوراق قرضه قوی و مثبت در داخل یک خانواده طرفدار اجتماعی؛ نظارت والدین؛ قوانین آشکار رفتار که همواره در داخل خانواده اجرا می‌شود و والدین که در زندگی فرزندان خود دخیل هستند، عوامل تأثیر محافظتی مصرف مواد هستند.

عوامل مرتبط با "خطر" عبارتند از محیط خانه‌های آشوب‌ز، به ویژه در مواردی که والدین سوء استفاده می‌کنند مواد و یا از بیماری‌های روانی رنج می‌برند؛ پدر و مادر بی‌اثر، به خصوص برای کودکان دشوار است ذهن یا اختلالات رفتاری (بنیاد حقوق آمریکا^۱، ۲۰۰۲).

مدارس برای پیشگیری از مشروبات الکلی، مواد مخدر و دخانیات مناسبات بسیاری دارند.

الف: دلیل اصلی این است که مدارس روش‌های سیستماتیک و کارآمد را برای رسیدن به تعداد قابل توجهی از آنها ارائه می‌دهند.

ثانیاً، کارمندان مدرسه می‌توانند جوانان را قبل از کسب باور به سیگار کشیدن در سن نوجوانی هدف قرار دهند ثالثاً، برنامه درسی عمومی مدرسه به خودی خود می‌تواند به‌عنوان بخشی از یک روش پیشگیرانه استفاده شود از آنجا که محیط مدرسه مثبت و عملکرد مدرسه با احتمال کمتر مصرف مواد مخدر مرتبط است. برای به‌عنوان مثال، دانش‌آموزانی که از تنباکو استفاده می‌کنند، کمتر از افراد غیرممکن است که در فعالیت‌های تحصیلی اضافی مشغول به تحصیل شوند.

مهم این است که به یاد داشته باشیم که نقش اصلی مدرسه این است که میان دانش، مهارت‌ها و ارزش‌های صحیح در تعادل باشد. برای تغییر رفتارهایی که توسط عوامل فراتر از تأثیرات مدرسه در ارتباط با سلامت و مصرف مواد مخدر هستند بخشی از مسئولیت مدرسه نیست (دفتر سازمان ملل متحد^۱، ۲۰۰۳).

سیاست مدرسه باید پوشش دهد:

- توضیح منطقی برای جلوگیری از مصرف مواد مخدر.

- ابلاغ مقررات استفاده از مواد برای دانش آموزان: تمام کارکنان مدرسه و بازدیدکنندگان در مورد اموال مدرسه، وسایل مدرسه در مدارس

- تبعیت از قوانین مدرسه

- ممنوعیت تبلیغات الکل و دخانیات در ساختمان های مدرسه، در فعالیت های مدرسه و در نشریات مدرسه.
- یک الزام است که تمام دانش آموزان دستورالعمل هایی برای اجتناب از مصرف مواد را دریافت می کنند.
- ابلاغ مقررات برای دانش آموزان و تمام کارکنان مدرسه برای دسترسی به برنامه ها برای کمک به آنها برای ترک مواد مخدر.

- روش های برقرار کردن سیاست مدرسه برای دانش آموزان، تمام کارکنان مدرسه، والدین یا خانواده ها، بازدید کنندگان و جامعه مداخلات مبتنی بر مدرسه نیازی به مواد خاص ندارند. این در واقع یک مزیت است اگر چنین برنامه هایی باشند طراحی شده برای جلوگیری از استفاده از تمام مواد.

۱۱- برنامه پیشگیری از مصرف به مواد مخدر: تجربه مؤسسه آموزش عالی ویکتور ایوانویچ پیشچولین شهر ددوسکی (روسیه)

این پروژه منبعث از طرح پژوهشی و در حال حاضر بخشی جدایی ناپذیر از پروژه های علمی و اجتماعی دانشگاه علوم اجتماعی منطقه روسی شهر ددوسکی^۲ است. هدف این برنامه، روشنگری و کمک در تشکیل جایگاه مدنی، ترویج سبک زندگی سالم، کاربرد آن در زندگی عمومی نوجوانان و جوانان جهت محافظت از مواد مخدر، الکل و دیگر مواد می باشد.

یکی از آخرین پروژه هایی که با مشارکت دانشگاه اجتماعی منطقه روسی شهر ددوسکی صورت گرفته دفاع از حقوق مدنی افراد در مقابل خطرات و تهدیدات فروشندگان الکل و مواد مخدر است. پروژه محافظت و پیشگیری از مصرف سیگار در میان کمسالان و نوجوانان با ابتکار دانشگاه ژوکوف همراه با کمیته جوانان منطقه شهرداری ایسترنسکو در مسکو تحقق پیدا کرده است. طرح این پروژه توسعه یافته از کمپین های علمی، آموزشی و تفریحی بود. شرکای مدیران طرح شامل: رئیس و اسقف اعظم کلیسای ارتدوکس روسیه^۳؛ مرکز روحانی ارتدوکس مقدس جان کرونشتات، که تحت هدایت پدر روحانی یونان آناتولی برستوف دانشگاه علوم پزشکی هیرمونت^۴ است.

این مرکز سالهاست که در حال مبارزه با وابستگی های منفی و به طور مجزا با طاعون سفید است. تجربه ارتباط با پدر روحانی و همکارانش، ما را قادر به نگاه کردن به این مشکل از دیدگاه مذهبی، غنی شده بوسیله تخصص و تجربه

1. United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention

2. Russian State Social University in Dedovsk city

3. Deanery of Moscow Bishopric of Russian Orthodox Church

4. Hieromonth Medical Science Father Anatoly Berestov

متخصصان کرده است. برای مثال مولفه مذهبی موجب افزایش کیفیت سطح کار با افراد وابسته به مواد و خانواده های آنها شده است. همچنین از لحاظ روش شناختی علمی برای مشاوره و محاوره با همکاران بینهایت مفید بوده است.

برنامه کار بر روی محافظت دانشجویان از اعتیاد به مواد همچنین در ادامه همکاری با ورزشکاران جوان، سازمان های فرهنگی و آموزشی تکمیل شده است. کمک و حمایت در استقلال نوجوانان سنین پایین از مشکلات خانواده، گروه های پرخطر، جوانان فروشنده مواد در مناطق شهرداری و ایالتی مناطق مختلف روسیه انجام پذیرفت. همکاری با بدنه مدیران مناطق مختلف از سال ۲۰۰۰ صورت پذیرفته است. مصاحبه های قبل و بعد از ورود به دانشگاه با جوانان و دانشجویانی که در شرایط و زمان یکسان در دانشگاه ثبت نام کرده و عضو فعال جوامع دانشجویی شده بودند و برای شرکت در پروژه فهرست شده بودند صورت گرفت.

از سال ۲۰۰۲ اجتماعات و دانشجویان دانشگاه در برنامه جوانان خلاق شرکت داده شده اند و برنامه برای آگاه سازی هشپاری مدنی، انگیزه بخشی فرهنگی و قضایی برای گسترش سبک زندگی سالم هدایت شده است. برنامه در همکاری با کمیته سیاست محافظت از جوانان منطقه روسی شهر ددوسکی واقعیت آزمایی شده است.

در پروژه های دانشگاه مأموریت مدیران دانشگاه اجتماعی منطقه روسی شهر ددوسکی RSSU که سال ها بر روی محافظت دانشجویان از مواد مخدر عمل کرده است شامل اهداف زیر می باشد:

- رفع تهدیدهای بالقوه

- سم زدایی کردن افراد مصرف کننده

اقدامات پیشگیرانه از طریق تلاش های مشترک با موسسه آموزش عالی ایالتی، شهری و ساختارهای اجتماعی؛
- لغو سرشماری از افراد مصرف کننده مواد مخدر و غیرپزشکی، به منظور شناسایی آنها، ارائه کمک در درمان، توانبخشی اجتماعی و اجتماعی سازی مجدد

- ارتقاء سبک زندگی سالم و سم زدایی موادی که در اهداف غیر پزشکی مصرف می شوند

- همراه ساختن تحقیق و روش شناسی برای فعالیت در مورد حفاظت افراد از طاعون سفید،

- اجتماعی سازی مجدد افرادی که دوره توانبخشی پیچیده ای را گذرانده اند.

- تهیه منابع انسانی بر مبنای ابتکارات داوطلبانه در قالب برنامه های اجتماعی در این راستا

بخشی از این پروژه شامل:

ایجاد مبتکران داوطلب برای انجام قالب های برنامه منطقه ای قلمرو مورد نظر

گسترش کمپین های تبلیغاتی جامعه محور برای گسترش سبک زندگی سالم.

سازماندهی سمینارها و کنفرانس های پژوهشی و عملی دانشجویی

مشاوره متدولوژی علمی و کولکوی و با افراد معتاد به مواد مخدر و خانواده هایشان و همکاران، جزء مذهبی یعنی به میزان کافی سطح کار را افزایش داده است.

همچنین برای محافظت از اعتیاد به مواد مخدر در همکاری نزدیک با جوانان و نوجوانان، ورزش کارهای کم سن، سازمان های فرهنگی و آموزشی انجام شد.

کمک در آشکار شدن نوجوانان سنین پایین از خانواده های دشوار، به اصطلاح "خطر" گروه "بخش نوجوانان در منطقه شهری در ایزترینسکی وزارت کشور روسیه ارائه شده است. بخشی از این پروژه:

- ایجاد طرح های داوطلبانه، انجام شده در قالب های برنامه منطقه ای "قلمرو ابتکار عمل";

- توسعه اجتماعی گرا

کمپین تبلیغاتی سبک زندگی سالم

ترفع؛

- سازمان تحقیق دانشجویی و کنفرانس ها و سمینارهای عملی از سال ۲۰۰۲ برای گروه دانش آموزان از دانشگاه در ابتکار جوانان شرکت کرد برنامه ای که به شکل گیری هویت مدنی هدایت می شود محرک محرک فرهنگی و قضایی و سبک زندگی سالم ارتقاء - "تبعیض اجتماعی و قضایی". این برنامه در همکاری با کمیته در سیاست جوانان منطقه ایسترونیسکی اداره منطقه مسکو نظر گرفته شده است.

عوامل ضروری تحقق تفکر برنامه، شامل ایجاد محیطی هست که منجر به ایجاد فضایی برای دستیابی به مشاوره روانشناختی - اجتماعی - حقوقی و توانمندسازی در آگاه سازی جوانان با استفاده از خدمات داوطلبانه، ایجاد آموزش مدنی بر اساس سیستم آموزشی موسسات و پیاده سازی مدل "همسال به همسال"، می باشد.

با این هدف در پیوستن به RSSU در مرکز مشاوره روانی - اجتماعی شهر ددوسک و مرکز تقاضای منابع اجتماعی ایجاد شد

اهداف برنامه عبارتند از:

- شکل دادن و تربیت یک گروه از مربیان از دانشجویان پیوسته به مرکز RSSU در شهر ددوسکی

- توسعه و پیاده سازی اشکال نوآورانه آموزش و پرورش دانشجویان و تربیت دانش آموزان منظم در مدارس روزانه و مدارس شبانه روزی؛

- ایجاد برنامه های آموزشی بر مبنای موسسه آموزشی ایسترونیسکی از خدمات داوطلبانه منطقه مسکو "ابتکار شهری" و پژوهش و تحقیق در مورد اثربخشی آنها به همراه روش شناسی علمی.

یک شاخص از موفقیت برنامه ها، نتایج واقعی دریافت شده در جریان واقعیت آزمایی هست:

- داوطلب شدن با استفاده از فلسفه انتخاب گرایی در کمک به فرهنگ نوجوانان و جوانان جهت حمایت از سبک زندگی سالم، مطرح شده، نظم یافته و هدایت یافته است.

- زمینه های حرفه ای، اجتماعی، فرهنگی و خودنظم بخشی خلاقانه از یک فرد سازمان یافته بر می خیزد.

- گروه های تربیت جوانان، که هدف آن آماده سازی داوطلبان است، از کسانی تشکیل می شود که توسط مجرمان سابق احاطه شده اند.

- همکاری در درمان و توانبخشی اجتماعی افراد معتاد به مواد مخدر فراهم شده است.

در حال حاضر در دانشگاه یک طرح جدید برای کمک به بازسازی اجتماعی مواد مخدر کار می کند و مقابله با نارسایی اجتماعی در زمینه استراتژی مبارزه با مواد مخدر از فدراسیون دولت روسیه قبل از سال ۲۰۲۰، برنامه فدراسیون دولت روسیه "مخالفت با تجارت غیر قانونی مواد مخدر" و همچنین با توجه به برنامه توسعه دانشگاه قبل از سال ۲۰۲۰ می باشد (پیشچولین و همکاران^۱، ۲۰۱۴).

۱۲- برنامه پیشگیری از الکل و مصرف مواد در دانشگاه عمان: شناسایی دانش، نگرش، معیارهای ذهنی، خودکارآمدی، کنترل رفتاری درک شده و اهداف رفتاری در میان دانشجویان کالج عمانی (عمان)

مصرف الکل و یا مواد مخدر در میان دانشجویان کالج یک مسئله بهداشت عمومی جدی است که در کشور عمان، مطالعات مربوط به الکل و / یا مصرف مواد دانشجویان کالج محدود است. هدف این مطالعه به منظور شناسایی دانش، نگرش، هنجارهای ذهنی، خودکارآمدی و کنترل رفتاری درک شده مرتبط با الکل و / یا الگوهای مصرف مواد در دانشجویان کالج عمانی است. یافته ها برای تعیین اهداف رفتاری برای الکل و / یا مصرف مواد در میان دانشجویان کالج عمانی و تسهیل توسعه مداخلات مبتنی بر مدارک فرهنگی برای دانشجویان کالج عمانی تسهیل می کند. جوانان با اطلاع یافتن از یافته های مطالعه حاضر می توانند به سیاست گذاران و رهبران برنامه های بهداشت و درمان کمک کنند. طراحی مقطعی با استفاده از نظرسنجی آنلاین توسط دانشجویان کالج از عمان انجام شد موسسات آموزش عالی^۲ (HEIs) در سال تحصیلی ۲۰۱۶-۲۰۱۷. صد و هشتاد و دو مرد (۴۵/۲٪) و ۲۲۴ زن (۵۴/۸٪) در طی ۳۰ روز گزارش کردند که میزان شیوع مصرف

1. Pishchulin et al

2. higher education institute

مواد ۲/۳ درصد و میزان شیوع آن در طول زندگی ۱۵/۹ درصد برای مصرف الکل و یا مصرف مواد است. نگرش، هنجارهای ذهنی و خودکارآمدی به طور قابل توجهی مصرف الکل را پیش بینی کرد. پیش بینی مصرف مواد از طریق نگرش های رفتاری کنترل رفتاری درک شده معنی دار نبود ($p > 0.05$). عوامل اجتماعی-دموگرافیک (به عنوان مثال، سن، جنس، سطح تحصیلات پدر، درآمد خانواده، نوع کالج، منطقه اقامت دائم و مذهبی بودن) به طور قابل توجهی با مصرف مشروبات الکلی ارتباط داشتند و پیش بینی مصرف الکل و / یا مصرف مواد از طریق قصد رفتاری امکان پذیر بود ($p > 0.05$). یافته ها از نقش نگرش ها، هنجارهای ذهنی، خودکارآمدی و رفتارهای درک شده برای پیش بینی مصرف مشروبات الکلی پشتیبانی می کنند. کنترل رفتاری درک شده به عنوان پیش بینی کننده برای مصرف الکل و / یا استفاده از سایر مواد در میان دانشجویان کالج عمانی شناسایی شد. به طور مشخص، اهداف مصرف و رفتار مصرف الکل دانشجویان کالج عمانی مورد بررسی تحت تأثیر نگرش آنها، هنجارهای ذهنی و خودکارآمدی آنها قرار داشت و نه توسط آگاهی آنها از پیامدهای سلامتی. در مرحله دوم، دانشجویان کالج عمانی خود را در توانایی برای جلوگیری از مصرف الکل و یا مواد قوی نشان دادند؛ با این حال، این توانایی به عنوان قصد پایین برای مصرف تلقی نمی شود. بنابراین متخصصان بهداشت عمومی، مربیان و سیاستگذاران باید بر تاثیرگذاری قصد رفتاری و تقویت اعتماد به نفس دانشجویان دانشگاه برای جلوگیری از مصرف الکل و یا مواد تمرکز کنند. این امر می تواند با ترکیب مهارت های آموزش اجتناب یا امتناع از مواد در برنامه آموزش عالی، مداخلات مبتنی بر شواهد موجود در دانشگاه برای استفاده از الکل و یا مواد برای دانشجویان دانشگاه انجام شود. گنجاندن این برنامه آموزش مهارت های مشابه می تواند مدارکی را که در مورد نظریه رفتار برنامه ریزی شده برای سلامت عمومی ایجاد می کند، ارائه دهد متخصصان باید در گسترش برنامه های پیشگیری از الکل و / یا مصرف مواد در کشور دخیل باشند.

روش ها

الکلی های سنگین و مصرف کنندگان شدید مواد مخدر باید شناسایی شوند و برای درمان ارجاع داده شوند. مصرف کننده مواد مخدر مطمئن باشد که به یک معتاد تبدیل خواهد شد. نوشیدن مشروبات الکلی یا استفاده از مواد مخدر غیر قانونی گناه است. واقعا دلیل قابل قبولی وجود ندارد که چرا فرد باید الکل مصرف کند و یا از مواد مخدر استفاده کند. امتناع از نوشیدن الکل و مواد مخدر یک عامل مهم ایمنی بخش در زندگی روزمره ما است. نوشیدن یا مصرف مواد مخدر به صورت اجتماعی بخشی طبیعی از سبک زندگی است. استفاده از مواد مخدر یا نوشیدن الکل در یک زمان به فرد کمک می کند تا از استرس خود خلاص شود. نوشیدنی های اجتماعی در دنیای کسب و کار بسیار مفید است. استفاده مداوم از الکل و مواد مخدر مزایای بهداشتی بیشتری نسبت به اثرات منفی آن بر سلامتی دارد. فرد باید از نوشیدن مشروبات الکلی یا استفاده از مواد مخدر جلوگیری کند، زیرا به اعتیاد منجر می شود. یک فرد نباید تحت تاثیر الکل قرار گیرد. نوشیدن مشروبات الکلی و یا استفاده از مواد مخدر از هر نوع برای سلامت و امنیت خطرناک است. مصرف الکل و یا مواد مخدر درحالیکه مشغول فعالیت در ورزش های توانبخشی هستند ممکن است منجر به صدمه جدی شود.

مواد به فرد کمک می کند تا شخص محبوب تر شود.

استفاده از مواد برای خواب

استفاده از مواد به عنوان مشوق یا جایزه برای خود

استفاده از مواد برای رابطه جنسی

استفاده از مواد به عنوان موضوع شرط بندی

استفاده از مواد به عنوان کاهنده سوزش پوستی

بی حسی، کرختی ملالت و خستگی

احساس بدبختی

استفاده از الکل و مواد مخدر به افراد کمک می کند که در موقعیت های اجتماعی آرام تر و مطمئن تر باشند.

دولت مسئولیت نظارت دقیق قانونی بر مصرف الکل و مواد مخدر را دارد (اجزون^۱، ۲۰۱۷).

۱۳- برنامه پیشگیری از الکل و مواد مخدر (اندونزی)

برنامه پیشگیری از الکل و داروهای دیگر (AOD) در کالج جامعه شمال شرقی اندونزی با استفاده از یک رویکرد جامع برای حل مشکل الکل و سایر مشکلات مربوط به مواد مخدر به اجرا در آمده است. در این برنامه جامعه دانشجویی تشویق شد تا از طریق نیروهای وظیفه و ائتلاف ها با استفاده از استراتژی های متعدد از قبیل موارد زیر به مبارزه با مواد بپردازند:

آموزش و پرورش

ممنوعیت تبلیغات الکل و مصرف الکل در محوطه دانشگاه

تغییر محیط هنجاری

رویج گزینه های اجتماعی بدون الکل

توسعه سیاست های ضد الکل و افزایش انسجام اجرایی در مبارزه با الکل

کاهش بازاریابی الکل

مداخله زود هنگام

ارائه ارجاع درمان

به منظور موثر بودن در رویکرد این برنامه، مولفه های اصلی موثر در پیشگیری همچون موارد زیر ارزیابی می شود: ارزیابی و اندازه گیری، برنامه ریزی استراتژیک، حمایت از رسانه ها و تبلیغ تلاش ها، حمایت اداری ارشد، مشارکت دانش آموزان و ایجاد روابط با ذینفعان اصلی.

برنامه ها و خدمات زیر به عنوان بخشی از رویکرد جامع ما برای کاهش مصرف غیر قانونی و خطرناک مصرف الکل و سایر داروها و عواقب مرتبط با آن انجام شده است. ارائه دانش آموزان با اطلاعات دقیق و جاری در مورد الکل و سایر مسائل مربوط به مواد مخدر از طریق مشخصات کالج الکل (CAP)، دوره آنلاین جامعه دانشجویان ما، برنامه های آموزشی، و منابع مختلف منابع. افزایش تعداد حوادث اجتماعی که در محوطه دانشگاه انجام می شود. همکاری در سراسر کالج در میان بخش های مختلف در سراسر کالج مانند خدمات مشاوره، دانشکده، خدمات بهداشتی،

زندگی مسکونی و غیره برای افزایش اثربخشی برنامه های آموزشی و پیشگیری در سراسر پردیس، و همچنین ارائه آموزش به کارکنان زندگی زندگی می کنند، اقامت و دانشجوی دستیار، و دیگر رهبران دانشجویی. دانشکده و کارکنان: برنامه کمک رسانی کارکنان (EAP) در کالج جامعه شمال شرقی برای همه اعضای هیئت علمی و کارکنان و اعضای خانواده فوری خود که نیاز به اطلاعات و / یا کمک به هر گونه نگرانی شخصی، از جمله مشکلات الکل یا مواد مخدر دارند، در دسترس است. EAP مشاوره محرمانه، رایگان، حرفه ای، کوتاه مدت، ارزیابی و ارجاع ارائه می دهد. فعالان شامل اعضای جامعه شمال شرقی و اعضای جامعه محلی در تلاش های پیشگیرانه، از طریق یک نیروی دانشگاهی و دانشگاه و ائتلاف جامعه است. کالج شمال شرقی کالج عضو کنسرسیوم کالج نبراسکا برای کاهش خطر ابتلا به نوشیدن است. با این وجود علیرغم تلاش های آموزشی و پیشگیرانه، برخی از دانشجویان در مورد الکل و سایر مواد مخدر از گزینه های پر خطر استفاده می کنند. دانش آموزان ممکن است خود را به دفتر مشاوره ارجاع دهند، ممکن است توسط یکی دیگر از اعضای جامعه شمال شرقی ارجاع داده شود یا ممکن است به دلیل نقض خط مشی سوءاستفاده از مواد مخدر در دفتر مشاوره شناسایی شود.

عوامل فردی که ممکن است نقش مهمی در رفتار مصرف الکل و ریسک پذیری داشته باشند شامل تعدادی از متغیرهای پیش دانشگاهی می باشد:

- سابقه خانوادگی الکل؛
- عوامل شخصیتی؛
- استفاده از الکل والدین؛
- افسردگی بدون درمان، اضطراب، اختلالات دوقطبی و اختلال استرس پس از سانحه؛
- سن در ابتدا نوشیدنی؛
- استفاده از تنباکو و ماری جوانا در دبیرستان یا دبیرستان؛
- مصرف الکل و مواد مخدر در میان همسالان و جامعه محلی دانشجویان
- اختلالات روانی بدون درمان؛
- تنباکوی کنونی، ماری جوانا یا سایر مواد مخدر؛
- مشکلات پزشکی بدون درمان مانند درد مزمن، مشکلات گوارشی، بیماری های منتقله جنسی و غیره؛
- کمبود دانش در مورد خطرات نوشیدنی سنگین، مانند حوادث، STDs، مسائل مربوط به رابطه، خطر پذیرش از دانشگاه؛
- خطر مشکلات الکل بعد از کالج؛
- سوء تفاهم از سطوح هنجاری و الگوهای مصرف الکل در محوطه دانشگاه؛
- استرس شدید تحصیلی با توجه به بار سنگین دانشگاهی، عادت های مطالعه ضعیف و غیره؛
- انتظارات کالج؛
- عدم آگاهی از فعالیت های بدون الکل در محوطه دانشگاه.

۱۴- برنامه پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان (ایتالیا)

این برنامه برای دانشجویان ۱۹ سال و بالاتر به اجرا در آمده است. روش اجرای برنامه به صورت اجرا در خانه یا جامعه یا ارائه به دانشجویان کالج یا دانشگاه بوده است. هدف از برنامه مداخله کاهش استفاده از الکل و داروهای دیگر و افزایش رفتارهای سالم بود. در این برنامه، گروه های هدف تنها دانشجویان بودند که ارزیابی شدند. علاوه بر گروه آزمایشی، گروه شاهد یا گروه کنترل در لیست انتظار برای برنامه پیشگیری بودند که در نهایت بعد از اتمام پروژه، گروه کنترل دانشجویان مراقبت های استاندارد را دریافت کردند. هدف برنامه ها در راستای تقویت انعطاف پذیری در جوانان با افزایش دانش در مورد آسیب های مصرف الکل و ترویج تعهد مهارت مقابله ای میان دانشجویان و والدین آنها بوده است.

دانش و مهارت های واجد شرایط در این برنامه شامل مهارت های کنترل استرس و مشکلات خانوادگی و مهارت مقابله با فشارها بود. مهارت های تفکر انتقادی در مورد پیام های رسانه ای و کاهش قصد استفاده از محصولات تنباکو و الکل آموزش داده شد. تغییر نگرش های مثبت و اعتقادات مثبت به مواد، و تقویت خودکارآمدی بود.

با توجه به نتیجه گیری این آنالیز پیشگیری خاص روانی اجتماعی و پیشرفت عمومی برنامه ها می توانند برای دانشجویان موثر باشند و می توانند به عنوان سیاست مورد توجه قرار گیرند

در ایتالیا چند برنامه پیشگیری از ابتلا به الکل مبتنی بر مدرسه توسعه یافته است، اما روشن نیست که آیا آنها واقعا موثر هستند یا نه؟ در اکثر آزمایشات (اثربخشی برابر با ۶۶/۷٪)، اثربخشی ترویج برنامه های پیشگیری با آنالوگ مقایسه شده است

به عنوان مثال، یک مطالعه بزرگ اخیرا گروه پروژه تحقیقاتی مدرسه اروپایی درباره الکل و سایر مواد مخدر (ESPAD)، از طریق پرسشگری از بیش از ۱۰۰/۰۰۰ دانش آموز از ۳۵ اروپایی کشورهایی که در اروپا تقریباً ۹۰٪ دانش آموزان ۱۵ تا ۱۶ ساله الکل حداقل یک بار در سال است زندگی آنها، با ۵۰٪ از آنها در حال تبدیل شدن به مسمومیت در حداقل یک بار نوشیدن در میان نوجوانان دچار مصرف سنگین است.

با توجه به این داده ها، نیاز به پیشگیری موثر روشن است. در تقسیمات مکتب جهانی برنامه های پیشگیری عبارتند از آموزش آگاهی، اجتماعی مهارت های مقاومتی همکار، بازخورد هنجاری، یا توسعه، هنجارهای رفتاری و وابستگی های همبستگی مثبت در سال های اخیر پیشگیری از طریق کامپیوتر و اینترنت برنامه ها نیز توسعه یافته اند

مطالعه حاضر با هدف بررسی شواهد انجام شده است از اثربخشی پیشگیری از الکل مبتنی بر مدرسه جهانی برنامه های کاهش مصرف الکل یا افزایش آن دانش در مورد اثرات منفی آن در نوجوانان در مطالعات برنامه های با بهترین شواهد اثربخشی فرض شده در یک پروژه اروپایی آینده قرار گرفته است.

مداخلات داخلی در ایتالیا برای افزایش آگاهی خطرات ناشی از نوشیدن

مداخله معمولاً توسط معلمان آموزش دیده در دوازده درس در طی دوره یک سال تحصیلی تمرکز دارد در مورد دانش و نگرش (۴ واحد)، مهارت های بین فردی (۴ واحد) و مهارت های درون فردی (۴ واحد). کتابچه راهنمای معلم و کتاب کار دانشجویی

۱۵- درک دانشجویان نسبت به همسالان برای مداخله در سوء مصرف مواد (مالزی)

نتیجه نشان داد که بیش از نیمی از دانشجویان پاسخ دهندگان کاملاً موافق بودند که سیگار کشیدن (۵۴/۸ درصد)، مصرف الکل (۵۵/۱ درصد)، استفاده از ماری جوانا (۵۳/۷ درصد) و چسب (۵۲/۹ درصد) جرم است، با این حال، بیش از ۳۰ درصد از پاسخ دهندگان دانشجویی کاملاً مخالف بودند که سیگار کشیدن، مصرف الکل، با استفاده از ماری جوانا و مصرف چسب یک جرم بود نتایج بیشتر نشان می‌دهد برنامه‌های آگاهی بخش لازم است تا سطح آگاهی دانش آموزان از مصرف مواد و سوء مصرف مواد را افزایش دهد. بر این اساس برنامه واکنش دانشجویان نسبت به دخالت همسالان در سوء مصرف مواد در مورد استفاده از ماری جوانا تدوین و اجرا شد.

بر اساس تحقیق در مورد بزهکاری نوجوان و دیگر رفتارهای مشکوک نوجوانان، عوامل خطر می‌تواند به پنج حوزه اصلی تقسیم شود:

که شامل جامعه، مدرسه، خانواده، گروه همسالان و درون افراد (هاوکینز، ۱۹۹۲). این یافته توسط استین (۲۰۱۰)، که کشف کرد کدام نوجوانان در معرض دوستان، خانواده و جامعه ای که مصرف کننده است می‌کند مستعد ابتلا به این اعمال خود هستند یا نه؟ توجه به سیگار کشیدن به عنوان یک جرم، بیشتر بود حتی اگر اطلاعات مصاحبه در این مورد باشد مطالعه نشان داد که بیشترین پاسخ دهندگان وضعیت مواد مخدر را در نظر گرفتند. آنها در مدارس خود تحت کنترل هستند مجدداً تأکید کردند که موضوع نظارت و تعطیل برای جلوگیری از تبدیل شدن آن به گستره وسیعتر باید باشد. این تماس از دانش آموزان باید از آن به طور جدی گرفته شوند.

یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که در کمی بیش از ۳۵ درصد از پاسخ دهندگان دانشجویی (سن تا ۱۲ تا ۱۶ سالگی) پذیرفته شده است که دعوت شدن به مصرف سیگار توسط همتایان خود بوده است. در حال حاضر سیگار کشیدن با اینکه این رقم ممکن است به نظر نیاید شاید مهم باشد که توجه داشته باشید که مرحله تولد زمانی است که دانش آموزان شروع می‌کنند برای کشف و آزمایش بیشتر در مورد دانستن خود (سید، ماسوم رانا، شامیم، میلز و بنت، ۲۰۰۲). در موارد سوء مصرف مواد، از قبیل اسنیف چسب، مصرف سیگار و سوء مصرف مواد یافته‌های این مطالعه نیز نشان داد که بیشتر احتمال دارد که اکثر فعالیت های سوء مصرف مواد بعد از مدرسه رخ دهد.

در طول تعطیلات آخر هفته در مکان‌های خالی و خانه‌های رها شده، قبرستان‌ها، عمومی توالت، جنگل یا مکان‌های آرام که به ندرت رفت و آمد وجود دارد، خانه‌ها، مدرسه و محل دوستستان.

این یافته به خصوص هشدار دهنده است زیرا به این معنی است که کمبود آگاهی در میان دانش آموزان در مورد خطرات چنین سوء رفتارهایی وجود دارد.

تحقیقات نشان داده است که ریشه‌های بیشتر مشکلات اجتماعی در مدرسه شروع می‌شود و همین که به عنوان دانش آموزان بزرگتر می‌شوند، به حرکت ادامه می‌دهند. آزمایش با مواد مخدر و ارتکاب جنایات جدی مانند سرقت و حتی تجاوز به عنف همراه است.

نگرش نوجوانان (درک ریسک) و دسترسی آسان به مواد و محله (متشکل از جامعه و مکان‌ها) تأثیرات مهمی در سوء مصرف مواد دارد (چان و همکاران^۱، ۲۰۱۶).

۱۶- مهارت زندگی پیشگیری از مصرف مواد (ترکیه)

گزارش میزان مواد مخدر در ترکیه به دلیل فقدان اطلاعات سیستماتیک در مورد سوء مصرف مواد، بسیار دشوار است. با این حال طرح مطالعات مقطعی عمدتاً نشان دهنده آن است که دانش آموزان دبیرستان و کالج بطور روز افزونی با مصرف و سوء مصرف مواد درگیر هستند. مطالعات انجام شده نشان می‌دهند که سن شروع مصرف مواد در ترکیه رو به کاهش است و مصرف مواد در ترکیه نیز به زمان نوجوانی مربوط می‌شود، همانطور که گفته شد در سایر نقاط جهان نیز یافت شده است. بر اساس گزارش، مرکز تحقیقات مواد مخدر و اعتیاد به مواد مخدر در ترکیه در سال ۲۰۱۴، افزایش قابل توجهی در مصرف مواد در ترکیه بین ۱۵ تا ۲۵ ساله مشاهده شده است. همچنین مشخص شده است که شیوع مصرف دخانیات، الکل و سایر مواد در ترکیه به سطح نزدیک به بحران رسیده است. بر این اساس چون این مقدار رقم ناچیزی نیست، لذا ترکیه باید خود را از مواد محافظت کند و برنامه های پیشگیرانه تدیون نماید. در این راستا یک تحقیق توسط پارلمان در سال ۲۰۰۹ نشان داده است که نیاز شدید به فعالیت های پیشگیرانه مبتنی بر مهارت برای به حداقل رساندن شیوع آن، به ویژه برای کسانی که نوجوانان را هدف قرار می دهند وجود دارد. بر این اساس در واقع، تاکید بر آموزش مهارت های زندگی در سال ۲۰۰۹ به تصویب رسیده است. بر طبق این مصوبه، برنامه سازماندهی شده برای اجرای آموزش مهارت های زندگی برای همه نوجوانان بین سنین ۱۰ و ۱۹ ساله تدوین و ابلاغ شده است.

مهارتهای زندگی شامل مجموعه ای از توانایی‌ها هستند که قدرت سازگاری و رفتار مثبت و کارآمد را افزایش می‌دهند. در نتیجه شخص قادر می‌شود بدون این که به خود یا دیگران صدمه بزند، مسئولیت‌های مربوط به نقش اجتماعی خود را بپذیرد و با چالش‌ها و مشکلات روزانه زندگی به شکل مؤثر روبه‌رو شود. محققان تأثیر مثبت مهارتهای زندگی را در استفاده از ظرفیت ها و توانمندی های هوشی و شناختی، پیشگیری از رفتارهای خشونت‌آمیز، افزایش خود اتکایی و اعتماد بنفس و .. مورد تأیید قرار داده‌اند. هم چنین آموزش این مهارتها به عنوان یک روش عام پیشگیری از آسیب های فردی و اجتماعی مورد تأکید بوده‌است.

موارد کاربرد مهارتهای زندگی: پیشگیری از مشکلات روانی، رفتاری و اجتماعی شامل پیشگیری از:

- ۱- مصرف سیگار و سوء مصرف مواد مخدر، ۲- بروز اختلالات روانی و مشکلات روانی - اجتماعی، ۳- خودکشی در سالمندان و جوانان، ۴- رفتارهای خشونت‌آمیز، ۵- شیوع ایدز، ۶- بی‌بند و باری جنسی، ۷- افت و کاهش عملکرد زندگی، ۸- افزایش سلامت روانی و جسمانی، ۹- تقویت اعتماد به خویشتن و احترام به خود، ۱۰- تجهیز اشخاص به ابزار و روش‌های مقابله با فشارهای محیطی و روانی، ۱۱- کمک به تقویت و توسعه ارتباطات دوستانه، مفید و سالم، ۱۲- ارتقای سطح رفتارهای سالم و مفید اجتماعی.

تحلیل‌های بیشتر و عمیق تر نشان می دهد که چندین مهارت اصلی و اساسی وجود دارند که عبارتند از:

توانایی تصمیم گیری

توانایی حل مسئله

توانایی تفکر خلاق

توانایی تفکر نقادانه

توانایی برقراری رابطه مؤثر

توانایی برقراری رابطه بین فردی سازگارانه

توانایی آگاهی از خود

توانایی همدلی با دیگران

توانایی مقابله با هیجان

توانایی مقابله با استرس

پیامدهای برنامه آموزشی مهارت‌های زندگی عبارتند از:

یادگیری دانش

تغییر نگرش

تغییر در تمایلات رفتاری در زمینه رفتارهای بهداشتی

رشد عزت نفس و اعتماد به نفس و سایر شاخص‌های بهداشت روانی

کسب مهارت و رشد توانایی‌ها

رشد و بهبود متغیرهای مربوط به زندگی

تغییر در رفتارهای اجتماعی و رفتار سلامت مانند:

کاهش خشونت

کاهش تمایلات خودکشی

کاهش استرس و فرسودگی خانواده (به علت فرسودگی روانی)

افزایش مهارت‌های زندگی نوجوانان

کسب مهارت‌های زندگی و توانایی‌های روانی- اجتماعی برای ایجاد و بالا بردن سازگاری با مشکلات و مسائل زندگی روزمره مفیدند. فراگیری این مهارت‌ها موجب رشد و پیشرفت فردی و اجتماعی می‌شوند. همچنین فرد را دارای آگاهی در مورد حقوق انسانی خود می‌کنند و از بسیاری از مشکلات اجتماعی پیشگیری می‌نمایند و ارتقاء سلامت روانی را موجب می‌شوند (گزیوگلو و کانیل، ۲۰۱۵).

۱۷- برنامه موفق برای همه مواد (SUCCESS) در کانادا

برنامه موفق^۲ شامل ۸ جلسه است که توسط مشاوران حرفه‌ای برای گروه‌های کوچک در چهار عنوان: تجربه نوجوان بودن، الکل، تنباکو، و دیگر مواد، فشارخانواده و مشکلات مربوط به عنوان، و چهارم مهارت‌هایی برای مقابله ساخته شده است (کلارک و همکاران^۳، ۲۰۱۱).

برنامه SUCCESS یک مطالعه پنج ساله از ۴۸ برنامه اجتماعی جامعه فدرال که با هدف کاهش مصرف مواد مخدر جوانان انجام شده است، ارائه دیدگاه‌ها در مورد انواع برنامه‌های پیشگیری که برای پسران و دختران خطرناک کار می‌کنند. از طریق مرکز پیشگیری از مواد مخدر^۴ (CSAP) اداره خدمات بهداشت و درمان خدمات بهداشتی و درمانی متمرکز

1. Gazioglu & Canelb

2. SUCCESS program

3. Clark HK, Ringwalt CL, Shamblen SR, Hanley

4. Center of Substance Abuse Prevention

شده است، برنامه ارزیابی ملی برنامه های شناسایی جوانان در معرض خطر بیش از ۱۰,۵۰۰ جوان را در جوامع پر خطر مانند افراد فقیر را از لحاظ میزان جرم و مواد مورد استفاده مورد مطالعه قرار داد.

محققان دریافتند که استفاده از سیگار، الکل و ماری جوانا برای اولین بار از ۱۱۳۱ جوان که در برنامه پیشگیری مشارکت کرده بود، ۱۲ درصد کمتر از گروه مقایسه یا جوانان که شامل ۴۵۷۹ جوان بود بودند که در برنامه CSAP شرکت نکردند. علاوه بر این، مصرف مواد توسط جوانان که قبلاً استفاده از آنها را آغاز کرده بود، در پایان برنامه پیشگیری ۱۰ درصد پایین تر از جوانان مقاربتی بود. هجده ماه بعد، سطوح استفاده ۲۲ درصد کمتر از جوانان مقایسه شد.

روت سانچز، مدیر CSAP می گوید: "این مطالعه به طور قابل توجهی گسترش درک ما از استراتژی های پیشگیری است که بیشترین توانایی را برای کمک به جوانان ما که در معرض خطر مواد مخدر بوده و حتی بیشتر آنها توانایی مقابله را ندارد.

در میان یافته های دیگر این مطالعه:

- پسران در برنامه های پیشگیری از مواد استفاده می کنند ۲۹ درصد کمتر از کسانی که شرکت نمی کنند، اما این اثرات پس از پایان برنامه ۱۸ ماه از بین رفت. در مقابل، میزان استفاده از مواد مصرفی برای دخترانی که در این برنامه ها شرکت داشتند، تنها ۳ درصد پایین تر از گروه کنترل دختران در پایان برنامه بود، اما ۹ درصد کمتر از ۱۸ ماه بعد بود.
- برنامه های موفق، بر توسعه مهارت های زندگی، ارتباط با همسالان و بزرگسالان سازنده و خودآزاری تأکید کردند. علاوه بر این، برنامه هایی که مبتنی بر شواهد بودند، هدف مشخصی داشتند، تماس های شدید با جوانان برقرار می کردند و در تنظیمات پس از مدرسه ارائه می شدند، بیشتر موفق بودند.
- برای دختران، برنامه هایی که بر مهارت های زندگی مرتبط با رفتار تمرکز داشتند در حفظ اثرات مثبت موفق تر بودند. برای پسران، برنامه هایی که بر تعامل با همسالان یا بزرگسالان تأکید داشتند، بیشتر موفق بودند.
- دانش آموزان در خانواده های قوی گفتند نظارت خانواده و نگرش والدین تأثیر زیادی بر انتخاب دوستان خود و تصمیم به استفاده از الکل، دخانیات و ماری جوانا نداشته اند. به همین ترتیب، دانش آموزانی که در مدرسه پیوسته و در مدرسه موفق بودند، احتمال کمتری برای استفاده از مواد یا مشارکت با همسالانی که از مواد استفاده می کردند، کمتر بودند (مشاوره بالینی و آموزشی آربور کانادا، ۲۰۱۱).^۱

۱۸- پیشگیری، آموزش و مداخله (کلمبیا)

- مشاوره های فردی مربوط به الکل در مرکز مشاوره کالج استفانس (SCCC) ارزیابی و آموزش فردی الکل ارائه می دهد که برای همه دانش آموزان کالج در حال حاضر ثبت نام شده است. مشاوران مجاز و موقت مجاز، جلسات محرمانه یک نفره را تسهیل می کنند. این ارزیابی به منظور کمک به دانش آموزان در بررسی گزینه ها و رفتار آنها در محیط غیر قضاوت و محرمانه طراحی شده است. دانش آموزان ممکن است به طور داوطلبانه در این ارزیابی شرکت کنند و مشارکت نیز ممکن است الزامات نقض حقوق الکل را برآورده سازد. با استفاده از برنامه مداخله غربالگری الکل برای دانشجویان کالج

(BASICS)، دانش آموزان الگوهای مصرف الکل خود را، تاریخ استفاده و اهداف مورد نظر برای کاهش رفتارهای پرخطر و پیامدهای منفی را بررسی می کنند. دانش آموزان بازخورد شخصی را با تمرکز بر راه هایی برای کاهش خطرات بهداشتی، اجتماعی و حقوقی آینده دریافت خواهند کرد.

- مشاوره ماری جوانا جداگانه SCCC ارزیابی و آموزش ماری جوانا را ارائه می دهد که برای همه دانشجویان کالج در حال حاضر ثبت نام شده است. مشاوران مجاز و موقت مجاز، جلسات محرمانه یک نفره را تسهیل می کنند. این ارزیابی به منظور کمک به دانش آموزان در بررسی گزینه ها و رفتار آنها در محیط غیر قضاوت و محرمانه طراحی شده است. دانش آموزان ممکن است داوطلبانه در این ارزیابی شرکت کنند و مشارکت نیز ممکن است شرایط لازم برای نقض مربوط به ماری جوانا را برآورده سازد. دانش آموزان الگوهای استفاده از ماری جوانا، تاریخ و مسائل مرتبط را مرور خواهند کرد و اهدافی را جهت کاهش رفتارهای پرخطر و پیامدهای منفی انتخاب می کنند. دانش آموزان نیز بازخورد شخصی را با تمرکز بر راه های کاهش خطر سلامتی، اجتماعی و حقوقی آینده دریافت کردند.

- تمرینات با مواد و متخصصین بهداشت روانی در زمینه مراقبت های بهداشتی و متخصصین روان در SCCC برای ارائه سخنرانی ها، کارگاه های آموزشی و آموزش های مربوط به استفاده از الکل و داروهای دیگر به کلاس های آکادمیک و سایر حرفه ای ها و گروه های دانشجویی در دسترس هستند

درمان و بازیابی

- جلسات فردی با یک SCCC حرفه ای مواد معتبر، این مزایا را برای دانش آموزانی که نوشیدن الکل و کاهش آسیب را با مسائل مربوط به سوء استفاده از مواد مخدر و الکل ارائه می دهند، ارائه می دهد. دانشجویان جلسات درمان را با یک حرفه ای معتبر ارائه می دهند که آموزش ویژه ای در ارزیابی و مداخله در مسائل مربوط به مصرف مواد دارند.

- مراجعه به ارائه دهندگان خدمات درمانی دانش آموزانی که توسط مشاوران SCCC به عنوان استفاده بیش از حد و مشارکت در رفتارهای خطرناک مربوط به مصرف مواد شناسایی شده اند، به ارائه دهندگان خارجی ارجاع می شوند. ارائه دهندگان براساس مواد مورد استفاده دانش آموزان و بر اساس نیازهای مواد، مناسب است.

- مراجعه به جلسات مرتبط با بازیابی بیماران SCCC دانش آموزان را به جلسات مربوط به بازیابی مختلف در جامعه از جمله: ناشناس مواد مخدر، علائم الکلی ناشناس، اتحاد ملی در بیماری های روانی و جلسات پشتیبانی اضافی در دانشگاه میسوری ارجاع می دهند.

- خدمات بحران و روزهای تعطیل روز به طور معمول مسائل مربوط به افزایش استفاده از الکل و سایر مواد مخدر منجر به نیاز به مراقبت های بهداشتی روان می شود که می تواند بلافاصله به دانش آموزان در دسترس باشد. در طول هفته کار، مرکز مشاوره باز است و پزشکان برای دانش آموزانی که نیاز به بحران و قرار ملاقات های روزانه دارند، در دسترس هستند. همه مراقبت با هر دو توصیه های سرپایی و سرپایی هماهنگ شده است. برای کمک های بحرانی پس از ساعت ها و آخر هفته، دانشجویان کالج استفان ها از آنها بخواهید با Stephens Security تماس بگیرید، با خط تلفن های بحرانی تماس بگیرید، و یا تشویق می شوند که برای ارزیابی کامل به بیمارستان بروند. کارکنان مرکز مشاوره کالج استفانس با دانشجویان و / یا کارکنان مرتبط با وضعیت بحران در روز کاری بعدی پیگیری وضعیت خواهند کرد.

سیاست دانشگاه

کالچ استفانس در استفاده از تمام انواع محصولات توتون و تنباکو در کالچ کالچ ممنوع است. کالچ هر گونه تبلیغات یا فروش یا نمونه برداری آزاد از محصولات تنباکو را در مالکیت کالچ ممنوع می کند. آشغال ریختن محوطه دانشگاه با بقایای محصولات تنباکو یا سایر محصولات ضایعات مرتبط ممنوع است.

هدف

کالچ استفانس، سلامت، رفاه و ایمنی دانشجویان، دانشکده ها، کارکنان و بازدید کنندگان.

محدوده

این سیاست در مورد همه کارکنان، دانش آموزان، فارغ التحصیلان، پیمانکاران و بازدید کنندگان اعمال می شود و قابل اجرا است

بیست و چهار ساعت در روز، هفت (۷) روز در هفته.

تعاریف

محصولات توتون و تنباکو: تمام انواع تنباکو، شامل، اما نه تنها، سیگار، سیگار، لوله، لوله های آب (قلیان)، بیتس، کرتکس، سیگار الکترونیکی، سیگار کشیدن دودی، تنفس، جویدن تنباکو و هر وسیله تحویل نیکوتین مورد تایید غیر FDA. انجمن کالچ: دانش آموزان، استادان، کارکنان، پیمانکاران و بازدید کنندگان. املاک کالچ: اموال متعلق به مالک، اداره، اجاره، اشغال شده یا تحت کنترل کالچ است. برای اهداف سیاست های دانشگاه آزاد رایگان، این شامل، اما محدود به تمام ساختمان ها و سازه ها، پیاده رو ها، پارکینگ ها، پیاده رو ها و سازه های پارکینگ متصل شده متعلق به یا کنترل می شود توسط کالچ و تمام وسایل نقلیه متعلق به کالچ.

روش ها

مسئولیت - پیوستن به این سیاست مسئولیت تمام اعضای کالچ است. جامعه انتظار می رود که دانش آموزان، هیات علمی، کارکنان، وابسته به کالچ، پیمانکاران و بازدید کنندگان محوطه دانشگاه با این سیاست مطابقت دارد. اعضای جامعه کالچ توانایی دارند احترام به دیگران در مورد سیاست در تلاش مستمر برای ارتقاء آگاهی و اطلاع رسانی پیگیری این سیاست را تشویق کنید.

استثنائات به سیاست - استفاده از دخانیات ممکن است تحت شرایط زیر مجاز باشد:

- تحقیق حمایتی یا سایر استفاده آموزشی که شامل دخانیات و یا محصولات تنباکو است، ارائه شده است کارمند کالچ موافقت قبلی معاون رئیس جمهور را برای امور تحصیلی به دست می آورد (VPAA)، و واگذاری درخواست و اعطا شده است. دود باید کنترل شود.

- توسط هنرمندان یا بازیگران که در اجراهای مجاز کالچ شرکت می کنند که نیاز به سیگار کشیدن دارند به عنوان بخشی از تولید هنری. آگاهی و آموزش و پرورش - اجرای این سیاست با آگاهی و افزایش است کمپین آموزشی که شامل موارد زیر می شود:

- اختار سیاست های دانشگاه آزاد ما به دانشجویان فعلی و آینده نگر و کارمندان از طریق ارتباطات در وب سایت کالچ؛

۱۹- برنامه پیش‌تاز (Adventure program) در آمریکا

در مطالعات مختلف نشان داده شده است که چندین عامل شخصیتی با خطر با مصرف الکل، سوءمصرف سایر مواد، سوء مصرف کنندگان تشخیص داده شده بر اساس نیمرخ بالینی، پاسخ درمانی و آسیب پذیری در مقابل دیگر شکل های بیماری های روانی مرتبط بوده است. همچنین کشف شده است که مداخلاتی که شخصیت را هدف درمانی قرار می دهند، اثر پیشگیرانه معناداری بر شروع و گسترش مصرف الکل، الکلیک شدن افراد و اقدام به مصرف مشکل آفرین در نوجوانان دبیرستانی و پیش دانشگاهی نشان داده اند. این مداخلات همزمان منجر به کاهش مشکلات رفتاری و هیجانی وابسته به شخصیت و پیشگیری از شروع و افزایش مصرف مواد در طی یک دوره دو ساله می شود. هدف این برنامه کنترل شده تصادفی برای آزمایش این نکته است که آیا این نتایج می توانند حتی زمانی که مداخلات به متخصصان حرفه ای آموزش دیده واگذار و انجام می شود تکرار شوند. علاوه بر این، برنامه فوق اثر طولانی مدت برنامه را بر مصرف سیگار، توجه به مدرسه، موفقیت تحصیلی رفتارهای در مسیر دانشگاه را ارزیابی خواهد کرد.

اهداف برنامه پیش‌تاز، آزمایش این نکته است که آیا متخصصان حرفه ای آموزش دیده همچون معلمان، مربیان یا افرادی که نقش پیشوای روحانی را دارند، و آنهایی که برای اجرای مداخلات شخصیت محور آموزش دیده اند در کاهش رفتارهای مشکل آفرین در گروه دانش آموزان موثر خواهند بود؟ برای بررسی این هدف، ۲۰ مدرسه در لندن برای اجرای این برنامه آموزش داده شد و از بیش از ۲۰۰۰ دانش آموز دبیرستانی برای شرکت در این برنامه مراحل مداخله مبتنی بر شخصیت، رضایت گرفته شد. مدارس بطور تصادفی به گروه های کنترل و آزمایش گزینش شدند و از بین دانش آموزان مدارس مورد مطالعه، آنهایی که هر یک از ۴ معیار شخصیت پرخطر مقیاس نیمرخ خطر استفاده از مواد (تفکر منفی، حساسیت اضطرابی، هیجان طلبی و تکانشی بودن) را داشتند توسط مدیران و مشاوران مدرسه برای شرکت در برنامه مداخله شخصیت محور دعوت شدند.

همه شرکت کنندگان برای تکمیل ارزیابی مرحله پیگیری در طی ۶ ماه بعد و ۲ سال بعد دعوت شدند. همچنین ۵۵٪ درصد از دانش آموزان کم خطر نیز به منظور آزمایش اثر مداخلات در سطح عموم جامعه دعوت شدند. مهم ترین مقادیر برون داد این برنامه کنترل شده ارزیابی بروز مصرف الکل و شواهد منجر به مصرف مواد بود. دومین مقادیر شامل نشانگان سلامت، رفتارهای پرخطر، وضعیت و موفقیت تحصیلی، و رفتارهای آموزشی گاهی بود. فرض در این برنامه این بود که مداخلات محول شده به معلمان، اثرات پیشگیرانه مشابهی همچون نتایج گزارش شده توسط کانرود (۲۰۱۰) بر روی مصرف الکل و دیگر مواد خواهد داشت. علاوه بر اثربخشی مداخلات شخصیت محور گزارش شده توسط کاستلانوز و همکاران (۲۰۰۶)، علاوه بر این اثرات طولانی مداخلات بر روی موفقیت تحصیلی، رفتارهای آموزشی گاهی در هر دو سطح فردی و عمومی این برنامه مورد آزمایش قرار گرفت.

مداخلات جاری شخصیت محور محول شده به معلمان در راستای پیشگیری از سوء مصرف مواد (برنامه پیشتاز^۱) یک کوشش کنترل شده تصادفی طبقه ای است که اثربخشی آن به عنوان یک برنامه پیشگیرانه حتی زمانیکه بوسیله مسئولان دانشگاهی آموزش دیده با هدف اثبات روایی بیرونی و کسب حمایت عملی در شرایط واقعی دنیای طبیعی برای این برنامه پیشگیری به اجرا درآمد، نشان داده شده است. تحلیل موقت داده های حاصل از برونداد مصرف الککل در مدت ۶ ماه اجرای برنامه پیشتاز نشان داد که اثرات آن قابل مقایسه با اثرات دو مطالعه قبلی می باشد. همچنین پیگیری دو ساله نتایج حاصل از برنامه پیشتاز بر روی رفتاری پیشانند مصرف الککل بیانگر اثربخشی این برنامه بود (الییری و همکاران^۲، ۲۰۱۰).

۲۰- چهارمین استراتژی پیشگیری ۵ ساله از مصرف مواد در دانشگاه های ژاپن

با توجه به سومین استراتژی پنج ساله پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر که در ماه اوت ۲۰۰۸ بنیان شد، اقدامات ژاپن برای جلوگیری از سوء مصرف مواد در چهار هدف استراتژیک متمرکز شده است: -ریشه کن کردن سوء مصرف مواد در دانشجویان و افزایش آگاهی هنجاری در جوانان؛ -حمایت از درمان و ادغام مجدد به جامعه وابسته به مواد مخدر و پیشگیری از عود بیماری سوء مصرف مواد؛ -از بین بردن سازمان های غیر قانونی قاچاق مواد مخدر و کنترل کامل آنها -و اجرای ممنوعیت در مرز و ترویج همکاری بین المللی. وضعیت اخیر مواد مخدر نشان می دهد که این اقدامات پیشگیرانه برخی نتایج را به دست آورده است.

در سال ۲۰۱۲، تعداد جوانان زیر بیست سال که در رابطه با مواد مخدر تحریک آمیز دستگیر شده اند برابر با ۲۱۳۱ نفر بوده اند که نسبت به سال ۲۰۰۷ که برابر با ۳۲۳۹ نفر بوده اند کاهش ۰/۶۵ درصدی نشان می دهد. و تعداد جوانان زیر و بیست دستگیر شده برای جرایم مرتبط با ماری جوانا برابر با ۸۰۹ نفر بوده است که نسبت به پنج سال قبل در ۲۰۰۷ که برابر ۱۶۱۴ نفر بوده است کاهش ۰/۵۰ درصدی نشان می دهد. با این حال، روند کلی نشان می دهد که جرایم مرتبط با مواد مخدر همچنان در سطح بالایی باقی می مانند و داروهای روانگردان شبیه مواد شیمیایی غیرمجاز یکی پس از دیگری ظاهر می شوند که بر طبق نتایج، محرک ها در ۵ سال گذشته به بالاترین سطح خود رسیده وضعیت اضطراری باقی مانده است به همین علت، دولت پنج سال پیش از استراتژی پیشگیری از سوء استفاده از مواد مخدر با هدف تطبیق اقدامات جامع در سطح حکومت و در نتیجه آن ریشه کن کردن سوء مصرف مواد مخدر استفاده خواهد کرد.

- برای جلوگیری از سوء استفاده از مواد مخدر از طریق تلاش مضاعف برای افزایش آگاهی در میان جوانان، خانواده ها و جوامع و با افزایش آگاهی هنجاری
- بهبود و تقویت آموزش و آگاهی رسانی برای پیشگیری از سوء مصرف مواد در مدارس
- بهبود محتوا و روش آموزش آموزش برای پیشگیری از سوء مصرف مواد
- بهبود و تقویت کلاس پیشگیری از مواد مخدر
- ارتقاء راهنمایی و حمایت از امتحانات
- تقویت همکاری بین مدارس و سازمان های وابسته و سازمان ها، از جمله پلیس

1. Teacher-Delivered Personality-Targeted Interventions for Substance Misuse Trial

2. O'Leary-Barrett M, Mackie CJ, Castellanos-Ryan N, Al-Khudhairy N, Conrod

- ارتقای آگاهی از پیشگیری از سوء مصرف مواد در میان دانشجویان دانشگاه ها و کالج ها
- ارتقای آگاهی در میان افراد زیر سن قانونی
- بهبود اطلاع رسانی از طریق آژانس ها و سازمان های مرتبط با کار
- ارتقاء آگاهی بخشی از طریق مبارزات خیابانی
- رشد آگاهی برای ریشه کن کردن سوء مصرف مواد در خانه و در جوامع
- ارتقاء آگاهی از پیشگیری از سوء مصرف مواد در خانه و جوامع
- درخواست همکاری در تشخیص زود هنگام سوء استفاده از مواد مخدر توسط افراد زیر سن قانونی و خیابان گردی
- تقویت فعالیت های تبلیغاتی و اطلاع رسانی
- افزایش آگاهی از طریق مبارزات خیابانی به طور موثر با استفاده از اتومبیل های پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر
- ارتقاء سطح آگاهی از طریق رسانه های گوناگون
- بهبود سیستم های مشاوره ای توسط سازمان های مرتبط
- تقویت همکاری بین سازمان های مشاوره ای
- توسعه و بهبود مشاوران متخصص در موضوعات نوجوانان
- افزایش آگاهی عمومی از خدمات مشاوره ای
- افزایش آگاهی رسانی در مورد تنوع مواد مخدر برای سوء استفاده
- معلومات مدارس در مورد موارد سوء استفاده از مواد مخدر مربوط به آسیب های بهداشتی
- ترویج گشت زنی برای نوجوانان
- بهبود اقدامات پیشگیرانه و حمایت از فعالیت های آگاهی رسانی در همکاری سازمان ها و سازمان های مرتبط با مبارزه با مواد
- بازگشت مجدد به جامعه و غنی سازی حمایت از خانواده های آن ها
- بهبود سیستم خدمات پزشکی وابسته به مواد مخدر / معتادان در ژاپن
- توسعه برنامه های درمان و بهبودی
- تسهیل استفاده گسترده از برنامه های درمان و بازیابی
- تقویت همکاری نزدیک با سازمان های خصوصی و نهادهای مرتبط
- بهبود حمایت از ادغام مجدد مواد مخدر در جامعه
- بهبود آموزش و راهنمایی در موسسات اصلاحی
- بهبود آموزش و راهنمایی در مراکز توانبخشی
- انتشار خدمات مشاوره و بهبود چارچوب مشاوره
- بهبود حمایت و مشاوره برای خانواده های سوء استفاده کنندگان مواد مخدر
- پرورش آگاهی از خدمات مشاوره و بهبود سیستم مشاوره
- اقدامات تقویت و غنی سازی برای جلوگیری از عود به سوء مصرف مواد در میان جوانان
- گسترش برنامه های پیشگیری از عود مصرف دارو برای جوانان
- ترویج تحقیق در مورد وضعیت سوء مصرف مواد و روش های درمان وابستگی به مواد مخدر

جدول ۴-۲-۱. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر در دانشگاه‌های کنیا (DSAPP)

عنوان سند: برنامه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر در دانشگاه‌های کنیا (DSAPP)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: احساس ناامنی- نادیده گرفته شدن- عدم تعهد- عدم پذیرش خود- مشکلات مربوط به مهارت‌هایی برای مقابله- خودآزاری- غیر فعال بودن- افسردگی مسائل و مشکلات خانوادگی: فشارخانواده- عدم نظارت خانواده- عدم تأثیر نگرش والدین طبقه بالا بر انتخاب دوستان و تصمیم به استفاده از الکل، دخانیات و ماری جوانا- ضعف در مهارت‌های زندگی مرتبط با رفتار - در دسترس بودن مواد مخدر- عملکرد ضعیف در خانواده- محیط زندگی نامناسب مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: خصومت- فساد و انحراف- نداشتن ارتباط با دانشجویان - وندالیسم- نداشتن افراد مرتبط و صمیمی برای به اشتراک گذاشتن مشکلات - عدم محبوبیت در گروه- فشار همسالان- بحران هویت - فشار روابط اجتماعی- ضعف رسانه‌های اجتماعی مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): عدم حمایت اداری- عدم همکاری مسئولین دانشگاهی- کمبود بودجه و منابع ناکافی- ضعف حمایت و پشتیبانی- کمبود مربیان متخصص- کمبود تبلیغات- حساسیت دانشجویان ناراضی- فشار کار و تحصیل- عملکرد ضعیف در کلاس- عملکرد ضعیف در دانشگاه و خانواده- استراتژی‌های ضعیف
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر: عدم آگاهی دانشجویان- فقدان اطلاعات در مورد مواد - آگاه سازی- ارائه اطلاعات دقیق و علمی در مورد سوء مصرف مواد- ارائه اطلاعات در مورد اثرات سوء مصرف مواد
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر: نگرش مثبت دانشجویان
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر: مهارت‌های زندگی- ارتباط سازنده با همسالان و بزرگسالان - اجتماعی شدن دانشجویان- مدیریت استرس
۵- روش‌های آموزشی ایجاد باشگاه‌های ورزشی فعال در دانشگاه- بیلبوردها- بروشورها- استفاده از پوسترها- نصب نشانگرها در جاده‌ها- برگزاری سمینارها برای مشارکت دانشجویان دانشگاه - برگزاری سمینارها برای مشارکت دانشجویان دانشگاه- کمپین پیشگیری- کمپین‌های مبارزه با مواد مخدر- حضور هیئت مدیره دانشگاه در برنامه DSAPP- درام و موسیقی- آوردن نوازنده به دانشگاه - برگزاری کنسرت سرگرم کننده در مورد سوء مصرف مواد- گفتگو با افراد مشهور- سخنرانان انگیزشی- سخنرانی‌های عمومی- انجام معمول مذاکرات باز- برگزاری نمایش‌های گفتگو- ارسال پیام‌های الکترونیکی- جهت دهی به دانشجویان سال اول- مشاوره- ایجاد واحد مشترک DSAPP- مشارکت دادن دانشجویان در سمینارها- آموزش همسالان- اجرای سیاست سوء استفاده از مواد مخدر- بستن کلوپ‌های مصرف در مراکز دانشجویی- تعیین مجازات- فعالیت‌های ورزشی- فراهم کردن زمان تفریح برای دانشجویان- مشارکت مسئولان دغدغه مند در جلسات - بهبود روش‌های جایگزین تفریح در دانشگاه- از طریق رسانه‌های جمعی- تشکیل انجمن و سازمان برای مقابله با سوء مصرف مواد- تشکیل گروه‌های سازنده برای رسیدگی به موضوع مواد مخدر- به اشتراک گذاری گروهی- ایجاد انگیزه برای دانشجویان برای شرکت در فعالیت‌های دانشگاهی- شناسایی دانشجویان تحت تأثیر مواد برای ارائه مشاوره به آن‌ها- اعمال مجازات‌های شدید در فروشندگان مواد- انتشار اطلاعات از طریق پوسترها - استفاده از ابتکارات دانشجویان که تنها توسط خودشان طراحی شده است- ایجاد رهبری قوی برای برقراری ارتباط با دانشجویان - تعامل آزادانه با سوء استفاده کنندگان مواد - تعامل با دانشجویان در رسانه‌های اجتماعی با ایجاد یک صفحه یا گروه DSAPP- ارائه مطالب مکتوب با رویکرد پیشگیری- فراهم کردن فعالیت‌های جایگزین برای برقراری در اوقات فراغت دانشجویان - آموزش عمومی از طریق انجمن‌ها، بحث‌ها و نمایشنامه‌ها- بازرسی‌های معمول خوابگاه دانشجویان- بازدید درب به درب از اتاق‌ها- مبارزات درب به درب در دانشگاه- تغییر مجدد نگرش‌ها برای جلوگیری از همکاری- مبارزات سختگیرانه برای مبارزه با سوء استفاده از مواد مخدر- سمینارها و انجمن‌های باز- حساسیت در معرض خطرات سوء مصرف مواد- توقف تعلیق و اخراج- قوانین و مقررات سختگیرانه برای مصرف کنندگان مواد مخدر

جدول ۴-۲-۲. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه پیشگیری از مواد مخدر در اروپا: برنامه بدون سوءاستفاده از موادمخدر اروپا هفت کشور (TND)

عنوان سند: برنامه پیشگیری از مواد مخدر در اروپا: برنامه بدون سوء استفاده از موادمخدر اروپا هفت کشور (TND)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر ارتقاء آگاهی از مواد مخدر - ایجاد آگاهی برای جلوگیری از نوشیدن الکل، مصرف سیگار، ماری‌جوانا و سایر مواد مخدر - کسب منابع دانش در مورد مواد مخدر - آشنایی با پیش‌بینی‌کننده‌های دخانیات، الکل و سایر مواد مخدر
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر عوامل انگیزشی (یعنی نگرش، باورها، انتظارات و خواسته‌های دانشجویان در رابطه با مصرف مواد مخدر)
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر ارتقاء و بهبود انگیزش - مهارت تصمیم‌گیری - خودکنترلی - ارتباط موثر - مهارت‌های اجتماعی و مهارت‌های مقابله با هیجانات منفی - تصمیم‌گیری (چگونگی تصمیم‌گیری‌هایی که منجر به رفتارهای ارتقاء دهنده سلامتی می‌شود) - افزایش تعهد فردی
۵- روش‌های آموزشی جلسات مشارکتی و تعاملی - بحث‌های کلاس - استفاده از گروه‌های کوچک - کتاب کار دانشجویی
۶- نوع ماده مخدر مصرفی

جدول ۳-۲-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه پیشگیری اولیه از مواد مخدر برای تمام مواد در اروپا: برنامه بدون سوء- استفاده از مواد مخدر اروپا هفت کشور (Unplugged)

عنوان سند: برنامه پیشگیری اولیه از مواد مخدر برای تمام مواد در اروپا: برنامه بدون سوءاستفاده از مواد مخدر اروپا هفت کشور (Unplugged)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات خانوادگی: رفتار و نگرش‌های مختلف والدین - نظارت والدین - قوانین آشکار رفتار در داخل خانواده - خانه‌های آشوب‌زا مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: وابستگی همسالان مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): نبود مشاوره حمایتی کافی
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر: ارتقاء دانش‌های مربوط به عوامل تعیین‌کننده مصرف مواد مخدر و عوامل محافظتی - ارائه اطلاعات منطقی برای جلوگیری از مصرف مواد
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر: تغییر نگرش مثبت به مواد مخدر - درک نیاز به نگاه انتقادی در منابع اطلاعات در دسترس
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر: صلاحیت‌های مقابله‌ای - مهارت حل مسأله - مهارت تصمیم‌گیری - تکنیک‌های آرامش‌بخش (تمرین برای متوقف کردن، آرام کردن و فکر کردن) - مهارت‌های بین فردی - توسعه مهارت‌های زندگی - افزایش تفکر انتقادی - تصمیم‌گیری و مقابله با احساسات، ارتباطات و تنظیم هدف
۵- روش‌های آموزشی: کتابنامه برنامه اولیه برای استادان - کتاب کار دانشجویان - کار گروهی - ایفای نقش - روش‌های سیستماتیک و کارآمد - ارائه مقررات منع استفاده از مواد برای دانشجویان - ممنوعیت تبلیغات الکل و دخانیات در دانشگاه، در فعالیت‌ها و نشریات دانشگاه
۶- نوع ماده مخدر مصرفی

جدول ۴-۲-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه پروژه فعال در استرالیا: پروژه پیشگیری از مصرف الکل، سیگار و مصرف مواد مخدر (Active)

عنوان سند: برنامه پروژه فعال در استرالیا: پروژه پیشگیری از مصرف الکل، سیگار و مصرف مواد مخدر (Active)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر تصویر مثبت از خود داشتن - رفتارهای سلامت محور - هدف‌گزینی فردی - آمادگی و شایستگی آینده - تقویت خودپنداره مثبت - بدون قضاوت بودن - بدون تجربه نیاز به مواد داشتن - فعالیت مبتنی بر دوستی و سازگاری - فعالیت بدنی متوسط، ورزش شدید، تغذیه سالم - خواب و تکنیک‌های آرامش بخش - ارائه پیام‌هایی که نشان می‌دهد که چگونه الکل، سیگار و مصرف مواد مخدر غیرقانونی دستاورد تصویر مثبت از خود را خراب می‌کند - تصویر اجتماعی و تصویر خود در آینده - افزایش تعهد
۵- روش‌های آموزشی مشاوره فرد به فرد - استراتژی براساس مدل رفتار - تصویر - ارزیابی رفتارهای سلامت محور - ارائه اسلایدهای پسخوراند تصویر مثبت از خود - آموزش استراتژی تعهد مرتبط با اکتساب تصویر مثبت با تغییر رفتاری ویژه سلامت محور
۶- نوع ماده مخدر مصرفی

جدول ۴-۲-۵. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه پیشگیری از مواد در چین (Astro)

عنوان سند: برنامه پیشگیری از مواد در چین (Astro)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر دانش مواد و سکس
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر نگرش مثبت نسبت به مواد
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت‌های اجتماعی- مهارت‌های امتناع از مواد - عادات مربوط به مواد- قصد رفتاری- استرس و بهزیستی روانشناختی
۵- روش‌های آموزشی
۶- نوع ماده مخدر مصرفی

جدول ۴-۲-۶. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه پیشگیری از مواد P.A.T.H.S در آسیا

عنوان سند: برنامه پیشگیری از مواد P.A.T.H.S در آسیا
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر تشخیص عوامل خطر و حمایتی
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر تقویت کردن باورهایی همچون زندگی بدون مشکل وجود ندارد.
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر آموزش مثبت نوجوانان از طریق برنامه‌های اجتماعی کل‌گرا- ارتقاء رشد مثبت و کاهش خطر و مشکلات مربوط به مواد - تأکید بر رشد کامل جوانان (از طریق تمرکز بر دامنه امکانات و مشکلات جوانان، بیشتر از تعامل با یک مشکل خاص جوانان)- تأکید بر شخص در رویکرد محیطی، تمرکز بر روی مدل‌های تحول (که چگونه جوانان رشد و تغییر می‌کنند)
۵- روش‌های آموزشی
۶- نوع ماده مخدر مصرفی

جدول ۴-۲-۷. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه انتخاب مصرف الکل و ماری‌جوانا (CHOICE) و برنامه مخاطره‌آمیز سوء مصرف مواد مخدر و الکل در آمریکا (Adventure program)

عنوان سند:
برنامه انتخاب مصرف الکل و ماری‌جوانا (CHOICE) برنامه مخاطره‌آمیز سوء مصرف مواد مخدر و الکل در آمریکا (Adventure program)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: ویژگی‌های شخصیتی مرتبط با مشکلات مصرف مواد- شخصیت اجتنابی- اضطراب- ترس و هراس- افکار فاجعه‌آمیز- حساسیت اضطراب مسائل و مشکلات خانوادگی: مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: وابستگی بین فردی- مورد تجاوز قرار گرفتن مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی):
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر افزایش عوامل محافظتی و کاهش عوامل خطر
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر باورهای غیرواقعی مرتبط با مواد- ضعف در ادراکات افراد وابسته از رفتار و نگرش‌های دیگران- نیاز به ارتقاء گزینه‌های رفتار سالم- فراهم کردن اطلاعات هنجاری بر اساس نظارت بر آمار آینده- فراهم کردن پسخوراند هنجاری- چالش با باورهای غیرواقعی درباره مواد
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر آموزش مهارت‌های متمرکز شخصیت- بهبود مدیریت خود- تمرینات تعیین هدف برای افزایش انگیزه- کشف راه‌های جدید مقابله با هیجانات منفی- مازول‌های دیگر اطلاعات مربوط به متغیر شخصیت- ارائه اصول شناختی رفتاری- مقررات رفتاری- شناسایی تحریفات شناختی خاصی که منجر به رفتارهای خاص شخصیت می‌شوند (مانند ترس و یا اجتناب در مورد حساسیت اضطراب یا تجاوز در مورد تکانشی)- مهارت خودکارآمدی- تصمیم‌گیری- راهبردهای مقابله‌ای- روش‌های کسب حمایت اجتماعی- یادگیری چگونگی اجتناب از موقعیت‌های خطرآفرین خاص
۵- روش‌های آموزشی استفاده از تکنیک‌های تعاملی فعال- روش مصاحبه انگیزشی- ایفای نقش
۶- نوع ماده مخدر مصرفی

جدول ۴-۲-۸. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای پروژه پیشگیری از مواد برای دانشجویان کالج دانشگاه سن دیگو آمریکا (BASICS)

عنوان سند: پروژه پیشگیری از مواد برای دانشجویان کالج دانشگاه سن دیگو آمریکا (BASICS)	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات خانوادگی: الگوی مصرف الکل در خانواده مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): ضعف در انجام تکالیف دانشگاهی	
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر تشخیص عوامل خطر و حمایتی- آگاهی از آمار واقعی مربوط به هنجارهای الکل - آشنایی با اصول کاهش آسیب	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر بررسی باورها و حقایق مربوط به الکل - باورهای شخصی درباره الکل - تدوین بازخورد شخصی در مورد افسانه‌ها و باورهای اشتباه در مورد اثرات مثبت الکل	
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت‌های مقابله‌ای- درک هنجارهای اجتماعی- راهبردهای خودمراقبتی شناختی- رفتاری- برنامه نیاز به توسعه ارزیابی و ابزارهای بازخوردی	
۵- روش‌های آموزشی برنامه حضور در کلاس- مشاوره با توسعه دهندگان برنامه- تکنیک‌های افزایش انگیزش	
۶- نوع ماده مخدر مصرفی	

جدول ۴-۲-۹. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای برنامه پیشگیری از اعتیاد در دانشگاه تگزاس

عنوان سند: برنامه پیشگیری از اعتیاد در دانشگاه تگزاس
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر ارئه حقایق در مورد سیگار- آگاهی از تأثیرات اختلالات سوء مصرف مواد در خانواده دانشجویان زن، مسائل خانوادگی خانواده‌ها- آشنایی با های روابط سالم و ناسالم و تفاوت آن‌ها
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر تغذیه و شیوه زندگی سالم - فعالیت ورزشی - آموزش تغذیه- مدیریت استرس- مقابله با بیماری مزمن- راه‌های پیشگیری از تجاوز- تندرستی بانوان- مراقبت‌های پزشکی- مدیریت استرس- توانایی مواجهه با شرم و سرزنش- بهبود مهارت‌هایی برای زندگی صلح آمیز و هدفمند زندگی- روش‌های دستیابی به موفقیت، مهارت ایجاد روابط رضایت بخش- توانایی رویاروی با مشکلات - تقویت امید و اعتماد به نفس
۵- روش‌های آموزشی محدود کردن رفتار مخاطره‌آمیز - پیشگیری و توقف سیگار کشیدن- پیشگیری از مصرف الکل و مواد مخدر- شرکت در برنامه‌های عملی در داخل و خارج- گروه همسالان علیه توتون و تنباکو- کمپین رسانه‌ای تحت رهبری دانشجویان - رسانه های اجتماعی- استفاده از گوشی‌های هوشمند برای اشتراک چشم انداز زیستی استفاده از تنباکو- برنامه درسی آنلاین برای پیشگیری از دخانیات
۶- نوع ماده مخدر مصرفی

جدول ۴-۲-۱۰. یافته‌های حاصل از تحلیل دستورالعمل آموزش مبتنی بر مهارت‌های زندگی برای پیشگیری از مصرف مواد مخدر

عنوان سند: دستورالعمل آموزش مبتنی بر مهارت‌های زندگی برای پیشگیری از مصرف مواد مخدر
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر ایجاد درک روشن از چگونگی و چرایی شروع به مصرف مواد مخدر در جوانان
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت‌های بین فردی- مهارت تصمیم‌گیری- مهارت‌های روشن‌سازی و تحلیل ارزش‌ها- مهارت خودآگاهی - مهارت‌های مقابله‌ای و مدیریت استرس- مهارت همدلی و گوش دادن فعال- مهارت ساخت تصویر مثبت از خود و تصویر بدن خود- مهارت انتقادی و تفکر خلاقانه- مهارت‌های تحلیلی برای ارزیابی خطرات شخصی و عواقب مصرف مواد- مهارت جمع آوری و ایجاد فرصت برای انتخاب جایگزین- مهارت خود کنترلی- مهارت مقابله با فشار همسالان- مدیریت زمان- مهارت ابراز احساسات از قبیل غم و اندوه، اضطراب، سوگواری، فقدان ها و شرایط دشوار - مهارت کمک طلبی- مهارت تعیین هدف - داشتن تفکر مثبت اندیشی- بهبود مهارت‌های فردی و اجتماعی دانشجویان
۵- روش‌های آموزشی آموزش مدیران و معاونان مدرسه- استخدام معلمان آگاه و متعهد به برنامه مؤثر پیشگیری از سوء مصرف مواد - درگیر کردن گروه بزرگی از کارکنان مدرسه به اجرای برنامه پیشگیری- آموزش معلمان یا دیگر تسهیلگران آموزش بر اساس رویکرد پیشگیری از مواد - گسترش مهارت‌های معلمان و تسهیلگران آموزش برای انتخاب و استفاده مناسب از منابع مقابله با مواد- فراهم کردن محل، زمان و موقعیت مناسب برای همه دانشجویان در برنامه درسی - استفاده از دانشجویان مصرف کننده به عنوان الگوهای استفاده از مواد مخدر در کلاس‌های درسی به منظور نشان دادن اهمیت اختصاص برنامه زمانی قبلی برای آغاز مصرف مواد- اطمینان از دسترسی به برنامه های مداخله زودهنگام یا ارجاع به مراکز درمان - ایجاد جو آموزشی و سیاست‌های آموزشی ارتقاء دهنده سلامت - ایجاد برنامه‌های متمرکز بر دانشجویان- درگیر کردن والدین، سازمان‌های مبتنی بر جامعه و جامعه بزرگتر در برنامه مدرسه از طریق برنامه‌های آگاهی‌رسان- گروه‌های فعال - مشارکت در اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های فوق برنامه ای مدرسه مانند کمپ‌های نشاط و سرگرمی- معرفی افراد منبع بیرونی به عنوان بخشی از برنامه (پزشکان، افسران پلیس و دیگر متخصصین)
۶- نوع ماده مخدر مصرفی

جدول ۴-۲-۱۱. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پروژه پیشگیری از مصرف مواد در روسیه: پروژه پیشگیری از مصرف مواد

عنوان سند: پروژه پیشگیری از مصرف مواد مخدر روسیه: پروژه پیشگیری از اعتیاد به مواد مخدر
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: استقلال طلبی در سنین پایین مسائل و مشکلات خانوادگی: مشکلات خانوادگی مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: اجتماعی، فرهنگی، شیوه زندگی مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): زمینه‌های حرفه‌ای
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر برنامه برای آگاه سازی هشیاری مدنی
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر تشکیل وضعیت مدنی، سبک زندگی سالم ترویج، پیوند در زندگی عمومی نوجوانان و جوانان، احتیاط مواد مخدر، الکلی و غیره- انگیزه بخشی فرهنگی و قضایی برای گسترش سبک زندگی سالم
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر کمک و حمایت در استقلال نوجوانان سنین پایین از مشکلات خانواده، گروه‌های پرخطر، جوانان فروشنده مواد در مناطق شهرداری و ایالتی مناطق مختلف روسیه
۵- روش‌های آموزشی - کمپین‌های علمی، آموزشی و تفریحی، - همکاری با ورزشکاران جوان، سازمان‌های فرهنگی و آموزشی - ایجاد مبتکران داوطلب برای انجام قالب‌های برنامه منطقه ای قلمرو مورد نظر- گسترش کمپین‌های تبلیغاتی جامعه محور برای گسترش سبک زندگی سالم- سازماندهی سمینارها و کنفرانس‌های پژوهشی و عملی دانشجویی - رفع تهدیدهای بالقوه اعتیاد مصاحبه‌های قبل و بعد از ورود به دانشگاه با جوانان و دانشجویانی که در شرایط و زمان یکسان در دانشگاه ثبت نام کرده و عضو فعال جوامع دانشجویی - سم زدایی کردن افراد مصرف کننده، - اقدامات پیشگیرانه از طریق تلاش‌های مشترک با موسسه آموزش عالی ایالتی، شهری و ساختارهای اجتماعی - لغو سرشماری از افراد مصرف کننده مواد مخدر و غیرپزشکی، به منظور شناسایی آنها، ارائه -کمک در درمان، توانبخشی اجتماعی و اجتماعی سازی مجدد - ارتقاء سبک زندگی سالم و سم زدایی موادی که در اهداف غیر پزشکی مصرف می شوند - همراه ساختن تحقیق و روش شناسی برای فعالیت در مورد حفاظت افراد از طاعون سفید، -اجتماعی سازی مجدد افرادی که دوره توانبخشی پیچیده ای را گذرانده اند - تهیه منابع انسانی بر مبنای ابتکارات داوطلبانه در قالب برنامه های اجتماعی در این راستا - دفاع از حقوق مدنی افراد در مقابل خطرات و تهدیدات فروشندگان الکل و مواد مخدر؛ -توسعه و پیاده سازی - اشکال نوآورانه آموزش و پرورش دانشجویان و تربیت؛ دانش آموزان منظم در مدارس؛ مدارس شبانه روزی- ایجاد مبنای آموزشی موسسه ایسترونیسکی از خدمات داوطلبانه منطقه مسکو
۶- نوع ماده مخدر مصرفی: مواد مخدر، سیگار

جدول ۲-۱۲. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پیشگیری اولیه از الکل و سایر مواد: برنامه ارزیابی دانش، نگرش، معیارهای ذهنی، خودکارآمدی، کنترل رفتاری درک شده و اهداف رفتاری در میان دانشجویان کالج عمان

عنوان سند: برنامه پیشگیری اولیه از مواد برنامه پیشگیری اولیه از الکل و سایر مواد: برنامه ارزیابی دانش، نگرش، معیارهای ذهنی، خودکارآمدی، کنترل رفتاری درک شده و اهداف رفتاری در میان دانشجویان کالج عمان
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و ...) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: بی‌حسی و کرختی، احساس بدبختی، احساس ملالت و خستگی - کنترل رفتاری درک شده به عنوان پیش‌بینی کننده برای مصرف الکل - اهداف مصرف و رفتار مصرف الکل دانشجویان کالج عمانی مورد بررسی تحت تأثیر نگرش آنها، هنجارهای ذهنی و خودکارآمدی - تقویت اعتماد به نفس مسائل و مشکلات خانوادگی: مشکلات خانوادگی مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: عوامل اجتماعی - دموگرافیک (به عنوان مثال، سن، جنس، سطح تحصیلات پدر، درآمد خانواده، نوع کالج، منطقه اقامت دائم و مذهبی بودن) مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی):
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر ارتقاء دانش‌های مربوط به عوامل تعیین‌کننده مصرف مواد مخدر و عوامل محافظتی - توضیح منطقی برای جلوگیری از مصرف مواد مخدر
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر استفاده از مواد برای خواب استفاده از مواد به عنوان مشوق یا جایزه برای خود استفاده از مواد برای رابطه جنسی استفاده از مواد به عنوان موضوع شرط بندی استفاده از مواد به عنوان کاهنده سوزش پوستی استفاده از الکل و مواد مخدر به افراد کمک می‌کند که در موقعیت‌های اجتماعی آرام‌تر و مطمئن‌تر باشند. استفاده مداوم از الکل و مواد مخدر مزایای بهداشتی بیشتری نسبت به اثرات منفی آن بر سلامتی دارد. استفاده از مواد مخدر یا نوشیدن الکل در لحظه به فرد کمک می‌کند تا از استرس خود خلاص شود. استفاده از الکل یا مصرف مواد مخدر به صورت اجتماعی بخشی طبیعی از سبک زندگی است مواد به فرد کمک می‌کند تا شخص محبوب‌تر شود.
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر
۵- روش‌های آموزشی دولت مسئولیت نظارت دقیق قانونی بر مصرف الکل و مواد مخدر را دارد، استفاده از فتوای شرعی مبنی غیرقانونی بودن نوشیدن مشروبات الکلی یا استفاده از مواد مخدر غیر قانونی ترکیب مهارت‌های آموزش اجتناب یا امتناع از مواد در برنامه آموزش عالی، مداخلات مبتنی بر شواهد موجود در دانشگاه برای استفاده از الکل و / یا مواد برای دانشجویان دانشگاه
۶- نوع ماده مخدر مصرفی: الکل و سایر موادمخدر

جدول ۴-۲-۱۳. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پروژه الکل و داروهای دیگر (AOD): اندونزی

عنوان سند: برنامه پروژه الکل و داروهای دیگر (AOD): اندونزی
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: مصرف تنباکوی، ماری جوانا یا سایر مواد مخدر- عوامل شخصیتی- افسردگی بدون درمان- اضطراب- اختلالات دوقطبی و اختلال استرس پس از سانحه- اختلالات روانی درمان نشده- مشکلات پزشکی درمان نشده مانند درد مزمن، مشکلات گوارشی، بیماری‌های منتقله جنسی و غیره- مسائل مربوط به رابطه جنسی مسائل و مشکلات خانوادگی: سابقه خانوادگی الکل- استفاده از الکل توسط والدین در زمان حاضر- سن اولین مصرف الکل مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: مصرف الکل و مواد مخدر در میان همسالان و جامعه محلی دانشجویان مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): استفاده از تنباکو و ماری جوانا در دبیرستان یا دانشگاه- استرس شدید تحصیلی با توجه به بار سنگین دانشگاهی- عادت‌های مطالعه ضعیف و غیره- فقدان مشاوره موثر- خطر پذیرش از دانشگاه- انتظارات کالج- افزایش تعداد حوادث اجتماعی که در محوطه دانشگاه
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر عدم آگاهی از فعالیت‌های بدون الکل در محوطه دانشگاه- کمبود دانش در مورد خطرات نوشیدنی سنگین- کمبود دانش در مورد خطرات و مشکلات الکل بعد از کالج
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر سوء تفاهم از سطوح هنجاری و الگوهای مصرف الکل در محوطه دانشگاه
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت‌های اجتماعی- مهارت‌های امتناع از مواد- مهارت دوری عادات مربوط به مواد- استرس و بهزیستی روانشناختی
۵- روش‌های آموزشی ممنوعیت تبلیغات الکل و الکل در محوطه دانشگاه- تغییر محیط هنجاری- ترویج گزینه‌های اجتماعی بدون الکل- توسعه سیاست‌های الکل و افزایش انسجام اجرا- کاهش بازاریابی الکل- ارائه دانش آموزان با اطلاعات دقیق و جاری در مورد الکل و سایر مسائل مربوط به مواد مخدر از طریق مشخصات کالج الکل (CAP)، دوره آنلاین جامعه دانشجویان، برنامه‌های آموزشی، و منابع مختلف منابع- همکاری در سراسر کالج در میان بخش‌های مختلف در سراسر کالج مانند خدمات مشاوره، دانشکده، خدمات بهداشتی، زندگی مسکونی و غیره برای افزایش اثربخشی برنامه‌های آموزشی و پیشگیری در سراسر پردیس- همچنین ارائه آموزش به کارکنان- اقامت و دانشجو دستیار، و دیگر رهبران دانشجویی
۶- نوع ماده مخدر مصرفی: الکل و داروهای دیگر

جدول ۴-۲-۱۴. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پیشگیری از مواد در ایتالیا

عنوان سند: برنامه پیشگیری از مواد در ایتالیا
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: سلامت روانی ضعیف- فعالیت جنسی خطرناک- خودکشی- جنسیت مسائل و مشکلات خانوادگی: مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: خشونت- فعالیت جنایی- نگرانی‌های بهداشتی- صدمات عمدی و غیرعادی- قتل مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی):
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر افزایش درک آسیب‌های مربوط به مصرف الکل یا سایر مواد یا افزایش دانش، تشخیص عوامل خطر و حمایتی
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر مصرف الکل باعث افزایش احتمال وابستگی به الکل نمی‌شود- تغییر نگرش، دانش، آسیب و قصد مصرف الکل و مواد دیگر در بین جوانان، نگرش، دانش، آسیب و قصد مصرف الکل یا مواد مخدر و مواد دیگر در بین جوانان (۳۰-۱۹ ساله)
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر افزایش مهارت مقابله‌ای میان کودکان و والدین آن‌ها- توسعه مهارت‌ها برای کاهش خطر مصرف- تقویت انعطاف‌پذیری در جوانان با افزایش دانش در مورد آسیب‌های مصرف الکل
۵- روش‌های آموزشی مدارس محل ایده آل برای ارتقاء سلامت هستند، برنامه‌ها را می‌توان به عنوان درس مدرسه (برنامه درسی خاص) تدوین کرد، تدوین برنامه‌های مدیریت رفتار، برنامه‌های آموزشی، برنامه‌های روان‌شناختی، و یا ترکیبی از آنها، با هدف کاهش خطر مصرف سنگین الکل، آموزش جامع بهداشت و درمان (برنامه درسی استاندارد)، مداخلات در مدارس برای جلوگیری از مصرف و یا کاهش مصرف، مداخله بر اساس جامعه هدف، پیشگیری انتخابی برای نوجوانان در معرض خطر، برنامه پیشگیری مبتنی بر خانه، مداخلات مبتنی بر جامعه، برنامه‌های مداخله مدرسه مبتنی بر روان‌درمانی،
۶- نوع ماده مخدر مصرفی: الکل

جدول ۴-۲-۱۵. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه درک دانش آموزان متوسطه از سوء مصرف مواد(مالزی)

عنوان سند:
تحلیل برنامه درک دانش آموزان متوسطه از سوء مصرف مواد
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: کنجکاوی- استرس- هیجان طلبی- تجربه گرایی- آمادگی ژنتیکی- ناتوانی های ژنتیکی- جنسیت - شخصیت اجتنابی- اضطراب- ویژگی‌های شخصیتی مسائل و مشکلات خانوادگی: مصرف مواد توسط والدین - شیوه زندگی خانوادگی مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: فشار همسالان- مورد اهانت واقع شدن- ارتکاب جرایم مانند سرقت، فحشا و قتل- دسترسی به مواد روانگردان- تأثیرپذیری از دوستان- وابستگی بین فردی- مورد تجاوز قرار گرفتن مسائل و مشکلات سازمانی(دانشگاهی):
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر افزایش دانش در مورد عوامل محافظتی و کاهش عوامل خطر
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر باورهای غیرواقعی مرتبط با مواد- ضعف در ادراکات افراد وابسته از رفتار و نگرش‌های دیگران - نیاز به ارتقاء گزینه‌های رفتار سالم- فراهم کردن اطلاعات هنجاری بر اساس نظارت بر آمار آینده - فراهم کردن پسخوراند هنجاری- چالش با باورهای غیرواقعی درباره مواد
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر آموزش مهارت‌های متمرکز شخصیت- بهبود مدیریت خود- تمرینات تعیین هدف برای افزایش انگیزه- کشف راه‌های جدید مقابله با هیجانات منفی- ماژول‌های دیگر اطلاعات مربوط به متغیر شخصیت- ارائه اصول شناختی رفتاری- مقررات رفتاری- شناسایی تحریفات شناختی خاصی که منجر به رفتارهای خاص شخصیت می‌شوند (مانند ترس و یا اجتناب در مورد حساسیت اضطراب یا تجاوز در مورد تکانشی)- خودکارآمدی - تصمیم‌گیری- ایفای نقش - راهبردهای مقابله‌ای- کسب حمایت اجتماعی- یادگیری چگونگی اجتناب از موقعیت‌های خطرآفرین خاص- استراتژی‌های مقابله
۵- روش‌های آموزشی تقویت سازمان ملی مبارزه با مواد مخدر- نیروی پلیس سلطنتی مالزی (PDRM)، انجمن معلمان و والدین، انجمن پیشگیری از مواد مخدر (PEMADAM)
۶- نوع ماده مخدر مصرفی: همه مواد

جدول ۴-۲-۱۶. یافته‌های حاصل از تحلیل پروژه پیشگیری از مواد برای دانشجویان (ترکیه)

عنوان سند: پروژه پیشگیری از مواد برای دانشجویان دانشگاه در ترکیه
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: سن نوجوانی و جوانی - جنسیت مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: سوءاستفاده جنسی - استثمار جنسی، رسانه‌ها و فشار همسالان جوانان در چارچوب تأثیرات اجتماعی
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر ناتوانی در انتخاب شیوه زندگی سالم و هدایت جسمی، اجتماعی و روحی خود به نحو مطلوب - اصول کاهش آسیب
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر انتظارات هنجارهای مرتبط با استفاده از مواد و با تمرکز بر تبلیغات، ایجاد هنجارهای ضد مصرف مواد، مقاومت فعال در برابر اثرات اجتماعی مربوط به استفاده از مواد، بررسی باورها و حقایق مربوط به الکل - تغییر رفتار - باورهای شخصی درباره الکل - تدوین بازخورد شخصی در مورد افسانه‌ها و باورهای اشتباه در مورد اثرات مثبت الکل - تقویت دانشجویان برای کسب نگرش‌ها و ارزش‌های مثبت (مثلاً تصمیم‌گیری کنید که سیگار نکشید)
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت‌های مقاومت در برابر مواد - مهارت تصمیم‌گیری - حل مسئله - مهارت مسئولیت‌پذیری - مهارت تفکر خلاق - تفکر نقاد، مهارت‌ها ارتباطی - مهارت همدلی - خودآگاهی - مقابله با استرسو هیجان‌های منفی - خودمختاری و هویت - مهارت‌های حرفه‌ای و فنی به مهارت‌های زندگی سالم - مهارت‌های زندگی اجتماعی - شناختی با افزایش اطلاعات، تأثیر بر نگرش‌ها، و توسعه مهارت‌های امتناع از مواد، مهارت‌های رد کردن مواد و مقابله با هنجارهای مصرف - مهارت برای مقابله با استرس و اضطراب؛ عاطفی مهارت‌های خودمراقبت برای مدیریت احساسات مانند خشم و ناامیدی (مانند اصلاح و بیان خود مثبت) - مهارت برای تسهیل شخصی توسعه از جمله خود ارزیابی، تنظیم هدف، خود نظارت و خود-پاداش دهی - مهارت‌های ارتباطی لازم برای برقراری ارتباط آسان و اجتناب از سوء تفاهم مهارت برای غلبه بر خجالت، و برای ساخت و حفظ روابط سالم مهارت برای دادن و دریافت تعریف - مهارت‌های گفتاری عمومی و مهارت‌های کلی اذعان - مقاومت به مواد مخدر جزء شامل آموزش و پرورش اطلاعات - مهارت‌های مختلف به منظور توانایی دانش‌آموزان برای مقاومت در برابر فشارهای اجتماعی مرتبط با تنباکو، الکل
۵- روش‌های آموزشی مداخلات مبتنی بر کلاس درس، ایجاد هنجارهای ضد مصرف مواد، آموزش و فعالیت‌های پیشگیری از مواد مخدر، آموزش مستقیم برای سلامتی مانند پیشگیری از اچ‌ای وی، تغذیه، بارداری زودرس، خشونت، و استفاده از مواد مخدر، آموزش بهداشتی بر مبنای بسیاری از مسائل مربوطه مورد استفاده بین‌المللی، تجارب یادگیری مبتنی بر روشهای مشارکتی و توسعه، برنامه حضور در کلاس، دستورالعمل‌های معلم و راهنماهای دانش‌آموز برای استفاده از مواد تدریس حل مسائل و تصمیم‌گیری - کمپین‌های رسانه‌ای، اجرای قانون، درمان، و یا اقدامات پیشگیرانه، مبارزات رسانه‌ای علیه سوء مصرف مواد - شامل تکنیک‌های تعاملی آموزش در قالب‌های بزرگ مانند بحث گروهی، تظاهرات کلاس، و رفتاری شناختی آموزش برنامه به صورت چهره به چهره و یا بر روی یک وب سایت توسط مربیان گواهی، مربیان حرفه‌ای بهداشت، و یا مربیان که درگیر هستند.
۶- نوع ماده مخدر مصرفی: همه مواد

جدول ۴-۲-۱۷. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پیشگیری از اعتیاد در دانشگاه کانادا

عنوان سند: برنامه پیشگیری از اعتیاد در دانشگاه کانادا
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: جنسیت - نگرش، باورها، رفتارها، روانشناختی - تفکر و احساسات مسائل و مشکلات خانوادگی: شیوه‌های رفتاری والدین - ساختار خانواده - مصرف مواد توسط خانواده - مسائل خانوادگی خانواده‌ها - تأثیرات اختلالات سوء مصرف مواد در خانواده دانشجویان زن مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: قومیت - جهت گیری جنسی - همسالان و جامعه - فرهنگ مدرسه و همبستگی - روابط سالم و ناسالم مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی):
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر ارثه حقایق در مورد سیگار
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر انتظارات مربوط به مواد مخدر، وضعیت فیزیکی / روانی، تعهدات به دوستان؛ انتظارات در مورد تأثیرات اجتماعی / محیطی مواد (محیط، دسترسی، مالی، دوستان / همسالان، و رسانه) در تصمیم گیری برای مصرف؛ عملکرد تحصیلی درک شده برای استفاده از یک ماده خاص به عنوان ماده تأثیر گذار خاص بر عملکرد تحصیلی
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر تغذیه و شیوه زندگی سالم - فعالیت ورزشی - آموزش تغذیه - مدیریت استرس - مقابله با بیماری مزمن - پیشگیری از تجاوز - تندرستی بانوان - مراقبت‌های پزشکی - کاهش استرس - توانایی حرکت در برابر شرم و سرزنش - بهبود مهارت‌هایی برای زندگی صلح آمیز هدفمند زندگی - تعیین مسیر روشن برای موفقیت، مهارت ایجاد روابط رضایت بخش و توانایی نگاه کردن به مشکلات در نور - افزایش امید و اعتماد به نفس
۵- روش‌های آموزشی شرکت در برنامه‌های عملی در داخل و خارج - گروه همسالان علیه توتون و تنباکو - کمپین رسانه ای تحت رهبری دانشجویان - رسانه های اجتماعی - استفاده از گوشی‌های هوشمند برای اشتراک چشم انداز زیستی استفاده از تنباکو - برنامه درسی آنلاین برای پیشگیری از دخانیات
۶- نوع ماده مخدر مصرفی: همه مواد

جدول ۴-۲-۱۸. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پیشگیری از مصرف مواد در دانشگاه استنفان (کلمبیا)

عنوان سند: برنامه پیشگیری از مصرف مواد در دانشگاه استنفان کلمبیا
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: مسائل و مشکلات خانوادگی: مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): عدم حمایت موثر در زمینه مشاوره
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر ایجاد درک روشن از چگونگی و چرایی شروع به مصرف مواد مخدر در جوانان - ارتقاء آگاهی و اطلاع رسانی
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر ممنوع بودن استفاده از تمام انواع محصولات توتون و تنباکو - ممنوع بودن هر گونه تبلیغات یا فروش یا نمونه برداری آزاد از محصولات تنباکو به منظور ایجاد نگرش منفی نسبت به مواد
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مراقبت‌های بهداشتی و متخصصین روان - مهارت بازخورد فردی - مهارت حل مساله - مسئولیت پذیری
۵- روش‌های آموزشی سخنرانی - کارگاه آموزشی - استفاده از گروه‌های دانشجویی - مشاوره فردی - آموزش فردی - انطباق دانش آموزان، هیات علمی، کارکنان، وابسته به کالج، پیمانکاران و بازدیدکنندگان محوطه دانشگاه با این سیاست‌های پیشگیری - برگزاری جلسات فردی - بازیابی مختلف در جامعه - روش مبتنی بر حل مساله
۶- نوع ماده مخدر مصرفی: تمام انواع محصولات توتون و تنباکو

جدول ۴-۲-۱۹. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پیشگیری از سوء مصرف مخاطره آمیز مواد مخدر و الکل در آمریکا

عنوان سند: برنامه پیشگیری از سوء مصرف مخاطره آمیز مواد مخدر و الکل در آمریکا
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: شخصیت اجتنابی- اضطراب- هراس- افکار فاجعه آمیز- حساسیت اضطراب یا زخم بالا رفتن- افکار منفی- هیجان طلبی و تکانشی بودن مسائل و مشکلات خانوادگی: سوء استفاده از مواد در خانواده مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: مورد تجاوز قرار گرفتن- وابستگی بین فردی مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): وضعیت تحصیلی- رفتارهای آموزشی‌گشاهی
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر ارتقاء آگاهی از مواد مخدر- ایجاد آگاهی برای جلوگیری از نوشیدن الکل، مصرف سیگار، ماری‌جوانا و سایر مواد مخدر- کسب منابع دانش در مورد مواد مخدر- آشنایی با پیش‌بینی‌کننده‌های دخیلیات، الکل و سایر مواد مخدر
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر عوامل انگیزشی (یعنی نگرش، باورها، انتظارات و خواسته‌های دانشجویان در رابطه با مصرف مواد مخدر)
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر - آموزش مهارت‌های متمرکز شخصیت- بهبود مدیریت افرادی که شخصیت مستعد مصرف مواد- تمرینات تعیین هدف برای افزایش انگیزه- کشف راه‌های جدید مقابله با مواد- مازول‌های دیگر اطلاعات مربوط به متغیر شخصیت- ارائه اصول شناختی رفتاری مقررات رفتاری- شناسایی تحریفات شناختی خاصی که منجر به رفتارهای خاص شخصیت می‌شوند (مانند ترس و یا اجتناب در مورد حساسیت اضطراب یا تجاوز در مورد تکانشی)
۵- روش‌های آموزشی استفاده از متخصصان حرفه‌ای- مداخله مبتنی بر شخصیت
۶- نوع ماده مخدر مصرفی: مواد مخدر و الکل

جدول ۴-۲-۲۰. یافته‌های حاصل از تحلیل برنامه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر در دانشگاه‌های ژاپن

عنوان سند: برنامه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر در دانشگاه‌های ژاپن
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: کنجکاوی- بی دقتی- استرس بیش از حد- اضطراب هراس، افکار فاجعه آمیز، اجتناب از مداخلات حساسیت اضطراب یا زخم بالا رفتن، فکر کردن به هیچ چیز از طریق، و واکنش واضحی برای مداخله تهاجمی- عدم پذیرش خود- مشکلات مربوط به مهارت‌هایی برای مقابله- خودآزاری- افسردگی- غیر فعال بودن مسائل و مشکلات خانوادگی: فشارخانواده- عدم نظارت خانواده- عدم تأثیر نگرش والدین طبقه بالا بر انتخاب دوستان و تصمیم به استفاده از الکل، دخانیات و ماری جوانا- ضعف در مهارت‌های زندگی مرتبط با رفتار- نادیده گرفته شدن- مصرف والدین مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: وابستگی بین فردی- شخصیت اجتنابی- مورد تجاوز قرار گرفتن- فشار همسالان (مثلا نفوذ مردم در اطراف خود، و در روابط شخصی)، محیط‌های اجتماعی (به عنوان مثال، تبلیغات، دسترسی)- نداشتن افراد مرتبط و صمیمی برای به اشتراک گذاشتن مشکلات- فشار همسالان- عدم محبوبیت در گروه‌های دانشجویان ناراضی- بحران هویت فشار روابط اجتماعی- نزدیکی به مواد مخدر مسائل و مشکلات سازمانی(دانشگاهی): نداشتن ارتباط با دانشجویان- کمبود تبلیغات- فشار کار و تحصیل- عملکرد ضعیف در کلاس- عملکرد ضعیف در دانشگاه و خانواده
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر رشد آگاهی برای ریشه کن کردن سوء مصرف مواد در خانه و در جوامع، ارتقای آگاهی در میان افراد زیر سن قانونی- جلوگیری از سوء استفاده از مواد مخدر از طریق افزایش تلاش برای افزایش آگاهی در میان دانشجویان- ارتقاء آگاهی برای پیشگیری از سوء مصرف مواد در خانه و جوامع، بهبود اقدامات پیشگیرانه و حمایت از فعالیت‌های آگاهی رسانی در همکاری سازمانها و سازمان‌های مرتبط با مبارزه با مواد- ضعف معلومات مدارس در مورد آسیب‌های بهداشتی موارد سوء استفاده از مواد مخدر
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر افزایش آگاهی هنجاری در میان دانشجویان، خانواده‌ها و گروه‌ها
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر توسعه مهارت‌های زندگی- ارتباط سازنده با همسالان و بزرگسالان- اجتماعی شدن دانشجویان- مدیریت استرس
۵- روش‌های آموزشی ارتقاء کمپین‌های آگاهی رسانی برای پیشگیری از سوء مصرف مواد با هدف دانشجویان در دانشگاه‌ها و کالج‌ها- افزایش آگاهی با تهیه مواد تبلیغاتی- بهبود پوسترها، بروشورها و بیلبردهای مورد استفاده برای فعالیتهای تبلیغاتی و آگاهی رسانی، مشارکت در افزایش آگاهی طریق رسانه‌های مختلف، مانند ارائه پیام‌های هشدار دهنده بر روی تصاویر پس زمینه کامپیوترهای موجود در سایت‌ها و کافه‌های اینترنتی- ارتقاء آگاهی رسانی از طریق آژانس‌ها و سازمان‌های مرتبط با کارایی، تقویت فعالیت‌های تبلیغاتی و آگاهی رسانی- بهبود سمینارهای برگزار شده توسط دولت‌های ملی و پیشاهنگ و سازمان‌های مرتبط- استفاده موثر از اتومبیل‌های پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر در خیابان‌ها، بهبود آموزش و راهنمایی در موسسات اصلاحی، گسترش خدمات مشاوره و بهبود چارچوب مشاوره- آگاهی رسانی توسط رسانه‌های روابط عمومی، مانند اینترنت، تلویزیون، روزنامه‌ها و رادیو- ورزش نوع ماده مصرفی: مواد مخدر

شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: احساس ناامنی- نادیده گرفته شدن- عدم تعهد- عدم پذیرش خود- مشکلات مربوط به مهارت‌هایی برای مقابله- خودآزاری- غیر فعال بودن- افسردگی- ویژگی‌های شخصیتی مرتبط با مشکلات مصرف مواد- شخصیت اجتنابی- اضطراب- ترس و هراس- افکار فاجعه آمیز- حساسیت اضطراب- جنسیت مسائل و مشکلات خانوادگی: فشارخانواده- عدم نظارت خانواده- عدم تأثیر نگرش والدین طبقه بالا بر انتخاب دوستان و تصمیم به استفاده از الکل، دخانیات و ماری جوانا- ضعف در مهارت‌های زندگی مرتبط با رفتار - در دسترس بودن مواد مخدر- عملکرد ضعیف در خانواده- محیط زندگی نامناسب- رفتار و نگرش‌های مختلف والدین- نظارت والدین- قوانین آشکار رفتار در داخل خانواده- خانه- های آشوب‌زا- الگوی مصرف الکل در خانواده مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: خصومت- فساد و انحراف- نداشتن ارتباط با دانشجویان - وندالیسم- نداشتن افراد مرتبط و صمیمی برای به اشتراک گذاشتن مشکلات - عدم محبوبیت در گروه- فشار همسالان- بحران هویت - فشار روابط اجتماعی- ضعف رسانه‌های اجتماعی- وابستگی همسالان مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): عدم حمایت اداری- عدم همکاری مسئولین دانشگاهی- کمبود بودجه و منابع ناکافی-- ضعف حمایت و پشتیبانی- کمبود مربیان متخصص- کمبود تبلیغات- حساسیت دانشجویان ناراضی- فشار کار و تحصیل- عملکرد ضعیف در کلاس- عملکرد ضعیف در دانشگاه و خانواده- استراتژی‌های ضعیف- ضعف در انجام تکالیف دانشگاهی
۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر عدم آگاهی دانشجویان- فقدان اطلاعات در مورد مواد - آگاه سازی- ارائه اطلاعات دقیق و علمی در مورد سوء مصرف مواد- ارائه اطلاعات در مورد اثرات سوء مصرف مواد- ارتقاء آگاهی از مواد مخدر- ایجاد آگاهی برای جلوگیری از نوشیدن الکل، مصرف سیگار، ماری جوانا و سایر مواد مخدر- کسب منابع دانش در مورد مواد مخدر- آشنایی با پیش‌بینی‌کننده‌های دخانیات، الکل و سایر مواد مخدر- ارتقاء دانش‌های مربوط به عوامل تعیین‌کننده مصرف مواد مخدر و عوامل محافظتی- ارائه اطلاعات منطقی برای جلوگیری از مصرف مواد- دانش مواد و سکس- تشخیص عوامل خطر و حمایتی- افزایش عوامل محافظتی و کاهش عوامل خطر- تشخیص عوامل خطر و حمایتی- آگاهی از آمار واقعی مربوط به هنجارهای الکل- آشنایی با اصول کاهش آسیب- ارائه حقایق در مورد سیگار- آگاهی از تأثیرات اختلالات سوء مصرف مواد در خانواده دانشجویان زن، مسائل خانوادگی خانواده‌ها- آشنایی با های روابط سالم و ناسالم و تفاوت آن‌ها- ایجاد درک روشن از چگونگی و چرایی شروع به مصرف مواد مخدر در جوانان
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر نگرش مثبت دانشجویان- عوامل انگیزشی (یعنی نگرش، باورها، انتظارات و خواسته‌های دانشجویان در رابطه با مصرف مواد مخدر)- تغییر نگرش مثبت به مواد مخدر- درک نیاز به نگاه انتقادی در منابع اطلاعات در دسترس- نگرش مثبت نسبت به مواد- تقویت کردن باورهایی همچون زندگی بدون مشکل وجود ندارد- باورهای غیرواقعی مرتبط با مواد- ضعف در ادراکات افراد وابسته از رفتار و نگرش‌های دیگران- نیاز به ارتقاء گزینه‌های رفتار سالم- فراهم کردن اطلاعات هنجاری بر اساس نظارت بر آمار آینده - فراهم کردن پسخوراند هنجاری- چالش با باورهای غیرواقعی درباره مواد- بررسی باورها و حقایق مربوط به الکل - باورهای شخصی درباره الکل- تدوین بازخورد شخصی در مورد افسانه‌ها و باورهای اشتباه در مورد اثرات مثبت الکل
۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر توسعه مهارت‌های زندگی- ارتباط سازنده با همسالان و بزرگسالان- اجتماعی شدن دانشجویان- مدیریت استرس- ارتقاء و بهبود انگیزش- مهارت تصمیم‌گیری- خودکنترلی- ارتباط موثر- مهارت‌های اجتماعی و مهارت‌های مقابله با هیجانات منفی- افزایش تعهد فردی- صلاحیت‌های مقابله‌ای- مهارت حل مسأله - تکنیک‌های آرامش‌بخش (تمرین برای متوقف کردن، آرام کردن و فکر

کردن)- مهارت های بین فردی- افزایش تفکر انتقادی - تصمیم گیری و مقابله با احساسات، ارتباطات و تنظیم هدف- رفتارهای سلامت محور- هدف‌گزینی فردی- آمادگی و شایستگی آینده - تقویت خودپنداره مثبت - فعالیت مبتنی بر دوستی و سازگاری- فعالیت بدنی متوسط، ورزش شدید، تغذیه سالم- خواب و تکنیک های آرامش بخش- ارائه پیام هایی که نشان می دهد که چگونه الکل، سیگار و مصرف مواد مخدر غیرقانونی دستاورد تصویر مثبت از خود را خراب می کند- تصویر اجتماعی و تصویر خود در آینده - افزایش تعهد- مهارت‌های اجتماعی- مهارت‌های امتناع از مواد - قصد رفتاری- استرس و بهزیستی روانشناختی- ارتقاء رشد مثبت و کاهش خطر و مشکلات مربوط به مواد - تأکید بر رشد کامل جوانان (از طریق تمرکز بر دامنه امکانات و مشکلات جوانان، بیشتر از تعامل با یک مشکل خاص جوانان)- تمرکز بر شخص در رویکرد محیطی- تمرکز بر روی مدل های تحول (که چگونه جوانان رشد و تغییر می کنند)- آموزش مهارت‌های متمرکز شخصیت - بهبود مدیریت خود- تمرینات تعیین هدف برای افزایش انگیزه- - کشف راه‌های جدید مقابله با هیجانات منفی- ارائه اصول شناختی رفتاری- آشنایی با مقررات رفتاری- شناسایی تحریفات شناختی خاصی که منجر به رفتارهای خاص شخصیت می‌شوند (مانند ترس و یا اجتناب در مورد حساسیت اضطراب یا تجاوز در مورد تکانشی)- مهارت خودکارآمدی- راهبردهای مقابله‌ای- روش‌های کسب حمایت اجتماعی- یادگیری چگونگی اجتناب از موقعیت‌های خطرآفرین خاص- مهارت‌های مقابله‌ای- درک هنجارهای اجتماعی- راهبردهای خودمراقبتی شناختی- رفتاری- برنامه نیاز به توسعه ارزیابی و ابزارهای بازخوردی- تغذیه و شیوه زندگی سالم - فعالیت ورزشی - آموزش تغذیه- مقابله با بیماری مزمن- راه‌های پیشگیری از تجاوز- تندرستی بانوان- مراقبت‌های پزشکی- توانایی مواجه با شرم و سرزنش- بهبود مهارت‌هایی برای زندگی صلح آمیز و هدفمند زندگی- روش‌های دستیابی به موفقیت، مهارت ایجاد روابط رضایت بخش- توانایی رویاروی با مشکلات - تقویت امید و اعتماد به نفس-مهارت‌های بین فردی- مهارت‌های روشن‌سازی و تحلیل ارزش‌ها- مهارت خودآگاهی- مهارت همدلی و گوش دادن فعال- مهارت ساخت تصویر مثبت از خود و تصویر بدن خود- مهارت انتقادی و تفکر خلاقانه- مهارت‌های تحلیلی برای ارزیابی خطرات شخصی و عواقب مصرف مواد- مهارت جمع آوری و ایجاد فرصت برای انتخاب جایگزین- مهارت خود کنترلی- مهارت مقابله با فشار همسالان- مدیریت زمان- مهارت ابراز احساسات از قبیل غم و اندوه، اضطراب، سوگواری، فقدان ها و شرایط دشوار - مهارت کمک طلبی- مهارت تعیین هدف - داشتن تفکر مثبت اندیشی- بهبود مهارت‌های فردی و اجتماعی دانشجویان

۵- روش‌های آموزشی

ایجاد باشگاه‌های ورزشی فعال در دانشگاه- بیلبردها- بروشورها- استفاده از پوسترها- نصب نشانگرها در جاده‌ها- برگزاری سمینارها برای مشارکت دانشجویان دانشگاه - کمپین پیشگیری- درام و موسیقی- آوردن نوازنده به دانشگاه - برگزاری کنسرت سرگرم کننده در مورد سوء مصرف مواد- گفتگو با افراد مشهور- سخنرانان انگیزشی- سخنرانی‌های عمومی- انجام معمول مذاکرات باز- برگزاری نمایش‌های گفتگو- ارسال پیام های الکترونیکی- جهت دهی به دانشجویان سال اول- مشاوره- مشارکت دادن دانشجویان در سمینارها- آموزش همسالان- اجرای سیاست سوء استفاده از مواد مخدر- بستن کلوپ های مصرف در مراکز دانشجویی- تعیین مجازات- فعالیت‌های ورزشی- فراهم کردن زمان تفریح برای دانشجویان- مشارکت مسئولان دغدغه مند در جلسات - بهبود روش های جایگزین تفریح در دانشگاه- از طریق رسانه‌های جمعی- تشکیل انجمن و سازمان برای مقابله با سوء مصرف مواد- تشکیل گروه های سازنده برای رسیدگی به موضوع مواد مخدر- به اشتراک گذاری گروهی- ایجاد انگیزه برای دانشجویان برای شرکت در فعالیت های دانشگاهی- شناسایی دانشجویان تحت تأثیر مواد برای ارائه مشاوره به آن‌ها- استفاده از ابتکارات دانشجویان که تنها توسط خودشان طراحی شده است- ایجاد رهبری قوی برای برقراری ارتباط با دانشجویان - تعامل آزادانه با سوء استفاده کنندگان مواد - تعامل با دانشجویان در رسانه های اجتماعی با ایجاد یک صفحه یا گروه پیشگیری از مصرف مواد - ارائه مطالب مکتوب با رویکرد پیشگیری- فراهم کردن فعالیت های جایگزین برای برقراری در اوقات فراغت دانشجویان - آموزش عمومی از طریق انجمن‌ها، بحث ها و نمایشنامه ها- بازرسی های معمول خوابگاه دانشجویان- بازدید درب به درب از اتاق ها- مبارزات درب به درب در دانشگاه- تغییر مجدد نگرانیان برای جلوگیری از همکاری- مبارزات سختگیرانه برای مبارزه با سوء استفاده از مواد مخدر- سمینارها و انجمن های باز- حساسیت در معرض خطرات سوء مصرف مواد- توقف تعلیق و اخراج- قوانین و مقررات سختگیرانه برای مصرف کنندگان مواد مخدر- جلسات مشارکتی و تعاملی - بحث‌های کلاس - استفاده از گروه‌های کوچک- کتاب کار دانشجویی- کتابنامه برنامه اولیه برای استادان - کار گروهی- ایفای نقش- روش‌های سیستماتیک و کارآمد - ارائه مقررات منع استفاده از مواد برای دانشجویان - ممنوعیت تبلیغات الکل و دخانیات در دانشگاه، در فعالیت‌ها و نشریات دانشگاه- مشاوره فرد به فرد- استراتژی براساس مدل رفتار- تصویر - ارزیابی رفتارهای سلامت محور- ارائه اسلایدهای پسخوراند تصویر

مثبت از خود- آموزش استراتژی تعهد مرتبط با اکتساب تصویر مثبت با تغییر رفتاری ویژه سلامت محور- استفاده از تکنیک های تعاملی فعال - روش مصاحبه انگیزشی- برنامه حضور در کلاس- مشاوره با توسعه دهندگان برنامه- تکنیک های افزایش انگیزش- محدود کردن رفتار مخاطره آمیز - پیشگیری و توقف سیگار کشیدن- پیشگیری از مصرف الکل و مواد مخدر- شرکت در برنامه های عملی در داخل و خارج- گروه همسالان علیه توتون و تنباکو- کمپین رسانه ای تحت رهبری دانشجویان - رسانه های اجتماعی- استفاده از گوشی های هوشمند برای اشتراک چشم انداز زیستی استفاده از تنباکو- برنامه درسی آنلاین برای پیشگیری از دخانیات - آموزش مدیران و معاونان مدرسه- استخدام معلمان آگاه و متعهد به برنامه مؤثر پیشگیری از سوء مصرف مواد - درگیر کردن گروه بزرگی از کارکنان مدرسه به اجرای برنامه پیشگیری - گسترش مهارت های معلمان و تسهیلگران آموزش برای انتخاب و استفاده مناسب از منابع مقابله با مواد- فراهم کردن محل، زمان و موقعیت مناسب برای همه دانشجویان در برنامه درسی - استفاده از دانشجویان مصرف کننده به عنوان الگوهای استفاده از مواد مخدر در کلاس های درسی به منظور نشان دادن اهمیت اختصاص برنامه زمانی قبلی برای آغاز مصرف مواد- اطمینان از دسترسی به برنامه های مداخله زودهنگام یا ارجاع به مراکز درمان - ایجاد جو آموزشی و سیاست های آموزشی ارتقاء دهنده سلامت - ایجاد برنامه های متمرکز بر دانشجویان- درگیر کردن والدین، سازمان های مبتنی بر جامعه و جامعه بزرگتر در برنامه مدرسه از طریق برنامه های آگاهی رسانی- گروه های فعال - مشارکت در اجرای برنامه ها و فعالیت های فوق برنامه ای مدرسه مانند کمپ های نشاط و سرگرمی- معرفی افراد منبع بیرونی به عنوان بخشی از برنامه (پزشکان، افسران پلیس و دیگر متخصصین)

۶- نوع ماده مخدر مصرفی

یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کمی اسناد خارجی

همان‌طور که در ابتدای فصل چهارم اشاره شد یکی از منابع مورد بررسی در بخش کیفی جهت شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران اسناد خارجی بود. در این قسمت از تحلیل یافته‌های کیفی با توجه به نتایجی که در زمینه مقوله‌های کلی و فرعی پیشگیری از مصرف مواد در سطوح دانش، نگرش، مهارت و روش‌های آموزشی در بخش بررسی اسناد خارجی بدست آمده، تحلیل کمی شده‌اند تا امکان مقایسه و تعیین اهمیت هر کدام از مقوله‌های فرعی به تفکیک اسناد و در همه اسناد فراهم شود. فراوانی مقوله‌های فرعی مرتبط با هر یک از مقوله‌های اصلی در قالب جداول مجزا با توجه به مقوله‌های اصلی به تفکیک ۲۰ اسناد مورد بررسی در بخش قبلی پژوهش (بررسی اسناد خارجی) ارائه شده است. در هر جدول مقوله‌های فرعی مربوط به هر مقوله اصلی در اسناد ۲۰ گانه خارجی بررسی شده است که وضعیت هر یک از مقوله‌های فرعی به تفکیک مقوله‌های اصلی در کلیه اسناد خارجی قابل مشاهده است. با مشاهده میزان فراوانی هر یک از مقوله‌های فرعی، میزان اهمیت آن‌ها در بخش بررسی اسناد خارجی مشخص شده است. همچنین فراوانی مقوله‌های فرعی در خصوص میزان اهمیت هر کدام از آن‌ها بر اساس مقوله کلی در هر کدام از اسناد به تفکیک نیز ارائه شده است. مشاهده فراوانی مقوله‌های فرعی در هر یک از اسناد ۲۰ گانه خارجی گویای اهمیت مقوله‌های فرعی مرتبط با پیشگیری از مصرف مواد در سند مورد نظر می‌باشد.

جدول ۴-۲-۲۲. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل فردی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد خارجی مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی															فراوانی در اسناد خارجی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	
مشکلات فردی مسائل	استرس، اضطراب و بی‌قراری	×							×	×	×	×	×	×	×	۱۰
	اعتماد به نفس پایین، خجالت و کمرویی	×							×	×	×	×	×	×	×	۹
	افسردگی	×							×	×	×	×	×	×	×	۸
	کنجکاوی و ماجراجویی	×	×						×	×	×	×	×	×	×	۸
	نوامیدی و احساس پوچی	×		×					×	×	×	×	×	×	×	۸
	هیجان‌طلبی، ریسک‌پذیری و تکانشگری	×							×	×	×	×	×	×	×	۷
	خشم، خشونت و پرخاشگری	×	×						×	×	×	×	×	×	×	۶
	لذت جویی	×	×						×	×	×	×	×	×	×	۶
	ناپایداری عاطفی و احساسی	×		×					×	×	×	×	×	×	×	۶
	استقلال‌طلبی	×		×					×	×	×	×	×	×	×	۶
	اختلالات ارثی یا بیولوژیک	×							×	×	×	×	×	×	×	۶
	شکست‌های عاطفی	×							×	×	×	×	×	×	×	۵
	خودکشی	×							×	×	×	×	×	×	×	۴
	عقده حقارت و خودکم‌بینی	×							×	×	×	×	×	×	×	۴
	خود بیمارنگری	×		×					×	×	×	×	×	×	×	۴
	فشارهای فردی روانی		×						×	×	×	×	×	×	×	۳
	پایین بودن توانایی ابراز وجود			×					×	×	×	×	×	×	×	۳
	احساس دلتنگی	×							×	×	×	×	×	×	×	۳
فراوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه																

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده خارجی در جدول ۴-۲-۲۲، بیانگر آن است که مولفه‌های استرس، اضطراب و بی‌قراری و اعتماد به نفس پایین و خجالت و کمرویی، به‌عنوان مهم‌ترین مسأله و مشکل فردی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات فردی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که احساس دلتنگی پایین، بودن توانایی ابراز وجود و فشارهای فردی روانی دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات فردی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۴-۲-۲۳. تحلیل محتوای کمی مسائل اجتماعی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد خارجی مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی																فراوانی در اسناد خارجی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	
مسائل و مشکلات اجتماعی	برقراری ارتباط با دوستان	×	×	×		×	×		×	×							۱۰
	در دسترس بودن مواد			×		×	×		×	×							۹
	فشارهای میان فردی، نفوذ جمع و همنوایی				×	×	×		×	×			×				۸
	تضاد بین-فردی و فرهنگی	×				×	×	×		×							۸
	بیکاری و مشکلات مالی	×				×	×	×			×						۸
	فشارهای ناشی از همسالان و ناتوانی در رد پیشنهاد مصرف	×		×	×		×	×		×	×						۷
	شخصیت ضد اجتماعی، بزهکاری و انحراف	×					×		×								۷
	ناتوانی در تعاملات اجتماعی و سازگاری		×						×		×						۷
	اضطراب اجتماعی	×							×	×	×						۶
	طرد شدن از سوی دوستان	×				×				×							۵
	در معرض خشونت قرار گرفتن												×	×	×	×	۵
	بزرگ جلوه دادن خود در نظر دیگران					×							×				۴
	خودباختگی فرهنگی	×							×								۴
	ثروت و رفاه زیاد	×		×													۴
	نیاز به تعلق و هویت یابی	×									×						۴
فراوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه	مصرف مواد بعنوان یک هنجار اجتماعی					×											۴
	بحران‌های اجتماعی و سیاسی			×		×	×						×				۴

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی‌شده خارجی در جدول ۴-۲-۲۳، بیانگر آن است که مولفه‌های در دسترس بودن مواد و برقراری ارتباط با دوستان، به‌عنوان مهم‌ترین مسأله و مشکل اجتماعی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات اجتماعی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی‌که بحران‌های اجتماعی و سیاسی، بزرگ جلوه دادن خود در نظر دیگران خودباختگی فرهنگی، ثروت و رفاه زیاد، مصرف مواد بعنوان یک هنجار اجتماعی و نیاز به تعلق و هویت‌یابی دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات اجتماعی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۲-۴. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل خانوادگی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد خارجی مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی															اسناد خارجی در فراوانی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	
مسائل و مشکلات خانوادگی	عدم حس تعلق و بی‌عاطفگی در خانواده	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۱۰
	جدایی و دوری از خانواده	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۸
	لجبازی و تعارضات خانوادگی	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۸
	سبک رفتاری سهل‌گیر و بی‌تفاوت	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۸
	خانواده سیگاری و معتاد	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۷
	مجاز بودن مصرف مواد و الکل در خانه	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۷
	سابقه مصرف مواد در خانواده	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۷
	وجود الگوی نامناسب در خانواده	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
	بی‌سرپرستی	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
	طرد شدگی و فقدان رابطه عاطفی	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
	عدم امید به ازدواج در آینده نزدیک	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
	داشتن بستگان معتاد	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
	شکست در عشق و ازدواج	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
	غم از دست دادن عزیزان، فقدان و سوگ	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
	برای لذت جنسی در روابط زناشویی	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
	خانواده دیکتاتور، آشفته و بی‌تفاوت	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۳
فراوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه																

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده خارجی در جدول ۲-۴، بیانگر آن است که مولفه‌های در عدم حس تعلق و بی‌عاطفگی در خانواده، جدایی و دوری از خانواده، لجبازی و تعارضات خانوادگی، سبک رفتاری سهل‌گیر و بی‌تفاوت، به‌عنوان مهم‌ترین مسائل و مشکلات خانوادگی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات خانوادگی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که خانواده دیکتاتور، آشفته و بی‌تفاوت دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات خانوادگی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۴-۲-۲۵. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل سازمانی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک اسناد خارجی مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی																فراوانی در اسناد خارجی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	
	فقدان انگیزه پیشرفت	×	×						×	×	×						۸
	همجواری دانشگاه با مکان فروش مواد	×		×	×				×	×							۸
	فشارهای تحصیلی و اضطراب امتحانات	×					×	×	×				×				۶
	اوقات فراغت و فضای خالی زیاد	×			×	×			×	×							۶
	یکنواختی محیط خوابگاه	×			×				×		×						۵
	غلبه بر خستگی در ایام امتحانات	×	×	×							×						۵
	عدم علاقه به رشته تحصیلی	×						×	×								۵
	سکونت در بیرون از خوابگاه‌های دولتی	×	×	×					×								۵
	کمبود تفریحات سالم و سرگرمی مناسب	×				×			×	×							۵
	احساس گمنامی در کلاس بزرگ	×			×							×					۴
	عملکرد تحصیلی ضعیف	×							×					×			۴
	انحراف از قواعد معمول دانشگاه	×							×					×			۴
	همنشینی با دانشجویان معتاد و الگوگیری از آنها	×							×					×			۴
	کنترل اجتماعی پایین در دانشگاه	×	×	×					×					×			۴
	جشن بازگشت به خوابگاه بعد از تعطیلات	×				×			×								۴
	عدم تطبیق و هماهنگی با محیط دانشگاه	×			×				×					×			۴
	کمبود امکانات حمایتی و مشاوره‌ای	×		×				×						×			۴
	برآورده نشدن انتظارات توسط دانشگاه	×							×	×							۳
فراوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه																	

مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی)

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده خارجی در جدول ۴-۲-۲۵، بیانگر آن است که مولفه‌های فقدان/انگیزه پیشرفت و همجواری دانشگاه با مکان فروش مواد، به‌عنوان مهم‌ترین مسأله و مشکل دانشگاهی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات دانشگاهی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که برآورده نشدن انتظارات توسط دانشگاه دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات دانشگاهی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۴-۲-۲۶. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای دانش و اطلاعات مرتبط با مواد به تفکیک اسناد خارجی مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی																			فرآوانی در اسناد خارجی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	
دانش و اطلاعات در مورد مواد و مشروبات الکلی	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۱۳
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۱۲
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۱۲
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۱۱
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۱۱
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۱۰
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۹
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۹
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۹
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۹
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۸
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۷
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۷
فرآوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه																				

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده خارجی در جدول ۴-۲-۲۶، بیانگر آن است که مولفه‌های عدم آگاهی از عوارض مصرف مشروبات، نداشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد و عدم آگاهی از عوارض مصرف تریاک و شیر، هروئین و کراک، به‌عنوان مهم‌ترین ضعف‌های دانشی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که عدم آگاهی از عوارض مصرف ترامادول و عدم آگاهی از عوارض ماده مخدر گل دارای کمترین ضعف در بین دیگر ضعف‌های دانشی مرتبط با مصرف مواد مخدر می‌باشد.

جدول ۴-۲-۲۷. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای باور و نگرش مرتبط با مصرف مواد به تفکیک اسناد خارجی مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی																فرآوانی در اسناد خارجی
	-	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	
باز و نگرش در مورد مواد و مشروبات الکلی	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۱۳
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۷
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۷
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۷
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۶
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۵
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۵
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۵
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۴
فرآوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه																	

نتایج حاصل از کمی سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده خارجی در جدول ۴-۲-۲۷، بیانگر آن است که مولفه‌های باورهای نادرست در مورد مواد مخدر، باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی و باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، به‌عنوان مهم‌ترین باورها و نگرش مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان، باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی، باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی و باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر باورها و نگرش‌های مرتبط با مصرف مواد مخدر می‌باشند.

جدول ۲-۴-۲۸. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مهارت‌های لازم پیشگیری از مصرف مواد تفکیک اسناد خارجی مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی															فرآوانی در اسناد خارجی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	
مهارت مقابله با استرس	x				x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	۱۱
مهارت بین فردی				x	x		x		x	x	x			x		۹
مهارت حل مسأله			x		x		x		x		x			x		۸
مهارت تصمیم‌گیری	x	x	x	x				x		x			x			۸
مهارت ارتباطی		x			x	x		x	x							۸
مهارت مقابله با هیجانات منفی		x			x			x	x				x			۷
مهارت اجتماعی		x				x			x	x			x	x		۷
مهارت مدیریت خشم			x		x			x	x				x			۶
مهارت تفکر نقادانه			x			x			x	x				x		۶
مهارت جرأت‌ورزی (قاطعیت)			x		x			x	x							۶
همدلی و همحسی	x		x						x				x	x		۶
مهارت خودآگاهی			x				x		x	x						۵
مهارت تفکر مثبت			x					x		x			x			۵
مهارت تفکر خلاق			x					x	x	x						۵
مهارت مقابله با افکار منفی		x			x								x	x	x	۵
مهارت دوستیابی	x				x									x		۴
مهارت سازگاری							x	x	x					x		۴
مهارت تاب-آوری			x				x			x				x		۴
مهارت هوش هیجانی				x			x						x		x	۴
مهارت مدیریت زمان		x			x									x		۴
مهارت همسریابی							x	x	x					x		۴
مدیریت شکست عاطفی				x			x						x		x	۴
هدف‌گزینی			x		x					x					x	۴
مدیریت مالی					x				x				x			۴
مهارت خطر پذیری			x					x						x		۴
مهارت خودکارآمدی		x				x							x			۳
مهارت کارآفرینی		x				x							x			۳
برنامه ریزی تحصیلی			x							x				x		۳
فرزندپروری				x									x			۳
فرآوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه																
	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	

مهارت‌های لازم برای پیشگیری از مصرف مواد

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده خارجی در جدول ۲-۴-۲۸، بیانگر آن است که مهارت‌های مقابله با استرس، مهارت بین فردی و مهارت حل مسأله، به‌عنوان مهم‌ترین مهارت‌های مورد نیاز در پیشگیری از مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که مهارت‌های مهارت خودکارآمدی، مهارت کارآفرینی، برنامه‌ریزی تحصیلی و فرزندپروری دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر مهارت‌های مورد نیاز برای پیشگیری از مصرف مواد مخدر می‌باشند.

جدول ۴-۲-۲۹. تحلیل محتوای کمی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک منابع تطبیقی مورد مطالعه

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی																				فرآوانی در اسناد خارجی
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱
روش بارش فکری																					۷
تشکیل همایش و میزگرد دانشجویی																					۷
ایجاد غرفه																					۷
تولید نرم افزارهای آموزشی																					۷
روش آموزش مبتنی بر حل مسأله																					۷
پخش فیلم‌های کوتاه																					۶
آموزش از طریق تئاتر																					۶
برگزاری نمایشگاه‌های عکس																					۶
از طریق کانون همیاران																					۶
استفاده از گروه‌های ورزشی																					۶
تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی																					۵
آموزش از طریق مجله																					۵
از طریق فعالیت‌های فوق برنامه																					۵
استفاده از برنامه‌های طنز																					۵
ارسال پیام‌های الکترونیکی																					۵
تهیه و تدوین لوح فشرده آموزشی																					۴
استفاده از تلویزیون و رسانه‌های جمعی																					۴
برگزاری نمایشگاه																					۴
برگزاری اردو																					۴
ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)																					۴
بحث گروهی																					۴
ایفای نقش																					۴
برگزاری جلسات کوتاه																					۴
آموزش به صورت تراکت																					۴
از طریق مرکز مشاوره																					۴
استفاده از چهره‌های محبوب																					۴
آموزش از طریق داستان نویسی																					۴
استفاده از موسیقی و کنسرت																					۴
استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان																					۴
استفاده از اینترنت																					۴
آموزش از طریق واتس‌آپ																					۴
ارائه پوستر																					۴
استفاده از پیام‌های کوتاه و گویا از طریق موبایل																					۴
تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی																					۴
تشکیل انجمن سلامت و فعالیت																					۴
روش بازی																					۴
ارائه پوستر																					۴

روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد

جدول ۴-۲-۲۹. تحلیل محتوای کمی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک اسناد مورد مطالعه (ادامه)

اسناد	مقوله‌های کلی / فرعی																	فرآوانی در اسناد خارجی
	-	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	
روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد																		۴
																		۴
																		۴
																		۴
																		۴
																		۳
																		۳
																		۳
																		۳
																		۳
																		۳
																		۳
																		۳
																		۳
																		۳
																		۳
																		۳
																		۳
فرآوانی به تفکیک اسناد مورد مطالعه																		

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده خارجی در جدول ۴-۲-۲۹، بیانگر آن است که روش‌های ارائه آموزش شامل روش بارش فکری، تشکیل همایش و میزگرد دانشجویی، ایجاد غرفه، تولید نرم افزارهای آموزشی، روش آموزش مبتنی بر حل مسئله، به‌عنوان مهم‌ترین روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که روش‌های آموزشی استفاده از گروه همسالان، روش سخنرانی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، آموزش در قالب کارتهای تبلیغاتی، برگزاری سمینار و کنفرانس، انتشار نشریه‌ای خاص به‌منظور اطلاع‌رسانی، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، تشکیل گروه‌های کوچک، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، استفاده از تابلوهای هوشمند، روش آموزش چند حسی، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد می‌باشند.

بخش ۴-۳. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه‌های انجام شده

همان‌طور که در ابتدای فصل چهارم اشاره شد یکی از منابع مورد بررسی در بخش کیفی جهت شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران مصاحبه با متخصصان و دانشجویان بود. لذا برای دستیابی به این هدف، با ۹ نفر از متخصصین حوزه پیشگیری از مصرف مواد و ۴۰ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه، به‌عنوان نمونه مورد مطالعه در بخش کیفی پژوهش انتخاب شدند. در بخش متخصصین، تعداد دو نفر از کارشناسان و مدیران ستاد مبارزه با مواد مخدر در حوزه پیشگیری از مصرف مواد در بخش دانشجویی، یک نفر از مسئولین سازمان امور دانشجویان در بخش مشاوره و پیشگیری از مصرف مواد، یک نفر از مرکز ملی مطالعات اعتیاد ایران، یک نفر از مرکز تحقیقات سوء مصرف مواد دانشگاه علوم بهزیستی و ۴ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های شهر تهران که در حوزه پیشگیری از مصرف مواد تجربه و تخصص داشتند، به‌عنوان نمونه مورد مطالعه در گروه متخصصین انتخاب شدند. در بخش دانشجویان تعداد ۴۰ نفر از دانشگاه‌های مورد مطالعه (دانشگاه تهران، صنعتی شریف، دانشگاه خوارزمی و دانشگاه هنر) در قالب گروه‌های ده نفره که شامل دانشجویان خوابگاه‌ها و دانشجویان غیرخوابگاهی بودند به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابتدا با توجه به اهداف و شاخص‌های شناسایی شده در مبانی نظری پژوهش، ابزار نیمه‌ساختاریافته‌ای طراحی شد. در گام بعد از مشارکت‌کنندگان سوال‌هایی درباره تجارب‌شان و تحلیل‌شان از مقوله‌های کلی مسائل و مشکلات (فردی، اجتماعی، خانودگی، دانشگاهی) مرتبط با سوء مصرف مواد، دانش و نگرش مرتبط با مواد، نوع ماده مخدر مصرفی، مهارت‌ها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد پرسیده شد. پرسش‌های تکمیلی برای جهت دادن به مباحث و نیل به مقوله‌های مرتبط با موضوع مورد پژوهش طراحی گردید. قبل از شروع مصاحبه، ضمن شروع گفتگو با موضوعاتی غیررسمی، غیر از عنوان پژوهش، جهت ایجاد رابطه‌ای دوستانه، هدف مطالعه، محتوای سؤال‌های مصاحبه به صورت کلی ارائه می‌شد. توالی و ترتیب سؤال‌ها تقریباً برای همه شرکت‌کنندگان یکسان بود. با این‌حال، اگر به سؤالی قبلاً پاسخ لازم داده شده بود، از پرسیدن آن چشم‌پوشی می‌شد و سؤال بعدی مطرح می‌شد؛ وقتی گفتگو دقیقاً مرتبط با سؤال دیگری بود با بازگشت به توالی اصلی مصاحبه، سؤال دیگری پرسیده می‌شد یا هر کجا پاسخ‌ها کافی نبود، سؤال‌های تعقیبی که در راهنمایی مصاحبه نبود جهت روشن کردن موضوع پرسیده می‌شد. همزمان با انجام مصاحبه‌ها، مصاحبه‌های ضبط شده بررسی و تعیین مقوله‌های اصلی و مفاهیم فرعی در مصاحبه‌ها انجام شد. بعد از نهمین مصاحبه با متخصصین و مصاحبه گروه‌های قانونی با دانشجویان

تمامی مقوله‌های اصلی و اکثر مقوله‌های فرعی مشخص شدند و مقوله‌ها تکراری شدند یا به عبارت دیگر به اشباع رسیدند.

برای تحلیل داده‌ها در این بخش از روش تحلیل محتوا استفاده شد. واحد تحلیل در بخش اسنادی پژوهش شامل جمله، عبارت، مضمون و... بود. روش تحلیل بدین شکل بود که بعد از خواندن متن و درک کلی محتوا واحدهای معنی‌دار و کدهای اولیه که شامل مفاهیم (کلمه‌ها و عبارتهای مرتبط با نیازهای و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد بود استخراج شدند. در مرحله بعد کدهای اولیه مشابه در طبقات جامع‌تر که شامل مقوله‌های فرعی بودند طبقه‌بندی شدند و در نهایت بعد از شناسایی مقوله‌های فرعی، کلیه مقولات شناسایی شده با توجه مقولات کلی تنظیم و در قالب جداول بخش مصاحبه پژوهش ابتدا به تفکیک هر مصاحبه ارائه شدند. در نهایت در پایان مرحله بررسی مصاحبه‌ها، مولفه‌های و شاخص‌های پیشگیری از مصرف مواد در قالب مقوله‌های اصلی و زیر مقوله‌ها در یک جدول نهایی که شامل نتایج بررسی و تحلیل مصاحبه‌ها بود جمع بندی و ارائه شد. در ادامه نمونه‌ای از متن‌های مصاحبه‌های مرتبط با مقوله‌های اصلی و فرعی پژوهش ارائه می‌شود.

"در حیطه فردی به نظر من نحوه مقابله با استرس‌ها رو خیلی از دانشجویها بلد نیستن و شاید این رو خیلی از مردم بلد نیستن، در نتیجه به جای این که با خود مسأله روبرو بشن با هیجانات و احساساتی که به دنبال روبرو شدن با استرس در آن‌ها بوجود می‌یاد می‌رن سراغ اون و اونو سعی می‌کنن کنترل کنن و مواد هم به نوعی به خوبی می‌تواند این احساسات برآشفته دانشجو رو آرام کنه و به یک ثبات و تعادلی اوایل برسه که بعداً خود همین مواد می‌تونه بهم زنده تمام اون ثبات و آرامش روانی آن‌ها هم بشه."

"در زمینه مشکلات فردی دانشجویان، شایع‌ترین اختلالاتی که به دلیلش مراجعه می‌کنن اضطراب و افسردگی هست. مسائل ارتباطی با جنس مخالف و شکست عاطفی، مسائل روانشناختی نیز تأثیرگذار است. عمده افرادی که به مرکز مشاوره مراجعه می‌کنند به خاطر شکست عاطفی است. ولی در واقع مشکلات ارتباطی بیشتر دانشجویها رو اذیت می‌کنه، در سال ۳۰ درصد دانشجویهای ما شکست عاطفی می‌خورند، یک سوم دانشجویها درگیرن و از این یک سوم یه عده هم به یک حالت مشکل سازی می‌رسند این شکست می‌تونه زندگی آن‌ها رو مختل کند و آن‌ها را به سمت مصرف مواد سوق دهد."

"در خصوص مسائل اجتماعی به نظرم ناامیدی اجتماعی و ارتباط با همسالان خیلی تأثیرگذار است. باز در همین راستا، فشارهای اخلاقی، سیاسی و اجتماعی می‌تواند در بهم زدن تعادل روانی دانشجویان نقش بسیار زیادی داشته باشد و عموماً باعث بحران روحی و روانی در دانشجویان می‌شود و دانشجو برای رهایی از این مشکلات و مسائل ممکن است به سمت مصرف مواد برود و از این طریق خود را آرام کند."

"من بر این نکته باور دارم اگر خانواده کارآمدی داشتیم فرزندان ما که تا ۱۸ سالگی در محیط خانواده و در تماس مستقیم پدر و مادر هستند اگر مهارت‌های کافی را آموخته باشند و هوش هیجانی آنها بالا رفته باشد آمادگی مواجهه

با امواج جدید زندگی را در خارج خانه و فضای بزرگتر اجتماعی مثل محیط دانشگاه دارند پس وقتی بحث پیشگیری می کنیم برای وقتی داریم حرف می زنیم که خانواده کارآمد نبوده و یک گپ ها و شکاف هایی در خانه وجود دارد مثل گپ و مانع ارتباطی بین فرزندان و والدین، گسست عاطفی بین اعضای خانواده، مشاجرات، اعتیاد والدین و ... اگر ارتباط پویایی فارغ از ترس، اضطراب، سرزنش و تحقیر ایجاد شود یک ارتباط صمیمی اما قاطع ایجاد شود باعث امنیت روانی و عاطفی در فرزندان می شود. اگر این ارتباط ایجاد نشود فرزندان برای پر کردن این خلاء به دنبال مسیرهای اشتباه می روند که مصرف مواد یکی از این راه حل ها است."

"در زمینه مشکلات دانشگاه آنچه که مهم است مدنظر قرار گیرد این است که خیلی از دانشجویان با رشته تحصیلی شان نمی توانند ارتباط برقرار کنند و علاقه ای به آن ندارند، از طرفی امید به آینده نداریم، با این شرایطی که وجود دارد مجبوریم بیکار بمانیم. در ایام امتحانات فشارهایی که به خاطر فشردگی ایام امتحانات مجبوریم تا صبح بیدار باشیم و این موضوع باعث خستگی و کلافه بودن در فصل امتحانات می شود. در خوابگاه امکانات ورزشی نداریم اوقات فراغتمان را نمی دانیم چه کاری انجام دهیم. در ترم های اول مجبوریم با افرادی هم اتاقی شویم که ارتباط با آنها مشکل است یا این که سیگار می کشند و چاره ای جز تحمل نداریم. تحمل دوری از خانواده در ترم های اول برایمان خیلی سخت است."

"...عوامل تأثیرگذار بر مصرف مواد آنچه که از دل تحقیقاتی که در کشور انجام شده بدست آمده است، ترکیبی از یافته های آن ها را با نظرات شخصی ترکیب کنم این است که درباره برخی از مواد دانش ندارند. به نوعی می توان گفت دانششان تحریف شده است. اطلاعات اشتباه دارند بویژه در خصوص مصرف حشیش و گل و حالا سیگاری (علف) یا اسم خارجیش ماری جوانا این اطلاعات غلطه به این صورت که معتقدند این اعتیادآور نیستند. دانش عمومی دانشجویان ممکنه در کلیت این باشه که مثلاً مواد خوب نیست و مثلاً تبعات منفی داره ولی دانش اختصاصی شون به نظر من کمه هنوز هم خیلی کمه چون دانش اختصاصی احتیاج به مطالعه ویژه داره آموزش ویژه داره."

"برخی باورهای غلطی که دانشجویان دارند و در مصرف مواد خیلی تأثیر داره اینه که مثلاً من معتاد نمیشم - یه بار مصرف اشکال نداره - میشه تفننی مصرف کرد - میشه با کمی مواد حس خوبی داشت - تحصیلات مانع اعتیاده - ورزش نمیداره کسی معتاد بشه - مواد میتونه گاهی جایگاه درمانی داشته باشه - مصرف کننده ها اکثراً آدمای بیکاری هستن - سیگار ربطی به اعتیاد نداره - حشیش، علف و گل اعتیادآور نیستن - خانواده علف و حشیش، خلاقیت و قدرت فکر رو بالا میبره - حشیش عوارضش در حد سیگار - واسه بعضی مشکلات و در موارد خاص میشه مواد مصرف کرد - اعتیاد تو دخترها خیلی جدی نیست - در برخی فرهنگ ها و مناطق مرطوب، مصرف مواد لازمه - شیشه چربی سوزه - مصرف میکنم اگه معتاد شدم میذارم کنار - اگه آدم مصرف نکنه زندگی حال نمیده - همه مصرف میکنن و این یه کار طبیعیه - آدم برای بیخیالی میتونه مواد مصرف کنه - اعتماد به نفس، با مصرف مواد میره بالا - میخوام فقط یه بار مصرف کنم ببینم چه مزه ایه - فقط وقتی دوستانم جمعند و اصرار میکنن مصرف میکنم - برای کار بیشتر و بیشتر درس خوندن مواد مصرف میکنم - برای کنترل خشم، مواد یا کمی مشروب خوبه - فقط برای شب امتحان، مواد یا دارو اشکال نداره"

"تو دانشگاه تیزرهای تبلیغاتی، المپیادهای ورزشی اول المپیادها ورزشکارهای محبوب بیان یه ده ثانیه بیست ثانیه در مورد سیگار و مضراتش حرف بزنن یا یه چهره محبوب دانشگاهی بیاد در مورد مضرات سیگار حرف بزنه یا بگه مشروب برا چی می خوری کلی گرفتاری بدبختی داره یه مرتبه کلی تأثیر بگذاره، شکل آموزش فقط کارگاه نمی تونه باشه، استفاده از شبکه های اجتماعی، همسالان، استفاده از هنر برای انتقال محتوای آموزش می تواند به مراتب تأثیرگذاری بالاتری از شیوه های معمول مثل کارگاه آموزشی و سخنرانی داشته باشد."

جدول ۴-۳-۱. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۱

مصاحبه ۱ (کارشناس واحد دانشجویی ستاد مبارزه با مواد مخدر)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: تنش و استرس - اضطراب - استقلال طلبی - اختلالات ارثی - لذت جویی - افسردگی مسائل و مشکلات خانوادگی: دوری از خانواده - مشکلات با خانواده - سهل‌گیری خانواده‌ها - عدم ارتباط درست با خانواده - بی‌سرپرستی - عدم مراجعه به خانه به دلیل مشکل مالی - گسست عاطفی با خانواده به دلیل دوری از خانواده - امید نداشتن با ازدواج و آینده - عدم مراجعه به خانه به دلیل استقلال طلبی مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: مشکلات مالی - عدم همسان شدن با افراد جدید - شکسته شدن قبح سیگار کشیدن - تفریحی سیگار کشیدن - تعارف دوستان سیگاری - همسان شدن با گروه همسالان - قومیت‌ها و روابط بین آن‌ها - عدم ارتباط مناسب با دیگران - بحران هویت - ارائه تصویری از خود برای تأیید شدن - طرد شدن از سوی دوستان - بحران سیاسی اجتماعی مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): عدم تطبیق با محیط آموزشی جدید در بدو ورود - آشنایی با دوستان جدید - داشتن هم‌اتاقی سیگاری - خانه‌های مجردی و تیمی دانشجویان - استقلال خوابگاه‌های خودگردان - متداول بودن قلیان و سیگار در خوابگاه‌ها - استرس امتحان - مصرف مواد برای بیدار ماندن در شب‌های امتحان - درگیر بودن بیشتر رشته‌های فنی به اعتیاد نسبت به علوم انسانی - علاقه نداشتن به رشته تحصیلی - نوع رشته تحصیلی - عدم انگیزه پیشرفت - اوقات فراغت زیاد
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر اطلاعات مربوط به انواع مواد - اطلاعات مربوط به انواع محرک‌ها - اطلاعات مربوط به پیامدهای مواد مخدر و روانگردانها - آشنایی با تأثیر مواد و روانگردان‌ها بر بدن و مغز - آشنایی با تأثیر مواد بر روابط اجتماعی افراد - آشنایی با تأثیر مواد بر روابط خانوادگی افراد
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر مصرف مواد در درس خواندن تأثیر می‌گذارد - مواد مخدر باعث احساس و نشاط و شادی می‌شود - من آدم تحصیل کرده‌ای هستم - من آدم متفاوتی هستم - ظرفیت من بالاست - من با بقیه فرق دارم - ما (دانشجویان) خاص هستیم - من تفننی مصرف می‌کنم - ماده شیشه وزن را پایین می‌آورد - اگر معتاد شویم فرق می‌کند چون دانشگاه و جامعه نمی‌خواهد ما رو از دست بدهد - من دانشجو هستم چون اندیشه دارم فرق می‌کند - من با کسی که داخل گوشه خیابان افتاده فرق دارم - سیگار و قلیان که اعتیادآور نیست - باعث لذت جنسی می‌شه
۴- مهارت‌های دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت حل مسئله - مهارت تعامل پذیری - مهارت ایجاد ارتباط مثبت - مهارت دوستیابی - مهارت‌های کارآفرینی - مهارت‌های همسریابی - آموزش‌های جنسی - مدیریت زمان - تفکر مثبت
۶- روش‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر دانشگاه پاک - جنبه تفریحی داشتن آموزش - لذت بخش و شادی آفرین نمودن آموزش - استفاده از خود دانشجویان - استفاده از هنر و هنرمندان در آموزش - استفاده از تشکلهای دانشجویی - استفاده از موسیقی و گروه رقص محلی - استفاده از روش‌های فعال - استفاده از روش‌های غیرمستقیم - مطرح نمودن اعتیاد در قالب بررسی مسائل و آسیب‌های اجتماعی - استفاده از کرسی‌های آزاد اندیشی - استفاده از اساتید اندیشمند و مورد تأیید دانشجویان - روش‌های حل مسئله - تیزرهای تبلیغاتی
۷- نوع مواد مخدر مصرفی در بین دانشجویان سیگار - قلیان - گل

مصاحبه ۲ (متخصص حوزه اعتیاد)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: ضعف در نحوه مقابله با استرس‌ها- عدم مواجهه درست با هیجانات و احساسات- جسارت و نوجویی دانشجویان- خطر کردن- برداشت‌های افراد از خودشان- اعتماد به نفس پایین- ناکامی و سرخوردگی در رسیدن به آرزوها و اهداف بلندمدت- رفتارهای وسواسی- پرخاشگری- انزواطلبی- شکست‌های عاطفی- کمرویی و خجالتی بودن مسائل و مشکلات خانوادگی: روابط معیوب بین اعضای خانواده- وجود تنش در خانواده- عدم درک متقابل بین اعضای خانواده- عدم ثبات در محیط خانواده- جدا شدن والدین از هم- درگیری و بحث زیاد بین والدین- دخالت ندادن دانشجویان در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی- فقدان یا کم شدن رفتارهای حمایتی والدین- درگیر مواد بودن یکی از والدین یا هر دو- والدین دچار اختلالات روانی مثل افسردگی یا بیماری جسمی جدی- مصرف کننده بودن اقوام و نزدیکان دانشجویان- تقلید از نزدیکان و آشنیان- خشونت و درگیری خانوادگی مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: عدم مهارت ارتباط برقراری ارتباط با همسالان- اختلالات روانی- سابقه نزاع و درگیری و خشونت فیزیکی و کلامی- عدم درک متقابل والدین با دانشجو- روابط جنسی زودهنگام- تثبیت جایگاه افراد در بین همسالان- احساس یکی شدن با دوستان و همسالان- فشار اطرافیان و همسالان برای مصرف بویژه سیگار و مشروب- اولین تجربه مصرف مواد در خانه‌های مجردی- کار و درآمد و ثروت- عدم دسترسی به خدمات بهداشتی و روانی- میزان افراد معتاد در سطح جامعه- دسترسی آسان به مواد مخدر- پایین بودن قیمت مواد مخدر- قرار گرفتن در محیط و محله‌های پرخطر- نزاع و درگیری- درگیری پلیس با افراد معتاد- تردد در محلات پرخطر- پیشنهاد فروش مواد در محله‌های پرخطر- عدم احساس تعلق اجتماعی و احساس دل‌بستگی- عدم مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های اجتماعی- عدم توجه به نیازهای اجتماعی- سرخوردگی اجتماعی- عدم یا کاهش حمایت‌های اجتماعی- عدم وجود کار و درآمد- عدم آینده شغلی مطمئن- دل‌هره و اضطراب اجتماعی- عدم حمایت فکری و مالی- عدالت اجتماعی پایین- حس تبعیض و اختلاف- رابطه با جنس مخالف و مشکلات جنسی مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): خانه‌های مجردی و گروهی دانشجویان در خارج از دانشگاه- مصرف سیگار و قلیان و مشروب درون خوابگاه- افت تحصیلی- آزاد بودن مصرف سیگار در دانشگاه بین دانشجویان و اساتید- عدم احساس رضایت از رشته تحصیلی- امکانات مشاوره پایین- عدم توجه دانشگاه‌ها به نیازهای فردی و روانی- بالا بودن حجم دروس- عدم احساس تعلق به دانشگاه- عدم تعامل درست کارکنان با دانشجو- عدم برخورد درست اساتید با دانشجو- نحوه تدریس اساتید
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر عدم دانش و اطلاعات درباره برخی مواد مخدر- دانش تحریف شده درباره مواد - اطلاعات غلط در مورد مصرف حشیش، گل، سیگاری (علف) یا ماری جوانا- دانش ناقص و تحریف شده درباره مصرف قرص‌ها و داروهای اعصاب و روان مثل مثل قرص ترامادول یا قرص ریتالین یا دیاپام- پایین بودن دانش اختصاصی دانشجویان از مواد مخدر- عدم آگاهی از مکانیزم‌های تأثیر مواد- عدم آگاهی از تأثیرات معذی مواد مخدر
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر مواد مخدر گل و حشیش اعتیادآور نیستند- قرص‌ها و داروهای اعصاب و روان مثل مثل قرص ترامادول یا قرص ریتالین یا دیاپام چون دارو هستن آثار درمانی دارن من هم اگر این رو مصرف کنم دچار مشکل جدی نمی‌شم- من می‌دونم دارم چیکار می‌کنم- من زیاد مصرف نمی‌کنم- من بدم چندبار در روز مصرف کنم- من می‌تونم خودم را کنترل کنم- مصرف سیگار آرام بخش است- آدم یه ماده ای رو کم مصرف کنه مشکلی پیش نمی‌یاد- اگر جنس خوب و خالص پیدا کنی اثر بد نخواهد گذاشت- چون تریاک از خشخاشه و اون هم از دل طبیعته یا استفاده دارویی داره پس مشکلی نیست
۴- مهارت‌های دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت‌های زندگی- ارتباط موثر- معیارهای انتخاب دوست خوب- مهارت خودآگاهی قوی ترین و پایه ای ترین مهارت زندگی
۶- روش‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر به عنوان واحد درسی- روش سخنرانی- روش دیداری- روش شور- روش‌های مجازی- کانال‌های اجتماعی- توجه به روانشناسی تبلیغات- توجه به بازاریابی اجتماعی- گروه‌های همیار- استفاده از هنر مثل شعر، نقاشی، تئاتر، فیلم و موسیقی- مسابقات خطاطی و نقاشی- مسابقات ورزشی- تئاترهای ناگهانی- ایجاد غرفه
۷- نوع مواد مخدر مصرفی در بین دانشجویان: سیگار- قلیان

مصاحبه ۳ (متخصص حوزه اعتیاد)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و ...) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: مشکلات روانشناختی مثل افسردگی، اضطراب-اعتماد به نفس پایین-سرگردانی-ناامیدی-سرخوردگی-عدم توانایی لازم برای مدیریت همه جانبه مسائل فردی-شکست عشقی-خودکشی-گوشه گیری و منزوی بودن-عدم توانایی و قدرت در نه گفتن-کنجکاوی-هیجان طلبی و ماجراجویی-ریسک‌پذیری-استدلال هیجانی-تغییرات خلقی و جسمی-اختلالات سلوک مثل بیش فعالی-کم رویی و خجالتی بودن مسائل و مشکلات خانوادگی: وابستگی به خانواده-دوری از خانواده- تربیت ناصحیح خانوادگی- تربیت تک بعدی خانواده-تأکید خانواده صرفاً بر بعد تحصیلی-عدم اطلاع خانواده‌ها از مسائل دانشجویان خود-ترس از خانواده و مطرح نکردن مشکلات دانشگاهی-عدم حمایت خانوادگی برخی دانشجویان در مسائل خودکشی-ناسالم بودن خانواده-نگرش منفی دانشجویان نسبت به ازدواج و تشکیل خانواده-انتظارت زیاد خانواده‌ها از دانشگاه در سالم نگه داشتن دانشجویان-خانواده‌های معتاد و سیگاری مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: اضطراب اجتماعی-مسائل بین فردی-عدم استقلال معاش و زندگی-غربت-عدم ارتباط با جنس مخالف-رابطه دختر و پسر-ازدواج سفید و هم‌خانگی-تعارض بین فردی-دسترسی به مواد-محل زندگی، شهر و روستای محل زندگی-منطقه جغرافیای زندگی دانشجویان-ابراز وجود در بین دوستان-عاطفی برخورد کردن دوستان و همسالان-نشان دادن زندگی‌های مجلل توسط صدا و سیما-بی عدالتی-رانت-عرضه مواد مخدر توسط قاچاقچیان در مدل‌های شیک و قشنگ-طرد شدن از توسط دوستان-ناامیدی شغلی مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): عدم سازگاری با مسائل محیطی دانشگاه-تعارض دانشجویان با هم‌اتاقی‌ها-مسائل و مشکلات فرهنگی و بین فرهنگی-نشست‌های دانشجویان در خوابگاه‌ها-دور هم بودن‌های دانشجویان-هم‌اتاقی‌ها و دوستان ناباب-فشار هم‌اتاقی‌های برای سیگار کشیدن و مشروب خوردن-مسائل تحصیلی مثل بی انگیزگی به تحصیل-عدم علاقه به رشته تحصیلی-ناامیدی تحصیلی-به رغبتی به درس و پژوهش-پذیرش بی رویه دانشجو-عدم آشنایی با شئون و استانداردهای دانشجویی-افت تحصیلی-مشروطی-خودکارآمدی پایین تحصیلی-اعتماد به نفس پایین تحصیلی-ناتوانی در برآوردن انتظارات دانشگاه و اساتید-شرایط نامناسب شغلی-عدم کسب نگرش و دیدگاه کارآفرینی-خلاقیت پایین در کارایی-تنش و برخورد با کارمندان و اساتید دانشگاه-تقلب-مشکلات انضباطی-انتظارت بی مورد دانشجویان از قوانین خوابگاهی دانشگاه-شکست تحصیلی-عدم هماهنگی بین دستگاهی
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر دانش پایین در مورد انواع مواد مخدر مثل سیگار و قلیان، گل، هروئین، تریاک، شیشه، محرک‌ها و ... -داشتن اطلاعات پایین در مورد عوارض و تأثیرات انواع مواد
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر نگرش مثبت خود دانشجو، خانواده و فامیل وی به مواد-من حواسم هست اونایی که حواسشون نبوده زیاده روی کردن-ما کجا افراد معتاد کجا -بزار الان عشق و حال کنیم بعدا ترک می کنیم-بهرتر درس می خونیم-مشکلاتمان را فراموش می کنیم-باعث افزایش لذت جنسی می شود
۴- مهارت‌های دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر عدم توانایی و مهارت در نه گفتن-مدیریت شکست عشقی-مدیریت رابطه با جنس مخالف-مهارت کارآفرینی-مهارت مقابله با خشم-مهارت مقابله با افسردگی-برنامه ریزی تحصیلی-ارتقاء عزت نفس-مهارت برقراری ارتباط موثر-مهارت‌های فرزندپروری برای دانشجویان متأهل-سبک زندگی سالم-تفکر نقادانه-بالا بردن سواد رسانه‌ای-توسعه فرهنگ سالم زیستن-ایجاد سبک درست تحقیق و پرسشگری-یادگیری سبک درست کار کردن
۶- روش‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر ایجاد نمایشگاه آشنایی با مواد مخدر-ارائه پوستر-استفاده از فضای مجازی-تولید اپلیکیشن-دیرین دیرین-استفاده از پیام‌های کوتاه و گویا-استفاده از شبکه‌های مجازی مثل تلگرام، اینستاگرام و ...-آموزش‌های کپسولی-مشاهده محیط-فیلم‌های آموزشی-استفاده از همیاران و همتایان-کانون همیاران-استفاده از اساتید، کارمندان و مسئولان خوابگاه‌ها-از طریق مرکز مشاوره-آموزش‌های جذاب و برانگیزاننده-استفاده از برنامه‌های طنز-بازی‌های جذاب و پیام‌های خیلی دور-تهیه فیلم‌های جذاب بازی-استفاده از هنرمندان-تیزرهای تبلیغاتی-المپیادهای ورزشی-استفاده از ورزشکاران-استفاده از چهره‌های محبوب دانشگاهی
۷- نوع مواد مخدر مصرفی در بین دانشجویان گل-شیش-سیگار-قلیان-مشروب-تریاک-ترامادول-ریتالین-فنیکس‌دین-کتامین

جدول ۴-۳-۴. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۴

مصاحبه ۴ (متخصص حوزه اعتیاد)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها: مسائل و مشکلات فردی: اهمال‌کاری- منزوی بودن- توقعات- نداشتن تمرکز - خودپسندی- کم توانی- کم حوصلگی- اعتماد به نفس کاذب- حسادت های فردی- داشتن حس استقلال- عملگرا و نتیجه گرا بودن- اهل چالش بودن- اعتماد به نفس کاذب به دلیل گذشتن از سد کنکور- امر و نهی پذیر نبودن- حساس و شکننده بودن- افسردگی- اضطراب- ناامیدی- استرس مسائل و مشکلات خانوادگی: داشتن والدین و یا بستگان معنادار- داشتن اختلاف‌های زیاد خانوادگی (یا سابقه طلاق در خانواده)- تعارض با اعضای خانواده- سبک‌های فرزندپروری سهل گیرانه- عدم دلبستگی به خانواده- نداشتن صمیمیت با خانواده- انتظارت بی حد از والدین- تعارض با برادران و خواهران - مقصر شناختن بی حد خانواده- تربیت در دستمال کاغذی مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: داشتن دوستانی که مواد مصرف میکنند- بیکاری- داشتن ارتباطات اجتماعی خیلی محدود- اختلال فرهنگی- مشکلات فرهنگی- داشتن تضاد با اجتماع- تقابل خود با دوستانشان- احساس تبعیض مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): افت تحصیلی- عدم علاقه به تحصیل- عدم علاقه به رشته
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر: اطلاعات ناقص و دانش و آشنایی ضمنی از طریق دوستان و جامعه - نداشتن آگاهی در مورد مواد - مواد مخدر را مبتنی بر شواهد بشناسند- با دلایل منطقی باید توضیح داده شود- دانشجوی مقاومه پرسشگره و جستجو کننده است- انواع مواد را علمی صادقانه و مبتکرانه باید توضیح داد- باید زبان علمی دانشگاهی باشد- ترسیم خط قرمز اعتیاد
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر: من معتاد نمیشم- یه بار مصرف اشکال نداره- شیشه اعتیاد نداره- میشه تفتنی مصرف کرد- میشه با کمی مواد حس خوبی داشت- مصرف کننده قیافه تابلویی داره - من هنوز خیلی وابسته نشدم- ترک اعتیاد آسونه - من ظرفیتم دسته- تریاک فشار خون رو درمان میکنه- تریاک قند خون رو درمان میکنه - اگه آدم خوب غذا بخوره و کمی تریاک بکشه سر حال و جوون میمونه- تحصیلات مانع اعتیاده- ورزش نمیداره کسی معتاد بشه- من خانواده خوبی دارم پس معتاد نمیشم- من دوست مصرف کننده دارم ولی خودم اینکاره نمیشم- مواد از یه آدم خلاف بهم تعارف میشه- مواد میتونه گاهی جایگاه درمانی داشته باشه- مصرف کننده ها اکثرا آدمای بیکاری هستن- معتادا معمولا آدمای فقیری هستن- سیگار ربطی به اعتیاد نداره - حشیش، علف و گل اعتیادآور نیستن- خانواده علف و حشیش، خلایق و قدرت فکر رو بالا میبره- حشیش عوارض در حد سیگار- واسه بعضی مشکلات و در موارد خاص میشه مواد مصرف کرد- اعتیاد تو دخترها خیلی جدی نیست- در برخی فرهنگ ها و مناطق مرطوب، مصرف مواد لازمه- شیشه توان و انرژی انسان رو زیاد میکنه- شیشه چربی سوزه- من مسئول رفتارم نیستم- مصرف میکنم اگه معتاد شدم میذارم کنار- اگه آدم مصرف نکنه زندگی حال نمیده- همه مصرف میکنن و این یه کار طبیعیه- آدم برای بیخیالی میتونه مواد مصرف کنه- اعتماد به نفس، با مصرف مواد میره بالا- قرص و دارو اعتیاد نداره- دوستانم کشیدن اما طوریشون نشده- من مصرف میکنم چون تو زندگیم خیلی سختی کشیدم- اعتیاد و دوپینگ به هم ربط ندارن- میخوام فقط یه بار مصرف کنم ببینم چه مزه ایه- فقط وقتی دوستانم جمعند و اصرار میکنن مصرف میکنم- برای کار بیشتر و بیشتر درس خوندن مواد مصرف میکنم- برای کنترل خشم، مواد یا کمی مشروب خوبه- فقط برای شب امتحان، مواد یا دارو اشکال نداره
۴- مهارت‌های دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر: دنبال کردن ورزش- داشتن سرگرمی سالم- تاب‌آوری- مهارت‌های زندگی (۱. مهارت ابراز وجود؛ ۲. مهارت حل مسئله؛ ۳. مهارت تصمیم‌گیری؛ ۴. خودآگاهی)- طرحواره‌هایی در مورد آزادی- طرحواره‌هایی در مورد جوانی- جهت‌گیری‌های تسلط به جای جهت‌گیری‌های عملکرد- نداشتن توانایی مناسب- هدف‌گزینی برای زندگی
۶- روش‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر آموزش مشارکتی- تشکیل گروه‌های کوچک- آموزش به روش‌های یادگیری معنادار- استفاده از دانشجویانی که شخصیت کاریزما دارن یا کسانی که نمره‌های گروه‌سنجی بالایی میان- تربیت متخصص برای تدریس- تشکیل انجمن سلامت و فعالیت این گروه‌ها در زمینه مورد نظر- ارسال پیام کوتاه- پذیرش دانشجویان برای تغییر نگرش- استفاده از روش‌های همدلانه- از طریق مجله خاص- تهیه فیلم‌های آموزشی- آموزش مجازی- یادگیری مجازی- استفاده از اساتید مقیم- استفاده از سلسله جلسات کارگاهی- روش بازی - روش کامپیوتری- ایفای نقش- گروه همتا- اعضای کمیته هنری- استفاده از الگوهای مناسب بدون برچسب خاص
۷- نوع مواد مخدر مصرفی در بین دانشجویان گل- حشیش- سیگار- مشروب

جدول ۴-۳-۵. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۵

مصاحبه ۵ (متخصص حوزه اعتیاد)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و ...) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: خودکنترلی پائین - باور نداشتن به خودشون - خودپنداره منفی - عزت نفس پائین - برداشت‌های منفی از خود - فقدان مهارت - های لازم برای زندگی مستقل - ناتوانی در تصمیم‌گیری - شکست عشقی - لذت جویی مسائل و مشکلات خانوادگی: دوری از خانواده - احساس کنترل شدن زیاد توسط خانواده - استفاده از مواد برای روابط زناشویی - بی تفاوت بودن خانواده - خانواده‌های گسسته یا همبسته - انتظارات زیاد خانواده - تغییرات خانواده (ازدواج، فوت) - متفاوت بودن محدودیت‌های خانواده بر فرزندان (ارایش کردن، اعتقاد به دیدگاه سیاسی خاص و...) با فضای باز دانشگاه - مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: اضطراب اجتماعی - نگرانی درباره آینده و کار - ناکارآمدی - ناسازگاری با سبک‌های زندگی جدید - روابط بین فردی ضعیف - روابط اجتماعی ضعیف - تعارض‌های بین فردی دانشجویان - تعارضات قوم و قبیله‌ای - بحران سیاسی اجتماعی - تعارض بین زندگی سنتی قبلی و زندگی مدرن جدید - الگوگیری‌های ناسازگار و ناکارآمد - تضادهای فرهنگی و تفاوت‌های اقتصادی اجتماعی - بیکاری مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): فشارهای امتحان افت تحصیلی - بی‌انگیزگی و سرخوردگی نسبت به رشته قبولی - خوابگاه‌های بیرون و خانه‌های مجردی - تعارض در تصمیم‌گیری سر ادامه دادن یا ندادن رشته تحصیلی - گیر دادن حراست - تنش بین دانشجوها و مسئولین دانشگاه - برخورد تحقیر آمیز و تبعیض‌آمیز اساتید با دانشجو - تنش حاصل از حضور در انجمن‌های مختلفی مثل بسیج و انجمن اسلامی و از بین رفتن روابط
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر عدم شناختن انواع مواد و اشکال مختلف مواد - عدم آگاهی از پیامدهای جسمی و روانی و اجتماعی مواد - انتظارات اشتباه از پیامدهای مصرف مواد - اطلاعاتی که کسب میکنند باید پایه علمی داشته باشد و از همه ابعاد اقتصادی، پزشکی، اجتماعی اطلاعات کسب کنند، داده‌های علمی برای مقاوم ساختن دانشجو مهمتر است - دانش درباره اینکه سیگار دروازه ورود به اعتیاد - آگاهی از فشار همسالان که منجر به استفاده از مواد می‌شود.
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر نگرش‌های مثبت به مواد از جمله مصرف دارویی، جلوگیری از کمبود انرژی و... باور در افزایش تمرکز - امتحان کردن مواد ضرری ندارد - حس خوبی دارد - گرفتاری‌ها مومن یاد مومن می‌ره - باعث می‌شه بیشتر بیدار بمونیم
۴- مهارت‌های دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت ابراز وجود (مهارت نه گفتن) - هم حسی و همدلی و مسئولیت‌پذیری - ایجاد احساس تکلیف در همه دانشجویان نسبت به مشکلات - مدیریت زمان
۵- روش‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر سخنرانی - اطلاع دادن از طریق دوستان - روش تلنگر زدن - برای کسی که شروع به مصرف نکرده نقش متخصص مهمتره - برای کسی که شروع کرده استفاده از گروه همسالان برای جلوگیری از مصرف مهم‌تره - استفاده از روش‌های چندحسی آموزش - استفاده از روش‌های تصویری - استفاده از عناوین اختصاصی‌تر از پیشگیر از اعتیاد (مثل: پیشگیری از مصرف حشیش، پیشگیری از مصرف گل و...) - استفاده از کارگاه - استفاده از بروشور - استفاده از روش‌های مشاهده استفاده متخصص از کیف مواد تا دانشجویان از شکل و رنگ و بوی مواد مختلف اطلاع داشته باشند - استفاده از روش‌های عینی - استفاده از آموزش‌های غیر حضوری - ایفای نقش - غرفه - کرسی‌های آزاد اندیشی
۶- نوع مواد مخدر مصرفی در بین دانشجویان گل - حشیش - سیگار - قلیان - مشروب - تریاک - ترامادول - ریتالین

جدول ۴-۳-۶. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۶

مصاحبه ۶ (متخصص حوزه اعتیاد)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: ترس - اضطراب - عدم توانایی در خودبینگری - عدم امنیت روانی - گوشه گیری - ندیده شدن احساسات - عدم افشاگری - پنهان کردن احساسات - عدم توانایی در مطرح کردن نیازها - تردید و دو دلی - علاقه‌مندی فردی به احساس کنترل کردن - نبود شادمانی در زندگی - نشناختن راه‌های شادی مسائل و مشکلات خانوادگی: یاد ندادن مهارت‌های هوش هیجانی در خانواده - شکاف بین افراد خانواده (والدین و دانشجویان) - عدم ارتباط پویا و صمیمی - وجود ادبیات ناسالم در خانواده - عدم ایفای نقش درست پدر در زندگی دختر - نبود مولفه‌های سلامت در خانواده مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: ارتباطات محدود و فاقد امنیت عاطفی - تحقیر و سرزنش - تبعیض در نگاه به دختر - رفتارهای پرخطر - پرخاشگرانه ضد اجتماعی - رفتارهای تائید خواهانه - به وجود آوردن احساس تعلق به محیط در فرد - طرد شدن توسط همسالان - احساس نابرابری - عدم درک رابطه دو سویه در اجتماع - خشونت کلامی و فیزیکی گذشته - عدم برآوردن ایجاد تعلق اجتماعی - مشارکت دادن دانشجو در سازمان اجتماعی مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): رابطه مرضی فرد با دانشگاه - ندادن تجربه شادمانی دانشگاه به دانشجو - عدم انگیزه پیشرفت
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر با جوان باید منطقی و واقع‌بینانه برخورد کرد (هم از مزایای مواد هم از معایب مواد اطاعات بدید)
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر بی‌پروایی و جسور بودن دخترها و انجام رفتارهای پرخطر - مصرف مواد باعث بهتر خوابیدن می‌شه - به آدم آرامش می‌ده - مشروب ضرری نداره برای بدن هم خوبه - باعث یادگیری بهتر می‌شود - در لاغری تأثیر دارد - اضطراب شب امتحان رو کم می‌کنه - آدم رو آرام می‌کنه
۴- مهارت‌های دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر نشان دادن هویت و ماهیت فرد به خودش - ایجاد فضای ارتباطی و ارتباطات امن - نشان دادن جایگاه فرد در خانواده و دانشگاه و جامعه به خودش - نشان دادن توانایی فرد در تغییر دادن خود - مهارت تغییر دهنده‌گی فرد در محیط - آموزش دهنده‌گی مهارت باید متخصص و موفق باشد - توجه به نظام ارزش‌های فرد - نجات دادن فرد از خودبینگانی - خودشناسی - برقراری ارتباط مثبت با فرد - استقامت در ایجاد ارتباط - خودشناسی و خودآگاهی
۵- روش‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر روش‌های عملگراییانه - شکل‌های ارائه باید عملیاتی و مشارکت با خود بچه‌ها باشد - گروهی از بچه‌ها باید آموزش داده شوند و به میان بچه‌های دیگر فرستاده شوند - محتوای آموزشی باید کم باشه - گروه‌های همیاری - هیجان برانگیز بودن آموزش - برنامه‌ریزی نباید خشک باشد - استفاده از مولفه‌هایی برای انگیزه‌مند کردن جوانان (ابزارهایی مثل تور، هنر، کنسرت، تئاتر درمانی) - اصلاح طرحواره‌ها بوسیله بازی - اجرای تئاتر و هنر در فضای دانشگاهی - گزینش سفیران سلامت - استفاده از شبکه‌های اجتماعی - استفاده از موسیقی - مشاهده و بازدید از کمپ‌ها - صحبت کردن در فضای امن با دانشجو
۶- نوع مواد مخدر مصرفی در بین دانشجویان مواد صنعتی و مواد محرک (گل و حشیش)

جدول ۴-۳-۷. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۷

مصاحبه ۷ (متخصص حوزه اعتیاد)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و ...) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: استرس - اضطراب - بیماری‌های سلامت روان مثل افسردگی و عدم مراجعه برای درمان - اختلال شخصیت وابسته - مشکلات بی‌خوابی - مسائل و مشکلات مربوط به تمرکز - لذت جویی مسائل و مشکلات خانوادگی: تعارضات خانوادگی - بی‌سرپرستی - درگیر بودن اعضای خانواده مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: ناامیدی اجتماعی - فشارهای اخلاقی، اجتماعی و سیاسی - تعلق اجتماعی پایین مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): کمبود امکانات رفاهی در دانشگاه - نبود امکانات و شرایط لازم برای مراکز مشاوره در دانشگاه‌ها - نبود محیط مناسب در دانشگاه برای دانشجویان - استرس زیاد بودن محیط دانشگاه و شرایط زندگی در دانشگاه - عدم وجود شرایط ورزشی و رفاهی مطلوب دانشجویان - دانشگاه تجربه خوشیاندی نیست برای برخی دانشجویان مثل باشگاه دانشجویی
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر آگاهی و اطلاعات در مورد موادی که ممکن است با آن مواجهه بشوند - اطلاعاتی در مورد آثار مواد مخدر مختلف
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر تصور اینکه مواد باعث تأثیرات مثبت در فرد می‌شود - ایجاد سرخشی می‌شود - باعث برطرف شدن استرس می‌شود - مواد باعث تنظیم خواب و بیداری می‌شود - باعث بالا رفتن روحیه می‌شود - باعث تمرکز برای درس خواندن می‌شود - باعث می‌شود در روابط بین فردی احساس بهتری داشته باشند - استرس ارتباط کمتر می‌شود - احساس اینکه ماده‌ای که مصرف می‌کنند اعتیادآور نیست یا الکل اعتیادآور نیست - مصرف مواد باعث پرستیژ اجتماعی می‌شود - هر از گاهی به خاطر فشار زندگی به حالی به خودمون بدیم
۴- مهارت‌های دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت‌های بین فردی - مهارت‌های آکادمیک یا درس خواندن - مواجهه با استرس - مهارت کارایی - تفکر مثبت
۶- روش‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر کارگاه آموزشی با روش‌های تعاملی و درگیر شدن افراد - کارت‌های تبلیغاتی - شبکه‌های مجازی - ایجاد مراکز هنری - داستان نویسی - کانون‌های هنری - ایجاد گروه‌های ورزشی - فعالیت‌های فوق برنامه - اردوهای دانشجویی که با مشارکت دانشجویان باشد - گروه‌های هم‌تا - گروه ارتقاء سلامت و روان - روش حل مساله - روش‌های نقدانه
۷- نوع مواد مخدر مصرفی در بین دانشجویان قرص‌های مختلف که باید با مجوز پزشک باشد - سیگار - الکل - گروه کانابیس و حشیش در درجه بعد تریاک و مشتقات آن

جدول ۴-۳-۸. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۸

مصاحبه ۸ (متخصص حوزه اعتیاد)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: سرخوردگی- بی‌هدفی - بی‌انگیزگی- استرس- اضطراب- افسردگی - اختلال شخصیت وابسته - نبود مهارت‌های فردی- ترس از صمیمیت- ارزیابی نادرست از خطرات- هیجان خواهی و ماجراجویی - عدم خودباوری- عدم خودکارآمدی - عدم اعتماد- عدم اعتماد به نفس- عوامل روان رنجوری- تاب‌آوری پایین مسائل و مشکلات خانوادگی: تعارضات خانوادگی- درگیر بودن بستگان و اعضای خانواده- نگرش مثبت والدین نسبت به مواد مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: عدم نشاط اجتماعی- بحران‌های هویتی- ناامیدی اجتماعی- فشارهای اخلاقی، اجتماعی و سیاسی- تجاوزات جنسی - اضطراب اجتماعی - گروه‌های همسالان- بی‌نظمی محیط اجتماعی مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): عدم ارتباط درست استاد با دانشجو- هم‌نشینی با دانشجویان مصرف‌کننده- عدم نظارت دانشگاه بر انواع مواد- عدم ارتباط تنگاتنگ خانواده با دانشگاه- ناهماهنگی در تصمیمات دانشگاهی - فقدان فضای شاد و نشاط در دانشگاه- محیط پراسترس دانشگاه
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر عدم شناخت درست از انواع مواد مخدر - عدم آگاهی از تأثیرات مخرب انواع مواد
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر من ظرفیتم بالاست معتاد نمی‌شوم- مصرف تفنی مواد ایرادی ندارد- مصرف برخی مواد اعتیاد ندارد- مصرف مواد باعث تمرکز می‌شود- مصرف مواد باعث بالا رفتن انرژی من می‌شود- با مصرف مواد بهتر درس می‌خوانم- با مصرف مواد احساس خوشی می‌کنم- در روابط جنسی تأثیر دارد
۴- مهارت‌های دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت‌های اجتماعی- مهارت‌های تصمیم‌گیری- مهارت برقراری ارتباط- برنامه‌ریزی و مدیریت مالی- هدف‌گذاری- خوااگاهی شغلی- مهارت قاطعیت- تعهد و علاقه فرد به خود و دیگران - سازگاری اجتماعی- تعهد اجتماعی- تحمل اجتماعی- مهارت خویشتن‌داری- صلاحیت ازدواج- مهارت مقابله با هیجان- های منفی- احساس تعهد به دانشگاه - مهارت ابراز وجود- مهارت خودکنترلی- مهارت خودآگاهی- مهارت خطرپذیری- مهارت حل مسئله- کنترل خشم- مهارت دوستیابی- ارتباط موثر- ظرفیت و صمیمیت- اعتماد- مهارت تابآوری
۶- روش‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر ترکیبی از مولتی مدیا و کارگاه آموزشی - کارگاه‌های آموزشی کوتاه- فیلم‌های آموزشی- استفاده از موسیقی- شبکه‌های مجازی- روش‌های متمرکز بر خانواده- استفاده از خود دانشجویان
۷- نوع مواد مخدر مصرفی در بین دانشجویان گل- الکل - حشیش - تریاک

جدول ۳-۹. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با مصاحبه شونده ۹

مصاحبه ۹ (متخصص حوزه اعتیاد)
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: تحمل فشارهای روانی - بزرگ جلوه دادن خود در نظر دیگران - عدم امیدواری در آینده - نداشتن اعتماد به نفس اضطراب - یأس و ناامیدی - افسردگی مسائل و مشکلات خانوادگی: دوری از خانواده - مشکلات خانوادگی - لذت جنسی مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: دوستان ناباب - دسترسی آسان به مواد مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): برآورده نشدن توقعات و انتظارات توسط دانشگاه - فشار امتحانات - عدم نظارت بر خوابگاه‌های بیرون از دانشگاه - بی انگیزه بودن به تحصیل - ناتوانی مسئولان دانشگاه در برنامه ریزی اوقات فراغت
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر نداشتن اطلاعات صحیح در مورد مواد - عدم آشنایی از تأثیرات نامطلوب مواد
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر یک بار مصرف مواد مشکلی ایجاد نمی‌کند - من هنوز به مواد وابسته نشده‌ام - ترک اعتیاد برای من راحت است - گل اعتیادآور نیست و باعث تمرکز در درس خواندن می‌شود - موقع ناراحتی و غمگین بودن مصرف مواد ایرادی ندارد - مصرف مواد باعث بالا رفتن اعتماد به نفس می‌شود - فقط شب‌های امتحان و برای بیدار ماندن مصرف می‌کنم - چون قبول شدیم از خودمون تقدیر کنیم - باعث بهتر شدن روابط می‌شود
۴- مهارت‌های دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر مهارت‌های زندگی حل مسأله - برقراری ارتباط با دیگران - کنترل و مقابله با استرس - تصمیم‌گیری - خودشناسی و خودآگاهی - تنظیم اهداف زندگی - روابط اجتماعی موثر - ابراز وجود یا قاطعیت - مقابله با هیجان‌های منفی و فشارهای روانی - مدیریت زمان
۶- روش‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر استفاده از کانون‌های دانشجویی - روش‌های گروهی
۷- نوع مواد مخدر مصرفی در بین دانشجویان گل - الکل - ریتالین - ترامادول - حشیش - تریاک

جدول ۴-۳-۱۰. یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه با دانشجویان

مباحثه با دانشجویان
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و ...) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: افسردگی دانشجویان در ماه‌های اولیه سال تحصیلی در فصل پاییز- اضطراب- استرس- عدم آمادگی برای استقلال و مستقل بودن- احساس تنهایی- بی‌برنامگی- احساس سردرگمی و کلافگی- احساس لذت از کشیدن سیگار و دیگر مواد- کنجکاوی- حس استقلال طلبی- ناامیدی- ترس از آینده- اعتماد به نفس پایین- تحمل‌پذیری پایین- عدم توانایی در ابراز وجود- ناتوانی در مقابله با مشکلات و پناه بردن به مواد- مسائل و مشکلات خانوادگی: دوری از خانواده- تربیت و محیط خانوادگی- طرد شده و رها شدن از طرف خانواده- عدم ارتباط صمیمی با اعضای خانواده- مشاجره و درگیری با والدین- برآورده نکردن انتظارات دانشجویان توسط خانواده‌ها- عدم حمایت مالی خانواده‌ها- استفاده از قرص ترامادول در مسائل جنسی مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: ناکامی در روابط اجتماعی- ناکامی در رابطه با جنس مخالف- مسائل اقتصادی، نگرانی‌های مربوط به آینده شغلی- بحران هویت- در دسترس بودن مواد- دوستان مصرف‌کننده مواد- مصرف سیگار برای کم‌نیاب کردن جلوی دوستان و هم‌اتاقی‌ها- دغدغه مالی- عدم توانایی در تأمین زندگی دانشجویی- آینده شغلی مبهم- ناامیدی شغلی مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): اوقات فراغت زیاد در دانشگاه- عدم ارتباط با هم‌اتاقی و هم‌کلاسی به دلیل داشتن عقاید مختلف- وضعیت نامناسب خوابگاه- فشار دوستان و هم‌اتاقی‌ها- عدم برنامه‌ریزی صحیح برای اوقات فراغت دانشجویان- برخورد نامناسب مسئولان خوابگاه- محیط بسته و دلگیر خوابگاه- ارتباط نامناسب کارمندان با دانشجویان- برنامه‌ریزی نامناسب برای امتحانات پایان ترم- عدم ارتباط با رشته تحصیلی- بی‌علاقگی به رشته تحصیلی- ندادن اتاق تک نفره به افراد دارای مشکل- تعداد زیاد افراد در اتاق‌ها با فرهنگ‌های مختلف- درگیری و کشمکش بین دانشجویان در خوابگاه- جور نبودن سلیقه دانشجویان در یک اتاق- نبود سرگرمی و تفریح مناسب با سلیقه دانشجویان- فشار امتحانات- عدم علاقه به درس خواندن- رفع خستگی امتحان
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر اطلاعات ناقص در مورد انواع مواد مخدر و تأثیرات آن- استفاده از اینترنت برای کسب اطلاعات در مورد مواد مخدر- عدم آشنایی از تأثیرات مشروبات الکلی
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر عدم شرکت در کلاس به خاطر دید بد دانشجویان- با یک بار کشیدن معتاد نمی‌شویم باید آدم خودش حواسش باشد- سیگار کشیدن باعث می‌شود تمرکز برای درس خواندن بیشتر شود- وقتی می‌کشیم گرفتاری‌ها و مشکلاتمان را فراموش می‌کنیم- مصرف مواد احساس خوبی به آدم می‌دهد- برخی مواقع که دور هم هستیم مشروب می‌خوریم و سیگار می‌کشیم همیشگی نیست- باعث بیدار ماندن می‌شود- باعث می‌شود خوب بخوابیم- وقتی گل می‌کشم به عالم دیگه می‌رم اصلا اعتیاد ندارد
۴- مهارت‌های دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر عزت نفس- توانایی نه گفتن- تخلیه درست هیجانات- آینده نگری- تحلیل درست مسائل- انتخاب درست دوست- توانایی برقراری ارتباط موثر- احساس استقلال و موثر بودن- توانایی کارآفرینی- برنامه‌ریزی تحصیلی- مدیریت زمان- مهارت مقابله با افسردگی- مهارت مقابله با استرس- مهارت مقابله با احساس تنهایی
۶- روش‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر برنامه‌های متنوع برای پر کردن اوقات فراغت- برگزاری کارگاه- آگاه‌سازی در فضای مجازی- پخش فیلم و نشریات مرتبط- بهبود نظام مشاوره در خوابگاه- ساختن نرم‌افزاری در مورد مواد مخدر- تهیه بروشور- استفاده از مجلات دانشگاه- استفاده از برنامه‌های شاد- استفاده از تئاتر و موسیقی- برگزاری نمایشگاه
۷- نوع مواد مخدر مصرفی در بین دانشجویان قلیان- گل (بوژه در بین دانشجویان هنر)- ماری جوانا- حبشش- ترامادول- ریتالین- سیگار- تریاک- مشروبات الکلی- شیره- اکستازی

جمع‌بندی مصاحبه‌های انجام شده
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: تنش و استرس - اضطراب - استقلال طلبی - ضعف در نحوه مقابله با استرس‌ها - عدم مواجهه درست با هیجانات و احساسات - جسارت و نوجویی دانشجویان - خطر کردن - برداشت‌های افراد از خودشان - اعتماد به نفس پایین - ناکامی و سرخوردگی در رسیدن به آرزوها و اهداف بلندمدت - رفتارهای وسواسی - پرخاشگری - انزواطلبی - شکست‌های عاطفی - افسردگی - اعتماد به نفس پایین - سرگردانی - ناامیدی - سرخوردگی - عدم توانایی لازم برای مدیریت همه جانبه مسائل فردی - شکست عشقی - خودکشی - گوشه‌گیری و منزوی بودن - عدم توانایی و قدرت در نه گفتن - کنجکاوی - هیجان طلبی و ماجراجویی - ریسک‌پذیری - استدلال هیجانی - تغییرات خلقی و جسمی - اختلالات سلوک مثل بیش‌فعالی - اهمال‌کاری - توقعات - نداشتن تمرکز - خودپسندی - کم‌توانی - کم‌حوصلگی - اعتماد به نفس کاذب - حسادت‌های فردی - داشتن حس استقلال - عملگرا و نتیجه‌گرا بودن - اهل چالش بودن - اعتماد به نفس کاذب به دلیل گذشتن از سد کنکور - امر و نهی پذیر نبودن - حساس و شکننده بودن - ناامیدی - خودکنترلی پایین - باور نداشتن به خودشن - خودپنداره منفی - عزت نفس پایین - فقدان مهارت‌های لازم برای زندگی مستقل - ناتوانی در تصمیم‌گیری - ترس - عدم توانایی در خودبیانگری - عدم امنیت روانی - ندیده شدن احساسات - عدم افشاگری - پنهان کردن احساسات - عدم توانایی در مطرح کردن نیازها - تردید و دو دلی - علاقه‌مندی فردی به احساس کنترل کردن - نبود شادمانی در زندگی - نشناختن راه‌های شادی - اختلال شخصیت وابسته - مشکلات بی‌خوابی - مسائل و مشکلات مربوط به تمرکز - بی‌هدفی - بی‌انگیزگی - نبود مهارت‌های فردی - ترس از صمیمیت - ارزیابی نادرست از خطرات - هیجان‌خواهی و ماجراجویی - عدم خودباوری - عدم خودکارآمدی - عدم اعتماد - عدم اعتماد به نفس - عوامل روان رنجوری - تاب‌آوری پایین - تحمل فشارهای روانی - بزرگ جلوه دادن خود در نظر دیگران - عدم امیدواری در آینده - عدم آمادگی برای استقلال و مستقل بودن - احساس تنهایی - بی‌برنامگی - احساس سردرگمی و کلافگی - احساس لذت از کشیدن سیگار و دیگر مواد - کنجکاوی - حس استقلال طلبی - ناامیدی - ترس از آینده - تحمل‌پذیری پایین - عدم توانایی در ابراز وجود - ناتوانی در مقابله با مشکلات - رفع خستگی - اختلالات روانی مسائل و مشکلات خانوادگی: دوری از خانواده - مشکلات با خانواده - عدم ارتباط درست با خانواده - عدم مراجعه به خانه به دلیل مشکل مالی - گسست عاطفی با خانواده به دلیل دوری از خانواده - عدم مراجعه به خانه به دلیل استقلال طلبی - روابط معیوب بین اعضای خانواده - وجود تنش در خانواده - عدم درک متقابل بین اعضای خانواده - عدم ثبات در محیط خانواده - جدا شدن والدین از هم - درگیری و بحث زیاد بین والدین - دخالت ندادن دانشجویان در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی - فقدان یا کم شدن رفتارهای حمایتی والدین - درگیر مواد بودن یکی از والدین یا هر دو - والدین دچار اختلالات روانی مثل افسردگی یا بیماری جسمی جدی - مصرف‌کننده بودن اقوام و نزدیکان دانشجویان - تقلید از نزدیکان و آشنیان - خشونت و درگیری خانوادگی - وابستگی به خانواده - تربیت ناصحیح خانوادگی - تربیت تک بعدی خانواده - تأکید خانواده صرفاً بر بعد تحصیلی - عدم اطلاع خانواده‌ها از مسائل دانشجویان خود - ترس از خانواده و مطرح نکردن مشکلات دانشگاهی - عدم حمایت خانوادگی برخی دانشجویان در مسائل خودکشی - ناسالم بودن خانواده - نگرش منفی دانشجویان نسبت به ازدواج و تشکیل خانواده - انتظارات زیاد خانواده‌ها از دانشگاه در سالم نگه داشتن دانشجویان - داشتن اختلاف‌های زیاد خانوادگی (یا سابقه طلاق در خانواده) - تعارض با اعضای خانواده - سبک‌های فرزندپروری سهل‌گیرانه - عدم دلبستگی به خانواده - نداشتن صمیمیت با خانواده - انتظارات بی‌حد از والدین - تعارض با برادران و خواهران - مقصر شناختن بی‌حد خانواده - تربیت در دستمال کاغذی - دوری از خانواده - احساس کنترل شدن زیاد توسط خانواده - بی‌تفاوت بودن خانواده - خانواده‌های گسسته یا همبسته - انتظارات زیاد خانواده - تغییرات خانواده (ازدواج، فوت) - متفاوت بودن محدودیت‌های خانواده بر فرزندان (ارایش کردن، اعتقاد به دیدگاه سیاسی خاص و...) - با فضای باز دانشگاه - یاد ندادن مهارت‌های هوش هیجانی در خانواده - شکاف بین افراد خانواده (والدین و دانشجویان) - عدم ارتباط پویا و صمیمی - وجود ادبیات ناسالم در خانواده - عدم ایفای نقش درست پدر در زندگی دختر - نبود مولفه‌های سلامت در خانواده - تعارضات خانوادگی - نگرش مثبت والدین نسبت به مواد - مشکلات خانوادگی - تربیت و محیط خانوادگی - طرد شده و رها شدن از طرف خانواده - عدم ارتباط صمیمی با اعضای خانواده - برآورده نشدن انتظارات دانشجویان توسط خانواده‌ها - عدم حمایت مالی خانواده‌ها مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی: مشکلات مالی - عدم همسان شدن با افراد جدید - شکسته شدن قبح سیگار کشیدن - تفریحی سیگار کشیدن - تعارف دوستان سیگاری - همسان شدن با گروه همسالان - قومیت‌ها و روابط بین آن‌ها - عدم ارتباط مناسب با دیگران - بحران هویت - ارائه تصویری از خود برای تأیید شدن - عدم مهارت ارتباط برقراری ارتباط با همسالان - اضطراب اجتماعی (کمرویی و خجالتی بودن) - سابقه نزاع و درگیری و خشونت فیزیکی و کلامی - عدم درک متقابل والدین با دانشجو - روابط جنسی زودهنگام - تثبیت جایگاه افراد در بین همسالان - احساس یکی شدن با دوستان و همسالان - فشار اطرافیان و همسالان برای مصرف بویژه سیگار و مشروب - اولین تجربه مصرف مواد در خانه‌های مجردی - کار و درآمد و ثروت - عدم دسترسی به خدمات بهداشتی و روانی - میزان افراد معتاد در سطح جامعه - دسترسی آسان به مواد مخدر - پایین بودن قیمت مواد مخدر - قرار گرفتن در محیط و محله‌های پرخطر - تردد در محلات پرخطر - پیشنهاد فروش مواد در محله‌های پرخطر - عدم احساس تعلق اجتماعی و احساس دلبستگی - عدم مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های اجتماعی - عدم توجه به نیازهای اجتماعی - سرخوردگی اجتماعی - عدم یا کاهش حمایت‌های اجتماعی - عدم آینده‌شنی مطمئن - عدم حمایت فکری و

مالی - عدالت اجتماعی پایین - حس تبعیض و اختلاف - رابطه با جنس مخالف و مشکلات جنسی - مسائل بین فردی - عدم استقلال معاش و زندگی - غربت - عدم ارتباط با جنس مخالف - رابطه دختر و پسر - ازدواج سفید و هم‌خانگی - تعارض بین فردی - دسترسی به مواد - محل زندگی، شهر و روستای محل زندگی - منطقه جغرافیای زندگی دانشجویان - ابراز وجود در بین دوستان - عاطفی برخورد کردن دوستان و همسالان - نشان دادن زندگی های مجلل توسط صدا و سیما - بی عدالتی - رانت - عرضه مواد مخدر توسط قاچاقچیان در مدل های شیک و فشنگ - داشتن دوستانی که مواد مصرف میکنند - داشتن ارتباطات اجتماعی خیلی محدود - اختلال فرهنگی - مشکلات فرهنگی - داشتن تضاد با اجتماع - تقابل خود با دوستانشان - احساس تبعیض - - ناکارآمدی - ناسازگاری با سبک های زندگی جدید - روابط بین فردی ضعیف - روابط اجتماعی ضعیف - تعارضات قوم و قبیله ای - تعارض بین زندگی سنتی قبلی و زندگی مدرن جدید - الگوگیری های ناسازگار و ناکارآمد - تضادهای فرهنگی و تفاوت های اقتصادی اجتماعی - ارتباطات محدود و فاقد امنیت عاطفی - تحقیر و سرزنش - تبعیض در نگاه به دختر - رفتارهای پرخطرانه ضد اجتماعی - رفتارهای تأیید خواهانه - به وجود آوردن احساس تعلق به محیط در فرد - احساس نابرابری - عدم درک رابطه دو سوئه در اجتماع - عدم برآوردن ایجاد تعلق اجتماعی - مشارکت دادن دانشجو در سازمان اجتماعی - ناامیدی اجتماعی - فشارهای اخلاقی، اجتماعی و سیاسی - عدم نشاط اجتماعی - بحران های هویتی - فشارهای اخلاقی، اجتماعی و سیاسی - تجاوزات جنسی - گروه های همسالان - بی نظمی محیط اجتماعی - دوستان ناباب - دسترسی آسان به مواد - ناکامی در روابط اجتماعی - ناکامی در رابطه با جنس مخالف - دوستان مصرف کننده مواد - مصرف سیگار برای کم نیاوردن جلوی دوستان و هم اتاقی ها - عدم توانایی در تأمین زندگی دانشجویی - ناامیدی شغلی

مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): عدم تطبیق با محیط آموزشی جدید در بدو ورود - آشنایی با دوستان جدید - داشتن هم اتاقی سیگاری - خانه های مجردي و تیمی دانشجویان - استقلال خوابگاه های خودگردان - متداول بودن قلیان و سیگار در خوابگاه ها - استرس امتحان - مصرف مواد برای بیدار ماندن در شب های امتحان - درگیر بودن بیشتر رشته های فنی به اعتیاد نسبت به علوم انسانی - نوع رشته تحصیلی - مصرف سیگار و قلیان و مشروب درون خوابگاه - افت تحصیلی - آزاد بودن مصرف سیگار در دانشگاه بین دانشجویان و اساتید - عدم احساس رضایت از رشته تحصیلی - عدم توجه دانشگاه ها به نیازهای فردی و روانی - بالا بودن حجم دروس - عدم احساس تعلق به دانشگاه - عدم تعامل درست کارکنان با دانشجو - عدم برخورد درست اساتید با دانشجو - نحوه تدریس اساتید - عدم سازگاری با مسائل محیطی دانشگاه - تعارض دانشجویان با هم اتاقی ها - مسائل و مشکلات فرهنگی و بین فرهنگی - نشست های دانشجویان در خوابگاه ها - دور هم بودن های دانشجویان - هم اتاقی ها و دوستان ناباب - فشار هم اتاقی های برای سیگار کشیدن و مشروب خوردن - مسائل تحصیلی مثل بی انگیزگی به تحصیل - ناامیدی تحصیلی - به رغبتی به درس و پژوهش - پذیرش بی رویه دانشجو - عدم آشنایی با شئون و استانداردهای دانشجویی - افت تحصیلی - مشروطی - خودکارآمدی پایین تحصیلی - اعتماد به نفس پایین تحصیلی - ناتوانی در برآوردن انتظارات دانشگاه و اساتید - شرایط نامناسب شغلی - عدم کسب نگرش و دیدگاه کارآفرینی - خلافت پایین در کارایی - تنش و برخورد با کارمندان و اساتید دانشگاه - تقلب - مشکلات انضباطی - انتظارات بی مورد دانشجویان از قوانین خوابگاهی دانشگاه - شکست تحصیلی - عدم هماهنگی بین دستگاهی - بی انگیزگی و سرخوردگی نسبت به رشته قبولی - تعارض در تصمیم گیری سر ادامه دادن یا ندادن رشته تحصیلی - گیر دادن حراست - تنش بین دانشجویان و مسئولین دانشگاه - برخورد تحقیر آمیز و تبعیض آمیز اساتید با دانشجو - تنش حاصل از حضور در انجمن های مختلفی مثل بسیج و انجمن اسلامی و از بین رفتن روابط - رابطه مرضی فرد با دانشگاه - ندادن تجربه شادمانی دانشگاه به دانشجو - کمبود امکانات رفاهی در دانشگاه - نبود امکانات و شرایط لازم برای مراکز مشاوره در دانشگاه ها - نبود محیط مناسب در دانشگاه برای دانشجویان - استرس زا بودن محیط دانشگاه و شرایط زندگی در دانشگاه - عدم وجود شرایط ورزشی و رفاهی مطلوب دانشجویان - دانشگاه تجربه خوشیاندی نیست برای برخی دانشجویان مثل باشگاه دانشجویی - عدم ارتباط درست استاد با دانشجو - عدم نظارت دانشگاه بر انواع مواد - عدم ارتباط تنگاتنگ خانواده با دانشگاه - ناهماهنگی در تصمیمات دانشگاهی - فقدان فضای شاد و نشاط در دانشگاه - محیط پراسترس دانشگاه - برآورده نشدن توقعات و انتظارات توسط دانشگاه - فشار امتحانات - بی انگیزه بودن به تحصیل - ناتوانی مسئولان دانشگاه در برنامه ریزی اوقات فراغت - عدم ارتباط با هم اتاقی و همکلاسی به دلیل داشتن عقاید مختلف - وضعیت نامناسب خوابگاه - فشار دوستان و هم اتاقی ها - برخورد نامناسب مسئولان خوابگاه - محیط بسته و دلگیر خوابگاه - ارتباط نامناسب کارمندان با دانشجویان - برنامه ریزی نامناسب برای امتحانات پایان ترم - ندادن اتاق تک نفره به افراد دارای مشکل - تعداد زیاد افراد در اتاق ها با فرهنگ های مختلف - درگیری و کشمکش بین دانشجویان در خوابگاه - جور نبودن سلاخی دانشجویان در یک اتاق - نبود سرگرمی و تفریح مناسب با سلاخی دانشجویان

۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر

اطلاعات مربوط به انواع مواد - اطلاعات مربوط به انواع محرک ها - اطلاعات مربوط به پیامدهای مواد مخدر و روانگردان ها - آشنایی با تأثیر مواد و روانگردان ها بر بدن و مغز - آشنایی با تأثیر مواد بر روابط اجتماعی افراد - آشنایی با تأثیر مواد بر روابط خانوادگی افراد - اطلاعات غلط در مورد مصرف حشیش، گل، سیگاری (علف) یا ماری جوانا - دانش ناقص و تحریف شده درباره مصرف قرص ها و داروهای اعصاب و روان مثل مثل قرص ترامادول یا قرص ریتالین یا دیازپام - پایین بودن دانش اختصاصی دانشجویان از مواد مخدر - عدم آگاهی از مکانیسم های تأثیر مواد - اطلاعات ناقص و دانش و آشنایی ضمنی از طریق دوستان و جامعه - نداشتن آگاهی در مورد مواد - شناخت مواد مخدر از طریق شواهد - ارائه اطلاعات علمی و با دلایل منطقی در مورد مواد - توضیح علمی صادقانه و مبتکرانه انواع مواد - ترسیم خط قرمز اعتیاد - عدم شناخت انواع مواد و اشکال مختلف مواد - عدم آگاهی از پیامدهای جسمی و روانی و اجتماعی مواد - انتظارات اشتباه از پیامدهای مصرف مواد - دادن اطلاعات علمی در مورد همه ابعاد اقتصادی، پزشکی، اجتماعی مواد مخدر - دانش درباره اینکه سیگار دروازه ورود به اعتیاد - آگاهی از فشار همسالان - برخورد منطقی و واقع بینانه با دانشجو (دادن اطلاعات درباره مزایا و معایب مواد) - آگاهی و اطلاعات در مورد موادی که ممکن است با آن مواجهه بشوند - عدم شناخت درست از مواد مخدر - عدم آگاهی از تأثیرات مخرب مواد

۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر

مصرف مواد باعث رفع دردهای جسمی و خستگی می‌شود- باعث کسب آرامش روانی و فراموشی مشکلات و گرفتاری‌ها می‌شود- باعث شب بیداری می‌شود- باعث تمرکز می‌شود- باعث لاغری می‌شود- مصرف مواد عملکرد اجتماعی و عقلانی را تقویت می‌کند. مصرف مواد باعث لذت بیشتر می‌شود- مصرف مواد حافظه را تقویت می‌کند- مصرف تریاک باعث حفظ جوانی و سلامت می‌شود- مانع اختلالات قلبی و سکنه قلبی می‌شود- ناتوانی جنسی آقایان را درمان می‌کند- حشیش باعث خلاقیت می‌شود باعث تجربه عرفانی می‌شود- کم‌نیارودن و نشان دادن خودشان به دیگران- باید هر چیز را در زندگی یک بار تجربه کرد- دوستی و معاشرت با افراد معتاد و شرکت در مجالس مصرف مواد اشکالی ندارد- افراد با اراده (و یا با هوش و تحصیل کرده) معتاد نمی‌شوند- افزایش محبوبیت با مصرف سیگار- مفید بودن تریاک برای بیماران دیابتی- برخی از پزشکان معتقدند که مصرف مشروبات الکلی مفید است- خطر مشروبات الکلی کمتر از سایر مواد است- مصرف مواد اگر به اعتیاد منجر شود اشکال ندارد- فرد معتاد هروقت بخواهد می‌تواند اعتیاد خود را ترک کند- تعارف دوستان به مصرف موجب معتاد شدن نمی‌شود - اگر اطلاعات کافی داشته باشی و مواد رو خوب بشناسی، معتاد نمی‌شوی- اگر تغذیه خوب داشته باشی می‌توانی مواد مصرف کنی ولی معتاد نشوی- اگر کم مصرف کنی معتاد نمی‌شوی- موادی که از گیاهان به دست می‌آیند به علت طبیعی بودن، مضر هستند- مواد تسکین دهنده خوبی هستند و درد، غصه و مشکلات را از انسان دور می‌کنند- مصرف مواد آدم را بی‌خیال و راحت می‌کند- برخی از پزشکان معتقدند که مصرف مشروبات الکلی مفید است- نگرش حرفه‌ای به مفید بودن مصرف برخی مواد مخدر در رشته‌های پزشکی- مصرف تفننی مواد اعتیادآور نیست- نگرش والدین، فرد و نگرش فرد و دوستان - اعتقاد به دسترسی آسان تر مواد در شهر نسبت به محیط دانشگاه- نگرش منفی به دانشگاه- عدم حرام اعلام کردن مواد افیونی- تقویت کردن باورهای همچون زندگی بدون مشکل وجود ندارد- بررسی باورها و حقایق مربوط به الکل - تدوین بازخورد شخصی در مورد افسانه‌ها و باورهای اشتباه در مورد اثرات مثبت الکل - مصرف مواد در درس خواندن تأثیر می‌گذارد- مواد مخدر باعث احساس و نشاط و شادی می‌شود- من آدم تحصیل کرده‌ای هستم- ماده شیشه وزن را پایین می‌آورد- من دانشجو هستم چون اندیشه دارم فرق می‌کند- مصرف سیگار آرام بخش است- اگر جنس خوب و خالص پیدا کنی اثر بد نخواهد گذاشت- نگرش مثبت خود دانشجو، خانواده و فامیل وی به مواد- ما کجا افراد معتاد کجا - بذار الان عشق و حال کنیم بعدا ترک می‌کنیم- من معتاد نمیشم- تریاک فشار خون و قند خون رو درمان میکنه - ورزش نمیداره کسی معتاد بشه- من دوست مصرف کننده دارم ولی خودم اینکاره نمیشم- مواد از به آدم خلاف بهم تعارف میشه- مواد میتونه گاهی جایگاه درمانی داشته باشه- مصرف کننده‌ها اکثرا آدمای بیکاری هستن- معتادان معمولاً آدمای فقیری هستن- حشیش، علف و گل اعتیادآور نیستن- در برخی فرهنگ‌ها و مناطق مرطوب، مصرف مواد لازمه- شیشه توان و انرژی انسان رو زیاد میکنه- همه مصرف میکنند و این به کار طبیعیه- آدم برای بیخیالی میتونه مواد مصرف کنه- مصرف مواد باعث افزایش اعتماد به نفس می‌شود - من مصرف میکنم چون تو زندگیم خیلی سختی کشیدم- فقط وقتی دوستانم جمعند و اصرار میکنند مصرف میکنم- برای کنترل خشم، مواد یا کمی مشروب خوبه- فقط برای شب امتحان، مواد یا دارو اشکال نداره- باعث برطرف شدن استرس می‌شود - مصرف مواد باعث پرستیژ اجتماعی می‌شود- موقع ناراحتی و غمگین بودن مصرف مواد ایرادی ندارد- مشروبات الکلی اعتیادآور نیست

۴- مهارت‌های دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر

مهارت حل مسأله- مهارت تعامل پذیری - مهارت ایجاد ارتباط مثبت- مهارت دوستیابی- مهارت کارآفرینی- مهارت‌های همسرایی- آموزش‌های جنسی- مهارت خودشناسی و خودآگاهی- عدم توانایی و مهارت در نه گفتن- مدیریت شکست عشقی- مدیریت رابطه با جنس مخالف- مهارت مقابله با خشم- مهارت مقابله با افسردگی- برنامه ریزی تحصیلی- ارتقاء عزت نفس- مهارت برقراری ارتباط موثر- مهارت‌های فرزندپروری برای دانشجویان متأهل- سبک زندگی سالم- تفکر نقادانه- بالا بردن سواد رسانه‌ای- توسعه فرهنگ سالم زیستن- ایجاد سبک درست تحقیق و پرسشگری- یادگیری سبک درست کار کردن- دنبال کردن ورزش- داشتن سرگرمی سالم- تاب‌آوری- مهارت ابراز وجود- طرحواره‌هایی در مورد آزادی- طرحواره‌هایی در مورد جوانی- جهت‌گیری‌های تسلط به جای جهت‌گیری‌های عملکرد- هدف‌گزینی برای زندگی- هم‌حسی و همدلی و مسئولیت‌پذیری- ایجاد احساس تکلیف در همه دانشجویان نسبت به مشکلات- نشان دادن هویت و ماهیت فرد به خودش- ایجاد فضای ارتباطی و ارتباطات امن- نشان دادن جایگاه فرد در خانواده و دانشگاه و جامعه به خودش- نشان دادن توانایی فرد در تغییر دادن خود- مهارت تغییر دهنده فرد در محیط- توجه به نظام ارزش‌های فرد- نجات دادن فرد از خودیگانگی- استقامت در ایجاد ارتباط - مهارت‌های بین فردی- مهارت‌های آکادمیک یا درس خواندن- مدیریت استرس- مهارت کارایی- مهارت‌های اجتماعی- مهارت تصمیم‌گیری- مهارت برقراری ارتباط- برنامه ریزی و مدیریت مالی- هدف‌گذاری- خودآگاهی شغلی- مهارت قاطعیت- تعهد و علاقه فرد به خود و دیگران - سازگاری اجتماعی- تعهد اجتماعی- تحمل اجتماعی- مهارت خویشتن‌داری- مهارت مقابله با هیجان‌های منفی- احساس تعهد به دانشگاه - مهارت خودکنترلی- مهارت خطرپذیری- کنترل خشم- ظرفیت و صمیمیت- اعتماد- مهارت تاب‌آوری- برقراری ارتباط با دیگران - مقابله با هیجان‌ها- خودشناسی و خودآگاهی- تنظیم اهداف زندگی- روابط اجتماعی موثر- ابراز وجود یا قاطعیت- مقابله با هیجان‌های منفی و فشارهای روانی- مقابله موثر با استرس- عزت نفس- تخلیه درست هیجانات- آینده‌نگری - تحلیل درست مسائل- احساس استقلال و موثر بودن- مدیریت زمان- مهارت مقابله با افسردگی- مهارت مقابله با احساس تنهایی

۶- روش‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر

دانشگاه پاک- جنبه تفریحی داشتن آموزش- لذت بخش و شادی آفرین نمودن آموزش- استفاده از خود دانشجویان- استفاده از هنر و هنرمندان در آموزش- استفاده از تشکلهای دانشجویی- استفاده از موسیقی و گروه رقص محلی- استفاده از روش‌های غیرمستقیم- مطرح نمودن اعتیاد در قالب بررسی مسائل و آسیب‌های اجتماعی- استفاده از کرسی‌های آزاداندیشی- استفاده از اساتید اندیشمند و مورد تأیید دانشجویان- به عنوان واحد درسی- روش سخنرانی- روش دیداری- بروشور- روش‌های مجازی- کانال‌های اجتماعی- توجه به روانشناسی تبلیغات- توجه به بازاریابی اجتماعی- گروه‌های همیار- استفاده از هنر

مثل شعر، نقاشی، تئاتر، فیلم و موسیقی- مسابقات خطاطی و نقاشی- مسابقات ورزشی- تئاترهای ناگهانی- ایجاد غرفه- ایجاد نمایشگاه آشنایی با مواد مخدر- ارائه پوستر- تولید اپلیکیشن- دیرین دیرین- استفاده از پیام های کوتاه و گویا- استفاده از شبکه های مجازی مثل تلگرام، اینستاگرام و...- آموزش های کپسولی- مشاهده محیط- فیلم های آموزشی- استفاده از همیاران و همتایان- کانون همیاران- استفاده از اساتید، کارمندان و مسئولان خوابگاهها- استفاده از برنامه های طنز- بازی های جذاب و پیام های خیلی دور- تهیه فیلم های جذاب بازی- استفاده از هنرمندان- تیزرهای تبلیغاتی- المپیادهای ورزشی- استفاده از ورزشکاران- استفاده از چهره های محبوب دانشگاهی- آموزش مشارکتی- تشکیل گروه های کوچک- آموزش به روش های یادگیری معنادار- استفاده از دانشجویانی که شخصیت کاریزما دارن یا کسانی که نمره های گروه سنجی بالایی میارن- تربیت متخصص برای تدریس- تشکیل انجمن سلامت و فعالیت این گروه ها در زمینه مورد نظر- پذیرش دانشجویان برای تغییر نگرش- استفاده از روش های همدلانه- تهیه فیلم های آموزشی- استفاده از اساتید مقیم- استفاده از سلسله جلسات کارگاهی- روش بازی- ایفای نقش- گروه همتا- اعضای کمیته هنری- استفاده از الگوهای مناسب بدون برچسب خاص- اطلاع دادن از طریق دوستان- برای کسی که شروع به مصرف نکرده نقش متخصص مهمتره- برای کسی که شروع کرده استفاده از گروه همسالان برای جلوگیری از مصرف مهمتره- استفاده از روش های چندحسی آموزش- استفاده از روش های تصویری- استفاده از عناوین اختصاصی تر از پیشگیر از اعتیاد (مثل: پیشگیری از مصرف حشیش، پیشگیری از مصرف گل و...)- استفاده از بروشور- استفاده از روش های مشاهده استفاده متخصص از کیف مواد تا دانشجویان از شکل و رنگ و بوی مواد مختلف اطلاع داشته باشند- استفاده از روش های عینی -- گروهی از بچه ها باید آموزش داده شوند و به میان بچه های دیگر فرستاده شوند- استفاده از مولفه هایی برای انگیزه مند کردن جوانان (ابزارهایی مثل تور، هنر، کنسرت، تئاتر درمانی)- اجرای تئاتر و هنر در فضای دانشگاهی- گزینش سفیران سلامت- استفاده از شبکه های اجتماعی- استفاده از موسیقی- مشاهده و بازدید از کمپ ها- صحبت کردن در فضای امن با دانشجو- کارگاه آموزشی با روش های تعاملی و درگیر شدن افراد- ایجاد مراکز هنری- کانون های هنری- ایجاد گروه های ورزشی- اردوهای دانشجویی که با مشارکت دانشجویان باشد- گروه های همتا - گروه ارتقاء سلامت و روان- ترکیبی از مولتی مدیا و کارگاه آموزشی- فیلم های آموزشی- استفاده از خود دانشجویان- استفاده از کانون های دانشجویی- روش های گروهی- برنامه های متنوع برای پر کردن اوقات فراغت- پخش فیلم و نشریات مرتبط- بهبود نظام مشاوره در خوابگاه- ساختن نرم افزاری در مورد مواد مخدر- تهیه بروشور- استفاده از مجلات دانشگاه- تیزرهای تبلیغاتی- استفاده از برنامه های شاد- استفاده از تئاتر و موسیقی- برگزاری نمایشگاه- روش های حل مساله- روش های تفکر انتقادی

۷- نوع مواد مخدر مصرفی در بین دانشجویان

سیگار- قلیان- گل- حشیش- مشروب- تریاک- ترامادول- ریتالین- فنیکس دین- کتامین- قرص های مختلف - گروه کانابیس و حشیش - الکل- ریتالین- ماری جوانا - شیره- شیشه- اکستازی

یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کمی بخش مصاحبه‌های انجام شده

همان‌طور که در ابتدای فصل چهارم اشاره شد یکی از منابع مورد بررسی در بخش کیفی جهت شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران مصاحبه با متخصصان و دانشجویان بود.

در این قسمت از تحلیل یافته‌های کیفی با توجه به نتایجی که در زمینه مقوله‌های کلی و فرعی پیشگیری از مصرف مواد در سطوح دانش، نگرش، مهارت و روش‌های آموزشی در بخش مصاحبه‌های انجام شده، تحلیل کمی شده‌اند تا امکان مقایسه و تعیین اهمیت هر کدام از مقوله‌های فرعی به تفکیک مصاحبه‌ها به‌طور جداگانه و در همه مصاحبه‌ها فراهم شود. فراوانی مقوله‌های فرعی مرتبط با هر یک از مقوله‌های اصلی در قالب جداول مجزا با توجه به مقوله‌های اصلی به تفکیک مصاحبه‌های مورد بررسی در بخش قبلی پژوهش (تحلیل مصاحبه‌های انجام شده) ارائه شده است.

در هر جدول مقوله‌های فرعی مربوط به هر مقوله اصلی در اسناد ۲۰ گانه خارجی بررسی شده است که وضعیت هر یک از مقوله‌های فرعی به تفکیک مقوله‌های اصلی در کلیه مصاحبه‌ها قابل مشاهده است. با مشاهده میزان فراوانی هر یک از مقوله‌های فرعی، میزان اهمیت آن‌ها در بخش مصاحبه‌های انجام شده مشخص شده است. همچنین فراوانی مقوله‌های فرعی در خصوص میزان اهمیت هر کدام از آن‌ها بر اساس مقوله کلی در هر کدام از مصاحبه‌های تحلیل شده نیز به تفکیک ارائه شده است. مشاهده فراوانی مقوله‌های فرعی در هر یک از مصاحبه‌ها گویای اهمیت مقوله‌های فرعی مرتبط با پیشگیری از مصرف مواد در مصاحبه مورد نظر می‌باشد.

جدول ۳-۴. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل فردی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده

مقوله‌های کلی / فرعی	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	فراوانی در مصاحبه‌ها
افسردگی	×	×	×	×	×		×	×	×	×	۹
استرس، اضطراب و بی‌قراری	×	×	×	×	×	×	×	×		×	۸
نوامیدی و احساس پوچی		×	×	×				×	×	×	۶
ناپایداری عاطفی و احساسی		×	×	×	×	×					۵
اعتماد به نفس پایین، خجالت و کمرویی			×	×	×			×		×	۵
پایین بودن توانایی ابراز وجود		×	×		×	×				×	۵
هیجان‌طلبی، ریسک‌پذیری و تکانشگری	×	×	×	×				×			۵
فشارهای فردی روانی						×		×	×	×	۴
لذت جویی	×				×		×			×	۴
کنجکاوی و ماجراجویی		×	×							×	۳
استقلال‌طلبی				×	×					×	۳
شکست‌های عاطفی		×	×		×						۳
خشم، خشونت و پرخاشگری		×		×							۲
عقده حقارت و خودکم‌بینی								×	×		۲
احساس تنهایی و دل‌تنگی		×								×	۲
اختلالات ارثی یا بیولوژیک	×						×				۲
خودکشی			×								۱
خود بیمارنگری											-
فراوانی به تفکیک مصاحبه‌ها	۵	۱۰	۱۰	۸	۶	۵	۴	۷	۴	۱۰	

مسائل و مشکلات فردی

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای مصاحبه‌های انجام شده در جدول ۳-۴، بیانگر آن است از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، افسردگی و استرس، اضطراب و بی‌قراری به‌عنوان مهم‌ترین مسأله و مشکل فردی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات فردی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که خودکشی و خودبیمارنگری دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات فردی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۳-۳-۱۳. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل اجتماعی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده

مقوله‌های کلی / فرعی	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	فراوانی در مصاحبه‌ها
بیکاری و مشکلات مالی	×	×	×	×	×					×	۶
برقراری ارتباط با دوستان مصرف کننده	×		×	×					×	×	۵
بزرگ جلوه دادن خود در نظر دیگران	×		×		×				×	×	۵
تعلق و هویت یابی		×			×	×	×	×		×	۵
فشارهای میان فردی، نفوذ جمع و همنوایی	×		×	×	×						۴
فشارهای ناشی از همسالان در رد پیشنهادهای دوستان		×	×					×		×	۴
اضطراب اجتماعی		×					×	×		×	۴
در دسترس بودن مواد		×	×						×	×	۴
ناتوانی در تعاملات اجتماعی و سازگاری				×	×	×				×	۴
بحران‌های اجتماعی و سیاسی	×				×		×	×			۴
خودباختگی فرهنگی			×	×	×						۳
طرد شدن از سوی دوستان	×		×			×					۳
در معرض خشونت قرار گرفتن		×				×				×	۳
تضاد بین فردی و فرهنگی		×	×								۲
شخصیت ضد اجتماعی، بزه و انحراف											-
مصرف مواد بعنوان یک هنجار											-
ثروت و رفاه زیاد											-
فراوانی به تفکیک مصاحبه‌ها	۶	۷	۹	۵	۵	۵	۳	۴	۳	۹	

مسائل و مشکلات اجتماعی

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای مصاحبه‌های انجام شده در جدول ۳-۳-۱۳، بیانگر آن است از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، بیکاری و مشکلات مالی، تعلق و هویت یابی، بزرگ جلوه دادن خود در نظر دیگران و برقراری ارتباط با دوستان مصرف کننده به‌عنوان مهم‌ترین مسأله و مشکل اجتماعی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات اجتماعی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که شخصیت ضد اجتماعی، بزه و انحراف، مصرف مواد بعنوان یک هنجار و ثروت و رفاه زیاد دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات اجتماعی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۴-۳-۱۴. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل خانوادگی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده

مقوله‌های کلی / فرعی	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	فراوانی در مصاحبه‌ها
لجبازی و تعارضات خانوادگی	×	×	×	×				×	×	×	۸
عدم حس تعلق و بی‌عاطفگی در خانواده	×				×	×				×	۶
خانواده سیگاری و معتاد		×	×	×			×	×			۵
سابقه مصرف مواد در خانواده		×	×	×			×	×			۵
وجود الگوی نامناسب در خانواده		×	×			×				×	۴
طرد شدگی و فقدان رابطه عاطفی	×	×	×							×	۴
مجاز بودن مصرف مواد و الکل در خانه			×	×			×	×			۴
سبک رفتاری سهل‌گیر و بی تفاوت	×				×	×				×	۴
خانواده دیکتاتور، آشفته			×		×	×					۳
داشتن بستگان معتاد		×		×				×			۳
برای لذت جنسی در روابط زناشویی					×				×	×	۳
بی‌سرپرستی	×						×				۲
شکست در عشق و ازدواج		×		×							۲
عدم امید به ازدواج در آینده نزدیک	×		×								۲
غم از دست دادن عزیزان، فقدان و سوگ											-
فراوانی به تفکیک مصاحبه‌ها	۶	۷	۸	۸	۴	۳	۵	۵	۲	۶	

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای مصاحبه‌های انجام شده در جدول ۴-۳-۱۴، بیانگر آن است از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، *لجبازی و تعارضات خانوادگی*، *عدم حس تعلق و بی‌عاطفگی در خانواده و جدایی و دوری از خانواده*، به‌عنوان مهم‌ترین مسائل و مشکلات خانوادگی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات خانوادگی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که *غم از دست دادن عزیزان، فقدان و سوگ* دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات خانوادگی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۳-۴-۱۵. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل دانشگاهی مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده

مقوله‌های کلی / فرعی	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	فراوانی در مصاحبه‌ها
عدم تطبیق و هماهنگی با محیط دانشگاه		×	×		×	×	×	×	×	×	۸
عدم علاقه به درس و رشته تحصیلی	×	×	×	×	×				×	×	۷
غلبه بر خستگی و بیدار ماندن در ایام امتحانات	×	×		×	×				×	×	۶
فشارهای تحصیلی و اضطراب امتحانات	×		×	×					×	×	۵
همنشینی با دانشجویان معتاد و الگوگیری از آن‌ها	×		×	×			×			×	۵
عملکرد تحصیلی ضعیف		×	×	×	×						۴
سکونت در بیرون از خوابگاه‌های دولتی	×	×			×				×		۴
کمبود تفریحات سالم و سرگرمی مناسب							×	×	×	×	۴
اوقات فراغت و فضای خالی زیاد	×								×	×	۳
برآورده نشدن انتظارات توسط دانشگاه			×						×		۲
فقدان انگیزه پیشرفت		×			×						۲
کمبود امکانات حمایتی، مشاوره‌ای		×					×				۲
یکنواختی محیط خوابگاه							×			×	۲
کنترل اجتماعی پایین در دانشگاه								×	×		۲
انحراف از قواعد معمول دانشگاه			×								۱
احساس گمنامی در کلاس بزرگ											-
همجواری دانشگاه با مکان فروش مواد											-
جشن بازگشت به خوابگاه بعد از تعطیلات											-
فراوانی به تفکیک مصاحبه‌ها	۶	۷	۷	۵	۵	۲	۵	۳	۹	۸	

(مشکلات و مسائل سازمانی دانشگاهی)

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای مصاحبه‌های انجام شده در جدول ۳-۴-۱۵، بیانگر آن است از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، عدم تطبیق و هماهنگی با محیط دانشگاه و عدم علاقه به درس و رشته تحصیلی، به‌عنوان مهم‌ترین مسائل و مشکلات دانشگاهی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات دانشگاهی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که انحراف از قواعد معمول دانشگاه، احساس گمنامی در کلاس بزرگ، همجواری دانشگاه با مکان فروش مواد و جشن بازگشت به خوابگاه بعد از تعطیلات دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات دانشگاهی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۴-۳-۱۶. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای دانش و اطلاعات مرتبط با مواد در بین دانشجویان به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده

مقوله‌های کلی / فرعی	مصاحبه شونده										فراوانی در مصاحبه‌ها
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	
دانش و اطلاعات در مورد مواد و مشروبات الکلی	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۱۰
	×	×	×	×	×		×	×	×	×	۹
	×	×	×	×	×		×	×	×	×	۹
	×	×	×	×	×		×	×	×	×	۹
	×	×	×	×	×		×	×	×	×	۹
	×	×	×	×	×		×	×	×	×	۹
	×	×	×	×	×		×	×	×	×	۹
	×	×	×	×	×		×	×	×	×	۹
	×	×	×	×	×		×	×	×	×	۹
	×	×	×	×	×		×	×	×	×	۸
	×	×	×	×	×		×	×	×	×	۸
	×	×	×	×	×		×	×	×	×	۸
	×	×	×	×	×		×	×	×	×	۷
	×	×			×		×			×	۵
	×	×			×		×			×	۵
فراوانی به تفکیک مصاحبه‌ها											
	۱۴	۱۲	۱۲	۱۴	۱	۱۴	۱۱	۱۲	۱۲	۱۴	

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای مصاحبه‌های انجام شده در جدول ۴-۳-۱۶، بیانگر آن است که مولفه نداشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، به‌عنوان مهم‌ترین ضعف‌های دانشی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که عدم آگاهی از عوارض مصرف مشروبات و عدم آگاهی از عوارض مصرف الکل سفید دارای کمترین رتبه در بین دیگر ضعف‌های دانشی مرتبط با مصرف مواد مخدر می‌باشد.

جدول ۳-۴-۱۷. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای باور و نگرش مرتبط با مصرف مواد در بین دانشجویان به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده

مقوله‌های کلی / فرعی	مصاحبه‌شونده										فراوانی در مصاحبه‌ها
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	
باور و نگرش در مورد مواد و مشروبات الکلی	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	۱۰
	×		×	×	×	×		×	×	×	۸
	×	×	×	×	×			×	×	×	۸
	×	×		×	×		×	×		×	۷
	×		×	×	×		×			×	۶
				×	×	×	×		×	×	۶
			×	×	×		×		×	×	۶
				×		×	×	×		×	۵
	×	×	×					×		×	۵
	×	×		×				×		×	۵
				×			×		×	×	۴
				×		×			×	×	۴
				×	×	×					۳
	×			×							۳
				×					×		۳
فراوانی به تفکیک مصاحبه‌ها											
	۸	۴	۶	۱۰	۷	۷	۹	۷	۸	۱۲	

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای مصاحبه‌های انجام شده در جدول ۳-۴-۱۷، بیانگر آن است که مولفه‌های باورهای نادرست در مورد مواد مخدر، باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن و باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، به‌عنوان مهم‌ترین باورها و نگرش مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان، باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری و باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی بر لاغری دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر باورها و نگرش‌های مرتبط با مصرف مواد مخدر می‌باشند.

جدول ۴-۳-۱۸. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مهارت های لازم پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده

مقوله‌های کلی / فرعی	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	فراوانی در مصاحبه ها
مهارت ارتباطی	×	×	×			×	×	×	×	×	۸
مهارت جرات‌ورزی (قاطعیت)		×	×	×	×			×		×	۶
مهارت بین فردی			×		×	×	×	×	×	×	۶
مهارت مقابله با هیجانات منفی		×	×					×	×	×	۵
مهارت خودآگاهی		×		×		×		×	×		۵
مهارت حل مسأله	×			×				×	×	×	۵
مهارت مقابله با استرس		×					×		×	×	۴
مهارت تصمیم گیری		×		×				×			۴
مهارت دوستیابی	×	×						×		×	۴
مهارت مدیریت زمان	×				×				×	×	۴
مهارت مدیریت خشم		×	×					×			۳
مهارت تفکر مثبت	×	×					×				۳
مهارت مقابله با افکار منفی		×							×	×	۳
مهارت کارآفرینی	×		×				×				۳
برنامه‌ریزی تحصیلی			×				×			×	۳
مهارت تفکر نقادانه		×	×								۲
مهارت سازگاری		×						×			۲
مهارت تاب‌آوری				×				×			۲
هدف‌گزینی				×				×			۲
مهارت اجتماعی								×	×		۲
مهارت همسریابی	×				×						۲
همدلی و همحسی	×				×						۲
مدیریت شکست عاطفی			×				×				۲
فرزندپروری			×			×					۲
مدیریت مالی	×							×			۲
مهارت خطر پذیری								×			۱
مهارت هوش هیجانی											-
مهارت خودکارآمدی											-
مهارت تفکر خلاق											-
فراوانی به تفکیک مصاحبه ها	۹	۱۲	۱۰	۶	۴	۴	۷	۱۵	۱۰	۱۰	

مهارت های لازم برای پیشگیری از مصرف مواد

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای مصاحبه‌های انجام شده در جدول ۴-۳-۱۸، بیانگر آن است که مهارت ارتباطی، به‌عنوان مهم‌ترین مهارت‌های مورد نیاز در پیشگیری از مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که مهارت خطر پذیری، هوش هیجانی، خودکارآمدی و تفکر خلاق دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر مهارت‌های مورد نیاز برای پیشگیری از مصرف مواد مخدر می‌باشند.

جدول ۳-۴-۱۹. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای نوع ماده مخدر مصرفی در بین دانشجویان به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده

مصاحبه شونده												نوع ماده مخدر مصرفی در بین دانشجویان
مقوله‌های کلی / فرعی												
۸	×	×	×	×	×	×	×	×			حشیش	
۸	×	×	×		×	×	×	×		×	گل	
۷	×			×		×	×	×	×	×	سیگار و قلیان	
۶	×	×	×	×		×		×			تریاک و شیره، هروئین و کراک	
۶	×	×	×			×	×	×			مشروبات	
۵	×	×		×		×		×			ریتالین	
۵	×	×		×		×		×			ترامادول	
۲	×			×							گراس(علف) یا ماری جوانا	
۲	×				×						الکل سفید	
۱					×						شیشه و آمفتامین	
۱	×										اکستازی	
-											ال اس دی	
-											داروهای مسکن و آرامبخش	
	۱۰	۶	۴	۶	۳	۷	۴	۷	۱	۲	جمع فراوانی به تفکیک هر مصاحبه	

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۳-۴-۱۹، بیانگر آن است که ماده حشیش، گل و مخدر سیگار و قلیان دارای بالاترین ماده مصرفی در بین دانشجویان بوده است. در حالی که شیشه و آمفتامین، اکستازی، ال اس دی و داروهای مسکن و آرامبخش دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر ماده مخدر مصرفی در بین دانشجویان می‌باشند.

جدول ۳-۴. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک مصاحبه‌های انجام شده

مقوله‌های کلی / فرعی	مصاحبه شونده										فراوانی در مصاحبه‌ها
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	
استفاده از گروه همسالان	×		×	×	×	×	×		×	×	۸
تشکیل و تقویت کانون‌های دانشجویی	×		×	×		×		×	×	×	۷
استفاده از اینترنت		×	×	×	×			×		×	۷
آموزش از طریق تلگرام		×	×	×		×		×		×	۶
آموزش از طریق اینستاگرام		×	×	×		×		×		×	۶
آموزش از طریق واتس‌آپ		×	×	×		×		×		×	۶
کانون‌های هنری	×	×		×	×	×	×				۶
برگزاری کارگاه‌های آموزشی				×	×		×	×		×	۵
ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	×	×	×			×				×	۵
استفاده از موسیقی و کنسرت	×	×				×		×		×	۵
از طریق کانون همیاران		×	×			×		×	×		۵
روش بازی	×		×	×	×						۵
استفاده از گروه‌های ورزشی			×	×			×	×	×		۵
پخش فیلم‌های کوتاه			×	×				×		×	۴
برگزاری نمایشگاه‌های عکس		×	×		×					×	۴
استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	×		×	×							۴
استفاده از برنامه‌های طنز			×	×		×				×	۴
استفاده از روش‌های مشاهده عینی		×	×		×						۴
تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی		×			×					×	۳
آموزش از طریق تئاتر		×			×					×	۳
تولید نرم افزارهای آموزشی			×	×						×	۳
استفاده از پیام‌های کوتاه و گویا از طریق موبایل			×		×			×			۳
تشکیل گروه‌های کوچک				×	×	×	×		×		۳
تشکیل انجمن سلامت و فعالیت				×			×		×		۳
برگزاری نمایشگاه			×								۲
برگزاری اردو				×	×						۲
روش سخنرانی		×			×						۲
بحث گروهی				×					×		۲
ایفای نقش				×	×						۲
برگزاری جلسات کوتاه			×	×							۲
آموزش از طریق مجله										×	۲
آموزش به صورت تراکت			×							×	۲
آموزش در قالب کارت‌های تبلیغاتی			×								۲

روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد

روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	×	×	×																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۳-۲۰، بیانگر آن است که روش‌های ارائه آموزش شامل استفاده از گروه همسالان، تشکیل و تقویت کانون‌های دانشجویی و استفاده از اینترنت به‌عنوان مهم‌ترین روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که روش‌های آموزشی ارائه در قالب واحد درسی، روش بارش فکری، برگزاری سمینار و کنفرانس، استفاده از نشریه، تهیه و تدوین لوح فشرده آموزشی، کتاب کار دانشجویی، روش پرسش و پاسخ، روش اکتشافی و استفاده از تلویزیون و رسانه‌های اجتماعی دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد می‌باشند.

جمع‌بندی یافته‌های حاصل از بخش کیفی پژوهش

همان‌طور که در ابتدای فصل چهارم اشاره شد در بخش کیفی پژوهش از سه منبع جهت شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران استفاده شد:

۱- اسناد داخلی: شامل منابع متعدد موجود در زمینه پیشگیری از مصرف مواد از قبیل کتاب، دستورالعمل آموزشی، طرح‌های پژوهشی، مقالات و فصلنامه‌های معتبر و مورد تأیید ستاد مبارزه با مواد مخدر بود.

۲- مطالعه تطبیقی (اسناد خارجی): منابع متعدد موجود در زمینه پیشگیری از مصرف مواد شامل: کتاب، دستورالعمل آموزشی، طرح‌های پژوهشی، مقالات و فصلنامه‌های معتبر بین‌المللی در سطح کشورهای اروپایی، آمریکایی، آفریقایی و بویژه آسیایی (که به لحاظ موقعیت جغرافیایی و فرهنگی همبستگی‌هایی با کشور ایران داشت) مورد بررسی قرار گرفت.

۳- مصاحبه با متخصصان و دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه: در این بخش با ۹ نفر از متخصصان دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی، کارشناسان و مدیران دفتر پیشگیری ستاد مبارزه با مواد مخدر مصاحبه انجام شد.

در این بخش نتایج بدست آمده در سه مرحله قبل (بررسی اسناد داخلی، مطالعه تطبیقی و مصاحبه) با توجه مقوله‌های کلی پیشگیری از مصرف مواد در سطوح دانش (مسائل و مشکلات فردی، اجتماعی، خانوادگی و دانشگاهی) دانش مرتبط با نوع مواد، نگرش مرتبط با مواد، مهارت‌های لازم برای پیشگیری از مصرف مواد، نوع ماده مخدر مصرفی و روش‌های آموزشی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج کلی بخش کیفی بر اساس مقوله‌های کلی و فرعی تنظیم و بعد از حذف موارد مشابه و تکراری در هر کدام از مقوله‌های فرعی جمع‌بندی و در قالب یک جدول کلی ارائه شد.

شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و ...) دانشجویان در دانشگاه‌ها مسائل و مشکلات فردی: اختلالات روانی - پرخاشگری - خودکشی - مصرف فتنی مواد - فشارهای فردی - استقلال طلبی - درونگرایی - برونگرایی - افسردگی - هیجان طلبی و ماجراجویی - کنجکاوی - کجروی - اختلالات ارثی یا بیولوژیک - ناپایداری عاطفی و احساسی - اضطراب و بی‌قراری - عدم اعتماد به محیط و آینده - احساس عدم توانایی - عقده حقارت - عدم رشد شخصیت - اعتماد به نفس پایین - عدم وجود مهارت‌های مقابله‌ای - فقدان احساس لذت - ناتوانی در کسب لذت‌ها و ارضای معمول آن در زندگی - احساس رضایتمندی ضعیف - توانایی پایین در ابراز وجود - تمایل به خود بیمارنگری - احساس آرامش با مصرف مواد - کاهش درد و عواطف نامطلوب - بیدار ماندن - خشم - دل‌تنگی - ضعف در مهارت تفکر نقادانه - ناتوانی در حل مسأله - تنش و استرس - هیجان‌های منفی - سابقه مصرف گذشته - فرار از مشکلات - دور شدن از غصه‌ها - احساس پوچی در زندگی - پایین بودن بهره‌های - خودکارآمدی پایین - خطرپذیری - ویژگی‌های شخصیتی - ناراحتی‌های عصبی و روانی - کسب تجربه - قدرت شناختی ضعیف - جسارت و نوجویی - تفکر منفی - وسواس فکری و عملی - خوش بینی غیر واقع‌بینانه - عدم شناخت از خود در دوران انتقال - عدم انعطاف‌پذیری - دلشوره - اختلالات انتطیاقی - تفاوت علایق فردی - استفاده خودسرانه از داروها - فوبیا - افزایش شجاعت - احساس غرور - عدم مواجهه درست با هیجانات و احساسات - ناکامی و سرخوردگی در رسیدن به آرزوها و اهداف بلندمدت - سابقه نزاع و درگیری و خشونت فیزیکی و کلامی - انزوای - شکست‌های عاطفی - سرگردانی - ناامیدی - عدم توانایی لازم برای مدیریت همه جانبه مسائل فردی - عدم توانایی و قدرت در نه گفتن - استدلال هیجانی - تغییرات خلقی و جسمی - عدم استقلال معاش و زندگی - اختلالات سلوک مثل بیش‌فعالی - خلاقیت پایین در کاریابی - اهمال‌کاری - توقعات - نداشتن تمرکز - خودپسندی - کم‌توانی - کم‌حوصلگی - اعتماد به نفس کاذب - حسادت‌های فردی - عملگرا و نتیجه‌گرا بودن - اهل چالش بودن - اعتماد به نفس کاذب به دلیل گذشتن از سد کنکور - امر و نهی پذیر نبودن - حساس و شکننده بودن - ناکارآمدی - خودکنترلی پائین - خودپنداره منفی - ناتوانی در تصمیم‌گیری - عدم توانایی در خودیابانگری - ندیده شدن احساسات - عدم افشاشگری - عدم توانایی در مطرح کردن نیازها - تردید و دو دلی - مشکلات بی‌خوابی - احساس تنهایی - احساس کلافگی - احساس ناامنی - نادیده گرفته شدن - عدم تعهد - عدم پذیرش خود - خودآزاری - غیر فعال بودن - ویژگی‌های شخصیتی مرتبط با مشکلات مصرف مواد - شخصیت اجتنابی - ترس و هراس - افکار فاجعه‌آمیز - برداشت‌های افراد از خودشان - عدم توانایی لازم برای مدیریت همه جانبه مسائل فردی - تغییرات خلقی و جسمی - حسادت‌های فردی - عملگرا و نتیجه‌گرا بودن - اهل چالش بودن - فقدان مهارت‌های لازم برای زندگی مستقل - عدم امنیت روانی - پنهان کردن احساسات - عدم توانایی در مطرح کردن نیازها - نبود شادمانی در زندگی - نشناختن راه‌های شادی - اختلال شخصیت وابسته - بی‌هدفی - بی‌انگیزگی - نبود مهارت‌های فردی - ترس از صمیمیت - عدم خودباوری - عدم اعتماد - عوامل روان رنجوری - تاب‌آوری پایین - بزرگ جلوه دادن خود در نظر دیگران - عدم آمادگی برای استقلال و مستقل بودن - بی‌برنامگی - احساس سردرگمی و کلافگی - احساس لذت از کشیدن سیگار و دیگر مواد - تحمل‌پذیری پایین - ناتوانی در مقابله با مشکلات - رفع خستگی مسائل و مشکلات خانوادگی: فرار از منزل - احساس غربت - دوری از خانواده - غفلت از فرزندان - وجود الگوی نامناسب در خانواده - خانواده سیگاری و معتاد - خانواده دیکتاتور - خانواده بدون کنترل - ازدواج ناموفق - بی‌عاطفگی در خانواده - عدم رضایت از خانواده - لجبازی با یکی از اعضای خانواده - خانواده آشفته - سبک رفتاری منسجم پاسخگو - سبک رفتاری طردکننده - طرد شدگی و فقدان رابطه گرم و عاطفی - مجاز بودن مصرف مواد و الکل در خانه - اختلافات بین والدین - دعوا و مشاجرات خانوادگی - تحمل مشکلات زندگی - عدم امید به ازدواج در آینده نزدیک - داشتن بستگان معتاد - از دست دادن نزدیکان - بی‌سرپرستی - نداشتن همسر - داشتن رابطه جنسی - ضعف پایش و نظارت از طرف والدین - عدم وابستگی پیوندهای خانوادگی - احساس دین به خانواده به علت هزینه دانشگاه - عدم اعتماد والدین به فرزندان بخصوص جوانان - رهایی از مشکلات خانوادگی - عدم ارتباط صمیمی و درست با اعضای خانواده - عدم مراجعه به خانه به دلیل مشکل مالی - گسست عاطفی با خانواده به دلیل دوری از خانواده - عدم مراجعه به خانه به دلیل استقلال طلبی - روابط معیوب بین اعضای خانواده - وجود تنش در خانواده - عدم درک متقابل بین اعضای خانواده - عدم ثبات در محیط خانواده - درگیری و بحث زیاد بین والدین - فقدان یا کم شدن رفتارهای حمایتی - درگیر مواد بودن یکی از والدین یا هر دو - والدین دچار اختلالات روانی مثل افسردگی یا بیماری جسمی جدی - مصرف کننده بودن اقوام و نزدیکان دانشجویان - تقلید از نزدیکان و آشنیان - خشونت خانوادگی - تربیت ناصحیح خانوادگی - تربیت تک بعدی خانواده - تأکید خانواده صرفاً بر بعد تحصیلی - عدم اطلاع خانواده‌ها از مسائل دانشجویان خود - عدم حمایت خانوادگی برخی دانشجویان در مسائل خودکشی - ناسالم بودن خانواده - نگرش منفی دانشجویان نسبت به ازدواج و تشکیل خانواده - انتظارت زیاد خانواده‌ها از دانشگاه در سالم نگه داشتن دانشجویان - داشتن والدین و یا بستگان معتاد - داشتن اختلاف‌های زیاد خانوادگی (یا سابقه طلاق در خانواده) - تعارض با اعضای خانواده - عدم دلبستگی به خانواده - نداشتن صمیمیت با خانواده - انتظارت بی‌حد از والدین - مقصر شناختن بی‌حد خانواده - فقدان مهارت‌های لازم برای زندگی مستقل - ناسازگاری با سبک‌های زندگی جدید - احساس کنترل شدن زیاد توسط خانواده - بی‌تفاوت بودن خانواده - تغییرات خانوادگی (ازدواج، فوت) - محدودیت‌های خانه بر فرزندان - نبود شادمانی در زندگی - نشناختن راه‌های شادی - یاد ندادن مهارت‌های هوش هیجانی در خانواده - شکاف بین افراد خانواده (والدین و دانشجویان) - وجود ادبیات ناسالم در خانواده - عدم ایفای نقش درست پدر در زندگی دختر - نبود مولفه‌های سلامت در خانواده - درگیر بودن اعضای خانواده - فشار خانواده - عدم تأثیر نگرش والدین طبقه بالا بر انتخاب دوستان و تصمیم به استفاده از الکل، دخانیات و ماری‌جوانا - ضعف در مهارت‌های زندگی مرتبط با رفتار - عملکرد ضعیف در خانواده - محیط زندگی نامناسب - رفتار و نگرش‌های مختلف والدین - قوانین آشکار رفتار در داخل خانواده - خانه‌های آشوب‌زا - الگوی مصرف الکل در خانواده - جدا شدن والدین از هم - دخالت ندادن دانشجویان در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی - وابستگی به خانواده - ترس از خانواده و مطرح نکردن مشکلات دانشگاهی - عدم حمایت خانوادگی برخی دانشجویان در مسائل خودکشی - سبک‌های فرزندپروری سهل‌گیرانه - مقصر شناختن بی‌حد خانواده - تربیت در دستمال کاغذی - خانواده‌های گسسته یا همبسته - متفاوت بودن محدودیت‌های خانواده بر فرزندان (ارایش کردن، اعتقاد به دیدگاه سیاسی خاص و...) - با فضای باز دانشگاه - شکاف بین افراد

خانواده (والدین و دانشجویان) - عدم ایفای نقش درست پدر در زندگی دختر - نگرش مثبت والدین نسبت به مواد - برآورده نشدن انتظارات دانشجویان توسط خانواده ها - عدم حمایت مالی خانواده ها

مسائل و مشکلات فرهنگی و اجتماعی:

خشونت در رفتارهای اجتماعی - دزدی و ارتکاب بزهکاری - فحشاء - فشارهای میان فردی - برقراری ارتباط با دوستان - اضطراب اجتماعی (خجالتی بودن و کمرویی) - رفتارهای توهین آمیز همسالان - فقدان مهارت در رد پیشنهادهای دوستان - بزرگ جلوه دادن خود در نظر دیگران - بیکاری - طبقه اجتماعی - ایدئولوژی - ثروت و رفاه زیاد - فشار برای یافتن دوست - در دسترس بودن مواد - شخصیت ضد اجتماعی - عدم تعادل جامعه - همنوایی اجتماعی - پذیرش مواد به علت مورد مجازات و نیشخند قرار نگرفتن دیگران - نگرش مثبت دوستان به مواد مخدر - خصومت - در معرض خشونت قرار گرفتن - مصرف مواد نشانه پذیرش در میان گروه - حاشیه نشینی جمعیت زیاد - وفور مشاغل کاذب - فقدان ارزش های اخلاقی - کمبود امکانات حمایتی، مشاوره های و درمانی - مصرف مواد بعنوان یک هنجار - احترام گذاشتن به طرف مقابل برای تعارف تریاک - کمبود فعالیت های جایگزین - خودداری از ایجاد روحیه کار و تلاش - بی مسئولیتی - خلاء امکانات تفریحی در جامعه - محدود بودن فضای فعالیت های اجتماعی و سیاسی - استرس های فرهنگی و اجتماعی - معاشرت با دوستان ناباب - مصرف مواد توسط دوستان - فقر - قدرت - سنت مذهبی - مواجهه شدن با نقش جدید و گسترش ناگهانی روابط اجتماعی - میل به افزایش آزادی خواهی جوانان - معضلات اجتماعی، اخلاقی - انحطاط - نارضایتی از گذران اوقات فراغت - داشتن اوقات خوش با دوستان - توصیه های غیر تخصصی دیگران - عدم مشارکت جوانان در تصمیم گیری ها به علت مشکلات فرهنگی - تحمیل عقاید و سلاقی بزرگان به جوانان - عدم حمایت دراغنائی فکری و تجربه واقعیات از جوانان - ترویج فرهنگ های نامانوس از طرق مختلف مثل ماهواره، شبکه های ویدیویی، مجلات، عکس، مقالات و رمان های جوان پسند - عدم خودباوری فرهنگی - بحران هویت - آزادی بدون اعطای ابزار صحیح شناخت - عدم جبران محدودیت های اجتماعی - ارزان قیمت بودن مواد - بی تفاوتی در دانشجویان به دلیل غیرسیاسی شدن جامعه - کاهش سطح حساسیت به مسائل جاری و افزایش روند سطحی شدن بینش سیاسی دانشجویان - ترویج فرهنگ مصرف و مصرف گرایی - عدالت اجتماعی پایین - سیاست زدگی فعالیت های فرهنگی و اجتماعی - تهییج و تحرکات بی پاسخ - نگرانی نسبت به پیدا کردن شغل در آینده - فشار اجتماعی - تعارضات فردی و فرهنگی - اظهار نظر توده های و سازمان نیافته در کلیه مسائل اجتماعی - کاهش فعالیت های فرهنگی - عدم پذیرش عقیده مخالف - اعتیاد به سیگار دوستان فرد - دوستان الکلی - دوستان مصرف کننده مواد - محل سکونت - موقعیتهای مخاطره آفرین - مشکلات مالی - شکسته شدن قبح سیگار کشیدن - تفریحی سیگار کشیدن - همسان شدن با گروه همسالان - قومیت ها و روابط بین آنها - عدم ارتباط مناسب با دیگران - ارائه تصویری از خود برای تأیید شدن - برقراری ارتباط با همسالان - تثبیت جایگاه افراد در بین همسالان - فشار اطرافیان و همسالان برای مصرف بویژه سیگار و مشروب - تجربه مصرف مواد در خانه های مجردي و گروهی دانشجویان در خارج از دانشگاه - میزان سواد به جامعه - عدم دسترسی به خدمات بهداشتی و روانی - میزان افراد معنادار در سطح جامعه - قرار گرفتن در محیط و محله های پرخطر - نزاع و درگیری - تردد در محلات پرخطر - عدم احساس تعلق اجتماعی و احساس دلبستگی - عدم مشارکت دانشجویان در فعالیت های اجتماعی - عدم توجه به نیازهای اجتماعی - سرخوردگی اجتماعی - عدم یا کاهش حمایت های اجتماعی - حس تبعیض و اختلاف - رابطه با جنس مخالف و مشکلات جنسی - غربت - ازدواج سفید و هم خانگی - نشان دادن زندگی های مجلل توسط صدا و سیما - رانت - عرضه مواد مخدر توسط قاچاقچیان در مدل های شیک و قشنگ - عدم کسب نگرش و دیدگاه کارآفرینی - داشتن ارتباطات اجتماعی خیلی محدود - مشکلات فرهنگی - داشتن تضاد با اجتماع - نگرانی درباره آینده و کار - روابط بین فردی ضعیف - روابط اجتماعی ضعیف - تعارضات قوم و قبیله ای - تعارض بین زندگی سنتی قبلی و زندگی مدرن جدید - الگوگیری های ناسازگار و ناکارآمد - تضادهای فرهنگی و تفاوت های اقتصادی اجتماعی - تحقیر و سرزنش - به وجود آوردن احساس تعلق به محیط در فرد - احساس نابرابری - عدم درک رابطه دو سویه در اجتماع - عدم برآوردن ایجاد تعلق اجتماعی - مشارکت دادن دانش آموز یا دانشجو در سازمان اجتماعی - ناامیدی اجتماعی - ناکامی در مسائل اقتصادی - فساد و انحراف - نداشتن ارتباط با دانشجویان - وندالیسم - نداشتن افراد مرتبط و صمیمی برای به اشتراک گذاشتن مشکلات - عدم محبوبیت در گروه - ضعف رسانه های اجتماعی - وابستگی همسالان - مشکلات مالی - عدم همسان شدن با افراد جدید - شکسته شدن قبح سیگار کشیدن - ارائه تصویری از خود برای تأیید شدن - برقراری ارتباط با همسالان - نزاع و درگیری و خشونت فیزیکی و کلامی - عدم درک متقابل والدین با دانشجو - اولین تجربه مصرف مواد در خانه های مجردي - پیشنهاد فروش مواد در محله های پرخطر - مسائل بین فردی - عدم استقلال معاش و زندگی - تعارض بین فردی - منطقه جغرافیای زندگی دانشجویان - ابراز وجود در بین دوستان - عاطفی برخورد کردن دوستان و همسالان - داشتن ارتباطات اجتماعی خیلی محدود - داشتن تضاد با اجتماع - تقابل خود با دوستانشان - ناکارآمدی - ناسازگاری با سبک های زندگی جدید - ارتباطات محدود و فاقد امنیت عاطفی - فشارهای اخلاقی، اجتماعی و سیاسی - عدم نشاط اجتماعی - تجاوزات جنسی - بی نظمی محیط اجتماعی - ناکامی در روابط اجتماعی - ناکامی در رابطه با جنس مخالف - عدم توانایی در تأمین زندگی دانشجویی

مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی): افت تحصیلی - بی علاقگی به تحصیل - فشارهای تحصیلی - نداشتن حس جاه طلبی های تحصیلی - عدم انگیزه پیشرفت - مورد توبیخ یا تأیید قرار گرفتن در گروه های خاص - انتظارات دیگران - حوادث درون خوابگاه - احساس امنیت - انحراف از قواعد معمول دانشگاه - یکنواختی زندگی خوابگاهی - نگرانی درونی از وضعیت تحصیلی - محل استقرار خوابگاه ها به علت آلوده بودن - سست شدن باورهای مذهبی - ترس از محیط ناشناخته - دانشگاه محلی برای مصرف مواد - ترکیب حضور دانشجویان در خانواده - میهمانی خوابگاهی - جشن های پسران و دختران - جشن بازگشت به خوابگاه بعد از تعطیلات - ناتوانی مسئولین در برنامه ریزی برای پر کردن اوقات فراغت دانشجویان - همجواری دانشگاه و خوابگاه ها با محله های خرید و فروش مواد - سکونت در بیرون از خوابگاه های دولتی - عدم امید به اشتغال - غلبه بر خستگی درایام امتحانات - نحوه نادرست اداره، انضباط و برقراری ارتباط - حجم زیاد درس - رقابت های فشرده - عهده دار شدن مسئولیت های مختلف در خوابگاه - ارتباط با فرهنگ های مختلف - عدم واقع بینی در نوع تخلیه روانی جوان از ناحیه مسئولان و والدین - دوستان مصرف کننده - زندگی در اماکن بدون نظارت خانواده مثل خوابگاه و خانه های استیجاری - شیوع اختلالات عاطفی و روانی در دانشجویان مقیم خوابگاه - استاندار نبودن اتاق های خوابگاه ها - درهم ریختگی ناخواسته دانشجویان در خوابگاه - عدم استقلال در خوابگاه - اخلاقیات و روحیات متفاوت در خوابگاه - شیوه های نامناسب آموزشی - فقدان مقررات جدی منع مصرف - عدم حمایت و طرد - عدم دستیابی به اهداف

در دانشگاه - عدم احساس تعلق و دلبستگی به محل تحصیل - کمبود امکانات حمایتی، مشاوره ای و درمانی - شیوع کسالت در جوامع دانشگاهی - ضعف و یا فقدان زمینه های متنوع و تخصصی در تشکل های دانشجویی - عدم نظارت والدین (خوابگاه) - دوری از حمایت خانواده (خوابگاه) - عدم برخورد قانونی با گروه های غیر رسمی در محیط دانشگاه - خلاء مراکز فرهنگی و تفریحی مناسب در خوابگاه های متراکم دانشگاه ها - تماس دانشجویان هنر با اساتید، پیشکسوتان و هنرمندان مصرف کننده مواد مخدر - لذت جویی و بی قیدی نسبت به دنیا در موضوعات و مطالب مطروحه در برخی رشته های تحلیلی هنری - حساسیت و زودرنجی بیش از حد روحی در میان بعضی از دانشجویان هنر - فقدان برخی دستمایه های دینی و ارزشی در موضوعات و متون های رشته های هنری - کاربردی نبودن رشته های دانشگاهی - اعتقاد به مناسب نبودن رفتار مسئولین - عدم رضایت از ورود به دانشگاه - مصرف مواد در دانشجویان غیر بومی و خوابگاهی - عملکرد آموزشی ضعیف و فقدان تعهد آموزشی - عدم تطبیق با محیط آموزشی جدید در بدو ورود - آشنایی با دوستان جدید - عدم همسان شدن با افراد جدید - استرس امتحان - درگیر بودن بیشتر رشته های فنی به اعتیاد نسبت به علوم انسانی - نوع رشته تحصیلی - آزاد بودن مصرف سیگار در دانشگاه بین دانشجویان و اساتید - عدم توجه دانشگاه ها به نیازهای فردی و روانی - عدم تعامل درست کارکنان با دانشجو - نحوه تدریس اساتید - عدم سازگاری با مسائل محیطی دانشگاه - تعارض دانشجویان با هم اتاقی ها - مسائل و مشکلات فرهنگی و بین فرهنگی - نشست های دانشجویان در خوابگاه ها - دور هم بودن های دانشجویان - ابراز وجود در بین دوستان - هم اتاقی ها و دوستان ناباب - فشار هم اتاقی های برای سیگار کشیدن و مشروب خوردن - ناامیدی شغلی - ناامیدی تحصیلی - به رغبتی به درس و پژوهش - عدم آشنایی با شئون و استانداردهای دانشجویی - مشروطی - خودکارآمدی پایین تحصیلی - اعتماد به نفس پایین تحصیلی - ناتوانی در برآوردن انتظارات دانشگاه و اساتید - تنش و برخورد با کارمندان و اساتید دانشگاه - تقلب - مشکلات انضباطی - انتظارات بی مورد دانشجویان از قوانین خوابگاهی دانشگاه - شکست تحصیلی - عدم هماهنگی بین دستگاهی - فشارهای امتحان - فضای باز دانشگاه - بی انگیزگی و سرخوردگی نسبت به رشته قبولی - تعارض در تصمیم گیری سر ادامه دادن یا ندادن رشته تحصیلی - برخورد تحقیرآمیز و تبعیض آمیز اساتید با دانشجو - تنش حاصل از حضر در انجمن های مختلفی مثل بسیج و انجمن اسلامی و از بین رفتن روابط - رابطه مرضی فرد با دانشگاه - ندادن تجربه شادمانی توسط دانشگاه به دانشجو - استرس زا بودن محیط دانشگاه و شرایط زندگی در دانشگاه - افسردگی دانشجویان در ماه های اولیه سال تحصیلی در فصل پاییز - عدم ارتباط با هم اتاقی و همکلاسی به دلیل داشتن عقاید مختلف - عدم همکاری مسئولین دانشگاهی - کمبود بودجه و منابع ناکافی - کمبود مربیان متخصص - کمبود تبلیغات - حساسیت دانشجویان ناراضی - فشار کار و تحصیل - عملکرد ضعیف در دانشگاه و خانواده - ضعف در انجام تکالیف دانشگاهی - آشنایی با دوستان جدید - خانه های مجردی و تیمی دانشجویان - مصرف مواد برای بیدار ماندن در شب های امتحان - عدم احساس رضایت از رشته تحصیلی - تعارض دانشجویان با هم اتاقی ها - مسائل و مشکلات فرهنگی و بین فرهنگی - دور هم بودن های دانشجویان - دوستان ناباب - پذیرش بی رویه دانشجو - مشروطی - عدم کسب نگرش و دیدگاه کارآفرینی - خلاقیت پایین در کارایی - تقلب - انتظارات بی مورد دانشجویان از قوانین خوابگاهی دانشگاه - تعارض در تصمیم گیری سر ادامه دادن یا ندادن رشته تحصیلی - رابطه مرضی فرد با دانشگاه - ندادن تجربه شادمانی دانشگاه به دانشجو - کمبود امکانات رفاهی در دانشگاه - عدم وجود شرایط ورزشی و رفاهی مطلوب دانشجویان - دانشگاه تجربه خوشیاندی نیست برای برخی دانشجویان مثل باشگاه دانشجویی - عدم نظارت دانشگاه بر انواع مواد - عدم ارتباط تنگاتنگ خانواده با دانشگاه - ناهماهنگی در تصمیمات دانشگاهی - فقدان فضای شاد و نشاط در دانشگاه - فشار امتحانات - بی انگیزه بودن به تحصیل - ناتوانی مسئولان دانشگاه در برنامه ریزی اوقات فراغت - وضعیت نامناسب خوابگاه - فشار دوستان و هم اتاقی ها - تعداد زیاد افراد در اتاق ها با فرهنگ های مختلف - درگیری و کشمکش بین دانشجویان در خوابگاه

۲- دانش و اطلاعات مورد نیاز دانشجویان در زمینه مواد مخدر

پایین بودن دانش و آگاهی پایین دانشجویان در مورد مواد و روانگردانها - عدم اطلاعات در مورد مکانیزم های تأثیر مواد - دانش و اطلاعات ناقص در مورد مواد مخدر و تأثیرات آن - آگاهی در خصوص ویژگی های مواد و تبعات مصرف آن ها - آگاهی بخشی حقوقی، روانی و اجتماعی اعتیاد - عدم آگاهی از عوارض انواع مصرف (دائمی - پزشکی - تفریحی) - افزایش دانش از انواع و طبقات مواد و محرک ها - افزایش اطلاعات در مورد شناخت عوامل خطر - افزایش دانش در مورد رابطه بین مصرف مواد و نگرش های سالم نسبت به مشکلات - افزایش آگاهی ها و واقعیت اجتماعی درباره مواد - ارائه اطلاعات دقیق و علمی در مورد سوء مصرف مواد - ارائه اطلاعات در مورد اثرات سوء مصرف مواد - ایجاد آگاهی برای جلوگیری از نوشیدن الکل، مصرف سیگار، ماری جوانا و سایر مواد مخدر - آشنایی با پیش بینی کننده های دختانیات، الکل و سایر مواد مخدر - ارتقاء دانش های مربوط به عوامل تعیین کننده مصرف مواد مخدر و عوامل محافظتی - دانش مواد و سکس - آگاهی از آمار واقعی مربوط به هنجارهای الکل - آشنایی با اصول کاهش آسیب - ارائه حقایق در مورد سیگار - آگاهی از تأثیرات اختلالات سوء مصرف مواد در خانواده دانشجویان زن، مسائل خانوادگی خانواده ها - آشنایی با های روابط سالم و ناسالم و تفاوت آن ها - ایجاد درک روشن از چگونگی و چرایی شروع به مصرف مواد مخدر در جوانان - اطلاعات مربوط به پیامدهای مواد مخدر و روانگردان ها - آشنایی با تأثیر مواد و روانگردان ها بر بدن و مغز - آشنایی با تأثیر مواد بر روابط اجتماعی افراد - آشنایی با تأثیر مواد بر روابط خانوادگی افراد - اطلاعات غلط در مورد مصرف حشیش، گل، سیگاری (علف) یا ماری جوانا - دانش ناقص و تحریف شده درباره مصرف قرص ها و داروهای اعصاب و روان مثل قرص ترامادول یا قرص ریتالین یا دیازپام - پایین بودن دانش اختصاصی دانشجویان از مواد مخدر - شناخت مواد مخدر از طریق شواهد - توضیح علمی صادقانه و مبتکرانه انواع مواد - ترسیم خط قرمز اعتیاد - عدم آگاهی از پیامدهای جسمی و روانی و اجتماعی مواد - دادن اطلاعات علمی در مورد همه ابعاد اقتصادی، پزشکی، اجتماعی مواد مخدر - دانش درباره اینکه سیگار دروازه ورود به اعتیاد - برخورد منطقی و واقع بینانه با دانشجو (دادن اطلاعات درباره مزایا و معایب مواد) - آگاهی و اطلاعات در مورد موادی که ممکن است با آن مواجهه بشوند - عدم شناخت درست از مواد مخدر

۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر

مصرف مواد باعث رفع دردهای جسمی و خستگی می‌شود- باعث کسب آرامش روانی و فراموشی مشکلات و گرفتاری‌ها می‌شود- باعث شب بیداری می‌شود- باعث تمرکز می‌شود- باعث لاغری می‌شود- مصرف مواد عملکرد اجتماعی و عقلانی را تقویت می‌کند. مصرف مواد باعث لذت بیشتر می‌شود- مصرف مواد حافظه را تقویت می‌کند- مصرف تریاک باعث حفظ جوانی و سلامت می‌شود- مانع اختلالات قلبی و سکنه قلبی می‌شود- ناتوانی جنسی آقایان را درمان می‌کند- حبشیش باعث خلایقیت می‌شود باعث تجربه عرفانی می‌شود- کم‌نیاوردن و نشان دادن خودشان به دیگران- باید هر چیز را در زندگی یک بار تجربه کرد- دوستی و معاشرت با افراد معتاد و شرکت در مجالس مصرف مواد اشکالی ندارد- افراد با اراده (و یا با هوش و تحصیل کرده) معتاد نمی‌شوند- افزایش محبوبیت با مصرف سیگار- مفید بودن تریاک برای بیماران دیابتی- برخی از پزشکان معتقدند که مصرف مشروبات الکلی مفید است- خطر مشروبات الکلی کمتر از سایر مواد است- مصرف مواد اگر به اعتیاد منجر شود اشکال ندارد- فرد معتاد هروقت بخواهد می‌تواند اعتیاد خود را ترک کند- تعارف دوستان به مصرف موجب معتاد شدن نمی‌شود - اگر اطلاعات کافی داشته باشی و مواد رو خوب بشناسی، معتاد نمی‌شوی- اگر تغذیه خوب داشته باشی می‌توانی مواد مصرف کنی ولی معتاد نشوی- اگر کم مصرف کنی معتاد نمی‌شوی- موادی که از گیاهان به دست می‌آیند به علت طبیعی بودن، مضر هستند- مواد تسکین دهنده خوبی هستند و درد، غصه و مشکلات را از انسان دور می‌کنند- مصرف مواد آدم را بی‌خیال و راحت می‌کند- برخی از پزشکان معتقدند که مصرف مشروبات الکلی مفید است- نگرش حرفه‌ای به مفید بودن مصرف برخی مواد مخدر در رشته‌های پزشکی- مصرف تفتنی مواد اعتیادآور نیست- نگرش والدین، فرد و نگرش فرد و دوستان - اعتقاد به دسترسی آسان تر مواد در شهر نسبت به محیط دانشگاه- نگرش منفی به دانشگاه- عدم حرام اعلام کردن مواد افیونی- تقویت کردن باورهای همچون زندگی بدون مشکل وجود ندارد- بررسی باورها و حقایق مربوط به الکل - تدوین بازخورد شخصی در مورد افسانه‌ها و باورهای اشتباه در مورد اثرات مثبت الکل- مصرف مواد در درس خواندن تأثیر می‌گذارد- مواد مخدر باعث احساس و نشاط و شادی می‌شود- من آدم تحصیل کرده‌ای هستم- ماده شیشه وزن را پایین می‌آورد- من دانشجو هستم چون اندیشه دارم فرق می‌کند- مصرف سیگار آرام بخش است- اگر جنس خوب و خالص پیدا کنی اثر بد نخواهد گذاشت- نگرش مثبت خود دانشجو، خانواده و فامیل وی به مواد- ما کجا افراد معتاد کجا - بزار الان عشق و حال کنیم بعدا ترک می‌کنیم- من معتاد نمیشم- تریاک فشار خون و قند خون رو درمان میکنه - ورزش نمیداره کسی معتاد بشه- من دوست مصرف کننده دارم ولی خودم اینکاره نمیشم- مواد از به آدم خلاف بهم تعارف میشه- مواد میتونه گاهی جایگاه درمانی داشته باشه- مصرف کننده‌ها اکثراً آدمای بیکاری هستن- معتادان معمولاً آدمای فقیری هستن- حبشیش، علف و گل اعتیادآور نیستن- در برخی فرهنگ‌ها و مناطق مرطوب، مصرف مواد لازمه- شیشه توان و انرژی انسان رو زیاد میکنه- همه مصرف میکنند و این به کار طبیعیه- آدم برای بیخیالی میتونه مواد مصرف کنه- مصرف مواد باعث افزایش اعتماد به نفس می‌شود - من مصرف میکنم چون تو زندگیم خیلی سختی کشیدم- فقط وقتی دوستانم جمعند و اصرار میکنند مصرف میکنم- برای کنترل خشم، مواد یا کمی مشروب خوبه- فقط برای شب امتحان، مواد یا دارو اشکال نداره- باعث برطرف شدن استرس می‌شود - مصرف مواد باعث پرستیژ اجتماعی می‌شود- موقع ناراحتی و غمگین بودن مصرف مواد ایرادی ندارد- مشروبات الکلی اعتیادآور نیست

۴- مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان در زمینه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر

تقویت اعتماد به نفس و احترام به خود- روش‌های مقابله با فشارهای محیطی و روانی- مهارت خودشناسی و خودآگاهی- مهارت روابط بین فردی- مهارت‌های ارتباط موثر- مهارت تفکر خلاق- مهارت تصمیم‌گیری- مهارت حل مساله- مهارت هم‌حسی و همدلی- حل کشمکش‌ها/ کنترل خود عاطفی- مدیریت اضطراب- مهارت کنترل خشم- مهارت ابراز وجود(قاطعانه عمل کردن)- مهارت‌های تحسین و تمجید کردن - مهارت‌های امتناع- مهارت‌های جلب حمایت - مهارت‌های تفکر انتقادی- مهارت‌های مقابله با هیجانات منفی و روانی- مدیریت استرس- بیان خواسته‌ها به صورت کلامی و منطقی- عدم مهارت رویارویی- رفتار سازگارانه با افراد پیرامون در جهت سلامت روان- عکس‌العمل مناسب در شرایط بحرانی- رفتار خود هدایتی- مهارت‌های اجتماعی - مصون سازی روانی- مهارت‌های تاب‌آوری- مهارت‌های هوش هیجانی- تقویت اعتقادات مذهبی - برنامه‌ریزی تحصیلی موفق - غنی‌سازی اوقات فراغت دانشجویان خوابگاهی - احترام به حقوق دیگران- مهارت‌های دوستیابی- حمایت والدین از فرزندان(عاطفی، فکری و اطلاعاتی، اجتماعی و مالی)- احساسات مثبت(شادی، امید، عشق، اعتماد، همدلی، مسئولیت یا تعهد)- ناتوانی در مهارت‌های انطباقی - تقویت انگیزه درونی- اندیشیدن به راه‌های موثر و مفید- تنظیم اهداف زندگی - هدف‌گذاری و طرح برای آینده- مقابله با افکارمنفی- نظم- تقویت مهارت‌های شناختی لازم برای تشخیص موقعیت‌های خطرناک و اجتناب از آن‌ها - ایجاد تفکر مثبت- آموزش مقاومت در برابر پیشنهاد سوء مصرف مواد مخدر- مهارت امید به آینده- تقویت برنامه‌های آموزشی و ایجاد انگیزه تحصیلی- بالا بردن سطح امید به زندگی - مهارت‌های برقراری ارتباط با دیگران- ارائه اطلاعات درست- ضعف در مهارت‌های فردی- مهارت تعامل پذیری - مهارت‌های کارآفرینی- مهارت‌های همسریابی- آموزش‌های جنسی- عدم توانایی و مهارت در نه گفتن- مدیریت شکست عاطفی(عشق)- مدیریت رابطه با جنس مخالف- مهارت مقابله با افسردگی- ارتقاء عزت نفس- مهارت‌های فرزندپروری برای دانشجویان متأهل- سبک زندگی سالم- بالا بردن سواد رسانه‌ای- داشتن سرگرمی سالم- طرحواره‌هایی در مورد آزادی- طرحواره‌هایی در مورد جوانی - ایجاد احساس تکلیف در همه دانشجویان نسبت به مشکلات- نشان دادن هویت و ماهیت فرد به خودش - نشان دادن جایگاه فرد در خانواده و دانشگاه و جامعه به خودش- نشان دادن توانایی فرد در تغییر دادن خود - نجات دادن فرد از خودبیگانگی- مهارت‌های آکادمیک یا درس خواندن- خودکوفایی- حرمت ذات- مسئولیت‌پذیری - کنترل تکانه- انعطاف‌پذیری- شادکامی و خوشبینی- ارتباط در خانواده- کنترل رفتار- خودکارآمدی- راهبرد هیجان مدار - کنترل فکر- ذهن آگاهی- آشنایی با سبک‌های دلبستگی- مهارت‌های موفقیت و مقابله با شکست- تکنیک‌های آرامش‌بخش(تمرین برای متوقف کردن، آرام کردن و فکر کردن)- هدف‌گزینی فردی- تقویت خودپنداره مثبت - فعالیت ورزشی- خواب و تکنیک‌های آرامش بخش- تصویر اجتماعی و تصویر خود در آینده- تأکید بر رشد کامل جوانان (از طریق تمرکز بر دامنه امکانات و مشکلات جوانان، بیشتر از تعامل با یک مشکل خاص جوانان)- تمرکز بر شخص در رویکرد محیطی- تمرکز بر روی مدل‌های تحول(که چگونه جوانان رشد و تغییر می‌کنند)- آموزش مهارت‌های متمرکز شخصیت - بهبود مدیریت خود- ارائه اصول شناختی رفتاری- راهبردهای خودمراقبتی شناختی- رفتاری- توانایی مواجهه با شرم و سرزنش- مهارت‌های روشن‌سازی و تحلیل ارزش‌ها- مهارت ساخت تصویر مثبت از خود و تصویر بدن خود- مهارت‌های

تحلیلی برای ارزیابی خطرات شخصی و عواقب مصرف مواد- مهارت جمع آوری و ایجاد فرصت برای انتخاب جایگزین- مهارت خود کنترلی- مهارت مقابله با فشار همسالان- مدیریت زمان- مهارت ابراز احساسات از قبیل غم و اندوه، سوگواری، فقدان ها و شرایط دشوار- تعهد و علاقه فرد به خود و دیگران- مهارت خویشتن داری- احساس تعهد به دانشگاه- مهارت خطرپذیری-- احساس استقلال و موثر بودن- مهارت مقابله با احساس تنهایی

۵- روش های آموزشی

تهیه و تدوین لوح های فشرده آموزشی به تفکیم مواد مختلف- پخش فیلم های آموزشی- تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی- تلویزیون و رسانه های جمعی- گروه همسالان- برپایی نمایشگاه و مستندسازی- برگزاری مسابقات ورزشی- مصاحبه انگیزشی- روش نیمه سازمان یافته- روش سخنرانی- روش بحث و گفتگو- مسأله گشایی- برگزاری کارگاه آموزشی- استفاده از اینترنت- برگزاری اردوهای هدفمند و برنامه ریزی شده (زمینه ساز آشنایی، صمیمیت، ارتقاء روابط اجتماعی، ارتباط صمیمانه با مسئولین، ارائه آموزش های لازم از جمله برخی مهارت های لازم برای زندگی شاد)- تکنیک آموزش فعال بارش فکری- تکنیک آموزش فعال ایفای نقش- برگزاری آموزش ها به صورت جلسات کوتاه- اختصاص امکانات مشاوره ای بهتر- تئاتر- استفاده از مجله- تراکت- بنرهای تبلیغاتی- سمینارها و کنفرانس- استفاده از اساتید دانشگاهی- تقویت و تشکیل دفتر مشاوره با استفاده از کارشناسان فن- تشکیل و تقویت کانون های مبارزه با اعتیاد- انتشار نشریه ای خاص به منظور فرهنگ سازی و اطلاع رسانی- تشکیل میزگردهای دانشجویی جهت بحث- کمک گرفتن از تشکل های دانشجویی- دید و بازدید دانشجویان از مراکز بازپروری معتادان و زندان ها و تماس نزدیک با قربانیان اعتیاد- تشکیل کانون های علمی- برگزاری همایش های دانشجویی در ارتباط با اعتیاد- بردها و بولتن ها توسط دانشجویان و اساتید و صاحب نظران- حضور افراد موفق در دانشگاه و ارتباط دانشجویان با آن ها- برگزاری نمایشگاه های عکس- کلیپ آموزشی- کاریکاتور- اسلاید- فیلم داستانی (بیان غیرمستقیم)- فیلم مستند (بیان مستقیم)- استفاده از برنامه های ورزشی- برنامه های فرهنگی- فوق برنامه ها و تقویت برنامه ها در دانشگاه ها به ویژه دانشجویان خوابگاهی- برگزاری آموزش ها به صورت جلسات کوتاه- اختصاص امکانات مشاوره ای بهتر- سالم سازی محیط خوابگاه- اطلاع رسانی در مورد تأثیرات و عواقب از طریق پوستر- کتابچه های آموزشی- ایجاد باشگاه های ورزشی فعال در دانشگاه- بیلبردها- نصب نشانگرها در جاده ها- موسیقی- آوردن نوازنده به دانشگاه- برگزاری کنسرت سرگرم کننده در مورد سوء مصرف مواد- گفتگو با افراد مشهور- سخنرانان انگیزشی- ارسال پیام های الکترونیکی- فراهم کردن زمان تفریح برای دانشجویان- تشکیل انجمن و سازمان برای مقابله با سوء مصرف مواد- به اشتراک گذاری گروهی- شناسایی دانشجویان تحت تأثیر مواد برای ارائه مشاوره به آن ها- استفاده از ابتکارات دانشجویان- فراهم کردن فعالیت های جایگزین برای برقراری در اوقات فراغت دانشجویان- جلسات مشارکتی و تعاملی- استفاده از گروه های کوچک- کتاب کار دانشجویی- کتابنامه برنامه اولیه برای استادان- کار گروهی- روش های سیستماتیک و کارآمد- ارائه مقررات منع استفاده از مواد برای دانشجویان- استفاده از تکنیک های تعاملی فعال- گروه همسالان علیه توتون و تنباکو- کمپین رسانه ای تحت رهبری دانشجویان- استفاده از گوشی های هوشمند برای اشتراک چشم انداز زیستی استفاده از تنباکو- برنامه درسی آنلاین برای پیشگیری از دخانیات- دانشگاه پاک- استفاده از خود دانشجویان- استفاده از هنر و هنرمندان در آموزش- استفاده از تشکل های دانشجویی- استفاده از روش های غیرمستقیم- استفاده از کرسی های آزاد اندیشی- استفاده از اساتید اندیشمند و مورد تأیید دانشجویان- ارائه واحد درسی- روش دیداری- روش های مجازی- کانال های اجتماعی- توجه به بازاریابی اجتماعی- گروه های همیار- استفاده از هنر مثل شعر، نقاشی- مسابقات خطاطی و نقاشی- ایجاد غرفه- تولید اپلیکیشن- استفاده از پیام های کوتاه و گویا- استفاده از شبکه های مجازی مثل تلگرام، اینستاگرام و...- آموزش های کپسولی- مشاهده محیط- استفاده از همیاران و همتایان- کانون همیاران- استفاده از برنامه های طنز- بازی های جذاب و پیام های خیلی دور- تهیه فیلم های جذاب بازی- تیزرهای تبلیغاتی- المپیادهای ورزشی- استفاده از ورزشکاران- استفاده از چهره های محبوب دانشگاهی- آموزش مشارکتی- آموزش به روش های یادگیری معنادار- تشکیل انجمن سلامت و فعالیت این گروه در زمینه مورد نظر- استفاده از روش های همدلانه- روش بازی- گروه همتا- اعضای کمیته هنری- اطلاع دادن از طریق دوستان- استفاده از روش های چندحسی آموزش- استفاده از روش های تصویری- استفاده از عناوین اختصاصی تر از پیشگیر از اعتیاد (مثل: پیشگیری از مصرف حشیش، پیشگیری از مصرف گل و...)- استفاده از روش های عینی- اجرای تئاتر و هنر در فضای دانشگاهی- گزینش سفیران سلامت- مشاهده و بازدید از کمپ ها- کانون های هنری- ایجاد گروه های ورزشی- گروه ارتقاء سلامت و روان- استفاده از کانون های دانشجویی- برنامه های متنوع برای پر کردن اوقات فراغت- ساختن نرم افزاری در مورد مواد مخدر- استفاده از برنامه های شاد

۶- نوع ماده مخدر مصرفی

سیگار- قلیان- گل- حشیش- مشروبات الکلی- تریاک- ترامادول- ریتالین- فینکسیدین- کتامین- مواد صنعتی و مواد محرک (گل و حشیش)- قرص های مختلف- گروه کانابیس- ماری جوانا- هروئین- شیره- آمفتامین- ال اس دی- کوکائین- باربیتوریت ها- بنزودیازپین ها- اپیوم- گراس- مورفین- قرص ها و شربت های حاوی کدئین- دیازپام و لورازپام- دیفنوکسیلات-- قرص های کراک- شیشه- پپ- بورپورونورفین- فلوکستین- الکل- قرص های اکستازی و متامفتامین- قرص های روان گردان- مصرف مسکن و آرام بخش- آرامبخش ها یا داروهای اضطراب- گروه کانابیس و حشیش

یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای کمی بخش کیفی پژوهش

در این قسمت از تحلیل یافته‌های کیفی با توجه به نتایجی که در مراحل قبلی بخش کیفی پژوهش (مطالعه اسناد داخلی، مطالعه تطبیقی (اسناد خارجی) و مصاحبه در زمینه مقوله‌های کلی پیشگیری از مصرف مواد در سطوح دانش (مسائل و مشکلات فردی، اجتماعی، خانوادگی و دانشگاهی) دانش مرتبط با نوع مواد، نگرش مرتبط با مواد، مهارت‌های لازم برای پیشگیری از مصرف مواد، نوع ماده مخدر مصرفی و روش‌های آموزشی بدست آمده بود، تحلیل محتوای کمی شده‌اند تا امکان مقایسه و تعیین اهمیت هر کدام از مقوله‌های فرعی به تفکیک منابع مورد بررسی به‌طور جداگانه و در همه منابع در بخش کیفی فراهم شود. فراوانی مقوله‌های فرعی مرتبط با هر یک از مقوله‌های اصلی در قالب جداول مجزا با توجه به مقوله‌های اصلی به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش‌های قبلی پژوهش (مطالعه اسناد داخلی، مطالعه تطبیقی (اسناد خارجی) و مصاحبه ارائه شده است.

در هر جدول، مقوله‌های فرعی مربوط به هر مقوله اصلی در منابع اطلاعاتی سه گانه بررسی شده است که وضعیت هر یک از مقوله‌های فرعی به تفکیک مقوله‌های اصلی در کلیه منابع قابل مشاهده است. با مشاهده میزان فراوانی هر یک از مقوله‌های فرعی، میزان اهمیت آن‌ها در بخش منابع اطلاعاتی مشخص شده است. همچنین فراوانی مقوله‌های فرعی در خصوص میزان اهمیت هر کدام از آن‌ها بر اساس مقوله کلی در هر کدام از منابع به تفکیک نیز ارائه شده است. مشاهده فراوانی مقوله‌های فرعی در هر یک از منابع مورد بررسی گویای اهمیت مقوله‌های فرعی مرتبط با پیشگیری از مصرف مواد در منبع مورد نظر می‌باشد.

جدول ۴-۳-۲۲. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل فردی مرتبط با مصرف مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش کیفی

مقوله‌های کلی / فرعی	منابع اطلاعاتی	فراوانی در مصاحبه‌ها	فراوانی در اسناد داخلی	فراوانی در اسناد خارجی	فراوانی کل
مسائل و مشکلات فردی	استرس، اضطراب و بی‌قراری	۸	۱۳	۱۰	۳۱
	افسردگی	۹	۱۱	۸	۲۸
	اعتماد به نفس پایین، خجالت و کمروبی	۵	۱۳	۹	۲۷
	نوامیدی و احساس پوچی	۶	۸	۸	۲۲
	کنجکاوی و ماجراجویی	۳	۱۰	۸	۲۱
	هیجان‌طلبی، ریسک‌پذیری و تکانشگری	۵	۹	۷	۲۱
	استقلال-طلبی	۳	۶	۶	۱۸
	ناپایداری عاطفی و احساسی	۵	۶	۶	۱۷
	لذت‌جویی	۴	۶	۶	۱۶
	خشم، خشونت و پرخاشگری	۲	۶	۶	۱۴
	فشارهای فردی روانی	۴	۷	۳	۱۴
	شکست‌های عاطفی	۳	۶	۵	۱۴
	اختلالات ارثی یا بیولوژیک	۱	۶	۶	۱۳
	پایین بودن توانایی ابراز وجود	۵	۴	۳	۱۲
	عقده حقارت و خودکم‌بینی	۲	۳	۴	۹
	احساس تنهایی و دل‌تنگی	۲	۳	۳	۸
	خودکشی	۱	۲	۴	۷
	خود بیمارنگری	-	۲	۴	۶
فراوانی به تفکیک منابع مورد بررسی		۶۸	۱۲۹	۱۰۶	

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای بخش کیفی پژوهش در جدول ۴-۳-۲۲، بیانگر آن است از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، استرس، اضطراب و بی‌قراری و افسردگی، به‌عنوان مهم‌ترین مسأله و مشکل فردی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات فردی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که خود بیمارنگری دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات فردی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۴-۳-۲۳. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل خانوادگی مرتبط با مصرف مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد

بررسی در بخش کیفی

مقوله‌های کلی / فرعی	منابع اطلاعاتی			
	فراوانی در مصاحبه‌ها	فراوانی در اسناد داخلی	فراوانی در اسناد خارجی	فراوانی کل
مسائل و مشکلات خانوادگی	عدم حس تعلق و بی‌عاطفگی در خانواده	۶	۱۰	۲۶
	لجبازی و تعارضات خانوادگی	۸	۸	۲۴
	جدایی و دوری از خانواده	۶	۹	۲۳
	سبک رفتاری سهل‌گیر و بی‌تفاوت	۴	۸	۲۰
	خانواده سیگاری و معتاد	۵	۷	۱۹
	سابقه مصرف مواد در خانواده	۵	۷	۱۹
	مجاز بودن مصرف مواد و الکل در خانه	۴	۷	۱۸
	طرد شدگی و فقدان رابطه عاطفی	۴	۴	۱۲
	وجود الگوی نامناسب در خانواده	۴	۳	۱۱
	داشتن بستگان معتاد	۳	۴	۱۱
	برای لذت جنسی در روابط زناشویی	۳	۴	۱۱
	شکست در عشق و ازدواج	۲	۴	۱۰
	خانواده دیکتاتور، آشفته	۳	۳	۹
	بی‌سرپرستی	۲	۳	۹
	عدم امید به ازدواج در آینده نزدیک	۱	۴	۹
	غم از دست دادن عزیزان، فقدان و سوگ	-	۳	۷
فراوانی به تفکیک منابع مورد بررسی				۶۰
				۸۷
				۹۱

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۳-۲۳، بیانگر آن است که مولفه‌های در عدم حس تعلق و بی‌عاطفگی در خانواده و لجبازی و تعارضات خانوادگی، به‌عنوان مهم‌ترین مسأله و مشکل خانوادگی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات خانوادگی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که غم از دست دادن عزیزان، فقدان و سوگ دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات خانوادگی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۳-۴-۲۴. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل اجتماعی مرتبط با مصرف مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد

بررسی در بخش کیفی

مقوله‌های کلی / فرعی	منابع اطلاعاتی				
	فراوانی در مصاحبه‌ها	فراوانی در اسناد داخلی	فراوانی در اسناد خارجی	فراوانی کل	
مسائل و مشکلات اجتماعی	برقراری ارتباط با دوستان مصرف‌کننده	۵	۱۳	۱۰	۲۸
	در دسترس بودن مواد	۴	۱۴	۹	۲۷
	فشارهای ناشی از همسالان در رد پیشنهادهای دوستان	۴	۱۲	۷	۲۳
	بیکاری و مشکلات مالی	۶	۸	۸	۲۱
	اضطراب اجتماعی	۴	۸	۶	۱۸
	تضاد بین‌فردی و فرهنگی	۲	۸	۸	۱۸
	ناتوانی در تعاملات اجتماعی و سازگاری	۴	۷	۷	۱۸
	فشارهای میان فردی، نفوذجمع و همنوایی	۴	۴	۸	۱۶
	بزرگ جلوه دادن خود در نظر دیگران	۵	۴	۴	۱۳
	شخصیت ضد اجتماعی، بزه و انحراف	-	۶	۷	۱۳
	در معرض خشونت قرار گرفتن	۳	۵	۵	۱۳
	طرد شدن از سوی دوستان	۳	۴	۵	۱۲
	تعلق و هویت‌یابی	۵	۳	۴	۱۲
	بحران‌های اجتماعی و سیاسی	۴	۴	۴	۱۲
	خودباختگی فرهنگی	۳	۳	۴	۱۰
	ثروت و رفاه زیاد	-	۴	۴	۸
	مصرف مواد به‌عنوان یک هنجار	-	۳	۴	۷
فراوانی به تفکیک منابع مورد بررسی					
	۵۶	۱۰۹	۱۰۴		

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای بخش کیفی پژوهش در جدول ۳-۴-۲۴، بیانگر آن است که مولفه‌های در دسترس بودن مواد و برقراری ارتباط با دوستان مصرف‌کننده، به‌عنوان مهم‌ترین مسأله و مشکل اجتماعی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات اجتماعی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که خودباختگی فرهنگی، مصرف مواد به‌عنوان یک هنجار دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات اجتماعی در مصرف مواد می‌باشد.

جدول ۴-۳-۲۵. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مسائل دانشگاهی مرتبط با مصرف مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد

بررسی در بخش کیفی

فرآوانی کل	فرآوانی در اسناد خارجی	فرآوانی در اسناد داخلی	فرآوانی در مصاحبه ها	منابع اطلاعاتی	
				مقوله های کلی / فرعی	
۱۹	۶	۵	۸	عدم تطبیق و هماهنگی با محیط دانشگاه	مسئله و مشکلات سازماني (دانشگاهی)
۱۸	۸	۶	۴	سکونت در بیرون از خوابگاههای دولتی	
۱۷	۵	۵	۷	عدم علاقه به درس و رشته تحصیلی	
۱۶	۶	۶	۵	فشارهای تحصیلی و اضطراب امتحانات	
۱۴	۴	۶	۴	کمبود تفریحات سالم و سرگرمی مناسب	
۱۳	۸	۳	۲	فقدان انگیزه پیشرفت	
۱۳	۵	۲	۶	غلبه بر خستگی و بیدار ماندن درایام امتحانات	
۱۲	۵	۵	۲	یکنواختی محیط خوابگاه	
۱۱	۴	۳	۴	عملکرد تحصیلی ضعیف	
۱۱	۶	۳	۲	کمبود امکانات حمایتی، مشاوره‌ای	
۱۰	۴	۳	۳	اوقات فراغت و فضای خالی زیاد	
۹	۵	۲	۵	همنشینی با دانشجویان معتاد و الگوگیری از آن‌ها	
۸	۳	۳	۲	برآورده نشدن انتظارات توسط دانشگاه	
۸	۴	۳	۱	انحراف از قواعد معمول دانشگاه	
۸	۴	۴	-	همجواری دانشگاه با مکان فروش مواد	
۸	۴	۲	۲	کنترل اجتماعی پایین در دانشگاه	
۷	۴	۳	-	جشن بازگشت به خوابگاه بعد از تعطیلات	
۵	۴	۱	-	احساس گمنامی در کلاس بزرگ	
	۸۹	۶۵	۵۵	فرآوانی به تفکیک منابع مورد بررسی	

نتایج حاصل از کمی سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۳-۲۵، بیانگر آن است که مولفه عدم تطبیق و هماهنگی با محیط دانشگاه، به عنوان مهم ترین مسأله و مشکل دانشگاهی در مصرف مواد مخدر در بین دیگر مسائل و مشکلات دانشگاهی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که احساس گمنامی در کلاس بزرگ دارای کمترین تأثیر در بین دیگر مسائل و مشکلات خانوادگی در مصرف مواد می باشد.

جدول ۴-۳-۲۶. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای دانش و اطلاعات مرتبط با مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش کیفی

منابع اطلاعاتی					دانش و اطلاعات در مورد مواد و مشروبات الکلی
مقوله‌های کلی / فرعی					
فرآوانی در مصاحبه ها	فرآوانی در اسناد داخلی	فرآوانی در اسناد خارجی	فرآوانی کل		
۱۰	۱۲	۱۲	۳۴	نداشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	
۹	۱۲	۱۰	۳۱	عوارض مصرف حشیش	
۹	۱۱	۱۱	۳۱	فقدان دانش کافی در مورد گرس(علف) یا ماری‌جوانا	
۹	۱۰	۱۱	۳۰	عدم آگاهی از عوارض مصرف تریاک و شیر، هروئین و کراک	
۵	۱۲	۱۲	۲۹	عدم آگاهی از عوارض مصرف مشروبات	
۹	۹	۹	۲۷	عدم آگاهی از عوارض ریتالین	
۹	۹	۹	۲۷	عدم آگاهی از عوارض مصرف ترامادول	
۵	۹	۱۳	۲۷	عدم آگاهی از عوارض مصرف الکل سفید	
۸	۹	۹	۲۶	عدم آشنایی از عوارض مصرف ال اس دی	
۹	۹	۸	۲۶	عدم آشنایی از عوارض داروهای مسکن و آرامبخش	
۷	۹	۹	۲۵	عدم آشنایی از عوارض سیگار و قلیان	
۹	۷	۹	۲۵	عدم آگاهی از عوارض ماده مخدر گل	
۸	۸	۷	۲۳	عدم آگاهی از عوارض ماده مخدر گل	
۸	۸	۷	۲۳	فقدان دانش کافی در مورد شیشه و آمفتامین	
۱۱۴	۱۳۹	۱۳۶		فرآوانی به تفکیک منابع مورد بررسی	

نتایج حاصل از کمی سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۳-۲۶، بیانگر آن است که مولفه های نداشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، فقدان دانش کافی در مورد گرس(علف) یا ماری جوانا، فقدان دانش کافی در مورد حشیش و عدم آگاهی از عوارض مصرف تریاک و شیر، هروئین و کراک، به عنوان مهم ترین ضعف های دانشی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که فقدان دانش کافی در مورد شیشه و آمفتامین و عدم آگاهی از عوارض ماده مخدر گل دارای کمترین ضعف در بین دیگر ضعف های دانشی مرتبط با مصرف مواد مخدر می باشد.

جدول ۴-۳-۲۷. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای باور و نگرش مرتبط با مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش کیفی

مقوله‌های کلی / فرعی	منابع اطلاعاتی	فراوانی در مصاحبه‌ها	فراوانی در اسناد داخلی	فراوانی در اسناد خارجی	فراوانی کل
باور و نگرش در مورد مواد و مشروبات الکلی	باورهای نادرست در مورد مواد مخدر	۱۰	۱۵	۱۳	۳۸
	باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸	۶	۷	۲۱
	باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷	۷	۷	۲۱
	باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۸	۶	۵	۱۹
	باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۵	۷	۷	۱۹
	باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۶	۴	۶	۱۶
	باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۵	۴	۵	۱۴
	باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۶	۴	۴	۱۴
	باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۵	۴	۴	۱۳
	باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۶	۳	۴	۱۳
	باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	۳	۴	۵	۱۲
	باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۴	۳	۴	۱۱
	باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۴	۳	۴	۱۱
	باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۳	۳	۴	۱۰
	باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به-عنوان مشوق و پاداش فردی	۳	۳	۴	۱۰
فراوانی به تفکیک منابع مورد بررسی		۱۰۴	۷۶	۱۲۳	

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۳-۲۷، بیانگر آن است که مولفه‌های باورهای نادرست در مورد مواد مخدر، باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی و باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، به‌عنوان مهم‌ترین باورها و نگرش مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان و باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر باورها و نگرش‌های مرتبط با مصرف مواد مخدر می‌باشند.

جدول ۴-۳-۲۸. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مهارت‌های مورد نیاز در پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش کیفی

مقوله‌های کلی / فرعی	منابع اطلاعاتی			
	فراوانی در اسناد خارجی	فراوانی در اسناد داخلی	فراوانی در مصاحبه‌ها	فراوانی کل
مهارت‌های لازم برای پیشگیری از مصرف مواد	۸	۱۴	۵	۲۷
	۱۱	۱۱	۴	۲۶
	۸	۱۱	۸	۲۶
	۶	۱۱	۶	۲۳
	۹	۸	۶	۲۳
	۷	۸	۵	۲۰
	۸	۸	۴	۲۰
	۵	۷	۵	۱۷
	۷	۷	۲	۱۶
	۶	۷	۲	۱۵
	۶	۴	۳	۱۳
	۵	۴	۳	۱۲
	۵	۷		۱۲
	۴	۴	۴	۱۲
	۴	۶	۲	۱۲
	۵	۴	۳	۱۲
	۴	۲	۴	۹
	۳	۵		۸
	۴	۲	۲	۸
	۶	۵	۲	۸
	۴	۲	۲	۸
	۳	۲	۳	۸
	۴	۲	۲	۸
	۴	۲	۲	۸
	۳	-	۳	۶
	۴	-	۲	۶
	۴	۲	-	۶
	۳	۰	۲	۵
فراوانی به تفکیک منابع مورد بررسی				۸۸
	۱۵۴	۹۵		

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی شده داخلی در جدول ۴-۳-۲۸، بیانگر آن است که مهارت‌های حل مسأله، ارتباطی و مقابله با استرس، به‌عنوان مهم‌ترین مهارت‌های مورد نیاز در پیشگیری از مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که مهارت فرزندپروری دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر مهارت‌های مورد نیاز برای پیشگیری از مصرف مواد مصرف مواد مخدر می‌باشند.

جدول ۴-۳-۲۹. تحلیل محتوای کمی نوع ماده مخدر مصرفی به تفکیک منابع اطلاعاتی مورد بررسی در بخش کیفی

مقوله‌های کلی / فرعی	منابع اطلاعاتی			
	فراوانی در اسناد خارجی	فراوانی در اسناد داخلی	فراوانی در مصاحبه‌ها	فراوانی کل
نوع ماده مخدر مصرفی در بین دانشجویان	-	۱۵	۷	۲۲
	-	۱۵	۶	۲۱
	-	۱۳	۸	۲۱
	-	۱۲	۶	۱۸
	-	۱۱	۱	۱۲
	-	۵	۵	۱۰
	-	۵	۵	۱۰
	-	۷	۱	۸
	-	۶	۲	۸
	-	۲	۸	۸
	-	۶	۱	۷
	-	۶	-	۶
	-	۶	-	۶
فراوانی به تفکیک منابع مورد بررسی				۵۱
-				۱۰۹

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی‌شده داخلی در جدول ۴-۳-۲۹، بیانگر آن است که ماده مخدر سیگار و قلیان، تریاک و شیر، هروئین و کراک و حشیش دارای بالاترین ماده مصرفی در بین دانشجویان بوده است. در حالی که ال اس دی و داروهای مسکن و آرامبخش دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر ماده مخدر مصرفی در بین دانشجویان می‌باشند.

جدول ۳-۳-۳۰. مقایسه نتایج حاصل از تحلیل محتوای روش های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک منابع اطلاعاتی

مورد بررسی در بخش کیفی

مقوله های کلی / فرعی	منابع اطلاعاتی	فراوانی در مصاحبه ها	فراوانی در اسناد داخلی	فراوانی در اسناد خارجی	فراوانی کل
روش های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد	استفاده از گروه همسالان	۸	۵	۳	۱۶
	پخش فیلم های کوتاه	۴	۵	۶	۱۵
	استفاده از گروه های ورزشی	۵	۴	۶	۱۵
	تشکیل و تقویت کانون های دانشجویی	۷	۳	۴	۱۴
	استفاده از اینترنت	۷	۳	۴	۱۴
	ارائه برنامه های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۵	۴	۴	۱۳
	آموزش از طریق تلگرام	۶	-	۶	۱۲
	کانون های هنری	۶	۲	۴	۱۲
	از طریق فعالیت های فوق برنامه	۲	۷	۳	۱۲
	آموزش از طریق تئاتر	۳	۲	۶	۱۱
	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۲	۳	۶	۱۱
	کرسی های آزاد اندیشی	۲	۲	۷	۱۱
	آموزش از طریق اینستاگرام	۶	-	۵	۱۱
	از طریق کانون همیاران	۵	-	۶	۱۱
	از طریق مرکز مشاوره	۲	۵	۴	۱۱
	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۳	۲	۵	۱۰
	برگزاری اردو	۲	۴	۴	۱۰
	برگزاری کارگاه های آموزشی	۵	۲	۳	۱۰
	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۴	۲	۴	۱۰
	آموزش از طریق واتس آپ	۶	-	۴	۱۰
	تولید نرم افزارهای آموزشی	۳	-	۷	۱۰
	بحث گروهی	۲	۳	۴	۹
	آموزش به صورت تراکت	۲	۱	۶	۹
	برگزاری نمایشگاه های عکس	۴	۲	۳	۹
	استفاده از موسیقی و کنسرت	۵	-	۴	۹
	استفاده از برنامه های طنز	۴	-	۵	۹
	روش بازی	۵	-	۴	۹
	روش بارش فکری	-	۲	۷	۹
	ارسال پیام های الکترونیکی	۲	۲	۵	۹
	روش سخنرانی	۲	۳	۳	۸
	آموزش در قالب کارت های تبلیغاتی	۲	۲	۴	۸
	برگزاری نمایشگاه	۲	۲	۴	۸
	استفاده از چهره های محبوب	۲	۲	۴	۸
	آموزش از طریق داستان نویسی	۲	۲	۴	۸
	ارائه پوستر	۲	۲	۴	۸

۷	۴	۳	-	استفاده از تلویزیون و رسانه‌های جمعی	روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد
۷	۴	۱	۲	ایفای نقش	
۷	۴	۱	۲	برگزاری جلسات کوتاه	
۷	۶	۱	-	برگزاری سمینار و کنفرانس	
۷	۳	۲	۲	تشکیل همایش و میزگرد دانشجویی	
۷	۴	۱	۲	آموزش از طریق مجله	
۷	۴	-	۳	استفاده از پیام‌های کوتاه و گویا از طریق موبایل	
۷	۴	-	۳	تشکیل انجمن سلامت و فعالیت	
۷	۳	-	۴	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	
۷	۴	۳	-	کتاب کار دانشجویی	
۷	۳	۲	۲	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	
۷	۴	۳	-	ارائه در قالب واحد درسی	
۷	۷	-	۲	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	
۶	۴	۲	-	تهیه و تدوین لوح فشرده آموزشی	
۶	۵	۱	-	انتشار نشریه‌ای خاص به‌منظور اطلاع‌رسانی	
۶	۴	-	۲	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	
۶	۳	-	۳	تشکیل گروه‌های کوچک	
۶	۴	۲	-	روش پرسش و پاسخ	
۵	۳	-	۲	ایجاد غرفه	
۵	۳	-	۲	استفاده از تابلوهای هوشمند	
۵	۳	-	۲	روش آموزش چند حسی	
۴	۴	-	-	روش آموزش اکتشافی	
	۲۵۲	۱۰۲	۱۵۸	فراوانی به تفکیک منابع مورد بررسی	

نتایج حاصل از کمی‌سازی تحلیل محتوای اسناد بررسی‌شده داخلی در جدول ۳-۴-۳۰، بیانگر آن است که روش‌های ارائه آموزش شامل استفاده از گروه همسالان، پخش فیلم‌های کوتاه و استفاده از گروه‌های ورزشی به‌عنوان مهم‌ترین روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که روش آموزش اکتشافی دارای رتبه پایین‌تری در مقایسه با دیگر روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد می‌باشند.

نتایج نهایی بدست آمده از بخش کیفی پژوهش

سوالات اول و دوم این پژوهش معطوف به شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد بود. بر این اساس در بخش کیفی پژوهش از طریق مطالعه اسناد داخلی، مطالعه تطبیقی (اسناد خارجی) و مصاحبه‌ها با متخصصان و دانشجویان، نیازها و روش‌های پیشگیری از مصرف مواد در قالب مقوله‌های کلی پیشگیری از مصرف مواد در سطوح دانش (مسائل و مشکلات فردی، اجتماعی، خانوادگی و دانشگاهی) دانش مرتبط با نوع مواد، نگرش مرتبط با مواد، مهارت‌های لازم برای پیشگیری از مصرف مواد، نوع ماده مخدر مصرفی و روش‌های آموزشی پس از بررسی و تعدیل شناسایی شدند.

به طور کلی در تحلیل داده‌های کیفی پژوهش نیازهای آموزشی شناسایی شده به تفکیک سطوح دانش کلی، دانش مرتبط با نوع مواد، نگرش مرتبط با مواد و مهارت‌های پیشگیری از مصرف مواد در جدول ۳-۳-۴، ارائه شده است. همچنین در ادامه در جدول ۳-۳-۴، نیز روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به تفکیک سطوح آموزش مجازی، آموزش حضوری و آموزش ترکیبی ارائه شده است. نیازها و روش‌های آموزشی شناسایی شده در بخش کیفی پژوهش در جداول ذکر شده مبنای طراحی ابزار پرسشنامه در بخش کمی پژوهش قرار گرفت.

جدول ۳-۳۱. نیازهای پیشگیری از مصرف مواد در سطوح دانش کلی، دانش مرتبط با نوع مواد، نگرش و مهارت

مقوله کلی ^۱	مقوله‌های فرعی ^۲
نیازهای آموزشی سطح دانش کل مرتبط با مسائل و مشکلات فردی	توانایی مقابله با افکار خودکشی، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی مقابله با احساس غم، دل‌تنگی و تنهایی، توانایی کسب ثبات هیجانی، کسب توانایی مقابله با افکار منفی، آشنایی با انواع هیجان‌طلبی و ماجراجویی سالم، توانایی لذت بردن از فعالیت‌های هیجان-آور سالم، آشنایی با اصول و روش‌های شاد زیستن، آشنایی با هوش هیجانی و نحوه صحیح ابراز هیجانات، توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، کسب معنای زندگی، راهبردهای شناختی، مهارت‌های فراشناختی و ذهن‌آگاهی، توانایی استدلال و تحلیل درست مسائل، توانایی خودتنظیمی و خودکارآمدی، کسب استقلال شخصی، توانایی برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های روزانه، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، آشنایی با اصول موفقیت و مقابله با شکست، تقویت انگیزه و امید به زندگی، آشنایی با راهکارهای کسب تحسین و تمجید، توانایی مقابله با حساسیت و زودرنجی، توانایی مواجهه با وسواس فکری و عملی، آشنایی با اصول انعطاف‌پذیری، کسب توانایی خودتشویقی، آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی، مقابله با اختلالات خواب، تقویت احساس رضایتمندی، مقابله با حس خود بیمارپنداری و اختلالات جسمی، مقابله با حس خودزشت‌انگاری، تقویت انگیزه پیشرفت فردی
نیازهای آموزشی سطح دانش کل مرتبط با مسائل و مشکلات اجتماعی	توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد، روش‌های مقابله با فشارهای فرهنگی در مصرف مواد، کسب توانایی ارتباط متقابل با دیگران، کسب توانایی سازگاری با دیگران، آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران، توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل، توانایی ارتباط مؤثر با دیگران، توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران، آشنایی با تأثیرات مثبت نوع‌دوستی، توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)، توانایی مقابله با خودباختگی فرهنگی توانایی روابط صحیح با همسالان، توانایی دوری از همسالان مصرف‌کننده مواد، آشنایی با آسیب‌های احتمالی ناشی از میهمانی‌های مختلط، آشنایی با چگونگی گذراندن اوقات فراغت و تفریحات سالم، آشنایی با ارزش‌های اخلاقی، آشنایی با اثر همگرایی و هم‌سویی اجتماعی، توانایی کمک گرفتن در زمان بحران‌های طبیعی، آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری، توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)، ارتباط مؤثر با گروه‌های اجتماعی (انجمن دانشجویی، ورزشی و...)، بهبود احساس تعلق و پیوند اجتماعی، توانایی مواجهه با شرایط پرخطر، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)
نیازهای آموزشی سطح دانش کل مرتبط با مسائل و مشکلات خانوادگی	آشنایی با ویژگی‌های خانواده سالم و ناسالم، آشنایی با انواع سبک‌های ارتباطی والدین، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، توانایی ارتباط مؤثر با خانواده، توانایی ارتباط مؤثر با اقوام و فامیل، توانایی کنار آمدن با غم از دست دادن عزیزان، کسب راهکارهای مقابله با دوری از خانواده، کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی، توانایی مقابله با مشکلات خانوادگی (بی‌سرپرستی و طرد شدگی)، آشنایی با سبک‌های دلبستگی در خانواده، نگرش مثبت به ازدواج و تشکیل خانواده، آشنایی با آموزش‌های جنسی
نیازهای آموزشی سطح دانش کل مرتبط با مسائل و مشکلات سازمانی (دانشگاهی)	چگونگی سازگاری با فرهنگ‌های متنوع در زندگی دانشجویی، توانایی مدیریت ایام امتحانات، تقویت انگیزش تحصیلی، آشنایی با تعارضات دانشجو با دانشگاه، توانایی سازگاری با محیط دانشگاه، چگونگی مقابله با استرس امتحان، توانایی مقابله با فشارهای تحصیلی، توانایی دستیابی به اهداف دانشگاهی، آشنایی با عوامل استرس‌زای زندگی دانشجویی، توانایی برنامه‌ریزی تحصیلی، توانایی برنامه‌ریزی اوقات فراغت در دانشگاه، آشنایی با آینده‌نگری شغلی، رویارویی با مشکلات خوابگاهی
نیازهای آموزشی سطح دانش مرتبط با نوع مواد	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض سیگار و قلیان، آشنایی با عوارض مصرف حشیش، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف ال‌اس‌دی، آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک، آشنایی با عوارض مصرف مشروبات، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام‌بخش، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن
نیازهای آموزشی سطح نگرش مرتبط با نوع مواد	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد

1. Main categories
2. Subcategories

لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	
کسب مهارت دوستیابی، افزایش مهارت همدلی، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت مدیریت خشم، مهارت مقابله با اضطراب و استرس، مهارت خودآگاهی، مهارت تفکر خلاق، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت حل مسأله، مهارت تفکر نقادانه، مهارت مدیریت زمان، مهارت تفکر مثبت، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن، آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر، مهارت ابراز وجود، مهارت کارآفرینی	نیازهای آموزشی سطح مهارت پیشگیری از مصرف مواد

جدول ۳-۳-۳۲. روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطوح آموزش مجازی، آموزش حضوری و آموزش ترکیبی

مقوله کلی	مقوله‌های فرعی
روش‌های آموزشی در سطح آموزش مجازی	تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی، پخش فیلم‌های کوتاه، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، استفاده از تلویزیون و رادیو، آموزش از طریق مجله، آموزش در قالب کارت‌های تبلیغاتی، انتشار نشریه‌ای خاص به-منظور اطلاع‌رسانی، آموزش از طریق داستان‌نویسی، استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، آموزش از طریق واتس‌آپ، ارائه پوستر، تولید نرم افزارهای آموزشی، استفاده از پیام‌های کوتاه و گویا از طریق موبایل، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، ارسال پیام‌های الکترونیکی، کتاب کار دانشجویی، استفاده از تابلوهای هوشمند
روش‌های آموزشی در سطح آموزش حضوری	استفاده از گروه همسالان، روش سخنرانی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، بحث گروهی، ایفای نقش (بازی نقش مصرف‌کننده مواد)، برگزاری جلسات کوتاه، آموزش از طریق تئاتر، استفاده از چهره‌های محبوب، کرسی‌های آزاد اندیشی، تشکیل گروه‌های کوچک، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، روش پرسش و پاسخ، روش آموزش اکتشافی، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)، روش آموزش مبتنی بر حل مسأله، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی
روش‌های آموزشی در سطح آموزش ترکیبی	برگزاری نمایشگاه، برگزاری اردو، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، برگزاری سمینار و کنفرانس، از طریق مرکز مشاوره دانشگاه، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، تشکیل و تقویت کانون‌های دانشجویی، تشکیل همایش و میزگرد دانشجویی، برگزاری نمایشگاه‌های عکس، از طریق فعالیت‌های فوق برنامه، استفاده از موسیقی و کنسرت، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، ایجاد غرفه، از طریق کانون همیاران، استفاده از برنامه‌های طنز، تشکیل انجمن سلامت و فعالیت، روش بازی‌های گروهی، کانون‌های هنری، استفاده از گروه‌های ورزشی و ارائه در قالب واحد درسی

بخش دوم

تحلیل یافته‌های کمی

مقدمه

در این پژوهش، به «نیازسنجی دوره‌ها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در دانشگاه‌های شهر تهران» پرداخته شده است. سوالات سوم تا چهارم این پژوهش معطوف به اولویت‌بندی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد و سوالات پنجم تا هشتم پژوهش معطوف به مقایسه اولویت نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان بر حسب جنسیت، سن، سال تحصیلی و گروه‌های تحصیلی بود. در بخش کیفی پژوهش از طریق مطالعه اسناد داخلی، مطالعه تطبیقی (اسناد خارجی) و مصاحبه‌ها با متخصصان و دانشجویان، نیازها و روش‌های پیشگیری از مصرف مواد در قالب مقوله‌های کلی پیشگیری از مصرف مواد در سطوح دانش (مسائل و مشکلات فردی، اجتماعی، خانوادگی و دانشگاهی) دانش مرتبط با نوع مواد، نگرش مرتبط با مواد، مهارت‌های لازم برای پیشگیری از مصرف مواد، نوع ماده مخدر مصرفی و روش‌های آموزشی پس از بررسی و تعدیل شناسایی شدند.

برای پاسخگویی به اهداف فوق با توجه به نتایج بدست آمده در خصوص نیازها و روش‌های آموزشی در بخش کیفی پژوهش در قالب جداول ۳-۳۱ (نیازهای آموزشی) و ۳-۳۲ (روش‌های آموزشی)، ابزار پرسشنامه‌ای طراحی شد.

چارچوب کلی پرسشنامه بخش کمی شامل ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه پژوهش، نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد بود. روایی محتوایی پرسشنامه از نظر متخصصان و روایی سازه پرسشنامه با استفاده روش تحلیل عاملی تأییدی بررسی شد که نتایج نشان داد پرسشنامه از روایی لازم برای اجرا در بین نمونه‌های مورد مطالعه برخوردار است. بخش اول پرسشنامه شامل متغیرهای جمعیت‌شناختی (جنسیت، سن، سال تحصیلی، گروه تحصیلی و ...)، ۱۲۵ گویه مربوط به بخش دوم پرسشنامه شامل نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد بود که از بین این گویه‌ها، ۸۰ گویه مربوط به نیازهای آموزشی در سطح دانش کلی (فردی شامل گویه‌های ۴۱-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۶-۵۷-۵۹-۶۰-۶۱-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹) اجتماعی شامل گویه‌های ۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۶)، خانوادگی شامل گویه‌های ۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸) و دانشگاهی شامل گویه‌های ۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۷)، ۱۴ گویه مربوط به دانش مرتبط با انواع مواد (گویه‌های ۹۸ الی ۱۱۱)،

۱۴ گویه در سطح نگرش مرتبط با مواد (گویه‌های ۱۱۲ الی ۱۲۵)، ۱۷ گویه در سطح مهارت (گویه‌های ۱۲-۲۵-۳۹-۴۰-۴۲-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۸-۶۲-۶۳-۶۴-۷۰-۷۱-۹۶) پیشگیری از مصرف مواد می‌باشد. بخش آخر پرسشنامه که مربوط به روش‌های آموزشی بود شامل ۵۶ گویه که از بین گویه‌های ذکر شده ۱۹ گویه (گویه‌های ۱۲۶-۱۲۷-۱۲۸-۱۲۹-۱۴۱-۱۴۲-۱۴۳-۱۴۴-۱۴۵-۱۴۶-۱۴۷-۱۴۸-۱۴۹-۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۵-۱۵۶-۱۵۷-۱۵۸-۱۵۹-۱۶۰-۱۶۱-۱۶۲-۱۶۳-۱۶۴-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۷-۱۶۸-۱۶۹-۱۷۰-۱۷۱-۱۷۲-۱۷۳-۱۷۴-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۱۷۸-۱۷۹-۱۸۰) و ۲۱ گویه در سطح آموزش ترکیبی شامل گویه‌های (۱۳۱-۱۳۲-۱۳۳-۱۳۴-۱۳۵-۱۳۶-۱۳۷-۱۳۸-۱۳۹-۱۴۰-۱۴۱-۱۴۲-۱۴۳-۱۴۴-۱۴۵-۱۴۶-۱۴۷-۱۴۸-۱۴۹-۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۵-۱۵۶-۱۵۷-۱۵۸-۱۵۹-۱۶۰-۱۶۱-۱۶۲-۱۶۳-۱۶۴-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۷-۱۶۸-۱۶۹-۱۷۰-۱۷۱-۱۷۲-۱۷۳-۱۷۴-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۱۷۸-۱۷۹-۱۸۰) می‌باشد. همچنین سه سوال تکمیلی در مورد مصرف سیگار، قلیان و مشروبات الکلی نیز طراحی شد. در نهایت پرسشنامه طراحی شده در بین نمونه‌های مورد مطالعه که شامل دانشجویان دختر و پسر مقطع کارشناسی در دانشگاه‌های تهران (۳۷۶ نفر)، صنعتی شریف (۳۶۶ نفر)، خوارزمی (۳۷۷ نفر) و هنر (۳۴۲ نفر) بود، توزیع شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها برای بررسی صحت و سقم فرضیه برای هر نوع تحقیق از اهمیت خاصی برخوردار است. امروزه در بیش‌تر تحقیقاتی که متکی بر داده‌های جمع‌آوری شده از موضوع مورد تحقیق می‌باشد، تجزیه و تحلیل داده‌ها از اصلی‌ترین و مهم‌ترین بخش‌های تحقیق، محسوب می‌شود. با توجه به این که داده‌های این پژوهش از طریق پرسش‌نامه جمع‌آوری شده است، در تحلیل و بررسی آن‌ها نیز با رویکرد کمی مواجه بوده‌ایم. لذا داده‌های کمی با استفاده از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شده‌اند و بر اساس نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها پیشنهادات متناسب و کاربردی ارائه شده است.

ابتدا از آمار توصیفی به منظور توصیف ویژگی‌های دموگرافیک نمونه‌های پژوهش از قبیل (جنسیت، سن، سال تحصیلی، گروه تحصیلی) استفاده شد و جداول توزیع فراوانی و درصد ترسیم گردید، پس از آن، به‌منظور نمایش تصویری داده‌های فوق، از نمودار دایره‌ای استفاده شده است.

در ادامه به منظور بررسی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان ۴ دانشگاه (تهران، صنعتی شریف، خوارزمی و هنر و معماری آمار استنباطی) (آزمون فریدمن، آزمون لی‌هی) محاسبه گردید.

همچنین در راستای برآورد دامنه‌ای در چهار اولویت (از ۱ تا ۴)، از روش لی‌هی استفاده شد. بدین ترتیب که تمامی گویه‌ها ابتدا به ترتیب میانگین‌ها مرتب شدند، و سپس بالاترین از پایین‌ترین میانگین کسر گردیده و رقم حاصله بر ۴ تقسیم شد. در انتها، رقم حاصله به ترتیب از پایین‌ترین میانگین در چهار مرحله جمع گردید تا دامنه اولویت‌ها مشخص شوند. با استفاده از این روش نیازها و روش‌های آموزشی که در دامنه اول قرار گرفته‌اند به عنوان نیازهای سطح اول و دارای اهمیت بالاتر از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه شناسایی و اولویت‌بندی شده‌اند.

بر این اساس، در بخش تحلیل‌های کمی پژوهش ابتدا نتایج آزمون تحلیل عامل تأییدی ارائه شده است، در مرحله دوم نتایج تحلیل‌های جمعیت‌شناختی، در مرحله سوم اولویت‌بندی نیازها و روش‌های آموزشی در زمان حال و آینده، در مرحله چهارم مقایسه نیازها و روش‌های آموزشی بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی (دانشگاه، جنسیت، سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی) انجام شده است که در این خصوص ذکر این نکته الزامی است که ده نیاز و روش آموزشی که بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی از دیدگاه دانشجویان دارای رتبه بالاتری بودند در زمان حال و آینده ارائه شده است. نهایتاً در بخش پایانی پژوهش، یافته‌های تکمیلی مربوط به سوالات در مورد میزان مصرف سیگار، قلیان و مشروبات الکلی در بین نمونه‌های مورد مطالعه بر حسب دانشگاه‌های مورد مطالعه و جنسیت ارائه شده است.

۴-۲-۱. یافته‌های حاصل از تحلیل عاملی تأییدی

جهت سنجش روایی پرسشنامه نیازسنجی آموزشی پیشگیری از مصرف مواد از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. در تحلیل عاملی تأییدی پرسشنامه ابتدا شاخص‌های کفایت نمونه‌برداری (KMO^1) و ضریب بارتلت برای داده‌ها محاسبه می‌شود و در صورت معناداری آن‌ها، پس از اطمینان از تناسب انجام تحلیل اکتشافی، فرآیند تحلیل عاملی آغاز می‌شود. اندازه آزمون کایزر مایرز KMO (مقیاس کفایت نمونه‌برداری) منعکس کننده کفایت نمونه برداری است. ارقام کوچک KMO بیانگر آن است که همبستگی بین زوج متغیرها را نمی‌توان از طریق سایر متغیرها تبیین کرد، و بنابراین، ممکن است کاربرد روش تحلیل عاملی مناسب نباشد. سرنی و کیسر^۲ (۱۹۷۷) معتقدند وقتی مقدار KMO بیشتر از $0/7$ باشد، براحتی می‌توان تحلیل عاملی کرد، و هر چه این مقدار بیشتر باشد، مناسب و تکافوی نمونه برداری بیشتر خواهد بود.

به منظور تحقیق درباره این مطلب که آیا ماتریس همبستگی داده‌ها در جامعه صفر نیست، از آزمون کرویت بارتلت استفاده می‌شود. مقصود از اجرای این آزمون در فرضیه صفر مبنی بر درست بودن ماتریس همانی، یعنی ماتریسی است که عناصر قطری آن یک و همه عناصر غیر قطری آن در جامعه صفر باشد. آزمون بارتلت این فرض صفر که ماتریس همبستگی‌های مشاهده شده، متعلق به جامعه‌ای با متغیرهای نابسته است، را می‌آزماید. برای آنکه یک مدل عاملی مفید و دارای معنا باشد، لازم است متغیرها همبسته باشد و در غیر این صورت، دلیلی برای تبیین مدل عاملی وجود ندارد. اگر این فرضیه که متغیرها با هم رابطه ندارد رد نشود، کاربرد مدل عاملی زیر سؤال خواهد بود و بنابراین باید در آن تجدید نظر شود. بنابراین طبق معمول قبل از اجرای تحلیل مؤلفه‌های اصلی^۳ تناسب داده‌ها برای انجام تحلیل عاملی مورد ارزیابی قرار گرفت و تحلیل عاملی تأییدی پرسشنامه با شیوه تحلیل مؤلفه‌های اصلی و با استفاده از روش چرخش پرومکس انجام شد. اندازه‌های KMO و نتایج آزمون کرویت بارتلت برای ماتریس همبستگی‌های حاصل از اجرای پرسشنامه نیازهای آموزشی در گروه نمونه، در جدول ۴-۲-۱-۱ نمایش داده شده است.

1. Kaiser Myers Normalization
2. Cerny & Kaiser
3. Principal Component Analysis

جدول ۴-۲-۱. اندازه‌های *KMO* و نتایج آزمون کرویت بارتل

<i>KMO</i>	معناداری	کرویت	معناداری
۰/۹۸۱	۰/۰۰۱	۲/۱۹	۰/۰۴۶

چنانکه در این جدول دیده می‌شود، مقدار *KMO* برابر با ۰/۹۸۱ و سطح معناداری آن کمتر از ۰/۰۰۱ است. همچنین میزان مشخصه آزمون کرویت بارتل نیز برابر ۲/۱۹ می‌باشد که آن نیز در سطح ۰/۰۴۶ معنادار بود. معناداری کرویت بارتل بدین شرح است که متغیرهای مورد سنجش به همدیگر همبسته هستند و می‌توان تحلیل عاملی را اجرا کرد. بنابراین، بر پایه هر دو ملاک می‌توان نتیجه گرفت که اجرای تحلیل عاملی براساس ماتریس همبستگی حاصل در گروه نمونه مورد مطالعه، قابل توجیه خواهد بود.

جدول ۴-۲-۲. واریانس تبیین شده مقادیر ویژه اولیه یا بار عاملی عامل‌های بدست آمده، درصد واریانس و درصد تراکمی واریانس عوامل

عامل	ارزش ویژه اولیه بار عاملی			بارهای عاملی مجذور شده تأییدی		
	کل	درصد واریانس	واریانس تراکمی	کل	درصد واریانس	واریانس تراکمی
مهارت	48.066	38.148	38.148	47.611	37.787	37.787
دانش	8.834	7.011	45.159	8.487	6.735	44.522
اجتماعی	3.954	3.138	48.297	3.439	2.729	47.251
نگرش	2.861	2.271	50.568	2.493	1.978	49.230
خانواده	2.492	1.978	52.546	2.065	1.639	50.869
دانشگاهی	2.282	1.811	54.357	1.794	1.424	52.293
فردی	1.875	1.488	55.844	1.389	1.102	53.395

براساس نتایج جدول واریانس عامل‌های استخراج شده به روش تأییدی می‌توان گفت که ۷ عامل از ضرایب قابل قبول برای طبقه‌بندی سئوالات برخوردارند. اما عامل اول قویترین قدرت تبیین را با ۰/۴۸ ضریب عاملی، و عامل آخر با ۱/۸ درصد ضریب عاملی، ضعیفترین قدرت تبیین واریانس‌ها را داشته‌اند.

جدول ۴-۲-۱. ماتریس ضرایب بار عاملی سؤالات بر روی عوامل استخراج یافته از تحلیل عاملی تأییدی

عامل ها							سؤالات
فردی	دانشگاهی	خانواده	نگرش	اجتماعی	دانش	مهارت	
.309	.490	.583	.384	.521	.384	.778	مهارت تصمیم گیری
.341	.488	.526	.321	.494	.342	.767	مهارت حل مسأله
.339	.472	.579	.410	.507	.351	.753	مهارت هدف گذاری
.304	.468	.525	.337	.475	.341	.749	مهارت تفکر خلاق
.397	.448	.497	.343	.498	.343	.747	توانایی استدلال و تحلیل
.376	.476	.572	.395	.507	.373	.728	مهارت خود آگاهی
.515	.513	.592	.378	.551	.368	.722	مهارت خودکنترلی
.476	.472	.516	.356	.492	.338	.718	مهارت های شناختی
.555	.513	.560	.378	.528	.343	.717	مهارت خودتنظیمی
.302	.495	.460	.293	.405	.292	.709	مهارت مدیریت زمان
.453	.515	.624	.419	.516	.386	.706	مهارت تاب آوری
.375	.458	.572	.375	.489	.357	.691	ابراز صحیح هیجانات
.444	.469	.547	.386	.488	.367	.689	مهارت تفکر مثبت
.326	.424	.461	.285	.464	.315	.682	مهارت تفکر نقادانه
.438	.490	.533	.354	.507	.334	.680	استقلال شخصی
.437	.394	.453	.278	.433	.304	.675	مهارت های فراشناختی
.372	.552	.490	.347	.468	.304	.668	توانایی برنامه ریزی
.509	.550	.602	.407	.467	.342	.664	اعتماد به خود و ابراز وجود
.397	.414	.561	.383	.464	.366	.659	کسب معنای زندگی
.571	.550	.635	.431	.502	.391	.658	انگیزه و امید به زندگی
.335	.535	.490	.306	.461	.318	.654	مدیریت مالی هزینه های
.380	.465	.613	.431	.508	.390	.649	اصول شاد زیستن
.606	.553	.553	.393	.488	.371	.644	انگیزه پیشرفت فردی
.581	.533	.581	.399	.454	.358	.639	روش های آرام سازی روانی
.573	.571	.545	.399	.425	.406	.634	مهارت مواجهه با وسواس فکری
.476	.579	.628	.433	.498	.404	.632	آشنایی با اصول موفقیت و مقابله با شکست
.456	.504	.596	.462	.547	.390	.625	لذت بردن از فعالیت های هیجان آور
.558	.516	.566	.365	.424	.327	.615	توانایی مقابله با حساسیت و زودرنجی
.258	.587	.495	.364	.389	.360	.612	آینده نگری شغلی
.217	.577	.450	.319	.349	.334	.604	مهارت کارآفرینی
.397	.456	.561	.437	.487	.390	.563	هیجان طلبی و ماجراجویی
.353	.454	.452	.608	.404	.884	.372	شناخت عوارض مصرف آمفتامین ها
.386	.461	.459	.616	.419	.881	.400	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول
.390	.457	.451	.607	.412	.879	.377	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین
.361	.486	.485	.625	.439	.879	.379	آشنایی با عوارض گرس و ماری جوانا
.370	.497	.506	.632	.458	.873	.388	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل
.333	.457	.458	.633	.419	.871	.359	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک
.351	.447	.429	.583	.394	.867	.382	آشنایی با عوارض مصرف قرص های اکستازی
.365	.439	.457	.632	.404	.862	.378	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی

391	493	478	615	432	853	374	آشنایی با عوارض مصرف حشیش
366	486	459	653	405	845	354	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید
386	490	473	670	420	828	351	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات
363	477	458	619	413	768	393	آشنایی با عوارض آرام بخش ها
363	539	514	692	448	751	432	باور تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و مطالعه
451	545	493	616	481	750	405	آشنایی با عوارض سیگار و قلیان
377	557	513	589	437	673	468	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد
477	424	524	372	722	345	398	توانایی روابط صحیح با همسالان
262	425	508	322	710	307	548	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران
233	370	412	314	707	313	500	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به دیگران
418	445	495	340	682	311	427	کسب مهارت دوستیابی
244	380	427	341	680	311	458	کسب توانایی ارتباط متقابل با دیگران
256	355	426	287	663	251	455	کسب توانایی سازگاری با دیگران
440	420	509	420	654	395	469	توانایی مقابله با خودباختگی فرهنگی
355	419	428	310	651	279	452	آشنایی با تأثیرات مثبت نودوستی
382	412	508	475	651	420	349	توانایی دوری از همسالان مصرف کننده مواد
252	381	440	318	650	314	471	توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل
475	469	516	398	644	369	420	آشنایی با اثر همگرایی و همسویی اجتماعی
465	431	544	452	644	373	401	آشنایی با چگونگی گذراندن اوقات فراغت و تفریحات
369	423	575	378	643	341	554	آشنایی با چگونگی مسئولیت پذیری
298	350	444	429	634	388	383	روش های مقابله با فشارهای فرهنگی در مصرف مواد
479	477	511	434	633	397	355	آشنایی با ارزش های اخلاقی
361	425	606	318	631	313	532	توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی
448	402	575	362	627	332	507	توانایی کمک گرفتن در مواقع بحرانی
499	430	615	368	625	342	515	بهبود احساس تعلق و پیوند اجتماعی
419	412	438	434	606	385	273	آشنایی با آسیب های ناشی از میهمانی های مختلط
220	365	412	280	604	281	468	توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران
403	456	574	363	600	310	499	افزایش مهارت همدلی
360	435	551	308	599	317	460	ارتباط مؤثر با گروه های اجتماعی
309	323	421	424	589	352	324	توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد
335	331	531	329	569	305	478	توانایی مقابله با بحران هویت
376	525	499	863	465	630	388	باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش
							عصبانیت و ناکامی
387	510	489	857	428	650	373	باور تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب
360	566	517	850	472	642	391	باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب
							امتحان
384	566	519	848	491	647	412	باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی
							و روانی
425	498	515	847	466	625	386	باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی
							مشکلات
404	532	499	844	452	656	375	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی

379	480	479	839	428	625	375	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مواد
387	511	485	835	478	633	391	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر لاغری
421	502	487	834	445	631	380	استفاده از مواد به عنوان مشوق و پاداش فردی
422	477	514	829	466	630	384	باورهای رایج در مورد بی ضرر بودن قلیان و سیگار
340	498	506	827	445	597	421	باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد
397	501	470	794	409	594	372	باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی
367	557	501	786	441	589	378	باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت
392	464	739	427	516	373	630	توانایی مقابله با افسردگی
435	511	731	449	520	386	558	توانایی مقابله با مشکلات خانوادگی
422	477	704	410	448	349	573	توانایی مقابله با احساس غم، دلنگی و تنهایی
414	443	704	406	559	387	540	توانایی ارتباط موثر با خانواده
364	422	700	393	476	381	542	مهارت های مقابله با شکست های عاطفی
377	481	693	403	491	377	615	مهارت مقابله با اضطراب و استرس
379	443	686	391	548	382	544	توانایی حل اختلافات و نارضایتی ها در خانواده
456	522	683	427	516	390	415	کسب راهکارهای مقابله با دوری از خانواده
364	478	680	396	528	373	564	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی
427	436	670	376	465	343	607	توانایی کسب ثبات هیجانی
387	456	670	386	437	335	637	کسب توانایی مقابله با افکار منفی
367	408	661	431	563	377	599	توانایی مقابله با شرایط بحرانی
428	457	656	454	544	411	519	مهارت مقابله با افکار خودکشی
398	462	648	382	617	367	563	توانایی مواجهه با شرایط پرخطر
328	416	646	302	441	312	576	مهارت مدیریت خشم
414	434	629	374	535	338	493	آشنایی با انواع سبک های ارتباطی والدین
461	498	625	444	517	415	416	آشنایی با سبک های دلبستگی در خانواده
479	479	610	441	592	403	438	آشنایی با ویژگی های خانواده سالم و ناسالم
409	396	599	389	365	372	410	توانایی کنار آمدن با غم از دست دادن عزیزان
422	430	545	319	451	292	394	توانایی ارتباط موثر با اقوام و فامیل
261	393	535	302	404	342	454	آشنایی با آموزش های جنسی
337	415	515	366	395	352	336	نگرش مثبت به ازدواج و تشکیل خانواده
384	755	468	441	412	398	554	توانایی برنامه ریزی تحصیلی
427	746	538	529	444	474	492	آشنایی با عوامل استرس زای زندگی دانشجویی
552	744	549	506	495	472	479	چگونگی مقابله با استرس امتحان
503	741	524	458	480	427	552	تقویت انگیزش تحصیلی
509	738	525	416	482	401	514	آشنایی با تعارضات دانشجو با دانشگاه
485	730	546	483	493	447	500	مهارت مقابله با فشارهای تحصیلی
503	718	504	453	483	406	528	توانایی مدیریت ایام امتحانات
382	707	455	418	398	362	494	توانایی دستیابی به اهداف دانشگاهی
509	702	541	455	536	446	507	توانایی سازگاری با محیط دانشگاه
391	635	511	471	442	380	523	توانایی برنامه ریزی اوقات فراغت در دانشگاه
462	631	538	457	532	460	533	چگونگی سازگاری با فرهنگ های متنوع در زندگی
446	617	540	526	480	489	484	رویارویی با مشکلات خوابگاهی

.384	.568	.497	.399	.402	.352	.493	آشنایی با اصول و مهارت های انتخاب همسر
.217	.370	.240	.310	.260	.251	.153	مقابله با حس خود بیمارپنداری و اختلالات جسمی
.711	.494	.511	.400	.438	.369	.524	تقویت احساس رضایتمندی
.666	.515	.541	.367	.451	.374	.604	کسب توانایی خودتشویقی
.661	.550	.552	.353	.440	.338	.596	مقابله با حس خودزشت انگاری
.657	.493	.500	.374	.457	.372	.521	آشنایی با راهکارهای کسب تحسین و تمجید
.621	.535	.511	.359	.427	.349	.529	آشنایی با اصول انعطاف پذیری
.615	.542	.521	.363	.477	.378	.607	مقابله با اختلالات خواب

جدول ۴-۲-۱-۳، ماتریکس بار عاملی سئوالات را بر روی عوامل بدست آمده از تحلیل مولفه‌های اصلی بدون چرخش را نشان می‌دهد. براساس نتایج جدول فوق، بار عاملی هر سؤال بر روی هر عامل قابل تشخیص است. که بر اساس آن امید به زندگی قویترین بار عاملی را بر روی عامل اول و مولفه مقابله با اختلالات خواب، ضعیف‌ترین بار عاملی را داشته است که در ادامه برای تعیین دقت بیشتر ضرایب به چرخش عاملی با روش پروماکس پرداخته و نتایج عامل‌ها در جدول گزارش شده است.

چرخش

تحلیل عاملی چرخش یافته با روش پروماکس

جدول ۴-۲-۱-۴. ماتریکس بار عاملی سئوالات بر روی عوامل هفتگانه بعد از چرخش پروماکس

عامل ها							سئوالات
فردی	دانشگاهی	خانواده	نگرش	اجتماعی	دانش	مهارت	
						.761	مهارت حل مسأله
						.742	مهارت تفکر خلاق
						.722	مهارت تصمیم‌گیری
						.720	مهارت مدیریت زمان
						.715	مهارت های فراشناختی
						.698	مهارت هدف گذاری
						.690	مهارت های شناختی
						.681	مهارت تفکر نقادانه
						.644	مهارت خودآگاهی
						.611	مهارت خودتنظیمی
						.597	مهارت تفکر مثبت
						.576	مهارت خودکنترلی
						.574	ابراز صحیح هیجانات
						.562	استقلال شخصی
						.556	کسب معنای زندگی
						.547	توانایی برنامه ریزی
						.522	مهارت تاب آوری
						.518	مدیریت مالی هزینه های

									اعتماد به خود و ابراز وجود	449.
									انگیزه پیشرفت فردی	446.
									مهارت مواجهه با وسواس فکری	442.
									روش های آرام سازی روانی	435.
									اصول شاد زیستن	434.
									آینده نگری شغلی	413.
									توانایی مقابله با حساسیت و زودرنجی	412.
									انگیزه و امید به زندگی	395.
									لذت بردن از فعالیت های هیجان آور	366.
									آشنایی با اصول موفقیت و مقابله با شکست	313.
									هیجان طلبی و ماجراجویی	308.
									شناخت عوارض مصرف آمفتامین ها	934.
									آشنایی با عوارض مصرف قرص های اکستازی	932.
									آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	923.
									آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	911.
									آشنایی با عوارض گرس و ماری جوانا	885.
									آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک	872.
									آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	858.
									آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	853.
									آشنایی با عوارض مصرف حشیش	840.
									آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	783.
									آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	718.
									آشنایی با عوارض آرام بخش ها	654.
									آشنایی با عوارض سیگار و قلیان	583.
									باور تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و مطالعه	496.
									داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	447.
								801.	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	
								736.	کسب توانایی ارتباط متقابل با دیگران	
								718.	کسب توانایی سازگاری با دیگران	
								706.	توانایی روابط صحیح با همسالان	
								690.	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	
								656.	توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل	
								654.	آشنایی با تأثیرات مثبت نودوستی	
								650.	کسب مهارت دوستیابی	
								616.	روش های مقابله با فشارهای فرهنگی در مصرف مواد	
								598.	توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران	
								574.	توانایی دوری از همسالان مصرف کننده مواد	

				572.	آشنایی با آسیب های احتمالی ناشی از میهمانی های مختلط
				568.	توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد
				529.	توانایی مقابله با خودباختگی فرهنگی
				517.	آشنایی با اثر همگرایی و همسویی اجتماعی
				512.	آشنایی با ارزش های اخلاقی
				495.	آشنایی با چگونگی گذراندن اوقات فراغت و تفریحات
				443.	آشنایی با چگونگی مسئولیت پذیری
				424.	ارتباط مؤثر با گروه های اجتماعی
				418.	توانایی کمک گرفتن در مواقع بحرانی
				416.	توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی
				382.	توانایی مقابله با بحران هویت
				366.	افزایش مهارت همدلی
				358.	بهبود احساس تعلق و پیوند اجتماعی
		850.			باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی
		834.			آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد
		827.			باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد
		827.			باور تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب
		819.			باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی مشکلات
		792.			استفاده از مواد به عنوان مشوق و پاداش فردی
		788.			آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری
		779.			باورهای رایج در مورد بی ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار
		776.			باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان
		766.			آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی
		761.			باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی
		754.			باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی
		698.			باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت
	708.				مهارت های مقابله با شکست های عاطفی
	708.				توانایی استدلال و تحلیل
	669.				توانایی مقابله با افسردگی

666	توانایی مقابله با احساس غم، دلتنگی و تنهایی
665	توانایی مقابله با مشکلات خانوادگی
660	کسب راهکارهای مقابله با دوری از خانواده
613	توانایی ارتباط موثر با خانواده
606	مهارت مدیریت خشم
604	توانایی کنار آمدن با غم از دست دادن عزیزان
589	توانایی حل اختلافات و نارضایتی ها در خانواده
576	مهارت مقابله با اضطراب و استرس
566	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی
540	کسب توانایی مقابله با افکار منفی
532	توانایی کسب ثبات هیجانی
469	آشنایی با انواع سبک های ارتباطی والدین
466	آشنایی با سبک های دلبستگی در خانواده
461	مهارت مقابله با افکار خودکشی
454	آشنایی با آموزش های جنسی
440	نگرش مثبت به ازدواج و تشکیل خانواده
439	توانایی مقابله با شرایط بحرانی
404	توانایی ارتباط موثر با اقوام و فامیل
382	توانایی مواجهه با شرایط پرخطر
330	آشنایی با ویژگی های خانواده سالم و ناسالم
743	توانایی برنامه ریزی تحصیلی
698	توانایی دستیابی به اهداف دانشگاهی
659	آشنایی با عوامل استرس زای زندگی دانشجویی
656	آشنایی با تعارضات دانشجو با دانشگاه
612	تقویت انگیزش تحصیلی
608	مهارت مقابله با فشارهای تحصیلی
602	چگونگی مقابله با استرس امتحان
584	توانایی مدیریت ایام امتحانات
532	توانایی سازگاری با محیط دانشگاه
457	مهارت کارآفرینی
450	توانایی برنامه ریزی اوقات فراغت در دانشگاه
364	آشنایی با اصول و مهارت های انتخاب همسر
362	چگونگی سازگاری با فرهنگ های متنوع در زندگی
359	رویارویی با مشکلات خوابگاهی
337	مقابله با حس خود بیمارپنداری و اختلالات جسمی
614	مقابله با حس خودزشت انگاری
524	تقویت احساس رضایتمندی
514	کسب توانایی خودتشویقی
486	

۴-۲-۲. تحلیل‌های جمعیت‌شناختی

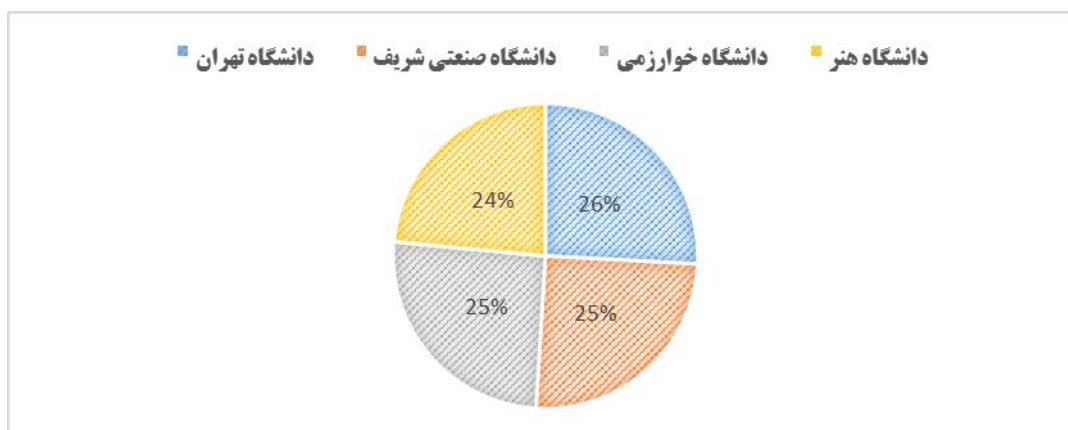
در این بخش از تجزیه و تحلیل آماری، به بررسی چگونگی توزیع نمونه‌های آماری از حیث متغیرهایی نظیر دانشگاه، جنسیت، سن، وضعیت تأهل، سال تحصیلی، گروه تحصیلی می‌پردازیم.

الف) دانشگاه

جدول ۴-۲-۲-۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک دانشگاه

دانشگاه‌های مورد مطالعه	فراوانی	درصد
دانشگاه	تهران	۳۷۶
	صنعتی شریف	۳۶۶
	خوارزمی	۳۷۱
	هنر	۳۴۲
	تعداد کل	۱۴۵۵
		۱۰۰٪

با توجه به جدول ۴-۲-۲-۱، می‌توان عنوان نمود که (۳۷۶ نفر) نمونه‌های پژوهش یعنی ۲۵/۸ درصد مربوط به دانشگاه تهران، تعداد (۳۷۱ نفر) ۲۵/۵ درصد مربوط به دانشگاه خوارزمی، تعداد (۳۶۶ نفر) یعنی ۲۵/۲ درصد متعلق به دانشگاه شریف و تعداد (۳۴۲ نفر) به عبارتی ۲۳/۸ درصد نمونه‌های مورد مطالعه مربوط به دانشگاه هنر است.

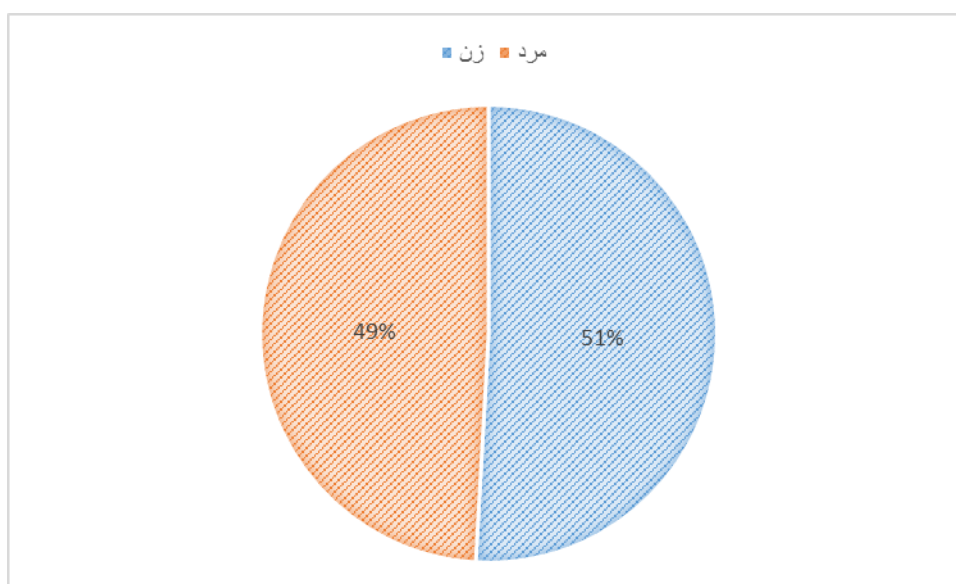
نمودار ۴-۲-۲-۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک دانشگاه

ب) جنسیت

جدول ۲-۲-۴. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک جنسیت در دانشگاه‌های مورد مطالعه

درصد	فرآوری	دانشگاه هنر	دانشگاه صنعتی شریف	دانشگاه خوارزمی	دانشگاه تهران	ویژگی‌های شرکت کنندگان
۵۰/۹٪	۷۴۱	۱۷۱	۱۸۲	۱۸۷	۲۰۱	زن
۴۹/۱٪	۷۱۴	۱۷۱	۱۸۶	۱۸۴	۱۷۵	مرد
		-	-		-	بدون پاسخ
۱۰۰٪	۱۴۵۵	۳۴۲	۳۶۶	۳۷۱	۳۷۶	تعداد کل

مطابق داده‌های ارائه شده در جدول ۲-۲-۴، ۵۰/۹ درصد از نمونه‌های مورد مطالعه را زن و ۴۹/۱ درصد را مردان تشکیل داده‌اند.

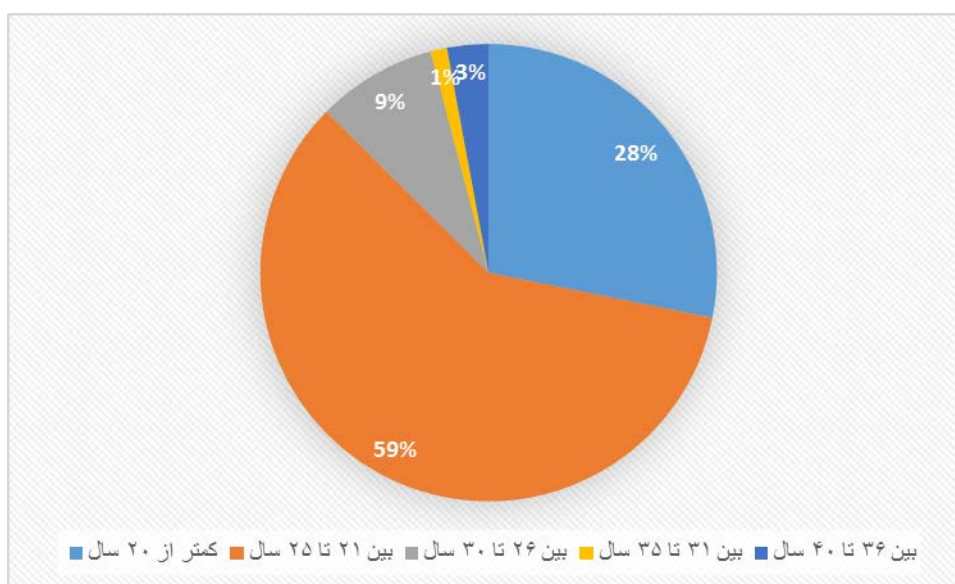
نمودار ۲-۲-۴. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک جنسیت در دانشگاه‌های مورد مطالعه

ج) سن

جدول ۳-۲-۴. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک سن

درصد	فرآوانی	دانشگاه هنر	دانشگاه صنعتی شریف	دانشگاه خوارزمی	دانشگاه تهران	ویژگی‌های شرکت کنندگان
کمتراز ۲۰ سال	۴۲۱	۹۴	۱۳۷	۹۲	۹۸	۲۸/۹٪
بین ۲۱ تا ۲۵ سال	۸۸۵	۱۹۹	۲۱۷	۲۴۷	۲۲۲	۶۰/۸٪
بین ۲۶ تا ۳۰ سال	۱۲۷	۴۰	۱۲	۲۹	۴۶	۸/۷٪
بین ۳۱ تا ۳۵ سال	۱۸	۷	۰	۳	۸	۱/۲٪
بین ۳۶ تا ۴۰ سال	۴	۲	۰	-	۲	۰/۳٪
بالای ۴۱ سال	-	-	۰	-	-	-
بدون پاسخ	-	-	-	-	-	-
تعداد کل	۱۴۵۵	۳۴۱	۳۶۶	۳۷۱	۳۷۶	۱۰۰٪

جدول ۳-۲-۴، توزیع فرآوانی نمونه‌های پژوهش را به تفکیک سن نشان می‌دهد. مطابق داده‌های ارائه شده در جدول بالا بیشترین درصد افراد نمونه را دانشجویان بین سنین ۲۱ تا ۲۵ سال به عبارتی ۶۰/۸ درصد نمونه‌های مورد مطالعه را تشکیل می‌دهند.

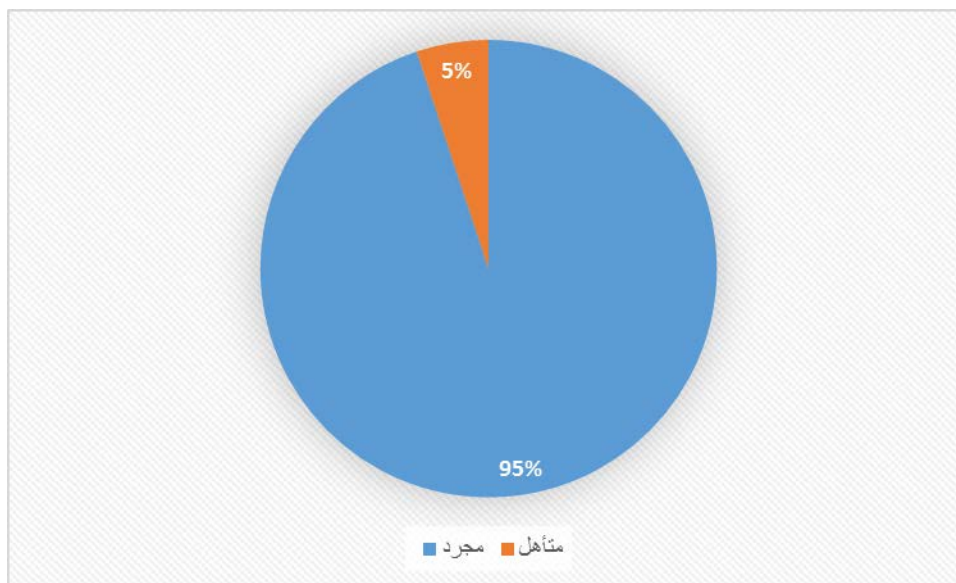
نمودار ۳-۲-۴. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک سن

(د) تأهل

جدول ۴-۲-۲-۴. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک وضعیت تأهل

درصد	فرآوانی	دانشگاه هنر	دانشگاه صنعتی شریف	دانشگاه خوارزمی	دانشگاه تهران	ویژگی‌های شرکت‌کنندگان
۹۴/۹٪	۱۳۸۱	۳۱۹	۳۵۸	۳۴۹	۳۵۵	مجرد
۵/۱٪	۷۴	۲۳	۸	۲۲	۲۱	متأهل
		-	-	-	-	بدون پاسخ
۱۰۰٪		۳۴۲	۳۶۶	۳۷۱	۳۷۶	تعداد کل

مطابق داده‌های ارائه شده در جدول ۴-۲-۲-۴، ۹۴/۹ درصد از نمونه‌های مورد مطالعه مجرد بوده‌اند و ۵/۱ درصد را افراد متأهل تشکیل داده‌اند.

نمودار ۴-۲-۲-۴. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک وضعیت تأهل

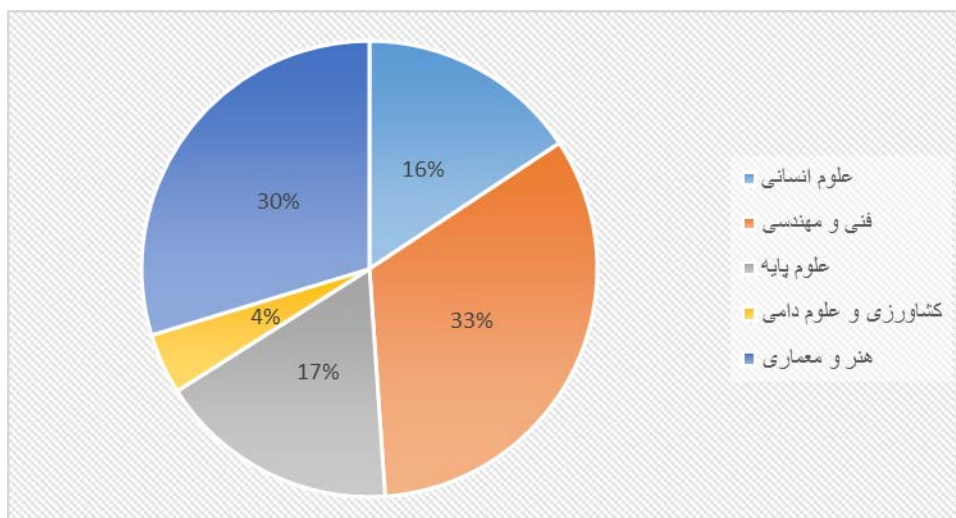
ذ) گروه تحصیلی

جدول ۴-۲-۵. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک گروه تحصیلی

درصد	فرآوانی	دانشگاه هنر	دانشگاه صنعتی شریف	دانشگاه خوارزمی	دانشگاه تهران	ویژگی‌های شرکت کنندگان	گروه تحصیلی
۱۵/۷٪	۲۲۸	-	-	۱۵۲	۷۶	علوم انسانی	
۳۳/۲٪	۴۸۳	-	۳۰۷	۹۰	۸۲	فنی و مهندسی	
۱۷/۱٪	۲۴۹	-	۵۹	۱۰۵	۸۵	علوم پایه	
۴/۳٪	۶۳	-	-	-	۶۳	کشاورزی و علوم دامی	
۲۹/۷٪	۴۳۲	۳۴۲	-	۲۴	۷۰	هنر و معماری	
-	-	-	-	-	-	بدون پاسخ	
۱۰۰٪	-	-	۳۶۶	۳۷۱	۳۷۶	تعداد کل	

با توجه به جدول ۴-۲-۵، می‌توان عنوان نمود که (۲۲۸ نفر) نمونه‌های پژوهش یعنی ۱۵/۷ درصد مربوط به گروه تحصیلی علوم انسانی، تعداد (۴۸۳ نفر) ۳۳/۵ درصد متعلق به گروه تحصیلی فنی و مهندسی، تعداد (۲۴۹ نفر) یعنی ۱۷/۱ درصد مربوط به گروه تحصیلی علوم پایه و تعداد (۶۳ نفر) به عبارتی ۴/۳ درصد نمونه‌های مورد مطالعه متعلق به گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی و تعداد (۴۳۲ نفر) یعنی ۲۹/۷ درصد مربوط به گروه تحصیلی هنر و معماری می‌باشد.

ر) سال تحصیلی

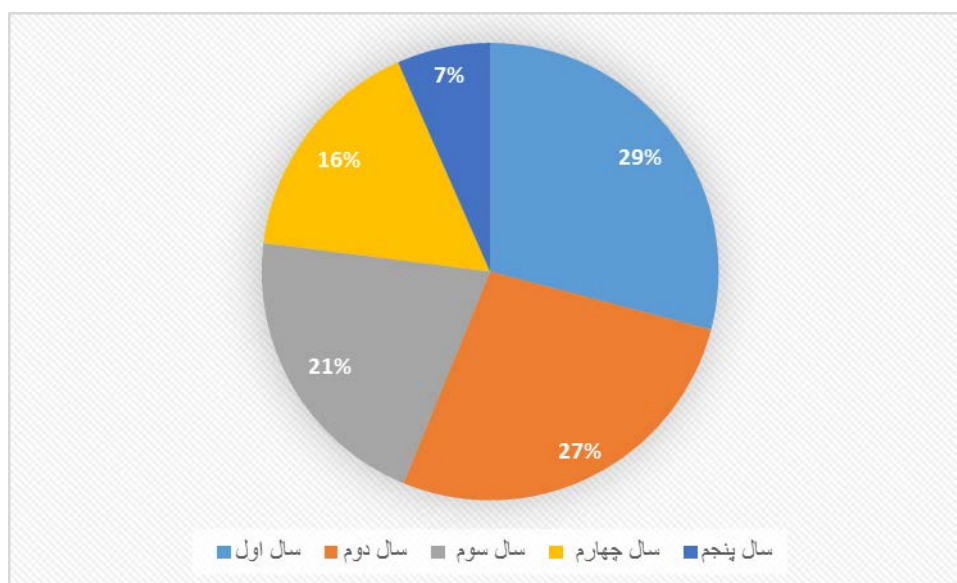

نمودار ۴-۲-۵. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک گروه تحصیلی

جدول ۴-۲-۶ ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک سال تحصیلی

ویژگی‌های شرکت کنندگان	دانشگاه تهران	دانشگاه خوارزمی	دانشگاه صنعتی شریف	دانشگاه هنر	فراوانی	درصد
سال اول	۱۱۳	۹۷	۱۱۰	۱۰۴	۴۲۴	۲۹/۱٪
سال دوم	۱۱۵	۱۰۵	۹۷	۷۵	۳۹۴	۲۷/۱٪
سال سوم	۷۱	۹۵	۶۶	۷۰	۳۰۲	۲۰/۸٪
سال چهارم	۵۹	۵۷	۶۴	۵۹	۲۳۹	۱۶/۴٪
سال پنجم	۱۶	۱۷	۲۹	۳۴	۹۶	۶/۶٪
بدون پاسخ	۲	-	-	-	-	-
تعداد کل	۳۷۶	۳۷۱	۳۶۶	۳۴۱	۱۴۵۵	۱۰۰٪

جدول ۴-۲-۶، توزیع فراوانی نمونه‌های پژوهش را به تفکیک سال تحصیلی نشان می‌دهد. مطابق داده‌های ارائه شده تعداد (نفر ۴۲۴) یعنی ۲۹/۱ درصد افراد نمونه را دانشجویان سال اول، تعداد (نفر ۳۹۴) به عبارتی ۲۷/۱ درصد افراد نمونه را دانشجویان سال دوم، تعداد (نفر ۳۰۲) یعنی ۲۰/۸ درصد افراد نمونه را دانشجویان سال سوم، تعداد (نفر ۲۳۹) به عبارتی ۱۶/۴ درصد افراد نمونه را دانشجویان سال چهارم و تعداد (نفر ۹۶) یعنی ۶/۶ درصد افراد نمونه را دانشجویان سال پنجم را تشکیل می‌دهند.

نمودار ۴-۲-۶ ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های مورد مطالعه به تفکیک سال تحصیلی

۴-۲-۳. تحلیل‌های استنباطی: اولویت‌بندی نیازها و روش‌های آموزشی از دیدگاه دانشجویان

در این بخش، در راستای پاسخگویی به سوال‌های سوم و چهارم پژوهش که معطوف به شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی دارای اولویت بالاتر بود از آزمون آماری فریدمن استفاده شد. برای اولویت‌بندی نیازها و روش‌های آموزشی، ابتدا نیازها و روش‌های آموزشی بر اساس میانگین رتبه‌ای که با توجه به توزیع پاسخ‌های دانشجویان بدست آمده است، از بالاترین میانگین رتبه به پایین‌ترین میانگین رتبه در زمان حال و آینده تنظیم شده‌اند. در مرحله بعد با استفاده از آزمون لی‌هی دامنه اولویت نیازها مشخص شده است. بر این اساس، نیازها و روش‌هایی که در سطح اول (دامنه اول) قرار گرفته‌اند به لحاظ آموزشی از اولویت بالاتری برخوردارند و در واقع در سطح بندی نیازها و روش‌های آموزشی در سطح نیازهای فوری قرار دارند که باید پاسخ داده شوند. نیازها و روش‌های آموزشی که در سطح دوم (دامنه دوم) قرار گرفته‌اند در سطح نیازها و روش‌های نسبتاً مهم قرار دارند که بعد از پاسخ دادن به نیازها و روش‌های آموزشی سطح اول (فوری) می‌توانند مبنای برنامه‌ریزی آموزشی قرار گیرند. در سطح سوم نیازها و روش‌های آموزشی‌ای قرار گرفته‌اند که به لحاظ اهمیت و اولویت آموزشی در سطح متوسط قرار دارند و در سطح چهارم نیازها و روش‌های مشخص شده در مقایسه با دیگر سطوح از اهمیت و اولویت آموزشی پایینی از دیدگاه دانشجویان مورد مطالعه قرار گرفته است.

۴-۲-۳-۱. اولویت‌بندی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش از دیدگاه دانشجویان

عناوین آموزشی	زمان حال		عناوین آموزشی	زمان آینده	
	میانگین	اولویت		میانگین	اولویت
مهارت هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۵۴/۳۵	اول	توانایی مقابله با افسردگی	۵۳/۹۴	اول
توانایی مقابله با افسردگی	۵۴/۲۶	اول	هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۵۳/۷۷	اول
توانایی مقابله با بحران هویت (آشناگی در مورد نقش خود)	۵۴/۰۶	اول	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۵۳/۶۵	اول
توانایی حل اختلافات و ناراضی‌ها در خانواده	۵۲/۴۸	اول	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۵۳/۴۹	اول
تقویت انگیزه و امید به زندگی	۵۲/۴۴	اول	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۵۳/۳۲	اول
توانایی ارتباط موثر با خانواده	۵۲/۳۹	اول	توانایی حل اختلافات و ناراضی‌ها در خانواده	۵۳/۱۹	اول
کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۵۲/۲۸	اول	توانایی ارتباط موثر با خانواده	۵۳/۱۶	اول
توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۵۲/۲۰	اول	توانایی مقابله با بحران هویت (آشناگی در مورد نقش خود)	۵۳/۱۶	اول
توانایی ارتباط موثر با دیگران	۵۲/۰۴	اول	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۵۳/۱۲	اول
برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۵۱/۷۲	اول	آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری	۵۱/۷۳	اول
آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۵۱/۵۷	اول	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۵۱/۶۵	اول
آشنایی با آینده‌نگری شغلی	۵۱/۴۶	اول	توانایی مواجهه با شرایط پرخطر	۵۱/۳۷	دوم
کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی	۵۱/۴۳	اول	توانایی مقابله با فشارهای تحصیلی	۵۱/۳۰	دوم
توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل	۵۱/۰۱	اول	توانایی مقابله با مشکلات خانوادگی (بی-سرپرستی و طرد شدگی)	۵۱/۱۸	دوم
توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمروبی)	۵۱/۰۰	اول	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی	۵۱/۰۶	دوم
آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری	۵۰/۵۷	دوم	توانایی ارتباط موثر با دیگران	۵۱/۰۲	دوم
توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران	۵۰/۴۰	دوم	آشنایی با اصول موفقیت و مقابله با شکست	۵۰/۸۶	دوم
توانایی مقابله با احساس غم، دل‌تنگی و تنهایی	۵۰/۳۹	دوم	توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد	۵۰/۷۳	دوم
کسب توانایی ارتباط متقابل با دیگران	۵۰/۳۳	دوم	کسب معنای زندگی	۵۰/۵۸	دوم
کسب معنای زندگی	۵۰/۳۲	دوم	توانایی مقابله با احساس غم، دل‌تنگی و تنهایی	۵۰/۵۷	دوم
آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی	۵۰/۱۰	دوم	آشنایی با اصول و روش‌های شاد زیستن	۵۰/۴۳	دوم
کسب استقلال شخصی	۵۰/۰۵	دوم	آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی	۵۰/۲۰	دوم
توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد	۴۹/۹۹	دوم	کسب توانایی سازگاری با دیگران	۴۹/۹۴	دوم
توانایی مواجهه با شرایط پرخطر	۴۹/۸۹	دوم	توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمروبی)	۴۹/۸۹	دوم
توانایی مقابله با مشکلات خانوادگی (بی-سرپرستی و طرد شدگی)	۴۹/۵۶	دوم	کسب توانایی ارتباط متقابل با دیگران	۴۹/۷۸	دوم
توانایی کمک گرفتن در زمان بحران‌های طبیعی	۴۹/۴۸	دوم	آشنایی با آموزش‌های جنسی	۴۹/۵۴	دوم
آشنایی با هوش هیجانی و نحوه صحیح ابراز هیجانات	۴۹/۲۶	دوم	آشنایی با هوش هیجانی و نحوه صحیح ابراز هیجانات	۴۹/۳۳	دوم
توانایی برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های روزانه	۴۹/۲۴	دوم	توانایی برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های روزانه	۴۹/۳۲	دوم

اولویت‌بندی نیازهای آموزشی در سطح دانش پیشگیری از مصرف مواد

دوم	۴۹/۲۹	تقویت انگیزه پیشرفت فردی	دوم	۴۹/۲۱	تقویت انگیزه پیشرفت فردی
دوم	۴۸/۸۵	توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل	دوم	۴۹/۰۱	آشنایی با اصول و روش‌های شاد زیستن
دوم	۴۸/۸۱	توانایی استدلال و تحلیل درست مسائل	دوم	۴۸/۹۱	آشنایی با آموزش‌های جنسی
دوم	۴۸/۷۸	توانایی مقابله با افکار خودکشی	دوم	۴۸/۹۰	کسب توانایی سازگاری با دیگران
دوم	۴۸/۷۲	توانایی مقابله با حساسیت و زودرنجی	دوم	۴۸/۶۸	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین
دوم	۴۸/۶۵	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری- جوانا	دوم	۴۸/۶۱	آشنایی با اصول موفقیت و مقابله با شکست
سوم	۴۸/۴۰	روش‌های مقابله با فشارهای فرهنگی در مصرف مواد	دوم	۴۸/۵۷	توانایی مقابله با حساسیت و زودرنجی
سوم	۴۸/۴۰	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	دوم	۴۸/۵۷	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش
سوم	۴۸/۳۸	توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران	دوم	۴۸/۴۷	توانایی استدلال و تحلیل درست مسائل
سوم	۴۸/۳۵	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	دوم	۴۸/۴۶	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا
سوم	۴۸/۳۴	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	دوم	۴۸/۳۸	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول
سوم	۴۸/۰۳	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک	دوم	۴۸/۲۸	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین
سوم	۴۷/۹۳	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	دوم	۴۸/۲۴	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد
سوم	۴۷/۹۰	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	دوم	۴۷/۹۴	توانایی کنار آمدن با غم از دست دادن عزیزان
سوم	۴۷/۷۸	آشنایی با انواع سبک‌های ارتباطی والدین	دوم	۴۷/۸۶	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی
سوم	۴۷/۷۶	آشنایی با چگونگی گذراندن اوقات فراغت و تفریحات سالم	دوم	۴۷/۷۱	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید
سوم	۴۷/۷۴	توانایی مقابله با خودباختگی فرهنگی	دوم	۴۷/۶۷	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی
سوم	۴۷/۷۴	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	دوم	۴۷/۶۷	توانایی مقابله با افکار خودکشی
سوم	۴۷/۶۱	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	دوم	۴۷/۶۰	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل
سوم	۴۷/۵۶	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	دوم	۴۷/۵۳	توانایی کسب ثبات هیجانی
سوم	۴۷/۴۱	آشنایی با ویژگی‌های خانواده سالم و ناسالم	سوم	۴۷/۳۸	توانایی مواجهه با وسواس فکری و عملی
سوم	۴۷/۳۰	توانایی کسب ثبات هیجانی	سوم	۴۷/۲۷	تقویت انگیزش تحصیلی
سوم	۴۷/۱۹	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	سوم	۴۷/۱۶	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات
سوم	۴۷/۱۲	آشنایی با انواع هیجان‌طلبی و ماجراجویی سالم	سوم	۴۷/۱۵	توانایی دوری از همسالان مصرف کننده مواد
سوم	۴۷/۰۹	توانایی کنار آمدن با غم از دست دادن عزیزان	سوم	۴۷/۱۲	تقویت احساس رضایتمندی
سوم	۴۷/۰۳	تقویت احساس رضایتمندی	سوم	۴۷/۰۵	توانایی مقابله با خودباختگی فرهنگی
سوم	۴۶/۶۲	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	سوم	۴۷/۰۴	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک
سوم	۴۶/۴۸	آشنایی با چگونگی گذراندن اوقات فراغت و تفریحات سالم	سوم	۴۶/۹۱	توانایی روابط صحیح با همسالان
سوم	۴۶/۴۳	توانایی مواجهه با وسواس فکری و عملی	سوم	۴۶/۹۰	ارتباط مؤثر با گروه‌های اجتماعی (انجمن دانشجویی، ورزشی و..)
سوم	۴۶/۳۱	مهارت‌های فراشناختی و ذهن آگاهی	سوم	۴۶/۸۳	روش‌های مقابله با فشارهای فرهنگی در مصرف مواد
سوم	۴۶/۲۵	توانایی خودتنظیمی و خودکارآمدی	سوم	۴۶/۵۰	آشنایی با اصول انعطاف پذیری

توانایی مقابله با فشارهای تحصیلی	۴۶/۴۰	سوم	تقویت انگیزش تحصیلی	۴۶/۰۸	سوم
آشنایی با عوارض مصرف حشیش	۴۶/۲۵	سوم	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۴۶/۰۳	سوم
کسب راهکارهای مقابله با دوری از خانواده	۴۶/۱۶	سوم	توانایی دوری از همسالان مصرف کننده مواد	۴۶/۰۰	سوم
توانایی خودتنظیمی و خودکارآمدی	۴۶/۱۱	سوم	توانایی لذت بردن از فعالیتهای هیجان‌آور سالم	۴۵/۹۴	سوم
آشنایی با چگونگی گذراندن اوقات فراغت و تفریحات سالم	۴۶/۰۲	سوم	آشنایی با اصول انعطاف پذیری	۴۵/۷۴	سوم
آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری	۴۵/۹۲	سوم	نگرش مثبت به ازدواج و تشکیل خانواده	۴۵/۶۹	سوم
آشنایی با انواع سبک‌های ارتباطی والدین	۴۵/۹۱	سوم	آشنایی با عوارض مصرف حشیش	۴۵/۵۹	سوم
آشنایی با تأثیرات مثبت نوع‌دوستی	۴۵/۶۹	سوم	آشنایی با ارزش‌های اخلاقی	۴۵/۵۶	سوم
توانایی مدیریت ایام امتحانات	۴۵/۶۶	سوم	چگونگی سازگاری با فرهنگ‌های متنوع در زندگی دانشجویی	۴۵/۴۷	سوم
توانایی لذت بردن از فعالیتهای هیجان‌آور سالم	۴۵/۶۴	سوم	مقابله با اختلالات خواب	۴۵/۲۱	چهارم
چگونگی سازگاری با فرهنگ‌های متنوع در زندگی دانشجویی	۴۵/۵۵	سوم	کسب توانایی خودتشویقی	۴۵/۱۹	چهارم
آشنایی با انواع هیجان‌طلبی و ماجراجویی سالم	۴۵/۳۳	سوم	توانایی مقابله با فشارهای تحصیلی	۴۵/۱۲	چهارم
مهارت های فراشناختی و ذهن‌آگاهی	۴۵/۲۴	سوم	کسب راهکارهای مقابله با دوری از خانواده	۴۵/۰۸	چهارم
توانایی برنامه‌ریزی اوقات فراغت در دانشگاه	۴۵/۱۳	سوم	توانایی روابط صحیح با همسالان	۴۵/۰۱	چهارم
راهبردهای شناختی	۴۴/۹۲	سوم	آشنایی با تأثیرات مثبت نوع‌دوستی	۴۴/۹۱	چهارم
نگرش مثبت به ازدواج و تشکیل خانواده	۴۴/۹۱	سوم	بهبود احساس تعلق و پیوند اجتماعی	۴۴/۹۰	چهارم
آشنایی با ارزش‌های اخلاقی	۴۴/۵۵	سوم	راهبردهای شناختی	۴۴/۸۴	چهارم
آشنایی با عوارض سیگار و قلیان	۴۴/۵۳	سوم	ارتباط مؤثر با گروه‌های اجتماعی (انجمن دانشجویی، ورزشی و..)	۴۴/۵۷	چهارم
رویارویی با مشکلات خوابگاهی	۴۴/۰۸	سوم	توانایی مدیریت ایام امتحانات	۴۴/۵۵	چهارم
توانایی برنامه‌ریزی تحصیلی	۴۴/۰۲	سوم	مقابله با حس خودزشت‌انگاری	۴۳/۸۴	چهارم
بهبود احساس تعلق و پیوند اجتماعی	۴۴/۰۲	سوم	مقابله با حس خود بیمارپنداری و اختلالات جسمی	۴۳/۵۲	چهارم
مقابله با اختلالات خواب	۴۳/۹۹	سوم	آشنایی با عوارض سیگار و قلیان	۴۳/۳۶	چهارم
کسب توانایی خودتشویقی	۴۳/۶۷	چهارم	توانایی برنامه‌ریزی اوقات فراغت در دانشگاه	۴۳/۳۴	چهارم
چگونگی مقابله با استرس امتحان	۴۳/۴۲	چهارم	توانایی دستیابی به اهداف دانشگاهی	۴۳/۲۷	چهارم
آشنایی با عوامل استرس‌زای زندگی دانشجویی	۴۳/۳۴	چهارم	رویارویی با مشکلات خوابگاهی	۴۳/۲۶	چهارم
مقابله با حس خودزشت‌انگاری	۴۳/۲۶	چهارم	آشنایی با راهکارهای کسب تحسین و تمجید	۴۳/۰۷	چهارم
آشنایی با راهکارهای کسب تحسین و تمجید	۴۲/۹۸	چهارم	توانایی برنامه‌ریزی تحصیلی	۴۲/۸۸	چهارم
آشنایی با تعارضات دانشجو با دانشگاه	۴۲/۸۶	چهارم	چگونگی مقابله با استرس امتحان	۴۲/۸۸	چهارم
توانایی سازگاری با محیط دانشگاه	۴۲/۸۰	چهارم	آشنایی با سبک‌های دلبستگی در خانواده	۴۲/۵۵	چهارم
توانایی دستیابی به اهداف دانشگاهی	۴۲/۷۱	چهارم	آشنایی با اثر همگرایی و هم‌سویی اجتماعی	۴۲/۵۵	چهارم
مقابله با حس خود بیمارپنداری و اختلالات جسمی	۴۱/۹۸	چهارم	آشنایی با عوامل استرس‌زای زندگی دانشجویی	۴۲/۲۹	چهارم
آشنایی با سبک‌های دلبستگی در خانواده	۴۱/۸۱	چهارم	آشنایی با تعارضات دانشجو با دانشگاه	۴۱/۸۸	چهارم

چهارم	۴۱/۸۶	توانایی ارتباط موثر با اقوام و فامیل	چهارم	۴۱/۲۴	آشنایی با اثر همگرایی و هم‌سویی اجتماعی
چهارم	۴۲/۵۹	توانایی سازگاری با محیط دانشگاه	چهارم	۴۰/۸۲	توانایی ارتباط موثر با اقوام و فامیل
چهارم	۴۲/۰۵	آشنایی با آسیب‌های احتمالی ناشی از میهمانی‌های مختلط	چهارم	۴۰/۵۳	آشنایی با آسیب‌های احتمالی ناشی از میهمانی‌های مختلط

جدول ۴-۳-۱، بیانگر نتایج آزمون فریدمن در خصوص اولویت بندی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در دو زمان حاضر و آینده می‌باشد. نیازهای آموزشی با توجه به آزمون آماری لی‌هی براساس ۴ سطح شناسایی شده‌اند که دامنه اول درجه اهمیت بالای نیازها و دامنه چهارم درجه اهمیت پایین نیازها را در حال حاضر و آینده نشان می‌دهد. با توجه به سطح بندی نیازها در جدول فوق برای زمان حال حاضر، نیازهایی که در سطح اول شناسایی شده و از درجه اهمیت بالاتری برخوردار بودند شامل: نیازهای آموزشی مهارت هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی مقابله با بحران هویت (آشفستگی در مورد نقش خود)، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، تقویت انگیزه و امید به زندگی، توانایی ارتباط موثر با خانواده، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)، توانایی ارتباط مؤثر با دیگران، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران، آشنایی با آینده‌نگری شغلی، کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی، توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل و توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی) می‌باشند. در حالی که با توجه به نتایج بدست آمده نیازهای دارای اولویت اول در آینده شامل: نیازهای آموزشی توانایی مقابله با افسردگی، هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، کسب توانایی مقابله با افکار منفی، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، تقویت انگیزه و امید به زندگی، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، توانایی ارتباط موثر با خانواده، توانایی مقابله با بحران هویت (آشفستگی در مورد نقش خود)، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)، آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری و آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران هستند.

۴-۳-۲. اولویت‌بندی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح مرتبط با دانش مواد از دیدگاه دانشجویان

اولویت‌بندی نیازهای آموزشی مرتبط با دانش مواد برای پیشگیری از مصرف مواد	عناوین آموزشی	زمان حال		عناوین آموزشی	زمان آینده	
		اولویت	میانگین		اولویت	میانگین
	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	اول	۷/۶۵	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	اول	۷/۹۹
	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	اول	۷/۶۴	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	اول	۷/۹۸
	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری- جوانا	اول	۷/۶۳	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	اول	۷/۹۴
	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	اول	۷/۶۳	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	اول	۷/۷۲
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	اول	۷/۶۰	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	اول	۷/۶۹
	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	اول	۷/۶۰	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	دوم	۷/۶۰
	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	اول	۷/۵۶	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	دوم	۷/۵۵
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	اول	۷/۵۶	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	دوم	۷/۵۳
	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	اول	۷/۵۴	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	دوم	۷/۴۸
	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	اول	۷/۵۲	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	دوم	۷/۴۰
	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	اول	۷/۴۴	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری- جوانا	سوم	۷/۲۲
	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	اول	۷/۴۳	آشنایی با عوارض مصرف حشیش	سوم	۷/۱۴
	آشنایی با عوارض مصرف حشیش	سوم	۷/۲۵	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	چهارم	۶/۹۸
	آشنایی با عوارض سیگار و قلیان	چهارم	۶/۹۵	آشنایی با عوارض سیگار و قلیان	چهارم	۶/۷۷

جدول ۴-۳-۲، بیانگر نتایج آزمون فریدمن در خصوص اولویت بندی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش مرتبط با مواد در دو زمان حاضر و آینده می‌باشد. نیازهای آموزشی با توجه به آزمون آماری لی هی براساس ۴ سطح شناسایی شده‌اند که دامنه اول درجه اهمیت بالای نیازها و دامنه چهارم درجه اهمیت پایین نیازها را در حال حاضر و آینده نشان می‌دهد. با توجه به سطح بندی نیازها در جدول فوق برای زمان حال حاضر، نیازهایی که در سطح اول شناسایی شده و از درجه اهمیت بالاتری برخوردار بودند شامل: آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل و آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک می‌باشند. در حالی که با توجه به نتایج بدست آمده نیازهای دارای اولویت اول در آینده در خصوص دانش مرتبط با مواد شامل: نیازهای آموزشی داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین و آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی هستند.

جدول ۳-۲-۴. اولویت‌بندی نیازهای آموزشی مرتبط با مهارت‌های لازم برای پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان

اولویت	عناوین آموزشی		زمان حال		عناوین آموزشی
	اولویت	میانگین	اولویت	میانگین	
اول	اول	۹/۷۰	اول	۹/۹۰	مهارت مدیریت خشم
اول	اول	۹/۵۱	اول	۹/۷۲	مهارت مقابله با اضطراب و استرس
اول	اول	۹/۴۳	اول	۹/۶۴	مهارت تصمیم‌گیری
اول	اول	۹/۳۵	اول	۹/۵۷	مهارت کارآفرینی
اول	اول	۹/۲۹	اول	۹/۵۱	مهارت حل مسأله
اول	اول	۹/۲۶	اول	۹/۴۹	مهارت تفکر خلاق
دوم	دوم	۹/۲۴	اول	۹/۴۶	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی
دوم	دوم	۹/۱۴	دوم	۹/۲۶	مهارت ابراز وجود
دوم	دوم	۹/۰۴	دوم	۹/۱۹	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات
دوم	دوم	۹/۰۰	دوم	۹/۰۴	کسب توانایی مدیریت زمان
دوم	دوم	۸/۹۷	دوم	۸/۹۴	مهارت تفکر نقادانه
دوم	دوم	۸/۹۲	دوم	۸/۹۳	مهارت خودآگاهی
دوم	دوم	۸/۸۷	دوم	۸/۸۵	مهارت تفکر مثبت
سوم	سوم	۸/۶۸	دوم	۸/۵۲	کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن
سوم	سوم	۸/۶۷	چهارم	۷/۸۵	آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر
چهارم	چهارم	۸/۰۹	چهارم	۷/۷۷	کسب مهارت دوستیابی
چهارم	چهارم	۷/۸۶	چهارم	۷/۳۶	افزایش مهارت همدلی

اولویت‌بندی نیازهای آموزشی مرتبط با مهارت‌های لازم برای پیشگیری از مصرف مواد

جدول ۳-۲-۴، بیانگر نتایج آزمون فریدمن در خصوص اولویت‌بندی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح مهارت در دو زمان حاضر و آینده می‌باشد. نیازهای آموزشی با توجه به آزمون آماری لی‌هی براساس ۴ سطح شناسایی شده‌اند که دامنه اول درجه اهمیت بالایی نیازها و دامنه چهارم درجه اهمیت پایین نیازها را در حال حاضر و آینده نشان می‌دهد. با توجه به سطح بندی نیازها در جدول فوق برای زمان حال حاضر، نیازهایی که در سطح اول شناسایی شده و از درجه اهمیت بالاتری برخوردار بودند شامل: مهارت مدیریت خشم، مهارت مقابله با اضطراب و استرس، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت کارآفرینی، مهارت حل مسأله، مهارت تفکر خلاق و مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی می‌باشند. در حالی که با توجه به نتایج بدست آمده نیازهای دارای اولویت اول در آینده در خصوص مهارت‌های لازم برای پیشگیری از مصرف مواد شامل: نیازهای آموزشی مهارت مدیریت خشم، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت کارآفرینی، مهارت حل مسأله، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات و مهارت ابراز وجود هستند.

جدول ۴-۳-۲-۴. اولویت‌بندی نیازهای آموزشی مرتبط با نگرش نسبت به مواد برای پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان

اولویت	زمان آینده	عناوین آموزشی	زمان حال		عناوین آموزشی
			اولویت	میانگین	
اول	۸/۲۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	اول	۸/۳۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن
دوم	۷/۸۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت-بخش بودن مصرف مواد	اول	۷/۹۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت-بخش بودن مصرف مواد
دوم	۷/۷۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	اول	۷/۹۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد
سوم	۷/۵۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	دوم	۷/۶۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب
سوم	۷/۵۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	سوم	۷/۶۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی
سوم	۷/۵۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	سوم	۷/۴۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار
سوم	۷/۴۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	سوم	۷/۴۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی
سوم	۷/۴۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	سوم	۷/۴۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری
چهارم	۷/۳۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	سوم	۷/۲۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی
چهارم	۷/۳۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب	سوم	۷/۲۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی
چهارم	۷/۳۰	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	سوم	۷/۲۳	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی
چهارم	۷/۲۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	چهارم	۷/۲۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان
چهارم	۷/۱۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	چهارم	۷/۰۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی
چهارم	۷/۱۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی	چهارم	۶/۸۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان

اولویت‌بندی نیازهای آموزشی مرتبط با نگرش برای پیشگیری از مصرف مواد

جدول ۴-۳-۲-۴، بیانگر نتایج آزمون فریدمن در خصوص اولویت‌بندی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح نگرش در دو زمان حاضر و آینده می‌باشد. نیازهای آموزشی با توجه به آزمون آماری لی‌هی براساس ۴ سطح شناسایی شده‌اند که دامنه اول درجه اهمیت بالای نیازها و دامنه چهارم درجه اهمیت پایین نیازها را در حال حاضر و آینده نشان می‌دهد. با توجه به سطح بندی نیازها در جدول فوق برای زمان حال حاضر، نیازهایی که در سطح اول شناسایی شده و از درجه اهمیت بالاتری برخوردار بودند شامل: آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد و آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد می‌باشند. در حالی که با توجه به نتایج بدست آمده نیازهای دارای اولویت اول در آینده در خصوص نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح نگرش شامل: نیازهای آموزشی آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن است.

جدول ۴-۲-۵. اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان

اولویت	زمان آینده	روش‌های آموزشی	زمان حال		روش‌های آموزشی
			اولویت	میانگین	
اول	۳۴/۴۸	استفاده از اینترنت	اول	۳۴/۱۱	استفاده از اینترنت
اول	۳۳/۴۴	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	اول	۳۳/۹۴	استفاده از گروه همسالان
اول	۳۳/۰۳	بحث گروهی	اول	۳۳/۸۱	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)
اول	۳۲/۸۷	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	اول	۳۳/۵۷	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی
اول	۳۲/۸۵	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	اول	۳۳/۵۶	بحث گروهی
اول	۳۲/۸۰	استفاده از گروه همسالان	اول	۳۳/۲۷	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان
اول	۳۲/۵۱	آموزش از طریق تلگرام	اول	۳۳/۰۷	آموزش از طریق تلگرام
اول	۳۲/۴۶	استفاده از برنامه‌های طنز	اول	۳۲/۸۵	استفاده از گروه‌های ورزشی
اول	۳۲/۳۸	آموزش از طریق اینستاگرام	اول	۳۲/۸۳	آموزش از طریق اینستاگرام
اول	۳۲/۲۶	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	اول	۳۲/۵۲	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)
اول	۳۲/۱۲	استفاده از گروه‌های ورزشی	اول	۳۲/۴۱	استفاده از برنامه‌های طنز
اول	۳۲/۰۷	استفاده از موسیقی و کنسرت	اول	۳۲/۳۹	برگزاری اردو
اول	۳۱/۷۳	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	اول	۳۲/۲۳	استفاده از روش‌های مشاهده عینی
اول	۳۱/۵۱	برگزاری اردو	اول	۳۱/۸۲	استفاده از موسیقی و کنسرت
دوم	۳۱/۱۲	کرسی‌های آزاد اندیشی	اول	۳۱/۳۷	کرسی‌های آزاد اندیشی
دوم	۳۰/۶۳	استفاده از چهره‌های محبوب	اول	۳۱/۰۳	برگزاری کارگاه‌های آموزشی
دوم	۳۰/۵۹	روش آموزش مبتنی بر تفکر	اول	۳۰/۷۳	استفاده از چهره‌های محبوب
دوم	۳۰/۰۸	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری، و...)	اول	۳۰/۳۶	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی
دوم	۳۰/۰۲	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	اول	۳۰/۲۶	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری، و...)
دوم	۲۹/۹۴	پخش فیلم‌های کوتاه	دوم	۲۹/۹۲	کانون‌های هنری
دوم	۲۹/۷۵	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	دوم	۲۹/۸۰	پخش فیلم‌های کوتاه
دوم	۲۹/۴۵	آموزش از طریق تئاتر	دوم	۲۹/۷۶	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله
دوم	۲۹/۳۴	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	دوم	۲۹/۶۷	آموزش از طریق تئاتر
دوم	۲۹/۲۵	استفاده از تلویزیون و رادیو	دوم	۲۹/۴۷	روش آموزش اکتشافی
دوم	۲۹/۱۸	روش آموزش اکتشافی	دوم	۲۹/۴۷	برگزاری نمایشگاه
دوم	۲۹/۰۵	کانون‌های هنری	دوم	۲۹/۴۵	روش بازی‌های گروهی
دوم	۲۸/۹۹	روش بازی‌های گروهی	دوم	۲۹/۲۶	استفاده از تلویزیون و رادیو

اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد

دوم	۲۸/۹۱	برگزاری نمایشگاه	دوم	۲۸/۴۵	برگزاری نمایشگاه‌های عکس
دوم	۲۸/۶۸	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	دوم	۲۸/۴۳	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی
سوم	۲۸/۲۰	آموزش از طریق واتس‌آپ	دوم	۲۸/۳۴	روش پرسش و پاسخ
سوم	۲۸/۱۱	تشکیل انجمن سلامت و فعالیت	دوم	۲۸/۲۲	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه
سوم	۲۸/۰۶	برگزاری نمایشگاه‌های عکس	سوم	۲۷/۶۰	تشکیل انجمن سلامت و فعالیت
سوم	۲۷/۸۰	روش پرسش و پاسخ	سوم	۲۷/۳۳	آموزش از طریق واتس‌آپ
سوم	۲۷/۶۶	تشکیل همایش و میزگرد	سوم	۲۷/۱۶	تشکیل گروه‌های کوچک
سوم	۲۷/۰۹	تشکیل گروه‌های کوچک	سوم	۲۶/۹۴	برگزاری جلسات کوتاه
سوم	۲۷/۰۲	تشکیل و تقویت کانون‌های دانشجویی	سوم	۲۶/۹۲	تشکیل همایش و میزگرد دانشجویی
سوم	۲۶/۷۶	برگزاری جلسات کوتاه	سوم	۲۶/۷۱	روش سخنرانی
سوم	۲۶/۳۴	از طریق فعالیت‌های فوق برنامه	سوم	۲۶/۵۲	تشکیل و تقویت کانون‌های دانشجویی
سوم	۲۶/۲۳	برگزاری سمینار و کنفرانس	سوم	۲۶/۱۷	از طریق فعالیت‌های فوق برنامه
سوم	۲۶/۲۱	روش سخنرانی	سوم	۲۵/۹۷	برگزاری سمینار و کنفرانس
سوم	۲۵/۹۲	ایفای نقش (بازی نقش مصرف-کننده مواد)	سوم	۲۵/۹۲	ایفای نقش (بازی نقش مصرف‌کننده مواد)
سوم	۲۵/۸۶	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	سوم	۲۵/۷۴	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی
سوم	۲۵/۶۴	استفاده از تابلوهای هوشمند	سوم	۲۵/۵۴	آموزش از طریق مجله
سوم	۲۵/۵۲	آموزش از طریق داستان‌نویسی	سوم	۲۵/۰۷	استفاده از تابلوهای هوشمند
سوم	۲۵/۳۴	آموزش از طریق مجله	سوم	۲۵/۰۵	ایجاد غرفه
سوم	۲۵/۱۷	ایجاد غرفه	سوم	۲۴/۸۲	آموزش از طریق داستان‌نویسی
سوم	۲۵/۱۷	تهیه و تدوین لوح‌های فشرده	چهارم	۲۴/۳۱	ارائه پوستر
چهارم	۲۴/۹۰	انتشار نشریه‌ای خاص به‌منظور اطلاع‌رسانی	چهارم	۲۴/۲۶	تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی
چهارم	۲۴/۷۸	ارائه پوستر	چهارم	۲۴/۱۱	آموزش در قالب کارت‌های تبلیغاتی
چهارم	۲۴/۵۳	تولید نرم‌افزارهای آموزشی	چهارم	۲۴/۰۴	ارسال پیام‌های الکترونیکی
چهارم	۲۴/۴۳	آموزش در قالب کارت‌های تبلیغاتی	چهارم	۲۴/۰۰	از طریق کانون همیاران
چهارم	۲۴/۲۸	از طریق کانون همیاران	چهارم	۲۳/۸۶	ارائه در قالب واحد درسی
چهارم	۲۴/۱۵	ارائه در قالب واحد درسی	چهارم	۲۳/۶۶	تولید نرم‌افزارهای آموزشی
چهارم	۲۳/۹۸	ارسال پیام‌های الکترونیکی	چهارم	۲۳/۴۱	انتشار نشریه‌ای خاص به‌منظور اطلاع‌رسانی
چهارم	۲۳/۳۷	استفاده از پیام‌های کوتاه و گویا از طریق موبایل	چهارم	۲۲/۸۲	استفاده از پیام‌های کوتاه و گویا از طریق موبایل
چهارم	۲۱/۹۶	کتاب کار دانشجویی	چهارم	۲۱/۷۳	کتاب کار دانشجویی

جدول ۴-۳-۵، بیانگر نتایج آزمون فریدمن در خصوص اولویت بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در دو زمان حاضر و آینده می‌باشد. روش‌های آموزشی با توجه به آزمون آماری لی‌هی براساس ۴ سطح شناسایی شده‌اند که دامنه اول درجه اهمیت بالای روش‌های آموزشی و دامنه چهارم درجه اهمیت پایین روش‌های آموزشی را در حال حاضر و آینده نشان می‌دهد. با

توجه به سطح بندی روش های آموزشی در جدول فوق برای زمان حال حاضر، روش هایی که در سطح اول شناسایی شده و از درجه اهمیت بالاتری برخوردار بودند شامل: استفاده از اینترنت، استفاده از گروه همسالان، ارائه برنامه های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، بحث گروهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، آموزش از طریق تلگرام، استفاده از گروه های ورزشی، آموزش از طریق اینستاگرام، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، استفاده از برنامه های طنز، برگزاری اردو، استفاده از روش های مشاهده عینی، استفاده از موسیقی و کنسرت، کرسی های آزاد اندیشی، برگزاری کارگاه های آموزشی، استفاده از چهره های محبوب، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی و روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...) می باشند. در حالی که با توجه به نتایج بدست آمده روش های آموزشی دارای اولویت اول در آینده در خصوص پیشگیری از مصرف مواد شامل: روش های آموزشی استفاده از اینترنت، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، بحث گروهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، ارائه برنامه های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از گروه همسالان، آموزش از طریق تلگرام، استفاده از برنامه های طنز، آموزش از طریق اینستاگرام، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، استفاده از گروه های ورزشی، استفاده از موسیقی و کنسرت، استفاده از روش های مشاهده عینی هستند.

جدول ۴-۲-۳-۶. اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح روش آموزش مجازی از دیدگاه دانشجویان

اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش مجازی	روش‌های آموزشی		زمان حال		زمان آینده	
	اولویت	میانگین	اولویت	میانگین	اولویت	میانگین
	اول	۱۲/۵۳	اول	۱۲/۵۳	اول	۱۲/۵۲
	اول	۱۲/۱۸	اول	۱۲/۱۸	اول	۱۱/۸۴
	اول	۱۱/۹۵	اول	۱۱/۹۵	اول	۱۱/۷۷
	دوم	۱۱/۱۹	دوم	۱۱/۱۹	دوم	۱۱/۰۳
	دوم	۱۰/۹۵	دوم	۱۰/۹۵	دوم	۱۰/۸۶
	دوم	۱۰/۶۰	دوم	۱۰/۶۰	دوم	۱۰/۷۷
	سوم	۱۰/۲۳	سوم	۱۰/۲۳	سوم	۱۰/۳۶
	سوم	۹/۸۶	سوم	۹/۸۶	سوم	۹/۶۶
	سوم	۹/۷۴	سوم	۹/۷۴	سوم	۹/۵۸
	سوم	۹/۵۲	سوم	۹/۵۲	سوم	۹/۵۲
	سوم	۹/۴۸	سوم	۹/۴۸	سوم	۹/۴۸
	چهارم	۹/۳۰	چهارم	۹/۳۰	سوم	۹/۴۸
	چهارم	۹/۲۳	چهارم	۹/۲۳	سوم	۹/۴۳
	چهارم	۹/۱۹	چهارم	۹/۱۹	سوم	۹/۳۸
	چهارم	۹/۱۱	چهارم	۹/۱۱	چهارم	۹/۲۰
	چهارم	۹/۰۶	چهارم	۹/۰۶	چهارم	۹/۱۶
	چهارم	۸/۹۷	چهارم	۸/۹۷	چهارم	۸/۹۴
	چهارم	۸/۶۶	چهارم	۸/۶۶	چهارم	۸/۷۶
	چهارم	۸/۲۸	چهارم	۸/۲۸	چهارم	۸/۲۶

جدول ۴-۲-۳-۶. بیانگر نتایج آزمون فریدمن در خصوص اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش مجازی دو زمان حاضر و آینده می‌باشد. روش‌های آموزشی با توجه به آزمون آماری لی‌هی براساس ۴ سطح شناسایی شده‌اند که دامنه اول درجه اهمیت بالای روش‌های آموزشی و دامنه چهارم درجه اهمیت پایین روش‌های آموزشی را در حال حاضر و آینده نشان می‌دهد. با توجه به سطح بندی روش‌های آموزشی در جدول فوق برای زمان حال حاضر، روش‌هایی که در سطح اول شناسایی شده و از درجه اهمیت بالاتری برخوردار بودند شامل: استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام و آموزش از طریق اینستاگرام می‌باشند. در حالی که با توجه به نتایج بدست آمده روش‌های آموزشی دارای اولویت اول در آینده در خصوص پیشگیری از مصرف مواد نیز شامل: روش‌های آموزشی استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام و آموزش از طریق اینستاگرام هستند.

جدول ۴-۲-۳-۷. اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح روش آموزش حضوری از دیدگاه دانشجویان

اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش حضوری	روش‌های آموزشی		زمان حال		زمان آینده	
	اولویت	میانگین	اولویت	میانگین	اولویت	میانگین
	اول	۹/۷۰	اول	۹/۷۰	اول	۹/۵۲
	اول	۹/۵۷	اول	۹/۵۷	اول	۹/۳۹
	اول	۹/۲۱	اول	۹/۲۱	اول	۹/۲۸
	اول	۹/۱۹	اول	۹/۱۹	اول	۹/۱۸
	دوم	۸/۹۶	دوم	۸/۹۶	اول	۸/۹۵
	دوم	۸/۷۸	دوم	۸/۷۸	دوم	۸/۸۲
	دوم	۸/۶۴	دوم	۸/۶۴	دوم	۸/۷۵
	دوم	۸/۶۲	دوم	۸/۶۲	دوم	۸/۶۵
	سوم	۸/۴۷	سوم	۸/۴۷	سوم	۸/۴۸
	سوم	۸/۴۴	سوم	۸/۴۴	سوم	۸/۴۳
	سوم	۸/۳۱	سوم	۸/۳۱	سوم	۸/۳۲
	سوم	۷/۹۸	سوم	۷/۹۸	سوم	۷/۹۰
	چهارم	۷/۶۲	چهارم	۷/۶۲	چهارم	۷/۷۴
	چهارم	۷/۵۷	چهارم	۷/۵۷	چهارم	۷/۶۵
	چهارم	۷/۵۷	چهارم	۷/۵۷	چهارم	۷/۴۸
	چهارم	۷/۳۷	چهارم	۷/۳۷	چهارم	۷/۴۶

جدول ۴-۲-۳-۷، بیانگر نتایج آزمون فریدمن در خصوص اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش حضوری دو زمان حاضر و آینده می‌باشد. روش‌های آموزشی با توجه به آزمون آماری لی‌هی براساس ۴ سطح شناسایی شده‌اند که دامنه اول درجه اهمیت بالای روش‌های آموزشی و دامنه چهارم درجه اهمیت پایین روش‌های آموزشی را در حال حاضر و آینده نشان می‌دهد. با توجه به سطح بندی روش‌های آموزشی در جدول فوق برای زمان حال حاضر، روش‌هایی که در سطح اول شناسایی شده و از درجه اهمیت بالاتری برخوردار بودند شامل: استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، روش بارش فکری (راه‌حل‌یابی گروهی) و استفاده از روش‌های مشاهده عینی می‌باشند. در حالی که با توجه به نتایج بدست آمده روش‌های آموزشی دارای اولویت اول در آینده در خصوص پیشگیری از مصرف مواد نیز شامل: استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، روش بارش فکری (راه‌حل‌یابی گروهی) و استفاده از روش‌های مشاهده عینی هستند.

جدول ۴-۲-۳-۸. اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح روش آموزش ترکیبی از دیدگاه دانشجویان

اولویت	زمان آینده	روش‌های آموزشی	زمان حال		روش‌های آموزشی
			اولویت	میانگین	
اول	۱۲/۶۵	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	اول	۱۲/۷۹	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)
اول	۱۲/۴۹	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	اول	۱۲/۶۹	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی
اول	۱۲/۴۴	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	اول	۱۲/۴۹	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان
اول	۱۲/۳۳	استفاده از برنامه‌های طنز	اول	۱۲/۳۴	استفاده از گروه‌های ورزشی
اول	۱۲/۱۶	استفاده از موسیقی و کنسرت	اول	۱۲/۲۰	برگزاری اردو
اول	۱۲/۱۵	استفاده از گروه‌های ورزشی	اول	۱۲/۲۰	استفاده از برنامه‌های طنز
اول	۱۱/۸۹	برگزاری اردو	اول	۱۲/۰۰	استفاده از موسیقی و کنسرت
دوم	۱۱/۳۰	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	دوم	۱۱/۶۹	برگزاری کارگاه‌های آموزشی
دوم	۱۱/۰۳	کانون‌های هنری	دوم	۱۱/۲۴	کانون‌های هنری
دوم	۱۰/۹۷	روش بازی‌های گروهی	دوم	۱۱/۰۹	روش بازی‌های گروهی
سوم	۱۰/۸۸	برگزاری نمایشگاه	دوم	۱۱/۰۴	برگزاری نمایشگاه
سوم	۱۰/۸۰	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	سوم	۱۰/۷۳	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه
سوم	۱۰/۷۵	تشکیل انجمن سلامت و فعالیت	سوم	۱۰/۶۳	برگزاری نمایشگاه‌های عکس
سوم	۱۰/۵۹	برگزاری نمایشگاه‌های عکس	سوم	۱۰/۳۵	تشکیل انجمن سلامت و فعالیت
سوم	۱۰/۵۵	تشکیل همایش و میزگرد دانشجویی	سوم	۱۰/۲۲	تشکیل همایش و میزگرد دانشجویی
سوم	۱۰/۲۸	تشکیل و تقویت کانون‌های دانشجویی	سوم	۹/۹۹	تشکیل و تقویت کانون‌های دانشجویی
سوم	۱۰/۰۰	از طریق فعالیت‌های فوق برنامه	سوم	۹/۹۵	از طریق فعالیت‌های فوق برنامه
چهارم	۹/۸۴	برگزاری سمینار و کنفرانس	سوم	۹/۸۰	برگزاری سمینار و کنفرانس
چهارم	۹/۴۴	ایجاد غرفه	چهارم	۹/۴۳	ایجاد غرفه
چهارم	۹/۲۴	از طریق کانون همیاران	چهارم	۹/۱۱	از طریق کانون همیاران
چهارم	۹/۱۹	ارائه در قالب واحد درسی	چهارم	۹/۰۴	ارائه در قالب واحد درسی

اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش ترکیبی

جدول ۴-۲-۳-۸، بیانگر نتایج آزمون فریدمن در خصوص اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش ترکیبی دو زمان حاضر و آینده می‌باشد. روش‌های آموزشی با توجه به آزمون آماری لی‌هی براساس ۴ سطح شناسایی شده‌اند که دامنه اول درجه اهمیت بالای روش‌های آموزشی و دامنه چهارم درجه اهمیت پایین روش‌های آموزشی را در حال حاضر و آینده نشان می‌دهد. با توجه به سطح بندی روش‌های آموزشی در جدول فوق برای زمان حال حاضر، روش‌هایی که در سطح اول شناسایی شده و از درجه اهمیت بالاتری برخوردار بودند شامل: ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری اردو، استفاده از برنامه‌های طنز و استفاده از موسیقی و کنسرت می‌باشند. در حالی که با توجه به نتایج بدست آمده روش‌های آموزشی دارای اولویت اول در آینده در خصوص پیشگیری از مصرف مواد شامل: استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از برنامه‌های طنز، استفاده از موسیقی و کنسرت، استفاده از گروه‌های ورزشی و برگزاری اردو هستند.

۴-۲-۴. تحلیل‌های استنباطی: مقایسه نیازهای آموزشی از دیدگاه دانشجویان بر حسب متغیرهای جمعیت شناختی

در این بخش، در راستای پاسخگویی به سوال‌های پنجم و هفتم پژوهش که در خصوص مقایسه نیازهای آموزشی از دیدگاه دانشجویان بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی نظیر جنسیت، سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی بود، ابتدا نیازهای آموزشی با استفاده از آزمون فریدمن بر اساس میانگین رتبه‌ای که با توجه به توزیع پاسخ‌های دانشجویان بدست آمده است، از بالاترین میانگین رتبه به پایین‌ترین میانگین رتبه در زمان حال و آینده تنظیم شده‌اند. در مرحله بعد از دیدگاه دانشجویان بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی (جنسیت، سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی) ده نیاز آموزشی اول در زمان حال و آینده که دارای اولویت بالاتری بودند در سطوح دانش کل، دانش مرتبط با مواد، نگرش مرتبط با مواد و مهارت‌های پیشگیری از مصرف مواد بودند به تفکیک متغیرهای جمعیت شناختی مشخص شده‌اند.

جدول ۴-۲-۱. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش از دیدگاه دانشجویان بر حسب دانشگاه

مقایسه نیازهای آموزشی در سطح دانش بر حسب دانشگاه

دانشگاه	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزش (آینده)	میانگین
خوارزمی	توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد	۴۶/۰۹	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۶/۳۸
	توانایی ارتباط موثر با خانواده	۴۴/۶۶	توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد	۴۶/۰۵
	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۴/۵۸	توانایی ارتباط موثر با خانواده	۴۴/۷۶
	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۴/۴۶	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۴/۳۶
	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۴/۱۲	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۴/۲۹
	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	۴۳/۹۹	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۴/۲۵
	توانایی مقابله با افسردگی	۴۳/۸۱	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۴/۱۱
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۳/۶۹	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۴/۰۱
	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۳/۶۲	توانایی مقابله با افسردگی	۴۳/۹۴
	آشنایی با آینده‌نگری شغلی	۴۳/۲۷	آشنایی با اصول موفقیت و مقابله با شکست	۴۳/۷۷
تهران	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۶/۶۰	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۷/۰۳
	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۵/۹۶	آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری	۴۵/۶۳
	۵- آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۵/۹۳	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۵/۶۲
	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفتگی در مورد نقش خود)	۴۵/۸۹	کسب معنای زندگی	۴۵/۲۹
	آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری	۴۵/۴۳	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۵/۱۸
	توانایی مقابله با افسردگی	۴۵/۳۰	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۵/۱۶
	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۵/۲۷	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۴/۹۸
	کسب استقلال شخصی	۴۴/۴۶	توانایی مواجهه با شرایط پرخطر	۴۴/۸۳
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۴/۰۶	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۴/۵۸
	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	۴۴/۰۴	توانایی مقابله با افسردگی	۴۴/۲۴
شریف	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۸/۵۸	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۸/۴۸
	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفتگی در مورد نقش خود)	۴۸/۳۴	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۷/۹۹
	توانایی مقابله با افسردگی	۴۶/۸۵	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۵۶/۴۷
	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۶/۵۱	توانایی ارتباط موثر با خانواده	۴۷/۲۲
	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی	۴۶/۳۱	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفتگی در	۴۷/۱۰

	توانایی ارتباط موثر با خانواده	۴۶/۱۵	تقویت انگیزه و امید به زندگی	مورد نقش خود)	
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۶/۱۰	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)		
	توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل	۴۵/۴۸	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده		
	توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمروبی)	۴۵/۲۹	آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری		
	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۵/۲۲	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی		
هنر	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)	۴۸/۲۶	کسب توانایی مقابله با افکار منفی		
	توانایی مقابله با افسردگی	۴۸/۴۳	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)		
	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۶/۲۶	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده		
	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۶/۰۲	توانایی مقابله با افسردگی		
	آشنایی با آینده‌نگری شغلی	۴۵/۸۷	تقویت انگیزه و امید به زندگی		
	توانایی ارتباط موثر با دیگران	۴۵/۸۲	آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی		
	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی	۴۵/۴۴	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی		
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۵/۳۹	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده		
	تقویت انگیزه پیشرفت فردی	۴۵/۳۸	توانایی ارتباط موثر با دیگران		
	توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمروبی)	۴۵/۳۶	آشنایی با آینده‌نگری شغلی		

در جدول ۴-۲-۱، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد دانش بر حسب دانشگاه گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان در دانشگاه خوارزمی نیاز آموزشی «توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، در دانشگاه تهران نیاز آموزشی «توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده»، در دانشگاه صنعتی شریف نیاز آموزشی «مهارت هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده» و در دانشگاه هنر «توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان در دانشگاه خوارزمی نیاز آموزشی «برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی»، در دانشگاه تهران «توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)»، در دانشگاه صنعتی شریف «توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده» و در دانشگاه هنر «کسب توانایی مقابله با افکار منفی» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۳. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب دانشگاه

مقایسه نیازهای آموزشی در سطح دانش مواد بر حسب دانشگاه		نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزش (آینده)	میانگین
خوارزمی	دانشگاه	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری- جوانا	۷/۸۱	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا	۷/۸۵
		آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	۷/۶۷	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۸۴
		آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۶۵	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۶۹
		آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۶۳	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۶۲
		داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۵۸	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	۷/۶۰
		آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۵۲	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۵۷
		آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷۰/۵۰	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۴۹
		آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۴۵	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۴۷
		آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۴۲	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۴۶
		آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۳۸	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۴۵
تهران		آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۸۴	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۸۵
		آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۷۳	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا	۷/۷۰
		آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۶۸	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۶۶
		آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۶۳	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۶۵
		آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۶۱	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۶۴
		آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۶۰	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۵۵
		آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری- جوانا	۷/۵۰	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	۷/۵۵
		داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۵۰	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۵۵
		آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۴۴	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۴۸
		آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۴۲	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۴۶
شریف		آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری- جوانا	۷/۹۴	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۹۰
		آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۶۸	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۷۷
		آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۶۴	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا	۷/۷۷
		آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۶۴	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن	۷/۶۸

	و آرام بخش			
۷/۶۲	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۶۳	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	
۷/۵۸	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۶۲	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	
۷/۵۷	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۶۱	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	
۷/۵۱	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۵۵	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	
۷/۴۸	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۵۴	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	
۷/۴۴	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۴۰	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	
۷/۹۳	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۹۹	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	هنر
۷/۹۱	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۹۸	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	
۷/۷۹	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۹۴	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	
۷/۷۷	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	۷/۷۲	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	
۷/۷۲	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۶۹	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	
۷/۵۷	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۶۰	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	
۷/۵۷	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۵۵	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	
۷/۵۶	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۵۳	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	
۷/۴۷	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۴۸	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	
۷/۳۸	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا	۷/۴۰	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	

در جدول ۴-۲-۴، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد دانش مرتبط با مواد بر حسب دانشگاه گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان در دانشگاه خوارزمی نیاز آموزشی «آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، در دانشگاه تهران نیاز آموزشی «آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش»، در دانشگاه صنعتی شریف نیاز آموزشی «آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا» و در دانشگاه هنر «داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است. همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان در دانشگاه خوارزمی نیاز آموزشی «آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا»، در دانشگاه تهران «آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین»، در دانشگاه صنعتی شریف «داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد» و در دانشگاه هنر «آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۳. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح نگرش از دیدگاه دانشجویان بر حسب دانشگاه

دانشگاه	نیازهای آموزشی(حال)	میانگین	نیازهای آموزشی(آینده)	میانگین
خوارزمی	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۱۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۰۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۷۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد	۷/۸۹
	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد	۷/۷۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۷۴
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۷۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۷۰
	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۶۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۶۷
	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۵۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۶۵
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۴۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۵۰
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۳۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	۷/۴۲
	آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به عنوان مشوق و پاداش فردی	۷/۳۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۳۹
	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۳۳	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۳۹
تهران	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۰۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۰۴
	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد	۷/۹۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۷۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۸۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۷۲
	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۶۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد	۷/۷۱
	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۶۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۵۹
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۵۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۴۹
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۵۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	۷/۴۷
	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۴۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به عنوان مشوق و پاداش فردی	۷/۴۵
	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۴۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۴۱
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۳۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۴۱
شریف	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۷۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۵۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۹۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۹۷
	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد	۷/۹۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد	۷/۹۴
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۸۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۶۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۶۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۵۷

۷/۵۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۷/۴۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	هنر
۷/۵۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۴۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	
۷/۴۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۴۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	
۷/۳۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۱۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	
۷/۳۷	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۱۵	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	
۸/۴۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۶۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	
۷/۷۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد	۷/۹۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	
۷/۷۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۹۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	
۷/۶۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۶۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	
۷/۶۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۶۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	
۷/۵۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۴۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	
۷/۴۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۷/۴۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	
۷/۴۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۴۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	
۷/۳۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۲۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	
۷/۲۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	۷/۲۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی	

در جدول ۲-۴-۳، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد نگرش مرتبط با مواد بر حسب دانشگاه گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان در دانشگاه خوارزمی نیاز آموزشی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، در دانشگاه تهران نیاز آموزشی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن»، در دانشگاه صنعتی شریف نیاز آموزشی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» و در دانشگاه هنر «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان در دانشگاه خوارزمی نیاز آموزشی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن»، در دانشگاه صنعتی شریف «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» و در دانشگاه هنر «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح مهارت از دیدگاه دانشجویان بر حسب دانشگاه

مقایسه نیازهای آموزشی در سطح مهارت بر حسب دانشگاه				
دانشگاه	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزشی (آینده)	میانگین
خوارزمی	مهارت کارآفرینی	۹/۶۵	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۴۴
	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۶۵	مهارت مدیریت خشم	۹/۴۲
	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۴۵	مهارت کارآفرینی	۹/۴۲
	آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر	۹/۳۹	آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر	۹/۴۰
	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۲۱	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۳۹
	مهارت خودآگاهی	۹/۱۸	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۱۸
	مهارت حل مسأله	۹/۱۵	مهارت ابراز وجود	۹/۱۵
	مهارت مدیریت زمان	۹/۱۲	مهارت تفکر مثبت	۹/۱۲
	مهارت تفکر مثبت	۸/۹۴	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۰۸
	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۸/۸۹	مهارت حل مسأله	۹/۰۰
تهران	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۵۵	مهارت مدیریت خشم	۹/۷۴
	مهارت حل مسأله	۹/۴۴	مهارت حل مسأله	۹/۶۲
	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۴۰	مهارت ابراز وجود	۹/۴۵
	مهارت مدیریت خشم	۹/۳۶	مهارت کارآفرینی	۹/۴۳
	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۳۲	مهارت تفکر مثبت	۹/۴۰
	مهارت تفکر مثبت	۹/۳۰	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۱۰
	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۲۶	کسب توانایی مدیریت زمان	۹/۰۹
	مهارت ابراز وجود	۹/۱۴	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۰۶
	مهارت مدیریت زمان	۹/۱۱	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۰۴
	مهارت کارآفرینی	۹/۱۰	مهارت تفکر خلاق	۹/۰۲
شریف	مهارت تصمیم‌گیری	۱۰/۰۳	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۹۰
	مهارت مدیریت خشم	۹/۷۷	مهارت مدیریت خشم	۹/۶۹
	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۷/۷۱	مهارت کارآفرینی	۹/۵۸
	مهارت ابراز وجود	۹/۶۹	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۵۴
	مهارت خودآگاهی	۹/۳۲	مهارت ابراز وجود	۹/۳۸
	مهارت تفکر مثبت	۹/۲۶	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۲۶
	مهارت کارآفرینی	۹/۲۵	مهارت تفکر مثبت	۹/۲۱
	مهارت حل مسأله	۹/۲۰	مهارت خودآگاهی	۹/۱۸
	مهارت مدیریت زمان	۹/۰۷	مهارت حل مسأله	۹/۱۲
	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۸/۹۲	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۰۲
	مهارت مدیریت خشم	۹/۹۰	مهارت مدیریت خشم	۹/۹۸
	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۷۲	مهارت حل مسأله	۹/۶۹
	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۶۴	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۶۳

۹/۴۱	مهارت تفکر خلاق	۹/۵۷	مهارت کارآفرینی	هنر	
۹/۳۰	کسب توانایی مدیریت زمان	۹/۵۱	مهارت حل مسأله		
۹/۲۷	مهارت تفکر مثبت	۹/۴۹	مهارت تفکر خلاق		
۹/۲۷	مهارت کارآفرینی	۹/۴۶	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی		
۹/۲۵	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۲۶	مهارت ابراز وجود		
۹/۱۸	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۱۹	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات		
۹/۰۵	مهارت تفکر نقادانه		مهارت مدیریت زمان		

در جدول ۴-۴-۴، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد مهارت لازم برای پیشگیری از مصرف مواد بر حسب دانشگاه گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان در دانشگاه خوارزمی نیاز آموزشی «مهارت کارآفرینی» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، در دانشگاه تهران نیاز آموزشی «مهارت تصمیم‌گیری»، در دانشگاه صنعتی شریف نیاز آموزشی «مهارت تصمیم‌گیری» و در دانشگاه هنر «مهارت مدیریت خشم» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان در دانشگاه خوارزمی نیاز آموزشی «مهارت تصمیم‌گیری»، در دانشگاه تهران «مهارت مدیریت خشم»، در دانشگاه صنعتی شریف «مهارت تصمیم‌گیری» و در دانشگاه هنر «مهارت مدیریت خشم» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۵. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش از دیدگاه دانشجویان بر حسب جنسیت

جنسیت	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزشی (آینده)	میانگین
دختران	توانایی مقابله با افسردگی	۴۶/۹۲	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۷/۵۵
	مهارت هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۶/۲۵	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۷/۳۳
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۵/۸۵	توانایی مقابله با افسردگی	۴۷/۲۱
	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۵/۴۸	توانایی برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های روزانه	۴۶/۲۴
	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۵/۳۲	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۵/۷۷
	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)	۴۵/۲۵	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۵/۶۴
	توانایی ارتباط مؤثر با خانواده	۴۵/۰۸	توانایی ارتباط مؤثر با خانواده	۴۵/۵۱
	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	۴۴/۹۹	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)	۴۵/۱۳
	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۴/۹۰	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۵/۱۰
	توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)	۴۴/۸۴	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۴/۹۱
پسران	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)	۴۶/۶۴	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۵/۷۱
	مهارت هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۶/۲۷	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۵/۶۶
	توانایی مقابله با افسردگی	۴۴/۹۹	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)	۴۵/۳۸
	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی	۴۴/۵۷	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۴/۸۲
	توانایی ارتباط مؤثر با خانواده	۴۴/۴۱	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۴/۷۶
	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۴/۱۰	آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری	۴۴/۷۴
	آشنایی با آینده‌نگری شغلی	۴۳/۹۶	آشنایی با آینده‌نگری شغلی	۴۴/۳۸
	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	۴۳/۹۱	توانایی مقابله با مشکلات خانوادگی (بی-سرپرستی و طرد شدگی)	۴۴/۳۷
	آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری	۴۳/۸۱	توانایی مقابله با احساس غم، دل‌تنگی و تنهایی	۴۴/۲۰
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۳/۶۱	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۴/۱۶

در جدول ۴-۲-۵. نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد دانش بر حسب جنسیت گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دختر نیاز آموزشی «توانایی مقابله با افسردگی» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی و از دیدگاه دانشجویان پسر نیاز آموزشی «توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دختر نیاز آموزشی «تقویت انگیزه و امید به زندگی» و از دیدگاه دانشجویان پسر «توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده»، به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۴-۶ مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب جنسیت

جنسیت	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزش (آینده)	میانگین
دختران	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا	۷/۷۲	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا	۷/۸۰
	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۶۷	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا	۷/۷۹
	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۶۵	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۷۴
	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۶۴	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۷۴
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۶۴	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل	۷/۶۱
	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۶۰	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۵۹
	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۵۸	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۵۷
	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل	۷/۵۷	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۵۳
	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۵۶	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۴۷
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۵۳	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک	۷/۴۷
پسران	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۶۹	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۷۰
	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۶۳	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۷۴
	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۶۳	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۷۰
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۶۰	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۶۵
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۵۷	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک	۷/۶۰
	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۵۴	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۶۰
	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۵۲	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۵۸
	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا	۷/۵۲	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا	۷/۵۵
	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۵۱	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۵۲
	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل	۷/۴۸	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۳۶

در جدول ۴-۲-۴-۶، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد دانش مرتبط با مواد بر حسب جنسیت گزارش شده است. نتایج مقایسه بین نظرات دانشجویان دختر و پسر در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دختر نیاز آموزشی «آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا» به عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی و از دیدگاه دانشجویان پسر نیاز آموزشی «آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش» به عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است. همچنین نتایج مقایسه بین دیدگاه دانشجویان در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دختر نیاز آموزشی «آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا» و از نظر دانشجویان پسر «داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد» به عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۷. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح نگرش از دیدگاه دانشجویان بر حسب جنسیت

جنسیت	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزشی (آینده)	میانگین
دختران	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۴۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۲۱
	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۸/۰۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۸/۰۵
	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۸۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۸۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۸۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۶۴
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۵۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۵۷
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۴۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۴۲
	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۳۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۴۰
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	۷/۳۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۷/۳۷
	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۳۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۳۴
	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۳۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۳۲
پسران	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۲۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۳۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۸۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۷۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۷۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۷۱
	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۷۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۶۰
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۶۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۵۹
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۶۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۵۷
	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۶۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۴۷
	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۴۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۴۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۳۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۳۷
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۲۶	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۳۳

در جدول ۴-۲-۷، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد نگرش مرتبط با مواد بر حسب جنسیت گزارش شده است. نتایج مقایسه بین نظرات دانشجویان دختر و پسر در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دختر نیاز آموزشی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی و از دیدگاه دانشجویان پسر نیاز آموزشی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین دیدگاه دانشجویان در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دختر نیاز آموزشی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» و از نظر دانشجویان پسر «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۸. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح مهارت از دیدگاه دانشجویان بر حسب جنسیت

مقایسه نیازهای آموزشی در سطح مهارت بر حسب جنسیت	جنسیت		نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزشی (آینده)	میانگین
	دختران		مهارت تصمیم‌گیری	۹/۸۴	مهارت مدیریت خشم	۹/۷۶
	دختران		مهارت مدیریت خشم	۹/۶۰	مهارت کارآفرینی	۹/۴۹
			کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۴۱	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۴۶
			مهارت ابراز وجود	۹/۳۹	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۳۸
			مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۳۶	مهارت ابراز وجود	۹/۳۸
			مهارت حل مسأله	۹/۳۶	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۳۶
			مهارت کارآفرینی	۹/۳۴	مهارت تفکر مثبت	۹/۳۳
			مهارت خودآگاهی	۹/۲۲	مهارت حل مسأله	۹/۲۳
			مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۲۱	کسب توانایی مدیریت زمان	۹/۰۸
			مهارت مدیریت زمان	۹/۱۱	مهارت خودآگاهی	۹/۰۴
			کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۵۸	مهارت مدیریت خشم	۹/۶۳
	پسران		مهارت تصمیم‌گیری	۹/۴۹	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۵۶
			مهارت کارآفرینی	۹/۴۴	مهارت حل مسأله	۹/۴۷
			مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۳۸	مهارت کارآفرینی	۹/۳۶
			مهارت حل مسأله	۹/۲۷	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۱۹
			مهارت مدیریت خشم	۹/۲۳	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۱۶
			مهارت ابراز وجود	۹/۱۷	مهارت تفکر مثبت	۹/۱۵
			مهارت تفکر مثبت	۹/۱۷	مهارت ابراز وجود	۹/۱۳
			مهارت مدیریت زمان	۹/۰۵	آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر	۸/۹۳
			مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۰۴	کسب توانایی مدیریت زمان	۸/۹۱

در جدول ۴-۲-۸، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد مهارت لازم برای پیشگیری از مصرف مواد بر حسب جنسیت گزارش شده است. نتایج مقایسه بین نظرات دانشجویان دختر و پسر در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دختر نیاز آموزشی «مهارت تصمیم‌گیری» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی و از دیدگاه دانشجویان پسر نیاز آموزشی «مهارت مدیریت خشم» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین دیدگاه دانشجویان در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دختر نیاز آموزشی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» و از نظر دانشجویان پسر «مهارت مدیریت خشم» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۹. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش از دیدگاه دانشجویان بر حسب سن

سن	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزش (آینده)	میانگین
کمتر از ۲۰ سال	توانایی مقابله با بحران هویت (آشناختن در مورد نقش خود)	۴۷/۳۰	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۶/۷۰
	توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران	۴۵/۸۱	توانایی مقابله با بحران هویت (آشناختن در مورد نقش خود)	۴۵/۸۵
	توانایی مقابله با افسردگی	۴۵/۷۱	توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد	۴۵/۷۵
	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۵/۰۸	آشنایی با اصول موفقیت و مقابله با شکست	۴۵/۳۵
	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۵/۰۶	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۵/۱۰
	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	۴۴/۸۲	توانایی مقابله با افسردگی	۴۵/۰۷
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۴/۷۸	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۴/۹۴
	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۴/۳۲	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۴/۷۰
	توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل	۴۴/۲۶	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۴/۳۲
	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی	۴۴/۲۲	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۴/۲۹
۲۱-۲۵ سال	توانایی مقابله با افسردگی	۴۶/۲۶	توانایی مقابله با افسردگی	۴۶/۳۴
	توانایی مقابله با بحران هویت (آشناختن در مورد نقش خود)	۴۵/۵۸	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۶/۲۰
	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۵/۲۸	توانایی ارتباط مؤثر با خانواده	۴۶/۱۸
	توانایی ارتباط مؤثر با خانواده	۴۴/۹۸	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۶/۱۲
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۴/۹۱	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۶/۰۹
	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	۴۷/۵۹	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۵/۹۱
	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۴/۵۲	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۷/۴۷
	آشنایی با آینده‌نگری شغلی	۴۴/۴۷	توانایی مقابله با بحران هویت (آشناختن در مورد نقش خود)	۴۷/۳۷
	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۴/۳۶	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۵/۰۴
	توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)	۴۴/۲۵	آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری	۴۴/۹۰
۲۶-۳۰ سال	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۷/۴۵	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۹/۷۵
	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۶/۳۴	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۸/۵۲
	توانایی ارتباط مؤثر با خانواده	۴۷/۳۰	تقویت انگیزه پیشرفت فردی	۴۵/۸۶
	آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی	۴۶/۵۵	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۵/۸۰
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۶/۱۱	توانایی ارتباط مؤثر با خانواده	۴۵/۰۷
	توانایی مواجهه با وسواس فکری و عملی	۴۶/۰۸	توانایی مقابله با افسردگی	۴۴/۹۳
	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۶/۰۰	آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی	۴۴/۴۰
	توانایی مقابله با افسردگی	۴۵/۸۶	آشنایی با اصول موفقیت و مقابله با شکست	۴۴/۳۵
	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی	۴۵/۸۶	توانایی مقابله با افکار خودکشی	۴۴/۳۴
	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های	۴۴/۸۷	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۴/۰۸

	زندگی		
۳۱-۳۵ سال	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۵۷/۳۱	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده
	توانایی مقابله با خودباختگی فرهنگی	۵۵/۱۳	توانایی خودتنظیمی و خودکارآمدی
	آشنایی با تأثیرات مثبت نوع‌دوستی	۵۴/۶۹	توانایی مواجهه با وسواس فکری و عملی
	توانایی مواجهه با وسواس فکری و عملی	۵۴/۵۶	توانایی کمک گرفتن در زمان بحران‌های طبیعی
	کسب توانایی ارتباط متقابل با دیگران	۵۲/۶۹	آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری
	توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد	۵۰/۸۱	کسب استقلال شخصی
	توانایی روابط صحیح با همسالان	۵۰/۲۵	آشنایی با ارزش‌های اخلاقی
	بهبود احساس تعلق و پیوند اجتماعی	۴۹/۱۳	کسب توانایی سازگاری با دیگران
	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۹/۰۶	توانایی برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های روزانه
	کسب معنای زندگی	۴۸/۵۰	بهبود احساس تعلق و پیوند اجتماعی
۳۶-۴۰ سال	کسب استقلال شخصی	۷۲/۱۷	توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد
	روش‌های مقابله با فشارهای فرهنگی در مصرف مواد	۷۲/۱۷	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران
	توانایی کمک گرفتن در زمان بحران‌های طبیعی	۶۳/۶۷	توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران
	توانایی مقابله با خودباختگی فرهنگی	۵۹/۳۳	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در نقش خود)
	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	۵۹/۳۳	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی
	مقابله با حس خود بیمارپنداری و اختلالات جسمی	۵۹/۳۳	کسب استقلال شخصی
	تقویت انگیزه پیشرفت فردی	۵۷/۳۳	آشنایی با اصول انعطاف‌پذیری
	توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل	۵۷/۳۳	آشنایی با تعارضات دانشجویان با دانشگاه
	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی	۵۶/۳۳	آشنایی با عوامل استرس‌زای زندگی دانشجویی
	توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران	۵۳/۰۰	مقابله با حس خود بیمارپنداری و اختلالات جسمی

در جدول ۲-۴-۹، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد دانش بر حسب سن گزارش شده است. نتایج مقایسه بین سنین مختلف در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دارای سن کمتر از ۲۱ سال، نیاز آموزشی «توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۱-۲۵ سال «توانایی مقابله با افسردگی»، از دیدگاه دانشجویان گروه سنی ۲۶-۳۰ سال «توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده»، از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۱-۳۵ سال «آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران» و از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۶-۴۰ سال «کسب استقلال شخصی» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دارای سن کمتر از ۲۱ سال، نیاز آموزشی «برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۱-۲۶ سال «توانایی مقابله با افسردگی»، از دیدگاه دانشجویان گروه سنی ۲۶-۳۰ سال «کسب توانایی مقابله با افکار منفی»، از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۱-۳۵ سال «توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده» و از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۶-۴۰ سال «توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۱۰. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سن

سن	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزشی (آینده)	میانگین
کمتر از ۲۰ سال	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۷۰	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۹۸
	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۷۴	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری- جوانا	۷/۶۸
	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۶۷	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۶۶
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۶۶	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۶۴
	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری-جوانا	۷/۵۸	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	۷/۶۴
	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۵۸	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۶۲
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۵۶	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۵۹
	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۵۱	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۵۸
	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۴۷	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۴۹
	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۴۷	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۴۵
۲۱-۲۵ سال	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری-جوانا	۷/۶۷	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۷۴
	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۶۷	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری- جوانا	۷/۷۰
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۶۶	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۶۵
	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۶۱	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۶۱
	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۶۱	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۵۸
	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۶۱	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۵۵
	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۵۵	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۵۵
	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	۷/۵۱	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۵۳
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۴۸	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۵۳
	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۴۷	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	
۲۶-۳۰ سال	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۸/۰۲	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۸/۰۵
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۸/۰۲	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۸/۰۳
	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۹۶	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۹۰
	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۸۷	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۸۴
	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۸۲	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۵۸
	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۶۶	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری- جوانا	۷/۵۷
	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۵۱	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۵۴
	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری-جوانا	۷/۳۷	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۴۴
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۳۴	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۴۳

۷/۴۲	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۲۱	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک	۳۱-۳۵ سال	
۸/۳۸	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۹/۰۹	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین		
۸/۳۵	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۹/۰۳	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول		
۸/۲۴	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۸/۵۹	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک		
۸/۱۸	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۸/۰۹	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی		
۸/۰۶	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۸۸	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید		
۷/۷۶	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک	۷/۷۶	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا		
۷/۷۶	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری-جوانا	۷/۴۷	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات		
۷/۴۷	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۳۵	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین		
۷/۲۴	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۲۹	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش		
۷/۲۱	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۰۶	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک		
۱۰/۰۰	آشنایی با عوارض مصرف حشیش	۱۱/۰۰	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۳۶-۴۰ سال	
۱۰/۰۰	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۱۱/۰۰	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا		
۱۰/۰۰	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۱۰/۲۵	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید		
۹/۰۰	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۳۸	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی		
۸/۲۵	آشنایی با عوارض سیگار و قلیان	۷/۳۸	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش		
۷/۲۵	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۳۸	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات		
۷/۲۵	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۰۰	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین		
۷/۲۵	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۰۰	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی		
۶/۱۳	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۰۰	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل		
۶/۱۳	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک	۶/۳۸	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول		

در جدول ۴-۲-۴-۱۰، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد دانش مرتبط با مواد بر حسب سن گزارش شده است. نتایج مقایسه بین سنین مختلف در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دارای سن کمتر از ۲۱ سال، نیاز آموزشی «آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۱-۲۵ سال «آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا»، از دیدگاه دانشجویان گروه سنی ۲۶-۳۰ سال «آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین»، از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۱-۳۵ سال «آشنایی با عوارض مصرف ریتالین» و از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۶-۴۰ سال «آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است. همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه‌های سنی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دارای سن کمتر از ۲۱ سال، نیاز آموزشی «داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۱-۲۶ سال «داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد»، از دیدگاه دانشجویان گروه سنی ۲۶-۳۰ سال «آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین»، از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۱-۳۵ سال «آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید» و از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۶-۴۰ سال «آشنایی با عوارض مصرف حشیش» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۱۱. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح نگرش از دیدگاه دانشجویان بر حسب سن

سن	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزشی (آینده)	میانگین
کمتر از ۲۰ سال	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۴۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۵۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۸/۱۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۸/۰۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۹۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۸/۰۰
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۷۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۶۵
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۵۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۵۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۵۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۴۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۴۲	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۳۸
	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۳۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۳۳
	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۳۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۷/۳۱
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۷/۲۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۲۸
۲۱-۲۵ سال	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۲۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۱۳
	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۸۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۷۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۸۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۶۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۷۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۶۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۶۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۶۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۵۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۵۲
	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۴۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۴۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۴۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۴۷
	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۳۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۷/۳۲
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۳۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۳۲
۲۶-۳۰ سال	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۹۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۲۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۸/۱۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۸/۰۰

مقایسه نیازهای آموزشی در سطح نگرش بر حسب سن

		۷/۷۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۸۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب
		۷/۶۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۷۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد
		۷/۵۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	۷/۵۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی
		۷/۵۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۵۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد
		۷/۴۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۴۹	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی
		۷/۴۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۴۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به-عنوان مشوق و پاداش فردی
		۷/۳۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۷/۴۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی
		۷/۳۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۳۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری
۳۱-۳۵ سال		۹/۱۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۹/۳۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد
		۸/۷۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۸/۷۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی
		۸/۰۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۸/۰۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری
		۷/۸۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۸۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار
		۷/۷۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۸۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن
		۷/۶۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۷/۳۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی
		۷/۶۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۲۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی
		۷/۲۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۲۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد
		۷/۲۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۲۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی
		۷/۲۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۲۲	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی
۳۶-۴۰ سال		۹/۸۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۹/۳۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن
		۸/۲۵	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۹/۱۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی
		۸/۲۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۹/۱۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی
		۸/۱۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۹/۱۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی
		۸/۱۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۷۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان

۸/۱۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۷/۷۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	
۸/۱۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۷۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	
۸/۱۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۵۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	
۶/۵۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۶/۵۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	
۶/۵۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۶/۵۰	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	

در جدول ۴-۲-۴، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد نگرش مرتبط با مواد بر حسب سن گزارش شده است. نتایج مقایسه بین سنین مختلف در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دارای سن کمتر از ۲۱ سال، نیاز آموزشی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۱-۲۵ سال «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن»، از دیدگاه دانشجویان گروه سنی ۲۶-۳۰ سال «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن»، از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۱-۳۵ سال «آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد» و از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۶-۴۰ سال «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه‌های سنی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دارای سن کمتر از ۲۱ سال، نیاز آموزشی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۱-۲۶ سال «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن»، از دیدگاه دانشجویان گروه سنی ۲۶-۳۰ سال «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن»، از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۱-۳۵ سال «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» و از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۶-۴۰ سال «آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح مهارت از دیدگاه دانشجویان بر حسب سن

سن	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزشی (آینده)	میانگین
کمتر از ۲۰ سال	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۸۶	مهارت ابراز وجود	۹/۶۲
	مهارت حل مسأله	۹/۴۸	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۵۹
	مهارت ابراز وجود	۹/۳۸	مهارت کارآفرینی	۹/۴۳
	مهارت مدیریت خشم	۹/۳۷	مهارت مدیریت خشم	۹/۴۰
	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۳۳	مهارت تفکر مثبت	۹/۳۸
	مهارت کارآفرینی	۹/۲۷	مهارت حل مسأله	۹/۳۱
	مهارت خودآگاهی	۹/۵۱	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۲۵
	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۱۹	کسب توانایی مدیریت زمان	۹/۱۱
	مهارت مدیریت زمان	۹/۱۶	مهارت خودآگاهی	۹/۰۳
	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۰۹	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۸/۹۳
۲۱-۲۵ سال	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۶۰	مهارت مدیریت خشم	۹/۸۹
	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۵۶	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۴۹
	مهارت مدیریت خشم	۹/۵۱	مهارت کارآفرینی	۹/۳۸
	مدیریت کارآفرینی	۹/۴۳	مهارت حل مسأله	۹/۳۱
	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۳۹	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۲۹
	مهارت ابراز وجود	۹/۳۰	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۲۴
	مهارت حل مسأله	۹/۲۴	مهارت تفکر مثبت	۹/۱۹
	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۱۹	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۱۸
	مهارت خودآگاهی	۹/۱۱	مهارت ابراز وجود	۹/۱۵
	مهارت تفکر مثبت		مهارت خودآگاهی	۸/۹۳
۲۶-۳۰ سال	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۸۱	مهارت کارآفرینی	۹/۸۳
	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۸۰	مهارت تفکر خلاق	۹/۵۰
	مهارت تفکر خلاق	۹/۶۵	مهارت حل مسأله	۹/۵۰
	مهارت کارآفرینی	۹/۵۰	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۴۶
	مهارت تفکر نقادانه	۹/۴۳	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۴۱
	مهارت حل مسأله	۹/۳۶	کسب توانایی مدیریت زمان	۹/۳۷
	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۳۵	مهارت مدیریت خشم	۹/۲۶
	مهارت مدیریت زمان	۹/۲۱	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۲۵
	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۲۰	مهارت تفکر نقادانه	۹/۲۵
	مهارت تفکر مثبت	۹/۱۶	مهارت تفکر مثبت	۹/۱۷
۳۱-۳۵ سال	مهارت ابراز وجود	۱۱/۴۶	کسب مهارت دوستیابی	۱۰/۸۰
	مهارت تفکر نقادانه	۹/۷۵	مهارت حل مسأله	۱۰/۶۳
	کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن	۹/۷۵	مهارت مدیریت خشم	۱۰/۲۰
	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۵۴	کسب توانایی مدیریت زمان	۹/۵۷
	مهارت مدیریت خشم	۹/۲۱	مهارت کارآفرینی	۹/۴۷
	مهارت تفکر مثبت	۹/۲۱	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۲۷

مقایسه نیازهای آموزشی در سطح مهارت بر حسب سن

۹/۱۷	مهارت تفکر خلاق	۹/۱۶	مهارت حل مسأله		
۹/۰۰	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۰۴	مهارت تصمیم‌گیری		
۸/۹۰	مهارت تفکر نقادانه	۸/۹۶	آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر		
۸/۸۳	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۸/۸۶	کسب مهارت دوستیابی		
۱۳/۲۵	کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن	۱۲/۸۸	کسب مهارت دوستیابی	۳۶-۴۰ سال	
۱۱/۷۵	مهارت تفکر مثبت	۱۱/۵۰	مهارت کارآفرینی		
۱۱/۳۸	مهارت مدیریت خشم	۱۱/۲۵	افزایش مهارت همدلی		
۱۱/۳۸	مهارت تفکر نقادانه	۹/۳۸	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات		
۱۱/۱۳	مهارت حل مسأله	۹/۷۵	مهارت تصمیم‌گیری		
۱۰/۱۳	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۵۰	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی		
۹/۸۸	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۵۰	مهارت مدیریت خشم		
۹/۸۸	مهارت خودآگاهی	۹/۳۸	مهارت تفکر خلاق		
۹/۶۳	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۲۵	مهارت تفکر مثبت		
۹/۶۳	مهارت ابراز وجود	۸/۸۸	کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن		

در جدول ۴-۲-۴، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد مهارت پیشگیری از مصرف مواد بر حسب سن گزارش شده است. نتایج مقایسه بین سنین مختلف در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دارای سن کمتر از ۲۱ سال، نیاز آموزشی «مهارت تصمیم‌گیری» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۵-۲۱ سال «کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات»، از دیدگاه دانشجویان گروه سنی ۳۰-۲۶ سال «مهارت تصمیم‌گیری»، از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۵-۳۱ سال «مهارت ابراز وجود» و از نظر دانشجویان گروه سنی ۴۰-۳۶ سال «کسب مهارت دوستیابی» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه‌های سنی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دارای سن کمتر از ۲۱ سال، نیاز آموزشی «مهارت ابراز وجود» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۶-۲۱ سال «مهارت مدیریت خشم»، از دیدگاه دانشجویان گروه سنی ۳۰-۲۶ سال «کسب مهارت کارآفرینی»، از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۵-۳۱ سال «کسب مهارت دوستیابی» و از نظر دانشجویان گروه سنی ۴۰-۳۶ سال «کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۳. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش از دیدگاه دانشجویان بر حسب سال تحصیلی

سال تحصیلی	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزش (آینده)	میانگین
سال اول	توانایی مقابله با افسردگی	۴۶/۶۱	توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد	۴۶/۵۶
	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۶/۰۰	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۶/۱۶
	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)	۴۶/۰۰	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۶/۱۳
	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	۴۵/۳۳	توانایی مقابله با افسردگی	۴۵/۵۷
	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۵/۰۷	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۵/۵۵
	توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران	۴۴/۸۵	آشنایی با آینده‌نگری شغلی	۴۵/۰۵
	کسب معنای زندگی	۴۴/۷۲	آشنایی با اصول موفقیت و مقابله با شکست	۴۴/۶۹
	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی	۴۴/۶۱	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)	۴۴/۷۰
	آشنایی با آینده‌نگری شغلی	۴۴/۳۲	آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری	۴۴/۶۲
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۴/۲۳	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۴/۶۲
سال دوم	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۶/۷۲	توانایی ارتباط مؤثر با خانواده	۴۶/۲۳
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۵/۲۷	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۶/۱۵
	آشنایی با آینده‌نگری شغلی	۴۴/۹۰	توانایی مقابله با افسردگی	۴۵/۸۴
	توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)	۴۴/۷۱	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۵/۲۸
	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۴/۶۶	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۴/۹۶
	توانایی مقابله با افسردگی	۴۴/۵۶	آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری	۴۴/۶۹
	آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری	۴۴/۵۶	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۴/۵۵
	آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی	۴۴/۴۱	توانایی مواجهه با شرایط پرخطر	۴۴/۳۶
	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۴/۳۸	آشنایی با آموزش‌های جنسی	۴۴/۲۳
	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۴/۲۵	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)	۴۴/۱۱
سال سوم	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)	۴۷/۸۴	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۷/۳۹
	توانایی ارتباط مؤثر با خانواده	۴۶/۹۹	توانایی مقابله با افسردگی	۴۷/۰۳
	توانایی مقابله با افسردگی	۴۶/۴۱	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۶/۸۳
	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۶/۰۰	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)	۴۶/۶۹
	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۵/۸۳	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۶/۶۲
	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۵/۴۰	توانایی ارتباط مؤثر با خانواده	۴۶/۳۵
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۵/۱۸	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۶/۲۱
	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	۴۴/۹۶	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	۴۶/۰۵
	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۴/۷۲	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۵/۲۸
	توانایی مواجهه با شرایط پرخطر	۴۴/۶۴	کسب توانایی سازگاری با دیگران	۴۵/۱۷
	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)	۴۶/۵۳	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۷/۳۲

مقایسه نیازهای آموزشی در سطح دانش بر حسب سال تحصیلی

سال چهارم	توانایی مقابله با افسردگی	۴۵/۹۵	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۶/۵۵
	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۵/۷۹	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۶/۲۹
	توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)	۷۶/۴۵	کسب توانایی لازم برای زندگی زناشویی	۴۶/۰۶
	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۵/۴۰	آشنایی با اصول و روش‌های شاد زیستن	۴۵/۹۲
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۵/۳۵	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۵/۸۵
	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۴/۷۷	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۵/۶۸
	توانایی ارتباط موثر با خانواده	۴۴/۶۶	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)	۴۵/۴۸
	کسب توانایی ارتباط متقابل با دیگران	۴۴/۵۴	توانایی ارتباط موثر با خانواده	۴۵/۱۶
	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی	۴۴/۴۰	کسب معنای زندگی	۴۵/۰۵
	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۹/۹۲	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۸/۰۲
سال پنجم	کسب معنای زندگی	۴۹/۵۲	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۷/۹۸
	توانایی ارتباط موثر با خانواده	۴۹/۴۷	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۷/۶۹
	توانایی مقابله با افسردگی	۴۸/۶۰	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)	۴۷/۳۸
	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۸/۵۲	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۷/۲۳
	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۸/۴۵	کسب توانایی سازگاری با دیگران	۴۶/۱۵
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۷/۹۱	توانایی مقابله با افسردگی	۴۵/۹۵
	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۷/۵۳	آشنایی با انواع سبک‌های ارتباطی والدین	۴۵/۶۶
	توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل	۴۶/۵۴	کسب معنای زندگی	۴۵/۵۹
	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	۴۶/۳۱	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۵/۴۶

در جدول ۴-۲-۴، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد دانش بر حسب سال تحصیلی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین سال‌های تحصیلی مختلف در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دارای سال اول، نیاز آموزشی «توانایی مقابله با افسردگی» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان سال دوم «توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده»، از دیدگاه دانشجویان سال سوم «توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)»، از نظر دانشجویان سال چهارم «توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)» و از نظر دانشجویان سال پنجم «توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دارای سال اول، نیاز آموزشی «توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان سال دوم «برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی»، از دیدگاه دانشجویان سال سوم «کسب توانایی مقابله با افکار منفی»، از نظر دانشجویان سال چهارم «تقویت انگیزه و امید به زندگی» و از نظر دانشجویان سال پنجم «تقویت انگیزه و امید به زندگی» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سال تحصیلی

سال تحصیلی	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزش (آینده)	میانگین
سال اول	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۷۸	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۹۲
	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۷۲	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۷۳
	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۷۱	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا	۷/۷۱
	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا	۷/۶۷	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۶۵
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۶۰	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۶۵
	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۵۹	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۶۲
	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۵۲	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	۷/۴۹
	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۵۱	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۴۴
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۴۸	آشنایی با عوارض مصرف حبش	۷/۴۰
	آشنایی با عوارض مصرف حبش	۷/۳۸	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۳۸
سال دوم	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۹۴	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۸/۰۹
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۹۱	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۹۵
	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۶۱	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	۷/۷۱
	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۶۰	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۶۵
	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۶۰	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۶۴
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۵۵	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا	۷/۵۹
	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	۷/۵۴	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۵۱
	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۴۴	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۵۱
	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا	۷/۴۳	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۴۷
	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۴۲	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۳۱
سال سوم	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا	۷/۹۱	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۷۵
	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۷۸	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۷۳
	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۷۲	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۷۱
	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۶۸	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۶۶
	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۶۸	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۶۰
	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۶۰	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۵۹
	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۵۷	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا	۷/۵۸
	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۴۹	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۵۴
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۴۷	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	۷/۵۲
	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	۷/۴۳	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۵۰

	هروئین، کراک		
سال چهارم	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۹۲	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۷۵	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی
	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۶۰	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۵۹	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول
	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۵۸	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل
	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۵۶	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات
	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک	۷/۵۵	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید
	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۵۴	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی
	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری-جوانا	۷/۴۹	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد
	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۴۸	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش
سال پنجم	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۸/۲۲	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید
	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۹۶	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش
	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۸۷	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد
	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری-جوانا	۷/۷۰	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۶۴	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۶۲	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین
	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۶۲	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا
	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۵۳	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین
	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل	۷/۴۲	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات
	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک	۷/۳۸	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل

در جدول ۴-۲-۴، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد دانش مرتبط با مواد بر حسب سال تحصیلی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین سال‌های تحصیلی مختلف در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دارای سال اول، نیاز آموزشی «آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان سال دوم «آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش»، از دیدگاه دانشجویان سال سوم «آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا»، از نظر دانشجویان سال چهارم «آشنایی با عوارض مصرف ترامادول» و از نظر دانشجویان سال پنجم «آشنایی با عوارض مصرف ریتالین» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دارای سال اول، نیاز آموزشی «آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین د» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان سال دوم «آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش»، از دیدگاه دانشجویان سال سوم «داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد»، از نظر دانشجویان سال چهارم «آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا» و از نظر دانشجویان سال پنجم «آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۱۵. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح نگرش از دیدگاه دانشجویان بر حسب سال تحصیلی

سال تحصیلی	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزش (آینده)	میانگین
سال اول	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۴۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۳۹
	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۸/۰۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۹۹
	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۹۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۹۱
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۸۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۵۰
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۷۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۴۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۵۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۴۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۴۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۴۷
	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۳۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۴۱
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۳۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۳۷
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	۷/۳۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۳۶
سال دوم	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۳۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۴۳
	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۸۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۸۵
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۸۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۶۹
	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۶۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۶۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۲۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۴۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۲۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۴۷
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۴۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۴۵

سال سوم	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۴۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۴۳
	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۴۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۳۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۴۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به عنوان مشوق و پاداش فردی	۷/۳۵
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۴۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۱۰
	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۸/۰۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۷۹
	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۷۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۷۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۷۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۶۲
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۶۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۵۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۵۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۵۴
	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۴۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۵۰
سال چهارم	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۳۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۴۷
	آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به عنوان مشوق و پاداش فردی	۷/۲۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۴۳
	آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به عنوان مشوق و پاداش فردی	۷/۲۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۷/۳۹
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۳۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۸/۲۷
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۹۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۲۵
	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۶۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۷۹
	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۶۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۷۴
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۵۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۶۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به عنوان مشوق و پاداش فردی	۷/۵۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۵۷
	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۴۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۴۹

۷/۳۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۴۸	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی		
۷/۳۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۷/۴۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار		
۷/۲۱	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۳۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی		
۸/۱۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۸/۵۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	سال پنجم	
۷/۹۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۸/۴۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد		
۷/۸۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۱۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن		
۷/۷۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۸۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی		
۷/۶۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۶۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی		
۷/۵۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۵۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب		
۷/۴۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۵۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار		
۷/۴۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۳۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی		
۷/۴۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۱۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان		
۷/۴۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۷/۱۴	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی		

در جدول ۴-۲-۴، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد نگرش مرتبط با مواد بر حسب سال تحصیلی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین سال‌های تحصیلی مختلف در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دارای سال اول، نیاز آموزشی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان سال دوم «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن»، از دیدگاه دانشجویان سال سوم «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن»، از نظر دانشجویان سال چهارم «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» و از نظر دانشجویان سال پنجم «آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دارای سال اول، نیاز آموزشی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان سال دوم «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن»، از دیدگاه دانشجویان سال سوم «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن»، از نظر دانشجویان سال چهارم «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب» و از نظر دانشجویان سال پنجم «آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۱۶. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح مهارت از دیدگاه دانشجویان بر حسب سال تحصیلی

مقایسه نیازهای آموزشی در سطح مهارت بر حسب سال تحصیلی

سال تحصیلی	نیازهای آموزشی(حال)	میانگین	نیازهای آموزش(آینده)	میانگین
سال اول	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۶۸	مهارت تفکر مثبت	۹/۶۷
	مهارت مدیریت خشم	۹/۵۳	مهارت کارآفرینی	۹/۶۳
	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۴۶	مهارت مدیریت خشم	۹/۶۰
	مهارت کارآفرینی	۹/۳۵	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۴۳
	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۳۴	مهارت ابراز وجود	۹/۲۹
	مهارت حل مسأله	۹/۳۳	مهارت حل مسأله	۹/۲۷
	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۳۲	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۲۴
	مهارت ابراز وجود	۹/۲۶	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۰۸
	مهارت تفکر مثبت	۹/۲۵	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۰۳
	مهارت خودآگاهی	۹/۱۶	کسب توانایی مدیریت زمان	۸/۹۶
سال دوم	مهارت تصمیم‌گیری	۱۰/۱۳	مهارت مدیریت خشم	۹/۷۹
	مهارت ابراز وجود	۹/۵۶	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۷۱
	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۷۵	مهارت کارآفرینی	۹/۴۶
	مهارت کارآفرینی	۹/۵۱	مهارت حل مسأله	۹/۴۱
	مهارت حل مسأله	۹/۲۴	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۳۵
	مهارت خودآگاهی	۹/۱۰	مهارت ابراز وجود	۹/۲۷
	مهارت مدیریت زمان	۹/۰۹	مهارت تفکر خلاق	۹/۲۵
	مهارت تفکر خلاق	۹/۰۸	کسب توانایی مدیریت زمان	۹/۰۹
	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۰۳	مهارت تفکر مثبت	۸/۹۶
	مهارت مدیریت خشم	۹/۰۱	مهارت خودآگاهی	۸/۹۵
سال سوم	مهارت مدیریت خشم	۹/۶۷	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۹۱
	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۶۳	مهارت مدیریت خشم	۹/۷۷
	مهارت کارآفرینی	۹/۶۰	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۴۰
	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۵۰	مهارت کارآفرینی	۹/۳۹
	مهارت مدیریت زمان	۹/۴۷	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۳۱
	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۳۹	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۲۹
	مهارت حل مسأله	۹/۲۷	مهارت ابراز وجود	۹/۱۲
	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۲۳	مهارت حل مسأله	۹/۱۰

۹/۰۰	آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر	۹/۱۱	آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر	سال چهارم		
۸/۹۰	مهارت خودآگاهی	۸/۹۸	مهارت خودآگاهی			
۹/۷۰	مهارت مدیریت خشم	۹/۵۲	مهارت مقابله با اضطراب و استرس			
۹/۴۹	مهارت حل مسأله	۹/۴۷	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات			
۹/۴۹	مهارت تفکر مثبت	۹/۴۷	مهارت مدیریت خشم			
۹/۳۸	کسب توانایی مدیریت زمان	۷/۴۲	مهارت خودآگاهی			
۹/۳۴	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۳۲	مهارت ابراز وجود			
۹/۲۹	مهارت خودآگاهی	۹/۲۳	مهارت حل مسأله			
۹/۲۹	مهارت ابراز وجود	۹/۲۲	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی			
۹/۲۸	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۲۱	مهارت تفکر مثبت			
۹/۱۸	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۰۳	مهارت تصمیم‌گیری			
۹/۱۳	مهارت کارآفرینی	۸/۹۴	کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن			
۹/۸۴	مهارت حل مسأله	۹/۹۸	مهارت حل مسأله	سال پنجم		
۹/۵۳	مهارت تفکر مثبت	۹/۶۸	مهارت مدیریت خشم			
۹/۵۱	مهارت مدیریت خشم	۹/۶۷	مهارت کارآفرینی			
۹/۴۳	مهارت ابراز وجود	۹/۵۶	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات			
۹/۳۷	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۵۳	مهارت تفکر مثبت			
۹/۳۳	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۳۲	مهارت تصمیم‌گیری			
۹/۲۵	آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر	۹/۱۸	مهارت تفکر نقادانه			
۹/۲۵	مهارت کارآفرینی	۹/۱۳	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی			
۹/۰۹	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۰۷	مهارت ابراز وجود			
۸/۸۷	کسب مهارت دوستیابی	۹/۰۱	مهارت مقابله با اضطراب و استرس			

در جدول ۴-۲-۴، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد مهارت پیشگیری از مصرف مواد بر حسب سال تحصیلی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین سال‌های تحصیلی مختلف در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دارای سال اول، نیاز آموزشی «مهارت تصمیم‌گیری» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان سال دوم «مهارت تصمیم‌گیری»، از دیدگاه دانشجویان سال سوم «مهارت مدیریت خشم»، از نظر دانشجویان سال چهارم «مهارت مقابله با اضطراب و استرس» و از نظر دانشجویان سال پنجم «مهارت حل مسأله» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است. همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دارای سال اول، نیاز آموزشی «مهارت تفکر مثبت» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان سال دوم «مهارت مدیریت خشم»، از دیدگاه دانشجویان سال سوم «مهارت تصمیم‌گیری»، از نظر دانشجویان سال چهارم «مهارت مدیریت خشم» و از نظر دانشجویان سال پنجم «مهارت حل مسأله» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۱۷. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش از دیدگاه دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی

گروه تحصیلی	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزش (آینده)	میانگین
علوم انسانی	توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد	۴۷/۷۸	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۶/۱۱
	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۵/۶۲	توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد	۴۵/۱۹
	توانایی ارتباط موثر با خانواده	۴۵/۳۰	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۴/۶۷
	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۵/۱۹	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۴/۵۵
	آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری	۴۴/۸۹	آشنایی با اصول موفقیت و مقابله با شکست	۴۴/۳۳
	توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)	۴۴/۷۴	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۴/۱۹
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۴/۴۷	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۴/۱۲
	توانایی مقابله با افسردگی	۴۴/۳۲	توانایی مقابله با حساسیت و زودرنجی	۴۳/۸۳
	توانایی روابط صحیح با همسالان	۴۴/۲۵	توانایی ارتباط موثر با خانواده	۴۳/۷۴
	توانایی ارتباط موثر با دیگران	۴۳/۹۱	کسب معنای زندگی	۴۳/۵۹
فنی و مهندسی	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۷/۹۰	توانایی مقابله با افسردگی	۴۷/۵۹
	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفتگی در مورد نقش خود)	۴۶/۹۵	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۶/۹۲
	توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل	۴۶/۳۲	توانایی ارتباط موثر با خانواده	۴۶/۸۹
	توانایی مقابله با افسردگی	۴۶/۲۳	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۶/۴۹
	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۵/۷۷	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۶/۴۲
	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۵/۵۰	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفتگی در مورد نقش خود)	۴۶/۲۳
	توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)	۴۵/۲۲	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۵/۶۹
	توانایی ارتباط موثر با خانواده	۴۴/۹۵	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۵/۶۰
	کسب توانایی ارتباط متقابل با دیگران	۴۴/۸۰	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۵/۲۸
	کسب معنای زندگی	۴۴/۸۰	توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد	۴۵/۰۵
علوم پایه	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۷/۴۰	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۶/۴۸
	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۶/۸۷	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۶/۴۸
	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۶/۷۵	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۶/۱۸
	توانایی ارتباط موثر با خانواده	۴۵/۹۸	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۵/۸۷
	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۵/۵۱	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۵/۵۸
	توانایی مقابله با افسردگی	۴۴/۹۷	توانایی ارتباط موثر با خانواده	۴۵/۵۷
	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۴/۹۱	آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری	۴۵/۲۸
	آشنایی با آینده‌نگری شغلی	۴۴/۷۶	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۵/۲۵
	آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی	۴۳/۹۷	توانایی مقابله با بحران هویت (آشفتگی در	۴۵/۰۵

کشاورزی و علوم دامی	توانایی مقابله با حساسیت و زودرنجی	۴۳/۹۳	توانایی مقابله با افسردگی	۴۴/۸۳	مورد نقش خود)
	کسب استقلال شخصی	۴۸/۶۲	آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۴۸/۶۹	
	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۸/۴۶	توانایی استدلال و تحلیل درست مسائل	۴۷/۲۳	
	آشنایی با آینده‌نگری شغلی	۴۷/۲۵	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۶/۱۰	
	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی	۴۶/۷۹	توانایی مقابله با مشکلات خانوادگی (بی-سرپرستی و طرد شدگی)	۴۵/۹۱	
	آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی	۴۶/۷۵	آشنایی با اصول موفقیت و مقابله با شکست	۴۵/۸۸	
	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۵/۲۷	توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۴۵/۵۸	
	توانایی برنامه‌ریزی اوقات فراغت در دانشگاه	۴۴/۷۶	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۵/۰۸	
	توانایی مقابله با افسردگی	۴۴/۳۳	آشنایی با هوش هیجانی و نحوه صحیح ابراز هیجانات	۴۴/۹۳	
	آشنایی با ویژگی‌های خانواده سالم و ناسالم	۴۴/۳۲	توانایی ارتباط مؤثر با خانواده	۴۴/۵۳	
	آشنایی با اصول و روش‌های شاد زیستن	۴۴/۲۳	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۴/۵۰	
	توانایی مقابله با بحران هویت (آشناختگی در مورد نقش خود)	۴۸/۴۹	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۸/۳۰	
هنر و معماری	توانایی مقابله با افسردگی	۴۷/۵۹	توانایی مقابله با بحران هویت (آشناختگی در مورد نقش خود)	۴۷/۰۶	
	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	۴۶/۳۸	توانایی مقابله با افسردگی	۴۶/۱۰	
	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۶/۰۵	توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	۴۵/۶۹	
	کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی	۴۵/۶۶	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۵/۴۲	
	کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۴۵/۵۵	برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی	۴۵/۲۶	
	آشنایی با آینده‌نگری شغلی	۴۵/۴۹	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۵/۰۸	
	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده	۴۵/۳۷	آشنایی با آینده‌نگری شغلی	۴۵/۰۰	
	توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران	۴۵/۳۶	آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی	۴۴/۹۱	
	توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۴۴/۹۰	تقویت انگیزه و امید به زندگی	۴۴/۸۲	

در جدول ۴-۲-۴، ۱۷-۴، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد دانش بر حسب گروه تحصیلی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین گروه‌های تحصیلی مختلف در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان گروه علوم انسانی، نیاز آموزشی «توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان گروه فنی مهندسی «توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده»، از دیدگاه دانشجویان علوم پایه «کسب توانایی مقابله با افکار منفی»، از نظر دانشجویان کشاورزی و علوم دامی «کسب استقلال شخصی» و از نظر دانشجویان هنر و معماری «توانایی مقابله با بحران هویت (آشناختگی در مورد نقش خود)» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه‌های تحصیلی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان علوم انسانی، نیاز آموزشی «تقویت انگیزه و امید به زندگی» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان فنی و مهندسی «توانایی مقابله با افسردگی»، از دیدگاه دانشجویان علوم پایه «تقویت انگیزه و امید به زندگی»، از نظر دانشجویان کشاورزی و علوم دامی «آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران» و از نظر دانشجویان هنر و معماری «کسب توانایی مقابله با افکار منفی» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح دانش مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی

مقایسه نیازهای آموزشی در سطح دانش مواد بر حسب گروه تحصیلی				
گروه تحصیلی	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزش (آینده)	میانگین
علوم انسانی	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک	۷/۸۰	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری- جوانا	۷/۹۸
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۷۲	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل	۷/۷۸
	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۶۶	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۷۱
	آشنایی با عوارض مصرف حشیش	۷/۶۵	آشنایی با عوارض مصرف حشیش	۷/۶۰
	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل	۷/۵۷	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۵۹
	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۵۷	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۵۵
	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۴۷	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۵۰
	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۴۶	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۴۸
	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۴۳	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۴۷
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۴۲	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۴۰
فنی و مهندسی	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا	۸/۰۴	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۸۵
	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۶۷	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری- جوانا	۷/۸۱
	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل	۷/۶۳	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۶۷
	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۶۲	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۶۶
	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۵۶	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل	۷/۵۸
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۵۴	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل	۷/۵۴
	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۵۳	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۵۱
	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۵۳	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۴۹
	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۴۴	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۴۸
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۴۴	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۴۶
علوم پایه	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۹۷	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک	۷/۸۸
	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۹۵	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۷۸
	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۶۴	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۷۷
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۶۳	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۷۲
	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا	۷/۶۲	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۷۰
	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۵۸	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری- جوانا	۷/۶۶
	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۴۸	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۵۱
	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۴۷	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل	۷/۵۰
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۴۴	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۴۵

کشاورزی و علوم دامی	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	۷/۴۱	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۴۵
	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۸/۰۵	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۸/۶۰
	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۸۱	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۸/۰۱
	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۷۶	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۸۸
	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۷۴	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۸۵
	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل	۷/۷۴	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۷۸
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۷۳	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۷۵
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۶۶	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	۷/۵۶
	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۵۴	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۳۳
	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۳۹	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۱۵
	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۷/۳۵	آشنایی با عوارض سیگار و قلیان	۷/۰۹
	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۹۵	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۸۰
	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۹۴	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۷/۷۹
	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۸۴	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۷۹
هنر و معماری	آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۷/۷۰	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۷/۷۸
	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۶۹	آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۷/۷۰
	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۶۷	آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۷/۶۸
	آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۷/۵۶	آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک	۷/۶۳
	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۴۸	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری- جوانا	۷/۴۹
	آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل	۷/۴۷	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۷/۴۷
	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا	۷/۴۳	آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۷/۴۶

در جدول ۴-۲-۴-۱۸، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد دانش مرتبط با مواد بر حسب گروه تحصیلی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین گروه‌های تحصیلی مختلف در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان گروه علوم انسانی، نیاز آموزشی «آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان گروه فنی مهندسی «آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا»، از دیدگاه دانشجویان علوم پایه «آشنایی با عوارض مصرف مشروبات»، از نظر دانشجویان کشاورزی و علوم دامی «آشنایی با عوارض مصرف ریتالین» و از نظر دانشجویان هنر و معماری «آشنایی با عوارض مصرف ریتالین» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه‌های تحصیلی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان علوم انسانی، نیاز آموزشی «آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان فنی و مهندسی «داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد»، از دیدگاه دانشجویان علوم پایه «آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک»، از نظر دانشجویان کشاورزی و علوم دامی «داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد» و از نظر دانشجویان هنر و معماری «آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۱۹. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بعد نگرش از دیدگاه دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی

گروه تحصیلی	مقایسه نیازهای آموزشی در بعد نگرش بر حسب گروه تحصیلی			
	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزش (آینده)	میانگین
علوم انسانی	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۲۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد	۷/۷۹
	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد	۷/۸۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۷۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۸۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۶۰
	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۷۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۷/۵۵
	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۶۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۵۵
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۵۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۵۴
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۴۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۵۱
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۴۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	۷/۴۵
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	۷/۳۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۴۵
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۷/۳۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۴۳
فنی و مهندسی	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۴۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۴۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد	۸/۰۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۸/۰۷
	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۹۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد	۸/۰۰
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۸۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۸۳
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۸۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۵۸
	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۶۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۵۶
	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۵۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۴۷
	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۴۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۴۷

علوم پایه	۷/۲۷	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۲۸	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی
	۷/۲۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۲۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی
	۸/۵۱	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۱۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن
	۷/۸۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد	۷/۹۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن
	۷/۶۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۷۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد
	۷/۶۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۶۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی
	۷/۵۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۴۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به عنوان مشوق و پاداش فردی
	۷/۵۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۷/۴۲	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی
	۷/۵۳	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۷/۴۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان
	۷/۵۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۳۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی
	۷/۴۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۳۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی
	۷/۳۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	۷/۲۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان
کشاورزی و علوم دامی	۷/۹۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۶۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن
	۷/۸۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۸/۲۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب
	۷/۸۴	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	۷/۹۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد
	۷/۸۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۷۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد بی ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار
	۷/۸۰	آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به عنوان مشوق و پاداش فردی	۷/۷۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی
	۷/۷۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۵۶	آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی
	۷/۷۵	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد	۷/۵۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد
	۷/۴۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۴۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی
	۷/۳۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۳۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری

		آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی	۷/۱۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۷/۲۰
هنر و معماری		آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۴۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۸/۳۵
		آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۸۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۷/۷۳
		آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت-بخش بودن مصرف مواد	۷/۸۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۷۱
		آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۷/۷۲	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۶۸
		آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۷/۶۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۷/۶۵
		آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۶۶	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۷/۶۵
		آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۷/۵۷	آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۷/۵۴
		آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	۷/۳۹	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۷/۲۹
		آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۲۸	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	۷/۲۷
		آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۷/۲۳	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۷/۲۷

در جدول ۴-۲-۴، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد نگرش مرتبط با مواد بر حسب گروه تحصیلی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین گروه‌های تحصیلی مختلف در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان گروه علوم انسانی، نیاز آموزشی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان گروه فنی مهندسی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن»، از دیدگاه دانشجویان علوم پایه «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن»، از نظر دانشجویان کشاورزی و علوم دامی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» و از نظر دانشجویان هنر و معماری «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه‌های تحصیلی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان علوم انسانی، نیاز آموزشی «آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان فنی و مهندسی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن»، از دیدگاه دانشجویان علوم پایه «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن»، از نظر دانشجویان کشاورزی و علوم دامی «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» و از نظر دانشجویان هنر و معماری «آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۴. مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح مهارت از دیدگاه دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی

مقایسه نیازهای آموزشی در سطح مهارت بر حسب گروه تحصیلی				
گروه تحصیلی	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزش (آینده)	میانگین
علوم انسانی	مهارت حل مسأله	۹/۴۸	آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر	۹/۸۱
	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۳۰	مهارت ابراز وجود	۹/۸۱
	مهارت ابراز وجود	۹/۲۹	مهارت حل مسأله	۹/۵۲
	آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر	۹/۲۵	مهارت کارآفرینی	۹/۳۸
	مهارت کارآفرینی	۹/۱۹	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۲۸
	کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن	۹/۱۹	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۲۳
	مهارت تفکر مثبت	۹/۱۷	مهارت تفکر خلاق	۹/۱۴
	مهارت خودآگاهی	۹/۱۲	مهارت تفکر مثبت	۹/۰۶
	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۰۴	کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن	۸/۹۶
	مهارت مدیریت زمان	۸/۹۹	مهارت مدیریت خشم	۸/۹۵
فنی مهندسی	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۹۷	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۷۶
	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۶۶	مهارت مدیریت خشم	۹/۵۷
	مهارت ابراز وجود	۹/۵۳	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۴۶
	مهارت مدیریت خشم	۹/۴۶	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۳۹
	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۲۹	مهارت کارآفرینی	۹/۳۵
	مهارت حل مسأله	۹/۲۷	مهارت حل مسأله	۹/۳۴
	مهارت مدیریت زمان	۹/۲۳	مهارت ابراز وجود	۹/۳۲
	مهارت کارآفرینی	۹/۲۲	مهارت تفکر مثبت	۹/۲۵
	مهارت خودآگاهی	۹/۱۱	مهارت خودآگاهی	۹/۰۰
	مهارت تفکر مثبت	۹/۰۶	کسب توانایی مدیریت زمان	۸/۸۹
علوم پایه	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۷۲	مهارت مدیریت خشم	۹/۸۳
	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۶۳	مهارت کارآفرینی	۹/۷۲
	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۴۹	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۵۴
	مهارت کارآفرینی	۹/۳۷	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۹/۴۴
	مهارت مدیریت خشم	۹/۲۷	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۳۴
	مهارت حل مسأله	۹/۲۶	کسب توانایی مدیریت زمان	۹/۲۴
	مهارت خودآگاهی	۹/۲۵	مهارت ابراز وجود	۹/۱۰
	مهارت تفکر مثبت	۹/۱۳	مهارت خودآگاهی	۹/۰۶

۹/۰۶	آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر	۹/۱۰	مهارت تفکر خلاق	کشاورزی و علوم دامی		
۸/۹۷	مهارت تفکر مثبت		مهارت مدیریت زمان			
۱۰/۳۴	مهارت مدیریت خشم	۱۰/۲۴	مهارت تفکر مثبت			
۱۰/۲۹	مهارت تفکر مثبت	۱۰/۱۱	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات			
۹/۶۵	مهارت تفکر خلاق	۹/۹۶	مهارت کارآفرینی			
۹/۶۱	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۹/۸۹	مهارت تفکر خلاق			
۹/۵۸	مهارت کارآفرینی	۹/۷۷	مهارت تصمیم‌گیری			
۹/۳۳	مهارت تفکر نقادانه	۹/۵۹	مهارت خودآگاهی			
۹/۳۳	آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر	۹/۳۸	مهارت مدیریت خشم			
۹/۲۸	کسب توانایی مدیریت زمان	۹/۱۲	مهارت مدیریت زمان			
۹/۰۸	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۸/۹۸	مهارت تفکر نقادانه			
۹/۰۵	مهارت خودآگاهی	۸/۹۰	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی			
۱۰/۰۶	مهارت مدیریت خشم	۹/۸۹	مهارت مدیریت خشم	هنر و معماری		
۹/۵۹	مهارت حل مسأله	۹/۶۴	مهارت تصمیم‌گیری			
۹/۵۷	مهارت تصمیم‌گیری	۹/۶۴	مهارت مقابله با اضطراب و استرس			
۹/۳۵	مهارت تفکر مثبت	۹/۶۰	مهارت کارآفرینی			
۹/۳۵	مهارت کارآفرینی	۹/۴۹	مهارت تفکر خلاق			
۹/۳۱	مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۹/۴۳	مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی			
۹/۲۲	کسب توانایی مدیریت زمان	۹/۴۲	مهارت حل مسأله			
۹/۱۸	مهارت تفکر خلاق	۹/۲۹	مهارت ابراز وجود			
۹/۱۵	مهارت ابراز وجود	۹/۲۳	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات			
۹/۰۷	کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات	۸/۹۶	مهارت مدیریت زمان			

در جدول ۴-۲-۴، نتایج مقایسه نیازهای آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در بعد مهارت پیشگیری از مصرف مواد بر حسب گروه تحصیلی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین گروه‌های تحصیلی مختلف در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان گروه علوم انسانی، نیاز آموزشی «مهارت حل مسأله» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان گروه فنی مهندسی «مهارت تصمیم‌گیری»، از دیدگاه دانشجویان علوم پایه «مهارت تصمیم‌گیری»، از نظر دانشجویان کشاورزی و علوم دامی «مهارت تفکر مثبت» و از نظر دانشجویان هنر و معماری «مهارت مدیریت خشم» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه‌های تحصیلی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان علوم انسانی، نیاز آموزشی «آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی، از نظر دانشجویان فنی و مهندسی «مهارت تصمیم‌گیری»، از دیدگاه دانشجویان علوم پایه «مهارت مدیریت خشم»، از نظر دانشجویان کشاورزی و علوم دامی «مهارت مدیریت خشم» و از نظر دانشجویان هنر و معماری «مهارت مدیریت خشم» به‌عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۴. اولویت بندی نیازهای آموزشی با توجه به ابعاد دانش، دانش مرتبط با مواد، نگرش و مهارت

اولویت ابعاد نیازهای آموزشی(حال)	میانگین	اولویت ابعاد نیازهای آموزشی(آینده)	میانگین
مهارت پیشگیری از مصرف مواد	۲/۷۲	مهارت پیشگیری از مصرف مواد	۲/۷۲
دانش مرتبط با مواد	۲/۶۱	دانش مرتبط با مواد	۲/۵۳
نگرش مرتبط با مواد	۲/۳۷	نگرش مرتبط با مواد	۲/۴۵
دانش کلی پیشگیری از مصرف مواد	۲/۳۱	دانش کلی پیشگیری از مصرف مواد	۲/۲۹

در جدول ۴-۲-۴، نتایج مقایسه ابعاد نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در زمان حال گزارش شده است. نتایج مقایسه بین ابعاد نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد نشان داد که از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه بعد مهارت پیشگیری از مصرف مواد از اولویت بیشتر و بالاتری برخوردار است. همچنین نتایج مقایسه ابعاد نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در زمان آینده نیز نشان داد مهارت پیشگیری از مصرف مواد به عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۴. اولویت بندی نیازهای آموزشی با توجه به ابعاد فردی، اجتماعی، خانوادگی، دانشگاهی، مهارت، نگرش و دانش مواد

اولویت ابعاد نیازهای آموزشی(حال)	میانگین	اولویت ابعاد نیازهای آموزشی(آینده)	میانگین
نیازهای آموزشی مرتبط با بعد مهارت پیشگیری از مصرف مواد	۴/۴۵	نیازهای آموزشی مرتبط با بعد مهارت پیشگیری از مصرف مواد	۴/۴۲
نیازهای آموزشی مرتبط با بعد دانش مواد	۴/۱۹	نیازهای آموزشی مرتبط با بعد دانش مواد	۴/۱۱
نیازهای آموزشی مرتبط با بعد فردی	۴/۰۳	نیازهای آموزشی مرتبط با بعد فردی	۴/۰۷
نیازهای آموزشی مرتبط با بعد اجتماعی	۴/۰۰	نیازهای آموزشی مرتبط با بعد خانوادگی	۳/۹۸
نیازهای آموزشی مرتبط با بعد خانوادگی	۳/۹۲	نیازهای آموزشی مرتبط با نگرش مربوط به مواد	۳/۹۸
نیازهای آموزشی با نگرش مربوط به مواد	۳/۸۰	نیازهای آموزشی مرتبط با بعد خانوادگی	۳/۹۵
نیازهای آموزشی مرتبط با بعد دانشگاهی	۳/۶۱	نیازهای آموزشی مرتبط با بعد دانشگاهی	۳/۴۲

در جدول ۴-۲-۳، نتایج مقایسه ابعاد نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در زمان حال گزارش شده است. نتایج مقایسه بین ابعاد نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد نشان داد که از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه بعد مهارت پیشگیری از مصرف مواد از اولویت بیشتر و بالاتری برخوردار است. همچنین نتایج مقایسه ابعاد نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در زمان آینده نشان داد نیازهای آموزشی مرتبط با بعد مهارت پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان، به عنوان مهم‌ترین بعد آموزشی مطرح شده است.

۴-۲-۵. تحلیل‌های استنباطی: مقایسه روش‌های آموزشی از دیدگاه دانشجویان بر حسب متغیرهای جمعیت شناختی

در این بخش، در راستای پاسخگویی به سوال‌های ششم و هشتم پژوهش که در خصوص مقایسه روش‌های آموزشی از دیدگاه دانشجویان بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی نظیر جنسیت، سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی بود، ابتدا روش‌های آموزشی با استفاده از آزمون فریدمن بر اساس میانگین رتبه‌ای که با توجه به توزیع پاسخ‌های دانشجویان بدست آمده است، از بالاترین میانگین رتبه به پایین‌ترین میانگین رتبه در زمان حال و آینده تنظیم شده‌اند. در مرحله بعد از دیدگاه دانشجویان بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی (جنسیت، سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی) ده روش آموزشی دارای اولویت بالاتر در سطوح آموزش مجازی، حضوری و ترکیبی به تفکیک متغیرهای جمعیت‌شناختی در زمان حال و آینده شناسایی شده است.

جدول ۴-۲-۵. مقایسه روش‌های آموزشی مجازی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب دانشگاه

دانشگاه	روش آموزشی (حال)	میانگین	روش آموزشی (آینده)	میانگین
خوارزمی	استفاده از اینترنت	۱۲/۱۶	استفاده از اینترنت	۱۲/۰۹
	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۸۲	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۲۲
	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۵۱	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۰۹
	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۴۵	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۰۲
	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۹۸	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۹۱
	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۹۸	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۷۰
	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۱۰/۲۶	آموزش از طریق واتس‌آپ	۹/۹۹
	تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی	۱۰/۰۳	تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی	۹/۹۷
	آموزش از طریق واتس‌آپ	۹/۸۲	تولید نرم‌افزارهای آموزشی	۹/۹۱
	ارسال پیام‌های الکترونیکی	۹/۶۷	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۹۰
تهران	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۵۹	استفاده از اینترنت	۱۲/۲۹
	استفاده از اینترنت	۱۲/۵۵	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۹۵
	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۹۹	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۸۱
	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۹۸	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۱/۲۰
	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۹۲	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۸۶
	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۰/۳۱	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۷۸
	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۳۰	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۰/۶۴
	آموزش از طریق مجله	۹/۸۸	تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی	۹/۷۸
	استفاده از تابلوهای هوشمند	۹/۷۶	استفاده از تابلوهای هوشمند	۹/۶۸
	ارائه پوستر	۹/۵۳	ارائه پوستر	۹/۵۵
صنعتی شریف	استفاده از اینترنت	۱۳/۱۸	استفاده از اینترنت	۱۳/۶۰
	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۶۲	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۴۸
	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۲/۴۱	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۲/۳۶
	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۱/۵۷	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۱/۳۴
	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۴۵	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۲۸
	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۵۲	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۵۷
	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۱۴	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۲۸
	آموزش از طریق داستان‌نویسی	۹/۸۹	آموزش از طریق داستان‌نویسی	۹/۷۷
	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۸۸	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۶۳
	انتشار نشریه‌ای خاص به‌منظور اطلاع‌رسانی	۹/۷۰	انتشار نشریه‌ای خاص به‌منظور اطلاع‌رسانی	۹/۵۷
هنر	استفاده از اینترنت	۱۲/۱۹	استفاده از اینترنت	۱۲/۱۱
	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۸۷	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۹۰
	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۶۲	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۶۹
	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۶۲	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۱۲
	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۶۳	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۷۶
	آموزش از طریق داستان‌نویسی	۱۰/۳۸	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۴۱
	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۲۱	آموزش از طریق داستان‌نویسی	۱۰/۲۲
	آموزش از طریق مجله	۱۰/۶۰	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۱۲
	آموزش از طریق واتس‌آپ	۹/۹۹	آموزش از طریق مجله	۹/۸۳
	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۸۵	ارائه پوستر	۹/۷۳

در جدول ۴-۵-۱، نتایج مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش مجازی بر حسب دانشگاه گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان در دانشگاه خوارزمی روش آموزشی «استفاده از اینترنت» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی، در دانشگاه تهران روش «آموزش از طریق تلگرام»، در دانشگاه صنعتی شریف و دانشگاه هنر روش آموزشی «استفاده از اینترنت» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شده است. همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان همه دانشگاه‌های مورد مطالعه (خوارزمی، تهران، صنعتی شریف و هنر) روش آموزشی «استفاده از اینترنت» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۵-۲. مقایسه روش‌های آموزشی حضوری پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب دانشگاه

دانشگاه	روش آموزشی (حال)	میانگین	روش آموزشی (آینده)	میانگین
خوارزمی	استفاده از گروه همسالان	۹/۳۹	بحث گروهی	۹/۵۰
	بحث گروهی	۹/۲۳	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۲۰
	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۱۴	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۸/۹۶
	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۸/۷۲	استفاده از گروه همسالان	۸/۹۰
	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۸/۶۹	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۸/۷۷
	آموزش از طریق تئاتر	۸/۵۶	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۷۶
	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۵۶	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۵۳
	روش پرسش و پاسخ	۸/۳۷	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۴۳
	ایفای نقش (بازی نقش مصرف‌کننده مواد)	۸/۳۲	روش پرسش و پاسخ	۸/۴۲
	روش آموزش اکتشافی	۸/۳۵	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۳۹
تهران	استفاده از گروه همسالان	۹/۷۱	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۴۲
	بحث گروهی	۹/۳۳	استفاده از گروه همسالان	۹/۳۵
	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۳۱	بحث گروهی	۹/۰۸
	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۰۹	آموزش از طریق تئاتر	۸/۹۶
	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۸۲	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۸/۹۳
	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۸۲	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۸۷
	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۸/۶۵	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۷۸
	آموزش از طریق تئاتر	۸/۶۲	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۵۸
	روش آموزش اکتشافی	۸/۴۷	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۸/۵۶
	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۸۳	روش آموزش اکتشافی	۸/۵۳
شریف	استفاده از گروه همسالان	۱۰/۵۵	استفاده از گروه همسالان	۱۰/۳۸
	بحث گروهی	۹/۹۸	بحث گروهی	۱۰/۰۳
	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۶۳	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۵۷
	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۴۷	استفاده از چهره‌های محبوب	۹/۴۱
	کرسی‌های آزاد اندیشی	۹/۳۲	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۴۰
	استفاده از چهره‌های محبوب	۹/۱۸	کرسی‌های آزاد اندیشی	۹/۲۶

۸/۸۴	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۸۸	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	هنر	
۸/۷۶	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۶۴	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله		
۸/۵۴	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۸/۳۷	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)		
۸/۰۶	روش آموزش اکتشافی	۸/۲۲	روش آموزش اکتشافی		
۹/۴۷	بحث گروهی	۹/۷۸	بحث گروهی		
۹/۲۶	کرسی‌های آزاد اندیشی	۹/۴۵	کرسی‌های آزاد اندیشی		
۹/۲۳	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۲۰	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)		
۹/۱۵	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۱۱	استفاده از گروه همسالان		
۸/۹۷	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۹/۰۳	استفاده از روش‌های مشاهده عینی		
۸/۹۴	استفاده از گروه همسالان	۸/۹۰	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی		
۸/۷۱	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۸/۷۸	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)		
۸/۶۶	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۶۰	آموزش از طریق تئاتر		
۸/۶۰	آموزش از طریق تئاتر	۸/۵۳	استفاده از چهره‌های محبوب		
۸/۴۶	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۵۱	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله		

در جدول ۴-۲-۵، نتایج مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش حضوری بر حسب دانشگاه گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان در دانشگاه خوارزمی، دانشگاه تهران و دانشگاه صنعتی شریف روش « استفاده از گروه همسالان » به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی، و از دیدگاه دانشجویان دانشگاه هنر روش آموزشی «روش بحث گروهی» به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دانشگاه خوارزمی روش « بحث گروهی » در دانشگاه تهران روش « روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی) » و دانشگاه صنعتی شریف روش « استفاده از گروه همسالان » به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی، و از دیدگاه دانشجویان دانشگاه هنر روش آموزشی « روش بحث گروهی » به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۳. مقایسه روش‌های آموزشی ترکیبی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب دانشگاه

دانشگاه	روش آموزشی (حال)	میانگین	روش آموزشی (آینده)	میانگین
خوارزمی	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۷۴	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۷۳
	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۶۴	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۵۰
	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۲۰	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۳۸
	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۰۸	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۲۹
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۲/۰۵	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۱/۹۹
	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۱/۹۴	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۱/۹۰
	برگزاری اردو	۱۱/۸۰	برگزاری نمایشگاه	۱۱/۵۸
	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۱/۵۲	برگزاری اردو	۱۱/۳۸
	برگزاری نمایشگاه	۱۱/۴۰	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۲۸
	روش بازی‌های گروهی	۱۱/۳۲	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۱۱/۱۶
	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۷۷	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۸۱
تهران	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۷۵	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۸۰
	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۴۶	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۵۱
	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۴۰	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۵۰
	برگزاری اردو	۱۲/۲۹	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۱۶
	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۱۸	برگزاری اردو	۱۲/۱۳
	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۰۸	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۱/۶۰
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۶۵	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۱۱
	برگزاری نمایشگاه	۱۱/۱۲	برگزاری نمایشگاه	۱۰/۸۶
	کانون‌های هنری	۱۱/۰۵	روش بازی‌های گروهی	۱۰/۸۳
	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۳/۳۷	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۳/۲۸
شریف	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۳/۰۶	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۳/۰۴
	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۶۸	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۷۵
	از طریق کانون همیاران	۱۲/۵۷	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۷۴
	برگزاری اردو	۱۲/۲۹	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۶۳
	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۱۶	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۲۶
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۵۶	برگزاری اردو	۱۲/۲۳
	کانون‌های هنری	۱۰/۷۹	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۴۰
	تشکیل همایش و میزگرد دانشجویی	۱۰/۷۴	تشکیل همایش و میزگرد دانشجویی	۱۱/۰۳
	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات	۱۲/۵۸	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۱۰/۸۸

			(ورزشی، هنری، علمی و..)	
۱۲/۳۹	کانون‌های هنری	۱۲/۵۸	استفاده از گروه‌های ورزشی	هنر
۱۲/۳۰	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۴۵	برگزاری اردو	
۱۲/۱۹	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۱۲/۴۱	کانون‌های هنری	
۱۱/۹۹	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۳۸	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	
۱۱/۹۸	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۰۹	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	
۱۱/۹۷	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۱/۸۳	استفاده از موسیقی و کنسرت	
۱۱/۸۴	برگزاری اردو	۱۱/۶۴	روش بازی‌های گروهی	
۱۱/۷۵	روش بازی‌های گروهی	۱۱/۵۴	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	
۱۱/۴۶	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۱/۴۱	استفاده از برنامه‌های طنز	
۱۱/۴۴	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۱۹	برگزاری نمایشگاه	

در جدول ۴-۲-۳، نتایج مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش ترکیبی بر حسب دانشگاه گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان در دانشگاه خوارزمی روش «ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)، از دیدگاه دانشجویان دانشگاه تهران روش «استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی»، از نظر دانشجویان دانشگاه صنعتی شریف روش «استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان» به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی، و از دیدگاه دانشجویان دانشگاه هنر روش آموزشی «استفاده از گروه‌های ورزشی» به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دانشگاه خوارزمی و تهران روش «استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی»، دانشگاه صنعتی شریف روش «استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان» به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی، و از دیدگاه دانشجویان دانشگاه هنر روش استفاده از «کانون‌های هنری» به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۴. مقایسه روش‌های آموزشی مجازی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب جنسیت

مقایسه روش‌های آموزش مجازی بر حسب جنسیت	جنسیت		روش آموزشی (حال)	میانگین	روش آموزشی (آینده)	میانگین
	دختران		استفاده از اینترنت	۱۲/۸۴	استفاده از اینترنت	۱۲/۸۲
مقایسه روش‌های آموزش مجازی بر حسب جنسیت	دختران		آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۳۲	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۲/۱۰
			آموزش از طریق اینستاگرام	۱۲/۲۶	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۰۹
			پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۳۷	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۱۹
			استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۱/۰۰	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۱/۰۵
			تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۷۱	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۷۲
			آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۲۶	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۴۳
			تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۶۹	استفاده از تابلوهای هوشمند	۹/۷۱
			آموزش از طریق مجله	۹/۶۹	آموزش از طریق مجله	۹/۶۰
			آموزش از طریق داستان‌نویسی	۹/۴۷	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۵۶
			استفاده از اینترنت	۱۲/۱۹	استفاده از اینترنت	۱۲/۲۱
	پسران		آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۰۲	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۵۷
			آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۶۱	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۴۲
			پخش فیلم‌های کوتاه	۱۰/۹۹	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۱/۰۱
			استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۹۰	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۰/۸۶
			تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۴۸	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۴۷
			آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۲۰	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۳۰
			تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۱۰/۰۴	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۷۷
			آموزش از طریق مجله	۹/۷۹	انتشار نشریه‌ای خاص به‌منظور اطلاع‌رسانی	۹/۶۶
			استفاده از تابلوهای هوشمند	۹/۵۸	آموزش از طریق داستان‌نویسی	۹/۶۶

در جدول ۴-۲-۴، نتایج مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش مجازی بر حسب جنسیت گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دختر و هم از دیدگاه دانشجویان پسر در دانشگاه‌های مورد مطالعه روش «استفاده از اینترنت» به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شده است. همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه‌های مورد مطالعه روش «استفاده از اینترنت» به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۵. مقایسه روش‌های آموزشی حضوری پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب جنسیت

مقایسه روش‌های آموزش حضوری بر حسب جنسیت		جنسیت	روش آموزشی (حال)	میانگین	روش آموزشی (آینده)	میانگین
		دختران	بحث گروهی	۹/۹۰	بحث گروهی	۹/۷۸
		دختران	برگزاری جلسات کوتاه	۹/۸۹	استفاده از گروه همسالان	۹/۶۷
			روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۴۶	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۴۰
			استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۲۹	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۳۶
			کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۹۹	کرسی‌های آزاد اندیشی	۹/۰۵
			استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۷۶	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۷۴
			روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۸/۶۳	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۶۲
			آموزش از طریق تئاتر	۸/۶۲	آموزش از طریق تئاتر	۸/۶۰
			روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۴۸	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۸/۵۵
			روش آموزش اکتشافی	۸/۳۰	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۴۸
			استفاده از گروه همسالان	۹/۴۹	بحث گروهی	۹/۲۴
		پسران	بحث گروهی	۹/۲۱	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۱۵
			استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۰۷	استفاده از گروه همسالان	۹/۱۰
			روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۸/۹۴	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۰۰
			کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۹۳	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۹۱
			روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۸۲	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۸۸
			استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۷۹	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۸۵
			روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۶۶	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۸/۷۵
			روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۸/۶۰	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۴۸
			روش آموزش اکتشافی	۸/۳۲	روش آموزش اکتشافی	۸/۴۲

در جدول ۴-۲-۵، نتایج مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش حضوری بر حسب جنسیت گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دختر روش « بحث گروهی » و از دیدگاه دانشجویان پسر در دانشگاه‌های مورد مطالعه روش « استفاده از گروه همسالان » به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شده است. همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه‌های مورد مطالعه روش « بحث گروهی » به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۵-۶ مقایسه روش‌های آموزشی ترکیبی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب جنسیت

جنسیت	مقایسه روش‌های آموزش ترکیبی بر حسب جنسیت	روش آموزشی (حال)	میانگین	روش آموزشی (آینده)	میانگین
		استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۶۹	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۶۱
دختران		ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۶۷	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۵۵
		استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۵۵	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۴۸
		برگزاری اردو	۱۲/۴۶	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۴۳
		استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۴۵	برگزاری اردو	۱۲/۲۵
		استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۱۲	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۰۵
		استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۰۴	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۱/۹۵
		برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۶۱	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۴۴
		کانون‌های هنری	۱۱/۳۱	کانون‌های هنری	۱۱/۱۹
		روش بازی‌های گروهی	۱۱/۱۲	روش بازی‌های گروهی	۱۱/۱۶
		استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۹۵	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۸۹
پسران		ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۹۲	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۷۴
		استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۶۶	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۳۶
		استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۲۸	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۳۲
		استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۲۷	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۲۶
		برگزاری اردو	۱۱/۹۲	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۱/۸۲
		برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۷۸	برگزاری اردو	۱۱/۵۲
		استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۱/۴۰	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۱۶
		کانون‌های هنری	۱۱/۱۶	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۱۰/۹۰
		روش بازی‌های گروهی	۱۱/۰۶	کانون‌های هنری	۱۰/۸۶

در جدول ۴-۲-۵-۶ نتایج مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش حضوری بر حسب جنسیت گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دختر روش «استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان» و از دیدگاه دانشجویان پسر در دانشگاه‌های مورد مطالعه روش «استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دختر روش «ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)» و از دیدگاه دانشجویان پسر در دانشگاه‌های مورد مطالعه روش «استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۷. مقایسه روش های آموزشی مجازی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سن

سن	روش آموزشی (حال)	میانگین	روش آموزشی (آینده)	میانگین
کمتر از ۲۰ سال	استفاده از اینترنت	۱۲/۴۱	استفاده از اینترنت	۱۲/۶۴
	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۸۶	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۹۷
	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۸۱	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۸۳
	پخش فیلم های کوتاه	۱۱/۰۴	پخش فیلم های کوتاه	۱۱/۱۱
	تهیه نرم افزارهای جذاب بازی	۱۰/۹۶	تهیه نرم افزارهای جذاب بازی	۱۱/۰۴
	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۸۴	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۹۷
	آموزش از طریق واتس آپ	۹/۹۶	آموزش از طریق واتس آپ	۱۰/۰۲
	آموزش از طریق مجله	۹/۸۷	آموزش از طریق داستان نویسی	۹/۷۴
	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۷۴	آموزش از طریق مجله	۹/۶۷
	آموزش از طریق داستان نویسی	۹/۷۴	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۵۹
۲۱-۲۵ سال	استفاده از اینترنت	۱۲/۷۴	استفاده از اینترنت	۱۲/۵۹
	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۲۴	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۷۹
	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۲/۰۷	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۷۹
	پخش فیلم های کوتاه	۱۱/۲۶	پخش فیلم های کوتاه	۱۰/۹۷
	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۹۶	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۷۶
	تهیه نرم افزارهای جذاب بازی	۱۰/۵۴	تهیه نرم افزارهای جذاب بازی	۱۰/۷۴
	آموزش از طریق واتس آپ	۱۰/۳۵	آموزش از طریق واتس آپ	۱۰/۴۹
	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۸۸	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۷۵
	آموزش از طریق مجله	۹/۷۳	آموزش از طریق داستان نویسی	۹/۵۵
	استفاده از تابلوهای هوشمند	۹/۴۷	ارائه پوستر	۹/۵۵
۲۶-۳۰ سال	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۷۹	استفاده از اینترنت	۱۱/۶۶
	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۸۳	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۵۸
	استفاده از اینترنت	۱۱/۷۹	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۵۷
	پخش فیلم های کوتاه	۱۱/۱۲	پخش فیلم های کوتاه	۱۱/۲۵
	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۱/۰۸	تهیه نرم افزارهای جذاب بازی	۱۱/۱۳
	آموزش از طریق واتس آپ	۱۰/۲۷	آموزش از طریق واتس آپ	۱۰/۶۶
	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۱۰/۲۱	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۳۵
	استفاده از تابلوهای هوشمند	۱۰/۱۵	استفاده از تابلوهای هوشمند	۱۰/۰۰
	تهیه نرم افزارهای جذاب بازی	۱۰/۰۱	تهیه و تدوین لوح های فشرده آموزشی	۹/۷۷
	آموزش از طریق داستان نویسی	۹/۸۹	آموزش از طریق داستان نویسی	۹/۵۹
۳۱-۳۵ سال	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۷۱	استفاده از اینترنت	۱۲/۸۴
	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۲/۳۸	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۶۹
	پخش فیلم های کوتاه	۱۱/۲۶	تهیه و تدوین لوح های فشرده آموزشی	۱۱/۴۷

استفاده از اینترنت	۱۱/۱۲	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۰/۳۱
آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۶۵	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۰/۳۱
تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی	۱۰/۵۰	تولید نرم‌افزارهای آموزشی	۱۰/۳۱
ارسال پیام‌های الکترونیکی	۱۰/۳۲	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۳۱
تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۱۰/۲۹	استفاده از تابلوهای هوشمند	۱۰/۳۱
آموزش از طریق اینستاگرام	۱۰/۲۱	ارائه پوستر	۱۰/۰۹
آموزش در قالب کارت‌های تبلیغاتی	۱۰/۰۶	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۰۳
پخش فیلم‌های کوتاه	۱۳/۳۸	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۲/۸۸
آموزش از طریق مجله	۱۳/۳۸	آموزش از طریق مجله	۱۲/۷۵
آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۶۳	آموزش در قالب کارت‌های تبلیغاتی	۱۲/۷۵
ارسال پیام‌های الکترونیکی	۱۱/۵۰	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۷۵
استفاده از تابلوهای هوشمند	۱۱/۱۳	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۲/۷۵
استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۱۳	آموزش از طریق داستان‌نویسی	۱۰/۷۵
تولید نرم‌افزارهای آموزشی	۱۰/۱۳	استفاده از اینترنت	۱۰/۷۵
استفاده از پیام‌های کوتاه و گویا از طریق موبایل	۱۰/۱۳	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۰/۶۳
کتاب کار دانشجویی	۱۰/۱۳	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۶۳
تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۰۰	تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی	۱۰/۳۸

در جدول ۴-۵-۷، نتایج مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش مجازی بر حسب گروه سنی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دارای دانشجویان دارای سن کمتر از ۲۱ سال و ۲۵-۲۱ سال روش آموزشی «استفاده از اینترنت» به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی، از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۰-۲۶ سال و ۲۶-۳۰ سال روش «آموزش از طریق تلگرام»، و از نظر دانشجویان گروه سنی ۴۰-۳۶ سال روش پخش «فیلم کوتاه» به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه‌های سنی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دارای سن کمتر از ۲۱ سال، ۲۶-۲۱ سال، ۳۰-۲۶ سال و ۳۵-۳۱ سال روش «استفاده از اینترنت» و از نظر دانشجویان گروه سنی ۴۰-۳۶ سال «تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی» به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۵. مقایسه روش‌های آموزشی حضوری پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سن

سن	روش آموزشی (حال)	میانگین	روش آموزشی (آینده)	میانگین
کمتر از ۲۰ سال	استفاده از گروه همسالان	۹/۷۶	بحث گروهی	۹/۶۲
	بحث گروهی	۹/۴۸	استفاده از گروه همسالان	۹/۵۱
	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۲۸	کرسی‌های آزاد اندیشی	۹/۲۹
	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۰۰	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۲۶
	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۹۷	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۱۹
	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۸۱	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۶۹
	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۷۷	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۸/۶۴
	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۶۵	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۶۱
	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۸/۵۴	آموزش از طریق تئاتر	۸/۴۸
	روش آموزش اکتشافی	۸/۳۹	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۴۸
۲۱-۲۵ سال	استفاده از گروه همسالان	۹/۷۴	بحث گروهی	۹/۴۹
	بحث گروهی	۹/۶۱	استفاده از گروه همسالان	۹/۴۳
	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۲۹	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۳۱
	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۱۶	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۱۱
	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۹۳	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۹۴
	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۷۶	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۹۱
	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۸/۵۸	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۷۷
	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۵۵	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۸/۶۴
	آموزش از طریق تئاتر	۸/۴۸	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۴۵
	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۳۵	آموزش از طریق تئاتر	۸/۳۹
۲۶-۳۰ سال	بحث گروهی	۱۰/۰۰	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۵۴
	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۵۴	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۴۵
	کرسی‌های آزاد اندیشی	۹/۳۳	بحث گروهی	۹/۳۸
	استفاده از گروه همسالان	۹/۲۹	کرسی‌های آزاد اندیشی	۹/۲۳
	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۰۵	استفاده از گروه همسالان	۸/۸۷
	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۹/۰۴	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۸/۸۲
	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۷۹	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۶۱
	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۶۹	آموزش از طریق تئاتر	۸/۶۰
	آموزش از طریق تئاتر	۸/۶۶	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۵۳
	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۵۹	روش آموزش اکتشافی	۸/۴۴
۳۱-۳۵	استفاده از گروه همسالان	۹/۸۶	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۹/۶۳

مقایسه روش‌های آموزش حضوری بر حسب سن

سال	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۹/۸۶	روش آموزش اکتشافی	۹/۳۱
	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۹/۲۹	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۲۵
	روش سخنرانی	۹/۲۵	برگزاری جلسات کوتاه	۹/۱۳
	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۸۹	بحث گروهی	۸/۹۴
	ایفای نقش (بازی نقش مصرف‌کننده مواد)	۸/۸۲	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۹۴
	آموزش از طریق تئاتر	۸/۵۰	آموزش از طریق تئاتر	۸/۶۹
	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۸/۳۲	ایفای نقش (بازی نقش مصرف‌کننده مواد)	۸/۶۶
	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۲۹	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۸/۶۳
	روش آموزش اکتشافی	۸/۲۹	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۸/۵۳
۳۶-۴۰ سال	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۱۲/۷۵	روش آموزش اکتشافی	۱۱/۶۳
	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۱۱/۶۳	بحث گروهی	۱۰/۸۸
	روش آموزش اکتشافی	۱۱/۰۰	تشکیل گروه‌های کوچک	۹/۸۸
	استفاده از چهره‌های محبوب	۹/۳۸	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۹/۸۸
	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۹/۳۸	استفاده از گروه همسالان	۹/۷۵
	کرسی‌های آزاد اندیشی	۷/۶۳	استفاده از چهره‌های محبوب	۹/۷۵
	استفاده از گروه همسالان	۷/۶۳	روش پرسش و پاسخ	۹/۷۵
	ایفای نقش (بازی نقش مصرف‌کننده مواد)	۷/۶۳	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۹/۷۵
	تشکیل گروه‌های کوچک	۷/۵۰	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۶۳
	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۷/۲۵	ایفای نقش (بازی نقش مصرف‌کننده مواد)	۸/۰۰

در جدول ۴-۵-۸، نتایج مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش حضوری بر حسب گروه سنی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دارای دانشجویان دارای سن کمتر از ۲۱ سال و ۲۱-۲۵ سال روش آموزشی «استفاده از اینترنت» به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی، از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۶-۳۰ سال و ۲۶-۳۰ سال روش «آموزش از طریق تلگرام»، و از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۶-۴۰ سال روش پخش «فیلم کوتاه» به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه‌های سنی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دارای سن کمتر از ۲۱ سال و گروه سنی ۲۱-۲۵ سال روش آموزشی «بحث گروهی»، از دیدگاه دانشجویان گروه سنی ۲۶-۳۰ سال «استفاده از روش‌های مشاهده عینی»، از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۱-۳۵ سال «روش آموزش مبتنی بر حل مسأله» و از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۶-۴۰ سال روش «روش آموزش اکتشافی» به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۵. مقایسه روش‌های آموزشی ترکیبی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سن

سن	روش آموزشی (حال)	میانگین	روش آموزشی (آینده)	میانگین
کمتر از ۲۰ سال	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۵۶	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۸۷
	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۱۲/۵۵	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۷۰
	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۴۸	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۳۵
	برگزاری اردو	۱۲/۴۴	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۱۲/۲۸
	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۳۴	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۲۶
	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۱۴	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۱/۹۲
	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۰۷	برگزاری اردو	۱۱/۸۹
	کانون‌های هنری	۱۱/۷۶	کانون‌های هنری	۱۱/۴۶
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۳۷	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۱۰
	روش بازی‌های گروهی	۱۱/۰۸	تشکیل همایش و میزگرد دانشجویی	۱۰/۸۰
۲۱-۲۵ سال	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۱۲/۸۴	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۱۲/۶۴
	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۶۷	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۴۶
	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۴۴	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۳۰
	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۴۲	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۱۸
	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۲۴	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۱۴
	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۰۵	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۰۹
	برگزاری اردو	۱۲/۰۴	برگزاری اردو	۱۲/۰۳
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۸۰	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۴۵
	برگزاری نمایشگاه	۱۱/۱۴	روش بازی‌های گروهی	۱۱/۱۰
	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۳/۴۶	برگزاری نمایشگاه	۱۱/۰۲
۲۶-۳۰ سال	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۹۲	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۳/۷۶
	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۱۲/۸۴	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۳/۱۲
	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۷۳	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۷۹
	برگزاری اردو	۱۲/۲۷	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۵۰
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۷۲	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۴۴
	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۱۱/۶۰	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۱۲/۳۴
	برگزاری نمایشگاه	۱۱/۴۹	روش بازی‌های گروهی	۱۱/۵۵
	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۱/۴۶	برگزاری اردو	۱۱/۳۰
	روش بازی‌های گروهی	۱۱/۲۵	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۱۱/۲۰
	کانون‌های هنری	۱۱/۰۷	برگزاری نمایشگاه	۱۱/۱۱
	برگزاری اردو	۱۵/۱۰	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۳/۷۶

مقایسه روش‌های آموزش ترکیبی بر حسب سن

سال	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۵/۰۳	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۳/۱۲
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۳/۲۰	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۷۹
	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۳/۰۷	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۱/۹۱
	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۴۰	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۱۱/۷۴
	برگزاری نمایشگاه	۱۲/۱۰	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۱/۴۱
	تشکیل انجمن سلامت و فعالیت	۱۲/۰۰	روش بازی‌های گروهی	۱۱/۲۹
	کانون‌های هنری	۱۱/۸۳	تشکیل انجمن سلامت و فعالیت	۱۱/۲۱
	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۱/۷۳	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۱/۱۲
	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۱۱/۶۳	تشکیل همایش و میزگرد دانشجویی	۱۱/۰۶
۳۶-۴۰ سال	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۵/۰۱	تشکیل انجمن سلامت و فعالیت	۱۵/۷۵
	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۵/۰۰	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۴/۲۵
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۳/۸۳	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۴/۰۰
	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۳/۸۳	روش بازی‌های گروهی	۱۳/۵۰
	تشکیل انجمن سلامت و فعالیت	۱۱/۸۳	از طریق فعالیت‌های فوق برنامه	۱۳/۲۵
	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۱۱/۶۷	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۱/۵۰
	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۱/۶۷	برگزاری نمایشگاه	۱۱/۳۸
	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۱/۶۷	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۱/۳۸
	ایجاد غرفه	۱۱/۶۷	برگزاری نمایشگاه‌های عکس	۱۱/۳۸
	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۱/۶۷	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۱/۳۸

در جدول ۴-۲-۹، نتایج مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش ترکیبی بر حسب گروه سنی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دارای دانشجویان دارای سن کمتر از ۲۱ سال روش «استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی، از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۱-۲۵ سال روش «ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)»، از دیدگاه گروه سنی ۳۱-۳۵ سال روش «برگزاری اردو»، و از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۶-۳۰ سال و ۳۶-۴۰ سال روش پخش «استفاده از گروه‌های ورزشی» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه‌های سنی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دارای سن کمتر از ۲۱ سال، روش «استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی، از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۱-۲۶ سال روش «ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)»، از دیدگاه دانشجویان گروه سنی ۲۶-۳۰ سال و گروه سنی ۳۱-۳۵ سال روش «استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی» و از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۶-۴۰ سال روش «تشکیل انجمن سلامت و فعالیت» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۱۰. مقایسه روش‌های آموزشی مجازی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سال تحصیلی

سال تحصیلی	روشی آموزشی (حال)	میانگین	روشی آموزشی (آینده)	میانگین
سال اول	استفاده از اینترنت	۱۲/۱۳	استفاده از اینترنت	۱۲/۵۶
	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۷۷	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۹۷
	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۶۱	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۶۷
	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۲۳	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۱/۰۹
	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۹۰	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۰/۹۶
	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۸۹	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۶۳
	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۱۴	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۰۳
	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۱۰/۰۷	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۶۱
	آموزش از طریق مجله	۹/۹۱	آموزش از طریق مجله	۹/۵۵
	تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی	۹/۴۵	استفاده از تابلوهای هوشمند	۹/۵۲
سال دوم	استفاده از اینترنت	۱۲/۶۵	استفاده از اینترنت	۱۲/۵۵
	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۳۴	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۶۵
	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۸۴	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۵۶
	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۱۰	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۰/۸۲
	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۶۸	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۶۶
	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۰۶	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۴۲
	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۰۰	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۲۱
	آموزش از طریق مجله	۹/۹۲	آموزش از طریق مجله	۹/۷۹
	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۷۷	آموزش از طریق داستان‌نویسی	۹/۷۹
	استفاده از تابلوهای هوشمند	۹/۶۷	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۷۰
سال سوم	استفاده از اینترنت	۱۳/۰۹	استفاده از اینترنت	۱۲/۶۱
	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۶۷	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۱۳
	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۲/۲۸	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۸۵
	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۱/۳۰	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۴۳
	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۲۴	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۱/۱۶
	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۸۵	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۹۷
	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۲۲	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۴۱
	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۶۳	آموزش از طریق داستان‌نویسی	۹/۷۱
	آموزش از طریق داستان‌نویسی	۹/۶۰	تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی	۹/۶۳
	استفاده از تابلوهای هوشمند	۹/۵۸	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۵۴
سال چهارم	استفاده از اینترنت	۱۲/۳۰	استفاده از اینترنت	۱۲/۲۶
	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۹۱	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۸۰
	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۸۹	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۴۸
	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۲۱	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۹۶
	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۱/۱۷	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۰/۹۴
	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۶۵	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۹۱

مقایسه روش‌های آموزش مجازی بر حسب سال تحصیلی

آموزش از طریق واتس آپ	۱۰/۳۸	تهیه نرم افزارهای جذاب بازی	۱۰/۸۹
تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۸۳	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۹۶
استفاده از تابلوهای هوشمند	۹/۶۳	استفاده از تابلوهای هوشمند	۹/۷۶
ارسال پیام های الکترونیکی	۹/۴۷	انتشار نشریه ای خاص به منظور اطلاع-رسانی	۹/۷۲
آموزش از طریق اینستاگرام	۱۲/۹۹	استفاده از اینترنت	۱۲/۶۲
استفاده از اینترنت	۱۲/۶۶	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۲/۳۲
آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۳۹	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۲۹
پخش فیلم های کوتاه	۱۱/۱۳	تهیه نرم افزارهای جذاب بازی	۱۱/۲۴
آموزش از طریق واتس آپ	۱۱/۰۲	پخش فیلم های کوتاه	۱۱/۱۲
تهیه نرم افزارهای جذاب بازی	۱۰/۸۹	آموزش از طریق واتس آپ	۱۱/۰۱
استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۶۸	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۰۶
آموزش از طریق داستان نویسی	۱۰/۴۷	آموزش از طریق داستان نویسی	۹/۸۶
تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۱۰/۰۷	ارائه پوستر	۹/۶۴
آموزش از طریق مجله	۹/۵۶	ارسال پیام های الکترونیکی	۹/۴۶

در جدول ۴-۲-۵، نتایج مقایسه روش های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش مجازی بر حسب سال تحصیلی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دارای دانشجویان سال تحصیلی اول، دوم، سوم و چهارم روش آموزش «استفاده از/اینترنت» و از نظر دانشجویان سال تحصیلی پنجم روش «آموزش از طریق/اینستاگرام» به عنوان مهم ترین روش آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین دانشگاه ها در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان سال اول، سال دوم، سال سوم، سال چهارم و سال پنجم روش آموزش «استفاده از/اینترنت»، به عنوان مهم ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۱۱. مقایسه روش‌های آموزشی حضوری پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سال تحصیلی

مقایسه روش‌های آموزش حضوری بر حسب سال تحصیلی				
سال تحصیلی	روش آموزشی (حال)	میانگین	روش آموزشی (آینده)	میانگین
سال اول	استفاده از گروه همسالان	۹/۷۱	بحث گروهی	۹/۴۲
	بحث گروهی	۹/۴۳	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۳۸
	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۲۹	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۲۰
	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۹۰	کرسی‌های آزاد اندیشی	۹/۱۹
	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۸/۷۰	استفاده از گروه همسالان	۹/۰۲
	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۵۸	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۸/۸۶
	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۵۰	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۷۱
	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۳۷	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۶۱
	آموزش از طریق تئاتر	۸/۲۵	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۴۱
	روش آموزش اکتشافی	۸/۲۳	آموزش از طریق تئاتر	۸/۴۰
سال دوم	بحث گروهی	۹/۷۴	بحث گروهی	۹/۶۲
	استفاده از گروه همسالان	۹/۵۶	استفاده از گروه همسالان	۹/۴۹
	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۱۹	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۲۲
	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۱۹	استفاده از چهره‌های محبوب	۹/۰۷
	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۹۳	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۰۳
	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۹۲	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۸۲
	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۶۷	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۷۳
	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۵۵	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۵۹
	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۸/۵۳	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۸/۵۳
	آموزش از طریق تئاتر	۸/۵۰	آموزش از طریق تئاتر	۸/۴۳
سال سوم	استفاده از گروه همسالان	۹/۷۶	استفاده از گروه همسالان	۹/۶۴
	بحث گروهی	۹/۴۰	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۳۶
	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۳۶	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۳۳
	کرسی‌های آزاد اندیشی	۹/۰۸	بحث گروهی	۹/۱۴
	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۰۵	استفاده از چهره‌های محبوب	۹/۰۳
	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۹۲	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۸/۷۵
	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۸/۹۱	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۷۴
	آموزش از طریق تئاتر	۸/۴۵	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۶۷
	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۴۴	روش آموزش اکتشافی	۸/۵۸
	روش آموزش اکتشافی	۸/۴۲	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۴۷
سال چهارم	بحث گروهی	۹/۶۷	بحث گروهی	۹/۷۶
	استفاده از گروه همسالان	۹/۴۹	استفاده از گروه همسالان	۹/۳۹
	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۰۹	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۳۷

۹/۰۲	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۹۵	کرسی‌های آزاد اندیشی		
۸/۸۱	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۸/۹۰	استفاده از روش‌های مشاهده عینی		
۸/۷۰	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۸۹	استفاده از چهره‌های محبوب		
۸/۶۱	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۸/۸۵	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی		
۸/۵۷	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۵۷	آموزش از طریق تئاتر		
۸/۵۴	آموزش از طریق تئاتر	۸/۵۴	روش آموزش اکتشافی		
۸/۳۱	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۵۳	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)		
۱۰/۱۴	بحث گروهی	۱۰/۶۱	استفاده از گروه همسالان	سال پنجم	
۹/۸۴	استفاده از گروه همسالان	۹/۹۰	استفاده از روش‌های مشاهده عینی		
۹/۴۵	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۸۲	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)		
۹/۴۰	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۹/۷۸	بحث گروهی		
۹/۳۳	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۱۷	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی		
۹/۰۰	کرسی‌های آزاد اندیشی	۹/۰۷	کرسی‌های آزاد اندیشی		
۸/۸۶	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۷۱	روش آموزش اکتشافی		
۸/۶۸	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۷۰	آموزش از طریق تئاتر		
۸/۵۶	روش آموزش اکتشافی	۸/۵۸	استفاده از چهره‌های محبوب		
۸/۵۵	آموزش از طریق تئاتر	۸/۳۹	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله		

در جدول ۴-۲-۱۱، نتایج مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش حضوری بر حسب سال تحصیلی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دارای دانشجویان سال تحصیلی اول، سوم و پنجم روش «استفاده از گروه همسالان» و از نظر دانشجویان سال تحصیلی دوم و چهارم روش آموزش «بحث گروهی» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه‌های سنی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دارای از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی اول، سوم، چهارم و پنجم روش «استفاده از گروه همسالان» و از نظر دانشجویان سال تحصیلی دوم روش آموزش «بحث گروهی» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۵. مقایسه روش‌های آموزشی ترکیبی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب سال تحصیلی

سال تحصیلی	روشی آموزشی (حال)	میانگین	روشی آموزشی (آینده)	میانگین
سال اول	برگزاری اردو	۱۲/۷۰	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۶۲
	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۶۵	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۵۵
	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۳۸	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۵۲
	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۳۶	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۳۹
	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۳۰	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۳۹
	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۱۶	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۱۶
	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۰۳	برگزاری اردو	۱۱/۷۴
	کانون‌های هنری	۱۱/۷۰	کانون‌های هنری	۱۱/۴۶
	روش بازی‌های گروهی	۱۱/۵۰	روش بازی‌های گروهی	۱۱/۲۵
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۲۲	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۰/۸۹
سال دوم	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۳/۰۲	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۹۸
	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۹۵	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۴۰
	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۸۵	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۳۹
	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۴۲	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۱۳
	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۱/۹۶	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۰۵
	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۱/۹۱	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۰۴
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۷۹	برگزاری اردو	۱۱/۵۹
	برگزاری اردو	۱۱/۵۷	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۱۴
	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۱۰/۹۷	برگزاری نمایشگاه	۱۱/۰۹
	کانون‌های هنری	۱۰/۹۷	کانون‌های هنری	۱۱/۰۴
سال سوم	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۳/۰۵	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۸۹
	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۸۴	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۶۹
	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۴۹	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۴۳
	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۴۰	برگزاری اردو	۱۲/۴۱
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۲/۳۸	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۲۵
	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۱۵	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۱۱
	برگزاری اردو	۱۲/۱۴	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۱/۹۱
	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۰۸	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۸۳
	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۱۱/۳۱	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۱۱/۵۱

سال چهارم	۱۰/۹۹	برگزاری نمایشگاه‌های عکس	۱۱/۱۴	کانون‌های هنری
	۱۲/۵۷	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۳/۱۴	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)
	۱۲/۵۴	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۶۴	استفاده از گروه‌های ورزشی
	۱۲/۲۶	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۵۳	استفاده از برنامه‌های طنز
	۱۲/۲۴	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۲۵	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی
	۱۲/۱۷	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۱۲	برگزاری اردو
	۱۲/۰۸	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۰۲	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان
	۱۱/۸۷	برگزاری اردو	۱۱/۳۸	روش بازی‌های گروهی
	۱۱/۵۵	روش بازی‌های گروهی	۱۱/۳۰	برگزاری کارگاه‌های آموزشی
	۱۱/۴۱	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۲۶	استفاده از موسیقی و کنسرت
	۱۱/۱۵	تشکیل انجمن سلامت و فعالیت	۱۰/۹۷	برگزاری نمایشگاه
	۱۲/۷۱	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۳/۱۲	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)
	۱۲/۶۳	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۳/۰۲	برگزاری اردو
سال پنجم	۱۲/۶۲	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۳/۰۲	استفاده از موسیقی و کنسرت
	۱۲/۳۶	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۲/۶۲	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی
	۱۲/۲۵	برگزاری اردو	۱۲/۲۲	استفاده از گروه‌های ورزشی
	۱۱/۹۵	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۲/۱۵	برگزاری کارگاه‌های آموزشی
	۱۱/۹۱	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۱۵	استفاده از برنامه‌های طنز
	۱۱/۸۸	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۶۹	روش بازی‌های گروهی
	۱۱/۳۴	برگزاری نمایشگاه	۱۱/۵۴	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان
	۱۱/۱۶	کانون‌های هنری	۱۱/۴۱	برگزاری نمایشگاه

در جدول ۴-۵-۱۲، نتایج مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش ترکیبی بر حسب سال تحصیلی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دانشجویان سال تحصیلی اول، «برگزاری اردو»، از نظر دانشجویان سال تحصیلی دوم و سوم روش «استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی» و از دیدگاه دانشجویان سال چهارم و پنجم روش «ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه‌های سنی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان دانشجویان سال تحصیلی اول و سوم «استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان»، از نظر دانشجویان سال دوم تحصیلی روش «استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی»، از نظر دانشجویان سال تحصیلی چهارم روش «ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)» و از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی پنجم روش «استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی» به عنوان مهم‌ترین نیاز آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۱۳. مقایسه روش‌های آموزشی مجازی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی

مقایسه روش‌های آموزش مجازی بر حسب گروه تحصیلی	گروه تحصیلی	روش آموزشی (حال)	میانگین	روش آموزشی (آینده)	میانگین
	علوم انسانی	استفاده از اینترنت	۱۲/۰۵	استفاده از اینترنت	۱۱/۶۵
علوم انسانی	علوم انسانی	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۸۸	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۲۴
		آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۳۱	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۲۱
		استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۱/۲۹	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۸۷
		پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۱۲	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۰/۷۹
		تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۱۰/۴۰	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۳۲
		تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۰۹	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۲۲
		تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی	۹/۹۶	تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی	۱۰/۱۴
		آموزش از طریق مجله	۹/۸۷	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۱۰/۰۵
		آموزش از طریق واتس‌آپ	۹/۸۲	انتشار نشریه‌ای خاص به‌منظور اطلاع‌رسانی	۹/۷۵
		استفاده از اینترنت	۱۳/۲۸	استفاده از اینترنت	۱۳/۶۰
فنی و مهندسی	فنی و مهندسی	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۷۸	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۵۱
		آموزش از طریق اینستاگرام	۱۲/۶۲	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۲/۴۴
		پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۴۹	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۳۵
		استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۱/۳۵	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۱/۱۹
		تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۸۳	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۸۳
		آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۵۳	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۴۳
		تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۵۹	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۵۲
		آموزش از طریق مجله	۹/۴۷	آموزش از طریق داستان‌نویسی	۹/۳۶
		آموزش از طریق داستان‌نویسی	۹/۲۴	آموزش از طریق مجله	۹/۲۷
		استفاده از اینترنت	۱۲/۳۳	استفاده از اینترنت	۱۲/۳۰
علوم پایه	علوم پایه	آموزش از طریق تلگرام	۱۲/۰۸	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۷۳
		آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۵۹	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۱/۱۱
		استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۱/۳۲	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۱/۰۱
		پخش فیلم‌های کوتاه	۱۰/۸۰	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۰/۹۸
		تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۰/۸۰	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۰/۸۴
		تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۸۷	آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۰/۲۸
		آموزش از طریق واتس‌آپ	۹/۸۴	استفاده از تابلوهای هوشمند	۱۰/۱۰
		آموزش از طریق مجله	۹/۶۳	آموزش از طریق مجله	۹/۸۰
		استفاده از تابلوهای هوشمند	۹/۶۸	تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۶۵
		آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۷۳	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۸۳
کشاورزی و علوم دامی	کشاورزی و علوم دامی	استفاده از اینترنت	۱۱/۶۸	تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی	۱۱/۵۱
		آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۵۸	پخش فیلم‌های کوتاه	۱۱/۵۰
		آموزش از طریق واتس‌آپ	۱۱/۲۷	استفاده از اینترنت	۱۱/۲۴
		استفاده از تابلوهای هوشمند	۱۱/۱۹	تولید نرم‌افزارهای آموزشی	۱۰/۹۳

تهیه نرم افزارهای جذاب بازی	۱۰/۱۶	آموزش از طریق تلگرام	۱۰/۷۱
تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۱۰/۰۶	تهیه و تدوین لوح های فشرده آموزشی	۱۰/۵۱
پخش فیلم های کوتاه	۱۰/۰۱	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۳۰
استفاده از تلویزیون و رادیو	۹/۸۸	ارائه پوستر	۱۰/۰۷
آموزش از طریق داستان نویسی	۹/۸۸	استفاده از تابلوهای هوشمند	۹/۸۶
استفاده از اینترنت	۱۲/۱۸	استفاده از اینترنت	۱۲/۱۳
آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۷۹	آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۷۵
آموزش از طریق اینستاگرام	۱۱/۷۸	آموزش از طریق تلگرام	۱۱/۶۳
پخش فیلم های کوتاه	۱۱/۲۹	تهیه نرم افزارهای جذاب بازی	۱۰/۹۶
تهیه نرم افزارهای جذاب بازی	۱۰/۵۶	پخش فیلم های کوتاه	۱۰/۸۴
استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۲۸	آموزش از طریق واتس آپ	۱۰/۴۹
آموزش از طریق واتس آپ	۱۰/۱۷	استفاده از تلویزیون و رادیو	۱۰/۱۸
آموزش از طریق مجله	۱۰/۰۳	آموزش از طریق داستان نویسی	۹/۹۵
آموزش از طریق داستان نویسی	۹/۹۸	ارائه پوستر	۹/۷۲
تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۹/۸۴	آموزش در قالب کارت های تبلیغاتی	۹/۷۲

هنر و
معماری

در جدول ۴-۲-۵، نتایج مقایسه روش های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش مجازی بر حسب گروه تحصیلی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی، فنی مهندسی، علوم پایه و هنر و معماری روش «استفاده از اینترنت» و از نظر دانشجویان گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی روش «آموزش از طریق تلگرام» به عنوان مهم ترین روش آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه های سنی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی، فنی مهندسی، علوم پایه و هنر و معماری روش «استفاده از اینترنت» و از نظر دانشجویان گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی روش «آموزش از طریق اینستاگرام» به عنوان مهم ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۵. مقایسه روش های آموزشی حضوری پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی

مقایسه روش های آموزش حضوری بر حسب گروه تحصیلی				
گروه تحصیلی	روش آموزشی (حال)	میانگین	روش آموزشی (آینده)	میانگین
علوم انسانی	استفاده از گروه همسالان	۹/۷۸	بحث گروهی	۹/۸۸
	بحث گروهی	۹/۳۱	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۲۶
	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۲۵	استفاده از گروه همسالان	۹/۱۷
	روش پرسش و پاسخ	۸/۷۶	استفاده از چهره های محبوب	۸/۵۴
	آموزش از طریق تئاتر	۸/۶۷	کرسی های آزاد اندیشی	۸/۵۴
	استفاده از روش های مشاهده عینی	۸/۷۰	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۸/۵۳
	ایفای نقش (بازی نقش مصرف کننده مواد)	۸/۵۸	استفاده از روش های مشاهده عینی	۸/۴۹
	استفاده از روش های مشاهده عینی	۸/۵۰	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۴۳
	برگزاری جلسات کوتاه	۸/۴۴	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۴۲
	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۴۴	آموزش از طریق تئاتر	۸/۳۶
فنی و مهندسی	استفاده از گروه همسالان	۱۰/۴۰	استفاده از گروه همسالان	۱۰/۱۸
	بحث گروهی	۹/۸۰	بحث گروهی	۹/۷۹
	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۵۵	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۴۷
	استفاده از روش های مشاهده عینی	۹/۴۲	استفاده از روش های مشاهده عینی	۹/۴۱
	استفاده از چهره های محبوب	۹/۱۱	استفاده از چهره های محبوب	۹/۳۶
	کرسی های آزاد اندیشی	۸/۹۶	کرسی های آزاد اندیشی	۸/۸۸
	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۶۹	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۷۸
	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۴۱	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۵۲
	روش آموزش اکتشافی	۸/۳۱	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۸/۴۲
	آموزش از طریق تئاتر	۸/۲۶	روش آموزش اکتشافی	۸/۲۴
علوم پایه	استفاده از گروه همسالان	۹/۷۱	استفاده از روش های مشاهده عینی	۹/۴۳
	استفاده از روش های مشاهده عینی	۹/۴۵	استفاده از گروه همسالان	۹/۲۴
	بحث گروهی	۹/۲۵	کرسی های آزاد اندیشی	۹/۱۳
	کرسی های آزاد اندیشی	۸/۸۹	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۹/۰۱
	استفاده از چهره های محبوب	۸/۷۴	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۰۰
	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۶۲	بحث گروهی	۸/۹۷
	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۶۱	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۹۲
	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۸/۵۸	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۶۰
	روش آموزش اکتشافی	۸/۳۵	استفاده از چهره های محبوب	۸/۵۷
	آموزش از طریق تئاتر	۸/۳۱	روش آموزش اکتشافی	۸/۴۲
کشاورزی	بحث گروهی	۹/۳۱	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۵۱

و علوم دامی	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۹/۲۵	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۹/۲۷
	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۱۳	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۹۸
	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۹۹	روش آموزش اکتشافی	۸/۸۸
	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۸/۹۲	استفاده از گروه همسالان	۸/۸۵
	استفاده از گروه همسالان	۸/۹۲	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۶۹
	کرسی‌های آزاد اندیشی	۸/۶۲	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۸/۶۸
	روش آموزش اکتشافی	۸/۵۸	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۵۹
	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۵۴	بحث گروهی	۸/۵۳
	روش پرسش و پاسخ	۸/۴۷	برگزاری جلسات کوتاه	۸/۴۶
هنر و معماری	بحث گروهی	۹/۶۹	بحث گروهی	۹/۴۸
	کرسی‌های آزاد اندیشی	۹/۴۰	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۲۴
	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۲۳	روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۹/۲۰
	استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۹/۰۳	کرسی‌های آزاد اندیشی	۹/۲۰
	استفاده از گروه همسالان	۸/۹۹	آموزش از طریق تئاتر	۸/۸۷
	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۷۸	استفاده از گروه همسالان	۸/۸۱
	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۷۵	روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۸/۸۱
	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۸/۷۰	روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)	۸/۶۶
	آموزش از طریق تئاتر	۸/۶۱	استفاده از چهره‌های محبوب	۸/۵۱
	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۵۰	روش آموزش مبتنی بر حل مسأله	۸/۴۸

در جدول ۴-۲-۵، نتایج مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش حضوری بر حسب گروه تحصیلی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی، فنی مهندسی، علوم پایه روش «استفاده از گروه همسالان» و از نظر دانشجویان گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی و هنر و معماری روش «بحث گروهی» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شده است.

همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه‌های سنی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی و هنر و معماری روش «بحث گروهی» و از نظر دانشجویان گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی روش «روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)» از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم پایه «استفاده از روش‌های مشاهده عینی» و از نظر دانشجویان گروه تحصیلی فنی و مهندسی «استفاده از گروه همسالان» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۱۵. مقایسه روش های آموزشی ترکیبی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی

مقایسه روش های آموزش ترکیبی بر حسب گروه تحصیلی		گروه تحصیلی	نیازهای آموزشی (حال)	میانگین	نیازهای آموزش (آینده)	میانگین
علوم انسانی	علوم انسانی	علوم انسانی	ارائه برنامه های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۱۲/۷۱	ارائه برنامه های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۱۲/۷۲
			برگزاری اردو	۱۲/۲۵	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۶۰
			استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۱۹	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۱۷
			برگزاری کارگاه های آموزشی	۱۱/۹۰	برگزاری اردو	۱۱/۹۵
			استفاده از گروه های ورزشی	۱۱/۸۳	استفاده از برنامه های طنز	۱۱/۸۱
			برگزاری نمایشگاه	۱۱/۷۲	برگزاری نمایشگاه	۱۱/۶۵
			استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۱/۷۱	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۱/۶۵
			استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۱/۶۰	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۱۱/۵۶
			استفاده از برنامه های طنز	۱۱/۵۰	برگزاری کارگاه های آموزشی	۱۱/۲۴
			از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۱۱/۲۷	استفاده از گروه های ورزشی	۱۱/۲۴
فنی و مهندسی	فنی و مهندسی	فنی و مهندسی	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۳/۲۶	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۳/۰۵
			استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۳/۱۷	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۳/۰۰
			ارائه برنامه های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۱۳/۱۵	استفاده از برنامه های طنز	۱۲/۹۵
			استفاده از برنامه های طنز	۱۲/۳۹	استفاده از گروه های ورزشی	۱۲/۹۰
			استفاده از گروه های ورزشی	۱۲/۸۲	ارائه برنامه های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۱۲/۸۳
			از موسیقی و کنسرت	۱۲/۱۸	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۴۶
			برگزاری اردو	۱۲/۰۲	برگزاری اردو	۱۲/۱۳
			برگزاری کارگاه های آموزشی	۱۱/۵۹	برگزاری کارگاه های آموزشی	۱۱/۱۸
			روش بازی های گروهی	۱۰/۹۵	کانون های هنری	۱۰/۷۸
			کانون های هنری	۱۰/۹۲	روش بازی های گروهی	۱۰/۶۹
علوم پایه	علوم پایه	علوم پایه	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۹۳	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۳/۰۱
			استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۸۵	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۴۲
			ارائه برنامه های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۱۲/۶۲	استفاده از برنامه های طنز	۱۲/۲۶
			استفاده از برنامه های طنز	۱۲/۵۴	ارائه برنامه های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۱۲/۱۴
			برگزاری اردو	۱۲/۴۰	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۱۱
			استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۱/۹۸	استفاده از گروه های ورزشی	۱۲/۰۳
			برگزاری کارگاه های آموزشی	۱۱/۸۷	برگزاری اردو	۱۱/۷۰
			استفاده از گروه های ورزشی	۱۱/۷۸	برگزاری کارگاه های آموزشی	۱۱/۴۶
			برگزاری نمایشگاه	۱۱/۲۳	برگزاری نمایشگاه	۱۱/۲۸
			روش بازی های گروهی	۱۰/۹۳	از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۱۱/۰۹

کشاورزی و علوم دامی	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۳/۰۲	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۳/۳۰
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۲/۶۵	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۳/۳۰
	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۲۵	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۳۴
	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۰۷	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۲/۱۵
	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۱/۹۹	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۱۰
	از موسیقی و کنسرت	۱۱/۸۹	برگزاری اردو	۱۲/۰۲
	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۱/۷۸	ایجاد غرفه	۱۱/۶۶
	برگزاری نمایشگاه‌های عکس	۱۱/۴۲	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۱/۶۱
	کانون‌های هنری	۱۱/۳۸	برگزاری نمایشگاه	۱۱/۴۰
	برگزاری اردو	۱۱/۳۷	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۱/۲۱
	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۱/۴۹	کانون‌های هنری	۱۲/۲۱
هنر و معماری	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۱/۴۷	استفاده از موسیقی و کنسرت	۱۲/۱۶
	برگزاری اردو	۱۲/۳۹	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۱۴
	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۱۲/۳۵	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۲/۱۰
	کانون‌های هنری	۱۲/۳۵	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)	۱۲/۰۸
	از موسیقی و کنسرت	۱۲/۰۳	استفاده از گروه‌های ورزشی	۱۱/۹۸
	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۱۱/۹۱	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۱/۸۴
	استفاده از برنامه‌های طنز	۱۱/۶۰	روش بازی‌های گروهی	۱۱/۷۳
	روش بازی‌های گروهی	۱۱/۴۸	برگزاری اردو	۱۱/۷۰
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۱۱/۴۶	برگزاری نمایشگاه‌های عکس	۱۱/۴۲

در جدول ۴-۲-۵، نتایج مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش ترکیبی بر حسب گروه تحصیلی گزارش شده است. نتایج مقایسه بین دانشگاه‌ها در زمان حال بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی، کشاورزی و علوم دامی و هنر و معماری روش «ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)» از نظر دانشجویان گروه تحصیلی فنی مهندسی روش «استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان» و از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم پایه روش «استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شده است. همچنین نتایج مقایسه بین نظرات گروه‌های سنی در زمان آینده نشان داد از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی و کشاورزی و علوم دامی روش «ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)»، از نظر دانشجویان گروه تحصیلی فنی مهندسی روش «استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان»، از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم پایه روش «استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی» و از نظر دانشجویان گروه تحصیلی هنر و معماری روش آموزشی استفاده از «کانون‌های هنری» به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

جدول ۴-۲-۵-۱۶. اولویت بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد با توجه به سطوح آموزش مجازی، حضوری و ترکیبی

اولویت ابعاد نیازهای آموزشی(حال)	میانگین	اولویت ابعاد نیازهای آموزشی(آینده)	میانگین
روش آموزش حضوری	۲/۲۵	روش آموزش حضوری	۲/۱۸
روش آموزش ترکیبی	۲/۰۷	روش آموزش ترکیبی	۲/۰۸
روش آموزش مجازی	۱/۶۸	روش آموزش مجازی	۱/۷۵

در جدول ۴-۲-۵-۱۶، نتایج مقایسه سطوح روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در زمان حال گزارش شده است. نتایج مقایسه بین ابعاد روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد نشان داد که از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه بعد روش آموزش حضوری پیشگیری از مصرف مواد از اولویت بیشتر و بالاتری برخوردار است. همچنین نتایج مقایسه ابعاد روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در زمان آینده نشان داد روش آموزش حضوری به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مطرح شده است.

۶-۲-۶. یافته‌های تکمیلی

در پرسشنامه بخش کمی سه سوال به شرح ذیل از دانشجویان پرسیده شده بود که نتایج تحلیل پاسخ‌های دانشجویان در دانشگاه‌های مورد مطالعه در جداول ذیل آمده است.

آیا تاکنون سیگار کشیده‌اید؟ آیا تاکنون قلیان کشیده‌اید؟ آیا تاکنون مشروبات الکلی خورده‌اید؟

جدول ۴-۲-۶-۱. یافته‌های مربوط به تجربه مصرف سیگار در میان دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه

سوال ۱	دانشگاه تهران	دانشگاه خوارزمی	دانشگاه صنعتی شریف	دانشگاه هنر	فراوانی	درصد
بلی	۱۳۲	۱۰۸	۸۵	۲۳۹	۵۶۴	٪۳۸,۸
خیر	۲۲۶	۲۰۵	۲۵۳	۹۳	۷۷۷	٪۵۳,۴
بدون پاسخ	۱۸	۵۸	۲۸	۱۰	۱۱۴	٪۷,۸
تعدادکل	۳۷۶	۳۷۱	۳۶۶	۳۴۲	۱۴۵۵	٪۱۰۰

مطابق داده‌های ارائه شده در جدول ۴-۲-۶-۱، ۳۸/۸ درصد از نمونه‌های مورد مطالعه تجربه مصرف سیگار داشته‌اند.

جدول ۴-۲-۶-۲. یافته‌های مربوط به تجربه مصرف قلیان در میان دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه

سوال ۲	دانشگاه تهران	دانشگاه خوارزمی	دانشگاه صنعتی شریف	دانشگاه هنر	فراوانی	درصد
بلی	۱۴۸	۱۴۰	۱۰۷	۲۱۱	۶۰۶	٪۴۱,۶
خیر	۲۱۰	۱۷۳	۲۳۱	۱۲۱	۷۳۵	٪۴۹,۱
بدون پاسخ	۱۸	۵۸	۲۸	۱۰	۱۱۴	٪۷,۸
تعدادکل	۳۷۶	۳۷۱	۳۶۶	۳۴۲	۱۴۵۵	٪۱۰۰

مطابق داده‌های ارائه شده در جدول ۴-۲-۶-۲، ۴۱/۶ درصد از نمونه‌های مورد مطالعه تجربه مصرف قلیان داشته‌اند.

جدول ۳-۶-۲-۴. یافته‌های مربوط به تجربه مصرف مشروبات الکلی در میان دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه

سوال ۳	دانشگاه تهران	دانشگاه خوارزمی	دانشگاه صنعتی شریف	دانشگاه هنر	فراوانی	درصد
آیا تاکنون مشروبات الکلی خورده‌اید؟	بلی	۸۸	۷۰	۶۱	۱۹۸	۷۴۱
	خیر	۲۶۹	۲۴۳	۲۷۶	۱۳۴	۷۱۴
	بدون پاسخ	۱۹	۵۸	۲۸	۱۰	۱۱۴
	تعدادکل	۳۷۶	۳۷۱	۳۶۶	۳۴۲	۱۴۵۵

مطابق داده‌های ارائه شده در جدول ۳-۶-۲-۴، ۲۸/۷ درصد از نمونه‌های مورد مطالعه تجربه مصرف مشروبات الکلی داشته‌اند.

جدول ۴-۶-۲-۴. یافته‌های مربوط به تجربه مصرف سیگار در میان دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه‌های مورد مطالعه

سوال ۱	دختر(فراوانی)	درصد	پسر(فراوانی)	درصد	فراوانی کل	درصد کل
آیا تاکنون سیگار کشیده‌اید؟	بلی	۲۴۲	۳۲۲	۴۵/۱٪	۵۶۴	۳۸/۸٪
	خیر	۴۴۷	۳۳۰	۴۶/۲٪	۷۷۷	۵۳/۴٪
	بدون پاسخ	۵۲	۶۲	۸/۷٪	۱۱۴	۷/۸٪
	تعدادکل	۷۴۱	۷۱۴	۱۰۰٪	۱۴۵۵	۱۰۰٪

مطابق داده‌های ارائه شده در جدول ۴-۶-۲-۴، ۳۲/۷ درصد دختران و ۴۵/۱ درصد پسران در نمونه‌های مورد مطالعه تجربه مصرف سیگار داشته‌اند.

جدول ۷-۶-۲-۴. یافته‌های مربوط به تجربه مصرف قلیان در میان دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه‌های مورد مطالعه

سوال ۲						
بلی	دختر(فراوانی)	درصد	پسر(فراوانی)	درصد	فراوانی کل	درصد کل
آیا تاکنون قلیان کشیده‌اید؟	۲۶۱	٪۳۵/۲	۳۴۵	٪۴۸/۳	۶۰۶	٪۴۱/۶
خیر	۴۲۸	٪۵۷/۸	۳۰۷	٪۴۳/۰	۷۳۵	٪۵۰/۵
بدون پاسخ	۵۲	٪۸/۷	۶۲	٪۸/۷	۱۱۴	٪۷/۸
تعدادکل	۷۴۱	۱۰۰٪	۷۱۴	۱۰۰٪	۱۴۵۵	۱۰۰٪

مطابق داده‌های ارائه شده در جدول ۷-۶-۲-۴، ۳۵/۲ درصد دختران و ۴۸/۳ درصد پسران در نمونه‌های مورد مطالعه تجربه مصرف قلیان داشته‌اند.

جدول ۸-۶-۲-۴. یافته‌های مربوط به تجربه مصرف مشروبات الکلی در میان دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه‌های مورد مطالعه

سوال ۳						
بلی	دختر(فراوانی)	درصد	پسر(فراوانی)	درصد	فراوانی کل	درصد کل
آیا تاکنون مشروبات الکلی خورده‌اید؟	۱۸۱	٪۲۴/۵	۲۳۶	٪۳۳/۱	۴۱۷	٪۴۱/۶
خیر	۵۰۸	٪۶۸/۵	۴۱۶	٪۵۸/۲	۹۲۴	٪۵۰/۵
بدون پاسخ	۵۲	٪۷/۰	۶۲	٪۸/۷	۱۱۴	٪۷/۸
تعدادکل	۷۴۱	۱۰۰٪	۷۱۴	۱۰۰٪	۱۴۵۵	۱۰۰٪

مطابق داده‌های ارائه شده در جدول ۸-۶-۲-۴، ۲۴/۵ درصد دختران و ۳۳/۱ درصد پسران در نمونه‌های مورد مطالعه تجربه مصرف مشروبات الکلی داشته‌اند.

فصل پنجم

بحث و نتیجه گیری

مقدمه

این پژوهش به منظور شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران انجام پذیرفت. در این راستا ابتدا پس از مرور مدل‌ها و ابزارهای موجود در خصوص پیشگیری از مصرف مواد به شناسایی متغیرهای مرتبط با پیشگیری از مصرف مواد پرداخته شد. در این پژوهش با توجه به اهداف پژوهش از روش پژوهش آمیخته استفاده شد. ابتدا در بخش کیفی پژوهش با استفاده از متغیرهای شناسایی شده از اسناد داخلی، خارجی و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، چارچوب کلی مقوله‌های اصلی و فرعی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد تدوین شد.

در گام بعد در بخش کمی پژوهش با توجه به داده‌ها و اطلاعاتی که از بخش کیفی پژوهش در خصوص نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد بدست آمده بود، پرسشنامه محقق‌ساخته‌ای تدوین شد که بعد از بررسی کمیته علمی ابزار طراحی شده در اختیار نمونه مورد پژوهش که شامل دانشجویان مقطع کارشناسی بود توزیع و داده‌های مرتبط با سوالات پژوهش گردآوری شد.

با استناد به نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی که در فصل چهارم مورد بررسی قرار گرفت، در این فصل ضمن مروری بر یافته‌های پژوهش سعی گردیده است تا یک جمع‌بندی کلی همراه با توضیح و تفسیر نتایج مربوط به سوالات پژوهش و ارائه پیشنهادات کاربردی در راستای اهداف و سوالات پژوهش ارائه شود.

این پژوهش دارای دو سوال کلی شامل: "نیازهای آموزشی پیشگیری از اعتیاد در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران چیست؟ و این که روش‌های موثر آموزشی برای پیشگیری از اعتیاد از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران کدامند؟" بود. همچنین سوالات جزئی شامل موارد ذیل بودند:

سوال اول: نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران کدام است؟

سوال دوم: روش‌های آموزشی موثر پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران کدام است؟

سوال سوم: کدامیک از نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران از اولویت بالاتری برخوردار است؟

سوال چهارم: کدامیک از روش‌های آموزشی موثر برای اجرای دوره‌های احصاء شده از دیدگاه دانشجویان دانشگاه-های شهر تهران از اولویت بیشتری برخوردار است؟

سوال پنجم: آیا بین اولویت‌های آموزشی احصاء شده در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟

سوال ششم: آیا بین اولویت‌های روش‌های آموزشی احصاء شده در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟

سوال هفتم: آیا بین اولویت‌های آموزشی احصاء شده با توجه به سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟

سوال هشتم: آیا بین اولویت‌های روش‌های آموزشی با توجه به سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟

بحث و نتیجه‌گیری از بخش کیفی پژوهش

در راستای بررسی **سوال اول پژوهش** مبنی بر این که نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران کدامند؟ نتایج گزارش شده در بخش کیفی فصل چهارم بیانگر نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در قالب مقوله‌های اصلی دانش کلی (اجتماعی، فردی، خانوادگی، سازمانی(دانشگاهی))، دانش مرتبط با مواد، نگرش مرتبط با مواد و مهارت پیشگیری از مصرف مواد بود. بر این اساس، مقوله‌های فرعی مرتبط با هر کدام از مقوله‌های اصلی شامل موارد ذیل می‌باشند.

مقوله اجتماعی شامل: توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد، روش‌های مقابله با فشارهای فرهنگی در مصرف مواد، کسب توانایی ارتباط متقابل با دیگران، کسب توانایی سازگاری با دیگران، آشنایی با انحرافات اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران، توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل، توانایی ارتباط مؤثر با دیگران، توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران، آشنایی با تأثیرات مثبت نوع‌دوستی، توانایی مقابله با بحران هویت (آشفستگی در مورد نقش خود)، توانایی مقابله با خودباختگی فرهنگی، توانایی روابط صحیح با همسالان، توانایی دوری از همسالان مصرف کننده مواد، آشنایی با آسیب‌های احتمالی ناشی از میهمانی‌های مختلط، آشنایی با چگونگی گذراندن اوقات فراغت و تفریحات سالم، آشنایی با ارزش‌های اخلاقی، آشنایی با اثر همگرایی و هم‌سویی اجتماعی، توانایی کمک گرفتن در زمان بحران‌های طبیعی، توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)، ارتباط مؤثر با گروه‌های اجتماعی (انجمن دانشجویی، ورزشی و...)، بهبود احساس تعلق و پیوند اجتماعی، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)

بود (جدول ۴-۳-۳۱). همچنین با توجه به یافته‌های حاصل از بخش کیفی پژوهش در فصل چهارم و مقایسه کمی این بخش در جدول (۴-۳-۲۴)، می‌توان عنوان نمود که در بعد اجتماعی مولفه در دسترس بودن مواد و برقراری ارتباط با دوستان مصرف کننده در مقایسه با دیگر مسائل و مشکلات اجتماعی، به عنوان مهم‌ترین مشکل اجتماعی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده اند. در حالی که خودباختگی فرهنگی و مصرف مواد بعنوان یک هنجار، دارای کمترین تأثیر بودند. در تبیین این یافته مبنی بر نقش اصلی در دسترس بودن مواد در مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان می‌توان گفت فراوانی، ارزانی و سهولت دسترسی به انواع مواد در جامعه و همچنین مجاورت ایران با مرکز اصلی تولید مواد در دنیا (افغانستان) باعث شیوع مصرف مواد در قشر دانشجویی شده است. در خصوص نقش مهم برقراری ارتباط با دوستان مصرف کننده با توجه به نظریه هم‌رنگی می‌توان گفت که گروه همسالان بیشترین تأثیر را بر مصرف مواد در بین دانشجویان دارد.

از طرف دیگر **مقوله فردی** شامل: توانایی مقابله با افکار خودکشی، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی مقابله با احساس غم، دل‌تنگی و تنهایی، توانایی کسب ثبات هیجانی، کسب توانایی مقابله با افکار منفی، آشنایی با انواع هیجان‌طلبی و ماجراجویی سالم، توانایی لذت بردن از فعالیت‌های هیجان‌آور سالم، آشنایی با اصول و روش‌های شاد زیستن، آشنایی با هوش هیجانی و نحوه صحیح ابراز هیجانات، مهارت هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، کسب معنای زندگی، راهبردهای شناختی، مهارت‌های فراشناختی و ذهن‌آگاهی، توانایی استدلال و تحلیل درست مسائل، توانایی خودتنظیمی و خودکارآمدی، کسب استقلال شخصی، توانایی برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های روزانه، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، آشنایی با اصول موفقیت و مقابله با شکست، تقویت انگیزه و امید به زندگی، آشنایی با راهکارهای کسب تحسین و تمجید، توانایی مقابله با حساسیت و زودرنجی، توانایی مواجهه با وسواس فکری و عملی، آشنایی با اصول انعطاف‌پذیری، کسب توانایی خودتشویقی، آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی، مقابله با اختلالات خواب، تقویت احساس رضایتمندی، مقابله با حس خود بیمارپنداری و اختلالات جسمی، مقابله با حس خودزشت‌انگاری، تقویت انگیزه پیشرفت فردی بود (جدول ۴-۳-۳۱). همچنین با توجه به یافته‌های حاصل از بخش کیفی پژوهش در فصل چهارم و مقایسه کمی این بخش در جدول (۴-۳-۲۲)، می‌توان عنوان نمود که در بعد فردی عامل استرس، اضطراب و بی‌قراری و افسردگی در مقایسه با دیگر مسائل و مشکلات فردی، به عنوان مهم‌ترین مسأله و مشکل فردی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که خودبیمارنگری دارای کمترین تأثیر بود. در تبیین این یافته مبنی بر نقش استرس، اضطراب و بی‌قراری و افسردگی در مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان می‌توان گفت شیوع بالای استرس، اضطراب و بی‌قراری و افسردگی منجر به گرایش به مصرف مواد به عنوان یک راه‌حل درمانی یا نشاط آور می‌شود.

همچنین **مقوله خانوادگی** شامل: آشنایی با ویژگی‌های خانواده سالم و ناسالم، آشنایی با انواع سبک‌های ارتباطی والدین، توانایی حل اختلافات و ناراضی‌ها در خانواده، توانایی ارتباط موثر با خانواده، توانایی ارتباط موثر با اقوام و فامیل، توانایی کنار آمدن با غم از دست دادن عزیزان، کسب راهکارهای مقابله با دوری از خانواده، کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی، توانایی مقابله با مشکلات خانوادگی (بی‌سرپرستی و طرد شدگی)، آشنایی با سبک‌های دلبستگی در خانواده، نگرش مثبت به ازدواج و تشکیل خانواده و آشنایی با

آموزش‌های جنسی بود (جدول ۴-۳-۳۱). همچنین با توجه به یافته‌های حاصل از بخش کیفی پژوهش در فصل چهارم و مقایسه کمی این بخش در جدول (۴-۳-۲۳)، می‌توان عنوان نمود که در بعد خانوادگی عامل عدم حس‌تعلق و بی-عاطفگی در خانواده در مقایسه با دیگر مشکلات خانوادگی، به‌عنوان مهم‌ترین مسأله خانوادگی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که غم/از دست دادن عزیزان، فقدان و سوگ دارای کمترین تأثیر بود. در تبیین این یافته مبنی بر نقش عدم حس‌تعلق و بی‌عاطفگی در مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان می‌توان گفت وجود فاصله بین نسلی بین خانواده و فرزندان در قشر دانشجویی منجر به احساس عدم‌تعلق و همبستگی با اعضای خانواده شده و دانشجویان را به مصرف مواد جهت پر کردن فاصله و خلاء عاطفی سوق می‌دهد.

همچنین مقوله دانشگاهی شامل:

چگونگی سازگاری با فرهنگ‌های متنوع در زندگی دانشجویی، توانایی مدیریت ایام امتحانات، تقویت انگیزش تحصیلی، آشنایی با تعارضات دانشجو با دانشگاه، توانایی سازگاری با محیط دانشگاه، چگونگی مقابله با استرس امتحان، توانایی مقابله با فشارهای تحصیلی، توانایی دستیابی به اهداف دانشگاهی، آشنایی با عوامل استرس‌زای زندگی دانشجویی، توانایی برنامه‌ریزی تحصیلی، توانایی برنامه‌ریزی اوقات فراغت در دانشگاه، آشنایی با آینده‌نگری شغلی و رویارویی با مشکلات خوابگاهی بود (جدول ۴-۳-۳۱). همچنین با توجه به یافته‌های حاصل از بخش کیفی پژوهش در فصل چهارم و مقایسه کمی این بخش در جدول (۴-۳-۲۵)، می‌توان عنوان نمود که در بعد دانشگاهی عامل عدم تطبیق و هماهنگی با محیط دانشگاه و همجواری دانشگاه با مکان فروش مواد در مقایسه با دیگر مشکلات دانشگاهی، به‌عنوان مهم‌ترین مسأله دانشگاهی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در حالی که گمنامی در کلاس بزرگ دارای کمترین تأثیر بود. در تبیین این یافته مبنی بر نقش عدم تطبیق و هماهنگی با محیط دانشگاه و همجواری دانشگاه با مکان فروش مواد در مقایسه با دیگر مشکلات دانشگاهی در مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان می‌توان گفت غیربومی بودن اکثر دانشجویان در دانشگاه‌ها و همچنین فضای فرهنگی پیرامون دانشگاه و فراوانی مواد در محیط‌های اطراف دانشگاه‌ها باعث گرایش دانشجویان به مصرف مواد می‌شود.

در حالی که مقوله دانش مرتبط با مواد شامل: داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض سیگار و قلیان، آشنایی با عوارض مصرف حشیش، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف ال‌اس‌دی، آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک، آشنایی با عوارض مصرف مشروبات، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام‌بخش بود (جدول ۴-۳-۳۱). همچنین با توجه به یافته‌های حاصل از بخش کیفی پژوهش در فصل چهارم و مقایسه کمی این بخش در جدول (۴-۳-۲۶) می‌توان عنوان نمود که در بعد دانش مرتبط با مواد عامل نداشتن اطلاعات علمی در مورد مواد در مقایسه با دیگر عوامل دانشی، به‌عنوان مهم‌ترین عامل دانشی مرتبط با مصرف مواد مخدر بوده است. در تبیین این یافته مبنی بر نقش نداشتن اطلاعات علمی در مورد مواد می‌توان عنوان نمود که عدم شناخت دانشجویان از انواع مواد، مکانیزم‌های تأثیر آن‌ها و پیامدهایی که به دنبال دارند باعث می‌شود که از روی عدم آگاهی و شناخت به مصرف مواد به‌عنوان عامل تسکین‌دهنده و بدون خطر گرایش پیدا کنند.

همچنین مقوله **نگرش مرتبط با مصرف مواد** شامل: آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار و آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی بود (جدول ۳-۴-۳۱). بر این اساس، با توجه به یافته‌های حاصل از بخش کیفی پژوهش در فصل چهارم و مقایسه کمی این بخش (۳-۴-۲۷)، می‌توان عنوان نمود که در بعد نگرش مرتبط با مواد عامل باورهای نادرست در مورد مواد مخدر به‌عنوان مهم‌ترین عامل نگرشی در رابطه با مصرف مواد در دانشجویان گزارش شده است. در تبیین این یافته مبنی بر نقش باورهای نادرست در مورد مواد در بین دانشجویان می‌توان گفت وجود باورهای نادرست نسبت به مواد و داشتن نگرش مثبت به مواد منجر به گرایش دانشجویان به مصرف مواد می‌شود.

در نهایت مقوله **مهارت پیشگیری از مصرف مواد** شامل: کسب مهارت دوستیابی، افزایش مهارت همدلی، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت مدیریت خشم، مهارت مقابله با اضطراب و استرس، مهارت خودآگاهی، مهارت تفکر خلاق، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت حل مسأله، مهارت تفکر نقادانه، کسب توانایی مدیریت زمان، مهارت تفکر مثبت، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن، آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر، مهارت ابراز وجود و مهارت کارآفرینی بود (جدول ۳-۴-۳۱).

بر این اساس، با توجه به یافته‌های حاصل از بخش کیفی پژوهش در فصل چهارم و مقایسه کمی این بخش در جدول (۳-۴-۲۸)، می‌توان عنوان نمود که در بعد مهارت پیشگیری از مواد مهارت حل مسأله در مقایسه با دیگر مهارت‌های لازم برای پیشگیری از مصرف مواد، به‌عنوان مهم‌ترین مهارت در پیشگیری از مصرف مواد گزارش شده است. در تبیین این یافته مبنی بر نقش مهارت حل مسأله در پیشگیری از مصرف مواد می‌توان چنین استدلال کرد که وجود مشکلات زیاد در دانشجویان و ناتوانی و بی‌مهارتی آنها در حل مشکلات متعدد منجر به پناه آوردن آن‌ها به مواد به‌عنوان یک راه‌حل ناسالم برای رهایی از مشکلات می‌شود.

در راستای بررسی **سوال دوم پژوهش** مبنی بر این که روش‌های آموزشی موثر پیشگیری از اعتیاد در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران کدام است؟ نتایج گزارش شده در بخش کیفی فصل چهارم بیانگر روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در قالب مقوله‌های اصلی مجازی، حضوری و ترکیبی بود. بر همین اساس، مقوله‌های فرعی مرتبط با هر کدام از مقوله‌های اصلی شامل موارد ذیل بودند:

مقوله **روش آموزشی مجازی** شامل: تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی، پخش فیلم‌های کوتاه، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، استفاده از تلویزیون و رادیو، آموزش از طریق مجله، آموزش در قالب کارت‌های تبلیغاتی، انتشار نشریه‌ای خاص به‌منظور اطلاع‌رسانی، آموزش از طریق داستان‌نویسی، استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، آموزش از طریق واتس‌آپ، ارائه پوستر، تولید نرم‌افزارهای آموزشی، استفاده از پیام‌های کوتاه و گویا از طریق موبایل، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، ارسال پیام‌های الکترونیکی، کتاب کار دانشجویی، استفاده از تابلوهای هوشمند (جدول ۴-۳-۳۲).

مقوله **روش آموزشی حضوری** شامل: استفاده از گروه همسالان، روش سخنرانی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، بحث گروهی، ایفای نقش (بازی نقش مصرف‌کننده مواد)، برگزاری جلسات کوتاه، آموزش از طریق تئاتر، استفاده از چهره‌های محبوب، کرسی‌های آزاد اندیشی، تشکیل گروه‌های کوچک، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، روش پرسش و پاسخ، روش آموزش اکتشافی، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)، روش آموزش مبتنی بر حل مسأله، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی (جدول ۴-۳-۳۲).

مقوله **روش آموزشی ترکیبی** شامل: برگزاری نمایشگاه، برگزاری اردو، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، برگزاری سمینار و کنفرانس، از طریق مرکز مشاوره دانشگاه، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، تشکیل و تقویت کانون‌های دانشجویی، تشکیل همایش و میزگرد دانشجویی، برگزاری نمایشگاه‌های عکس، از طریق فعالیت‌های فوق برنامه، استفاده از موسیقی و کنسرت، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، ایجاد غرفه، از طریق کانون همیاران، استفاده از برنامه‌های طنز، تشکیل انجمن سلامت و فعالیت، روش بازی‌های گروهی، کانون‌های هنری، استفاده از گروه‌های ورزشی و ارائه در قالب واحد درسی (جدول ۴-۳-۳۲).

در خصوص روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد با توجه به یافته‌های حاصل از بخش کیفی پژوهش در فصل چهارم و مقایسه کمی این بخش می‌توان عنوان نمود که در مورد روش‌های آموزشی / استفاده از گروه همسالان به‌عنوان مهم‌ترین روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر گزارش شده است. در تبیین این یافته مبنی بر اهمیت آموزش از طریق همسالان در پیشگیری از مصرف مواد می‌توان چنین استدلال کرد، با توجه به این که صمیمیت بین دانشجویان هم‌سن و سال در پذیرش همسالان در بین گروه‌های دانشجویی بیشتر است. لذا انتقال آموزش از طریق آن‌ها می‌تواند تأثیرگذاری بیشتری داشته باشد.

بحث و نتیجه‌گیری از بخش کمی پژوهش

در راستای بررسی سوال سوم پژوهش مبنی بر این که کدامیک از نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در ابعاد دانش، نگرش و مهارت از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران از اولویت بالاتری برخوردار است؟ نتایج گزارش شده در بخش کمی فصل چهارم بیانگر اولویت‌بندی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سه بعد دانش، نگرش و مهارت بود. بر این اساس در بعد دانش از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه، شامل موارد ذیل می‌باشند:

نیازهای آموزشی سطح دانش شامل: توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی مقابله با بحران هویت (آشناگی در مورد نقش خود)، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، تقویت انگیزه و امید به زندگی، توانایی ارتباط موثر با خانواده، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)، توانایی ارتباط موثر با دیگران، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران، آشنایی با آینده‌نگری شغلی، کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی، توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل و توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی) بودند. در حالی که با توجه به نتایج بدست آمده نیازهای دارای اولویت اول در آینده شامل: نیازهای آموزشی توانایی مقابله با افسردگی، هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، کسب توانایی مقابله با افکار منفی، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، تقویت انگیزه و امید به زندگی، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، توانایی ارتباط موثر با خانواده، توانایی مقابله با بحران هویت (آشناگی در مورد نقش خود)، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)، آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری و آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران بودند.

نیازهای آموزشی دانش مرتبط با مواد شامل: آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل و آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک بودند. در حالی که با توجه به نتایج بدست آمده نیازهای دارای اولویت اول در آینده در خصوص دانش مرتبط با مواد شامل: نیازهای آموزشی داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین و آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی بودند.

نیازهای آموزشی نگرش مرتبط با مصرف مواد شامل: آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد و آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد بودند. در حالی که با توجه به نتایج بدست آمده نیازهای دارای اولویت اول در آینده در خصوص نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطح نگرش شامل: نیازهای آموزشی *آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن بود.*

نیازهای آموزشی مهارت پیشگیری از مواد شامل: مهارت مدیریت خشم، مهارت مقابله با اضطراب و استرس، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت کارآفرینی، مهارت حل مسأله، مهارت تفکر خلاق و مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی بودند. در حالی

که با توجه به نتایج بدست آمده نیازهای دارای اولویت اول در آینده در خصوص مهارت‌های لازم برای پیشگیری از مصرف مواد شامل: نیازهای آموزشی مهارت مدیریت خشم، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت کارآفرینی، مهارت حل مسأله، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات و مهارت ابراز وجود هستند.

در راستای بررسی **سوال چهارم پژوهش** مبنی بر این که کدامیک از روش‌های آموزشی موثر برای اجرای دوره‌های احصاء شده از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران از اولویت بیشتری برخوردار است؟ نتایج گزارش شده در بخش کمی فصل چهارم بیانگر اولویت‌بندی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد بود. بر این اساس از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه، روش‌های آموزشی که از درجه اهمیت و اولویت بالاتری برخوردارند شامل موارد ذیل بودند: استفاده از اینترنت، استفاده از گروه همسالان، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، بحث گروهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، آموزش از طریق تلگرام، استفاده از گروه‌های ورزشی، آموزش از طریق اینستاگرام، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، استفاده از برنامه‌های طنز، برگزاری اردو، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، استفاده از موسیقی و کنسرت، کرسی‌های آزاد اندیشی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، استفاده از چهره‌های محبوب، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی و روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...).

در حالی که با توجه به نتایج بدست آمده روش‌های آموزشی دارای اولویت اول در آینده در خصوص پیشگیری از مصرف مواد شامل: روش‌های آموزشی استفاده از اینترنت، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، بحث گروهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از گروه همسالان، آموزش از طریق تلگرام، استفاده از برنامه‌های طنز، آموزش از طریق اینستاگرام، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، استفاده از گروه‌های ورزشی، استفاده از موسیقی و کنسرت، استفاده از روش‌های مشاهده عینی بودند.

در سطح **روش آموزش مجازی** با توجه به نتایج بدست آمده روش‌های آموزشی دارای اولویت اول در خصوص پیشگیری از مصرف مواد در زمان حال و آینده شامل: استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام و آموزش از طریق اینستاگرام بودند.

در سطح **روش آموزش حضوری** با توجه به نتایج بدست آمده روش‌های آموزشی دارای اولویت اول در خصوص پیشگیری از مصرف مواد در زمان حال و آینده شامل: آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، روش بارش فکری (راه‌حل‌یابی گروهی) و استفاده از روش‌های مشاهده عینی بودند.

در سطح **روش آموزش ترکیبی** با توجه به نتایج بدست آمده روش‌های آموزشی دارای اولویت اول در خصوص پیشگیری از مصرف مواد در زمان حال شامل: ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری اردو، استفاده از برنامه‌های طنز و استفاده از موسیقی و کنسرت بودند. در حالی که با توجه به نتایج بدست آمده روش‌های آموزشی دارای اولویت اول در آینده در خصوص پیشگیری از مصرف مواد شامل: استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از برنامه‌های طنز، استفاده از موسیقی و کنسرت، استفاده از گروه‌های ورزشی و برگزاری اردو هستند.

جمع‌بندی مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد با توجه نتایج بدست آمده بر

حسب جنسیت

در راستای بررسی سوال پنجم پژوهش مبنی بر این که آیا بین اولویت‌های آموزشی احصاء شده در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟ نتایج گزارش شده در بخش کمی فصل چهارم بیانگر مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دختر و پسر بود. بر این اساس از دیدگاه دانشجویان دختر در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: توانایی مقابله با افسردگی، مهارت هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، تقویت انگیزه و امید به زندگی، کسب توانایی مقابله با افکار منفی، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)، توانایی ارتباط موثر با خانواده، توانایی ارتباط موثر با دیگران، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی) و توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)

از نظر دانشجویان پسر در سطح دانش نیازهای آموزشی که دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند شامل: توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)، مهارت هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، توانایی مقابله با افسردگی، کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی، توانایی ارتباط موثر با خانواده، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، آشنایی با آینده‌نگری شغلی، توانایی ارتباط موثر با دیگران، آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری و تقویت انگیزه و امید به زندگی بودند. با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دختران در سطح دانش نیاز آموزشی توانایی مقابله با افسردگی برای آن‌ها از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که به نظر دانشجویان پسر توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود) از اهمیت بیشتری برخوردار بود.

از دیدگاه دانشجویان دختر در سطح دانش مرتبط با مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی

در حالی که از نظر دانشجویان پسر در سطح دانش مرتبط با مواد نیازهای آموزشی که دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند شامل:

آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل بودند.

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش از دیدگاه دختران در سطح دانش مرتبط با مواد نیاز آموزشی *آشنایی با عوارض گرس/علف) یا ماری جوانا* برای آن‌ها از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که به زعم دانشجویان پسر *آشنایی با عوارض مصرف ترامادول* از اهمیت بیشتری برخوردار بود.

از دیدگاه دانشجویان دختر در سطح **نگرش مرتبط با مصرف مواد** نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار و آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی

از نظر دانشجویان پسر در سطح **نگرش مرتبط با مصرف مواد** نیازهای آموزشی که دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند شامل: آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی و آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی بودند.

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دختران و پسران در سطح نگرش نیاز آموزشی *آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن* برای آن‌ها از اولویت بالاتری برخوردار است.

از دیدگاه دانشجویان دختر در سطح **مهارت پیشگیری از مصرف مواد**، نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: مهارت تصمیم‌گیری، مهارت مدیریت خشم، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت ابراز وجود، مهارت مقابله با اضطراب و استرس، مهارت حل مسئله، مهارت کارآفرینی، مهارت خودآگاهی، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی و مهارت مدیریت زمان

از نظر دانشجویان پسر در سطح **مهارت پیشگیری از مصرف مواد**، نیازهای آموزشی که دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند شامل: کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت کارآفرینی، مهارت‌های مقابله با

شکست‌های عاطفی، مهارت حل مسأله، مهارت مدیریت خشم، مهارت ابراز وجود، مهارت تفکر مثبت، مهارت مدیریت زمان، مهارت مقابله با اضطراب و استرس بودند.

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دختران و پسران در سطح مهارت نیاز آموزشی مهارت تصمیم‌گیری برای آن‌ها از اولویت بالاتری برخوردار است. در حالی که به نظر دانشجویان پسر کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات از اهمیت بیشتری برخوردار بود.

جمع‌بندی مقایسه روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد با توجه نتایج بدست آمده بر

حسب جنسیت

برای بررسی **سوال ششم پژوهش** مبنی بر این که آیا بین اولویت‌های روش‌های آموزشی احصاء شده در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟ نتایج گزارش شده در بخش کمی فصل چهارم بیانگر مقایسه بین اولویت روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دختر و پسر بود. بر این اساس از دیدگاه دانشجویان دختر در سطح **روش آموزش مجازی**، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، پخش فیلم‌های کوتاه، استفاده از تلویزیون و رادیو، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، آموزش از طریق واتس‌آپ، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، آموزش از طریق مجله و آموزش از طریق داستان‌نویسی

از نظر دانشجویان پسر در سطح **روش آموزش مجازی**، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند شامل:

استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، پخش فیلم‌های کوتاه، استفاده از تلویزیون و رادیو، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، آموزش از طریق واتس‌آپ، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، آموزش از طریق مجله و استفاده از تابلوهای هوشمند بودند.

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که در سطح روش آموزش مجازی از دیدگاه دختران و پسران در دانشگاه‌های مورد مطالعه روش «*استفاده از اینترنت*» به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد شناسایی شد.

در سطح روش **آموزش حضوری** پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان دختر، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

بحث گروهی، برگزاری جلسات کوتاه، روش بارش فکری (راه‌حلیابی گروهی)، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، کرسی‌های آزاد اندیشی، استفاده از چهره‌های محبوب، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)، آموزش از طریق تئاتر، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی و روش آموزش اکتشافی

از نظر دانشجویان پسر در سطح روش آموزش حضوری پیشگیری از مصرف مواد، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند شامل: استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، روش بارش فکری (راه‌حلیابی گروهی)، کرسی‌های آزاد اندیشی، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، استفاده از چهره‌های محبوب، روش آموزش مبتنی بر حل مسأله، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...) و روش آموزش اکتشافی بودند.

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که در مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش حضوری بر حسب جنسیت بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دختر روش بحث گروهی و از دیدگاه دانشجویان پسر در دانشگاه‌های مورد مطالعه روش استفاده از گروه همسالان به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شد.

در بعد روش آموزش ترکیبی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان دختر، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از موسیقی و کنسرت، برگزاری اردو، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از برنامه‌های طنز، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، کانون‌های هنری و روش بازی‌های گروهی

از نظر دانشجویان پسر در سطح روش آموزش ترکیبی پیشگیری از مصرف مواد، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند شامل: استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از گروه‌های ورزشی، استفاده از برنامه‌های طنز، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، برگزاری اردو، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، استفاده از موسیقی و کنسرت، کانون‌های هنری و روش بازی‌های گروهی بودند.

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که در مقایسه روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش ترکیبی بر حسب جنسیت بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دختر روش استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان و از دیدگاه دانشجویان پسر در دانشگاه‌های مورد مطالعه روش استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شد.

جمع‌بندی مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد با توجه نتایج بدست آمده بر

حسب سن

در راستای بررسی سوال هفتم پژوهش مبنی بر این که آیا بین اولویت‌های آموزشی احصاء شده با توجه به سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟ نتایج گزارش شده در بخش کمی فصل چهارم بیانگر مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان بر حسب

سن بود. بر این اساس از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی زیر ۲۱ سال در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)، توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، توانایی ارتباط مؤثر با دیگران، آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران، توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل و کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی

از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۱-۲۵ در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: توانایی مقابله با افسردگی، توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)، کسب توانایی مقابله با افکار منفی، توانایی ارتباط مؤثر با خانواده، تقویت انگیزه و امید به زندگی، توانایی ارتباط مؤثر با دیگران، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، آشنایی با آینده‌نگری شغلی، آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران و توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی) بودند.

از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی ۲۶-۳۰ در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، کسب توانایی مقابله با افکار منفی، توانایی ارتباط مؤثر با خانواده، آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی، تقویت انگیزه و امید به زندگی، توانایی مواجهه با وسواس فکری و عملی، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، توانایی مقابله با افسردگی، کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی و برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی

از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۱-۳۵ در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران، توانایی مقابله با خودباختگی فرهنگی، آشنایی با تأثیرات مثبت نوع‌دوستی، توانایی مواجهه با وسواس فکری و عملی، کسب توانایی ارتباط متقابل با دیگران، توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد، توانایی روابط صحیح با همسالان، بهبود احساس تعلق و پیوند اجتماعی، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی و کسب معنای زندگی بودند.

از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی ۳۶-۴۰ در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: کسب استقلال شخصی، روش‌های مقابله با فشارهای فرهنگی در مصرف مواد، توانایی کمک گرفتن در زمان بحران‌های طبیعی، توانایی مقابله با خودباختگی فرهنگی، توانایی ارتباط مؤثر با دیگران، مقابله با حس خود بیمارپنداری و اختلالات جسمی، تقویت انگیزه پیشرفت فردی، توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل، کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی و توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دانشجویان زیر ۲۱ سال و ۲۵-۲۱ سال در سطح دانش نیاز آموزشی *توانایی مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)* از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که به نظر دانشجویان ۲۶-۳۰ سال *توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده*، برای دانشجویان ۳۱-۳۵ سال *آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران* و از نظر دانشجویان ۳۶-۴۰ سال نیاز آموزشی *کسب استقلال شخصی* از اهمیت بیشتری برخوردار بود.

همچنین در بعد دانش مرتبط با مواد از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی زیر ۲۱ سال در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل، آشنایی با عوارض مصرف مشروبات و آشنایی با عوارض مصرف ترامادول

از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۵-۲۱ در سطح دانش مرتبط با مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت شامل: آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی و آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین بودند.

از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی ۳۰-۲۶ در سطح دانش مرتبط با مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد و آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک

از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۵-۳۱ در سطح دانش مرتبط با مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف مشروبات، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش و آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک بودند.

از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی ۴۰-۳۶ در سطح دانش مرتبط با مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف مشروبات، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل و آشنایی با عوارض مصرف ترامادول

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دانشجویان زیر ۲۱ سال و ۳۰-۲۶ سال و ۴۰-۳۶ سال در سطح دانش نیاز آموزشی آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که به نظر دانشجویان ۲۵-۲۱ سال آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، برای دانشجویان ۳۵-۳۱ سال آشنایی با عوارض مصرف ریتالین از اهمیت بیشتری برخوردار بود.

همچنین در بعد **نگرش مرتبط با مصرف مواد** از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی زیر ۲۱ سال در سطح نگرش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار و آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان

از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۱-۲۵ در سطح **نگرش مرتبط با مصرف مواد** نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی و آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی بودند.

از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی ۲۶-۳۰ در سطح **نگرش مرتبط با مصرف مواد** نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی، آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری

از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۱-۳۵ در سطح **نگرش مرتبط با مصرف مواد** نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی و آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی بودند.

از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی ۴۰-۳۶ در سطح نگرش مرتبط با مصرف مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دانشجویان زیر ۲۱ سال، ۲۵-۲۱ سال، ۳۰-۲۶ سال و ۴۰-۳۶ سال در سطح نگرش نیاز آموزشی آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن برای آن‌ها از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که به نظر دانشجویان ۳۵-۳۱ سال آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد از اهمیت بیشتری برخوردار بود.

در بعد مهارت پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی زیر ۲۱ سال نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: مهارت تصمیم‌گیری، مهارت حل مسئله، مهارت ابراز وجود، مهارت مدیریت خشم، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت کارآفرینی، مهارت خودآگاهی، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت مدیریت زمان و مهارت مقابله با اضطراب و استرس

از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۵-۲۱ در سطح مهارت برای پیشگیری از مصرف مواد، نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت مدیریت خشم، مدیریت کارآفرینی، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت ابراز وجود، مهارت حل مسئله، مهارت مقابله با اضطراب و استرس، مهارت خودآگاهی، مهارت تفکر مثبت بودند.

از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی ۳۰-۲۶ در سطح مهارت برای پیشگیری از مصرف مواد، نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: مهارت تصمیم‌گیری، مهارت مقابله با اضطراب و استرس، مهارت تفکر خلاق، مهارت کارآفرینی، مهارت تفکر نقادانه، مهارت حل مسئله، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت مدیریت زمان، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات و مهارت تفکر مثبت

از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۵-۳۱ در سطح مهارت پیشگیری از مصرف مواد، نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: مهارت ابراز وجود، مهارت تفکر نقادانه، کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت مدیریت خشم، مهارت تفکر مثبت، مهارت حل مسئله، مهارت تصمیم‌گیری، آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر و کسب مهارت دوستیابی بودند.

از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی ۳۶-۴۰ در سطح مهارت پیشگیری از مصرف مواد، نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: کسب مهارت دوستیابی، مهارت کارآفرینی، افزایش مهارت همدلی، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت مدیریت خشم، مهارت تفکر خلاق، مهارت تفکر مثبت و کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دانشجویان زیر ۲۱ سال و ۲۶-۳۰ سال در سطح مهارت نیاز آموزشی مهارت تصمیم‌گیری برای آن‌ها از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که به نظر دانشجویان ۲۱-۲۵ سال کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، از نظر دانشجویان ۳۱-۳۵ سال مهارت ابراز وجود، از دیدگاه دانشجویان ۳۶-۴۰ سال کسب مهارت دوستیابی از اهمیت بیشتری برخوردار بود.

جمع‌بندی مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد با توجه نتایج بدست آمده بر حسب سال تحصیلی

در راستای بررسی سوال هفتم پژوهش مبنی بر این که آیا بین اولویت‌های آموزشی احصاء شده با توجه به سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟ نتایج گزارش شده در بخش کمی فصل چهارم بیانگر مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان بر سال تحصیلی بود. بر این اساس از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی اول در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

توانایی مقابله با افسردگی، توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، توانایی مقابله با بحران هویت (آشناگی در مورد نقش خود)، توانایی ارتباط مؤثر با دیگران، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران، کسب معنای زندگی، کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی، آشنایی با آینده‌نگری شغلی و تقویت انگیزه و امید به زندگی

از نظر دانشجویان سال تحصیلی دوم در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، تقویت انگیزه و امید به زندگی، آشنایی با آینده‌نگری شغلی، توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)، آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران، توانایی مقابله با افسردگی، آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری، آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی و کسب توانایی مقابله با افکار منفی بودند.

از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی سوم در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: توانایی مقابله با بحران هویت (آشناگی در مورد نقش خود)، توانایی ارتباط مؤثر با خانواده، توانایی مقابله با افسردگی، کسب توانایی مقابله با افکار منفی، توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، تقویت انگیزه و امید به زندگی، توانایی ارتباط مؤثر با دیگران، آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران و توانایی مواجهه با شرایط پرخطر

از نظر دانشجویان سال تحصیلی چهارم در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: توانایی مقابله با بحران هویت (آشناگی در مورد نقش خود)، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده،

توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)، توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، تقویت انگیزه و امید به زندگی، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)، توانایی ارتباط موثر با خانواده، کسب توانایی ارتباط متقابل با دیگران و کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی بودند.

از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی پنجم در **سطح دانش** نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، کسب معنای زندگی، توانایی ارتباط موثر با خانواده، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، تقویت انگیزه و امید به زندگی، آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران، توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل و توانایی ارتباط مؤثر با دیگران

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی اول در سطح دانش نیاز آموزشی *توانایی مقابله با افسردگی* از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که از نظر دانشجویان سال تحصیلی دوم و پنجم نیاز آموزشی *توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده*، و برای دانشجویان سال تحصیلی سوم و چهارم *مقابله با بحران هویت (آشفستگی در مورد نقش خود)*، به عنوان نیاز آموزشی از اهمیت بیشتری برخوردار بود.

همچنین در بعد **دانش مرتبط با مواد** از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی اول نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل، آشنایی با عوارض مصرف مشروبات، آشنایی با عوارض مشروبات، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد و آشنایی با عوارض مصرف حشیش

از نظر دانشجویان سال تحصیلی دوم در سطح **دانش مرتبط با مواد** نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک، آشنایی با عوارض مصرف مشروبات، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا و آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی بودند.

از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی سوم در سطح **دانش مرتبط با مواد** نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی و آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک

از نظر دانشجویان سال تحصیلی چهارم در سطح دانش مرتبط با مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا و آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید بودند.

از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی پنجم در سطح دانش مرتبط با مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف مشروبات، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل، آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که در سطح دانش مرتبط با مواد از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی اول نیاز آموزشی آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که از نظر دانشجویان سال تحصیلی دوم آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی سوم آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری جوانا، از نظر دانشجویان سال تحصیلی چهارم آشنایی با عوارض مصرف ترامادول و در نهایت از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی پنجم آشنایی با عوارض مصرف ریتالین از اولویت آموزشی بالاتری برخوردار بود.

در سطح نگرش مرتبط با مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی اول نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی و آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری

از نظر دانشجویان سال تحصیلی دوم در سطح نگرش مرتبط با مصرف مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و

ناکامی، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی و آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار بودند.

از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی سوم در سطح نگرش مرتبط با مصرف مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی و آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی

از نظر دانشجویان سال تحصیلی چهارم در سطح نگرش مرتبط با مصرف مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار و آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی بودند.

از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی پنجم در سطح نگرش مرتبط با مصرف مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان و آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دانشجویان سال‌های تحصیلی اول، سال دوم، سوم و چهارم در سطح نگرش نیاز آموزشی آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که از نظر دانشجویان سال تحصیلی پنجم آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد از اولویت آموزشی بیشتری برخوردار بود.

در سطح مهارت پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی اول نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: مهارت تصمیم‌گیری، مهارت مدیریت خشم، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت کارآفرینی، مهارت مقابله با اضطراب و استرس، مهارت حل مسئله، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت ابراز وجود، مهارت تفکر مثبت و مهارت خودآگاهی

از نظر دانشجویان سال تحصیلی دوم در سطح مهارت پیشگیری از مصرف مواد، نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: مهارت تصمیم‌گیری، مهارت ابراز وجود، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت کارآفرینی، مهارت حل مسئله، مهارت خودآگاهی، مهارت مدیریت زمان، مهارت تفکر خلاق، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی و مهارت مدیریت خشم بودند.

از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی سوم در سطح مهارت پیشگیری از مصرف مواد، نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: مهارت مدیریت خشم، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت کارآفرینی، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت مدیریت زمان، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت حل مسئله، مهارت مقابله با اضطراب و استرس، آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر و مهارت خودآگاهی

از نظر دانشجویان سال تحصیلی چهارم در سطح مهارت پیشگیری از مصرف مواد، نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: مهارت ابراز وجود، مهارت تفکر نقادانه، کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت مدیریت خشم، مهارت تفکر مثبت، مهارت حل مسئله، مهارت تصمیم‌گیری، آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر و کسب مهارت دوستیابی بودند.

از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی پنجم در سطح مهارت پیشگیری از مصرف مواد، نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: مهارت حل مسئله، مهارت مدیریت خشم، مهارت کارآفرینی، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت تفکر مثبت، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت تفکر نقادانه، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت ابراز وجود، مهارت مقابله با اضطراب و استرس

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی اول و دوم نیاز آموزشی مهارت تصمیم‌گیری از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که از نظر دانشجویان سال تحصیلی سوم مهارت مدیریت خشم، از نظر دانشجویان سال تحصیلی چهارم مهارت ابراز وجود و از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی پنجم مهارت حل مسئله از اولویت آموزشی بالاتری برخوردار بود.

جمع‌بندی مقایسه نیازهای آموزشی با توجه نتایج بدست آمده بر حسب گروه تحصیلی

در راستای بررسی سوال هفتم پژوهش مبنی بر این که آیا بین اولویت‌های آموزشی احصاء شده با توجه به سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟ نتایج گزارش شده در بخش کمی فصل چهارم بیانگر مقایسه نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی بود. بر این اساس از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)، توانایی ارتباط موثر با خانواده، توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری، توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)، تقویت انگیزه و امید به زندگی، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی روابط صحیح با همسالان و توانایی ارتباط مؤثر با دیگران

از نظر دانشجویان گروه تحصیلی فنی مهندسی در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، توانایی مقابله با بحران هویت (آشفتگی در مورد نقش خود)، توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران، توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)، توانایی ارتباط موثر با خانواده، کسب توانایی ارتباط متقابل با دیگران و کسب معنای زندگی بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم پایه در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: کسب توانایی مقابله با افکار منفی، توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، تقویت انگیزه و امید به زندگی، توانایی ارتباط موثر با خانواده، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، آشنایی با آینده‌نگری شغلی، آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی و توانایی مقابله با حساسیت و زودرنجی

از نظر دانشجویان گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: کسب استقلال شخصی، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، آشنایی با آینده‌نگری شغلی، کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی، آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)، توانایی مقابله با افسردگی، آشنایی با ویژگی‌های خانواده سالم و ناسالم، و آشنایی با اصول و روش‌های شاد زیستن بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی هنر و معماری در سطح دانش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: توانایی مقابله با بحران هویت (آشفتگی در مورد نقش خود)، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی ارتباط مؤثر با دیگران، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی، کسب توانایی مقابله با افکار منفی، آشنایی با آینده‌نگری شغلی، توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران و توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی نیاز آموزشی *توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد* از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که

از نظر دانشجویان گروه فنی و مهندسی نیاز آموزشی توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، از دیدگاه دانشجویان گروه علوم پایه کسب توانایی مقابله با افکار منفی، از نظر دانشجویان گروه کشاورزی و علوم دامی کسب استقلال شخصی و از دیدگاه دانشجویان گروه هنر و معماری مقابله با بحران هویت (آشفته‌گی در مورد نقش خود)، به‌عنوان نیاز آموزشی از اولویت آموزشی بیشتری برخوردار بود.

همچنین در سطح دانش مرتبط با مواد از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف حبش، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول و داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد

از نظر دانشجویان گروه تحصیلی فنی و مهندسی در سطح دانش مرتبط با مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل، آشنایی با عوارض مصرف مشروبات، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی و آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم پایه در سطح دانش مرتبط با مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: آشنایی با عوارض مصرف مشروبات، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد و آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک

از نظر دانشجویان گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی در سطح دانش مرتبط با مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین و آشنایی با عوارض مصرف مشروبات بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی هنر و معماری در سطح دانش مرتبط با مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گُل و آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که در سطح دانش مرتبط با مواد از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی نیاز آموزشی آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیر، هروئین، کراک از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که از نظر دانشجویان گروه تحصیلی فنی و مهندسی آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم پایه آشنایی با عوارض مصرف مشروبات، از نظر دانشجویان گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی آشنایی با عوارض مصرف ریتالین و در نهایت از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی هنر و معماری آشنایی با عوارض مصرف ریتالین از اولویت آموزشی بالاتری برخوردار بود.

در سطح نگرش مرتبط با مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان گروه علوم انسانی در سطح نگرش نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری و آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان

از نظر دانشجویان گروه تحصیلی فنی مهندسی در سطح نگرش مرتبط با مصرف مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی و آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم پایه در سطح نگرش مرتبط با مصرف مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان

از نظر دانشجویان گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی در سطح نگرش مرتبط با مصرف مواد نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با

باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری و آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی هنر و معماری در سطح **نگرش مرتبط با مصرف مواد** نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی و آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی، فنی مهندسی، کشاورزی و علوم دامی و هنر و معماری در سطح نگرش مرتبط با مواد نیاز آموزشی *آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن* از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که از نظر دانشجویان گروه تحصیلی علوم پایه *آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی* از اولویت آموزشی بالاتری برخوردار بود.

در سطح **مهارت پیشگیری از مصرف مواد** از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: مهارت حل مسئله، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت ابراز وجود، آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر، مهارت کارآفرینی، کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن، مهارت تفکر مثبت، مهارت خودآگاهی، مهارت مقابله با اضطراب و استرس و مهارت مدیریت زمان

از نظر دانشجویان گروه تحصیلی فنی مهندسی در سطح **مهارت پیشگیری از مصرف مواد**، نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: مهارت تصمیم‌گیری، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت ابراز وجود، مهارت مدیریت خشم، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت حل مسئله، مهارت مدیریت زمان، مهارت کارآفرینی، مهارت خودآگاهی و مهارت تفکر مثبت بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم پایه در سطح **مهارت پیشگیری از مصرف مواد**، نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: مهارت تصمیم‌گیری، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات،

مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت کارآفرینی، مهارت مدیریت خشم، مهارت حل مسأله، مهارت خودآگاهی، مهارت تفکر مثبت، مهارت تفکر خلاق و مهارت مدیریت زمان

از نظر دانشجویان گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی در سطح مهارت پیشگیری از مصرف مواد، نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: مهارت تفکر مثبت، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت کارآفرینی، مهارت تفکر خلاق، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت خودآگاهی، مهارت مدیریت خشم، مهارت مدیریت زمان، مهارت تفکر نقادانه و مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی هنر و معماری در سطح مهارت پیشگیری از مصرف مواد، نیازهای آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: مهارت مدیریت خشم، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت مقابله با اضطراب و استرس، مهارت کارآفرینی، مهارت تفکر خلاق، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت حل مسأله، مهارت ابراز وجود، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات و مهارت مدیریت زمان

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دانشجویان گروه علوم انسانی مهارت حل مسأله از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که از نظر دانشجویان گروه تحصیلی فنی مهندسی و علوم پایه مهارت تصمیم‌گیری، از نظر دانشجویان گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی مهارت تفکر مثبت و از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی هنر و معماری مهارت مدیریت خشم از اولویت آموزشی بالاتری برخوردار بود.

جمع‌بندی مقایسه روش‌های آموزشی با توجه نتایج بدست آمده بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی

جمع‌بندی مقایسه روش‌های آموزشی با توجه نتایج بدست آمده بر حسب سن

به منظور بررسی سوال هشتم پژوهش مبنی بر این که آیا بین اولویت‌های روش‌های آموزشی با توجه به سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟ نتایج گزارش شده در بخش کمی فصل چهارم بیانگر مقایسه روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان بر حسب سن بود. بر این اساس از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی زیر ۲۱ سال در سطح آموزش مجازی روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، پخش فیلم‌های کوتاه، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، استفاده از تلویزیون و رادیو، آموزش از طریق واتس‌آپ، آموزش از طریق مجله، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی و آموزش از طریق داستان‌نویسی

از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۱-۲۵ در سطح آموزش مجازی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند شامل:

استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، پخش فیلم‌های کوتاه، استفاده از تلویزیون و رادیو، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، آموزش از طریق واتس‌آپ، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، آموزش از طریق مجله و استفاده از تابلوهای هوشمند بودند.

از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی ۲۶-۳۰ در سطح آموزش مجازی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، استفاده از اینترنت، پخش فیلم‌های کوتاه، استفاده از تلویزیون و رادیو، آموزش از طریق واتس‌آپ، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، استفاده از تابلوهای هوشمند، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی و آموزش از طریق داستان‌نویسی

از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۱-۳۵ در سطح آموزش مجازی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند شامل: آموزش از طریق تلگرام، استفاده از تلویزیون و رادیو، پخش فیلم‌های کوتاه، استفاده از اینترنت، آموزش از طریق واتس‌آپ، تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی، ارسال پیام‌های الکترونیکی، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، آموزش از طریق اینستاگرام و آموزش در قالب کارت‌های تبلیغاتی بودند.

از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی ۳۶-۴۰ در سطح آموزش مجازی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: پخش فیلم‌های کوتاه، آموزش از طریق مجله، آموزش از طریق تلگرام، ارسال پیام‌های الکترونیکی، استفاده از تابلوهای هوشمند، استفاده از تلویزیون و رادیو، تولید نرم‌افزارهای آموزشی، استفاده از پیام‌های کوتاه و گویا از طریق موبایل، کتاب کار دانشجویی و تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دانشجویان زیر ۲۱ سال و ۲۵-۲۱ سال در سطح آموزش مجازی، روش آموزشی *استفاده از اینترنت* از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که به نظر دانشجویان ۳۰-۲۶ سال و ۳۵-۳۱ سال *آموزش از طریق تلگرام* از اهمیت بالاتری برخوردار بود. همچنین در سطح **آموزش حضوری** از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی زیر ۲۱ سال روش آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، کرسی‌های آزاد اندیشی، استفاده از چهره‌های محبوب، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، روش آموزش مبتنی بر حل مسأله، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...) و روش آموزش اکتشافی

از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۵-۲۱ در سطح **آموزش حضوری**، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند شامل: استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، کرسی‌های آزاد اندیشی، استفاده از چهره‌های محبوب، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، آموزش از طریق تئاتر و روش آموزش مبتنی بر حل مسأله بودند.

از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی ۳۰-۲۶ در سطح **آموزش حضوری**، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

بحث گروهی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، کرسی‌های آزاد اندیشی، استفاده از گروه همسالان، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، استفاده از چهره‌های محبوب، آموزش از طریق تئاتر و روش آموزش مبتنی بر حل مسأله

از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۵-۳۱ در سطح **آموزش حضوری**، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند شامل: استفاده از گروه همسالان، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، روش سخنرانی، استفاده از چهره‌های محبوب، ایفای نقش (بازی نقش مصرف‌کننده مواد)، آموزش از طریق تئاتر، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، کرسی‌های آزاد اندیشی و روش آموزش اکتشافی بودند.

از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی ۴۰-۳۶ در سطح **آموزش حضوری**، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

روش آموزش مبتنی بر حل مسأله، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، روش استفاده از چهره‌های محبوب، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، کرسی‌های آزاد اندیشی، استفاده از گروه همسالان، ایفای نقش (بازی نقش مصرف‌کننده مواد)، تشکیل گروه‌های کوچک و روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دانشجویان زیر ۲۱ سال و ۲۵-۲۱ سال و ۳۵-۳۱ سال در سطح آموزش حضوری، روش *استفاده از گروه همسالان* از اولویت بالاتری برخوردار است، در حالی که به نظر دانشجویان ۳۰-۲۶ سال روش بحث گروهی، و از دیدگاه دانشجویان ۴۰-۳۶ سال روش *آموزش مبتنی بر حل مسأله* از اولویت بالاتری برخوردار بود.

همچنین در سطح آموزش ترکیبی از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی زیر ۲۱ سال، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، برگزاری اردو، استفاده از گروه‌های ورزشی، استفاده از برنامه‌های طنز، استفاده از موسیقی و کنسرت، کانون‌های هنری، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، روش بازی‌های گروهی

از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۱-۲۵ سال، در سطح آموزش ترکیبی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از برنامه‌های طنز، استفاده از گروه‌های ورزشی، استفاده از موسیقی و کنسرت، برگزاری اردو، برگزاری کارگاه‌های آموزشی و برگزاری نمایشگاه بودند.

از دیدگاه دانشجویان دارای گروه سنی ۲۶-۳۰ سال در سطح آموزش ترکیبی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از گروه‌های ورزشی، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، برگزاری اردو، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، از طریق مرکز مشاوره دانشگاه، برگزاری نمایشگاه، استفاده از موسیقی و کنسرت، روش بازی‌های گروهی و کانون‌های هنری

از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۱-۳۵ سال در سطح آموزش ترکیبی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: برگزاری اردو، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری نمایشگاه، تشکیل انجمن سلامت و فعالیت، کانون‌های هنری، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان و از طریق مرکز مشاوره دانشگاه بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه سنی ۳۶-۴۰ سال در سطح آموزش ترکیبی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: استفاده از گروه‌های ورزشی، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، تشکیل انجمن سلامت و فعالیت، از طریق مرکز مشاوره دانشگاه، استفاده از موسیقی و کنسرت، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، ایجاد غرفه و استفاده از برنامه‌های طنز

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دانشجویان گروه سنی زیر ۲۱ سال، در سطح روش ترکیبی روش استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، از نظر دانشجویان گروه سنی ۲۱-۲۵ سال، روش ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، از نظر دانشجویان گروه سنی ۳۰-۲۶ سال روش استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی و دیدگاه دانشجویان گروه سنی ۳۶-۴۰ سال روش استفاده از گروه‌های ورزشی، به‌عنوان روش آموزشی موثر در پیشگیری از مصرف مواد از اولویت بالاتری برخوردار بود.

جمع‌بندی مقایسه روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد با توجه نتایج بدست آمده بر حسب

سال تحصیلی

در راستای بررسی سوال هشتم پژوهش مبنی بر این که آیا بین اولویت‌های روش‌های آموزشی احصاء شده با توجه به سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟ نتایج گزارش شده در بخش کمی فصل چهارم بیانگر مقایسه روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان بر حسب سال تحصیلی بود. بر این اساس از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی اول در سطح روش آموزش مجازی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، پخش فیلم‌های کوتاه، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، استفاده از تلویزیون و رادیو، آموزش از طریق واتس‌آپ، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، آموزش از طریق مجله و تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی

از نظر دانشجویان سال تحصیلی دوم در سطح روش آموزش مجازی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، پخش فیلم‌های کوتاه، استفاده از تلویزیون و رادیو، آموزش از طریق واتس‌آپ، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، آموزش از طریق مجله، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی و استفاده از تابلوهای هوشمند بودند.

از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی سوم در سطح روش آموزش مجازی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، استفاده از تلویزیون و رادیو، پخش فیلم‌های کوتاه، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، آموزش از طریق واتس‌آپ، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، آموزش از طریق داستان‌نویسی و استفاده از تابلوهای هوشمند

از نظر دانشجویان سال تحصیلی چهارم در سطح روش آموزش مجازی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، پخش فیلم‌های کوتاه، استفاده از تلویزیون و رادیو، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، آموزش از طریق واتس‌آپ، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، استفاده از تابلوهای هوشمند و ارسال پیام‌های الکترونیکی بودند.

از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی پنجم در سطح روش آموزش مجازی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: آموزش از طریق اینستاگرام، استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، پخش فیلم‌های کوتاه، آموزش از طریق واتس‌آپ، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، استفاده از تلویزیون و رادیو، آموزش از طریق داستان‌نویسی، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، آموزش از طریق مجله

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی اول، دوم، سوم و چهارم روش آموزش/استفاده/زیترنت و از نظر دانشجویان سال تحصیلی پنجم روش آموزش/از طریق اینستاگرام به عنوان روش آموزشی مجازی موثر در پیشگیری از مصرف مواد از اهمیت بیشتری برخوردار بود. همچنین در سطح روش آموزش حضوری مرتبط با مواد از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی اول روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، کرسی‌های آزاد اندیشی، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، استفاده از چهره‌های محبوب، روش آموزش مبتنی بر حل مسأله، آموزش از طریق تئاتر و روش آموزش اکتشافی

از نظر دانشجویان سال تحصیلی دوم در سطح روش آموزش حضوری، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: بحث گروهی، استفاده از گروه همسالان، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، استفاده از چهره‌های محبوب، کرسی‌های آزاد اندیشی، روش آموزش مبتنی بر حل مسأله، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...) و آموزش از طریق تئاتر بودند.

از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی سوم در سطح روش آموزش حضوری، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، کرسی‌های آزاد اندیشی، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، استفاده از چهره‌های محبوب، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)، آموزش از طریق تئاتر، روش آموزش مبتنی بر حل مسأله و روش آموزش اکتشافی

از نظر دانشجویان سال تحصیلی چهارم در سطح روش آموزش حضوری، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: بحث گروهی، استفاده از گروه همسالان، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، کرسی‌های آزاد اندیشی، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، استفاده از چهره‌های محبوب، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، آموزش از طریق تئاتر، روش آموزش اکتشافی و روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...) بودند.

از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی پنجم در سطح روش آموزش حضوری، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: استفاده از گروه همسالان، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، بحث گروهی، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، کرسی‌های آزاد اندیشی، روش آموزش اکتشافی، آموزش از طریق تئاتر، استفاده از چهره‌های محبوب و روش آموزش مبتنی بر حل مسأله

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که در سطح آموزش حضوری بر حسب سال تحصیلی، از دیدگاه دانشجویان دارای دانشجویان سال تحصیلی اول، سوم و پنجم روش/استفاده/از گروه همسالان و از نظر دانشجویان سال تحصیلی دو و چهارم روش آموزش بحث گروهی به عنوان روش آموزشی موثر در پیشگیری از مصرف مواد از اولویت بالاتری برخوردار بود.

در سطح روش آموزش ترکیبی از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی اول، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: برگزاری اردو، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از گروه‌های ورزشی، استفاده از موسیقی و کنسرت، استفاده از برنامه‌های طنز، کانون‌های هنری، روش بازی‌های گروهی و برگزاری کارگاه‌های آموزشی

از نظر دانشجویان سال تحصیلی دوم در سطح آموزش ترکیبی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از گروه‌های ورزشی، استفاده از برنامه‌های طنز، استفاده از موسیقی و کنسرت، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، برگزاری اردو، از طریق مرکز مشاوره دانشگاه و کانون‌های هنری بودند.

از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی سوم در سطح آموزش ترکیبی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از برنامه‌های طنز، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، استفاده از موسیقی و کنسرت، برگزاری اردو، استفاده از گروه‌های ورزشی، از طریق مرکز مشاوره دانشگاه و کانون‌های هنری

از نظر دانشجویان سال تحصیلی چهارم در سطح آموزش ترکیبی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از گروه‌های ورزشی، استفاده از برنامه‌های طنز، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، برگزاری اردو، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، روش بازی‌های گروهی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، استفاده از موسیقی و کنسرت و برگزاری نمایشگاه بودند.

از دیدگاه دانشجویان سال تحصیلی پنجم در سطح آموزش ترکیبی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، برگزاری اردو، استفاده از موسیقی و کنسرت، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، استفاده از برنامه‌های طنز، روش بازی‌های گروهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان و برگزاری نمایشگاه

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش ترکیبی بر حسب سال تحصیلی، بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان دانشجویان سال تحصیلی اول، *برگزاری/اردو از نظر دانشجویان سال تحصیلی دوم و سوم روش استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی و از دیدگاه دانشجویان سال چهارم و پنجم روش ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...) به عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مطرح شده است.*

جمع‌بندی مقایسه روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد با توجه به نتایج بدست آمده بر حسب

گروه تحصیلی

در راستای بررسی سوال هشتم پژوهش مبنی بر این که آیا بین اولویت‌های روش‌های آموزشی احصاء شده با توجه به سن، سال تحصیلی و گروه تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد؟ نتایج گزارش شده در بخش کمی فصل چهارم بیانگر مقایسه روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان بر حسب گروه تحصیلی بود. بر این اساس از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی در سطح آموزش مجازی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، استفاده از تلویزیون و رادیو، پخش فیلم‌های کوتاه، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، تهیه و تدوین لوح‌های فشرده آموزشی، آموزش از طریق مجله و آموزش از طریق واتس‌آپ

از نظر دانشجویان گروه تحصیلی فنی مهندسی در سطح آموزش مجازی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، پخش فیلم‌های کوتاه، استفاده از تلویزیون و رادیو، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، آموزش از طریق واتس‌آپ، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، آموزش از طریق مجله و آموزش از طریق داستان‌نویسی بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم پایه در سطح آموزش مجازی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، استفاده از تلویزیون و رادیو، پخش فیلم‌های کوتاه، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، آموزش از طریق واتس‌آپ، آموزش از طریق مجله و استفاده از تابلوهای هوشمند

از نظر دانشجویان گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی در سطح آموزش مجازی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: آموزش از طریق تلگرام، استفاده از اینترنت، آموزش از طریق اینستاگرام، آموزش از طریق واتس‌آپ، استفاده از تابلوهای هوشمند، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، پخش فیلم‌های کوتاه، استفاده از تلویزیون و رادیو و آموزش از طریق داستان‌نویسی بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی هنر و معماری در سطح آموزش مجازی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، پخش فیلم‌های کوتاه، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، استفاده از تلویزیون و رادیو، آموزش از طریق واتس‌آپ، آموزش از طریق مجله، آموزش از طریق داستان‌نویسی و تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که روش‌های آموزشی دارای اولویت پیشگیری از مصرف مواد در سطح آموزش مجازی بر حسب گروه تحصیلی بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی، فنی مهندسی، علوم پایه و هنر و معماری روش *استفاده از اینترنت* و از نظر دانشجویان

گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی روش آموزش از طریق تلگرام به عنوان مهم ترین روش آموزشی از دیدگاه دانشجویان شناسایی شد.

همچنین در سطح روش آموزش حضوری از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی روش های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، روش پرسش و پاسخ، آموزش از طریق تئاتر، استفاده از روش های مشاهده عینی، ایفای نقش (بازی نقش مصرف کننده مواد)، استفاده از روش های مشاهده عینی برگزاری جلسات کوتاه و روش آموزش مبتنی بر حل مسأله

از نظر دانشجویان گروه تحصیلی فنی و مهندسی در سطح روش آموزش حضوری روش های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، استفاده از روش های مشاهده عینی، استفاده از چهره های محبوب، کرسی های آزاد اندیشی، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، روش آموزش مبتنی بر حل مسأله، روش آموزش اکتشافی و آموزش از طریق تئاتر بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم پایه در سطح روش آموزش حضوری روش های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: استفاده از گروه همسالان، استفاده از روش های مشاهده عینی، بحث گروهی، کرسی های آزاد اندیشی، استفاده از چهره های محبوب، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، روش آموزش مبتنی بر حل مسأله، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، روش آموزش اکتشافی و آموزش از طریق تئاتر

از نظر دانشجویان گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی در سطح روش آموزش حضوری روش های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: بحث گروهی، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)، استفاده از روش های مشاهده عینی، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، استفاده از گروه همسالان، کرسی های آزاد اندیشی، روش آموزش اکتشافی، استفاده از چهره های محبوب و روش پرسش و پاسخ بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی هنر و معماری در سطح روش آموزش حضوری روش های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از:

بحث گروهی، کرسی های آزاد اندیشی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، استفاده از روش های مشاهده عینی، استفاده از گروه همسالان، استفاده از چهره های محبوب، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)، آموزش از طریق تئاتر و روش آموزش مبتنی بر حل مسأله

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می توان عنوان نمود که در سطح آموزش حضوری بر حسب گروه تحصیلی بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی، فنی مهندسی، علوم پایه روش استفاده از گروه همسالان و از نظر دانشجویان گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی و هنر و معماری روش بحث گروهی به عنوان مهم ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد شناسایی شد.

در سطح روش آموزش ترکیبی از دیدگاه دانشجویان گروه علوم انسانی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، برگزاری اردو، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری نمایشگاه، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از موسیقی و کنسرت، استفاده از برنامه‌های طنز و از طریق مرکز مشاوره دانشگاه

از نظر دانشجویان گروه تحصیلی فنی مهندسی در سطح روش آموزش ترکیبی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از برنامه‌های طنز، استفاده از گروه‌های ورزشی، از موسیقی و کنسرت، برگزاری اردو، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، روش بازی‌های گروهی و کانون‌های هنری بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم پایه در سطح روش آموزش ترکیبی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از برنامه‌های طنز، برگزاری اردو، استفاده از موسیقی و کنسرت، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری نمایشگاه و روش بازی‌های گروهی

از نظر دانشجویان گروه تحصیلی کشاورزی و علوم دامی در سطح روش آموزش ترکیبی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر شامل: ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از برنامه‌های طنز، از موسیقی و کنسرت، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری نمایشگاه‌های عکس، کانون‌های هنری و برگزاری اردو بودند.

از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی هنر و معماری در سطح روش آموزش ترکیبی، روش‌های آموزشی دارای اهمیت و اولویت بالاتر عبارت بودند از: ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری اردو، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، کانون‌های هنری، از موسیقی و کنسرت، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از برنامه‌های طنز، روش بازی‌های گروهی و برگزاری کارگاه‌های آموزشی

با توجه به نتایج بدست آمده در فصل چهارم پژوهش می‌توان عنوان نمود که در سطح آموزش ترکیبی بر حسب گروه تحصیلی نتایج مقایسه گروه‌های تحصیلی مورد مطالعه بیانگر آن است از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم انسانی، کشاورزی و علوم دامی و هنر و معماری روش *ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)*، از نظر دانشجویان گروه تحصیلی فنی مهندسی روش *استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان* و از دیدگاه دانشجویان گروه تحصیلی علوم پایه روش *استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی* به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی شناسایی شده است. از اولویت آموزشی بالاتری برخوردار بود.

جمع‌بندی مربوط به سوال‌های تکمیلی

همچنین نتایج تحلیل سوالات تکمیلی در مورد تجربه مصرف سیگار، قلیان و مشروبات الکلی در فصل چهارم بیانگر آن بود که ۳۸/۸ درصد از نمونه‌های مورد مطالعه تجربه مصرف سیگار، ۴۱/۶ درصد تجربه مصرف قلیان و ۲۸/۷ درصد تجربه مصرف مشروبات الکلی داشته‌اند.

همچنین نتایج تحلیل مقایسه بین دانشجویان دختر و پسر نشان داد که ۳۲/۷ درصد دختران و ۴۵/۱ درصد پسران در نمونه‌های مورد مطالعه تجربه مصرف سیگار، ۳۵/۲ درصد دختران و ۴۸/۳ درصد پسران تجربه مصرف قلیان و ۲۴/۵ درصد دختران و ۳۳/۱ درصد پسران تجربه مصرف مشروبات الکلی داشته‌اند. این نتایج گویای آن است که تجربه مصرف سیگار، قلیان و مشروبات الکلی در بین دانشجویان نسبت به سال‌های گذشته افزایش داشته است.

پیشنهادهای کاربردی

شیوع مواد مخدر در دانشگاه‌ها و به‌طور اخص در بین دانشجویان، مشکلاتی را برای افراد مصرف‌کننده و دیگر دانشجویان ایجاد می‌کند. این مشکلات نه تنها عوارض و تأثیرات ناخوشایندی را بر سلامت زندگی دانشجویان دارد، بلکه مشکلاتی نظیر پایین آمدن عملکرد تحصیلی، حوادث، درگیری و را در دانشگاه‌ها دامن می‌زند. لذا اقدامات و تلاش‌های متعددی در خصوص مقابله با این معضل و اثرات مخرب آن در دنیا و کشورمان صورت می‌گیرد. اتخاذ برنامه‌های کارآمد و اثربخش در خصوص پیشگیری از مصرف مواد باعث کاهش مشکلات ناشی از این معضل اجتماعی خواهد شد. دوره آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به عنوان یکی از مطلوب‌ترین و کاربردی‌ترین برنامه‌ها نقش موثر و اساسی را در ارتقاء سلامت دانشجویان در دانشگاه‌ها و به تبع آن در جامعه به منظور ارتقاء دانش، نگرش و مهارت آن‌ها نسبت به این پدیده شوم اجتماعی ایفا می‌کند. بر این اساس، این ضرورت ایجاب می‌کند دفتر پیشگیری و فرهنگی ستاد مبارزه با مواد مخدر اقدام به تهیه برنامه‌های آموزشی استاندارد، متناسب با نیازهای آموزشی احصاء شده نموده و در ادامه شیوه‌نامه اجرایی و ارزشیابی برنامه‌های آموزشی طراحی شده را تدوین نماید تا به اثربخشی بیشتر آموزش‌های پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان کمک نماید. با توجه به نتایج بدست آمده، پیشنهادات ذیل برای بهبود کیفیت دوره‌ها و برنامه‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد و اثربخش‌تر نمودن برنامه آموزشی مذکور ارائه می‌گردد:

پیشنهادهای در بخش نیازسنجی آموزشی پیشگیری از مصرف مواد

- دوره‌ها و برنامه‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان زمانی مؤثرند که مرتبط با نیازها و دانش‌ها، توانایی‌ها و نگرش‌های مورد نیاز آن‌ها در این زمینه باشد. این امر محقق نمی‌گردد مگر این که به‌طور منظم و پیوسته نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان شناسایی گردد تا از این رهگذر بتوان آموزش‌های موثری را ارائه داد. لذا پیشنهاد می‌شود با توجه به نتایج بدست آمده در پژوهش از دیدگاه دانشجویان، نیازهای آموزشی در سطوح دانش، دانش مرتبط با مواد، نگرش مرتبط با مواد و مهارت پیشگیری از مصرف مواد به شرح جدول ۵-۱ در زمان حال و آینده، در برنامه‌ریزی آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان مورد توجه جدی بوده و مبنای طراحی دوره‌های آموزشی قرار گیرد.

جدول ۵-۱. نیازهای آموزشی دارای اولویت و اهمیت آموزشی خیلی مهم (نیازهای فوری) به تفکیک مولفه‌های کلی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان

سطوح نیازهای آموزشی	زمان	نیازهای فوری (سطح اول)
دانش کلی (فردی، خانوادگی، اجتماعی و دانشگاهی)	حال	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی مقابله با بحران هویت (آشفتگی در مورد نقش خود)، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، تقویت انگیزه و امید به زندگی، توانایی ارتباط موثر با خانواده، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)، توانایی ارتباط موثر با دیگران، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران، آشنایی با آینده‌نگری شغلی، کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی، توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل و توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)
	آینده	توانایی مقابله با افسردگی، هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، کسب توانایی مقابله با افکار منفی، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، تقویت انگیزه و امید به زندگی، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده توانایی ارتباط موثر با خانواده، توانایی مقابله با بحران هویت (آشفتگی در مورد نقش خود)، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)، آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری و آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران
دانش مرتبط با مواد	حال	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل و آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک
	آینده	داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین و آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی
نگرش مرتبط با مصرف مواد	حال	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد و آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد
	آینده	نیازهای آموزشی آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن
مهارت پیشگیری از مصرف مواد	حال	مهارت مدیریت خشم، مهارت مقابله با اضطراب و استرس، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت کارآفرینی، مهارت حل مسئله، مهارت تفکر خلاق و مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی
	آینده	مهارت مدیریت خشم، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت کارآفرینی، مهارت حل مسئله، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات و مهارت ابراز وجود

- نیازسنجی آموزشی اولین حلقه، شالوده و بنای اصلی فرایند طراحی نظام جامع آموزش پیشگیری از مصرف مواد به شمار می‌رود. بعد از اجرای این مرحله ضروری است که حلقه‌های بعدی فرایند آموزش که شامل طراحی و برنامه‌ریزی، تدوین شیوه‌نامه اجرایی دوره‌های آموزشی، ارزشیابی و پایش دوره‌های آموزشی است متناسب با نیازهای آموزشی احصاء شده نیز طراحی شود تا نظام آموزش پیشگیری از مصرف مواد از کارایی و اثربخشی لازم برخوردار گردد. لذا پیشنهاد می‌شود صرفاً طراحی نظام موثر آموزش پیشگیری از مصرف مواد در نیازسنجی آموزشی خلاصه نشود و ضرورت دارد تا گام‌های بعدی این نظام با حساسیت و دقت بیشتری دنبال شود.

- با توجه به اولویت‌بندی کلی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در سطوح دانش، دانش مرتبط با مواد، نگرش و مهارت، نتایج بدست آمده حاکی از آن است که از دیدگاه دانشجویان تأکید و تمرکز اصلی بر نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بعد مهارت است. لذا پیشنهاد می‌شود در طراحی و تدوین دوره‌های آموزشی با توجه به دیدگاه و اولویت دانشجویان بر نیازهای آموزشی در سطح مهارت تأکید بیشتری گردد.

- با توجه به نتایج بدست آمده در خصوص نیازهای آموزشی ارائه شده در این پژوهش به منظور اثربخشی بهتر و بیشتر دوره آموزشی پیشگیری از مصرف مواد پیشنهاد می‌شود، محتوای آموزشی استاندارد با توجه به شرایط و ویژگی‌های دانشجویان طراحی و تدوین شود. همچنین پیشنهاد می‌شود که سرفصل‌های طراحی شده در دوره‌های زمانی متفاوت و بهم پیوسته برای مخاطبان ارائه شود.

- با توجه به متفاوت بودن نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دختر و پسر پیشنهاد می‌شود در طراحی دوره‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به نیازهای آموزشی دارای اولویت از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر به شرح جدول ۵-۲ توجه نموده و مبنای طراحی برنامه‌های آموزشی قرار گیرد.

جدول ۵-۲. نیازهای آموزشی دارای اولویت و اهمیت آموزشی خیلی مهم (نیازهای فوری) به تفکیک مولفه‌های کلی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دختر و پسر

نیازهای دارای اولویت و اهمیت آموزشی مهم		سطوح نیازهای آموزشی
از دیدگاه دانشجویان دختر	از دیدگاه دانشجویان پسر	دانش کل (فردی، خانوادگی، اجتماعی و دانشگاهی)
توانایی مقابله با افسردگی، مهارت هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، تقویت انگیزه و امید به زندگی، کسب توانایی مقابله با افکار منفی، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، توانایی مقابله با بحران هویت (آشناختگی در مورد نقش خود)، توانایی ارتباط مؤثر با خانواده، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، آشنایی با آینده‌نگری شغلی، توانایی ارتباط مؤثر با دیگران، آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری و تقویت انگیزه و امید به زندگی	توانایی مقابله با بحران هویت (آشناختگی در مورد نقش خود)، مهارت هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، تقویت انگیزه و امید به زندگی، کسب مهارت مقابله با افکار منفی، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، توانایی مقابله با بحران هویت (آشناختگی در مورد نقش خود)، توانایی ارتباط مؤثر با خانواده، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی) و توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)	
آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل	دانش مرتبط با مواد
آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار و آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار و آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	نگرش مرتبط با مصرف مواد
مهارت تصمیم‌گیری، مهارت مدیریت خشم، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت کارآفرینی، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت حل مسأله، مهارت مدیریت خشم، مهارت ابراز وجود، مهارت تفکر مثبت، مهارت مدیریت زمان، مهارت مقابله با اضطراب و استرس	مهارت تصمیم‌گیری، مهارت مدیریت خشم، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت ابراز وجود، مهارت مقابله با اضطراب و استرس، مهارت حل مسأله، مهارت کارآفرینی، مهارت خودآگاهی، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی و مهارت مدیریت زمان	مهارت پیشگیری از مصرف مواد

- از آنجایی که گروه‌های سنی مختلف دانشجویان در دانشگاه با مسائل و مشکلات متعدد و متفاوتی در مقایسه با یکدیگر دارند، پیشنهاد می‌شود در طراحی و برنامه‌ریزی دوره‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به نیازهای ویژه گروه‌های سنی مختلف با توجه به نتایج بدست آمده از این مطالعه مد نظر قرار گیرد تا آموزش‌های پیشگیری از مصرف مواد از اثربخشی لازم و کافی برخوردار شوند.

- دانشجویان در سال‌های مختلف تحصیلی با شرایط و موقعیت‌های متفاوتی روبرو می‌شوند که در جهت‌گیری و عملکرد فکری و تحصیلی آن‌ها تأثیرگذار است، به‌طور مثال دانشجویان سال اول با توجه به ورود در محیط جدیدی به نام دانشگاه و دوری از محیط خانواده بعضاً ممکن است دچار تنهایی افسردگی گرفتار شوند. همان‌طور که از نتایج پژوهش استنباط می‌شود، از دیدگاه این گروه از دانشجویان توانایی مقابله با افسردگی نیز از اولویت بالاتری برخوردار بوده است. لذا با توجه به نتایج بدست آمده از پژوهش پیشنهاد می‌شود نیازهای آموزشی سال‌های مختلف تحصیلی دانشجویان در طراحی و برنامه‌ریزی دوره‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مد نظر قرار گیرد.

- از آنجایی که مدرسان نقش کلیدی و محوری را بین فراگیران، نیازها و محتوای آموزشی تولید شده ایفا می‌کنند، لذا تا زمانی که مدرسان از دانش کافی و علمی در زمینه پیشگیری از مصرف مواد برخوردار نبوده و از ویژگی‌های دانشجویان در گروه‌ها، دوره‌ها و سال‌های مختلف تحصیلی شناخت کافی نداشته باشند، نمی‌توانند نقش موثری در ارائه محتوای آموزشی متناسب با دانشجویان داشته باشند و آموزش‌های پیشگیری از مصرف مواد ممکن است با چالش و نقص جدی روبرو شود.

- محتوای آموزشی ارائه شده نیز باید متناسب با سطوح تحصیلی فراگیران باشد. این گونه نباشد که برای کلیه سطوح تحصیلی محتوای یکسانی طراحی و تدوین شود. در حالی که دوره آموزشی پیشگیری از مصرف مواد برای کلیه دانشجویان به شکل یکسان و بدون در نظر گرفتن سطوح تحصیلی مخاطبان طراحی شده است که این امر اثربخشی این قبیل آموزش‌ها را با مشکل جدی روبرو می‌سازد. در سازماندهی مطالب آموزشی باید توالی، تقدم و تأخر مطالب آموزشی رعایت شود تا محتوای آموزشی از پیوستگی لازم برخوردار باشد.

- همچنین با توجه به شرایط متفاوت گروه‌های تحصیلی در دانشگاه‌ها، انتظارات، خواسته‌ها و نگرش‌های متفاوت با توجه ماهیت رشته‌های تحصیلی در بین گروه‌های تحصیلی علوم انسانی، فنی مهندسی، علوم پایه، کشاورزی و بویژه هنر و معماری، پیشنهاد می‌شود در طراحی و برنامه‌ریزی دوره‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به

نیازهای ویژه گروه تحصیلی مختلف در بین دانشجویان دانشگاه‌ها با توجه به نتایج بدست آمده از این مطالعه به شرح جدول ۳-۵، دقت بیشتری شود تا آموزش‌های پیشگیری از مصرف مواد از اثربخشی بیشتری برخوردار شوند.

جدول ۳-۵. نیازهای آموزشی دارای اولویت و اهمیت آموزشی خیلی مهم (نیازهای فوری) به تفکیک مولفه‌های کلی نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دختر و پسر

سطوح نیازهای آموزشی	گروه تحصیلی	نیازهای آموزشی دارای اولویت و اهمیت آموزشی مهم
دانش کلی (فردی، خانوادگی، اجتماعی و دانشگاهی)	علوم انسانی	توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)، توانایی ارتباط موثر با خانواده، توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری، توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمروبی)، تقویت انگیزه و امید به زندگی، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی روابط صحیح با همسالان و توانایی ارتباط موثر با دیگران
	فنی و مهندسی	توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، توانایی مقابله با بحران هویت (آشناختن در مورد نقش خود)، توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران، توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمروبی)، توانایی ارتباط موثر با خانواده، کسب توانایی ارتباط متقابل با دیگران و کسب معنای زندگی
	علوم پایه	کسب توانایی مقابله با افکار منفی، توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، تقویت انگیزه و امید به زندگی، توانایی ارتباط موثر با خانواده، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده، آشنایی با آینده‌نگری شغلی، آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی و توانایی مقابله با حساسیت و زودرنجی
	کشاورزی و علوم دامی	کسب استقلال شخصی، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، آشنایی با آینده‌نگری شغلی، کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی، آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی، توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)، توانایی مقابله با افسردگی، آشنایی با ویژگی‌های خانواده سالم و ناسالم، و آشنایی با اصول و روش‌های شاد زیستن
دانش مرتبط با مواد	هنر و معماری	توانایی مقابله با بحران هویت (آشناختن در مورد نقش خود)، توانایی مقابله با افسردگی، توانایی ارتباط موثر با دیگران، برنامه‌ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه‌های زندگی، کسب مهارت لازم برای زندگی زناشویی، کسب توانایی مقابله با افکار منفی، آشنایی با آینده‌نگری شغلی، توانایی هدف‌گذاری و داشتن طرح برای آینده، توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران و توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده
	علوم انسانی	با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف حشیش، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل، آشنایی با عوارض مصرف قرص-های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول و داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد
	فنی و مهندسی	آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل، آشنایی با عوارض مصرف مشروبات، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی و آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی
	علوم پایه	آشنایی با عوارض مصرف مشروبات، آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد و آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک

	کشاورزی و علوم دامی	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف الكل سفید، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین و آشنایی با عوارض مصرف مشروبات
	هنر و معماری	آشنایی با عوارض مصرف ریتالین، آشنایی با عوارض مصرف ترامادول، داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد، آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین، آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش، آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی، آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی، آشنایی با عوارض مصرف الكل سفید، آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل و آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا
نگرش مرتبط با مصرف مواد	علوم انسانی	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان
	فنی و مهندسی	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی و آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی
	علوم پایه	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان
	کشاورزی و علوم دامی	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی، آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری و آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی
	هنر و	آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن، آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد

	معماری	لذت‌بخش بودن مصرف مواد، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب، آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری، آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی و آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان
مهارت پیشگیری از مصرف مواد	علوم انسانی	مهارت حل مسأله، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت ابراز وجود، آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر، مهارت کارآفرینی، کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن، مهارت تفکر مثبت، مهارت خودآگاهی، مهارت مقابله با اضطراب و استرس و مهارت مدیریت زمان
	فنی و مهندسی	مهارت تصمیم‌گیری، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت ابراز وجود، مهارت مدیریت خشم، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت حل مسأله، مهارت مدیریت زمان، مهارت کارآفرینی، مهارت خودآگاهی و مهارت تفکر مثبت
	علوم پایه	مهارت تصمیم‌گیری، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت کارآفرینی، مهارت مدیریت خشم، مهارت حل مسأله، مهارت خودآگاهی، مهارت تفکر مثبت، مهارت تفکر خلاق و مهارت مدیریت زمان
	کشاورزی و علوم دامی	مهارت تفکر مثبت، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات، مهارت کارآفرینی، مهارت تفکر خلاق، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت خودآگاهی، مهارت مدیریت خشم، مهارت مدیریت زمان، مهارت تفکر نقادانه و مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی
	هنر و معماری	مهارت مدیریت خشم، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت مقابله با اضطراب و استرس، مهارت کارآفرینی، مهارت تفکر خلاق، مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی، مهارت حل مسأله، مهارت ابراز وجود، کسب مهارت تاب‌آوری در برابر مشکلات و مهارت مدیریت زمان

- پیشنهاد می‌شود که یک پایگاه مرکزی ارزشیابی جهت گردآوری داده‌های ارزشیابی در دانشگاه‌هایی که دوره آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در آن‌ها اجرا می‌شود، ایجاد شود تا با استفاده از نتایج این ارزشیابی‌ها بتوان دوره‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد را به نحو موثرتری ارائه داد.

پیشنهادهای در بخش روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد

- اگر بهترین محتوای پیشگیری از مصرف مواد منطبق با نیازهای دانشجویان طراحی شود اما از روش‌های مناسبی برای انتقال محتوای آموزشی استفاده نشود، نمی‌توان از آموزش انتظار معجزه داشت و قطعاً چنین رویه‌ای در اثربخشی آموزش تأثیر منفی خواهد داشت.

- با توجه به نتایج بدست آمده در این پژوهش به شرح جدول ۴-۵، در خصوص روش‌های آموزشی موثر در پیشگیری از مصرف مواد (استفاده از اینترنت به عنوان بالاترین اولویت روش آموزشی) از دیدگاه دانشجویان، باید به این نکته توجه داشت که استفاده از اینترنت، مستلزم توجه جدی به زیر ساخت‌های سخت افزاری و نرم افزاری لازم و استاندارد در بکارگیری این نوع آموزش‌هاست. بر این اساس مجریان آموزش باید قبل از برگزاری چنین دوره‌های آموزشی از امکانات سخت افزاری مورد نیاز برای این دوره‌ها در دانشگاه‌های مختلف اطمینان کامل حاصل نمایند.

جدول ۴-۵. روش‌های آموزشی دارای اولویت و اهمیت خیلی مهم به تفکیک مولفه‌های کلی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان

سطوح روش آموزشی	زمان	روش‌های آموزشی دارای اولویت خیلی مهم
آموزش مجازی	حال	استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام و آموزش از طریق اینستاگرام
	آینده	استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام و آموزش از طریق اینستاگرام
آموزش حضوری	حال	استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، روش بارش فکری (راه‌حلیابی گروهی) و استفاده از روش‌های مشاهده عینی
	آینده	استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، روش بارش فکری (راه‌حلیابی گروهی) و استفاده از روش‌های مشاهده عینی
آموزش ترکیبی	حال	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری اردو، استفاده از برنامه‌های طنز و استفاده از موسیقی و کنسرت
	آینده	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از برنامه‌های طنز، استفاده از موسیقی و کنسرت، استفاده از گروه‌های ورزشی و برگزاری اردو

- همچنین بر اساس نتایج بدست آمده در این پژوهش پیشنهاد می‌شود که از گروه همسالان، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، بحث گروهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، آموزش از طریق تلگرام به نحو موثر برای ارائه محتوای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد استفاده شود.

- در سطح روش آموزش مجازی از دیدگاه دختران و پسران در دانشگاه‌های مورد مطالعه روش استفاده از اینترنت به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزشی پیشگیری از مصرف مواد شناسایی شد. لذا پیشنهاد می‌شود با توجه به توجه رشد شتابان فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی و تأثیر آن بر قشر دانشجویان در زمینه استفاده اینترنت به عنوان روشی برای ارائه محتوای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد برنامه‌ریزی موثری صورت گیرد.

- با توجه به تفاوت دیدگاه و نظرات دانشجویان دختر و پسر در سطح آموزش حضوری مبنی بر تمایل دختران در استفاده از بحث گروهی و ترجیح پسران در استفاده از گروه همسالان، پیشنهاد می‌شود در خصوص استفاده از روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد به این تفاوت‌های دیدگاه‌ها در بین دختران و پسران در استفاده از روش‌های آموزشی توجه شود.

- در سطح روش آموزش ترکیبی نیز در بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود داشت. لذا با توجه به نتایج بدست آمده در این خصوص پیشنهاد می‌شود که برای ارائه آموزش پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دختر از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان استفاده شود و برای دانشجویان پسر از اساتید محبوب دانشگاهی استفاده شود.

- پیشنهاد می‌شود در انتخاب روش‌های آموزشی بر حسب جنسیت، جدول ۵-۵ که برآمده از نتایج پژوهش می‌باشد مد نظر قرار گیرد:

جدول ۵-۵. روش‌های آموزشی دارای اولویت و اهمیت خیلی مهم به تفکیک مولفه‌های کلی روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر

روش‌های آموزشی دارای اولویت خیلی مهم		سطوح روش آموزشی
از دیدگاه دانشجویان پسر	از دیدگاه دانشجویان دختر	
استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، پخش فیلم‌های کوتاه، استفاده از تلویزیون و رادیو، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، آموزش از طریق واتس-آپ، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، آموزش از طریق مجله و استفاده از تابلوهای هوشمند	استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، پخش فیلم‌های کوتاه، استفاده از تلویزیون و رادیو، تهیه نرم‌افزارهای جذاب بازی، آموزش از طریق واتس-آپ، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، آموزش از طریق مجله و آموزش از طریق داستان‌نویسی	آموزش مجازی
استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، استفاده از روش-های مشاهده عینی، روش بارش فکری (راه‌حل‌یابی گروهی)، کرسی‌های آزاد اندیشی، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، استفاده از چهره‌های محبوب، روش آموزش مبتنی بر حل مسئله، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...) و روش آموزش اکتشافی	بحث گروهی، برگزاری جلسات کوتاه، روش بارش فکری (راه‌حل‌یابی گروهی)، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، کرسی‌های آزاد اندیشی، استفاده از چهره‌های محبوب، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)، آموزش از طریق تئاتر، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی و روش آموزش اکتشافی	آموزش حضوری
استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از گروه‌های ورزشی، استفاده از برنامه‌های طنز، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، برگزاری اردو، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، استفاده از موسیقی و کنسرت، کانون‌های هنری و روش بازی‌های گروهی	از موسیقی و کنسرت، برگزاری اردو، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از برنامه‌های طنز، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، کانون‌های هنری و روش بازی‌های گروهی	آموزش ترکیبی

- با توجه به نتایج بدست آمده از دیدگاه دانشجویان در بین سال ها و گروه های تحصیلی مختلف، پیشنهاد می شود برای انتقال محتوای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد از روش آموزش مجازی نظیر استفاده از اینترنت و شبکه های اجتماعی توجه بیشتری شود و در خصوص روش های آموزش حضوری نیز بر روش بحث گروهی و استفاده از همسالان در انتقال محتوای آموزش تأکید بیشتری شود.

- در خصوص استفاده از روش آموزش ترکیبی نیز با توجه به نتایج بدست آمده پیشنهاد می شود ارائه آموزش از طریق برنامه های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان و استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی بیشتر از روش های دیگر مد نظر قرار گیرد.

- پیشنهاد می شود در انتخاب روش های آموزشی بر حسب گروه های تحصیلی، جدول ۵-۶ که برآمده از نتایج پژوهش می باشد مد نظر قرار گیرد:

جدول ۵-۶ روش های آموزشی دارای اولویت و اهمیت خیلی مهم به تفکیک مولفه های کلی روش های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد از دیدگاه دانشجویان گروه های تحصیلی مختلف

سطوح روش آموزشی	گروه تحصیلی	روش های آموزشی دارای اولویت خیلی مهم از نظر گروه های تحصیلی
روش مجازی	علوم انسانی	استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، استفاده از تلویزیون و رادیو، پخش فیلم های کوتاه، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، تهیه نرم افزارهای جذاب بازی، تهیه و تدوین لوح های فشرده آموزشی، آموزش از طریق مجله و آموزش از طریق واتس آپ
	فنی و مهندسی	استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، پخش فیلم های کوتاه، استفاده از تلویزیون و رادیو، تهیه نرم افزارهای جذاب بازی، آموزش از طریق واتس آپ، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، آموزش از طریق مجله و آموزش از طریق داستان نویسی
	علوم پایه	استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، استفاده از تلویزیون و رادیو، پخش فیلم های کوتاه، تهیه نرم افزارهای جذاب بازی، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، آموزش از طریق واتس آپ، آموزش از طریق مجله و استفاده از تابلوهای هوشمند
	کشاورزی و علوم دامی	آموزش از طریق تلگرام، استفاده از اینترنت، آموزش از طریق اینستاگرام، آموزش از طریق واتس آپ، استفاده از تابلوهای هوشمند، تهیه نرم افزارهای جذاب بازی، تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی، پخش فیلم های کوتاه، استفاده از تلویزیون و رادیو و آموزش از طریق داستان نویسی
	هنر و معماری	استفاده از اینترنت، آموزش از طریق تلگرام، آموزش از طریق اینستاگرام، پخش فیلم های کوتاه، تهیه نرم افزارهای جذاب بازی، استفاده از تلویزیون و رادیو، آموزش از طریق واتس آپ، آموزش از طریق مجله، آموزش از طریق داستان نویسی و تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی
روش حضوری	علوم انسانی	استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، روش پرسش و پاسخ، آموزش از طریق تئاتر، استفاده از روش های مشاهده عینی،

		ایفای نقش (بازی نقش مصرف‌کننده مواد)، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، برگزاری جلسات کوتاه و روش آموزش مبتنی بر حل مسأله
	فنی و مهندسی	استفاده از گروه همسالان، بحث گروهی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، استفاده از چهره‌های محبوب، کرسی‌های آزاد اندیشی، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، روش آموزش مبتنی بر حل مسأله، روش آموزش اکتشافی و آموزش از طریق تئاتر
	علوم پایه	استفاده از گروه همسالان، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، بحث گروهی، کرسی‌های آزاد اندیشی، استفاده از چهره‌های محبوب، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، روش آموزش مبتنی بر حل مسأله، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، روش آموزش اکتشافی و آموزش از طریق تئاتر
	کشاورزی و علوم دامی	بحث گروهی، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، استفاده از گروه همسالان، کرسی‌های آزاد اندیشی، روش آموزش اکتشافی، استفاده از چهره‌های محبوب و روش پرسش و پاسخ
	هنر و معماری	بحث گروهی، کرسی‌های آزاد اندیشی، روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)، استفاده از روش‌های مشاهده عینی، استفاده از گروه همسالان، استفاده از چهره‌های محبوب، روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی، روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و...)، آموزش از طریق تئاتر و روش آموزش مبتنی بر حل مسأله
روش ترکیبی	علوم انسانی	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، برگزاری اردو، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری نمایشگاه، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از موسیقی و کنسرت، استفاده از برنامه‌های طنز و از طریق مرکز مشاوره دانشگاه
	فنی و مهندسی	استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از برنامه‌های طنز، استفاده از گروه‌های ورزشی، از موسیقی و کنسرت، برگزاری اردو، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، روش بازی‌های گروهی و کانون‌های هنری
	علوم پایه	استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از برنامه‌های طنز، برگزاری اردو، استفاده از موسیقی و کنسرت، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری نمایشگاه و روش بازی‌های گروهی
	کشاورزی و علوم دامی	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از برنامه‌های طنز، از موسیقی و کنسرت، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری نمایشگاه‌های عکس، کانون‌های هنری و برگزاری اردو
	هنر و معماری	ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و...)، استفاده از گروه‌های ورزشی، برگزاری اردو، استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی، کانون‌های هنری، از موسیقی و کنسرت، استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان، استفاده از برنامه‌های طنز، روش بازی‌های گروهی و برگزاری کارگاه‌های آموزشی

منابع و مأخذ

فهرست منابع

- ابطحی، سید حسین و صفار کاخکی. (۱۳۹۴). مدیریت منابع انسانی، تهران: انتشارات فوژان.
- ابطحی، سید حسین و عابسی، سعید. (۱۳۹۵). توانمندسازی کارکنان و واگذاری کار و تفویض اختیار، تهران: انتشارات فوژان.
- ابیلی، خدایار. (۱۳۷۷). آموزش و بهسازی نیروی انسانی: یک ضرورت سازمانی. فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، شماره ۱۷، دوره پنجم.
- احدیان، محمد و ابراهیمی، علی. (۱۳۸۸). برنامه‌ریزی درسی (راهنمای نوین). تهران: انتشارات مبنای خرد.
- اراضی، حمید؛ عسگری، بهمن. (۱۳۹۰). شیوع مصرف موادمخدر در بین دانشجویان دختر تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی. فصلنامه اعتیادپژوهی. دوره ۵، شماره ۱۹.
- اسد افروز، محمد تقی. (۱۳۸۷). ریشه‌یابی اعتیاد و ترک مواد مخدر، شیراز: نشر کوشا.
- اسلام‌دوست، ثریا. (۱۳۸۹). اعتیاد (سبب‌شناسی و درمان)، تهران، انتشارات پیام نور.
- انجمن روانپزشکی آمریکا. (۲۰۱۳). راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی، ترجمه یحیی سیدمحمدی (۱۳۹۴)، تهران: نشر روان، ویرایش پنجم.
- آقابابایی، عزیزالله و جلالی، داریوش. (۱۳۹۰). بررسی سنجش اثربخشی چهار روش پیشگیری از سوء مصرف موادمخدر بر نگرش، عزت‌نفس، رفتارهای مقابله‌ای و پرخطر دانش‌آموزان مجتمع‌های فرهنگی، تربیتی و خوابگاهی کمیته امداد امام خمینی (ره) استان چهارمحال و بختیاری، دفتر تحقیقات و آموزش، ستاد مبارزه با مواد مخدر.
- باغبان، حمیدعلی و نجمی، زیبا. (۱۳۹۲). زندگی در آتش اعتیاد، تهران: انتشارات نصر پروانه.
- بحرینی بروجنی، مجید؛ قائدامینی هارونی، غلامرضا؛ سعیدزاده، حمیدرضا؛ سپهری بروجنی، کبری. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر چهار روش آموزش پیشگیری از سوء مصرف مواد بر تغییر نگرش نسبت به اعتیاد و مواد مخدر در دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه، مجله دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد، دوره ۱۶، شماره ۲.
- براتی، مجید. (۱۳۸۸). طراحی و اجرای برنامه آموزشی پیشگیری از سوء مصرف مواد روانگردان در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر همدان با بهره‌گیری از تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده و مدل تصورات/ تمایلات، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی: همدان.
- براتی، مجید؛ افسر، علی و دارابی، داوود. (۱۳۸۹). بررسی فاکتورهای موثر بر سوء مصرف اکستازی و شیشه در بین دانشجویان دانشگاه‌های استان بوشهر، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی بوشهر.
- بوالهری، جعفر؛ طارمیان، فرهاد؛ پیروی، حمید. (۱۳۸۵). شیوع شناسی مصرف مواد و عوامل خطر و محافظت‌کننده در دانشجویان شهر تهران. دفتر مرکزی مشاوره وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- بهرامی، فرزانه؛ معاضدیان، آمنه و حسینی‌المدنی، سید علی. (۱۳۹۲). اثربخشی آموزش مهارت حل مساله و تصمیم‌گیری بر کاهش نگرش مثبت وابستگان به مواد افیونی، فصلنامه اعتیاد پژوهی، سال هفتم، شماره ۲۵.
- بیان، حسام‌الدین و شکیبیا مقدم. (۱۳۷۲). مدیریت شیوه‌های نو در آموزش. تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- پژوهشکده ملی مواد مخدر ایران. (۱۳۸۲). رویکردی نو به پیشگیری از اعتیاد (مبارزه ملی رسانه ای ضد مواد مخدر برای جوانان)، تهران: دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر.
- جاهد دیزجی، حسینعلی. (۱۳۸۵). تعیین عوامل سازمانی مرتبط با بهره‌وری مدیران میانی شرکت ایران خودرو. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- جزنی، نسرين. (۱۳۹۴). مدیریت منابع انسانی. تهران: نشرنی

جعفر زاده، محمد رحیم. (۱۳۸۵). طراحی الگوی ارزیابی اثربخشی دوره های آموزشی شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.

جعفرپور، مزدک (۱۳۸۶). رهایی از اعتیاد، تهران: انتشارات طرح و نشر هامون.

جعفری قوشچی، بهزاد. (۱۳۸۱). جایگاه آموزش در فرهنگ توانا سازی. ماهنامه تدبیر، شماره ۱۲۸.

جلالی، علی و رستمی نژاد، محمدعلی. (۱۳۹۰). آشنایی با برنامه ها و شیوه های پیشگیری از اعتیاد، مجله اصلاح و تربیت، شماره ۱۱۴.

جهانیان، رمضان. (۱۳۷۹). فرایند آموزش مدیران و نقش آن در بهبود مدیریت. فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، دوره هفتم. شماره مسلسل ۲۵.

حسن زاده، محمدصادق؛ شهرانی، عباس. (۱۳۸۴). برنامه ریزی توسعه فردی. ماهنامه تدبیر، شماره ۱۶۳.

حسنوند، مریم. (۱۳۹۳). بررسی نقش آموزش های غیررسمی بهزیستی در جهت وصول به اهداف سند جامع پیشگیری از اعتیاد، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان.

حیدری، کامران. (۱۳۸۹). عوامل اجتماعی موثر بر مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان: مطالعه موردی دانشجویان پسر دانشگاه رازی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه کردستان.

خاکی، غلامرضا. (۱۳۹۱). روش تحقیق با رویکردی به پایان نامه نویسی، تهران: انتشارات فوژان.

خلیلی، افسر؛ سهرابی، فرامرز؛ رادمنش، محمدحسن و افخمی، مهدی. (۱۳۹۰). اثربخشی آموزش مهارت های تفکر انتقادی بر نگرش دانش آموزان نسبت به سوء مصرف مواد مخدر، فصلنامه اعتیاد پژوهی، سال پنجم، شماره ۱۷.

دائمی، حمیدرضا؛ سهرابی فرامرز و مقیمی، فاطمه. (۱۳۸۸). تأثیر برنامه آموزشی "ارتقاء مهارت های قاطعیت" در تغییر نگرش دانشجویان دانشگاه های علامه طباطبائی و تهران نسبت به سوء مصرف مواد، فصلنامه اعتیاد پژوهی، سال سوم، شماره ۹.

دعائی، حبیب الله. (۱۳۸۴). مدیریت منابع انسانی (نگرش کاربردی). تهران: نشر بیان هدایت نور، چاپ پنجم، ویرایش دوم.

دلاور، علی. (۱۳۷۶). روش تحقیق در روان شناسی و علوم تربیتی، تهران: انتشارات ویرایش.

رحیمی موقر، آفرین. (۱۳۸۴). شیوع و الگوهای مصرف مواد و اعتیاد در زنان ایران. فصلنامه رفاه اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی: گروه پژوهشی رفاه اجتماعی.

سراج زاده، سیدحسین و فیضی، ایرج. (۱۳۸۶). مصرف مواد مخدر و مشروبات الکلی در بین دانشجویان دانشگاه های دولتی در سال تحصیلی ۸۱-۸۲، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۵.

سرمذ، زهره؛ بازرگان، عباس؛ حجازی، الهه. (۱۳۸۵). روش های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگاه، چاپ دوازدهم.

سعادت، اسفندیار. (۱۳۷۹). مدیریت منابع انسانی. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، چاپ چهارم.

سلطانی، ایرج. (۱۳۸۶). پرورش منابع انسانی با رویکرد استانداردمدار، تهران، چاپ دوم، انتشارات ارکان.

سهراب زاده، مهران. (۱۳۹۰). پیشگیری و کنترل پدیده اعتیاد و ارایه راهکارها با رویکرد مدیریت شهری، کمیته مبارزه با مواد مخدر مجمع تشخیص مصلحت نظام.

سهرابی، فرامرز؛ اکبری زردخانه، سعید؛ ترقی جاه، صدیقه؛ فلسفی نژاد، محمدرضا؛ یقوبی، حمید و رضائی، ولی الله. (۱۳۸۷). مصرف مواد در دانشجویان دانشگاه های دولتی در سال تحصیلی ۸۶-۸۵، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال دهم، شماره ۳۴.

سیف، علی اکبر. (۱۳۹۰). ساختن ابزارهای اندازه گیری متغیرهای پژوهشی در روان شناسی و علوم تربیتی: آزمون و پرسشنامه. تهران: نشر دیدار.

سینگر، مارک جی (۱۹۹۹). مدیریت منابع انسانی. ترجمه فریده آل آقا. (۱۳۷۸)، چاپ اول، تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.

شاملو، سعید. (۱۳۸۴). آسیب‌شناسی روانی، تهران، انتشارات رشد، چاپ هفتم.

شعبانی، حسن. (۱۳۹۶). مهارت‌های آموزشی (روش‌ها و فنون تدریس). تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).

صدری، سیدصدرالدین. (۱۳۸۳). نظام آموزش کارکنان دولت. تهران: معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، چاپ اول.

صرامی، حمید. (۱۳۹۳). پیشگیری اولیه از اعتیاد با تمرکز بر دانشگاه، تهران: انتشارات ستاد مبارزه با مواد مخدر، اداره کل فرهنگی و پیشگیری.

صرامی، حمید؛ قربانی، مجید و تقوی، منصور. (۱۳۹۲). بررسی دو دهه تحقیقات شیوع‌شناسی مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌های ایران، فصلنامه اعتیاد پژوهی، دوره ۷، شماره ۲۷.

صفا، داود. (۱۳۸۴). علل گرایش به اعتیاد؛ راه‌های پیشگیری و درمان، ماهنامه معرفت، سال چهاردهم، شماره ۴.

صفاتیان و همکاران. (۱۳۸۲). آشنایی با مواد صناعی اعتیادآور، دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر: دفتر هماهنگی و نظارت بر امور درمان و بازتوانی، چاپ اول.

طارمیان، فرهاد؛ بوالهری، جعفر؛ پیروی، حمید و عسگری، علی. (۱۳۹۲). شیوع‌شناسی مصرف مواد در میان دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی شهر تهران، فصلنامه اعتیاد پژوهی، دوره هفتم، شماره بیست و هشتم.

عباس‌زادگان، سیدمحمد، ترک‌زاده، جعفر. (۱۳۸۸). نیازسنجی آموزشی در سازمان‌ها، تهران، سهامی انتشار.

فتحی واجارگاه، کورش. (۱۳۸۸). نیازسنجی در آموزش و توسعه منابع انسانی سازمان‌ها، تهران، ایران زمین.

فتحی واجارگاه، کورش. (۱۳۸۹). اصول برنامه ریزی درسی. تهران: نشر ایران زمین، چاپ هشتم.

فرجاد، محمدعلی. (۱۳۷۹). اصول برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، تهران: نشر الهام، چاپ دوم.

قربانی، مجید و ملازاده، علیرضا. (۱۳۹۳). روان‌شناسی اعتیاد: از مقابله با عرضه تا کاهش تقاضای مواد اعتیاد آور، تهران: انتشارات دنیای درون.

قهرمانی، محمد. (۱۳۸۸). مدیریت آموزش سازمانی. تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی. چاپ اول.

کارلوس، جان و دیگران. (۱۹۹۹). مدیریت تواناسازی کارکنان. ترجمه مهدی ایان نژاد. (۱۳۷۸). چاپ اول، تهران: نشر مدیران.

گاسب، مایکل. (۱۳۹۱). جامعه‌شناسی اعتیاد، زیستن با سوء مصرف مواد مخدر، ترجمه سیف الله سیف الهی، تهران: انتشارات جامعه پژوهان سینا.

گروه مشاوران یونسکو. (۱۹۸۹). فرایند برنامه‌ریزی آموزشی، ترجمه فریده مشایخ (۱۳۶۸)، تهران: انتشارات مدرسه.

گلایبی، سیاوش. (۱۳۸۳). سازمان مدیریت و توسعه منابع انسانی. تهران: انتشارات فردوس.

مردانی، حمید؛ شیخی، علی‌اکبر و کاوسیان، جواد. (۱۳۹۱). شیوع‌شناسی مصرف مواد در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی بندرعباس، فصلنامه اعتیاد پژوهی سوء مصرف مواد، سال ششم، شماره ۲۳.

مشکی، مهدی و اصلی‌نژاد، محمدعلی. (۱۳۹۲). آموزش مهارت‌های زندگی و رفتارهای پیشگیری کننده از سوء مصرف مواد در دانشجویان: یک مطالعه طولی، مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی فسا، سال سوم، شماره ۳.

ملکی، حسن. (۱۳۹۵). برنامه‌ریزی درسی، تهران: موسسه فرهنگی مدرسه برهان.

میرزاییگی، علی. (۱۳۸۷). برنامه‌ریزی درسی و طرح درس در آموزش رسمی و تربیت نیروی انسانی، تهران: انتشارات یسپرون.

میلر، دلیو و آرومیلر، ماری. (۱۹۹۷). راهنمای تدریس در دانشگاه‌ها، ترجمه ویدا میری. (۱۳۸۰). تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).

نادری، شهرام؛ بینازاده، محمد. (۱۳۸۷). درسنامه جامع درمان اعتیاد. انتشارات ستاد مبارزه با مواد مخدر.

نوری، فیروز. (۱۳۸۵). نیازسنجی آموزشی در سازمان‌ها (رویکرد عملیاتی برای سازمان‌های صنعتی و خدماتی) انتشارات: سیمای دانش.

ونتکینگ، تیم. (۱۹۹۶). برنامه‌ریزی برای آموزش اثربخش، ترجمه محمد چیدری. (۱۳۷۵). تهران: نشر دانشگاه تربیت مدرس.

هومن، حیدرعلی. (۱۳۸۰). تحلیل داده‌های چندمتغیری در پژوهش رفتاری. تهران: پیک فرهنگ.

هومن، حیدرعلی. (۱۳۸۵). راهنمای عملی پژوهش کیفی. تهران: سمت.

هومن، حیدرعلی. (۱۳۸۶). اندازه‌گیری‌های روانی و تربیتی (فن تهیه تست و پرسشنامه). تهران: پارسا.

یعقوبی، حمید؛ طارمیان، فرهاد؛ پیروی، حمید و مظفر، مسعود. (۱۳۹۲). شیوع‌شناسی مصرف مواد در میان دانشجویان دانشگاه‌های تابع وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بررسی عوامل خطر و حفاظت‌کننده، ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری، دفتر تحقیقات و آموزش.

Adelekan, M.L. (1996). West African Sub region: An overview of substance abuse: Drugs, Education, Prevention and Policy 1996, Vol. 3, No. 3, Pages 231-23.

Ajzoon, M. S. (2017). Alcohol and Substance Use Knowledge, Attitudes, Subjective Norms, Self-Efficacy, Perceived Behavioral Control, and Behavioral Intentions Among Omani College Students.

Ayah, R. (2011). Introduction to Public Health. Nairobi, Kenya: Colourprint, Ltd.

Ball, S. A. (2005). Personality traits, problems, and disorders: clinical applications to substance use disorders, Journal of Research in Personality, 39, 84-102.

Barbazette, jean.(2006). Training Needs Assessment:Methods,Tools and Techniques, Wiley, Newyork.

Barry, K.L. (2003). Brief Interventions and Brief Therapies for Substance Abuse, USA: DHHS, Rockville.

Botvin, G. J., Griffin, K. W. (2002). Life skills training as a primary prevention approach for adolescents drug abuse and other problem behaviors. International journal of emergency mental health. 4, 41-7.

Botvin, G. J., Griffin, K. W., Paul, E., & Macaulay, A. P. (2003). Preventing tobacco and alcohol use among elementary school students through life skills training. Journal of Child & Adolescent Substance Abuse, 12(4), 1-17.

Bramly, Peter .(1991). Evaluation Training Effectiveness. England Mc Graw-Hill Book Company.

Buhler, A., Schroder, E., and Silbereisen, R.K. (2008). The role of life skills promotion in substance abuse prevention: a mediation analysis. *Health Education Research*. 23, 4, 621-632.

Burnhams, N., Myers, B., & Parry, C. (2009). To what extent do youth-focused prevention programmes reflect evidence-based practices? Findings from an audit of alcohol and other drug prevention programmes in Cape Town, South Africa. *African Journal of Drug and Alcohol Studies*, 8(1).

Byrne, M., Barry, M.M., Sheridan, A. (2004). Implementation of a school-based mental health promotion programme in Ireland. *International Journal of Mental Health Promotion*. 6, 2, 17-25.

Chan, Y. F., Sidhu, G. K., Lim, P. C., & Wee, E. H. (2016). Students' Perceptions of Substance Abuse Among Secondary School Students in Malaysia. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 24(2).

Cleveland,J.,Feinberg,M.E.,Bontempo,D.E. & Greenberg,M. (2008).The Role of Risk and Protective Factors in Substance Use across Adolescence. *Journal of Adolescence Health*, 43(2):157-164.doi: 10.10161.jadohealth.2008.01.015.

Coombes, L., Allen, D., Marsh, M., & Foxcroft, D. (2009). The Strengthening Families Programme (SFP) 10-14 and substance misuse in Barnsley: The perspectives of facilitators and families. *Child Abuse Review*, 18(1), 41-59.

Cuijpers, P. (2002). Effective ingredients of school-based drug prevention programs: A systematic review. *Addictive Behavior*. 27, 6, 1009–1023.

D, Amico,E.J. & Edelen,M.O. (2007). Pilot test of Project CHOICE: A voluntary after school intervention for Middle School Youth. *Psychology of Addictive Behaviors*, 21(4), 592-598.

D’Amico, E. J., Tucker, J. S., Miles, J. N., Zhou, A. J., Shih, R. A., & Green, H. D. (2012). Preventing alcohol use with a voluntary after-school program for middle school students: Results from a cluster randomized controlled trial of CHOICE. *Prevention science*, 13(4), 415-425.

Deas, D. & Thomas, S. E. (2000). An Overview of controlled studies of Adolescent substance abuse treatment. *American Journal on Addictions* 10(2).

Doweiko, H. E. (2000). *Concept of Chemical Dependency* (Fourth Edition). Pacific Grove, CA: Brooks/Cook Publishing.

Dunne, C. & Somerset, M (2004). Health promotion in university: what do students want? *Health Education*, 104, 360-370.

Dusenbury, L., & Falco, M. (1995). Eleven components of effective drug abuse prevention curricula. *Journal of school health*, 65(10), 420-425.

Ebuen, B.U.(2008). Primary Prevention of drug and substance abuse through Project HEALS. Conference Report.

Eccles, J.C., Barber, B.L., Stone, M., & Hunt, J. (2003). Extracurricular activities and adolescent Development. *Journal of Social Issues*, 59, 865-889.

European Monitoring Center for Drug and Drug Addiction.
<http://www.emcdda.europa.eu/edr2015>

Faggiano, F. (2012). Evaluation of effectiveness of complex interventions: proposal of an approval process. European Society of Prevention Research. In 3rd International Conference and Members' Meeting (pp. 6-7).

Faggiano, F., Vigna-Taglianti, F.D., Versino, E., Zambon, A., Borraccino, A., and Lemma, P. (2008). School-based prevention for illicit drugs use: A systematic review. *Preventive Medicine*. 46, 5, 385-96.

Forbes, T., Johnson, R., Korsakov, K., Notaro, D., Pyle, P. & Stanley, G. (2005). *DreamMakers-Dreambreakers: Helping Youth Capture Life's Opportunities and Overcome Life's Obstacles*. Xenia: Ohio, International School Project.

Foundation for A Drug-Free World. <http://www.drugfreeworld.org/>

Galanter, M. & Kleber, H. 2008, *The American Psychiatric Publishing Textbook of Substance Abuse Treatment*. (4th ed.) Washington DC, American Psychiatric Publishing, Inc.

Gazioğlu, A. E. İ., & Canel, A. N. (2015). A school-based prevention model in the fight against addiction: Life skills training.

Ghodse, H., (2005). *Drugs and Addictive behavior: A guide to Treatment* (3rd ed.) UK: Cambridge University Press.

Gottfredson, D.C., and Wilson, D.B. (2003). Characteristics of effective school-based substance abuse prevention. *Prevention Science*, 4, 1, 27–38.

Griffin, K.W., Botvin, G.J., Nichols, T.R., and Doyle, M.M. et al., (2003). Effectiveness of a Drug Abuse Prevention Approach for Youth at High Risk for Substance Use Initiation. *Preventive Medicine*. 36, 1-7.

Hansen, W.B., Dusenbury, L., Bishop, D., Derzon, J.H. (2007). Substance abuse prevention program content: Systematizing the classification of with programs target for change. *Health Education Research*. 22, 3, 351-360.

Hanson, D. J. (2013) *Alcohol: Problems and Solutions*, US. Substance Abuse and Mental Health Services Administration (SAMSHA) Retrieved from http://www.modelprograms.samhsa.gov/matrix_all.cfm.

Issel, L.M.(2004) *Health PROGRAM Planning and Evaluation: A Practical and systematic Approach for Community Health*. Boston. Jones and Bartlett Publishers.

Jenaro, C., Flores, N., Gómez-Vela, M., González-Gil, F., Caballo, C., (2007). *Addiction Research and theory*, Jan 2007, Vol. 15, No. 3, Pages 309-32.

Jessor, R., & Jessor, S. L. (1977). Problem behavior and psychosocial development: A longitudinal study of youth. New York: Academic Press.

Kam, C-M., Greenberg, M.T., Walls, C.T. (2003). Examining the Role of Implementation Quality in School-Based Prevention using the PATHS Curriculum. *Prevention Science*. 4, 1, 55-63.

Kaufman, R. (1999). Mega planning: Practical tools for organizational success. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Kranzelic, V. Slehan, M., F. & erkovic, D. (2013). Prevention science as a base for substance abuse prevention planning-Lessons learned for improving the prevention. *Kriminologija & Socijalna Integracija*, 21/2, 61-75.

Kumpfer, K. L., Molgaard, V., & Spoth, R. (1996). The Strengthening Families Program for the prevention of delinquency and drug use. In R. V. Peters and R. McMahon (Eds.), *Preventing childhood disorders, substance abuse, and delinquency* (pp. 241-267). Thousand Oaks, CA: Sage.

Mallick, J. (2007). Parent drug education: A Participatory Action Research study into effective communication about drugs between parents and unrelated young people. *Drugs: Education, Prevention & Policy*, 14(3), 247-260.

Mallick, J., & Watts, M. (2007). *Drugsbridge: A humanistic approach to drug education*, (78), 110-128.

McDonald, R. (2010). Comprehensive Plan to Beat Substance Abuse Trace Venter. (Media Liaison). Department of the Premier (Provincial Government of the Western Cape) South Africa.

McKinlay, J. B., & Marceau, L. D. (2000). Upstream healthy public policy: lessons from the battle of tobacco. *International Journal of Health Services*, 30(1), 49-69.

McTavish, S. (2000). *Life Skills: Activities for success and well being*. New York: Lippincott Williams & Wilkins.

Medina-Mora, M.E. (2005). Prevention of substance abuse: A brief overview. *World Psychiatric Association*, 2005 February; 4 (1): 25–30.

Miller, K.E., Hoffman, J.H., Barnes, G.M., Sabo, D., Melnick, M.J., & Farre, M. (2005). Adolescent anabolic steroid use, gender, physical activity and other problem Behaviors. *Substance use and misuse*, 40, 1637-1657.

Mills, A.R. (1999). 'Quality Assurance in Higher Education: the recent experience of the Open University, United Kingdom (ibid.)

Moos, R.M. (2005). Iatrogenic effects of psychosocial interventions for substance use disorders: prevalence, predictors, prevention, *Addiction*. 100, 5, 595-604.

Moskowitz, J. M. (1989). The primary prevention of alcohol problems: A critical review of the research literature. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 50(1), 54-58.

Mrazek, P.J. & Haggerty, R. J. (Eds.) Institute of Medicine (1994). Reducing risks for Mental Disorders. Frontiers for preventive intervention research. Washington DC: National.

Murphy, J.G., Corrieia, C.J., Colby, S.M. & Vuchnich, R. E. (2005). Using Behavioral theories of Choice to predict drinking outcomes following a brief intervention. *Experimental and Clinical Psychopharmacology*, 13, 93-101.

Nation, M., Crusto, C., Wandresman, A., Kumpfer, K.L., Seybolt, D., Morisey-Kane, E., Davino, K. (2003). What Works in Prevention: Principles of Effective Prevention Programs. *American psychologist*. 58, 6/7, 449-456.

Newton, N. C., Conrod, P., Teesson, M., & Faggiano, F. (2012). School-based alcohol and other drug prevention. In Verster, J. C., Brady, K., Galanter, M. & Conrod, P. (Eds.), *Drug Abuse and Addiction in Mental Illness: Causes, Consequences, and Treatment*, (pp. 545-560). New York, NY US: Springer Science + Business Media. doi:10.1007/978-1-4614-3375-0_46.

NIDA, A Research-Based guide (2009). Principles of drug Addiction“ John Jay College of Criminal Justice. (2nd ed.). USA: City University of New York.

NIDA, National Institute on Drug Abuse (NIDA).(2000). NIDA Notes,14(6). <http://www.drugabuse.gov>.

Okulicz-Kozaryn, K., & Foxcroft, D. R. (2012). Effectiveness of the Strengthening Families Programme 10-14 in Poland for the prevention of alcohol and drug misuse: Protocol for a randomized controlled trial. *BMC Public Health*, 12(1), 319-322.

Pishchulin, V. I., Rogacheva, L. I., Fokina, L. V., Fadeeva, O. M., Novikov, R. A., & Kolupaev, R. V. (2014). Drug addiction prevention: experience of high education institute. *Life Science Journal*, 11(12), 566.

Perkins, H. W., Haines, M. P., & Rice, R. (2005). Misperceiving the college drinking norm and related problems: a nationwide study of exposure to prevention information, perceived norms and student alcohol misuse. *Journal of Studies on Alcohol*, 66, 470- 478.

Polymerou, A. (2007). Alcohol and drug prevention in Colleges and Universities: A literature review. Mentor Foundation. UK Eastern Street, London.

RAND Corp. 2004. “Classroom Drug Prevention Works – But Left Unchecked, Early Substance Use Haunts Older Teens and Young Adults.” Available from: http://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB4560/RB4560.pdf.

Ray,O., & Ksir,C, (2002).*Drugs, Society, and Human Behavior*(.9th ed.).New York McGrawHill.

Ries, K.K., Fiellin, D.A., Miler, S.C. & Saitz, R (2009). Principles of Addiction Medicine, (4th ed.). Philadelphia: Wolters Kluwer/ Lipinnott Williams and Wilkins.

Riggs, P.D. (2003). Treating Adolescents for Substance Abuse and Co-morbid Psychiatric Disorders. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*.

Ronoh, K. C. (2014). Effectiveness of Drug and Substance Abuse Prevention Programs in selected Public and Private Universities in Kenya(Doctoral dissertation,Kenyatta University).

Rohrbach, L.A., Ringwalt, C.L., Ennett, S.T., and Vincus, A.A. (2005). Factors associated with adoption of evidence-based substance use prevention curricula in US school districts. *Health Education Research*, 20, 5, 514-526.

Schinke, S., Ph.D., Brounstein, P., & Stephen E. Gardner, (2002) *Science-Based Prevention Programs and Principles: Effective Substance Abuse and Mental Health Programs for Every Community*. Report US department of Health and human services a Substance Abuse and Mental Health Services Administration Center for Substance Abuse Prevention.

Semeniuk, Y. Y., Brown, R. L., Riesch, S. K., Zywicki, M. M., Hopper, J. J., & Henriques, J. B. (2010). The Strengthening Families Program 10–14: Influence on parent and youth problem-solving skill. *Journal of Psychiatric & Mental Health Nursing*, 17(5), 392-402.

Shimane, T. Wada K, Mishima K, Fujiwara M. (2009). Department of Drug Dependence Research, National Institute of Mental Health, National Center of Neurology and Psychiatry, 4-1-1 Ogawahigashicho, Kodaira, Tokyo 187-8533, Japan.

Soole, D.W., Mazerolle, L. and Rombouts, S. (2005). Monograph No. 07: School based drug prevention: a systematic review of the effectiveness on illicit drug use. DPMP Monograph Series. Fitzroy: Turning Point Alcohol and Drug Centre.

Springer, J.F, Hermann, J. Sambrano, S. (2002). *Characteristics of Effective Substance Abuse Prevention Programs for High-Risk Youth*, Prevention tactics, The EMT Group, Inc.

Stead, M., Stradling, R., Macneil, M., Mackintosh, A., & Minty, S. (2007). Implementation evaluation of the Blueprint multi-component drug prevention programme: Fidelity of school component delivery. *Drug & Alcohol Review*, 26(6), 653-664.

Stigler, M. H., Neusel, E., & Perry, C. L. (2011). School-based programs to prevent and reduce alcohol use among youth. *Alcohol Research & Health*, 34(2), 157-162.

Tao, Y.H, Yeh, C.R & Sun, S.H. (2006). Improving Training needs assessment process via the internet.

Tarter, R. (2006). Applying Prevention Theory to Prevention Practice: "College Binge Drinking in the 1990s: A continuing Problem. Results of the Harvard School of Public Health, 1999 College Alcohol Study." *Journal of American College Health*, 48 (March 2000): 208. Pittsburgh: Cedar.

Tobler, N.S., Roona, M.R., Ochshorn, P., Marshall, D.G., Streke, A.V., and Stackpole, K.M. (2000). School-based adolescent drug prevention programs: 1998 meta-analysis. *Journal of Primary Prevention*, 30, 275–336.

Tradeau, L., Spoth, R., Lillehoj, C., Redmond, C. & Wickrama, K., (2003). Effects of a preventive Intervention on adolescent substance use initiation, expectancies, and refusal intentions, *Preventive Science*, 4, 109-134.

Vicary, J. & Karshin, C. (2002). College alcohol abuse: A review of the problems, issues,

and prevention approaches. *Journal of Primary Prevention*, 22, 299-331.

Watering, M. V. (2007). The effects of music therapy on adolescents with depression resulting from role transition and grief. Available in: [www. Sciencedirect.com](http://www.sciencedirect.com).

Weichold, K. (2014). Translation of etiology into evidence-based prevention: The life skills program IPSY. *New directions for youth development*, 2014(141), 83-94.

Werch, C.E., Owen, D.M. (2002). Iatrogenic Effects of Alcohol and Drug Prevention Programs, *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*. 63, 5, 581-590.

Werner, Jon M(2009). *Human resource development*. Publisher: South-Western/Cengage Learning.

West, R. (2006). *Theory of Addiction*.UK. Blackwell Publishing.

Winters, K., Fawkes, C., Botzet, A., Fahnhorst, T., & August, G. (2005). *Project Synthesis: A synthesis Review of Effective drug abuse Prevention Programs in the United States of*. University of Minnesota, Mentor Foundation USA.

Woodhall, m.(1994). *Cost- benefit Analysis in Education*. Paris IIEP, UNESCO.

ضمائم و پیوست‌ها

پیوست (۱)

چک‌لیست بررسی اسناد علمی مرتبط با طرح پژوهش نیازسنجی دوره‌ها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد

نوع سند مورد بررسی:	سال انتشار:
پدیدآورندگان:	زبان اثر:
عنوان سند:	
شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی	
۱- مسائل و مشکلات (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) دانشجویان در دانشگاه‌ها	
۲- دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه مواد مخدر	
۳- ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و ادراکات دانشجویان درباره مواد مخدر	
۴- مهارت‌های دانشجویان در زمینه پیشگیری از مصرف مواد مخدر	
۵- روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد مخدر	
۶- نوع مواد مخدر مصرفی در بین دانشجویان	
۷- دوره‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوءمصرف مواد مخدر	
۸- تجارب مثبت و منفی آموزش پیشگیری از مصرف مواد در دانشگاه‌ها	

پیوست (۲)

فرم مصاحبه (۱)

اندیشمند گرامی

با سلام و احترام؛

همانگونه که مستحضرید دوره‌های آموزشی متنوع و متفاوتی در خصوص پیشگیری از مصرف مواد توسط برنامه‌ریزان و مسئولین حوزه پیشگیری از اعتیاد به‌طور مقطعی و محدود برای دانشجویان دانشگاه‌ها برگزار می‌گردد که مبتنی بر نیازسنجی دقیق، علمی و روش‌مند نبوده است. لذا دست‌اندرکاران و سیاست‌گذاران حوزه پیشگیری از مصرف مواد مخدر به‌دنبال نیازسنجی دقیق از دانشجویان برای شناسایی نیازهای واقعی آموزش و روش‌های آموزشی موثر پیشگیری از مصرف مواد مخدر با همکاری متخصصان آموزش و صاحب‌نظران این حوزه هستند. از آنجایی که حضرتعالی به‌عنوان یکی از متخصصان و صاحب‌نظران در این زمینه محسوب می‌شوید که به صورت حرفه‌ای با موضوع پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان و دیگر اقشار جامعه سروکار دارید، برای مصاحبه عمیق اکتشافی در ارتباط با موضوع پژوهش در نظر گرفته شده‌اید. بر این اساس تیم پژوهشی طرح مذکور به‌دنبال آن است که ابتدا با انجام مصاحبه با متخصصین آموزش و پیشگیری از مصرف مواد، دانشجویان، مطالعه اسنادی و مطالعه تطبیقی نیازهای واقعی دانشجویان را در زمینه پیشگیری از مصرف مواد احصاء نموده و با طراحی و اجرای ابزار کمی در بین نمونه بزرگی از دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران نیازهای آموزشی و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد را که دارای اولویت بیشتر و بالاتری هستند شناسائی نمایند. بنابراین ابزار نیمه‌ساختمندی در این خصوص طراحی شده که مصاحبه عمیق اکتشافی با جنابعالی، پیرامون سؤالات صورت خواهد گرفت. بدون شک، مشارکت، نظرات تخصصی دقیق و دیدگاه ارزنده شما نقشی مهم و ارزشمند در تحقق اهداف پژوهش، افزایش سطح اعتبار نتایج داشته و راهگشای تصمیمات سازنده جهت بهبود بخشیدن به کیفیت آموزش‌های پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان خواهد بود. پیشاپیش از همکاری شما برای مشارکت، صرف وقت و برخورد مسئولانه و متعهدانه صمیمانه سپاسگزاریم.

گروه پژوهشی

طرح نیازسنجی آموزشی پیشگیری از مصرف مواد

کد مصاحبه شونده:	تاریخ مصاحبه:
زمان مصاحبه:	محل مصاحبه:
سوال ۱: دانشجویان با چه مسائل و مشکلاتی (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و) در دانشگاه‌ها مواجه هستند که زمینه مصرف مواد مخدر را برای آن‌ها ایجاد می‌کند؟ سوال ۲: در حال حاضر دانشجویان درباره مواد مخدر چه می‌دانند، چه می‌خواهند بدانند و چه باید بدانند؟ سوال ۳: دانشجویان در حال حاضر چه مهارت‌هایی را برای دوری جستن از مصرف مواد دارند و چه مهارت‌های را در این زمینه نیاز دارند توسعه دهند؟ سوال ۴: مفاهیم کلیدی در آموزش پیشگیری از مصرف مواد مخدر کدامند؟ سوال ۵: چه ارزش‌ها، نگرش‌ها و باورهایی را دانشجویان باید در مورد پیشگیری از مصرف مواد مخدر کسب کنند؟ سوال ۶: چه روش‌های موثری را برای آموزش پیشگیری از مصرف مواد مخدر پیشنهاد می‌کنید؟ سوال ۷: چه مواد مخدري در بين دانشجویان مصرف می‌شود؟ سوال ۸: چه دوره‌های آموزشی برای دانشجویان در زمینه پیشگیری از مصرف مواد پیشنهاد می‌کنید؟ سوال ۹: لطفاً تجارب مثبت و منفی خود را در خصوص آموزش پیشگیری از مصرف مواد در دانشگاه‌ها و دیگر مراکز بیان نمایید؟	

فرم مصاحبه (۲)

دانشجوی گرامی

با سلام و احترام؛

همانگونه که مستحضرید دوره‌های آموزشی متنوع و متفاوتی در خصوص پیشگیری از مصرف مواد توسط برنامه‌ریزان و مسئولین حوزه پیشگیری از اعتیاد به‌طور مقطعی و محدود برای دانشجویان دانشگاه‌ها برگزار می‌گردد که مبتنی بر نیازسنجی دقیق، علمی و روش‌مند نبوده است. لذا دست‌اندرکاران و سیاست‌گذاران حوزه پیشگیری از مصرف مواد مخدر به‌دنبال نیازسنجی دقیق از دانشجویان برای شناسایی نیازهای واقعی آموزش و روش‌های آموزشی موثر پیشگیری از مصرف مواد مخدر با همکاری دانشجویان هستند. تیم پژوهشی طرح مذکور به‌دنبال آن است که ابتدا با انجام مصاحبه با متخصصین آموزش و پیشگیری از مصرف مواد، دانشجویان، مطالعه اسنادی و مطالعه تطبیقی نیازهای واقعی دانشجویان را در زمینه پیشگیری از مصرف مواد احصاء نموده و با طراحی و اجرای ابزار کمی در بین نمونه بزرگی از دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران نیازهای آموزشی و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد را که دارای اولویت بیشتر و بالاتری هستند شناسائی نمایند. بر این اساس حضرتعالی به‌عنوان یکی از آگاهان کلیدی در زمینه پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان، برای مصاحبه عمیق اکتشافی در ارتباط با موضوع پژوهش در نظر گرفته شده‌اید. ابزار نیمه‌ساختمندی در این خصوص طراحی شده که مصاحبه عمیق اکتشافی با جنابعالی، پیرامون سؤالات صورت خواهد گرفت. بدون شک، مشارکت، نظرات دقیق و دیدگاه ارزنده شما نقشی مهم و ارزشمند در تحقق اهداف پژوهش، افزایش سطح اعتبار نتایج داشته و راهگشای تصمیمات سازنده جهت بهبود بخشیدن به کیفیت آموزش‌های پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان خواهد بود. پیشاپیش از همکاری شما برای مشارکت، صرف وقت و برخورد مسئولانه و متعهدانه صمیمانه سپاسگزاریم.

گروه پژوهشی

طرح نیازسنجی آموزشی پیشگیری از مصرف مواد

کد مصاحبه شونده:

تاریخ مصاحبه:

زمان مصاحبه:

محل مصاحبه:

سوال ۱: دانشجویان با چه مسائل و مشکلاتی (فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، سازمانی و ...) در دانشگاه‌ها مواجه هستند که زمینه مصرف مواد مخدر را برای آن‌ها ایجاد می‌کند؟

سوال ۲: در حال حاضر دانشجویان درباره مواد مخدر چه می‌دانند و چه می‌خواهند بدانند؟

سوال ۳: دانشجویان در حال حاضر چه مهارت‌هایی را برای دوری جستن از مصرف مواد دارند و چه مهارت‌های را در این زمینه نیاز دارند توسعه دهند؟

سوال ۴: چه ارزش‌ها، نگرش‌ها و باورهایی را دانشجویان باید در مورد پیشگیری از مصرف مواد مخدر کسب کنند؟

سوال ۵: چه روش‌های موثری را برای آموزش پیشگیری از مصرف مواد مخدر پیشنهاد می‌کنید؟

سوال ۶: چه دوره‌های آموزشی برای دانشجویان در زمینه پیشگیری از مصرف مواد پیشنهاد می‌کنید؟

سوال ۷: چه مواد مخدري در بين دانشجویان مصرف می‌شود؟

سوال ۸: لطفاً تجارب مثبت و منفی خود را در خصوص آموزش پیشگیری از مصرف مواد در دانشگاه‌ها بیان نمایید؟

پیوست (۳)

باسمه تعالی

دانشجوی گرامی:

با سلام و احترام

پرسشنامه‌ای که پیش رو دارید جهت شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد می‌باشد. از آن‌جا که بر اساس مطالعات موجود، نظرات و دیدگاه‌های شما در شناسایی و اولویت‌بندی این نیازها و روش‌های آموزشی در جامعه دانشجویی نقشی مهم و تعیین‌کننده دارد، خواهشمند است با تکمیل دقیق این پرسشنامه ما را در تحقق این امر یاری فرمایید. پیشاپیش از همکاری شما برای تکمیل پرسشنامه و صرف وقت سپاسگزاریم. **لازم به ذکر است نوشتن نام و نام خانوادگی ضروری نمی‌باشد.**

مشخصات فردی

جنسیت: زن ☐ مرد ☐
سن: کمتر از ۲۰ سال ☐ ۲۱ تا ۲۵ سال ☐ ۲۶ تا ۳۰ سال ☐ ۳۱ تا ۳۵ سال ☐ ۳۶ تا ۴۰ سال ☐ بالاتر از ۴۰ سال ☐
وضعیت تأهل: مجرد ☐ متأهل ☐
گروه تحصیلی: علوم انسانی ☐ فنی و مهندسی ☐ علوم پایه ☐ کشاورزی و علوم دامی ☐ هنر و معماری ☐
سال تحصیلی: سال اول ☐ سال دوم ☐ سال سوم ☐ سال چهارم ☐ سال پنجم ☐
رشته تحصیلی:

دستورالعمل پرسشنامه

■ پرسشنامه حاضر به منظور شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی موثر در زمینه پیشگیری از مصرف مواد طراحی شده است. منظور از نیازهای آموزشی، دوره‌های آموزشی در زمینه پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های شهر تهران است. منظور از روش آموزشی، روش‌های یادگیری است که از طریق آن‌ها محتوای آموزش برنامه‌های پیشگیری از مصرف مواد به دانشجویان ارائه می‌شود.

■ لطفاً در مورد اهمیت نیازها و روش‌های آموزشی دارای اولویت، نظر خود را در طول یک پیوستار از ۱ (درجه اهمیت پایین) تا ۵ (درجه اهمیت بالا) مشخص کنید. همان‌طور که در پرسشنامه پیوست ملاحظه می‌شود، فهرستی از نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در پرسشنامه گنجانده شده است. سپس در دو طرف فهرست نیازها و روش‌های آموزشی دو ستون طراحی شده است که اهمیت و ضرورت نیازها و روش‌های آموزشی را در زمان حاضر و آینده مشخص می‌کند:

الف) ستون میزان اهمیت نیاز و روش آموزش در **زمان حاضر**: که در آن پرسش اصلی اهمیت و ضرورت دوره و روش آموزشی در حال حاضر است.

ب) ستون میزان اهمیت نیاز و روش آموزش در **آینده**: در این ستون پرسش اصلی ناظر بر اهمیت دوره و روش آموزشی در آینده است.

نیازهای آموزشی

دستورالعمل: پس از مطالعه هر یک از نیازهای آموزشی ذکر شده در جدول زیر، درجه اهمیت هر کدام از نیازهای آموزشی موثر در پیشگیری از مصرف مواد را در طیف ۱ (درجه اهمیت خیلی کم) تا ۵ (درجه اهمیت خیلی زیاد) مشخص نمایید.

نیاز به آموزش در حال حاضر					عنوان نیاز آموزشی	نیاز به آموزش در آینده				
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۵	۴	۳	۲	۱	۱- توانایی مقابله با اصرار و تعارف برای مصرف مواد	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۲- روش‌های مقابله با فشارهای فرهنگی در مصرف مواد	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۳- کسب توانایی ارتباط متقابل با دیگران	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۴- کسب توانایی سازگاری با دیگران	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۵- آشنایی با قواعد اجتماعی و نحوه احترام به حقوق دیگران	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۶- توانایی برقراری ارتباط با جنس مقابل	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۷- توانایی ارتباط مؤثر با دیگران	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۸- توانایی پذیرش عقیده و علایق دیگران	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۹- آشنایی با تأثیرات مثبت نوع دوستی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۰- توانایی مقابله با بحران هویت (آشفستگی در مورد نقش خود)	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۱- توانایی مقابله با خودباختگی فرهنگی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۲- کسب مهارت دوستیابی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۳- توانایی روابط صحیح با همسالان	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۴- توانایی دوری از همسالان مصرف کننده مواد	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵- آشنایی با آسیب‌های احتمالی ناشی از مبهمانی‌های مختلط	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۶- آشنایی با چگونگی گذراندن اوقات فراغت و تفریحات سالم	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۷- آشنایی با ارزش‌های اخلاقی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۸- آشنایی با اثر همگرایی و هم‌سوئی اجتماعی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۹- توانایی کمک گرفتن در زمان بحران‌های طبیعی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۲۰- آشنایی با چگونگی مسئولیت‌پذیری	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۲۱- توانایی مقابله با اضطراب اجتماعی (کمرویی)	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۲۲- ارتباط مؤثر با گروه‌های اجتماعی (انجمن دانشجویی، ورزشی و...)	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۲۳- بهبود احساس تعلق و پیوند اجتماعی	۵	۴	۳	۲	۱

نیازهای آموزشی

دستورالعمل: پس از مطالعه هر یک از نیازهای آموزشی ذکر شده در جدول زیر، درجه اهمیت هر کدام از نیازهای آموزشی موثر در پیشگیری از مصرف مواد را در طیف ۱ (درجه اهمیت خیلی کم) تا ۵ (درجه اهمیت خیلی زیاد) مشخص نمایید.

نیاز به آموزش در حال حاضر					عنوان نیاز آموزشی	نیاز به آموزش در آینده				
نیاز زیاد	نیاز کم	میانگین	میانگین	میانگین		نیاز زیاد	نیاز کم	میانگین	میانگین	میانگین
۵	۴	۳	۲	۱	۲۴- توانایی مواجهه با شرایط پرخطر	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۲۵- افزایش مهارت همدلی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۲۶- توانایی مقابله با شرایط بحرانی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۲۷- آشنایی با ویژگی‌های خانواده سالم و ناسالم	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۲۸- آشنایی با انواع سبک‌های ارتباطی والدین	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۲۹- توانایی حل اختلافات و نارضایتی‌ها در خانواده	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۳۰- توانایی ارتباط موثر با خانواده	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۳۱- توانایی ارتباط موثر با اقوام و فامیل	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۳۲- توانایی کنار آمدن با غم از دست دادن عزیزان	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۳۳- کسب راهکارهای مقابله با دوری از خانواده	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۳۴- کسب مهارت لازم برای زندگی زنشویی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۳۵- توانایی مقابله با مشکلات خانوادگی (بی‌سرپرستی و طرد شدگی)	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۳۶- آشنایی با سبک‌های دلبستگی در خانواده	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۳۷- نگرش مثبت به ازدواج و تشکیل خانواده	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۳۸- آشنایی با آموزش‌های جنسی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۳۹- مهارت‌های مقابله با شکست‌های عاطفی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۴۰- مهارت مدیریت خشم	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۴۱- توانایی مقابله با افکار خودکشی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۴۲- مهارت مقابله با اضطراب و استرس	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۴۳- توانایی مقابله با افسردگی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۴۴- توانایی مقابله با احساس غم، دل‌تنگی و تنهایی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۴۵- توانایی کسب ثبات هیجانی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۴۶- کسب توانایی مقابله با افکار منفی	۵	۴	۳	۲	۱

نیازهای آموزشی

دستورالعمل: پس از مطالعه هر یک از نیازهای آموزشی ذکر شده در جدول زیر، درجه اهمیت هر کدام از نیازهای آموزشی موثر در پیشگیری از مصرف مواد را در طیف ۱ (درجه اهمیت خیلی کم) تا ۵ (درجه اهمیت خیلی زیاد) مشخص نمایید.

نیاز به آموزش در حال حاضر					عنوان نیاز آموزشی	نیاز به آموزش در آینده				
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۵	۴	۳	۲	۱	۴۷- آشنایی با انواع هیجان طلبی و ماجراجویی سالم	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۴۸- توانایی لذت بردن از فعالیت های هیجان آور سالم	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۴۹- آشنایی با اصول و روش های شاد زیستن	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۵۰- آشنایی با هوش هیجانی و نحوه صحیح ابراز هیجانات	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۵۱- مهارت خودآگاهی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۵۲- مهارت تفکر خلاق	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۵۳- مهارت تصمیم گیری	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۵۴- مهارت حل مسأله	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۵۵- مهارت تفکر نقادانه	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۵۶- توانایی هدف گذاری و داشتن طرح برای آینده	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۵۷- کسب معنای زندگی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۵۸- مهارت مدیریت زمان	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۵۹- راهبردهای شناختی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۶۰- مهارت های فراشناختی و ذهن آگاهی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۶۱- توانایی استدلال و تحلیل درست مسائل	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۶۲- مهارت تفکر مثبت	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۶۳- کسب مهارت تاب آوری در برابر مشکلات	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۶۴- کسب مهارت خودکنترلی یا کاهش تکانشی بودن	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۶۵- توانایی خودتنظیمی و خودکارآمدی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۶۶- کسب استقلال شخصی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۶۷- توانایی برنامه ریزی برای فعالیت های روزانه	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۶۸- برنامه ریزی و نحوه مدیریت مالی هزینه های زندگی	۵	۴	۳	۲	۱

نیازهای آموزشی

دستورالعمل: پس از مطالعه هر یک از <u>نیازهای آموزشی</u> ذکر شده در جدول زیر، درجه اهمیت هرکدام از نیازهای آموزشی موثر در پیشگیری از مصرف مواد را در طیف ۱ (درجه اهمیت خیلی کم) تا ۵ (درجه اهمیت خیلی زیاد) مشخص نمایید.										
نیاز به آموزش در <u>حال حاضر</u>					عنوان نیاز آموزشی	نیاز به آموزش در <u>آینده</u>				
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۵	۴	۳	۲	۱	۶۹- آشنایی با اصول موفقیت و مقابله با شکست	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۷۰- آشنایی با اصول و مهارت‌های انتخاب همسر	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۷۱- مهارت ابراز وجود	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۷۲- تقویت انگیزه و امید به زندگی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۷۳- آشنایی با راهکارهای کسب تحسین و تمجید	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۷۴- توانایی مقابله با حساسیت و زودرنجی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۷۵- توانایی مواجهه با وسواس فکری و عملی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۷۶- آشنایی با اصول انعطاف پذیری	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۷۷- کسب توانایی خودتشویقی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۷۸- آشنایی با روش‌های آرام‌سازی روانی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۷۹- مقابله با اختلالات خواب	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۸۰- تقویت احساس رضایتمندی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۸۱- مقابله با حس خود بیمارپنداری و اختلالات جسمی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۸۲- مقابله با حس خودزشت‌انگاری	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۸۳- تقویت انگیزه پیشرفت فردی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۸۴- چگونگی سازگاری با فرهنگ‌های متنوع در زندگی دانشجویی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۸۵- توانایی مدیریت ایام امتحانات	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۸۶- تقویت انگیزش تحصیلی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۸۷- آشنایی با تعارضات دانشجو با دانشگاه	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۸۸- توانایی سازگاری با محیط دانشگاه	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۸۹- چگونگی مقابله با استرس امتحان	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۹۰- توانایی مقابله با فشارهای تحصیلی	۵	۴	۳	۲	۱

نیازهای آموزشی

دستورالعمل: پس از مطالعه هر یک از نیازهای آموزشی ذکر شده در جدول زیر، درجه اهمیت هر کدام از نیازهای آموزشی موثر در پیشگیری از مصرف مواد را در طیف ۱ (درجه اهمیت خیلی کم) تا ۵ (درجه اهمیت خیلی زیاد) مشخص نمایید.

نیاز به آموزش در حال حاضر					عنوان نیاز آموزشی	نیاز به آموزش در آینده				
نیاز زیاد	نیاز کم	خیلی کم	خیلی زیاد	متوسط		نیاز زیاد	نیاز کم	خیلی کم	خیلی زیاد	متوسط
۵	۴	۳	۲	۱	۹۱- توانایی دستیابی به اهداف دانشگاهی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۹۲- آشنایی با عوامل استرس‌زای زندگی دانشجویی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۹۳- توانایی برنامه‌ریزی تحصیلی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۹۴- توانایی برنامه‌ریزی اوقات فراغت در دانشگاه	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۹۵- آشنایی با آینده‌نگری شغلی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۹۶- مهارت کارآفرینی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۹۷- رویارویی با مشکلات خوابگاهی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۹۸- داشتن اطلاعات درست یا علمی در مورد مواد	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۹۹- آشنایی با عوارض سیگار و قلیان	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۰۰- آشنایی با عوارض مصرف حشیش	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۰۱- آشنایی با عوارض مصرف ماده مخدر گل	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۰۲- آشنایی با عوارض گرس(علف) یا ماری‌جوانا	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۰۳- آشنایی با عوارض مصرف ریتالین	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۰۴- آشنایی با عوارض مصرف قرص‌های اکستازی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۰۵- آشنایی با عوارض مصرف ترامادول	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۰۶- آشنایی با عوارض مصرف شیشه و آمفتامین	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۰۷- آشنایی با عوارض مصرف ال اس دی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۰۸- آشنایی با عوارض مصرف تریاک، شیره، هروئین، کراک	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۰۹- آشنایی با عوارض مصرف مشروبات	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۱۰- آشنایی با عوارض مصرف الکل سفید	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۱۱- آشنایی با عوارض مصرف داروهای مسکن و آرام بخش	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۱۲- آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مواد بر افزایش تمرکز و بهتر درس خواندن	۵	۴	۳	۲	۱

نیازهای آموزشی

دستورالعمل: پس از مطالعه هر یک از نیازهای آموزشی ذکر شده در جدول زیر، درجه اهمیت هرکدام از نیازهای آموزشی موثر در پیشگیری از مصرف مواد را در طیف ۱ (درجه اهمیت خیلی کم) تا ۵ (درجه اهمیت خیلی زیاد) مشخص نمایید.

نیاز به آموزش در حال حاضر					عنوان نیاز آموزشی	نیاز به آموزش در آینده				
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۵	۴	۳	۲	۱	۱۱۳- آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر محبوبیت و پذیرش در بین دانشجویان	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۱۴- آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش اضطراب امتحان	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۱۵- آشنایی با باورهای رایج در مورد اثرات مصرف مواد بر سلامت جسمی و روانی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۱۶- آشنایی با باور رایج در مورد مصرف مشروبات الکلی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۱۷- آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر لاغری	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۱۸- آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر کاهش عصبانیت و ناکامی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۱۹- آشنایی با باورهای رایج در مورد امتحان کردن مواد	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۲۰- آشنایی با باورهای رایج در مورد لذت‌بخش بودن مصرف مواد	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۲۱- آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر بیداری و خواب	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۲۲- آشنایی با باورهای رایج در مورد استفاده از مواد به‌عنوان مشوق و پاداش فردی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۲۳- آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر رابطه جنسی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۲۴- آشنایی با باورهای رایج در مورد بی‌ضرر بودن مصرف قلیان و سیگار	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۲۵- آشنایی با باورهای رایج در مورد تأثیر مصرف مواد بر فراموشی و مشکلات دوران دانشجویی	۵	۴	۳	۲	۱

روش‌های آموزشی

دستورالعمل: پس از مطالعه هر یک از روش‌های آموزشی ذکر شده در جدول زیر، درجه اهمیت هرکدام از روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد را در طیف ۱ (درجه اهمیت خیلی کم) تا ۵ (درجه اهمیت خیلی زیاد) مشخص نمایید.										
نیاز به روش آموزش در آینده					عنوان روش آموزشی	نیاز به روش آموزش در حال حاضر				
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۵	۴	۳	۲	۱	۱۲۶- تهیه و تدوین لوح های فشرده آموزشی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۲۷- پخش فیلم‌های کوتاه	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۲۸- تهیه و تدوین بروشورهای آموزشی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۲۹- استفاده از تلویزیون و رادیو	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۳۰- استفاده از گروه همسالان	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۳۱- برگزاری نمایشگاه	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۳۲- برگزاری اردو	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۳۳- روش سخنرانی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۳۴- برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۳۵- ارائه برنامه‌های سلامت در قالب مسابقات (ورزشی، هنری، علمی و..)	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۳۶- روش بارش فکری (راه حل یابی گروهی)	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۳۷- بحث گروهی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۳۸- ایفای نقش (بازی نقش مصرف‌کننده مواد)	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۳۹- برگزاری جلسات کوتاه	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۴۰- آموزش از طریق تئاتر	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۴۱- آموزش از طریق مجله	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۴۲- آموزش در قالب کارت‌های تبلیغاتی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۴۳- برگزاری سمینار و کنفرانس	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۴۴- از طریق مرکز مشاوره دانشگاه	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۴۵- استفاده از اساتید محبوب دانشگاهی	۵	۴	۳	۲	۱

روش‌های آموزشی

دستورالعمل: پس از مطالعه هر یک از روش‌های آموزشی ذکر شده در جدول زیر، درجه اهمیت هر کدام از روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد را در طیف ۱ (درجه اهمیت خیلی کم) تا ۵ (درجه اهمیت خیلی زیاد) مشخص نمایید.

نیاز به روش آموزش در آینده					عنوان روش آموزشی	نیاز به روش آموزش در حال حاضر				
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۵	۴	۳	۲	۱	۱۴۶- انتشار نشریه‌ای خاص به منظور اطلاع‌رسانی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۴۷- تشکیل و تقویت کانون‌های دانشجویی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۴۸- تشکیل همایش و میزگرد دانشجویی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۴۹- استفاده از چهره‌های محبوب	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵۰- آموزش از طریق داستان‌نویسی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵۱- برگزاری نمایشگاه‌های عکس	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵۲- از طریق فعالیت‌های فوق برنامه	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵۳- استفاده از موسیقی و کنسرت	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵۴- کرسی‌های آزاد اندیشی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵۵- استفاده از اساتید متخصص و مورد تأیید دانشجویان	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵۶- استفاده از اینترنت	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵۷- آموزش از طریق تلگرام	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵۸- آموزش از طریق اینستاگرام	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵۹- آموزش از طریق واتس‌آپ	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۶۰- ایجاد غرفه	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۶۱- ارائه پوستر	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۶۲- تولید نرم افزارهای آموزشی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۶۳- استفاده از پیام‌های کوتاه و گویا از طریق موبایل	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۶۴- از طریق کانون همیاران	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۶۵- استفاده از برنامه‌های طنز	۵	۴	۳	۲	۱

روش‌های آموزشی

دستورالعمل: پس از مطالعه هر یک از روش‌های آموزشی ذکر شده در جدول زیر، درجه اهمیت هرکدام از روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد را در طیف ۱ (درجه اهمیت خیلی کم) تا ۵ (درجه اهمیت خیلی زیاد) مشخص نمایید.

نیاز به روش آموزش در حال حاضر					عنوان روش آموزشی	نیاز به روش آموزش در آینده				
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۵	۴	۳	۲	۱	۱۶۶- تهیه نرم افزارهای جذاب بازی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۶۷- تشکیل گروه‌های کوچک	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۶۸- تشکیل انجمن سلامت و فعالیت	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۶۹- روش بازی‌های گروهی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۷۰- استفاده از روش‌های مشاهده عینی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۷۱- کانون‌های هنری	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۷۲- استفاده از گروه‌های ورزشی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۷۳- ارسال پیام‌های الکترونیکی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۷۴- کتاب کار دانشجویی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۷۵- استفاده از تابلوهای هوشمند	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۷۶- روش پرسش و پاسخ	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۷۷- روش آموزش اکتشافی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۷۸- روش آموزش چند حسی (دیداری، شنیداری و..)	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۷۹- روش آموزش مبتنی بر حل مسئله	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۸۰- روش آموزش مبتنی بر تفکر انتقادی	۵	۴	۳	۲	۱
۵	۴	۳	۲	۱	۱۸۱- ارائه در قالب واحد درسی	۵	۴	۳	۲	۱

❖ با سپاس از همکاری شما، لطفاً به سه سوال زیر نیز پاسخ دهید.

- ۱- آیا تاکنون سیگار کشیده‌اید؟ ☐ بلی ☐ خیر
- ۲- آیا تاکنون قلیان کشیده‌اید؟ ☐ بلی ☐ خیر
- ۳- آیا تاکنون مشروبات الکلی خورده‌اید؟ ☐ بلی ☐ خیر

Abstract

The purpose of the present study was to study needs assessment about drug use prevention courses and methods requirements among university students in the city of Tehran. In this research, a mixed approach (qualitative and quantitative method) was used. Sampling method in the qualitative section and documentary studies of this research was purposeful sampling. This means that among the many available sources in the area of addiction and drug abuse prevention, specifically In the student community, 20 documents were selected and reviewed between existing documents including books, research projects, articles and quarterly papers that has been validated in the last 10 years by the Counter Narcotics Headquarters. Also at the qualitative stage in the reviewing of foreign documents, 20 documents were selected and analyzed by content between Internet documents, including dissertations, research projects, protocols, and international documents that published in the field of drug prevention among students.

Accordingly, at first in the qualitative section we started by Overviewwing internal and external documents, including educational resources, books, Quarterly and Researches Which included 20 internal documents and 20 external documents beside of Half Structured interviews from drug prevention professionals (n = 9 expert) and the students (40 students), that in the general framework we were identified and developed the main and the subcategories of needs and methods of drug use prevention. According to qualitative findings that identified by using content analysis method, Needs and Training methods were explored in the 9 general categories including individual problems, social issues, family problems, organizational at university issues, drug related knowledge, attitudes to drug, drug prevention skills, drug kind and training method. The overall results in the qualitative section indicated that depression was important subcategory between the main category of individual problems, drugs Availability and communicating with consumer friends, were important factor between the main social problems category, in the family category, loss of belong and Emotion in the family, between the main academic category, causes the lack of adaptation and coordination with the university environment and the adjacent university with the place of druge sale, in the Main knowledge category lacking scientific knowledge about drugs, in the main attitude category the factor of Misbelieves about drugs , in the main skills category the Factor of Problem solving skills, And finally in the main training methods category the using of the peer group Were identified as the most important sub-categories. So After the qualitative phase a questionnaire was developed based on the identified general categories and sub-concepts factors, and

responded by 1455 students at the Tehranian governmental Universities. It should be noted that the sampling method in the quantitative section of the research was categorized random method. Morgan table is used to determine the sample size.

For analyzing of data in the quantitative section of the research, at first the collected data were analyzed in the form of descriptive and inferential statistics (factor analysis). In the next step needs and training methods were ordered in 4 priority levels by using the Friedman test and Li Hi test, according to Friedman test and Li Hi test, The first level of needs and training methods were the highest and most important in terms of education. The results in this section have shown that the goal setting ability and having a plan for future and ability to cope with depression were important title in the category of educational needs at the knowledge level investments. Also in the drug knowledge category, Familiarity with the side effects of tramadol, familiarity with the side effects of Ritalin, at the drug attitude category, Familiarity with common beliefs about the effects of drugs on increasing concentration and better reading, in the Drug prevention skills, anger management skills and skills to cope with anxiety and stress were identified as an Important titles and the most prioritized. Results in the training methods category showed that, the Using of Internet was important title at the area of virtual training method. Whereas in verbal training methods, the use of Peer group training, and finally between the blended training methods, The Most prioritized methods such as Presentation of the Health program in the forms of competitions (sports, art, science, etc.).

Also prioritize of Estimated training needs (such as total knowledge, drugs knowledge, substance-related attitudes, and drug prevention skills) and the training methods (including virtual training, face to face training and combination training) By using Friedman's test were identified at the studied university population according to demographic variables (gender, different age group, academic year and educational groups). According to Results of Friedman's test prioritize, the first ten important educational needs which had a higher priority, were identified in the present and future time, as well as the first ten effective methods were Prioritized in the present and future time according to gender, age, educational group, and educational year from students' viewpoints.

In summing and conclusion of the research findings, it can be said that the obtained results from the qualitative and quantitative section of the present study showed that the educational needs of students (in terms of general knowledge, drug knowledge, drug-related attitudes, and Drug use prevention skills) were different in the present and future times according to university, gender, age, education and academic year, as well as explored different educational methods (such as virtual methods, face to face and combination methods) for different

groups of gender, age, education, academic year, and even a type of university that is recommended to be used in student drug prevention programs and Be taken into account.

Keywords: drug use prevention, training needs assessment, curriculum, teaching methods, mixed methods research, Tehran Government University.

نتایج کاربردی طرح پژوهشی

امروز ثابت شده است که توفیق یک کشور در زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی در گرو برخورداری از یک نظام آموزشی منسجم و پویا است و تنها با داشتن چنین نظامی، می‌تواند با تحولات و پیشرفت‌های اجتماعی و صنعتی همگام و در میان کشورهای موفق جهان از جایگاه شایسته‌ای برخوردار شود. دانشگاه‌ها به‌عنوان یکی از نظام‌های آموزشی موثر نقش اصلی و پیشگام را در توسعه جامعه ایفا می‌کنند و در این میان دانشجویان یکی از عناصر کلیدی و تأثیرگذار در دانشگاه‌ها محسوب می‌شوند که در تحقق اهداف فوق نقشی مهم و اساسی دارند. یکی از اهداف اصلی مدیران، برنامه‌ریزان و سیاستگذاران در دانشگاه‌ها تأمین سلامت و بهداشت روانی دانشجویان است. اما آن‌چه در سال‌های اخیر به‌عنوان تهدیدی جدی سلامت و بهداشت روانی دانشجویان را نشانه گرفته است، شیوع مواد مخدر و روانگردان‌ها در دانشگاه‌ها است. مواجهه با چنین پدیده شومی نیازمند طراحی نظام آموزشی روشمند، علمی و اثربخش در این زمینه است. اولین و مهم‌ترین گام در این زمینه، شناسایی نیازهای آموزشی پیشگیری از اعتیاد و سوءمصرف مواد است که به‌عنوان سنگ بنای یک نظام آموزشی اثربخش در حوزه پیشگیری از اعتیاد و سوء مصرف مواد به شمار می‌رود. نیازهای آموزشی در حوزه‌های دانش، مهارت و نگرش، مطرح می‌شوند. بر این اساس، نتایج این پژوهش به‌شکل جامع نیازهای آموزشی پیشگیری از مصرف مواد را در حوزه‌های ذکر شده مبتنی بر منابع متعدد (اسناد داخلی، خارجی و مصاحبه با متخصصین و دانشجویان) شناسایی نموده و در گام بعد از دیدگاه‌های دانشجویان نیازهای آموزشی دارای اولویت مهم را شناسایی نموده است. همچنین روش‌های آموزشی برای اجرای دوره‌های آموزشی مبتنی بر این نیازهای آموزشی را نیز در قالب روش‌های مجازی، حضوری و ترکیبی با استفاده از منابع ذکر شده شناسایی و در نهایت از نظر دانشجویان اولویت‌بندی نموده است. لذا سازمان و نهادهای ذی‌نفع و ذیربط می‌توانند با استفاده از نتایج این طرح اقدام به طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی جامع و استاندارد در سطح دانشگاه‌های کشور نمایند:

- دفتر فرهنگی و پیشگیری ستاد مبارزه با مواد مخدر به‌عنوان متولی اصلی در این زمینه در ستاد مبارزه با مواد مخدر با استفاده از نتایج این طرح می‌تواند برنامه‌های آموزشی جامع و اثربخشی را به‌طور گسترده در سطح دانشگاه‌های کشور به تفکیک جنسیت، سال تحصیلی و گروه‌های تحصیلی مختلف طراحی نموده و اجرا نماید.

- معاونت اجتماعی و فرهنگی و مرکز مشاوره وزارت علوم، تحقیقات و فناوری رسالت و کارکرد مهم و خطیری در تأمین سلامت و بهداشت روانی دانشجویان در دانشگاه‌ها دارند، لذا نتایج این پژوهش که به شناسایی نیازها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد پرداخته است در تدوین اهداف ویژه، طراحی و سازماندهی محتوای آموزشی مناسب و اجرای برنامه‌های آموزشی موثر در زمینه پیشگیری از مصرف مواد به نهادهای یاد شده کمک قابل ملاحظه‌ای می‌نماید.

- معاونت دانشجویی و فرهنگی و مراکز مشاوره در دانشگاه‌های مورد مطالعه (دانشگاه تهران، صنعتی شریف، خوارزمی و هنر) با استفاده از نتایج بدست آمده در این پژوهش در زمینه نیازها و روش‌های آموزشی، به‌طور ویژه می‌توانند برنامه‌های آموزشی اثربخشی را در زمینه پیشگیری از مصرف مواد متناسب با دانشجویان دختر و پسر، سال تحصیلی و گروه‌های تحصیلی مختلف طراحی و اجرا نمایند.

تعهد نامه

اینجانب آیت سعادت طلب مجری طرح پژوهشی نیازسنجی دوره‌ها و روش‌های آموزشی پیشگیری از مصرف مواد در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران متعهد می‌شوم از ارائه هر گونه اطلاعات مربوط به طرح پژوهشی (در حین اجرا یا پس از اجرا) اجتناب نموده و قبل از اقدام، هماهنگی لازم را با دفتر تحقیقات و آموزش ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری انجام و نسبت به کسب مجوز کتبی از دفتر یاد شده مبادرت نمایم.

نام و نام خانوادگی مجری
دکتر آیت سعادت طلب

امضاء

